GAYRİ RESMİ
AMERİKAN TARİHİ
3

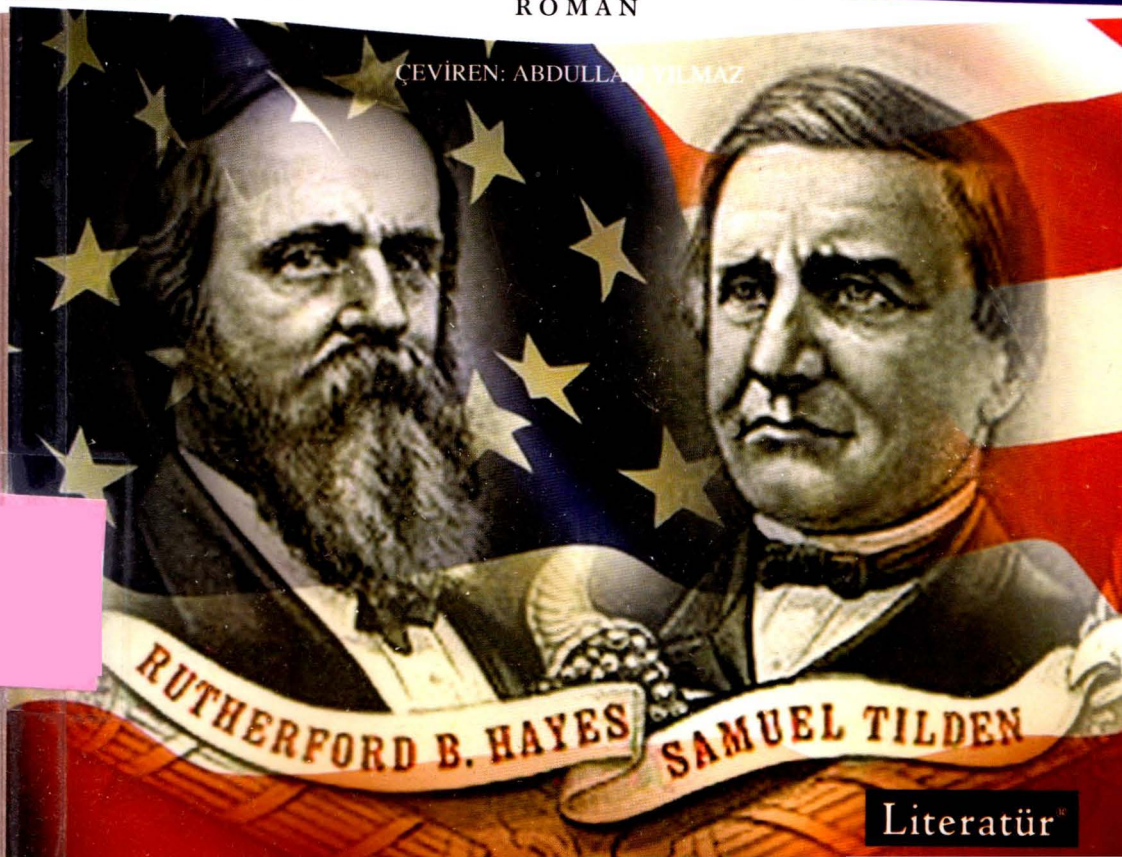
GORE VIDAL

1876

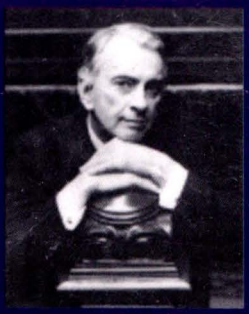
Gore Vidal'in muhteşem tarihsel romanı ya da romanlaştırılmış tarihi.
GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ

ROMAN

ÇEVİREN: ABDULLAH YILMAZ

Literatür

1927 yılında doğan ve ilk romanı Williwaw'ı on dokuz yaşındayken yazan Gore Vidal, 1948'de yayımlanan The City and the Pillar'la uluslararası bir başarı kazanmıştır. Çok verimli bir yazar olarak romanlar, oyunlar, kısa hikâyeler, denemeler kaleme almış; politik bir aktivist olarak da makaleler yazmış, eylemler yapmıştır.

Amerikan tarihini bir aile ve çevresinin yaşadıkları etrafında romanlaştıran Vidal'in yedi ciltlik Narratives of Empire [bizim Gayri Resmi Amerikan Tarihi adını verdiğimiz] dizisi büyük övgüler almıştır.

1876

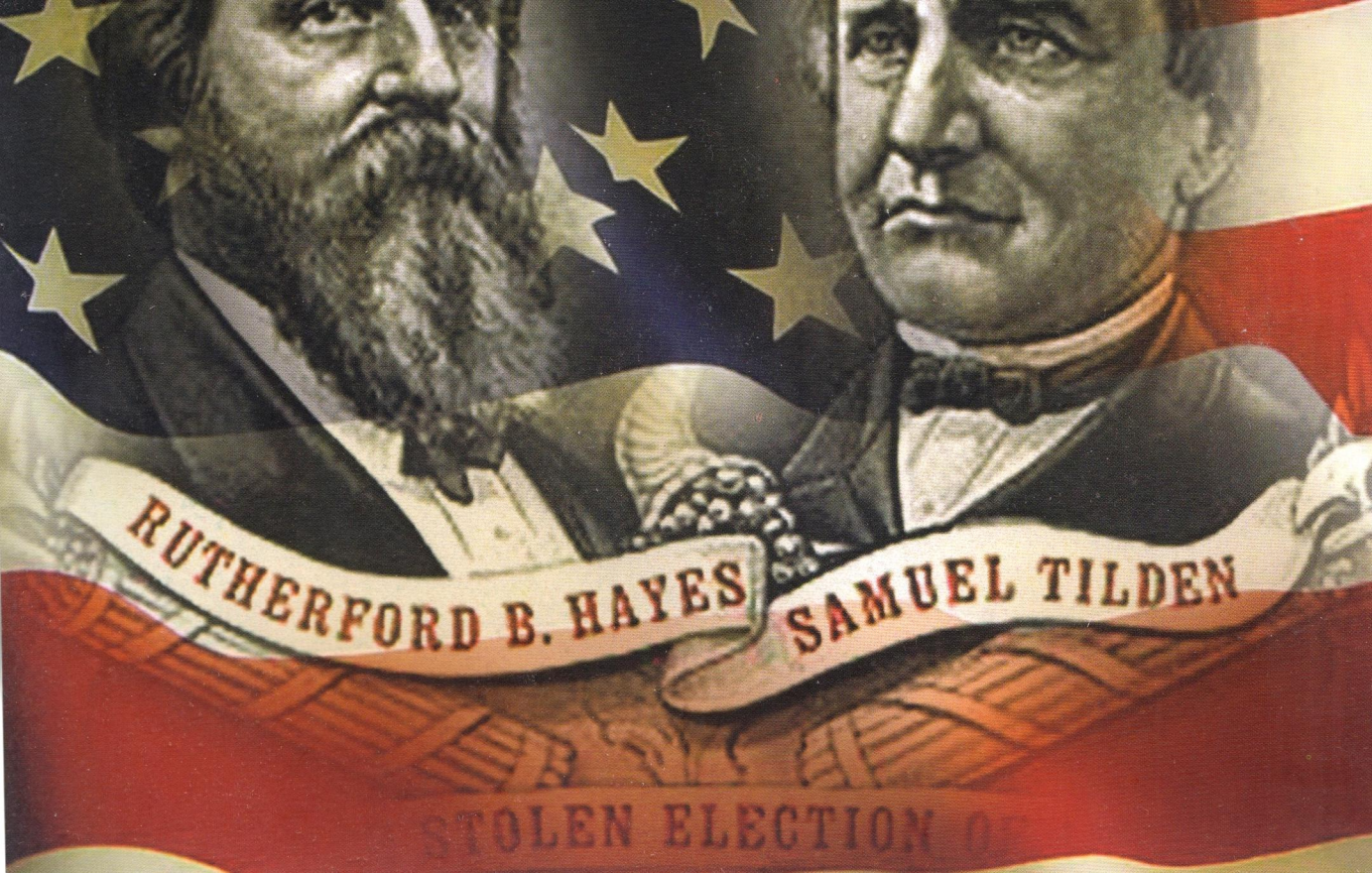
ROMAN

Amerikan tarihinin dönüm noktalarına ilişkin bu tarihsel roman dizimizin ilkindeki kahramanımız Aaron Burr'ın gayri resmi oğlu Charles Schuyler, uzun yıllar yaşadığı Avrupa'dan, güzeller güzeli dul kızıyla Amerika Birleşik Devletleri'ne döner. Bıraktığı ülke değildir geldiği Amerika. Yüzüncü kuruluş yıldönümünü kutlayan ve emperyalist bir süper güç olma yolunda ilk adımlarını atan bu Amerika'da kendilerine bir yol çizmeye çalışan babayla kızı, hayatın her alanında paranın hâkimiyetini hissederken, "dikey trenler", "konuşma boruları" gibi yenilikler karşısında da şaşkına döner.

Kendisi gibi yaşlı Avrupa'nın değerlerini taşıyan Schuyler, geçinmek için bir yandan sonraki yüzyıla damgasını vuracak olan bu para ve güç dünyasına ilişkin görüşlerini çeşitli gazetelerde para karşılığında yazarken, diğer yandan kızını zengin biriyle baş göz edip bu dünyadan gözü arkada kalmadan ayrılmanın hesaplarını yapar.

1876 yılında seçim vardır; Amerika General Ulysses Grant'ın ardından yeni başkanını seçecektir. Bu seçim, Amerika tarihinde etkisini izleyen birçok seçimde hissettiren uğursuz olaylar zincirinin ilk halkasını oluşturacaktır. Güney eyaletlerindeki saibeli seçimler hikâyesi o yıl başlar. İşte bu kitap aslında tüm ayrıntılarıyla o hikâ[illegible]atorlugun doğum sancıları içinde yaşadığı çirkin iktidar kavgasına tanıklı[illegible]aşkanlık seçimini anlatıyor.

27.001

RUTHERFORD B. HAYES
SAMUEL TILDEN
STOLEN ELECTION O

1876

GORE VIDAL

ÇEVİREN **ABDULLAH YILMAZ**

1876 yılında seçim vardır; Amerika General Ulysses Grant'ın ardından yeni başkanını seçecektir. Bu seçim, Amerika tarihinde etkisini izleyen birçok seçimde hissettiren uğursuz olaylar zincirinin ilk halkasını oluşturacaktır.
Güney eyaletlerindeki şaibeli seçimler hikâyesi o yıl başlar. İşte bu kitap aslında tüm ayrıntılarıyla o hikâyeyi, bir imparatorluğun doğum sancıları içinde yaşadığı çirkin iktidar kavgasına tanıklık eden 1876 başkanlık seçimini anlatıyor.

LİTERATÜR®
www.literatur.com.tr

GAYRİ RESMİ LİTERATÜR AMERİKAN TARİHİ

TARİH *içinde* ROMAN *içinde* TARİH
LİTERATÜR TARİHSEL ROMANLAR DİZİSİ

GORE VIDAL'İN GAYRİ RESMİ AMERİKAN TARİHİ

- *DÜELLO*
- *LINCOLN*
- *1876*
- *İMPARATORLUK*
- *HOLLYWOOD*
- *WASHINGTON D.C.*
- *ALTIN ÇAĞ*

1876

Gore Vidal

GAYRİ RESMİ AMERİKAN TARİHİ

3

1876

Gore Vidal

ÇEVİREN
ABDULLAH YILMAZ

LİTERATÜR YAYINLARI: 579
Tarihsel Romanlar Dizisi: 32
Gayri Resmi Amerikan Tarihi: 03

1876
Gore Vidal

Kitabın Özgün Adı:
1876

Çeviren
Abdullah Yılmaz

Genel Yayın Yönetmeni
Kenan Kocatürk

Yayına Hazırlayan
Gökçe Çiçek Çetin

Dizi ve Kapak Tasarımı
Mithat Çınar

Baskı Öncesi Hazırlık
Emel Atik

Birinci Basım, Mart 2009

Baskı ve Cilt:
Şefik Matbaası
Tel: (0212) 549 62 62

ISBN: 978-975-04-0478-8

© Copyright Gore Vidal 1976

© Copyright 2009, Literatür: Yayıncılık
Bu kitabın yayın hakları Akcalı Ajans Ltd. Şti. aracılığıyla
Literatür: Yayıncılık, Dağıtım, Pazarlama San. ve Tic. Ltd. Şti.'ne aittir.
Kitabın tamamı veya bir bölümü hiçbir biçimde çoğaltılamaz, dağıtılamaz,
yeniden elde edilmek üzere saklanamaz

Sertifika No: 10843

LİTERATÜR®
Yayıncılık Dağıtım, Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
İstiklal Caddesi, Emgen Han, No: 47 Kat: 4
Beyoğlu 34433 İstanbul
T 0(212) 292 4120
F 0(212) 245 5987
E literatur@literatur.com.tr
www literatur.com.tr

Claire Bloom'a...

İmparatorluk Öyküleri

Mary McCarthy, "ciddi" kurgunun altından kalkamayacağı şeylerin, sanıyorum ki günbatımıyla başlayıp, gerçek siyasetin söz konusu olduğu bir Kabine toplantısıyla son bulan meşhur bir listesini çıkarmıştı bir zamanlar. İster bunaltıcı Toronto'da, ister capcanlı Baltimore'da olsun, önemli olan tek şey, orta sınıf evlilikleriydi artık. Canı hakikaten sıkılmış olanlar içinse, okuru, günün hakim kuramına bağlı olarak yeniden düzenlenmeye ya da öylece bırakılmaya hazır bir halde gelişigüzel kağıdın üzerine serpiştirilen romanın unsurlarıyla, kelimelerle baş başa bırakarak, Baltimore'un bile yapısöküme tabi tutulabileceği edebi kuram duruyor.

Gördüğünüz gibi, bir çemberin içine alıyorum konumu; çünkü, (*Gulliver'in Gezileri* ya da *Alice Harikalar Diyarında* gibi arı yaratıcılık örneklerinden sonra) genel cazibesi olan tek anlatı şeklinin tarih olduğunu düşünmüşümdür hep; ayrıca, çoğunlukla mitolojik kökleri yüzünden, haydi ciddi olarak bilimsel kelimelerle konuşalım, aslında genetik düzenlemeler olan kendi benliklerimize dair, hikâyedeki o meşhur tavuk gibi yolun karşı tarafına geçerken nasıl göründüğümüzü görebilelim diye yol ortasına kurulmuş herhangi bir aynadan çok daha fazla şey anlatıyor bize tarih. Kurgunun içine tarihi ya da tarihin içine kurguyu sokmak, en azından, Tolstoy'un zamanlarından beri pek gözde bir fikir değil. Sonuç olarak ortaya çıkacak şeyin ne kurgu ne de tarih olabileceğine inandırdılar bizi. Ancak yazarın geçen yaz sona eren kendi evliliğinin kağıda dökülmesinin, kutsal –hayır, *ciddi*– kurgunun malzemesinin ta kendisi, müşterek deneyimimiz olduğunda çoğu insan mutabık olacaktır. Aynı zamanda, pek çoğumuz için, birinin arkadaşı Brian'ın, East Anglia Üniversitesi'ndeki Barth Barthelme Burke ve Hare dersine, değişim programı öğrencisi Sonia'nın kaydını yaptırmasından kısa bir süre sonra nasıl ve neden Doris'i terk etmiş olduğuna ilişkin hikâyesi kadar bunaltıcı ve sıkıcı olacaktır bu. Ne

olursa olsun, bu türden budalaca bir kurgu bile, aynı zamanda tarihtir; çünkü, sıkıcı bir şekilde de olsa, yakın zamanda hakikaten yaşanmış olan bir şeyi anlatmaktadır bize. Fakat, diğer taraftan, bir romanı tarihsel bir süreç içinde kurgulamak kesin bir kuraldır. İkinci Dünya Savaşı tarihti ve bu son derece gerçek olan savaşın ayrıntılarından on binlerce roman türedi. Edebi kuramcıları bir yana bırakırsak, bir bağlamı olmayan pek az metin vardır.

Amerikan tarihine gelince; ülkenin başkentinde yaşayan siyasi bir ailede büyümek gibi tuhaf bir talihim oldu ve sözgelimi, İkinci Dünya Savaşı'yla sonuçlanan siyasi tarihi, hatta, gerçi kendimi bir tarihçiye dönüştürmemi gerektirdi bu, İngiltere'den ayrılışımızın altında yatan sebeplerden bazılarını ilk elden ya da ilgi çekici ikinci ya da üçüncü ellerden (benim ömrümle büyükbabamınkinin toplamından daha yaşlı değil Cumhuriyet) biliyordum. Önünde sonunda elimdeki bu malzemeyi kullanacağıma emindim. Ama nasıl?

Buhran, New Deal,* İkinci Dünya Savaşı ve Kore talihsizliği sırasında Washington, D. C.'de büyüyor olmak hakkında bir roman yazmaya 1996 yılında karar verdim. Franklin Roosevelt'in ilk dönemlerindeki muzaffer halinden, arkadaşım J. F. Kennedy'den başkası olmayan genç bir senatöre; Birleşik Devletler'in 1945-1950 yılları arasındaki dünya imparatorluğundan, ellilerin başlarındaki Ulusal Güvenlik Devleti'ne dönüştüğü yıllarda Washington, D. C.'de olmak hakkında bir roman. Bu romanda Roosevelt gibi gerçek karakterler kullanmış olsam da, hiçbir zaman onun aklının içine girmeye cüret etmedim; yalnızca, hayatları gerçek olaylar bağlamında yaşanmış olan diğer kurgulanmış karakterler tarafından gözlemlendi Roosevelt. Sevilen bir kitap oldu *Washington, D. C.*; özellikle de Capitol Hill'de. Fakat, Amerikalı bir eleştirmen, kitabın ciddi kurgudan daha çok, parlak ve basit bir MGM filmine yakın olduğunu düşünürken; işaret ettiğim, Watergate öncesi mutedil yozlaşmalara inanmakta güçlük çeken Britanyalı bir eleştirmen, "Amerikalı Suetonius"** ismini taktı bana; bizi yönetenlerin dünyasını yaratıyor değil, bildiriyor olduğumdan sevmemiştim bu

* New Deal (Yeni Anlaşma): Birleşik Devletler'de yapılan sosyal ve ekonomik reform programı. (ç.n.)

** Suetonius: MS 75-160 yılları arasında yaşamış, Romalı bir biyografi yazarı. On iki Roma imparatorunun hayatını anlattığı eseriyle bilinmektedir. (ç.n.)

tabiri. Ciddi romanların günbatımlarını ve Kabine toplantılarını içermediğini, ciddi insanlarınsa, kesinlikle kahyaları ve şoförleri olmadığı gibi, bu kişilerin başkanlarla kavga etmek şöyle dursun, onları tanımadıklarını bile daha o günlerde anlamıştı Amerikalı eleştirmen.

Memleketimin pek de matah olmayan folklorunun bir parçası da bizim sınıf sistemine sahip olmamamızdır; bir romancının sınıf sisteminden bahsetmesinin derin ve çoğunlukla da büsbütün akıldışı bir öfkeye yol açacağı anlamına gelir bu. Ne de olsa, ülkemizde gerçek bir demokrasinin (bir cumhuriyetin ya da katiyen bir oligarşinin değil) hüküm sürdüğünü ve akademik çalışmalarınızı ciddiye aldığınız takdirde, bizdeki meritokrasinin* herkese açık olduğunu öğretmek için para alıyor öğretmenlerimiz.

Kariyerimin oldukça ilerlemiş bir evresinde "otobiyografik" bir roman yazma girişimim, şimdiye dek çözüme kavuşturmuş olduğum tüm sorulardan daha fazla soru üretti beynimde. Daha önce hiç kendi hakkımda yazmamıştım ve duygusal olarak ya da başka türlü, tarihe olan ilgim dikkatimi kendi eğitimimden her zaman uzaklaştırmıştı. Ayrıca, ilk elden bildiğim kadarıyla, ülkemizin tarihinin yalnızca kötü öğretilmediğinin, aynı zamanda ciddi olarak çarpıtıldığının da farkındaydım.

Neden "gerçek" tarihi yazarken, bu tarihe ilişkin diğer görüş açılarını yansıtmak için hayal ürünü karakterler yerleştirmeyeyim ki içine? Aeschylus'tan Dante'ye, Shakespeare'e, Tolstoy'a, Scott'tan Flaubert'e ve daha bir sürü anlatıcıya kadar, çoğunlukla bu olmamış mıydı Batı edebiyatının başlıca uğraşı?

Bismarck, karmaşık makinelerin ve silahların idare edilebilmesi için en alt sınıfı eğitme kararını verdiğinde, bu kararın, içinde bir tehlikeyi de barındırdığını biliyordu entelektüeller. Eğer *onlar* da okuyabilselerdi, fikir sahibi olamazlar mıydı? Yanlış fikirler? Eğitim konusundaki tartışmalar bir ya da iki kuşak boyunca devam etti ve Mill'den Papaz Malthus'a kadar herkes karıştı bu tartışmalara. Bu arada, *onlar* okumayı öğrenmişlerdi. Fakat, ne okumalıydılar? Sarayın içinde gerçekten de dönmekte olan dolaplar çığrından çıkmıştı ve bundan sonra hiçbir zaman Kabine toplantıları düzenlenmeyecekti; diğer yandan, günbatımları güzeldi ve bu yüzden de

* meritokrasi: Rekabetçi bir eğitim sistemi içinde, meziyetleriyle öne çıkan kişilerden seçilen bir hükümet ve bu değerler doğrultusunda yönetilen bir toplum anlayışı. (ç.n.)

iyi, güzel ve doğru, bildiğimiz Ciddi Roman oluverdiler; en düşük sınıfları, uysal işçiler ve hevesli tüketiciler olarak yerli yerinde tutmak amacıyla tasarlanmış, uyarı niteliği taşıyan hikâyeler.

Mary McCarthy'nin bir nesil önce duyurduğu edebiyat konularındaki büyük temizlik uzunca zamandır süregitmekte. Geçen yüzyılın popüler romanı, aşağı yukarı, okuru aşırılığa, otoriteye, itaatsizliğe, cinsel sapkınlığa karşı uyaran dinsel bir risale özelliği taşıyor ve çoğunlukla da, talihin tutsakları olarak kendi çocukları yüzünden istemediği işleri yapmak zorunda kalacak işçiyi denetim altında tutmayı garanti eden bir kurum olan evlilikle sonlanıyordu. Bir yüzyıl önce modernizmin böylesine kuvvetle patlak vermesinde şaşılacak bir yan yok. Joyce, Mallarme ve Mann, hepsi kendi özel yollarıyla, dünyayı (halinden hoşnut) bir toplum kurbanının bakış açısıyla gözlemlemeyi reddettiler. İster gece için yepyeni bir dil hayal eden bir adam, ister bir çeşit parazit ya da bakteri olarak kendini şeytana teslim eden bir dâhi olsun, insanın iç dünyasını aydınlatmayı seçti modernizm.

Zannedersem, romanıma konu olarak kendi ülkemi seçmeye, bizlere, kıtanın yerli halkını ortadan kaldırdıktan sonra, birbirlerine ve huzursuz egemenliği altına giren diğer soylara çoğunlukla çılgınca olan tek tanrı inancını kabul ettirmeye çalışıp, içinde köleliği de barındırarak, neredeyse mutlu mesut yaşayıp gitmiş olan, teselli edici bir toplum düşüncesi vermek için para alan o okul öğretmenleri tarafından sevk edildim. Yine de, korunmaya değer bir Amerika ("istisnai" değilse bile) fikrinin var *olduğuna* inanıyordum; bu yüzden de, 1776 yılından geriye giderek, halihazırda hiçbir zayıf düşman bulunmadığı zamanlarda, bu sefer kendi halkıyla da olsa daima savaşan şimdiki ulusal güvenlik devletinin, eski cumhuriyetin yerini aldığı 1952 yılı ve dolaylarında gerçekleşen nihai defnine doğru izini sürmeye koyuldum bu düşüncenin.

1966 yılında *Washington, D. C.*'yi yazarken, bunların hiçbirini bilmediğimi söylememe gerek yok. En sonundan başlamış ve kişisel bilgimin, resmi yorumla çeliştiği durumlar haricinde, ülkem hakkında bana öğretilenlere ve anlatılanlara inanmaya meyletmiştim. *Washington, D. C.*'den sonraki kitabım, *Burr,* kronolojik olarak ilk sırada geliyordu; bu kitapta 1776 ve 1836 yılları arasındaki gelişmelere eğilmiş ve kitabın merkezine, ailemle bağlantısı bulunan, "Birleşik Devletler'in ilk beyefendisi" diye bilinen ve tüm çılgınlığıyla, dindar hipokratların hakim olduğu bir dünyaya salı-

verilmiş bir çeşit Lord Chesterfield olan şeytani başkan yardımcısının bizzat kendisini, Aaron Burr'ı yerleştirmiştim.

Gönüllü olarak kitap okuyan o küçük halk kesimi içinde Burr'ın sahip olduğu popülarite, okullardaki tarih öğretiminden son derece hoşnutsuz olan akıllı bir halk tabakasının da olduğuna dair ilk işaretti. Cumhuriyet'in hikâyesini onların gözüyle anlatma olanağı bulduğum bir aile de yaratmıştım bu kitapta. Burr'ın gayri meşru oğlu, Charles Schermerhorn Schuyler benim hayalimin ürünü olmasına karşın, gözüme hakikaten de çok gerçek görünüyor. Avrupa'da geçirilen uzun bir yaşamdan sonra, 1876'da, Birleşik Devletler'in yüzüncü yılı şerefine düzenlenen kutlamaları gözlemlemek için bir tarihçi-gazeteci olarak Amerika'ya geri dönüyor Schuyler; başkanlık seçimlerinin galibinin federal birlikler tarafından koltuğuna oturmaktan alıkonulduğu yıldı bu. Her şey ironikti ve kendini son derece evinde hissediyordu Charlie. Ayrıca dul kalmış olan kızı Emma'yı evlendirmeyi de aklına koymuştur; belli bir bedel ödese de başarıyor bunu. Emma'nın kızı Carolina Sanford'u ve üvey kardeşi Blaise'i takdim ediyor *Empire:* Fransa'da yetişmiş olan kardeşler, Birleşik Devletler'de saygınlık kazanma arzusuyla yanıp tutuşmaktalar. Blaise'in kahramanı, tarihin, popüler medyada neyi dile getiriyorsanız, o olduğunu keşfetmiş olan William Randolph Hearst. Bu şaibeli görüşün Blaise için belirli bir cazibesi olduğu aşikâr; fakat, Washington, D. C.'de batmakta olan bir gazeteyi satın alarak sansasyonel gazeteciliğe yelken açan Carolina oluyor.

Bu dönemin bilge eleştirmenleri, o yıllarda hiçbir kadının böyle bir şeyi yapamayacağını söylediler bana; ama, tabiki bir nesilden daha az bir süre sonra, bir aile dostumuz olan Eleanor Patterson, büyük bir başarıyla tam da bunu yaptı (Edith Wharton, *The Age of Innocence* kitabının konusunu, Eleanor'un Polonyalı bir kontla yaptığı talihsiz evlilikten almıştır).

Hollywood adlı kitabımda hem Hearst hem de Carolina, tüm dünyada düşlerin kaynağı olacak bundan sonraki en büyük şeyin filmler olacağına karar veriyorlar. Gazetesini Blaise'in devralmasına izin veriyor Carolina; sonra da, durmaksızın başkanlığa adaylığına koyan arkadaşı Hearst'ten daha büyük bir başarı göstererek film yapımcısı oluyor ve filmlerinde oyunculuk yapmaya da başlıyor. Bu arada, bu hayal ürünü insanların boy gösterdiği bağlam Birinci Dünya Savaşı, Cemiyeti Akvam, Woodrow Wilson, William

Jennings Bryan, Warren Harding ve silahlarını kuşanmış genç Franklin Roosevelt'in gerçek dünyasının tıpatıp aynısı. İlerlemiş yaşlarında tanımış olduğum bunca insanın gençliklerini, *Hollywood*'da kaleme almak tuhaf bir histi benim için.

Hikâyenin tüm parçalarını birbirine bağlamak için, şimdi tekrar yazdım *Washington, D. C.*'yi. *Lincoln* ise, içinde küçük bir rolle yer alan tek kişi Carolina'nın babası olduğundan, hikâyenin diğer parçalarından bir nevi ayrı tutulan bir roman oldu; ancak, İç Savaş'a değinmeden bizim için herhangi bir tarihten söz edemeyiz; bu yüzden de *Lincoln*'de anlatılan hikâye, içindeki gerçek ve hayal ürünü arasındaki gidiş gelişlere bir tını ekliyor.

Bu sözkonusu halının üzerindeki şeklin ne olduğuna karar vermek bana düşmez. Kişisel olarak, kusurları olan bir cumhuriyeti, 1898'de başlayan ve şimdi, ben bu satırları yazdığım sırada, militarize olmuş bir ekonomiyle görünürde sonu olmayan bir toplum olarak artık sağlam bir şekilde kurulmuş olan kana susamış bir imparatorluğa tercih ederim. Fakat, burada bir yargıç değil, esrarı peşimi hiçbir zaman bırakmamış olan bir ailenin ve bir ülkenin tarihinin kölesi olmuş bir anlatıcıyım; bu tarih beni içine öylesine hapsetti ki, şimdi yedinci ve son cildi olan *Altın Çağ* ile tamamlanan bu roman dizisine *İmparatorluk Öyküleri** adını verdim; dünyaya gelmiş olan herkes gibi bizim de tarihte yol alan bir ulus olduğumuzu ve cumhuriyetimizin bu yolculukta, her nasılsa yolunu kaybederek, sevilmeyen bir imparatorluğa dönüştüğünü ve böylesi varlıkların her zaman başına geldiği gibi, bizim imparatorluğumuzun da pek yakında çökmeye başlayacağını fark etmemizi sağlayan Vientnam'a dek, maceramızın sonunda hakikaten de altın gibi ışıl ışıl olabileceğini düşünedurduğumuzdan, tamamıyla ironik bir başlık da sayılmaz *Altın Çağ*.

Gore Vidal

* Gore Vidal, yedi ciltlik bu diziye *Narratives of Empire*, yani *İmparatorluk Öyküleri* adını vermiştir; ancak biz daha açıklayıcı olacağını düşünerek diziyi *Gayri Resmi Amerikan Tarihi* olarak adlandırdık. (Yayıncının Notu)

Bir

"İşte sana New York!" Sanki şehir benimmiş gibi karşı kıyıyı gösterdim ona. Gemiler, mavnalar, feribotlar, dört direkli yelkenliler; adeta bir çocuğun dağınık oyuncakları gibi bana yabancı gelen, karmaşık bir binalar yığınının önüne serpiştirilmişti. Kırmızı tuğlayla kahverengi kumtaşının, boyalı tahtalarla donuk granitin, daha önce hiç görmediğim kilise kulelerinin ve çimentodan yapılmış yuvarlak kubbeli yaratıkların bir karmaşasıydı karşımdaki. Benim doğduğum şehirden ziyade Altın Boynuz'a yaraşan süslerdi bunlar.

"Yani, *sanırım* burası New York. Belki de Brooklyn'dir. Söylediklerine göre, binlerce kilisesiyle yeni Brooklyn son derece çekici bir yermiş."

Alt güvertedeki garsonun, şafak sökerken yaptığımız kahvaltıdan artakalanları denize boca etmesiyle, martıların çığlık çığlığa geminin peşine düşmesi bir oldu.

"Hayır" dedi Emma. "Şimdi kaptanın yanından geliyorum. Burası gerçekten New York. Ne kadar da yaşlı görünüyor!" Emma'nın heyecanı bana keyif verdi. Son zamanlarda ikimizin de keyif alabileceği şeyler olmamıştı hayatımızda; ama şimdi, yine genç bir kız gibi görünüyordu. Her şeyi delip geçen, ciddi, sorgulayıcı o kara gözleriyle hayatının anlamı haline gelen şu soruyu soruyordu sanki: Bu yeni şeyin ne olduğunu ve onu en iyi nasıl kullanacağımı öğrenmeliyim. O, güzellikten ziyade yeniliğe ve yararlılığa bakar. Ben ise tam tersiyim; böylece baba kız birbirimizi dengeliyoruz.

Mavi gökyüzünde gri bulut kümeleri dolaşırken, kuzeybatıdan sert bir rüzgâr esiyordu ki, bu da North River'dan doğuya yöneldiğimiz anlamına geliyordu; yani, burası kesinlikle benim doğduğum şehirdi. Demek ki, Brooklyn kuzeydeydi, Jersey City de arkamızda kalmıştı.

Derin bir nefes alarak tuzlu deniz havasını ciğerlerime doldurdum. Şehri kaplayan yanmış taşkömürünün kokusu, yanımızdan geçen balıkçı teknesinin güvertesinde gümüş külçeler halinde yatan taze balıkların kokusuna karışıyordu.

"Çok mu yaşlı?" Emma'nın söylediklerini daha yeni fark edebilmiştim.

"Maalesef, öyle." Emma neredeyse aksansız, akıcı bir İngilizce'yle konuşur; ancak genellikle doğrudan doğruya Fransızca'dan tercüme ettiğinden, yabancı olduğu hemen anlaşılır. Aslında yabancı olan benim; hayatının büyük bir bölümünü Avrupa'da geçirmiş bir Amerikalıyım ben. Emma ise, otuz beş yıl önce İtalya'da, villamızın bahçesindeki ağaçların yarısını kökünden söken ve korkudan eli ayağına dolanan ebenin neredeyse yeni doğmuş bebeği göbek bağıyla boğmasına neden olan fırtınalı bir gecede doğduğu eski dünyayı asla terk etmemişti. Ne zaman rüzgârdan devrilmiş ağaçlar, kabaran bir deniz görsem ve çakan şimşeklerin sesini duysam, o Aralık günü gelir aklıma. Annesinin yüzünün solgunluğuyla tam bir tezat oluşturan kanının, o durmadan akan kanının koyu kırmızılığını hatırlarım.

(Bence üst satırlardaki şu harika şiirsel anlatım, *Atlantic Monthly* için oldukça uygun olabilir.)

Emma rüzgârla titredi. "Evet, eski. Kasvetli. Liverpool gibi."

"Kıyı şeridi her yerde aynıdır. Ama burada eski hiçbir şey yok. Hiçbir yer tanıdık gelmiyor bana. Şuradaki mermer mezarın durduğu yerde bulunması gereken Belediye Sarayı bile yok olmuş. Görüyor musun? Tüm o sütunlarla..."

"Belki de unutmuşsundur. Çok uzun zaman oldu."

"Kendimi Rip Van Winkle gibi hissediyorum." New York *Herald* için yazacağım (tabii ki New York *Ledger*'daki, tek bir makale için bin dolar ödemesiyle meşhur Bay Bonner'in ilgisini çekemezsem). İlk makalemi daha şimdiden gözlerimin önüne getirebiliyorum: "Yeni Rip Van Winkle ya da Charles Schermenhorn Schuyler Neredeyse Yüzyıl Önce Avrupa'ya Yelken Açtı..." Ve orada kaldı (uyudu mu?). Şimdi, onu diplomatik bir görevle yurtdışına gönderen Başkan Martin Van Buren'e rapor vermek, arkadaşı Washington Irving ile yaban ellerde tuttuğu notları paylaşmak (ne de olsa onu keşfeden Irving'di) ve Şair Fitz-Greene Halleck ile akşam yemeği yemek için evine döndü. Yalnızca onları bulmak ve çoktandır yaşamadığı şaşkınlık duygusunu tatmak istiyordu.

Burada durmalı.

Yazdıklarım okurun önüne atılan birer yem olmalı, fazlası değil. Benim *yeni* eski vatanımda günbegün yaşadıklarımdan edindiğim izlenimlerin bir derlemesi.

Şu başlıkları atabilirim: "Yüzüncü Yıl Kutlaması'ndaki Amerika Birleşik Devletleri", "Gezginin Dönüşü", "Eski New York: Bir

Knickerbocker'ın* Anıları", "Jackson ve Van Buren Çağının Hatıraları". Bunları yayımcılara ve konferansları düzenleyecek temsilcilere önerip onların da görüşlerini almalıyım.

Şu anda –4 Aralık 1875, gece yarısı– ben şimdiye kadar bana son derece uzak olan bu yeni dünyayı bir şekilde kelimelerle kuşatma denemesinin önümde açacağı kapılar karşısında sersemlemiş vaziyetteyim. Tabii ki, geçmişimle idare edebilir, dağarcığımdaki eski şeyleri düzenleyip pazarlayabilirim; yayıncım Bay E. P. Dutton'a bakarsanız, geçmişle ilgili anlatacaklarımın oldukça iyi bir pazarı var hâlâ; yeter ki, ben onları hatırlayıp anlatabileyim. Ancak tabii ki, asıl zor olan, ülkeyi bugün olduğu haliyle, 1837'de bıraktığımdan iki, üç, dört kat daha kalabalık haliyle duyumsayıp kavrayabilmek. Yine de, New York'ta bugün öğleden sonra gördüklerimi düşünürsek, ancak şimdi, geniş otel odamızın salonunda, metal borulardan bir Afrika sirokosu gibi yüzüme çarpan kuru ve sıcak esintinin altında, ter içinde otururken aradaki farkın büyüklüğünü anlamaya başladım.

Geçen kırk yılda Avrupa'da tanıştığım Amerikalılardan hiçbiri, bıraktığımda küçücük bir liman kenti olan bu yerin taşkın, muhteşem, kaba, yoksul, zarif atmosferine ve dehşet verici insan kalabalığına beni hazırlayacak yeterlikte değildi. Bu küçük kentin, şimdi Fifth Avenue dedikleri yerde dizili zengin sarayların sadece bir oturma odası kadar büyük olan Madam Jumel'in Haarlem'deki –hayır, *Washington Heights*'taki– evi gibi gösterişli mekânları yok değildi elbette. Bu Fifth Avenue dedikleri, benim zamanımda Potter's Field'ın kuzeyindeki çiftliklere doğru uzanan bir kasaba yolundan başka bir şey değildi; o Potter's Field da sonra Parade Ground oldu. Daha sonra da, geçmişten günümüze, New York'un benim gençliğimin soylularının mirasçılarını barındıran sıra sıra dizili "eski" evleriyle çevrilmiş, Washington Square Park olarak anılır oldu.

O günlerde, tabii ki, kasaba sakinleri adanın güney ucunda Battery ile Broadway arasındaki adacıkta yaşardı; şimdi orası tamamen ticaretin ya da daha kötüsünün yapıldığı yerler haline gelmiş. St. Mark's Place'in, yaşanılabilecek en kuzey nokta olduğu günleri hatırlıyorum. Şimdi, bana söylenene göre, zengin bir kadın kendi-

* Bir Hollandalı soyadı. Ve bir çeşit elbise. Ancak bu isim, en eski New York'lu ailelere atfen New York City için kullanılır. (ç.n.)

ne *Fifty-seventh Street*'te (!), yeni tamamlanmış (park dediğin şey nasıl "tamamlanır" ki?) Central Park'ın karşısında, krem rengi, Fransız tarzı bir saray inşa ettirmiş.

Bir garson güverteyi hızla geçerek Emma'nın yanına geldi. "*C'est un monsieur; il est arrivé, pour Madame la Princesse.*"*

Herkes bize, tüm Atlantik gemileri arasında en konforluların Fransa hattındakiler olduğunu söylemiş ve Le Havre'dan Atlantik'in ortasına kadar devam eden sert rüzgârlara rağmen *Pereire* bunun doğruluğunu bize kanıtlamıştı. Bunun yanı sıra, kaptan da eğlenceliydi; her ne kadar kızım, Napolyon'a daha yatkın bir havaya sahipse de ve İkinci Fransız İmparatorluğu'nun yerini şimdi Üçüncü Fransız Cumhuriyeti almış olsa da, Emma'nın yüksek unvanından etkilenmişti. Ne olursa olsun, kaptan bize krallara yaraşır özel bir kamarayı sadece yüz elli dolara vermişti (ikinci sınıf yolcuların normal ücreti iki yüz dolardı).

Sevgili komşularımız o kadar sıkıcıydılar ki, bir yakadan öbür yakaya süren sekiz buçuk günlük yolculukta *Harper's Monthly* için düşündüğüm koca bir makaleyi bitirmiştim. "Sürgündeki İmparatoriçe Eugénie" aslında onu hiç sevmeyen İmparator'un kuzeni, benim sevgili Prenses Mathilde'imden elde ettiğim somut verilerle hazırlandı. Günümüz Amerikan zevkine uygun olarak, yazım bir parça coşku verici, biraz da düzmeceydi.

Her ne kadar, bir keresinde benim olduğum bir ortamda nezaketsiz bir biçimde edebiyatçıların kâşifler kadar can sıkıcı olduğunu söylemiş olsa da, İmparatoriçe bana ve Emma'ya her zaman çok iyi davranmıştır. Aslında yazar, kâşiften farklı değildir. Biz de her şeyden önce kayıp şehirleri, nadir kaplanları ve hiç yazılmamış cümleleri arıyoruz.

Emma'nın ziyaretçisi John Day Apgar'dı. Onu posta odasında bulduk. Çocuklarını, hizmetçilerini ve uşaklarını arayan birinci sınıf yolcuların oluşturduğu kalabalığın arasında dikilmiş, biraz da ümitsiz bir halde, öylece duruyordu.

Azımsanmayacak sayıda erkek, mermer tezgâhlı barda oturmuş, Amerikalıların renkli bir benzetmeyle "göz açıcı bir şey" dedikleri içkilerini yudumluyordu.

* Fr.: Bir bey; Prenses için geldi. (ç.n.)

Bay Apgar, "Prenses!" diyerek Emma'nın eline doğru eğildi. Tarzı bir Amerikalıya göre hiç de fena değildi. Onu ilk tanıdığımda, benim ona hitap ettiğim adıyla John, bir yıldır Paris'teki elçiliğimizde çalışıyordu. Şimdi Amerika'da hukuk tahsili yapıyor.

"Bay Apgar! Siz sözünüzün erisiniz." Emma ona, henüz tanımadığı New York'a yönelttiği o delici bakışı atmadı belki ama, tanıdığı ve alıştığı bir şeye bakarken gözlerinde beliren o dikkatli ifade yansıyordu bakışlarından. "Sizi Ellinci Rıhtım'da şahsıma ait bir araba bekliyor. Hamallar... her şey ayarlandı. Cüretimi bağışlayın, Bay Schuyler" diyen John önümde saygıyla eğildi ve el sıkıştık.

"Gemiye nasıl çıktınız?" Merak içindeydim. "Daha iskeleye yanaşmadık, değil mi?"

"Kayıkla geldim. Sizi karşılamaya gelen bir sürü insanla birlikte..."

"Beni mi?" Gerçekten de şaşırmıştım. *Herald*'daki Jamie Bennet'a ayın dördünde geleceğimi telgrafla bildirmiştim; ancak o tembel gencin bana Hudson Nehri'nin ortasında bir ziyarette bulunmasını beklemem neredeyse imkânsızdı. Başka kim şehre geleceğimden haberdar olabilirdi ki?

Kaptan aydınlattı bizi: "Amerikan basını Bay Schuyler ile röportaj yapmak için gemide bekliyor." Schuyler (Shwee-lair)'in Fransızca telaffuzu benim asla kabul edebileceğim ya da alışabileceğim bir şey değil. Sırf bu yüzden, Fransa'da kendimi Amerika'da olduğumdan tamamen farklı bir insan gibi hissediyorum. Soru: Farklı mıyım? Ne de olsa bizi tanımlayan, sözcüklerdir.

"Ne kadar harika!" Emma, bundan böyle geçimimi kalemimle, gazetelere ve dergilere, her yere her şey hakkında yazarak sağlayacak olsam da, küçümseyen bakışlarla gazetecileri baştan ayağa şöyle bir süzdü. 1873'teki kriz, sermayemi yok etti. Daha da kötüsü, Emma'nın kocası da, bundan beş yıl önce, Lucas Carton adlı restoranda bir sığır filetosunu mideye indirirken ölerek onu da aynı durumda bırakmıştı.

Kalp krizinden mi yoksa soluk borusuna kaçan et parçası yüzünden mi öldüğünü hiçbirimiz bilemeyeceğiz; çünkü Prens d'Agrigente akşamın ilerleyen bir saatinde metresiyle yemek yerken aniden bu dünyayı terk ettiğinde yanında değildik. Prusya ile savaşın patlak vermesinden önceki üç gün boyunca bu olay Paris'in bir numaralı skandalıydı. Ondan sonra, Paris'in konuşacak başka konuları oldu. Ama bizim olmadı. Bugüne kadar ikimiz de, Prens'in, nasıl

olup da, bizim sahip olduğunu zannettiğimiz bir servet yerine ona eşdeğerde bir *borç* bırakarak öldüğünü anlayamadık.

Kaptan bizi bir saray nazırının belli belirsiz gösterişiyle, Louis Quinze tarzı, yaldızlı koltuğunun bulunduğu ve New York basınının taze goncalarının –başka bir deyişle, yeni ve deneyimsiz muhabirlerin– beni beklediği bir salona aldı. Yurtdışından gelen tanınmış şahsiyetleri gemi kıyıya yanaşmadan karşılayıp, deneme yanılma yoluyla (genellikle birincisinden çok ikincisi oluyordu), nadir yaratıklarla şen şakrak bir dille röportaj yapma, yanlış betimleme sanatını öğreniyorlardı.

Bazıları kamara sıcak olduğu için önlerini açmış, bazıları ise hâlâ sabahın dondurucu rüzgârı belasına yakalarını sıkıca kapamış, pejmürde kılıklı yirmi ila otuz kadar yüz bana bakıyordu. Bize binlerce kez, bugünlerde gelmiş geçmiş en soğuk kış mevsimini geçirdiğimiz söylendi. Hangi kış soğuk değildir ki?

Kaptan beni, elbette kendisini de, gazetecilere takdim etti; bize yapmış olduğu indirimin böylesine çarpıcı bir biçimde ve çabucak karşılığını almış olmaktan mutluydu besbelli. Ben de bütün o akşam yemekleri boyunca şakıyıp durmuş, görkemli Fransız vapur şirketini yere göğe sığdıramamıştım.

Yan tarafımda kalan bir ressam karakalem portremi çizdiği sırada soru yağmuru başlamıştı bile. Resmimi çizen genç adam kâğıt destesinin ilk sayfasını çevirirken çalışmasına şöyle bir göz atabilme şansım oldu. Köşeli çenesinin mesken tuttuğu son derece abartılı (yaka olursa böyle olur dercesine) kalkık yakaları olan bir gömlek giymiş, kısa ancak yapılı bir adam ve tabii ki, burnu havalarda ve ne yazık ki, yüzü çizgilerle dolmuş bir Hollandalıydı gördüğüm. Aman Tanrım! Neyi saklamaya çalışıyorum ki? Altmış iki yaşında bir adam olarak çok yaşlandım hiç kuşkusuz.

New York *Herald*'dan ince yapılı bir adam gelmiş. New York, *Graphic*'ten de uyuşuk bir genç. *New York Times*'tan sevimsiz bir tıfıl. *Sun*, *Mail*, *World*, *Evening Post* ve *Tribune*de oradaydı; ancak kimin nerden olduğunu hemen çıkarmam mümkün değildi. Aynı zamanda, haftalık, aylık, iki haftada bir çıkan ve diğer dergilerden gelmiş, yarım düzine daha genç vardı. Ah New York ah; bu Amerika Birleşik Devletleri eşsiz bir gazeteci cenneti. Sanırım, cennet doğru kelime! Kesinlikle, Amerika Birleşik Devletleri'nde, tüm Avrupa bir araya gelse dahi olmayacak kadar çok başarılı gazete ve süreli yayın var. Dolayısıyla, umutsuz, yoksul bir hayatı beni şu an

bekleyen türden bir hayata dönüştürmek için büyük bir isteksizlikle gazeteciliğe dönen benim kuşağımın aksine, günümüz yazarları gazetecilik dünyasından geliyor ve gazeteciliği asla tümden terk etmiyor.

"Bay Schuyler, *bugünkü* Amerika Birleşik Devletleri'yle ilgili izlenimleriniz neler?" *New York Times* gazetesinden gelen tıfıl, not defterini dua kitabı gibi tutmuş, sanki benimle değil onunla ilgileniyordu.

"Karaya ayak bastığımda bunu daha iyi anlayacağım." Tuzlu su serpintileriyle ıslanmış kirli yün kokusu salan paltolar öbeğinden keyifli kıkırdamalar geldi.

Mendilini yüzüne tutan Emma gitmek için hazır bir şekilde kapıda bekliyordu. Ancak görünen o ki, John Apgar tüm bu yünlü görkemi içindeki Dördüncü Kuvvet'ten oldukça etkilenmişti.

"Efendim, en son hangi tarihte Amerika'da bulundunuz?"

World'den adeta bir meydan okuma: Tanrı'nın has ülkesinden uzakta yaşamak iyi bir şey değil. "1837'de ayrıldım Amerika'dan. Bu, herkesin iflas ettiği yıldı. Şimdi geri döndüm ve herkes yine iflas etmiş. Bence ortada kesinlikle bir ahenk var, öyle değil mi?"

Bu çok iyi bir cevap olmuştu. Ama *neden* burayı terk etmiştim?

"Çünkü Başkan Van Buren tarafından Antwerp'e Konsolos Yardımcısı olarak gönderilmiştim."

Bunun etkileyici bir yanıt olacağını düşünmüştüm; ancak hiçbir tepki alamadım. Alışık olmadıkları hangi kelimem onları şaşırttı bilemiyorum; "konsolos yardımcısı" mı yoksa "Başkan Van Buren" mi? Ama bir yandan da, Amerikalılar her zaman bugünü yaşamıştır ve bu neslin de benimkinden bir farkı yok; sadece, artık yok saymaları gereken daha uzun bir geçmişleri var.

Ben ayrıldığımda, (çok kısa bir süre sonra yüzüncü yaşına girecek) cumhuriyetimiz, tıpkı şimdi benim olduğum gibi, hayat dolu altmışlarını sürdürmekteydi.

Her ne kadar yaşadığım zaman dilimi Amerika'nınkinin üçte ikisini kapsasa da, bütün zaman içinde kısa bir andan başka bir şey değil. Benim kadar meraklı Emma'nın New York'la ilgili ilk izlenimi, "Ne kadar da yaşlı görünüyor!" olmuştu. Oysa gençliğimden pek az bina kalmıştı. Basına konuşurken sonunda pencereden, yani lombozdan, Trinity Kilise'sinin tanıdık sivri tepesini fark ettim. En azından hiçbir yangın, orijinal şehrin bu yadigârını yok etmeyi başaramamıştı.

(Sonradan fark edilen bir nokta: Benim "tanıdık sivri tepe" dediğim şey, John Day Apgar'a göre, 1839'da yıkılmış. Şimdiki "bildik olmayanı" ise 40'ların başında yapılmış.)

Sorular hızla geliyordu. Benim cevaplarım ise, oldukça zeki, hatta bu kadar zaman uzakta kalmış olmaktan dolayı özür dilercesine ancak olabildiğince sivriydi. Ve eğer gazeteler geri dönüşümü sevimli bir şey gibi gösterirlerse, eminim ki, vereceğim dersler ve demeçler için beni temsil edecek bir ajan bulmam çok daha kolay olacaktı. Hangisi olursa olsun, dergilerden alacağım komisyonları söylememe gerek bile yok!

"Nerede yaşıyordunuz efendim?"

"Son beş yıldır Paris'teydim. Oraya..."

"Savaşta, Alman işgali döneminde de Paris'te miydiniz?"

Kendimi tuttum bu noktada; alçakgönüllüyümdür; *agréable.** "Neden sordunuz? Aaa, evet; aslında o günlerde yaşadıklarım üzerine küçük bir kitap yazdım. Belki biliyorsunuzdur. *Paris Under the Commune* [Komün Günlerinde Paris]."

Ya yayıncılarım kitabın başarısını abartmıştı ya da gazeteciler kitap okumuyordu, hatta kitap eleştirilerini bile. Yine de *Harper's Weekly, Paris Under the Commune*'den, "en ince ayrıntısına kadar büyük yetenek Bay Charles Schermerhorn Schuyler'in kaleminden çıkan her sözcükle kayda geçen, Paris'in işgali ve komünün yükselişine ilişkin, olayın bizzat tanığından, müthiş ve son derece ilginç bir anlatım" olarak söz etmişti. Bu bahsi ezbere biliyorum; daha çok da, kalemimden çıktığını duyduğum tek sesin gıcırtıdan başka bir şey olmadığını bildiğimden.

Sun'dan gelen muhabir, "Siz, efendim, komünist değilsiniz, öyle değil mi?" diye sorarken, halinden çok hoşnut görünüyordu.

"Hayır, hayır, sevgili yavrum." Yaşlı Washington Irving'in en cana yakın halini bilerek taklit ederken sesim aniden çatallaştı. "Ben sade bir Amerikalıyım."

"Öyleyse neden bu kadar uzun süre dışarıda kaldınız?" Soru *Graphic* muhabirinden gelmişti. "İtalya'da Amerikan elçisi olduğum günlerde, İsviçreli bir hanımla evlendim..."

"Onunla mı?" Cüce kılıklı, elindeki dua kitabının üzerinden Emma'ya bakmıştı; aslında, bir celp kararıyla cehennemden gelen bir zabani gibi, elindeki şeyle onu gösteriyordu.

* Fr.: Çok güzel. (ç.n.)

"Karım öldü. Yıllar önce Paris'te. O..."

"İsminiz ne, bayan?" *World* muhabiri, Emma'ya bu soruyu yöneltti.

"*Je ne comprends pas, monsieur.*"* Emma'nın yüzü bembeyazdı; dudakları ise, sinirlendiğini gösteren bir gerilim hattı gibiydi. Fransızca sözcükler odada bir kırbaç gibi şakladı.

"Kızım Prenses d'Agrigente'tır." Doğru telaffuz etmeye çalıştıkça şaşkınlığım da artıyordu. Sonunda bir uzlaşı sağlandı: İngilizce'de o, Agrigento Prensesi'ydi. "O bir duldur" diye söze girecek oldum.

"Prens ne yapardı?" diye sordu *Express* muhabiri.

Emma, İngilizce olarak, öfke içinde, yanıt vermeye yeltenmişti ki, benim bir hareketimle durakladı. John Apgar, kendinden geçmiş bir halde, bir tiyatro oyunu seyreder gibi, gözlerini dikmiş, bize bakıyordu.

"Prens pek çok şeyle ilgilenirdi. Babası, bildiğinize eminim, bir Fransız mareşalıydı ve ilk Napolyon'un emrinde çalışmıştı. İtalya'dan soyluluk nişanı almıştı. Waterloo'dan sonra, Napolyon yenilince..." Bir kere daha üstüne basa basa söylüyordum. Napolyon'un Waterloo'da yenildiğini bildiklerini göstermek için hep birlikte hevesle başlarını salladılar.

"Çocuğunuz var mı, Prenses?"

"İki tane" diye yanıtladım aceleyle. "Paris'teler. Büyükannelerinin, zengin bir dul olan Prenses'in, yanında kalıyorlar." Geçimimizi –o da yılda *beş bin frank*, yaklaşık bin dolar işte; Emma'ya kocasının malikânesinden kalan bütün gelirimiz yani– sağlayan, Tanrı'nın belası şu tiran bozmasından bahsediyorum. Söylemeliyim ki, evet, tam anlamıyla konuyla alakasız bu gazeteye bile söylemem gerekiyor ki, hayatımda Emma'nın kaynanası olacak o şirret karıyla hiç karşılaşmadım. Söylentilere bakılırsa, geleceğin mareşalı ve Prens d'Agrigente'la karşılaştıklarında, kadın orospuluk yapıyormuş; ama ben bu söylentilere inanmakta zorluk çekiyorum çünkü o zaman bile, bana göre, bu kadın ağustos sıcağındaki bir mezbaha kadar pis ve berbat kokuyor olmalıydı.

"Burada yaşadığınız günlerden bugüne New York'un geçirdiği değişim hakkında yazmayı planlıyor musunuz?" Bu soru, beni "de-

* Fr.: Anlamıyorum, bayım. (ç.n.)

ğerli bir katkı sahibi" olarak bilen, *Herald*'ın zayıf muhabirinden geliyordu.

"Aslında, şu an aklımda olan, Birleşik Devletler'i, doğusundan batısına, kuzeyinden güneyine, şöyle bir dolaşmak. Philadelphia'da, açıldığında Yüzüncü Yıl Sergisi'ne katılıp bu sergi hakkında yazacağım."

"*Herald* için mi?" Yine, pek sevimli, zayıf delikanlıdan gelen bir soruydu bu.

"Başka nereye olabilir ki?" Tamamen samimi değilse bile, aynı sevimlilikte yanıt vermiştim; çünkü en yüksek fiyatı kim verirse malımı oraya satacaktım elbette.

"Bayan William Astor'la bir akrabalığınız var mı?"

Bu duyduğum en saçma soruydu doğrusu. "Kesinlikle yok!" Korkarım, aşırı bir tepkiyle kestirip atmıştım.

Gizem çabucak çözüldü: görünen o ki, Bayan Astor'un kızlık soyadı anneminkiyle aynıydı: Schermerhorn. Paris'te bile bu kadın hakkında, Bayan Astor'un verdiği davetlerin şaşaası, avucunda tuttuğu New York sosyetesinin göz kamaştıran ihtişamı, en azından yaşça büyük olanın hakkı açısından –J. J. Astor III ailenin en yaşlısı ve dolayısıyla başıydı– kendisinden mevkice üstün olan görümcesi Bayan John Jacob Astor'u nasıl alaşağı ettiği hakkında çok şey duymuştuk.

Bir zamanlar, yarım yüzyıl önce, aşağı Broadway boyunca ağır ağır yürüyen sahici J. J. Astor'u görmüştüm; yaşlı adam sırtına benekli bir kürk palto geçirmişti ve benim eski arkadaşım, onun sekreteri, Şair Fitz-Greene Halleck'in koluna girmişti. İkisi de göçüp gitti bu dünyadan.

Kitabımla ilgili sorular geldi sonra. Ama çok değil. Basına göre, ben Amerika Birleşik Devletleri'nde meşhur bir yazardım; ama bu paltolu zevatın benim neden meşhur bir şahsiyet olduğum hakkında en ufak bir fikri yoktu. Lakin, hepsi benim gazeteciliğimi, yalnızca Jamie Bennett'ın *Herald*'ından değil, aynı şekilde, edebi kariyerimin başladığı *Evening Post* için yazdığım yazılardan da biliyordu. Ben Avrupa mevzularında yıllardır New York basınının değişmeyen otoritesiyim.

Politika!... Amerikalılarla birlikteyseniz, er ya da geç bu konu çıkacaktır karşınıza.

Gösterişli yeni Adliye Sarayı'nın inşaatı sırasında milyonlarca doları cebine indiren Boss Tweed'in yakınlarda tutuklanıp cezaevi-

ne konması hakkında ne düşünüyordum. Her inançlı insan gibi ben de yolsuzlukları esefle karşılıyordum.

İkinci dönemi bu yılın sonuna doğru bitecek olan General U. S. Grant hakkında ne düşünüyordum.

İhtiyatlıydım. General Grant yönetiminin yolsuzlukları benim için bir üzüntü kaynağıydı. Benim sermayemi, 1873'te iflas bayrağını çeken ve sonrasında, sermayem de beraberinde battığı için, etkilerini bugün bile yaşadığımız bir panik havası estiren Jay Cooke'un bankası işletiyordu.

Yıllar geçse de adlarını unutmadığım Jay Gould ve Jim Fisk'in de aralarında olduğu bazı Wall Street haydutları altın fiyatlarını düşürelim derken, binlerce iflasa neden olmuşlardı. General Grant'ın kişisel olarak bu işe bulaşıp bulaşmadığı tartışmalı bir konu; ama Gould ve Fisk gibi adamlardan hatırı sayılır armağanlar aldığı biliniyor. Grant'ın kendisi bir haydut değilse bile, aptalın tekidir. Ama onu koruyup kollayan Demokrat Parti bile iki dönemin ardından ona bir şans daha tanımaya pek istekli görünmüyor.

"General Grant'ın üçüncü dönemi isteyeceğini düşünüyor musunuz?" Bu soru, Grant yönetimine özellikle bağlılık gösteren bir gazeteden, *Times*'tan geliyordu.

"Henüz General'le karşılaşmadığım için bir şey diyemem. Ancak..."

Bu noktada bilinçli olarak uyumlu bir kişilik sergilemeye başladım; bir servet için değil belki ama, en azından, nadiren yakamı bırakan sefalete düşme korkusu olmaksızın yaşayabileceğim bir *yer* için yapıyordum bunu. "Ancak..." diye tekrarladım, "bildiğiniz gibi ben bir Demokrat'ım, Jackson-Van Buren tarzı bir Demokrat."

Bu biraz ilgilerini çekti. Cumhuriyetçi kanadı temsil eden muhabirlerde (korkarım, çoğunluk) belirgin bir soğukluk vardı; ancak ötekilerin sempatileri yüzlerinden okunuyordu.

"Demokrat Parti'den Vali Tilden'ın adaylığından yana mısınız?"

Yana olmak mı! Bütün umutlarımı bu kırılgan şahsiyetin gelecek yıl başkanlığı kazanmasına bağlamıştım. "Aslında evet. Elbette, ben *au courant** değilim..." Fransızca kullanmam hataydı; ama ağzımdan çıkmıştı bir kez.

* Fr.: Haberdar. (ç.n.)

Garip! Fransa'da yalnızca Fransızca düşünüyorum. Şimdi, şu otelde, hangi dilde düşünüyorum? İngilizce mi? Hayır. Bir *mélange!**

"New York'un işlerini sizin kadar bilemem, baylar; ama Bay Tilden'ın Tweed'i silip süpürmesinin onu geçen yıl vali seçen, eyaletin dürüst insanlarını çok mutlu ettiğinden eminim. Sonunda, yoksullardan çalan zenginleri durdurdu."

"Ama komünist gibi konuşmadınız mı şimdi, efendim?" *Times* muhabirinden gelmişti soru.

"Dürüstlükle komünizmin aynı şey olduğunu bilmiyordum..." Bu sözlerimi bazıları alkışladı. Komünizmin bu paltolu zevatı çok rahatsız ettiğini fark etmiştim. Belli ki, Paris'teki ayaklanma New York burjuvasını çok korkutmuştu. Almanlar çekilirken Komüncülerin kenti işgal etmesi biz Parislileri korkutmuştu kuşkusuz; ama burjuvaların sırf Komüncü oldukları için bilmem kaç bin kişiyi doğrayarak intikam almaları daha da korkutucuydu. Ben Mont Rouge'un bir sokağında beş çocuğun katledilişini kendi gözlerimle gördüm. 1848'de başlayan dünya devrimi henüz sona ermedi.

Bu noktada ben kendi bayrağımı çektim: "İki yaz evvel, Bay Tilden'ı Cenevre'de gördüğümde..." Yaratmayı istediğim heyecan şimdi had safhaya çıkmıştı; paltolu zevat olumlu bir biçimde istim üzerindeydi. Gazete okuyucularının bihaber olduğu, başarılı kitapların yazarı, eski bir yurttaşla yapılan gelişigüzel mülakat şimdi kanlanıp canlanmıştı.

"*Siz* Vali'nin bir arkadaşısınız, öyle mi?"

"Pek sayılmaz. Ama mektuplaşırız. İlk kez, Cenevre'de yaşayan Bay Gallatin tanıştırmıştı bizi." Sabırla telaffuz ettim bu ismi ve Gallatin'in babasının Jefferson'ın Hazine Bakanı olduğunu eklemeyi de unutmadım.

"Bay Tilden'ın, Vali'nin, olağanüstü zekâsı, ele aldığı her konuyu entelektüel kavrayışı beni çarptı." Gerçek payı vardı bu söylediklerimde. Samuel J. Tilden, geniş düşünüyor olmasa da, gerçekten çok zekiydi; ayrıca soğuk ve mesafeli biri olsa da, çekicilikten yoksun olduğu söylenemezdi.

Léman Gölü'ne bakan bir terasta haftanın neredeyse yedi günü akşam yemeği yemiştik. Bazen bize, parlak Avrupalı realizmi S. J.

* Fr.: Karışık, karışım. (ç.n.)

Tilden'ın can sıkıcı Amerikancılığı için genellikle çok fazla gelen Gallatin de eşlik ederdi.

Yemeğin bir yerinde Tilden birdenbire en ince ayrıntısına kadar inerek, Tweed'in ve içlerinde valilerin, yargıçların, belediye başkanlarının, meclis üyelerinin olduğu şürekasının defterini nasıl dürdüğünü anlatmaya başlardı. Konuşurken solgun, yaşlı ama çocuksu yüzü kızarır ve gri donuk gözleri aniden göl mavisine dönerdi; canlılığıyla bir an için neredeyse yakışıklı biri olup çıkardı.

Gallatin ve ben (ve yarım düzine kadar başkaları) bu zayıf ama insanı yakalayan sese ilgiyle kulak veriyorduk. Ama sonra Tilden, biz Avrupalılar için (evet, bu kadar yıldan sonra kendimi Avrupalı sayıyordum) özellikle ikiyüzlü bir Amerikan notasına dokundu. "Düşünün" dedi Gallatin'e, "babanızın gününden beri ülkemizde neler oldu! Jefferson'ın zamanından bu yana!"

Gallatin şaşırmıştı. "Ama mutlaka her şey daha iyiye gitmiştir, Bay Tilden. Ülke o kadar büyük, o kadar zengin ki..." Bu konuşma Panik'ten birkaç hafta önce oluyordu. "Demiryolu ağları her yana yayılmış. Büyük işletmeler göze çarpıyor. Yoksul ve yaşlı Avrupa'dan ucuz emek göçü oluk gibi akıyor. Amerika, benim babamın zamanında bir çiftçiler memleketiyken, hem de ne çiftçiler, şimdi El Dorado."*

"Beni yanlış anladınız, Bay Gallatin." Tilden'ın solgun yanaklarında tuğla kırmızısı benekler oluşmuştu şimdi. "Ben yolsuzluktan bahsediyorum. Satılık yargıçlardan. Halkın parasını aralarında bölüşen kamu görevlilerinden. *Post* da dahil, politik kodamanlara *satılmış* gazetelerden." Tilden benden yana dönerek ciddiyetle başını salladı; benim gazetelere yazılar yazdığımı biliyordu. "*Post,* Tweed'den para aldı. Ülkemizdeki değişim derken bunu kastediyorum ben, bu Altın Dana'ya tapınmayı, her şeye kadir doları, bu berbat yolsuzluğu."

Tilden'la yalnızca bir hafta geçirmiştim; ama o zaman zarfında, bir daha hiç olamayacağı kadar tutkulu olduğunu gördüm onun. Genelde, dedikleri gibi, soğuk nevalenin tekiydi; hâlâ da öyledir.

Gallatin'in siyah kaşları, sanki şaşırmış gibi, kalkmıştı. "Biliyorsunuz, Bay Tilden, ben babamdan bahsederken genellikle cumhuriyetin ilk günlerini kastederim ve... daha doğrusu, sizin kafanızı

* İspanyolca'da "altından olan" anlamına gelir ve kendisini altın tozuna bulayıp bir dağ gölünün soğuk sularına dalan Kuzey Amerikalı bir kabile şefinin hikâyesiyle başlayan bir destanın adıdır. Burada "Altın Şehir" anlamında kullanılıyor. (ç.n.)

karıştırmak gibi bir niyetim yok, efendim; ama sizin bu anlattığınız manzara bizim için her zaman kural olmuştur zaten. New York'ta kesinlikle herkes birbirine rüşvet verir ve ne zaman fırsatını bulsa, herkes kamunun parasını iç eder."

Tilden şaşırıp kaldı mı? Beklenmedik bir kanıt ortaya sürüldüğünde savunmayı birden kesen bir avukatın mahareti vardı onda. Yanaklarındaki kırmızı benekler yok oldu. Bardağındaki güzelim Ren şarabına su ilave etti. Tıpkı benim gibi, ellerinin titrediğini fark ettim.

Sonra, "Ama elbette, Bay Gallatin, partimizin kurucusu, Bay Jefferson, başkan seçilince bütün bunlar değişti."

"Hiçbir şey değişmedi, Bay Tilden. İnsan insandır."

O an Tilden'ın New York valiliği için Demokratlardan adaylığını garanti eden kâğıtların masaya konduğunu anımsıyor olmam, belleğimin bana oynadığı bir oyun mu acaba? Söylemeden edemeyeceğim, bazen olayların sırasını karıştırıyorum. Her halükârda, resmi davetler geldiğinde İsviçre'de resmi tatildi ve Tilden'ın Avrupa'ya ilk gelişiydi.

"Valilik için aday olmaya niyetim yok."

Tilden kaldığı otelin önünde dikilirken gayet kararlıydı; arabalar, eşlikçiler, taşıyıcılar, komiler... hepsi uğurlamak üzere onu bekliyordu.

"Olmalısınız!" dedim. "Halk için değilse bile, dostumuz John Bigelow için."

Yüzünde beliren gülümseme bana gülümsemenin ötesinde çok şey anlattı. John Bigelow belki de Tilden'ın tek dostuydu. Otuzlu yıllarda, üçümüz New York'ta avukat olmayı arzuluyorduk. Tilden da Bigelow da benden birkaç yaş gençti. O günlerde Tilden'ı tanımıyordum ama John Bigelow'u sık sık, genellikle arkadaşım Fitz-Greene Halleck'le birlikte, Café Français'de görürdüm. Halleck'le birlikte arka salonda bilardo oynarken, yakışıklı, uzun boylu genç bir Kuzeyli olan Bigelow'un gayet nazikçe bizi ayıpladığını hatırlar gibiyim. Bir keresinde Bigelow benden gazeteye yazması hususunda kendisine yardımcı olmamı istemişti de, ben reddetmiştim.

Aşırı-Cumhuriyetçi *Times*, Tilden'la ilişkimin derecesini öğrenmek istiyordu. "Sıkı değil" diye yanıtladım; doğrusu da buydu. Ama içimden, halihazırda sıkı olmayan bu ilişkinin yakında çelik tellerle örülmesi için dua ediyorum.

"Onun teklifi üzerine, ara sıra dış politika mevzularında yazılar kaleme aldım." Bu doğru. Onun benden böyle değerlendirmeler istediğini tam anlamıyla söyleyemem; ama bu yazılara, özellikle de, General Grant'ın üçüncü dönem için aday olmayacağını varsayarak, Tilden'ın yalnızca, 76 seçimlerinde Demokratların başkan adayı değil, başkan da olacağının herkes tarafından bilindiği son altı ay boyunca, büyük önem verdiğini biliyordum.

Yer sarsıntısı gibi ani bir sarsılma, basınla ilk karşılaşmamızın da sonunu ilan etti; *Pereire* iskeleye yanaşmıştı. Paltolar dalgalandı. Emma'ın tiksintisi John Apgar'ın kıskançlığı kadar belirgindi. Emma'nın koluna girdim. "*Cest nécessaire, petite.*"*

"*Comme tu veux, Papa.*"**

Emma'yı, estetik kaygılarla, yakın çevreme sokmadım bugüne kadar. Çoğu insanın bildiği hayat mücadelesi deneyimini yaşamadı Emma; ben onun masumiyetini muhafaza ettim. Karımın ufak bir serveti ve İsviçre, Unterwalden'de aileye ait bir şatosu vardı. Ölümünün ardından servetin de şatonun da uçup gitmesiyle, Emma güvenli bir biçimde (öyle düşünmüştüm) Henri d'Agrigente ile evlendi ve ikili yaklaşık on iki yıl Boulevard de Courcelles'deki Hotel d'Agrigente'ta, borçları yığarak, görkemli bir hayat sürdürdü.

Bu süre zarfında ben yazılarımla bir buçuk kişiyi (buçuk iyi bir semtte oturan bir metresin giderleri oluyordu) gayet iyi idare edecek kadar kazanıyordum. Sonra şoklar art arda geldi: Paris düştü, Henri öldü, Banker Jay Cooke iflas etti ve ben bittim.

Ayrıldığım zaman nasıl zekâmla yaşıyorsam, şimdi de öyle yaşamak zorundaydım. Ama Emma'yı yaşlı babasını, bir zamanlar yazın dünyasının güzel *poule de luxe*'ünün*** eskiden muzaffer bir edayla araba sürdüğü sokaklarda yaya olarak ekmeğini kazanmaya çalışırken görme acısından kurtarmak gerekiyordu.

Hadi ama, kendine acımanın âlemi yok! Dünya kolay değil. Yalnızca genç olmadığım için şansıma lanet okudum. Otuzunda olsaydım, hiçbir karamsarlığa kapılmazdım. Bu New York şehrini, Tamburlaine'in Persepolis'i aldığı gibi, bir haftada fethederdim!

* Fr.: Bu gerekli, ufaklık. (ç.n.)
** Fr.: Nasıl istersen baba. (ç.n.)
*** Fr.: Lüks piliç (ç.n.)

İki

John Day Adgar'ın körüklü arabasının yanında, altın kaplama THE FIFTH AVENUE HOTEL rumuzuyla süslenmiş bir yük arabası da rıhtımda bizi bekliyordu; çelimsiz bir İrlandalı genç olan yük arabasının sürücüsünün yorumu, "Valizleri taşımak için, efendim" olmuştu.

Son birkaç saat içinde aldığım bin bir çeşit malumat arasından bazıları şöyle: Bir milyonluk şehrin yarıdan fazla nüfusu başka bir ülkede doğmuş; çoğu da İrlandalı (benim zamanımda olduğu gibi) ve Almanyalı. Ama öteki ülkelerin temsilcileri de her yerde artan sayılarda bulunabiliyor. Adanın aşağı kısımları tamamen İtalyanlara, Polonyalılara, Yahudilere, Yunanlara terk edilmişti; bir zamanların gözde Mott ve Pell caddeleri şimdi tamamen *Çinliler* tarafından işgal edilmişti. Gençliğimin küçük, durağan İngiliz-Hollandalı kasabası ya da köyünden ziyade *Binbir Gece Masalları*'ndan fırlamış bir şehre benzeyen bu yeni dünyayı keşfe çıkmak için can atıyorum.

Körüklü araba rıhtımdan çıkıp Orton Street'e girerken, John Apgar, ellerini açmış, bize doğru uzatan perişan haldeki dilencileri ima ederek, "Bizi Avrupa'nın düşkünler evi sanıyorlar" dedi. Mekanik bir keskinlikle konuşuyordu. Ağzından çıkanı kulağı duymuyordu artık; sanki başkası söylüyordu bunları.

Sanırım, doğma büyüme New York'lu için dışarıdan bu denli göç almak rahatsızlık vericidir; hele ki onlara suç dünyasından başka yol bırakmayan 73 Paniği'nden sonra kendileri için bile yeterli iş yokken. Öte yandan, paralı New York'lular için bu sürekli ucuz emek gücü akını tek başına bir sevinç kaynağı olmalı. Mükemmel bir aşçıyı aylığı on sekiz dolara tutabilirsiniz; hanımefendiler için bir nedime on iki dolar örneğin. Emma'yla ona bir nedime tutup tutmama meselesini tartışıyoruz. Görünüşe bakılırsa, Fifth Avenue Hotel'de bizden başka özel hizmetçileri olmayan müşteri yok.

Rıhtımdan otele yolculuğumuz, ne desem, Rip Van Winklevariydi.* Sıfatları tüketmişim ve ne olursa olsun, şu ağızlara sakız olmuş imgeyi kullanmamayı aklımda tutmalıyım.

* Washington Irving'in bir hikâyesindeki ana karakter: Yirmi yıllık uykusundan uyandıktan sonra dünyanın çok değişmiş olduğunu görür. (ç.n.)

Sürücüden bizi Washington Square Park'tan geçerek meşhur Fifth Avenue'dan götürmesini istedim.

"Kuşkusuz Fifth Avenue'u çok değişmiş bulacaksınız." John'un nezaketi memnuniyet vericiydi; ancak, yalnızca zaten görünmekte olanı anlatma becerisi mükemmel yol arkadaşlığına gölge düşürüyordu. Ama damadım olma hususunda yine de şansı fazlaydı.

Chambers Street'teki Apgar Brothers Hukuk Bürosu muhteşem. Ama geçen yaz Paris'te, Apgarların dokuz kardeş olduğunu ve bizim John'un üçüncü kardeşin üçüncü oğlu olduğunu duyduğumda moralim bozulmadı diyemem. Sanırım, Emma onu benim kadar çok önemsiyor; ama diğer taraftan, zamanla biz olayları tıpatıp aynı görürüz. Düşüncelerimizi, özellikle ona doğru kocayı bulmak gibi nazik bir konudaki düşüncelerimizi, nadiren birbirimize açtığımız halde bu böyledir.

"Doğrusunu söylemek gerekirse, benim zamanımda Fifth Avenue denen bir yer yoktu. Birkaç cesur vatandaş, şimdi Washington Square denen, Parade Ground'un kuzeyine evler yapmıştı, o kadar. Onlara, olmadık yere yaz kolerası ya da adanın iç kısımlarında görülen çiçek hastalığı korkusuna kapılmış, tuhaf yaratıklar gözüyle bakılırdı." Ne söylediğime pek dikkat etmeden konuşuyordum; pek bir şey anlamadan, yolun bir o tarafına bir bu tarafına bakıyordum.

Beyaz bir güneş bu yeni şehrin her ayrıntısını gözler önüne seriyordu ama onu ısıtamıyordu. Yanımda oturan Emma, benim kadar büyülenmiş halde, kürk battaniyesinin altında titredi.

Her yer araç, at arabası, körüklü ve yaylı yolcu arabası, yük arabası, fayton kaynıyordu; öteki, daha uğursuz taşıtlardan bahsetmiyorum bile. Tam Sixth Avenue'u geçip Cornelia Street'e çıkıyorduk ki, benim ağzım açık kaldı; Emma ise bir çığlık attı: Bir buharlı makine, kulakları sağır eden bir ses çıkararak, başımızın *üzerinden*, arka arkaya dizilmiş vagonları peşine takmış, saatte otuz mil hızla götürüyordu.

Atlar ürküp kişnedi; sürücü ise küfrü bastı. Kara bir yağmur gibi, başımızın üzerinden geçen demiryolundan kül yağıyordu. Emma'nın yanakları benek doldu. Şansımıza, buhar makinesinden saçılarak, altındaki karanlık caddeye küçük meteorlar gibi düşen, kor halindeki kömür parçaları bizi tümden ateşe vermemişti.

Vagonlar geçip gittikten sonra, sinirlenen atlar caddeyi geçip sakin Washington Square Park bölgesine girmeye zar zor ikna edildiler.

"Aman Tanrım!" Emma mendilini yanağına götürmüştü; yaşadığımız maceradan ötürü en az bizim kadar gerilen Bay John Day Apgar'ın hatırına dilini tutmak gibi bir niyeti yoktu Emma'nın.

"Üzgünüm, sizi uyarmalıydım. Dünyada bunun gibi bir şey yok, değil mi?"

"Ne mutlu ki, hayır, yok!" Emma'nın yüzüne renk gelmişti şimdi; hiç olmadığı kadar genç görünüyordu. Ani korku ve dondurucu rüzgârdandı herhalde.

Bu kez kendi kendime sürekli tekrarladığım, kendimin bile durduramadığı, "Ne kadar da değişmiş her şey!" nakaratı dökülmedi ağzımdan. Ama benim zamanımda (benim olan bir zaman olmuş muydu hiç?) Sixth Avenue, uzak çiftliklere ve bir keresinde babamın beni ördek avına götürdüğü sık bataklıklara giden kır yoluna verilen bir isimdi yalnızca.

Washington Park'ın içine girerken, kendi kendime, bir daha, –para basımı dışında– yok bir zamanlar şöyleydi, böyleydi diye konuşmamaya yemin ettim. Dahası, insanların gençleri eğlendiriyor mu yoksa onların canını mı sıkıyor olduğunun ayırdına varması her zaman çok zordur; çünkü nezaketleri gereği her zaman ilgili görünmelidirler. Bilmeliydim. Gençliğimde, ben eskiyi vicdansızca kullanarak çizmiştim dünyadaki yolumu. Şimdi bunun bedelini mi ödeyecektim? Ben saçma sapan laflar ederken, genç bir dinleyici yüzünde beliren gülümsemeyle kendini ele verdi.

Buna bir son vermeliyim. Böyle geçmişe takılıp kalmamalıyım. İçinde bulunduğumuz zaman dilimi çok heyecan verici ve ben, bana kalan kısacık kısmını Emma'nın geleceğini garantiye almak için kullanmalıyım. Şu an, *eğer* ben ilk itkimi boşa harcamazsam, bizi kimsenin durduramayacağını hissediyorum.

Günde otuz dolara iki yatak odası, bir oturma odası ve hiç de fena olmayan özel bir banyo. Elbette buna üç öğün yemek de dahil. İki dolar elli sent verirsek, bunlara bir dördüncü atıştırma da ilave edilebilir. Ne var ki, bu hızla, üç ayda beş kuruşsuz kalacağız. Ama bahis yüksek; buna değer. Burası şehrin en büyük oteli; önemli şahsiyetlerin hepsini lobide, resepsiyonda ya da barda görebilirsiniz. O halde, bizim itinayla kazılacak El Dorado'muz bu olmalı.

Gariptir, ne zaman parayı ya da yokluğunu düşünsem, nabzım iki kat hızlı atıyor.

Hemen bir müsekkin aldım; bu, Paris'te benim için özel olarak hazırlanmış güçlü bir afyon ruhu karışımı. O yüzden şimdi uyur

uyanık bir halde, neyin gerçek neyin hayal olduğunu bilmeksizin, rüyadaymış gibi yazıyorum.

Washington Square Park, yeni Amerikan romanlarının düzgün ama yaratıcılıktan uzak akışına benzer bir biçimde, sıra sıra dizilmiş konforlu evleriyle, bir bakıma, Londra'daki Green Park kadar güzeldi. Aslında, şehrin zengin kesimlerindeki mimarinin tekdüzeliği insanda bıkkınlık hissi uyandırıyor. Ama yakın zamanda inşa edilen birçok bina farklıydı, daha gösterişliydi ve –kabul etmek zorundayım ki– *bana* göre, daha keyif verici bir tarzda inşa edilmişti.

Washington Park'tan çıkıp Fifth Avenue'a doğru inmeye başladık; bu, Champs-Élysées kadar geniş ya da büyük olmamakla birlikte düzenli aralıklarla dikilmiş aylandız ağaçlarıyla oldukça göz alıcı bir bulvar. Ne var ki yine, ağaçlıklı yolun iki yanına, çoğunlukla donuk kahverengi kumtaşından, kasvetli evler kondurulmuş.

"Bütün *evleriniz* bunlar gibi mi?" Emma dillere destan Fifth Avenue'dan pek etkilenmişe benzemiyordu.

"Bunlar korkunç, değil mi?" John'un Paris'te kaldığı bir yıl, tanıştığımız ilk günlerden aklımda kaldığı kadarıyla, bir zamanlar övündüğü şeylere karşı eleştirel olmasına yetmişti. "New York'u şimdi asla tanıyamazsınız" derdi ilk günler. "Her bakımdan Paris kadar güzel."

"Ama şehir merkezinin dışında işler *değişiyor*" diye ekledi John.

"Evlerinizin... albenili olmadığını söylemek istemedim" dedi Emma gülümseyerek. "Mutlaka rahattırlar."

"Evet, öyleler. Bu semt" –John, Washington Square ile Twenty-third Street'teki Madison Square arasında yer alan bölgeyi gösteriyordu– "eski ailelerin yaşadığı bir yer."

"Apgarlar gibi mi?" Emma'nın yaramazlığı üstündeydi.

John kızardı; uzun yüzü Peru dağlarındaki lamaların yüzlerini andırıyordu. "Aslında, biz şehirde çok eski değiliz. Philadelphia'dan geldik. Kardeşler New York'a ben doğmadan kısa bir süre önce taşınmışlar."

"Ama sen bu semtte yaşıyorsun, değil mi?"

"Tam orası işte!" John doğuyu, Tenth Street'i gösteriyordu.

"Şu babamın evi. Bir yandan kendim için yer ararken, orada oturuyorum ben de... kuşkusuz."

Muhabbet tatsızlık sınırlarında dolaştığından, konuyu değiştirdim ve John'a gençliğimden aklımda kalan bazı yerleri sordum. Hayır, City Hotel diye bir yer duymamıştı; demek ki, bir zamanlar

şehrin merkezi olan bu meşhur otelin yerinde çoktan beri yeller esiyordu. Ona, onun o devrin Fifth Avenue Hotel'i olduğunu söyledim.

"Ben Astor House öyledir sanıyordum..."

Bu adı duyar duymaz, belleğimde ani bir *crise** belirdi... Güneşli ve boğucu bir yaz günüydü. Astar House'un inşaatı sürüyordu daha; yükselen duvardan düşen koca bir taş az kalsın yoldan geçen birini öldürüyordu. Bir zamanlar şehrin bir numaralı konaklama yeri olan Astor House şimdi eskisinden çok farklı. İşadamlarına hizmet veriyor yine; ama kibar hanımlar ve beyler için şehir merkezine çok uzak kalıyor.

Bugün şehrin merkezinde Madison Square var ve belirtmeliyim ki, gösterişli çehresi, ağır ağır geçip arkamızda bıraktığımız, Fifth Avenue'un kahverengi kumtaşına kesmiş, sıkıcı bir millik kısmının ardından insana belli bir ferahlık duygusu veriyor. Ayrıca geçerken dikkatimi çekti; günümüzde merkezin dışındaki trafik bile bir zamanların aşağı Broadway trafiğinden beter olmuş.

Meydana Broadway'in Fifth Avenue'u kestiği noktadan girdiğinizde gözünüze hemen, Twenty-third ile Twenty-fourth caddeleri arasındaki bloğun tamamını kaplayan, altı katlı, beyaz mermerden bir saray olan Fifth Avenue Hotel çarpar. Yarıya kadar sütunların yükseldiği mermer ön cephe Madison Square'in bahçelerine bakıyor ve bahçe, her ne kadar şimdi çıplak ağaçlar çelikten bir gökyüzüne uzanan çok sayıda demir çatal gibi duruyor olsa da, yazın mutlaka çok sevimli görünüyordur.

Ama... Amerikalı olan her şey için her zaman bir "ama" vardır. Otelle Madison Square'in ortasındaki park arasındaki bulvar geniş ve belli bir tarzdan yoksun duruyor. Yarı gönüllü birtakım çabalar sonucunda bazı yerlere taş döşenmiş. Asfalt, Belçika tuğlaları ve kaldırım taşları, herhangi bir tasarımdan yoksun olarak, gelişigüzel, birbirini takip ediyor; her yere düzensiz aralıklarla dikilmiş uzun telgraf direkleri ve çekilmiş teller, sanki bu bakır tellerin taşıdıkları mesajlar –pamuk alın, altın satın, para kazanın– bu yeni dünyayı tanımlıyor ve yönetiyormuş gibi bütün manzaraya hükmediyor. Böyle diyorum da, sakın hor gördüğümü sanmayın. Yoksa niye burada olayım ki?

* Fr.: Kriz. (ç.n.)

John, Madison Square'in ötesinde, Fifth-second Street kadar kuzeyde bir yerde, Avrupa tarzı malikâneler yapıldığını söyleyerek yüreğimize su serpmeye çalıştı. "Fifth-seventh Street'e giden yolda, Bayan Mary Mason Jones, Fransız tarzı bir villa yaptırdı kendisine. Öyle olağanüstü bir manzarası var ki! Çevresinde birkaç salon, derme çatma barınak ve keçilerin dışında hiçbir şeyin olmadığı, vahşi doğanın ortasında kendi başına öylece yükselen bir villa düşünün..."

Katı yasalara rağmen keçiler her yerdeler; Madison Square'in nezih malikânelerini bile işgal ediyorlar. Emma, bir polisin meydanın kuzey ucunda, bakımı yapılan bir binanın –Delmonico ailesinin yakında açılacak en yeni restoranının– önünü mesken tutmuş yarım düzine pisliğe bulanmış keçiye saldırısı karşısında şaşkına dönmüştü.

Dul karısı, Bayan Mary Mason Jones –bu adı yazmaktan niye hoşlandığımı bilmiyorum doğrusu– gibi soylu sınıfın kaymak tabakası dışında herkesin boy gösterdiği pazar akşamı davetleriyle meşhur, merhum Bay Paran Stevens'ın bir kuzeni olan müdür bizi otelin dış kapısında karşıladı.

Müsekkin etkisini göstermeye başlamıştı. Esnedim. Uykum gelmişti. Nabız atışımın giderek yavaşladığını ve aynı zamanda başımın içindeki küçük davulun da patırtıyı kesmeye başladığını fark ettim.

Stevensların kuzeni yağcının tekiydi: "Sizi ve güzel Prenses'i ağırlamak, benim için büyük onur, efendim."

Bir sürü merasimin ardından, uzun palmiye ve dolgun, yeşil kauçuk ağaçlarıyla dolu otelin geniş lobisine alındık. Burası, mermer duvarlarında kırmızı, ipek halıların asılı olduğu ve yanan taşkömürü, sigara dumanı ve bir hemcinsini ya da bir beyefendiyi (yeni mi tanışmışlar ne?) koluna takmış, gezen birçok hanımefendinin sürdüğü (hepsinin yakıştığını söyleyemeyeceğim) parfüm karışımı cehennemi bir kokunun hâkim olduğu bir cengel. Aslında, buradan çok uzun bir süre ayrı kaldığımı işaret eden ilk şey, artık bir fahişeyi bir hanımefendiden ayıramıyor oluşumdur. Yeniyetmeyken, bu ayrımları her zaman *bilirdim*.

Kaydımızı yaptırdım; ilgi odağı olduğumuzu da memnuniyetle gördüm. Kesinlikle, paltolu zevatın beni inandırmaya çalıştığından daha meşhur biriyim ben. Ayrıca, hakiki bir prensese eşlik ediyor olmam da heyecan uyandırıyordu. Amerikalılar iflah olmaz

bir biçimde unvanlara, her türlü farklılık emaresine dikkat kesilirler. Aslında, Eyaletler Arası Savaş'tan beri, belli bir yaşa gelmişler arasında kendisine Yarbay ya da Albay diye hitap edilmesi hususunda ısrar etmeyen tek bir Amerikalıya rastlamadım. Ben de, hiç sektirmeden, hepsini terfi ettirdim; onlara General ve Amiral diye hitap ettim hep. Hemen toparlanıp kendilerine çekidüzen verdiler; hiçbirinin sözlerimi düzelttiğine şahit olmadım.

Stevensların kuzeni... adını unuttum... onun da rütbesi var. Albay, altıncı kattaki süitimize kadar bize bizzat eşlik etmek istediğini söyledi. "Dikey demiryolunu kullanacağız" dedi.

Lobinin ortasından krallara has geçişimizi yaparken bunun bir tür saçma deyim olduğunu varsaydım; kafamda hiçbir imge belirmedi. Beyefendilerin birçoğu müdür geçerken saygıyla eğiliyordu; yakışıklı bir adamdı müdür ve bugünlerde ben hariç herkeste gördüğüm, gür ve kaba bir sakalı vardı. Ben, gençliğimin ipek gibi yumuşak sarı kıllarının yerini yaşlılığın beyaz, tel gibi kılları alsa da, sadece favori bırakmayı sürdürüyorum ve bu halimle esrarengiz bir biçimde, merhum Başkan Van Buren'i andırıyorum.

Lobiyi yarılamıştık, elli yaşlarında, kabarık sakallı biri, koku sürülmüş (ayrıca boyanmış mıydı ne?...) sakalıyla, fiyakalı bir biçimde ayağa kalkıp dikildi ve Emma'yla beni eğilerek selamladı.

"Prenses, müsaade ederseniz, kendimi takdim edeyim. *Prince impérial*'in* vaftiz töreninde karşılaşmıştık."

Adam, çok belirgin Britanyalı tonlamalar içeren Güneyli aksanıyla konuşuyordu; Fransızca tonlamalar ürkütücü ama aynı zamanda cüretkâr olurlar.

Emma nazikti; ben de öyle. Adam adını söyledi söylemesine ama, ikimiz de dinlemedik. Sonra gitti. Elmas bir kravat iğnesi takmış, iriyarı bir adamla konuşan Albay bize doğru döndü ve kaşlarını kaldırarak, yanımızdan ayrılmakta olan adama baktı. "Onu tanıyor musunuz?"

Emma'nın muzipliği üzerindeydi yine. "Paris. *Prince impérial*'in vaftizi."

"Ah! Evet." Albay'ın etkilenip etkilenmediğini söyleyemem. Tam o sırada sinirli bir genç tarafından yolumuz kesildi. Yan gözle Albay'ı süzen genç, kartını bana uzattı. "Ben Ritzman's'tanım,

* Fr.: Prens hazretleri. (ç.n.)

efendim. Sizi yapmak istiyoruz, efendim. Prenses'i de, efendim. Eğer izin verirseniz, efendim." Topukları üzerinde yükseldi.

Emma'nın hoşuna gitmişti. "Bay Ritzman bizi ne yapmak istiyor?"

"Fotoğrafınızı çekmek." Albay kilitli görünen, gizemli bir parmaklıklı kapının önünde durmuştu. Biz de durduk.

"Meydanın karşısında bir dükkânı var. Ritzman, önemli şahsiyetlerin fotoğrafını çeker."

"İyi de, bu fotoğraflar ne işine yarar?" diye sordu Emma.

"Satar. Sizin gibi bir prensesin... ve sizin gibi meşhur bir yazarın portrelerine büyük talep var" diye ekledi çabucak, parmaklıklı kapı, yüzünde ciddi bir ifade, garip tekerlekler ve kaldıraç kollarıyla oyalanan, üniformalı bir adamın bulunduğu, küçük, panelli bir odaya açılırken. Albay'ın ısrarıyla girdik biz de bu küçük odaya. Kapı arkamızdan kapandı ve *havada yükselmeye başladık.*

Emma'nın hoşuna gitti bu; ama itiraf etmeliyim ki, yerçekimi yasasına uygun olarak, her şey aşağı doğru düşerken yukarı doğru çıkmaktan ziyade midenizin vücudunuzun geri kalanıyla birlikte düşmek yerine kalkmasından dolayı benim biraz başım döndü.

Süitimiz genişti ve güzel döşenmişti. Dört bir yana çiçekler yerleştirilmişti; öylesine çoktular ki, aslında, odanın aşırı ısıtılması ve sümbülteberlerin kokusu yüzünden bütün akşam başım ağrımıştı. Avrupa otellerinin bilmediği, New York'ta da çok azında bulunan özel banyo gerçekten büyük lükstü.

Mermer şöminenin önündeki masanın üzerinde bir mektup ve telgraf tomarı duruyordu. Onları açmaya can atıyordum ama nezaket gereği, Albay bize, benim gibi kataraktları ilerlemiş biri için bile okumayı kolaylaştıran parlak ışığıyla her yanı pırıl pırıl aydınlatan kalsiyum ya da karpit lambaları da dahil, süitin nesi var nesi yok gösterene kadar beklemem gerekiyordu.

"Bayan Paran Stevens gelecek pazar sizi yemeğe davet ediyor." Albay zarflardan birini işaret ediyordu. "Her zaman müziklidir onun davetleri. Genellikle operadan birileri olur. Geleceğinizi umuyor."

"Çok naziksiniz" diye mırıldandı Emma, (korkarım, annesinden kalma) kürkünü çıkarırken.

"Sizi de görmek istiyor, Bay Apgar." Albay'ın teklifsiz bir hoşluğu vardı; John kızardı ve onur duyacağını söyledi.

Süiti komi ve garsonların bulunduğu, otelin iç organlarına bağlayan garip boruları gösterdikten sonra Albay odadan ayrıldı.

"Gerçekten buradayız." Emma, tramvaylar ve at arabaları, telgraf direkleri ve keçilerle (aslında keçiler şu an East Twenty-forth Street'e doğru koşar adım ilerliyordu) dolu meydana bakmak için pencereye gitti.

Tam karşıda, bir binaya asılmış, büyük bir tabela birini ve herkesi Old Jacob Thompson'ın Sarsaparilla'sını içmeye davet ediyordu.

Ben, kendimi hâlâ geminin güvertesindeymiş gibi hissettiğimden ve zemin, olabilecek en garip biçimde aşağı yukarı oynuyormuş gibi geldiğinden, ateşin yanına çöktüm ve telgrafları açmaya başladım; bu arada John da Emma'ya, pencereden görünen şehir manzarasını izah ediyordu.

"Şuradaki Union Club. Son derece hoş bir yerdir. Biz üyeyiz oraya" dedi John. Anlaşıldığı kadarıyla, Apgarlar bütün adada bir aşağı bir yukarı sürü halinde dolaşıyordu.

Ama Emma dilencilerle daha çok ilgilendi. "Onlar için neden bir şeyler yapmıyorsunuz?"

"Ne gibi bir şey?"

"İmparator bir savaş çıkarabilirdi" dedi ve bir kahkaha attı Emma. Öte yandan, gayet ciddiydi.

"Ama zaten bir savaştan henüz çıktık biz."

"Öyleyse, bir diğerine ihtiyacınız var. Üstelik, hemen!"

Bayan Paran Stevens'ın Tenor Mario'yu dinlemek üzere yaptığı daveti bulup çıkardım. Ayrıca, benim seçimime kalmış bir cumartesi günü Lotos Club'da önemli bir konuyu görüşmek üzere şeref konuğu olmamı isteyen bir davet de vardı. Ayrıca, Bay Hartman'dan, bir konferans turuyla ilgilenip ilgilenmeyeceğimi soran bir not ve William Cullen Bryant'dan (ismi eksiksiz telaffuz edilir) sabah sekiz buçuktan önce olmak kaydıyla, istediğim bir gün beni kahvaltıda görmekten mutlu olacağını bildiren bir mesaj.

Parmak hesabıyla, şu an hâlâ gazetenin editörü olan *Evening Post*'taki eski editörümün şimdi seksen bir yaşında olduğunu buluveriyorum. New York'taki gençlik günlerimden geriye bir tek Bryant kaldı; sanırım o zaman bile, tanıdığım en yaşlı insan oydu.

Yayıncım Bay Dutton'dan bir hoş geldin mesajı ve iyi bir ücret alamadığımda yazılarımı yayımlattığım *Scribner's Monthly*'nin Editörü Richard Watson Gilder'ın elden getirip bıraktığı bir not da var içlerinde. Benim belirleyeceğim, yakın bir tarihte buluşmak istiyor; o da beni Lotos Club'a takdim etmeyi arzuluyormuş. Ancak

ne *Ledger*'dan Bonner ne de bütün dergi sahipleri içinde en iyi aylık ödemeyi yapan Frank Leslie bir not göndermişti; halbuki ikisine de ayın dördünde New York'ta olacağımı yazmıştım.

Ayrıca, yıllardır asıl gelir kaynağım olmayı sürdürmüş New York *Herald*'dan bir hoş geldin mesajı dahi gelmemiş olması da beni hayal kırıklığına uğratmıştı. Zaten bu genç James Gordon Bennett babasının solgun (ve ayyaş) bir kopyası olmaktan öteye geçememiş biridir. Öyle olsa bile, bana bir kart gönderme inceliğini gösterebilirdi.

Ama telgraflar arasında bulmayı en çok istediğimi bulmuştum: John Bigelow yarın beni çaya davet ediyordu. Bu benim talih kapımın anahtarıydı... talihim açılacaksa elbette. Sözcükler şimdi sözleşmiş gibi sayfanın üzerinde bulanıklaşmaya başlıyordu. Afyon yapacağını yaptı. Gece yaklaşıyor olsa da, iyimserliğim üzerimdeydi. Genç mi? Yok; genç değil ama, güneşin batışının uzun günümün ve Emma'nın öğle sonrasının en güzel vakti haline gelmesini sağlayacak şekilde yerimi almak üzere son bir çaba göstermek üzereyken, yaşlı etimin bu kabuğu içinde kendimi rahat hissediyordum.

Üç

Daha akşam olmadı ve ben tükendim.

Afyon sabahın dördüne kadar mükemmel bir iş görmüştü.

Giyindim. Şafağın söküşünü seyrettim. İmparatoriçe Eugénie'm üzerinde çalıştım bir süre. Sonra garsondan çay getirmesini istedim ve çok sessiz olmasını bilhassa tembih ettim; çünkü Emma'nın uykusu çok hafiftir ve olabildiğince iyi dinlenmeye ihtiyacı var. New York onun açısından bir kuşatma olacak. Hayır, hayır, muazzam bir zafer yürüşü.

Eğer John Apgar dürüst bir biçimde ona destek olabilecekse, ben de gayet makul bir biçimde onu damadım olarak kabul etmekten mutlu olacağım. Elbette, John, Emma'dan bir iki yaş daha genç; ama bu büyük bir sorun teşkil etmez çünkü Emma'nın güzelliği uzun bir ömre bedelken, John güzellikten hiç nasibini almamış.

Emma gününü John'un kız kardeşiyle birlikte dükkânları dolaşarak geçirecek. Burada dükkân değil, mağaza diyorlar. Hep öyle deniyordu da, unuttum mu yoksa? Açık olan bir şey varsa o da, ben artık New York'lu değilim. Ama zaten bu New York da artık o eski New York değil.

Huzursuz bir biçimde makaleyi bitirip, kağıdı içine yerleştirdiğim zarfın üzerine *Harper's Monthly*'nin adresini yazdım ve ağzını kapadım. Bryant'a verdiği sözü tutma yönünde bir şans tanımaya ve ona bir kahvaltı ziyareti yapmaya karar verdim.

Pek hoşlanmasam da, kendimi dikey demiryoluna emanet ettim. "Açık bir gün, efendim; ama neredeyse dondurucu bir soğuk var" dedi işletmen; üniformasının içinde, en azından, bir kaptana benziyordu.

Lobi hemen hemen boştu. Elimdeki zarfı, onu *Harper's*'a bizzat götürüp teslim edeceğine yemin eden bir komiye teslim ettim; sonra yeşil çalılıklar ve bronz tükürük hokkaları arasında yolumu bularak ön kapıya geldim. Orada, yine beni güzel ama dondurucu hava konusunda uyaran üniformalı kapı görevlisi tarafından saygıyla meydana doğru uğurlandım.

New York'un kıtır kıtır, kuru ve insanı kendine getiren soğuğunu unutmuştum. Paris'in nemli soğuğu insanın kulaklarını yakar.

Londra'nın ıslak ve yapışkan soğuğu insanın ciğerine işler. Ama taşkömürü dumanlarına rağmen, New York'un havasında bir kutup zindeliği vardır. Her şey, güneş bile, insanın gözüne yeni görünür. Bu sabah güneş, adanın üzerinde yükselmeye başlarken darphaneden yeni çıkmış altın yirmilik gibiydi.

Sabahın bu erken saatinde bile şehir, Fifth Avenue'da bir aşağı bir yukarı koşuşturan at arabaları ve başlarını önlerine eğmiş, burun deliklerinden buhar fışkırarak hızlı hızlı yürüyen ve genellikle işlerine giden yoksullardan oluşan yayalarıyla çok canlıydı. Dilencilerin çoğu, savaştan kalma üniformalarını üzerine geçirmiş, kurşunkalem, ayakkabı bağcığı satan kolsuz, bacaksız, gözsüz İç Savaş gazileriydi. "Kolumu Chickamauga'da kaybettim, efendim." Yamuk yumuk teneke kutu anında yüzünüze dayanıyordu suçlarcasına. İtalyanlar laterna çalıyordu; titreyen maymunlar bu berbat soğukta dans ediyordu. Paçavralara bürünmüş evsiz çocuklar kapı aralıklarında birbirlerine sokularak ısınmaya çalışıyordu.

Bir atlı tramvaya atladım. Ücret beş sentti; ama ben cebimde hiç bozukluk taşımam. Bunlar, bazıları on sent, yirmi sent, hatta bir dolarlık oldukça kirli kağıt parçaları yalnızca. Kesemde birkaç yarım kartal –on dolarlık altın paralar (elimi cebime nadiren sokayım diye)– vardır. Henüz, sabah güneşine benzettiğim, yirmi dolarlık çift kartal sokmadım cebime. Ama zaten New York güneşi Amerika parasına *benzemeyecekse*, bütün bu büyük ülke El Dorado değil, olsa olsa bir aldatmacadır.

Atlı tramvay Fifth Avenue boyunca takırdayarak ve salınarak ilerliyordu. Tramvayın ortasına kurulmuş, küçük, tombul soba, doğru dürüst ısıtmadığı yetmiyormuş gibi, zehirli bir duman salıyordu. Yalıtım maddesi olarak yere saman döşenmişti. Yolcuların çoğu erkekti, çoğu sakallı ve çoğu, sobamız gibi tombul. Aslında, çaresiz yoksullar dışında New York'ta herkes şişmandı; bu bir tarzdı sanki. Ama benim gençliğimde (kendi kendime akıl satmayı bırakıp, bu işi konferans salonlarına ve dergi ya da gazete sayfalarına saklasam iyi olacak), Amerikalı dediğin genelde ince ve elbette, sakalsız olurdu. Kösele gibi derisiyle başı önünde yürürdü. Belli ki, Yankilerin yerini, altın güneşlerinin altında sere serpe yayılmış, etine buduna dolgun, şehvetli insanlardan oluşan yeni bir ırk almıştı.

Tramvaydaki herkes bir gazete okuyordu. Demek ki, gazetecilik işi, *benim işim*, iyi! Başlıklar Patron Tweed'in cezaevinden kaçtığını duyuruyordu.

Fifth Avenue ile Sixteenth Street'in köşesinde, ağır aksak hareket edebildiğim için yaşlılığıma lanetler okuyarak atlı tramvaydan indim. Ülkem insanları gibi ben de şişmandım; ama en azından benim, ilerlemiş yaş ve Fransız mutfağı gibi mazeretlerim vardı.

Sixteenth Street'ten aşağı, sıra sıra dizilmiş, birbirinin kopyası kahverengi evlerin arasından yürüdüm. İrlandalı hizmetçiler merdivenleri süpürüyordu; erkek hizmetçiler (bazıları zenci) çöp kovalarını taşıyordu; bıçak ve makas bileyen bir adam çan çalarak evden eve geçiyordu. Bu en saygın cadde yavaş yavaş uyanırken, beyaz dumanlar savruluyordu evlerin bacalarından.

William Cullen Bryant'ı çalışma odasında buldum; rengi atmış bir sabahlık giymişti ve dambıllarla egzersiz yapıyordu. İçeri girdiğimde durmadığı gibi, korkarım, hizmetçi takdim edene kadar tanımadı da beni.

"Schuyler! Ne iyi ettin de geldin. Otur bakalım. Bir dakika sürmez..."

Karanlık çalışma odasında (odayı yalnızca, içinde iki kömür parçasının yandığı şömine aydınlatıyordu) oturup, Bryant'ın egzersiz yapışını seyrettim. Hatırladığım Bryant zayıf ve uzun biriydi; ama şimdi o adam gitmiş, ondan geriye, o anın anlam ve önemini belirten bir vecize yumurtlamaya ya da Tanrı'nın sesine –zaten ben her zaman Bryant'ın sesini Yaradan'ın seyrek rastlanan halim selim günlerindeki sesine çok benzetmişimdir– can vermeye hazır bir mandala ya da sihirli çalı gibi yüzünü çepeçevre sarmış koca bir sakal kalmıştı.

"Her sabah egzersiz yapmalısın, Schuyler..."

"Her gün egzersiz yapmayı ben de *düşünüyorum*."

"Kan akmalı... akmalı!"

Sonra dambılları bıraktı Bryant ve affıma sığınarak odadan ayrıldı. Açılıp kapanan kapıların sesi ve onun suyun altındaki şıpırtıları kulağıma kadar geldi ve *biliyorum* ki, su buz gibi soğuktu.

Bryant göz açıp kapayıncaya kadar, baştan aşağı giyinmiş ve Britanyalıların deyişiyle, edepsizce gürbüz bir halde çıkıp geldi. İç karartıcı derecede "sahici" Eastlake mobilyalarıyla döşenmiş, alt kattaki cereyanlı yemek odasına indik birlikte. Bryant'ın karısı on yıl önce ölmüştü ve o kendi durumunu, "Kızım Julia şehir dışında. Yani bekâr bir adamım" diye özetlemişti.

Hizmetçi sütle mısır lapası, esmer ekmek ve tereyağı ikram etti. Kahve bekledim, çay bekledim; ama nafile.

Bryant, Tweed'in firarı haberinden çok etkilenmişti.

"Elbette, gardiyanlara para yedirdi. Bilirsin işte; hepsi birbirine benziyor zaten." "Hepsi" derken kimi kastettiğini özel olarak belirtmedi; ama ben aşağı tabaka, Demokratlar, İrlandalılar, skandala rağmen Grant yönetimini destekleyen Cumhuriyetçi *Evening Post* düşmanları demek istediğini biliyordum. *Post*'un eski, radikal öncü ruhu tamamen yok olmuştu. Ama Bryant da yaşlanmıştı.

O, New York City'nin umutsuz yozlaşması üzerine düşüncelerini uzun uzadıya sıralarken, ben somurtarak esmer ekmeğimi çiğniyordum ki, bir süre sonra sıkılıp, konuyu onun yakın zamanda yayımlamayı düşündüğü, Amerikan tarihi hakkındaki bir araştırmaya getirdim.

Yüzünde nadiren beliren bir gülücükle mükafatlandırdı beni. "Ne yazık ki, bu çalışmayı pek az ilerletebildim. Ortaklarımdan biri şimdi işi üzerine aldı. Ama benim de baskıya hazır bir şiir kitabım var."

Bryant bir dizi kitap ismi sıralayarak, onlar hakkında fikrimi aldı. *The Flood of Years*'ın [Geçip Giden Yıllar] en iyisi olduğuna karar verdik. "Belli ki, bu seksenlik eser, benim gençlik *Thanatopsis* [Ölüm Üzerine Düşünceler] şiirime bir yanıt. On yedi yaşındayken ruhun ölümsüzlüğüne ilişkin gerçekten belli kuşkular taşıyor olmama inanmak çok zor. Ama şimdi, Schuyler, ölümsüz olduğumuza inanma noktasına geldim" dedi bana.

Bir an için, Bryant gözüme Musa gibi göründü, her ne kadar yediği sütlü mısır lapası sakalına bulaşmış olsa da. Saygılı bir şekilde başımı salladım; Amerika'nın birinci şairinin, şehrin en seçkin gazete editörünün, buz gibi bir kış sabahında dambıllarla egzersiz yapan bu yaşlı adamın huzurunda kendimi yeniden genç, toy ve dili tutulmuş hissettim.

"Ama senin ortaya koyduğun eser hepimizi çok mutlu etti." Derinlere gömülmüş gözleri sanki ilk kez bakıyordu bana. Eğer kanım damarlarımda donmayıp vücudumun *herhangi* bir parçasına hücum edecek olsaydı, bana hâlâ genç biri gibi bakan canlı tek yaratıktan gelen bu övgüyle kıpkırmızı kesilirdim.

"Özellikle *Paris Under the Commune* kitabına hayran kaldım. Ne dönemmiş ama! Ne kadar çok mesele iç içe geçmiş!"

Hayret ettim; Bryant Komüncülerden –ya da komünistlerden– ötürü dehşete kapılmış değildi ve bana akıllıca sorular sordu. Ayrıca kitabın ismini de doğru hatırladı; genellikle bu kitabımdan söz edilirken *Paris Under the Communists* deniyordu.

Sonra müşterek, merhum dostumuz Editör William Leggett'tan konuştuk. Bryant'ın beğenmediği bir sözcük olduğunu bile bile "müşterek" yazıyorum. Aslında, *Post*'ta hiçbir zaman kullanılmayacak sözcükler ve deyimler üzerine küçük bir kitap yazmıştı Bryant. "Mutual" yerine, "common", "inaugurate" yerine "begin" kullanmak zorundaydınız. Latin ya da Yunan kökenli sözcüklerden hiç hazzetmezdi (ama yine de en meşhur şiirinin adı *Thanatopsis*'ti).

Gariptir, dil hakkındaki bu engin kavrayışına rağmen, kendi düzyazıları o kadar mükemmel bir biçimde sıradandı ki, en canlı ve sıcak konu onun tek bir (New York'ta başka örneği kalmamış) tüy kalem darbesiyle ölüp giderdi.

Herald gazetesini açtı Bryant ve üçüncü sayfadaki, benimle ilgili haberi buldu. Sesine eğlenceli bir hava katarak, muhabirin meşhur yazar Charles Schermerhorn Schuyler ve kızları, Prenses Day Regent'ın New York'a gelişini anlattığı bölümü yüksek sesle okumaya başladı. "Sanki bir Türk unvanı gibi geliyor kulağa."

"Hayır, Bosnalı daha çok."

Bryant'ın nüktedanlığı, dünyayı da kendisiyle birlikte taşa çevirecekmiş gibi bakan o dehşet yüzün altında pusuda bekliyordu. Alaylı bir gazeteci olarak, muhabirin kendinden emin tutarsızlığını severdi ve günümüz gazeteciliğinin düşük standartlarından da o oranda nefret ederdi.

"Ama yine de..." Hizmetçi, benim içten içe yalvardığım, çay ya da kahveyi değil de, Bryant'ın paltosuyla kunduz kürkünden şapkasını vermek üzere sözümüzü kesti. "... basın, 1873'te Bay Tweed'i mahvederek kazandığı büyük krediyi kullanabilir."

Üzülerek hizmetçinin *paltomu* giymeme yardım etmeye teşebbüs bile etmediğini fark ettim; halbuki, romatizmalı bir omuz yüzünden giysilerimi giyip çıkarırken Bryant'dan daha çok zorluk çekiyordum.

"Vali Tilden'dan alınan bir miktar destekle."

"Elbette, mühim bir adam. Onu tanıyor musun?"

"Evet. Şahsen."

Evden çıkmıştık ve şimdi caddedeydik. Okul çocukları hiçbir zaman modası geçmeyen, omuzdan askılı çantalarla kitap ve defterlerini taşırken; eski püskü giysiler içindeki bir adam, üzerine bir gaz ocağının ateşinde kaynayan suyla dolu büyük bir teneke kova yerleştirilmiş bir tür el arabası çekiyordu ardı sıra.

Adamın kaba bağırışı hâlâ kulaklarımda çınlıyor: "Buyurun size taze sıcak mısır. Dumanı üstünde, dumanı üstünde! Hemen şimdi kovadan!" Bu tür sokak "şarkılarını" derlerdim bir zamanlar.

"Aralık ayında mısırı nereden bulmuş bu adam?" diye sordum, Fifth Avenue'a dönerken.

"Florida'dan. Demiryolları, Schuyler, demiryolları! Her şeyi değiştirdiler. İyi ya da kötü." Koluma girdi. "Gel ve yeni yerimizi gör. Geçen yaz Fulton'la Broadway'in köşesinde, on katlı bir binaya yerleştik. Dehşet pahalı ama işimiz için uygun. Ayrıca, gazete ve dergiler gözlerden ırak. Hatta, bir dikey demiryolumuz bile var; ama ben adımımı atmadım. İnsan her zaman yürümeli! Yürü, tırman, yürü, tırman!"

Tanıdıklarına eliyle şapkasının kenarına dokunarak selam veren Bryant, Washington Square Park yönündeki tempolu yürüyüşünü sürdürdü. Yapabildiğim kadarıyla ona ayak uydurmaya çalışıyordum. Her sabah, Bryant eviyle *Evening Post* arasındaki üç millik yolu yürürdü. Aptal gibi, ona eşlik etmeyi kabul etmiştim.

Şimdi, saatler sonra, bu otel süitinde oturmuş, John Bigelow'la çaylarımızı beklerken, kulaklarımda bir gök gürlemesi vardı ve tırnaklarım her zamanki sağlıklı pembeliklerini kaybetmiş, en nahoş leylakrengi beneklerle kaplanmıştı.

Rom ve çay içiyorum; ayrıca, çay vaktinden önce ölmemeyi umuyorum.

Bryant'la Broadway'deki koşturmacadan sağ çıkacağımı varsayarak doğru şeyi yapmışım; çünkü o yalnızca, minnettar olduğum bir editör değil, Bay Tweed dışında, hapiste olmayıp da şehir politikası hakkında çok şey bilen biri de aynı zamanda.

Her köşede yer alan gazete ilanları, Tweed'in Ludlow Street Hapishanesi'nden nasıl kaçtığına ilişkin gerçek hikâyeyi kendilerinin anlattığını iddia ediyordu. Görünen o ki, Patron'a her gün yanında iki muhafızla birlikte gezme izni veriliyormuş. Dün, adanın kuzey ucuna yapılan bir gezinin ardından, Tweed'in Forty-third Street ve Fifth Avenue'daki malikânesindeki karısına uğramasına izin verilmiş.

Kiraladığım at arabasının sürücüsü şimdi bana, çalınan parayla yaptırılmış o uğursuz sarayı –yine kahverengi kumtaşından!– gösteriyor. Dünkü ziyaret esnasında Tweed üst kata çıkıyor ve sırra kadem basıyor. Belli ki, bu Tweed büyük bir dolandırıcı ama aynı zamanda, en azından aşağı tabakanın gözünde, popüler biri de. Ken-

disinin ve şebekesinin genelde kamudan çaldığı paradan zaman zaman küçük komisyonlar dağıtmış bu insanlara.

Yürüyüş esnasında Bryant bana yeni Adliye Sarayı'nı da gösterdi. "Mammon'a bu tapınağı yaparken Tweed ve şurekasının çaldığı paranın kamu borçlanması yoluyla ödenmiş olabileceğini düşünüyorum."

"Ama bu *nasıl* olmuş?" Sahiden aklım almıyordu böyle bir şeyi. Şehrin memurlarının çoğu, genç Gallatin'in Vali Tilden'a söylediği gibi, makul düzeyde yolsuzluklar yapardı; ama aynı insanların milletin gözü önünde milyonları çalarak yıllar yılı iktidarda kalması alışıldık bir durum değildir.

Ne var ki, bu konuda bilgilendirilmedim; çünkü tam o sırada, City Hall Park'ta, ilk bakışta kimsenin tutmadığı, koca bir yeşil şemsiyeyi andıran bir şey tarafından pusuya düşürüldük. Ama sonra şemsiye kaldırıldı ve benim şaşkın, Bryant'ın ise kaygılı bakışları altında şemsiyeyi tutan el ortaya çıktı. Adam kendini güçlü bir ses tonuyla bize takdim etti: "Yurttaş Train, Bay Bryant! İntikam Tanrıçanız! Sizin de, efendim." Adam hürmetle önümde eğildiği sırada, geniş bir kırmızı kuşağın çaprazlama iliştirildiği, bir tür Fransız askeri üniforması giydiğini fark ettim.

Gerçekten de, Yurttaş Train'di! Paris'te hepimiz George Francis Train'in hikâyesini iyi bilirdik. Gençliğinde gemicilik yaparak milyoner olmuş, New England'lı biriydi. Daha sonra Union Pacific Demiryolu'nun kuruluşuna yardım etmiş ve bu projeyi finanse etmek için, General Grant'ın birinci başkan yardımcısı Schuyler Colefax da dahil, Kongre üyelerinin çoğunu çok sistematik bir biçimde rüşvet çarkına sokmaktan ötürü adı kötüye çıkmış, *Crédit Mobilier* olarak bilinen bir holding kurmuştu.

Ne büyük bir şanstır ki, Bay Train, bütün bu rüşvet hadiselerinden yedi –sekiz miydi?– yıl önce kafayı sıyırmıştı. Zor yoluyla Union Pacific'ten tasfiye edilmesinin ardından Bay Train İrlanda'ya gitmiş ve bir süre için kendisini hapse atmış İngilizleri ülkeden çıkarma uğraşına girmişti. Train daha sonra, 1870'te Fransa'ya geçip, Komün'e katılmış ve birçok insanın hayatına mal olan –başka yerde uzun uzadıya anlattığım– o dehşet anlarının örgütlenmesine yardımcı olmuştu.

Neden *gazetecilik* taslıyorum ki ben? Bir anda her şeyi anlatıyorum da anlatıyorum size, sevgili okurum; halbuki bütün bunlar benim dışımda kimseyi ilgilendirmez. Bu notlar benim madenim olacak ve ben buradan cumhuriyetin yüzüncü yılını süsleyecek bir

ya da iki anıt çıkaracağım; bu maden aynı zamanda benim Amerikan yılıma, paldır küldür ve nefes kesici bir biçimde –çay ve roma rağmen, kelimenin tam anlamıyla, hâlâ zar zor nefes alıyorum– başlayan bir yılıma da, damgasını vuracak.

Her neyse... Soğuk ve rüzgârlı parkın ortasında kırmızı kuşağı, yeşil şemsiyesi ve hiç aman vermez başkan olma arzusuyla sağlıklı deli Train dikilmiş, öylece duruyordu! Nerede kalmıştık? Ha... Paris'te Komüncülerin kılıçtan geçirilmesinin ardından, Train, Amerika'ya döndü ve 72'de bağımsız, diğer bir ifadeyle, komünist aday sıfatıyla başkanlık yarışına katıldı. Kampanyası genellikle eksantrik olarak tanımlanıyordu ve hemen herkesi çok eğlendirmişti. Özellikle de çalışanlar bu milyoner komünistin gösterisine gülüp geçiyordu; ancak basın her zaman, kadınlara oy hakkı, emekçiler için grev hakkı, posta pullarının asla bir peniyi geçmeyecek şekilde fiyatlandırılmasını isteyecek kadar delirmiş bu zavallıdan bahsediyordu uzun uzun.

"Sevgili Bay Train!..." Bryant bu tehditkâr yeşil şemsiye tarafından yolundan alıkonulmasına kendisinden beklenmeyecek oranda sinirlenmişti.

Train birden, yüzünde beklenmedik bir gülümsemeyle, bana döndü ve "Size elimi uzatmadığım için beni bağışlayın, yurttaş; ama yaşı on ikiyi geçmiş biriyle, genel bir kural olarak, tokalaşmam. Bu tür yakın bir fiziksel temas insanda fiziksel enerji kaybına yol açar. Ve yaşam enerjisi, yurttaş, bu berbat günlerde boşa harcanmamalıdır. Şimdi, Bay Bryant, anlatın bakalım!"

Musa'ya benzeyen Bryant, birden yolu, çok çabuk parlayan ve öfkeli bir çalı tarafından kesilen patriğe dönüşmüştü. "Anlatayım mı?" Genellikle titremeksizin, güven dolu çıkan sesinde bir kekeleme belirtisi vardı. "Nasıl yani, efendim?"

"*Tweed!*" Train öfkelenmeye başlamıştı. Tekerlekli sandalyeyi iten hastabakıcılar parkın bizim durduğumuz köşesine seğirttiler. "Onun asılması gerekiyordu; söyledim! Bunu yazdım size, yani *Post*'a. Ama bu mektup yayımlandı mı, ha?"

"O kadar çok mektup alıyorum ki, efendim.... Yani, Yurttaş Train." Bryant balo salonlarının fiyakalı genç bir centilmenine yakışır biçimde hızlı bir yan adım atarak, yeşil şemsiyesinin (bana söylendiğine göre, onu zararlı yıldız ışınlarından koruyormuş) altından kendisine sert sert bakan zengin komünisti köşeye sıkıştırırken, soğukkanlılığını yeniden kazanmıştı.

"Şimdi, mektuplarım yayımlanmayınca ve makul tavsiyelere kulak asılmayınca olanları görüyorsunuz..."

Bu arada, ikinci bir söze gerek kalmadan, Bryant yanına beni de katarak parkın öbür ucuna sıçramıştı bile ve bir süre sonra, sabah trafiğinin başladığı Broadway'de güven içindeydik.

"Bu adam!..." Bryant soluk soluğa kalmıştı. "Tam bir baş belası! Normalde, Madison Square'deki parkta oturur ve ondan uzak dururum ben. Kaderi besbelli ona buraya gelip beni beklemesini ve Trivium* sınavına tabi tutmasını emrediyor ona." Bryant'ın klasik çağa yaptığı gönderme çok hoştu ve bu yakın dönemde tamamladığı Homer çevirileri için onu tebrik ederken yaptığım gibi, aynı samimiyetsizlikle onu bir kere daha kutlama fırsatı vermişti bana. Benim o çevirileri inceleme fırsatım olmadı ama, Yunanca bilmeyenler ve İngilizce'yi yanlış bilenler tarafından büyük hayranlıkla karşılandığını biliyorum.

Not: George Francis Train'le ilgili bir şeyler yapılmalı. Fransız gazeteleri mutlaka ilgilenecektir. Ama onlar çok az para veriyor. İngiliz basını? Belki. İncelenecek.

İki büyük otel, Belediye Sarayı'ndan aşağı Broadway'i doldurmuştu; bunlar St. Nicholas ve Metropolitan'tı. Sonra, Barclay Street'te, Astar House'un dış görünüşüne bir göz atmak üzere biraz soluklanma hususunda ısrar ettim. "İnşaatı yarılanmışken ayrılmıştım buralardan."

"Pek gösterişli!" Benim gibi, Bryant da New York'taki şatafat düşkünlüğünü hor görüyordu. O, başardıklarından dolayı hor görüyordu, bense başaramadıkları için; en azından şu ana kadar gördüğüm örneklerde. Ama ben Bay Tweed'in Adliye Sarayı'nı daha çok sevdim; burada değil de, Paris'te olsaydı keşke. Sonra Park Theatre'a bakındım; yerinde yeller esiyordu.

"Ne oldu?"

"Sevgili Schuyler, yanıp kül oldu! Buradaki her şey erya da geç yanacak. Biliyorsun..."

Gerçekten içim burkuldu. "Burada izlediğim oyunlar üzerine eleştiriler yazardım..."

"Benim için, evet, biliyorum. Seni hangi isimle çağırıyorduk biz?"

"Gallery Mouse."

* Lat.: Belagat, mantık ve dilbilgisi üçlüsü. (ç.n.)

"Pekâlâ; Gallery Mouse'un canı eğer öyle istiyorsa, burada bir sürü yeni tiyatro var." Yan gözle beni süzüyordu. "Ama eminim, tiyatro dünyamız hakkında yazmak istemezsin."

"Hayır, hayır!"

"Çünkü biz senin Avrupa'dan gönderdiğin raporlara hayranız. Sen o hınzır yaşlı dünyayı derinliğine kavramışsın."

Bryant'ın o kendini beğenmiş, püriten ses tonundan neden *böylesine* nefret ettiğimi açıklayamam. Neticede, bizim o hınzır yaşlı Paris'imiz hiçbir zaman Patron Tweed çapında bir hırsız yetiştirmemiştir.

"Ben de belki buna benzer, Amerika'ya ilişkin makaleler yazarım diye düşünmüştüm. Bu kadar yılın ardından ülkeye dönmenin nasıl bir duygu olduğu gibi şeyler..."

"Uykusundan uyanmış bir Rip Van Winkle ha?"

İki gün önce kendim için kullandığım bu benzetme onun dudaklarından dökülürken bıkkınlık verecek kadar sıkıcı ve çirkindi. "Evet, yani, böyle bir kıyaslama kaçınılmaz oluyor sanırım."

"Ve bizim gazetelerimiz de pek sözünü sakınmaz..."

"İşin doğrusu hariç." Korktuğum başıma geldi ve dilimi tutamadım işte; ama Bryant idare etti, iyi tarafından aldı.

"Yarı doğrular bizim en iyi becerdiğimiz şey, korkarım. Bir an merhum dostum Leggett gibi konuştun."

"Bunu bir kompliman olarak alıyorum." Tutkulu Leggett hakikat için –ya da en azından ele gelmeyen mutlak benzeri bir şey için– aklını ve ciğerlerini yedi bitirdi.

Sonunda *Evening Post*'un yeni binasının kapısına geldik. "Schuyler, üç mil boyunca metanetle katlandın bana!"

Yüzüm soğuktan kaskatı kesilmiş olsa da, vücudumun her gözeneğinden ter boşanıyordu.

"Şimdi benimle içeriye gelip, personelle tanışmalısın."

Bryant merdivenleri tırmanırken, ben kendimi dikey demiryoluna emanet ettim.

Zenci işleten hayranlığını gizleyen biri değildi. "New York'ta Bay Bryant gibisi yoktur. Bizden önce yukarıda olacak!"

Ve gerçekten de öyle oldu. Koridora ayak basar basmaz, Bryant'ı ofis kapısının pervazına asılırken gördüm. Çenesini yavaşça pervaz hizasına getirdikten sonra kendini bırakıp yere kondu.

"Siz *benim* kalbim için zararlısınız!" Ciddiydim. "Sizi yalnızca seyretmek bile *benim* sistemim için kötü."

Bu sözümden ötürü göğsü kabardı ve beni eskisinden biraz daha geniş olmasıyla ayrılan yeni ofisine olabilecek en iyi ruh haliyle davet etti. Aynı masalar, aynı sandalyeler ve kendi kitaplarından geçilmeyen, açık kitap rafları çarptı gözüme hemen ve elbette, yazarlara özgü keskin gözlerim kendi iki kitabımı da kolayca seçti.

Edebiyat editörü çağrıldı huzura. George Cary Eggleton hoş bir genç. "*Paris and the* [aynen böyle söyledi!] *Commune* adlı kitabınıza ne kadar hayran kaldığımı anlatamam, Bay Schuyler."

"Bunu *keşke* daha önce söyleseydiniz Bay Eggleton..." Nadiren bu kadar açık ve kesin olurum. "*Post*'un sayfalarını bir tek kelime olsun bulmak için nafile karıştırmışım."

"Bu doğru mu?" Tahtına iyice kurulmuş Bryant şimdi dağın tepesindeki Yehova'ydı.

"Belirteyim... bilmiyorum... belki... bakacağım..."

Böylece edebiyat editöründen kurtulmuş olduk. Sonra gazetenin ekonomi sayfasından sorumlu Bay Henderson takdim edildi. İkisi işlerden konuştu. Ben çıkayım mı diye sordum.

"Hayır, Bay Schuyler. Gidecek olan *benim*." Ve Bay Henderson çıkıp gitti.

"Bizim için Yüzüncü Yıl Sergisi üzerine bir şeyler yazmak ister misin?" Bryant'ın, işyerinde, masasına geçince, ne kadar büyük bir hızla konuyu asıl meseleye getirdiğini unutmuştum.

"Neden olmasın; evet, yazarım."

"Philadelphia'da açılacak. Mayıs ya da haziran ayında. Emin değilim. Her halükârda, hazırlanmak için, not edeceğin bütün değişiklikler üzerine düşünmek için yeteri kadar zamanın olacak."

"Bu değişiklikler arasında, umuyorum, *Post*'un yaptığı ödemeler de olacaktır." Genç Charles Schermerhorn Schuyler için William Cullen Bryant'a paradan söz etmenin ne kadar imkânsız olduğunu anlatamam. Ama ben yaşlıyım, muhtaç durumdayım, her bakımdan paraya ihtiyacım var ve altın para olursa daha iyi olur. Sonunda on bin sözcükten az olmayan bir yazı için beş yüz dolar net ücrete anlaştık. Bu, pek *Ledger* çapında olmasa da, *Post* için mükemmel bir fiyattı.

Kalkmak için ayaklandım. "Eski dostum John Bigelow'la bir çay içeceğiz."

Bu, Bryant'ın ilgisini çekti. "Seçimden ve... nasıl derler... terfisinden beri görmedim onu."

"New York Eyalet Sekreteri ne yapıyor?" Bigelow geçen ay bu göreve seçilmişti.

"Her ne yapıyorsa, diyelim, birileri ötekilerin yaptığının azını yapıyor. *Bu* Eyalet Sekreteri'nin Vali Tilden'ı başkan seçtirmek için var gücüyle uğraştığını tahmin ediyorum."

"Benim izlenimim de bu yönde. Sanırım, siz de Tilden'ı destekleyeceksiniz..."

Bryant başını pencereden yana çevirirken, derinlere gömülmüş gözleri soylu kaşlarının altında şimdi tümden görünmez olmuştu. "*Post* Cumhuriyetçi bir gazetedir. Vali Tilden ise bir Demokrat'tır..." Ve öyle de kalacak. Ama Bryant'ın sesi kaygılı ve ikircikliydi. Demek ki, henüz kararını vermemişti; bundan Bigelow'a bahsetmeli.

Bryant beni kısa bir süre önce asılı durduğu ofis kapısına kadar geçirdi. "Tilden benim avukatımdır, biliyorsun. Şahane bir adamdır kendisi. Ama belki de, daha yüksek bir mevki için yeterince kuvvetli değil. Fiziksel sağlığından bahsediyorum, elbette, zihinsel sağlığından değil. Ayrıca, pek tabii ki, evli değil. Bu, seçmenleri rahatsız eder."

"Ama Jackson, Van Buren, Buchanan... Beyaz Saray'dan sayısız bekâr başkan gelip geçti..."

"Ama hepsinin bir zamanlar *karıları* vardı. Rezil Buchanan dışında, hepsi duldu; ama Samuel Tilden hiç evlenmemiş, hatta insan, evlenmeyi aklından hiç geçirmediğini düşünüyor. Eğer seçilirse, bizim ilk... bizim... bizim ilk..."

"İlk *bakir* başkanımız mı?"

Bryant şaşırmıştı. Sonra, neredeyse utanmış bir ifadeyle, yüzünü büyük oranda kaplayan, kendi başına övgüye değer bir konu teşkil eden gür sakalının arasından kahkahayla güldü.

"Sevgili Schuyler, siz o kadar uzun bir süre Paris'te kaldınız ki! Biz bu cumhuriyette basit birer insanız."

Bu dostça takılmanın ardından ayrıldık.

Çetin sabah yürüyüşü beni o kadar yormuştu ki, her zamankinden daha fazla enerji doluydum; bu belki bininci kez bize Moskova'dan nasıl çekildiklerini anlatırken Emma'nın kayınpederinin sık sık üzerinde durduğu bir olguydu.

Düşüş dönemini yaşıyor olsa da, Astor House'un çekiciliğine kayıtsız kalamadım; merkezin dışındaki şatafatlı otellerle ancak uzaktan akraba olabilirdi bu haliyle.

Lobisi insan kaynıyordu yine de; çoğu, yakınlardaki Wall Street'ten ve çeşitli bankalardan gelmiş işadamlarıydı.

Devasa yemek salonunun kapısında durdum ve kahvaltı yapan beş yüz kişiye baktım. Yumurta ve jambon dolu tabaklarına yumulmuş, ellerinde çatal bıçaklarıyla, kahvaltılarını yapan, bölgenin sakallı, redingot giymiş, tombul kentsoyluları arasında kadın görmek neredeyse imkânsızdı. Bryant'la çıktığımız yürüyüşün ardından bir kurt kadar aç olsam da, sabahın bu saatinde, yüzleri al al olmuş bu kadar etobura dayanamazdım.

Salona girmek yerine çini döşeli, bugüne kadar gördüğüm en uzun barıyla loş ve sıcak bir yer olan içki salonuna yöneldim. Venüs ve Diana tasvirleriyle, bunların arasına yerleştirilen, cilalanıp parlatılmış sayısız tükürük hokkası sıra sıra dizilmişti.

Ağır içiciler daha şimdiden bardaki yerlerini almışlardı ve sanırım, ayılt beni içkilerinin ardından bayılt beni içkilerini kafaya dikiyorlardı; ki ben sabahın bu saatinde sert içkiden hiç hoşlanmayan biriyimdir.

Bir köşede, bir bütün işadamını yalayıp yutmuş gibi duran dikenli bir bitkinin gölgesinde, yanında bütün sabah gazetelerinin dizildiği bir tezgâhın olduğu, küçük bir masa buldum. Daha yerime oturmadan, gerçekten ne kadar yorulmuş olduğumun farkına vardım; sağ bacağım, artık benim hayli fazla kilolarımı kaldıramayan tansiyonum yüzünden kontrol dışı titremeye başlamıştı.

"Ne alırdınız?" diye sordu garson, nazikçe.

Bir siyah bira ve belki, eğer varsa, bir fincan kahve alabileceğimi söyledim. Her şey mümkündü; hatta barın sağ tarafındaki yuvarlak bir masanın üzerinde çeşit çeşit yiyeceklerin olduğunu gördüm.

Garsonlar koşuşturmaca içinde, soğuk et, karides, salata, peynir, ayrıca gizemli bir biçimde üzeri örtülmüş yemeklerden dolduruyordu servis tabaklarına. Belli bazı New York barlarının özel sunumlarından biri olan, yıllar önce adını duyduğum şu meşhur "açık büfe kahvaltı" buydu demek.

Paris gazeteleri için olası bir makale konusu olabilirdi bu: Burada yiyeceğin Avrupa'ya kıyasla ne kadar ucuz olduğu. Daha birkaç dakika önce, vitrinine sıcak biftek, ekmek, salatalık turşusu ve patatesten oluşan mönülerinin yetmiş sent olduğunu duyuran bir ilan asmış, eli yüzü düzgün bir restoranın önünden geçtim. Dükkânlarda, bifteğin yarım kilosu otuz beş sent. John Apgar bir insanın kendi evinde üç hizmetçisiyle birlikte bir yılda altı bin dolara rahat rahat yaşayabileceğini söylüyor. Ne yazık ki, Emma'yla benim gelirimiz bu miktarın yarısı kadar bile değil.

Lüks içinde, Astor House'un barında, benim için son derece uygun bir şekilde seçilip dizilmiş bir düzine sabah gazetesini okudum. Her sayfada kalın, siyah harflerle Tweed'in kaçış hikâyesi anlatılıyordu. Yıllar önce hayata gözlerimi açmış olduğumdan ve hâlâ (ancak bu sayfada itiraf edeceğim gibi) umutsuz bir şekilde taşralı olan bu şehrin alışılmış yolsuzluk hikâyeleri beni öyle kolayca germediğinden, ben daha ziyade, küçük, keskin bakışlı gözleri ve ihtişamlı bir sakalı olan bu koca adamın tarafını tutuyorum ve umuyorum ki, Bay Tweed çalıp çırptıklarıyla sonsuza kadar sırra kadem basmayı başarır. Ama ben zaten suçluların tarafını tutarım. Fransa'da resmi olarak Cumhuriyetçilere sempati duysam da, içten içe bütün Bonapart'lardan hoşlanırım; özellikle de, birincisinden. Onun suç dosyası öylesine kabarık ki, ahlaki tartışma konusu olmaktan çıkıp yalnızca tarih kitaplarına terk edildi.

Her gazetenin iç sayfalarında Charles Schermerhorn Schuyler'in ve güzel kızı, Napolyon'un meşhur mareşalinin dul eşi, İmparator III. Napolyon'nun gelini, İmparatoriçe Eugénie'nin yakın arkadaşı Prenses Dag Regent, Degregene, Dahgreejuhnt'un gelişi... çoğu yanlış bir sürü tafsilatla birlikte anlatılıyor.

Öte yandan, Vali Tilden'a verdiğim desteğin her gazetede belirtilmiş olması hoşuma gitti doğrusu. "Bir zamanlar doğduğu bu topraklardan ziyade Avrupa'da tanınan, yüzü benekli, iri cüsseli yazar" ibaresi o kadar hoşuma gitmedi. Bu satırlara *Sun*'da yer verilmişti. Bir roman yazmış olsam da, bana kalırsa "ünüm" burada, sıklıkla yazılarımın yayımlandığı İngiltere'nin tersine, nadiren yazılarımın yayımlandığı Fransa'da olduğundan daha fazla *olmalıydı*. Şimdi, gençlik yıllarımdan tanıdığım Washington Irving ve Fenimore Cooper'ın yıllarca dışarıda kaldıktan sonra ülkeye döndüklerinde neler hissettiklerini biliyorum: Şimdi olduğu gibi, o zamanların da karşılama havası, "evine hoş geldin, hain," tonunda çalınıyordu.

Açlıktan midem kazınırken (mısır lapası ve süt hiçbir zaman benim mükemmel kahvaltım olmamıştır) yiyeceklerin sergilendiği masaya, daha doğrusu beni tepeden tırnağa süzen garsonun "açık büfe" dediği yere doğru ilerledim; garson sanki bana "Bu 'ölü kafa' (bu da yeni bir deyim; trenlerde serbest geçiş kartıyla seyahat eden ya da tiyatroya beleş giren biri anlamına geliyormuş) mıdır nedir?" ve "Bir bardak bira fiyatına üç çeşit yemek mi yiyecek?" der gibi bakıyordu. İtiraf etmeliyim ki, finansal durumum beni aşırı duyarlı yapıyor.

Mütevazı bir biçimde bir kâse kuşbaşı sığır eti rica ettim. Garson tabağımı doldurdu. "Tam porsiyon mu olsun?"

Yeni bir deyim daha. Bir sözlük hazırlasam iyi olacak. "Evet, tastamam bir porsiyon." Korkarım yanlış bir cevap verdim. Gazete rafının yanındaki mübarek masama dönerken, uzun, loş barın diğer ucuna tünemiş iki adam tarafından durduruldum.

"Bay Schuyler?" diye sordu, içlerinden genç olanı; palabıyıklıydı, tam bir centilmene benziyordu ve yakasına siyah bir orkide iliştirmişti.

"Efendim?" Kuşbaşı etin suyu hafiften başparmağıma dökülürken, kendimi aptal gibi hissettim.

"Beni hatırlamadınız..." Elbette ya, New York'ta her zaman tanımam gereken bir adam vardı ve ben onu bir an için olsa da hatırlayamamıştım; eşsiz atlet, yatçı, binici, milyoner yayıncı, hem de *benim* yayıncım, sayfalarında kırk yıla yakın benim Avrupa'dan gönderdiğim yazılara yer veren, New York *Herald*'ın genç James Gordon Bennett'ını.

"Kusura bakma, Jamie! Gemiden yeni indim. Kafası dönmüş bir göçmenim hâlâ." Ben aptal, yaşlı, bilge Falstaff'ı oynarken Jamie'yi de Prens Hal yapıyordum; ama tek bir fark söz konusuydu: Jamie bir bakıma kral olmuştu artık. 1835'te, meteliğe kurşun atarken *Herald*'ı çıkarmaya başlayan, Jamie'nin meşum İskoç babası üç yıl önce ölmüş ve onu Birleşik Devletler'de en yüksek tiraja sahip, en büyük (Bryant'ın kuşkusuz belirteceği gibi, en iyi değilse de) gazetesinin tek vârisi kılmıştı.

Herald'ın başarısı büyük oranda, Bleecker Street'ten aşağıdaki Sodom'la Sixth Avenue'daki Gomorra'ya, cebinde birkaç dolar ve yüreğinde de isminin bir yerde basıldığını görme arzusu taşıyan her orospuya eksiksiz bir rehber olmak dışında başka bir işe yaramayan "Magazin Köşeleri"ne dayanıyordu.

Jamie beni yanındaki yaşlıca beyle tanıştırdı; sıkıntılı bir çiftçiye benzeyen bu adamın ismi bana hiçbir şey ifade etmiyordu.

"Bay Schuyler'i... Kaç yaşındaydım, seninle ilk tanıştığımızda?"

"İşin doğrusu, sen doğmadan önce tanıştık seninle. Doğumundan bir ay önce annen Paris'te ziyaretimize geldiğinde."

New York'un kendi içine kapalı, mağrur aristokrasisine dahil olmayı başaramayan yaşlı Bennett, oğlunun bir gün Knickerbocker soyluları arasında parlayacağına dair yemin etmiş ve bu nedenle onu eğitim için Paris'e göndermişti.

Karım ve ben sık sık Jamie ve annesini görürdük. Oğlan Emma'yla aynı yaşta olduğundan, çok sık bir araya gelirlerdi ve ben her zaman oğlanın kızıma belli bir ilgisinin olduğunu düşünürdüm; ama o günlerde Emma, babasının memleketinden insanlara fazla yakınlık duymuyordu. Sonunda Jamie, babasının onu görmek istediği New York sosyetesinde yerini rahatlıkla almak üzere ülkesine döndü. Herkes Jamie'nin Parislilere özgü inceliği, fevkalade sportmenliği ve elbette, onun en sansasyonel türden gazetecilik işindeki hiç beklenmedik, Tanrı vergisi kabiliyeti karşısında büyülenmişti.

Yaşlı Bennett'ın öldüğü yıl, Jamie, Henry M. Stanley adlı birini, güya Afrika'da kaybolmuş, David Livingstone diye birini aramak üzere ayarladı. Jamie tarafından oluk oluk para akıtılan bu son derece sıkıcı efsane neredeyse on yıl boyunca millerce uzunlukta sütunu doldururken, *Herald*'ı da, benim ardı arkası kesilmeyen Bismark, Garibaldi ve III. Napolyon gibi ıvır zıvır üzerine yazdığım onca karamsar makaleye rağmen, Amerika'nın en önde gelen gazetesi haline getirdi.

"Ben artık gitmek zorundayım, Bay Bennett." Sıkıntısı yüzünden okunan çiftçi bir an genç adamın eline yapıştı; sonra benim dirseğimi sıktı ve üzgün bir ifadeyle yanımızdan ayrıldı.

Jamie bana döndü. "Ofislerimizi görmeye gel. Bir zamanlar Barnum'un bulunduğu caddenin tam karşısındayız." Ama bir gün için yeteri kadar gazete ofisi görmüştüm.

"Başka sefere. Kuşbaşı etim soğuyor..."

Jamie tabağıma bir göz attı. "O halde seninle oturup, bir içki içeyim." Bana sıcak, yeşil gölgeli köşemde eşlik etti Jamie ve kafamı niye gazetelere gömmüş olduğuma ilişkin kehanetler yumurtladı. "Muhteşem dönüşün üzerine yazılanları rahat rahat okumak istedin ha!... Tam bir cümbüş!" Bu son sözleri, korktuğum gibi, benim gelişimi değil de, eşit oranda konyak, absent ve zencefil içeren, gerçekten dehşet verici kokteylini kastederek söylemişti. Bu New York centilmenleri sıkı içiyor.

"Emma nasıl?"

"Seni görse sevinir."

"Her zamanki gibi güzel mi?"

"Her zaman... tabii ki, bir babanın gözünde."

"Bir şeyler ayarlayacağım. Belki tiyatro. Emma neyi sever? Bay Schuyler, politikanız nedir?"

"Bu sabah kendi gazeteni okumuşsan eğer, benim Vali Tilden'ın bir hayranı olduğumu biliyorsun demektir."

"Soğuk nevale. Ama bu iyi..." Garson, Jamie'ye buzluktan çıkmış bardakta getirdi cümbüşünü ve genç lord içkisini bir dikişte mideye indirip yeni bir tane sipariş ederken gülümseyerek saygıyla bekledi. Belli ki, Jamie, Astor Bar'da tanıdık bir simaydı; ama zaten o her yerde tanınıyor olmalıydı çünkü New York en çok onun şehriydi.

"Vali Tilden'ın soğuk nevale oluşu mu iyi?"

"Hayır." Jamie kolonyaya bulanmış mendiliyle bıyığını sildi. "Senin bir Demokrat olman iyi. Sırf Dürüst Ape'in kutsal hatırası yüzünden Washington'da her türden hırsızlığı kabul etmeye gönüllü, aklı havadaki Cumhuriyetçilerden biri olmaman iyi." Ha, evet; "Abe" yerine "Ape".* Ama bu New York'lular asla Başkan Lincoln'ün tarafını tutmamıştır. Aslında, son savaş sürerken, birçok seçkin New York'lu aslında şehrin Birlik'ten çekilmesinden yanaydı.

Onaylamadığımı belli edercesine baktım Jamie'ye; Lincoln'e yaptığı gönderme değildi onaylamadığım, sabahın dokuzunda kimse absent içmemeliydi. Ama Jamie, başkasının eleştirisine kulak verecek türden gençlerden değildi. İkinci ölümcül karışımı yudumluyordu şimdi. Onun için ölçü, ölçüsüzlüktü. "*Herald* için General Grant'la bir mülakat yapmaya ne dersiniz?"

"Hiçbir şey beni bundan daha fazla mutlu edemez."

"Biliyorum, donuktur kendisi ama..."

"Donuk ya da değil; ben sizin *Avrupalı* muhabirinizim."

"Ama şu önümüzdeki birkaç hafta, aslında birkaç gün, acayip ilginç olacak..."

"Ama onun işi bitti artık, değil mi? Demek istediğim, başkan olarak bir yılı daha kaldı..."

"Üçüncü dönem için yarışa katılmazsa..."

"Ben bile, ta Paris'te, aday olmayacağını okudum."

"Sen bile, ta Paris'te, gazetelere *inanıyorsun* ha?"

"Sadece seninkilere!"

"İnanma!" Bir kahkaha attı Jamie. Sonra da en ciddi haline, babasının bir gazeteciye ne ücret vereceğini düşünürken takındığı

* Abraham Linconl'ün "Abe" olan kısaltılmış adı yerine, maymun anlamına gelen "ape"in kullanılışına gönderme yapılıyor. (ç.n.)

ifadeye büründü. "Az önce yanımda gördüğün eski dost var ya, kendisi Abel Corbin'di."

"Etkilenmem mi lazım?"

"Sen uzaktaydın! Abel, Grant'ın kız kardeşi Jenny ile evlendi. En unutulmaz sahtekârlardan biridir. Hatırlamıyor musun..."

Hatırladım. Abel Corbin, 1869'da, Jay Gould ve Jim Fisk ile bir araya gelip altın piyasasını ele geçirmeye teşebbüs etmişti. Corbin ayrıca kayınbirader Başkan'ı da bu işe bulaştırmış ya da bulaştırmaya çalışmıştı. Sonucundaki 73 Paniği birçok bakımdan, sayısız insanın iflasına yol açmış o garip dalaverenin bir sonucuydu; zaten, en zenginler dışında, geriye kalanları da 73 Felaketi sildi süpürdü.

"Sana şu kadarını söyleyeyim, Abel Corbin, Washington'dan ilginç haberler getirdi. Skandallar patlamak üzere..."

"Grant bile şeytanın kendisi olup çıkmışsa, ele alınacak bir konu olarak onun ne işime yarayacağını anlamakta zorluk çekiyorum."

"Siz konularınızı çok iyi *ele alıyorsunuz*, Bay Schuyler." Jamie yalan söylüyordu; hayatının büyük bir bölümünde oynadığı rolü oynuyor ve dalkavukluk yapıyordu. "Açık konuşalım, çok sıradan yazılar çıkıyor. Nordhoff fena mı, dersen; değil. Başkentteki adamımız o. Buna rağmen, aynı eski lobinin aynı eski görüşleri o kadar yayımlandı ki!... Ama sen ve Emma şöyle Washington'a kadar inip, Başkan ve kafadarlarıyla –o kadar hödük ki bu adamlar, sizi görünce yaygarayı basacaklardır– buluşsanız... sizin Ulysses S. Grant'ın son günlerine ilişkin izlenimleriniz *Herald* için tam bir darbe olurdu."

"Peki benim için?"

"Bonapart ve Bismark'lardan sıkılmadınız mı?" Jamie konuşurken ben de doğal olarak Grant işini nasıl kıvıracağımı düşünüyordum. Bu konu elbette cazip olduğu kadar korkutucuydu da. Büyük bir incelikle, Jamie'yi, bir iki hafta içinde iyi bir ücret karşılığında Washington City'ye gidip araştırmalarıma başlayabileceğim konusunda ikna olabileceğime inandırdım ve nihayet –ve hiç beklenmedik bir biçimde– Vali Tilden'a yardım etmenin mükemmel bir yolunu bulduğumu düşünerek sevindim.

"Memnun oldum!" Jamie ayaklanmıştı. "Yarın Emma'ya uğrayacağım. Bir şeyler ayarlayacağız. Bu arada siz de hazır olun. Eğer bu yaşlı şeytan Corbin haklıysa, bu hafta bazı haberler çıkacak!"

"Ne tür haberler? *Crédit Mobilier* türünden mi?"

"Daha kötüsü..." Jamie sesini kıstı. "Başkan'ın Tweed'inkine benzer bir skandala bulaştığına ilişkin kanıtlar var. Corbin işin kötü göründüğünü söylüyor; gerek senin gerek benim için bu en saf altın değerinde!"

Olaylar umduğumdan daha hızlı gelişiyordu; ancak içinde bulunduğum ikilem düşünüldüğünde, bütün bu faaliyetler iyi olacaktı. Kazandığı askeri zaferler kadar ketumluğuyla da meşhur biri olan General Grant'ı yazıma "konu etme" düşüncesinin kalbimi neşeyle doldurduğunu söyleyemem. Ama Washington City, Emma için iyi bir ortam sağlayacaktır; orada her türden politikacı kadar diplomatlar da bulunacaktır ve biz zamanımızı iyi değerlendirmek zorundayız. Öyle olsa bile, "saray hayatı"nın, gecenin karanlığında büyük demiryolu patronlarından para sızdıran bütün o senatörlerin beni sıkıntıdan patlatacağından korkuyorum. Ne yapalım artık, bu da bizim ülkenin bir geleneği ve ben reformcu biri değilim. Ama belki de, yazacak ilginç bir şeyler bulurum; bulamazsam da, Bayan Grant'ın şaşı gözlerini yazarım artık.

Sonuç olarak, tek bir sabah için hasılat hiç de fena sayılmazdı. *Evening Post* için Yüzüncü Yıl Sergisi yazısı siparişi almıştım; ne yazık ki, sergi mayıs ya da haziran ayında gerçekleşecek ve eğer avans koparamazsam, o zamana kadar beş parasız kalacağız. Yine, şubat ya da mart ayında –Jamie hangi ay olacağından emin değildi– editörlerin melodramatik olarak verdikleri başlığa uygun olarak "Yolsuzluk Çağında Washington City" analizim yayımlanmaya başlayacaktı.

Jamie'yle ücret konusunda henüz bir anlaşmaya varmamıştık. Cömertliği dilden dilde dolaşıyordu (ben bir şey görmemiştim henüz; ama, yaşlı Bennett'ın ölümünden beri sıradan bir yazışma dışında *görünebileceğim* kadar yakında da olmamıştım). Beş yazı için beş bin dolar koparabilirdim belki; yok, yok, bu tam bir hayal. Beş için on mu?...

Buna bir son vermeliyim; aksi takdirde, yakında sayfaların kenar boşluklarına hayali rakamlar yazmaya başlayacağım; her gün asık bir yüzle hesaptan düşmem gereken rakamı da neşeyle üzerine ekleyerek.

Otele dönerken, Union Park ya da Square'de bulunan, Brentano'nun kitapçı dükkânına uğradım. Tezgâhtarlar beni tanıdılar ve *ikinci el* satışta olan çok sayıda kitabı gösterdiler bana. Ama hiçbir

yerde *Paris Under the Commune* yoktu; halbuki bu kitap çıkalı daha iki yıl bile olmamıştı. Dutton'a bundan söz etmeliyim.

Bay Dutton'ın kendisinden bir mesaj aldım; ona uğrayıp uğrayamayacağımı soruyordu. Yine *Harper's New Monthly*'de çalışan birinden (imzasından kim olduğunu anlamak mümkün değildi) bir not gelmişti; İmparatoriçe Eugénie üzerine yazdığım makalenin bir kopyasının ellerine geçtiğini ve şimdi bile, bütün eserlerim gibi, zevkle okuduğuna ilişkin ve buna benzer şeyler yazıyordu notta. Zarfın içinden *Harper's* dergisinin Aralık sayısı da çıktı; baştan savma bir Darwin tartışması vardı bu sayıda ve Oyun Yazarı Dion Boucicault gülünç bir yorumda bulunarak, Darwin'in tek isteğinin para, şan, şöhret ve namının yürümesi olduğunu yazmıştı. Derginin düzenli yazılarından *Easy Chair*'de Staten Island'daki Winant's Hotel'den bahsediyordu ve bu bana Albay Aaron Burr'ın orada öldüğünü hatırlattı.

Albay Burr bugün kafamı epey meşgul etti. Özellikle de bir zamanlar ofisinin bulunduğu –şimdi ise yerinde yeller estiği– Reede Street'e doğru bakarken. "Asla geçmişi kafana takma, Charlie!" derdi bana, bütün acemiliğimle ona asistanlık yapıyormuş gibi göründüğüm günlerde. "Ne kadar zor olursa olsun, her zaman geleceği düşün!"

Ateşin önündeki koltukta otururken içim geçmiş olmalı. Saygılı bir hizmetçi içeri girdi, perdeleri çekti ve çıktı. Saat neredeyse beş olmuştu. John Bigelow'la çay vakti gelip çatmıştı.

Tırnaklarımdaki lekeler kaybolmuş ama etler hâlâ solgun. Dikkatli hareket etmeliyim; camdan yapılmış gibi, kolayca kırılabilirler.

Dört

Ağır adımlarla otelden, Londra'daki Hanover Square tarzında ama üstünkörü yapılmış demir parmaklıklarla ve çikolata rengine boyanmış her zamanki dar evlerle çevrili merkezindeki cılız, sevimsiz bahçesiyle ondan daha çelimsiz ve daha az etkileyici olan, küçük ve sevimli bir meydana dönüşmüş Gramercy Park'a kadar yürüdüm. Görünüşe bakılırsa, saygınlık konusunda en ufak derdi olan bir kimse başka duvarların gölgesinde yaşamayacak artık; dolayısıyla, parlak kırmızı tuğlalı evlerin ve yoksul viranelerinin ya da ara sokaklarda nadiren göze çarpan ahşap barınakların aksine, hepsi cart sarı ya da zehir yeşili boyayla kaplanmış.

John Bigelow ikinci kattaki, hoş çalışma odasında bekliyordu beni. Coşkuyla yanan şöminenin önünde, çay bardaklara doldurulmaya hazır bir halde bekliyordu. Evin diğer kısımlarından, aile hayatına ilişkin sesler geliyordu.

"Charlie, nasılsın?" Bigelow beni hâlâ gençliğimdeki adımla çağıran nadir insanlardan biridir.

"Ya sen John? Ekselansları mı demeliyim? New York Eyalet Sekreteri'ne *böyle* diyorlar, değil mi?"

"Maalesef."

"Birçok kişiyle paylaştığın bir unvan bu galiba."

"Ama garip bir biçimde, bir tek bana böyle diyorlar. Bugün *Times*'ı okudun mu?"

"Yalnızca benden bahsettikleri bölümü."

"O halde, eski dostunla ilgili en tatsız makaleyi görmedin."

Bigelow fincanlara çay doldururken, tepside Fransız kurabiyeleriyle dolu iki tabak gördüm. Benim Fransızlığıma hürmeten mi konmuştu bunlar?

"Benim gibi senin hakkında da yalan yanlış şeyler mi yazmışlar?"

Ateşin önünde karşılıklı oturduk. İtiraf etmeliyim ki, çirkin dış yüzeylerine rağmen bu küçük, kahverengi kumtaşından evler kışın çok rahat oluyorlar. Ama yaz aylarında odalar muhtemelen sıkıntı verecek kadar karanlıktır.

Bigelow gözle görülür bir şekilde öfkeliydi ama kendine hâkim olmaya çalışıyordu. "*Times*'a bakılırsa, ben 'dönek'mişim. Erdemli

Cumhuriyetçi Parti'yi hain Demokratlar ve Tilden için terk etmişim."

"İşin doğrusu, sen *tam da* bunu yaptın. Bir düşünsene; sen Cumhuriyetçi Parti'nin kurucularından birisin..."

"Ama o Cumhuriyetçi Parti varlığını koruyamadı ve yok olup gitti. Biz köleliği ilga ettik. Birlik'i koruduk. Şimdi kokuşmuş bir makine, *New York Times*'ın yardımı ve kışkırtmasıyla, bizim adımızı kullanmayı sürdürüyor..."

Eski dostum şiddetle saldırıyordu işkencecisine. Söylemek zorundayım ki, bir zamanlar, daha birkaç ay öncesine kadar, *Times*'ın editörü oluşu Bigelow'un acısını ikiye katlıyordu. "Sürekli, insanın aklının almayacağı *kişisel* saldırılarda bulunuyorlar. Bak şuna!" Masadaki günlük gazete ve dergiler yığınının arasından, siyah ünlem işaretleriyle karalanmış bir gazete aldı. "Diyorlar ki, ben... bak şuna!... Fransa elçisi olarak Birleşik Devletler'in 'yüz karası'ymışım!"

"Onlara 'bizzat tanık' sıfatıyla, aksini anlatan bir yazı göndereyim mi?" Uzun boylu ve kır saçlı Bigelow ile karısının Tuileries'de gayet ciddi bir ifadeyle yaptıkları yürüyüşleri ve İmparatoriçe'nin bilinçli olarak mutevazı davranan bu Amerikalı Cumhuriyetçilere hakiki asaletlerinin farkına varmaksızın, yelpazesinin altından güldüğünü hâlâ hatırlıyorum.

Bigelow, görevini vicdanının sesine kulak vererek yürüttüğü ve akıcı Fransızca öğrendiği için, Fransa'da mükemmel bir elçiydi. Öte yandan, politik yargıları şaşmaz bir biçimde berbattı. Şansına, ülkeye pek zararı dokunmadı ve bu, böylesi zor dönem için başlı başına önemli bir başarıdır; çünkü Fransa'nın Meksika'da kukla bir devlet kurmaya çalıştığı sırada konsolos olarak görev yapıyordu ve Eyaletler Arası Savaş sırasında da büyükelçiydi.

Bigelow genelde basına, özel olarak da *Times*'a sövüp sayıyordu. "Ama zaten *Times* hiçbir zaman objektif olamaz. Her şey kişiselleştirilir. Cumhuriyetçi Parti'den kendi çıkarımı gözetmek için ayrıldığımı söylerler! Tam tersine, aslında..."

"Ama dostumuz başkan olursa..."

Bigelow yaklaşımımdaki ayan beyanlık karşısında bir şey söylememeyi tercih etti. "Ben de neden herkes gibi olamıyormuşum, bilmem. Neden General Grant'ın partisinde seve seve kalamıyormuşum ve kendimi *bulamıyormuşum*."

Bu minvalde bir sürü laf... Ben birçok kurabiye yedim... Şimdi hepsi bir biçimde mideme oturdu. Bir temizlik yapmam lazım.

Bigelow'un esip gürlemesi bitince, eski dostumuz Bryant'la kahvaltı yaptığımı söyledim ona.

Hemen ruh hali değişti; melek gibi oldu yeniden. "Şaşırtıcı biri, değil mi? O yaşta, düşünsene..."

"Hep böyle kahvaltı yapıyorsa, ancak bir at için uygun olan diyetini düşünsene."

"Ama bir at gibi de güçlü. Bu arada, ben Eyalet Sekreteri olmak için seçim yarışına girdiğimde, kişisel olarak, bir centilmen gibi davrandı." Anladığım kadarıyla, bu seçim dostum için bir takıntı halini almış; ama zaten birkaç hafta geçti seçimin üzerinden. "*Post*, elbette, bütün Cumhuriyetçi adayları destekledi; çünkü o hergele Henderson, Grant'la olabildiği kadar sıkı fıkıydı ve gazeteyi kontrol ediyordu."

"Grant'ı da mı kontrol ediyordu?"

"Bir yere kadar. Ama Bryant benim hakkımda, geçen güz kanal şebekesini çökerten komisyon başkanlığıma ilişkin, övgü dolu şeyler yazdı hep. Bunu biliyor muydun?"

"Ah, evet, *evet*!" Resmen anırır gibi çıktı sesim, bilmek istediğim kadarını bildiğim için; işin doğrusu, Tilden ve Bigelow'un, sanki bir şey olacakmış gibi, biteviye çökertmekte oldukları bu yolsuzluk zincirleri hakkında pek bir şey duymak istemiyordum. Ama belki de, ben Bigelow hakkında gereğinden fazla umursamazdım. Akacak mecra arayan büyük hırsına rağmen, her zaman vicdanının sesine kulak verecek kadar alicenaptı Bigelow. *Evening Post*'ta çalıştığı süre boyunca, gazeteyi finansal bir başarı öyküsü haline getirdi. Sonra Cumhuriyetçi Parti'nin kurulmasına yardım etti, diplomatik görevlerde bulundu, kitaplar yazdı.

Eğer Bigelow hatırlanacaksa, Benjamin Franklin'i yeniden yaşama döndürdüğü için hatırlanacaktır. Bigelow'a kadar, biri çıkıp da, o müthiş, antika yaratığı sansürcülerin elinden kurtarmayı aklına getirmemişti. Geçen yıl yayımlanan biyografisinin yanı sıra, Franklin'in bütün eserlerinin orijinal metinlerini gözden geçirip okura sunması Bigelow'a hatırı sayılır bir servet de kazandırdı. Ben de benzer bir konu bulabilsem...

"Albany'de yaşar mıydın?" İyi yönetim adına nasıl bin ejder doğradığına ilişkin anılarını dinlemek zorunda kaldım. "Eyalet Sekreteri *güya* bir süre kalmış orada."

"Ne için?"

"Gelecek ay anlatacağım sana bunu." Bigelow gülümsedi; benimkine benzeyen, kırlaşmış, uzun favorilerini düzeltti. Çoğu

Amerikalının aksine, Tilden gibi, sakalını alabildiğine uzatmaktan kaçınmıştı.

Geldiğimden beri kafamı meşgul eden bir konuyu sormadan edemedim: "Amerikan sesine ne oldu?"

"Ses mi?" Bigelow bu soru karşısında şaşırdı; Bryant gibi, onunki de yankılı ve pürüzsüzdü.

"Evet, ses. Amerikan konuşma tarzı yani."

"Göçmenleri mi kastediyorsun? Boş ver; zamanla alışırsın..."

"Yok, yok, Amerikalıları kastediyorum ben. Bizim gibi. Ben burada yaşarken, insanlar senin gibi, benim gibi, konuşurlardı."

"Ama *sen* Flemenk aksanıyla konuşurdun, Charlie; sonra o, Paris'te yitip gitti!"

Bunun neden yüzümün kızarmasına yol açtığını bilmiyorum; ama kızardı işte. Gençliğimde, Hollandalılık bizim için bir tür çapraşık erdem, başkaları içinse olur olmaz zamanda alay etme bahanesiydi.

"Kesinlikle ben... *biz* burnumuzdan konuşmazdık. Ya da garip, tekdüze bir mızıldanma sesi çıkarmazdık. Şimdi her yerde duyuyorum bu sesi. Ve kadınlar! Amerikalı bir kadının kahkahasından daha korkunç bir şey var mıdır acaba?"

Bigelow neşelendi. Biraz düşündükten sonra, memleketimiz insanlarının konuşma tarzlarında belli bir değişiklik olduğunu kabul etti. İlahiler söylemeye pek meraklı olan şu popüler fundamentalist kilise toplulukları yüzünden olabileceğini düşünüyordu o; yüksek sesle dua ederken genizden, mızıldanıyormuş gibi bir ses çıkarıyorlardı.

Ben bunun *Harper's* için ilginç bir makale konusu olabileceğini düşündüm; Bigelow bu fikrime katılmadı. "Paris gibi, güvenli bir uzaklıkta olmadıkça, Amerikan tarzlarını eleştirmek pek akıl kârı değildir. Ne zaman döneceksin?"

"Bir yıl içinde." Kalp atışlarımı şimdi ben bile duyabiliyordum; nabzım kulaklarımda atıyordu. Önemli bir şey istemek benim için her zaman zor bir iş olmuştur. "Seçimler hakkında da yazmak istiyorum ben. Ayrıca, bugün, *Herald* için, General Grant'ın son günleri hakkında yazmak üzere anlaştık."

Herald ismi birkaç dakika süreyle evrilip çevrildi kafasının içinde.

Anlaşılabilir nedenlerle, Bigelow bu gazetenin *Dedikodu Sütunlarından*, açık saçık dedikodularından ve herkese, onları ikiyüzlü-

lükle suçlayıp acımasızca saldırmasından hoşlanmazdı. Ama Jamie Bennett'ın nihayetinde eğer birini destekleyecekse iyi yönetimi desteklemesinde anlaşılmayacak hiçbir yan olmadığı hususunda anlaştık. "Kuşkusuz senin gibi seçkin bir yazarın Washington bataklığı hakkında yazmasının, bırakın okurları, onun üzerinde bile güçlü bir etkisi olacaktır."

Öyle bir baktım ki, güç sanki güneşin ışınlar saçması gibi, benim her gün sarf ettiğim bir şeydi. Sonra her sözcüğü dikkatle seçerek, "Böylesine yabancı topraklarda aylaklık etmemin bir nedeni de, Vali Tilden'ın işine yarayacak bir şeyler yapma arzumdur" dedim.

Bigelow elindeki fincanı masaya bıraktı ve içini çekti; bir süre şöminedeki ateşe baktı sabit gözlerle. "Charlie, bütün içtenliğimle sana şunu söyleyebilirim ki, Vali hakkında ciddi kaygılarım var."

"Politik olarak mı?"

"Asla! Politik bakımdan, dürüstlük abidesidir benim için. Hayır; beni asıl endişelendiren, sağlığı. Geçen Şubat ayında..." Bigelow birden durdu. Ağzının aldığı şekilden, "kalp krizi geçirdi" demeye hazırlandığından adım gibi emindim. Ama birden yön değiştirdi ve "Çalışmaktan başka bir şey yapmıyor" deyiverdi.

"Bu ülkede saygı duyulacak bir vasıf olarak görülmüyor mu bu?"

"Onun çalıştığı gibi değil ama. Saatler boyunca başını kaldırmadan ya da gözünü kırpmadan çalışmak, manyakça bir şey!"

"Albany'de yapacak bu kadar şey var mı?"

"Kendisinin şu anda yaptığı pek çok şeyi güvenip de başkalarına yaptırabilse, ona neredeyse hiç iş kalmaz. Her faturanın her satırını bizzat kontrol ediyor; sanki..." Bigelow yine durdu; belli ki, şefi hakkında fazla konuşmaktan çekinmişti.

Mümkün olduğunca güven verici olmaya çalışıyordum. "Ama onun huyu böyle. Nasıl başarılı bir avukat oldu zannediyorsun; aynı hikâye."

Bigelow balıklama atladı ve eteğindeki taşları döktü. "Mesele şu ki, altmış bir yaşında ve zaten sağlığı eskiden beri iyi değildir. Onu ilk tanıdığım günlerde, genç bir delikanlıyken..."

"Demek o günlerden tanıyorsun onu. Ben tanımıyordum."

"Elleri o zaman da titrerdi..."

"Kimin titremiyor ki... hele bizim yaşımızda!"

"Yemekleri sindiremiyor. Sürekli hazımsızlık çekiyor. Halsizlik ve peklik nöbetleri eksik olmuyor. Hepsi bir araya gelince, iyi bir

manzara teşkil etmiyor. Biliyorsun, güya birlikte, ocak ayındaki Meclis açılışında yapacağı konuşma üzerinde çalışacaktık. Şimdi, hepsini *kendisi* yazıyor..."

"İyi yazıyor ama, öyle değil mi?"

"Fena sayılmaz."

"Yüksek mevkilerde görmeye alışkın olduğumuzdan daha fazla heves hiç de fena sayılmaz."

"Ama bir başkanlık kampanyasını baştan sona yürütebilir mi?"

"İktidar, derler ki, en mükemmel iksirdir. Yürütmeye niyetli mi kendisi?" Bigelow, bir an kararsız kaldıktan sonra, başını salladı. "Ama ben sana hiçbir şey *söylemedim*, Charlie, tamam mı?"

"Elbette, söylemedin." Yanımda getirdiğim paketi verdim ona. "Biliyorum, sen dışişlerinde baş danışmansın; ama birkaç ay önce, bana yazıp, Fransa, İtalya ve İngiltere'yle ilişkilerimiz hakkında görüşlerimi sormuştu." Almanya'nın adını anmadım; çünkü Bigelow Prusyalıların yaptığı her şeye hayrandı; bense tam tersine.

"Güzel. Çok güzel iş yapmışsın. Yarın Albany'ye götüreceğim bunu."

Vali'nin şehre ne zaman döneceğini sordum.

"Noel'de mutlaka burada olur. Biliyorsun, evi orada. On beş numara." Bigelow, Gramercy Park'ın tamamını gösterircesine savurdu elini. "Seni haberdar edeceğim. Bizzat teşekkür etmek için, seni görmek isteyecektir."

"Seçim kampanyası için elimden geleni yapmaya hazırım. Cenevre'de karşılaştığımızda da söylemiştim."

Sanırım, Bigelow'la müşterek bir noktada birleştik ve politikacılar arasındaki çoğu müşterek nokta gibi bu da, sözcüklere dökülmedi.

Eğer üzerime düşeni yapar, bilgi sağlar, General Grant'ın ya da Cumhuriyetçi Parti'nin başkan adayı olarak kim seçilirse onun yolsuzluklarını ortaya çıkarmaya çalışırsam, gönlümün kaydığı, on yıl önce kendisi yaptığı için Bigelow'un bildiği, Paris'te ortaelçilik görevini kapacaktım. Ömrümün kalan yıllarını, bir yüzyılın üçte birlik bir kısmını mutlu mesut geçirdiğim bir ülkede elçi olarak tüketmekten daha iyi bir şey düşünemiyorum.

Özlemle Paris'ten konuştuk. Başkan Lincoln'ün öldürülmesinden yaklaşık üç ay sonra, 4 Temmuz'u kutlamak için vermiş olduğu partiyi hatırlattım Bigelow'a. Ben ve karım ülkem insanlarını Paris'te nadiren görüyor olsak da, Bois de Boulogne'da Pré Catalan adlı restoranı kapatıp, elimizden gelenin en iyisini yapmıştık.

Şehirdeki bütün Amerikalılar çağrılmıştı; kadın erkek, çoluk çocuk, yaklaşık beş yüz kişilik bir davetli topluluğuydu söz konusu olan. Müziği, dansı ve çocuklar için büyücüsüyle, muhteşem bir akşamdı. Yurtseverler için "Yıldız Süslü Bayrak"tan sonra, ancak Fransızların başarabileceği bir havai fişek gösterisi yapılmıştı. Ziyafetimiz gökyüzünü kaplayan bir Amerikan kartalı (garip bir biçimde Napolyo'nun kuşuna benziyordu) ve "Birlik şimdi ve her zaman, bir ve bölünmez" marşıyla sona ermişti.

"Ne şahane bir gündü ama!" Bigelow'un gözleri dolmuştu. "Emma ve senin sayende olmuştu. Bayan Bigelow yakında arayacak onu. Ama çok da hüzünlü bir gündü; Başkan Lincoln öldürülmüş ve..." Durdu. Bois de Boulogne'daki ziyafetten iki hafta sonra, küçük oğlu Ernest yüksek ateşten ölmüştü.

Kalkma zamanı gelmişti. Kapıda Bigelow paltomu giymeme yardımcı oldu.

"Apgarlar hakkında ne biliyorsun?" diye sordum.

Bigelow orta yollu bir yorumda bulundu: "Şehir onlarla dolu. Sadık Cumhuriyetçi hepsi. Çoğu da hukukçu."

"John Day Apgar diye biri var..."

Bigelow uyandı. "Senin Emma'yla ilgileniyor, öyle mi?"

"Öyle bir izlenim edindim. Geçen yıl Paris'te konsoloslukta görevliydi. Bu yüzden onunla çok görüştük. O zamandan beri de Emma'ya mektuplar yazıyor."

"Savaşı kaçıranlardan biri olduğuna inanıyorum. Kendini yedeğe aldırmıştır."

"Bu sence akıllıca mı?"

Bigelow güldü. "Bu senin Birlik işini ne kadar ciddiye aldığına bağlı."

Askerlik çağında olsaydım bile, bu inanılmaz kan gölünden ve gereksiz savaştan kesinlikle uzak dururdum. Ama bunu eski dostuma söylemedim. O yılların şiddetli ayaklanmalarına tanıklık eden çoğu New York'lu da benim gibi hissetmiştir herhalde. "Böyle bir beraberliği desteklemeli miyim; sen ne dersin?"

Bigelow'un yanıtı kesindi. Emma ne hissediyordu bu genç adama karşı? Bilmiyorum. John Apgar yetenekli bir avukat olarak biliniyordu ve ailesi "cliff-dweller"larla –Madison Square'in aşağısındaki kasvetli, kibar muhitte yaşayan, eski, gösterişsiz kentliler– iyi ilişkiler içindeydi. Yine de, "göz kamaştırıcı Prenses d'Agrigente'ı günlerini West Tenth Street'te geçirirken hayal edemediğini" söyledi.

"Olmaz" dedim, tüm içtenliğimle. "Ben de hayal edemiyorum."

"Tuileries'den çok uzak ve ayrıca bütün o gösteriş ve havalar yapmacık. Sahici olsa bile, senin Emma bir Avrupalı, bizden biri değil o."

"Biliyorum. Ama o kadar benim bir parçam oldu ki, genç olduğumuz, elbette senin çok daha genç olduğun ve New York'un farklı olduğu eski devirde Emma'nın bizimle olmadığını sürekli unutuyorum."

"Sen bir *diplomatsın*, Charlie!"

Onu kapının girişinde bıraktım ve Gramercy Park'ın soğuğuna ve karanlığına dalıp yürümeye başladım. Gaz lambaları yakılmıştı ve onların bildik, ıslık benzeri fısıltıları kendimi aniden, zaman ve mekândan tamamen kopuk, tam bir yabancı gibi hissettiğim bu soğuk, garip şehirde huzur verici bir müzik gibi geldi kulağıma.

Apgarların parası var mıydı acaba? Daha da önemlisi, John Day Apgar'ın parası var mıydı? Ya da para kazanma ihtimali?

Şunun farkına vardım ki, insan para düşünmeye başlayınca, başka şey düşünemiyor. Buna benzer ne denli kaygı duyarsam o kadar New York'lu olacağım... Ayrıca, yeniden yuvamdayım ve artık bir yabancı değilim.

Beş

Hayatımın en meşgul haftası (bir yenisine daha katlanabilir miyim, bilmem) neredeyse bitti. Sürekli ziyaret turları yapıldı ve ziyaretçiler kabul edildi. Telgraflar alındı. John'un ailesinin geniş kucağında eriyip gitmenin kıyısına gelmiş görünen Emma'ya gönderilen çiçekler ve şekerlemeler ise işin cabası.

Apgarlar, New York'un kendisiyle değilse bile, her bir köklü New York ailesiyle evlilik bağı kurmuşlar. Stuyvesant'tan Livingston'a, kendilerini New York aristokrasisine yamamış, Jamie Bennett'a göre, her zaman soylu bir aile soyağacına sahip her bir ailenin en üst dalına tutunmayı başarmışlar.

İmparatoriçe Eugénie'ye ilişkin anılarımın, bir özür notu eklenerek *Harper's* tarafından geri gönderilmiş olması ve bunun yanı sıra, onlar için Yüzüncü Yıl işini yapacağımı umut ediyor olmaları beni sıkıntıya sokmuştu. Neyse, bu başka bir yere *yapılacak*; onlara memnuniyetsizliğimi bildiren bir not yazdım. Ortak bir dostumuz (Bryant'ın izniyle) aracılığıyla makale şimdi Robert Bonner'e verildi. Eğer *Ledger* satın alırsa, ben de her gün, zaten küçük olan sermayemizden hatırı sayılır bir miktarın daha eksilmesini kederli gözlerle izleyerek planlarımın olgunlaşmasını beklerken, son birkaç gün olduğu gibi uykusuz geceler geçirmekten kurtulmuş olacağım. Kaygılarımı, mümkün olduğu kadar, Emma'dan gizlemeye çalışıyorum. Öylesine pervasız, öylesine Bonapartçı ki Emma, beni sefaletten kurtarmak için hiç tereddüt etmeden bir bankayı soyar (ya da John Day Apgar'la evlenir).

"Sen benim her şeyimsin" dedi Emma dün birdenbire. İki oğlan çocuğunun annesi de olduğunu hatırlattığımda, hemen sözümü kesip, "Onlar yakında koca birer adam olacaklar ve hayatlarını Paris'te kuracaklar. Benim için şimdi önemli olan sensin" diye karşılık verdi.

Derinden etkilendim; onu hayal kırıklığına uğratmamalıyım. Ona burada mükemmel bir koca bulmalıyım. Bunu beceremezsem, en azından Paris'teki Amerikan konsolosluğunda bir görev kotarabilmeliyim.

Bugün –Pazar– çok olağanüstü bir buluşma gerçekleşti. Emma hâlâ, buluştuğumuz kişinin önemini kavramış değil.

Her şey, dün gönderilen bir düzine Jacquesminot gülü ve yanına iliştirilmiş, eğer hava müsait olursa, kiliseden sonra, Central Park'ta, kendi faytonuyla, bizim de eşlik edeceğimiz bir gezinti yapmaktan mutlu olacağını bildiren Bay Ward McAllister'ın notuyla başladı.

"Saat kaç oldu?" diye sordu Emma. Kendini böylesine cüretli bir biçimde ortaya koyan bir yabancı ona gizemli gelmiş, hayır, onu şaşırtmış, hayır, onu hakir görmüştü; ama bu aynı zamanda hoşuna da gitmişti. "Bu McAllister'dan söz etmeyecek misin?"

John Day Apgar'ın süitimize çay içmek için gelişi her iki soruyu da yanıtladı. Eğer Rahip Dr. Potter gereğinden çok konuşmazsa, her *cemaate* hizmet veren Grace Kilisesi'ndeki ayin saat on bir buçukta sona ererdi. "Kiliseye gitmek istemez misiniz? Bizim özel bir sıramız var." John soruyu bana sormuştu ama yanıt beklediği kişi Emma'ydı.

Emma uslu bir çocuk gibi salladı başını iki yana. "Unuttun mu, ben Roman Katolik'im."

"Ah, evet. Peki ya siz, Bay Schuyler?"

"Emma'nın annesiyle evlenirken, ben de Roman Katolikliği kabul ettim. Karımın kilisede evlenmeyi hak ettiğini düşündüğüm için, kilise değiştirmek benim için ciddi değil de, daha ziyade pratik bir meseleydi."

Söylediklerim genç adama hiç dokunmadı bile. Ama yine de, Emma onun yüreğine su serpti; kendisinin, Paris'te kendi sınıfından laf olsun diye Roman Katolik olan birçok başka insan gibi, bu gibi konularda katı olmadığını anlattı. Başka bir ifadeyle, Apgarlardan biri evlilik yoluyla kendisini Unterwalden topraklarında derin kökleri olan asil (Emma'nın tarafından) soyağacımıza bağlayacak olursa, dini inancı hiçbir engel teşkil etmezdi ve hiçbir endişeye kapılmadan Episkopal Kilisesi'nde kendisiyle evlenebilirdi. Aslında karım, Vorarlberg, Feldkirch'teki bir arazinin tapusu için Cizvitlerle vermiş olduğu hukuk savaşını kaybedince Kilise'ye tavır almış ve kendisiyle birlikte Emma'yı da belli bir yere kadar peşinden sürüklemişti. Bana gelince, ben Thomas Jefferson gibi deisttim, yani ateist.

"Bay McAllister'ın gelip bizi alacağı saati öğrendik öğrenmesine de, kim bu Bay McAllister canım?" Emma gümüşi pembe güllerden birine dokundu usulca. Güller çok güzeldi, özellikle de New York gökyüzünün böylesine katbekat kurşun tabakalarıyla kaplandığı bu soğuk kış gününde.

"Ah, o *meşhur* biri!" John'un bu sıfata yaptığı vurgu ironi gibi çınladı odada; ama değildi. Bir Apgar mecaz kullanmaz; tamamen literaldir (bir hafta boyunca on bir tane Apgar ve neredeyse iki katı kadar da tanıdığıyla bir araya gelmiştik). "Onunla Avrupa'da tanışmamış olmanıza şaşırdım. Paris'te çok bulundu. Floransa'da da..."

"Herkesi tanıyor olmamız mümkün değil, sevgili John." John'a babacan davrandığım zamanlar, kendime onun yıllardan beri tanıdığım biri olduğunu hatırlatıyorum ve sesimin yağcılık yapar-mışçasına çıktığını duyduğumda da, kendimi hakir görüyorum.

"Ward McAllister bizim toplumumuzu yönetir." John'un gözleri fal taşı gibi açılmıştı; tıpkı orijinal Prens d'Agrigente, İmparator I. Napolyon'dan bahsederken olduğu gibi.

"Ama öyleyse" dedim, "onunla sizin ailenizin evinde buluşmamız gerekmiyor muydu?" Çektiğim yağlara bir damla sirke damlatmıştım böylece.

"Ah, *biz* onu tanımıyoruz. Yani, tanıyoruz da, biz farklı çevrelerin insanlarıyız. Kuşkusuz, Kuzen Alice ve Reginald Amca'yla görüşüyor. Apgarlarla bağlantılı en muhterem şahsiyetlerin adları o zaman zikredilmiş oldu ve Apgar *genlerinin* McAllister'ın seçkin muhitinde boy göstermek için uygun olmadığı açığa çıktı; çünkü söylediğine göre, "o, Bayan William Astor'un yakın arkadaşıdır. Ve Astor New York'un her şeyidir ya da o öyle *düşünür*". Bu isyan ifadesi hemen, "Elbette, Kuzen Alice Chanler onun hoş bir insan olduğunu düşünüyor" ifadesiyle yumuşatıldı.

"İyi de, bu şahane Bayan Astor'un en iyi arkadaşı ne iş *yapar*?" Emma dalgasını geçiyordu. New York sosyetesinden kimseyi ciddiye alabilmiş değildi henüz.

"O mu? Beyefendi zengindir!... Güneyli, zannedersem. Çok küçük denecek yaştayken Batı'ya gidiyor ve Altına Hücum günlerinde bir servet kazanıyor. Sonra da Avrupa'da yaşıyor. Geri döndüğünde, bize bir aristokrasi ya da Peder'in dediği gibi, Astorokrasi bağışlamaya karar verdi. Ona kalmış bir şey elbette; ama McAllisterlar kim ki!... Yaşlı Sam Ward dışında kimseyle de hısım akraba değiller." Apgar'ın aile bağları kaygısı, durumu daha da vahim hale getiriyordu.

"Her neyse; o çevrelerdeki söylentilere bakılırsa, Bay Astor ona 'tapıyor' ve McAllister da ona kabullerde, akşam davetleri ve balolarda yardımcı oluyor. Etkinlik sezonu –onların sezonu– her Ocak

ayının üçüncü Pazartesi, Bayan Astor'un düzenlediği baloyla açılır. Konukları Bay McAllister seçer. Üç yıl önce Bay McAllister da Patriarklar denen bir şey başlattı. Sezon boyunca, her Pazartesi, yirmi beş aile ve onların konukları, genellikle operadan sonra, Delmonico's'ta bir dans ve yemek partisi verir."

"Siz gider misiniz?" Emma'nın bakışı yine alaycıydı; ama o kara gözlerde bir başka şey daha gördüm: Gözbağının altında adalet tanrıçasının gözleri de böyle bakıyor olmalı.

"Çağrıldığımda, bir ya da iki kez. Genellikle Kuzen Alice gider. Annem bütün bunların kötü bir şaka olduğunu düşünür. Nihayetinde, bu Patriarklar gerçekten kibar insanlar bile değiller. Sadece zenginler; çoğu da gösterişçi..." Püriten taşlamayı nasıl da iyi tanırım. Bütün hayatları para kazanmaya vakfedilmiş olanlar, halkın huzurunda, ibadetlerinin pek de gizli olmayan Altın Dana'sına ilk taşı atanlardır.

John'un, otuz yaşlarında, solgun yüzlü ve ismiyle hiç de müsemma olmayan kız kardeşi de katıldı bize. Faith yanında büyük bir Lord&Taylor kutusu getirmişti; içinde Emma'ya bizzat kendisinin aldığı (John'un değil; onunkiler zevksiz şeyler olurdu) pahalı bir şal vardı. Bir sürü itirazın ardından, şal kabul edildi ve Emma, Faith'i Fransız usulü kucakladı. Faith mutlulukla iç geçirdi.

Bay Ward McAllister, sözüne sadık kalarak, başka türlü hareket etmesi de mümkün olmadığından, otelin en küçük oturma salonlarından birinde, anlaşılmaz bir nedenle Amin Köşesi denen, lobinin yanındaki havasız bir odada kendisini bize takdim etti. Onu hemen tanıdım: Geldiğimiz gün bizimle lobide konuşan, etli butlu, korseli, ellisinde ya da daha geçkin, züppe kılıklı adamdı kendisi; kötü bir Fransız aksanıyla konuşuyordu ve idare edecek kadar bir Fransızca'sı vardı.

"*Enchanté, Madame la Princesse!*"* Emma'nın eli öpüldü, benimkine hafifçe dokunuldu. McAllister bana, sanki adım birleşikmiş gibi, "Bay Schermerhorn Schuyler" diye hitap ediyordu. Birleşti; ama bu çok daha sonraydı.

"Size, bana şehrimizin çok *crue*** ama her gün biraz daha *ton* kazanan Pazar manzarasını gösterme fırsatı verme nezaketinde bu-

* Fr.: Memnun oldum, Prenses. (ç.n.)
** Fr.: Çiğ. (ç.n.)

lunduğunuz için teşekkür ederim." *Ton, tong** gibi telaffuz edilmişti ve Emma ile benim en gözde sözcüğümüz oldu hemen.

McAllister'ın sade ve güzel bir faytonu vardı. Sürücüsü ve yardımcısı üniformalar içindeydi. Gri bir sabahtı; ancak hava soğuk değildi. Olsa bile, korkacak bir şey yoktu; çünkü kürk battaniye katlanıp yerine yerleştirilirken öyle bir şamata kopmuştu ki!...

İlk yarım saat boyunca McAllister bize tek kelime konuşma fırsatı tanımadığı gibi, bir kere olsun yüzümüze bakmadı bile; çünkü gözlerini büyük New York Pazar *passeggiata*'sına** çıkmış bütün diğer faytonların sakinlerinden alamıyordu. Elbette; yüzlerce güzel, boy boy atlı araba vardı ve burunlarından demiryolu araçları gibi duman püskürten sayısız güzel at. Bu modern, endüstriyel çağda, yazar dediğin, eski moda, etten kemikten şeyleri tanımlamak için mekanik terimler kullanmalıdır.

Madison Square'de, bizim otelin az aşağısında, Hoffman House vardır; onun karşısında da, bizim rehberimizin gözde mekânı Brunswick Hotel. "Şahsen, *Madame la Princesse,* oradaki *ambiance*'ı, şimdi kaldığınız devasa otelden çok daha *agréable* bulacağınızı düşünüyorum. Bizim Avrupa'dan tanıdığımız birçok insan Brunswick'te kalır da ondan diyorum, yani."

"Bizim" lafını, geçmekte olan, hanımefendilerle dolu faytonu şapkasıyla selamlarken omzundan geriye doğru savurmuştu. "Rutherfurdlar" dedi ve bu kelime, bir besici nasıl "bıldırcın" derse öyle çıkmıştı ağzından. "Ve yaşlı Bayan Tracy." O da sülün mü oluyor?

Yukarı Fifth Avenue gerçekten de aşağı kısımlardaki bir yenilikti. Kahverengi kumtaşları hâlâ hükümranlığını koruyor olsa da, yer yer insanı cesaretlendiren değişiklikler göze çarpıyor. Thirty-third Street'te, bize büyük bir saygıyla ikiz Astor evleri takdim edildi; alçak bir duvarla bağlantılandırılmış iki uzun, ince çikolata dilimi gibiydiler. Birinde, McAllister'ın kahramanı (ve yakın dostlarının Gizemli Gül dedikleri) Bayan Astor kalıyormuş. Ötekinde de ailenin gerçek reisi, III. John Jacob Astor. Karısı, herkesin dediğine göre, çekici bir kadınmış ve o sırf konuşma sanatıyla de-

* Amerika'daki Çinli göçmenler arasında başlangıçta dayanışma amaçlı kurulan, daha sonra mafyatik hale gelen gizli örgüt. Burada "gizli topluluk, grup ve onların kendilerine has özellikleri" anlamında kullanılmaktadır.

** İt.: Gezinti. (ç.n.)

ğil de, bütün sanatlarla gerçekten ilgilenirken, küçük kardeşi Bayan Astor sezon boyunca her Pazartesi ve Cuma gittiği İtalyan operası dışında sanatla ilgisi olmayan biriymiş. İkinci arada şaşmaz bir şekilde operayı terk ettiği için, oyunların nasıl sonlandıkları hakkında hiçbir fikrinin olmadığı söyleniyor. İtiraf etmeliyim ki, bu sabah gezisinde, Gizemli Gül hakkında çok şey öğrendim.

Ama McAllister açıkça yol verdiği bu sonu gelmez dedikodu seline dur demek zorunda kaldı; çünkü Emma aniden sözünü kesti. "Nedir bu?" Thirty-fourth Street'teki kocaman, beyaz, mermer bir saray, komşu Astor ikiz evlerini New York döküntülerinin timsali haline getiriyordu.

McAllister'ın küçük gözleri buz gibi değilse de, soğukça baktı. "Stewart diye biri, bir tüccar, oturuyor orada..."

"Şu büyük mağazanın sahibi Bay Stewart, öyle değil mi?" Emma, McAllister'ın Stewart'tan biri diye bahsederken, Astor'un adı geçtiğinde üzerine basa basa 'bayan' deyişini fark ettiği için, inceden inceye makara geçmeye başlamıştı.

McAllister, arsızlığa yatkın çoğu insan gibi, ironiden nasibini almamıştı. "Ta kendisi. Ama kuşkusuz, kimse tanımaz onu. Kimse evine adım atmaz."

"Ama *ben* onu tanıyorum! Ya da o şahane mağazasında onunla karşılaştığımı sanıyorum." Emma önceki gün bu mağaza –benim için yeni bir kelime– dedikleri şeyden bahsetti bana: İçinde hepsi kendi bölümünde istiflenmiş, çok çeşitli şeylerin satıldığı, kocaman bir ticarethaneymiş. Belli ki, bu, Bay Stewart'ın bir buluşu.

Burada bir parantez açarak, belirtmem gerekiyor ki, Emma'nın Apgar ailesinin kadın üyelerinin kendisine hediyeler vermesini bu kadar kolayca kabullenmesinden rahatsız olmaya başladım.

Usul usul çiseleyen havada araba gezimizi sürdürürken, McAllister bize Stewart destanını anlattı. Ne yazık ki, hikâye pek ilginç değil; ama tam bir Amerikan hikâyesi. Fakir çocuk İskoçya'dan Amerika'ya gelir. Dükkân açar. İşleri büyütür. Şehrin en zengin ya da ikinci en zengin tüccarı olur. Kendine bir saray yaptırır; ama kimse kapısını çalmaz çünkü *ticaret* yapmaktadır. Sanki bütün New York daha düne kadar ticaretin, hatta daha kötülerinin şehri değilmiş gibi... "Daha kötüleri"ne, Bay Astor gibi toprak sahiplerini, Vanderbiltler gibi demiryolu spekülatörlerini dahil ediyorum. Gerçekten adi bir iş olan avukatlık mesleğini seçenleri (Apgarlar da dahil) saymıyorum bile. Biliyorum. Neredeyse ben de avukat sayılırım.

"Resim koleksiyonunun evdeki diğer mobilyalar kadar görgüsüzlüğü yansıtmadığını söylüyorlar ama; bunu kim bilebilir, öyle değil mi? Belki siz..."

"Elbette evini ziyaret etmiş olanlar bilebilir."

McAllister dudaklarını büzdü; küçük, gri, sorunlu (bana öyle geldi) dişlerini gizliyordu. "Birkaç beyefendi ona akşam yemeğine gitti. Ama hanımları olmadan, biliyor musunuz?"

Şimdi Forty-second Street'teyiz ve Fifth Avenue'un batı yakasındaki bütün bir blok boyunca uzanan muazzam bir sarnıç duvarını haklı bir hayranlıkla seyrettik. Gerçekten görkemli bir manzaraydı; Luksor'daki, Nil kıyısına kadar inen o devasa tapınak duvarlarını andırıyordu. Duvarın tepesinde, seyircilere inanılmaz bir şehir manzarası sunan bir tür sur vardı.

Merkezden uzaklaştıkça, evler gibi, atlı arabalar da seyrekleşiyordu. Yine de arada sırada, su deposunu biraz geçince, Fifth Avenue'un karşı tarafına düşen, tamamlanmamış, muhteşem bir kilise gibi, mimari sürprizlerle karşılaşmıyor da değildik. McAllister'ın yüzünde, Strasbourg Katedrali'nin tam bir kopyası olması düşünülmüş (ama yine rengi kahverengiye fazla kaçmış!) yapıyı gösterirken mutsuz bir ifade vardı.

"Birçok yeni Katolik göçmen var artık buralarda" dedi McAllister ama sonra birden durdu; Emma'nın dini inancından emin olamıyordu. "Kuleler daha yapılmadı; ama yapılacak. Biliyorsunuz, benim ailem, anne tarafından, Fransız'dır." Açılmaya başlamıştı. "Aslında, benim annem doğrudan doğruya, şu korkunç devrimci Marat'yı öldüren Charlotte Corday'in soyundan geliyor."

"Ama kuşkusuz, Matmazel Corday'in çocukları yoktu, değil mi? Ve kendisi infaz edilmemiş miydi?..."

Emma konuşmanın akışına engel olamamıştı. "Kendimi derinlerde Fransız hissediyorum. Ellilerin sonlarında Paris'e geldiğimde, kendi kendime dedim ki, Ward, *vous êtes chez vous enfin*!* Hotel Meurice'te konakladım ve herkesle tanıştım. Bütün *Paris*'le değil belki; ama Prenses, sizinle, *prince impérial*'in vaftiz töreninde tanıştım. Hatırladınız mı? Elbette sizi zaman zaman Tuileries'de, *Impératrice*'i bekleyen nedimeler arasında, görürdüm."

* Fr.: Nihayet evinizdesiniz. (ç.n.)

"Ama..." Kürk battaniyenin altından elimle Emma'nın dizini sıktım. Emma 68'e kadar nedimeler arasında değildi; o tarihten sonra da, bizim bu *paradiso*'daki –New York oluyor bu *paradiso*, yani cennet– sadık rehberimiz (kendisinin daha önce söylediğine göre) başka yerde yaşıyormuş.

Her neyse; eğer McAllister dünyanın bizim bir zamanlar sıkı dost olduğumuza inanmasını istiyorsa, ki besbelli istiyor, seve seve ona bu konuda yardım edeceğim. Astorların kendileri ne kadar saçma sapan kişiler olurlarsa olsunlar. Benim için önemli olan, hiçbir zaman saçma sapan olmayacak tek şey, yani paradır. Şu an düpedüz çaresiz haldeyim ve en iyi teklifi verene satacağım Emma'yı. Hayır! Abarttım elbette: Bu akşam çok şampanya içtim, çok fazla yeni yüz gördüm ve çok fazla anlamsız konuşma dinledim; bunlara verin.

"İşte Central Park!" McAllister göze kendisini çevreleyen manzaradan biraz daha hoş görünen ağaçlık bir araziyi işaret etti parmağıyla; işgalcilerin kulübeleri, küçük çiftlikler, boş, bakımsız araziler ve Fifty-seventh Street'ten Bayan Mary Mason Jones'un sarayı göze çarpıyordu bu arazide.

"Ne kadar sıra dışı!" Emma donakalmıştı. Ben de öyle. Bayan Jones hiçliğin ortasına krem rengi, hoş bir Paris malikânesi dikmişti.

McAllister, aniden sevimli bir ifadeyle gülümsedi ve ben, sosyal zirvelerin bu sevimsiz tırmanıcısının aslında aristokrasiye karşı beklenmeyen bir biçimde küçük oğlanların normalde oyun için hissettiği türden bir tutku geliştirmiş, küçük bir oğlan çocuğu olduğunu fark ettim. "Sizi kandırdım! Bayan Jones sizi öğle yemeğine davet ediyor. Ne var ki o, evinden dışarıya adımını atmaz hiç ve ayrıca size yazamaz ya da yazmaz zaten. Bu yüzden, sizi kaçırıp evine getirmemi söyledi bana."

"Ama yemeğimizi otelde yiyeceğiz biz." Emma yalan söyleyecek kadar öfkelenmişti. Gerçeği söyleyecek kadar mı deseydim acaba? Genelde öğle yemeklerimizi süitimizin oturma odasında yiyoruz; çünkü otelin Amerikan tarzı uygulamasının bir parçası olarak, yemeğimiz ücrete dahil.

McAllister alınmış gibiydi; yine, topu çalılıklarda kaybolmuş, küçük oğlan çocuğu halleri takınmıştı. "Ah, söyleyecektim, Prenses, üzgünüm; ama düşündüm ki..."

Onun kusurunu ben düzelttim. Ara sıra bize katılan yakınlarımızla yediğimiz, oteldeki öğle yemeklerimiz, sıradan bir olaydı.

Öfkeden Emma'nın rengi atmıştı; ama McAllister yine mutlu olmuş, kolayca sevinmişti. Böylece öğle yemeğimizi Bayan Mary Mason Jones'la yedik.

Ev Paris tarzı bir butik otel gibiydi; ne var ki, biraz yanlış döşenmişti. Bulutlar, melekler, şeytanlarla dolu tavan resimleriyle, etleri bıngıl bıngıl oynayan, şişman ev sahibemiz dışında her şeyi kaplamış altın yaldızlar bir zıtlık teşkil ediyordu.

"Gelebilmenize çok sevindim." Bayan Jones bizi karşılamak üzere paytak paytak ilerlerken, kocaman pembe inci gerdanlığı, boynunu oluşturan iki pembe et yığını arasından kendini göstermek için boşu boşuna uğraşıyordu.

Öğle yemeğinde bizden başka bir düzine insan daha vardı. İsimlerini bilmiyordum, öğrenmedim de (amiraller, generallerdir mutlaka); ama sanırım hepsi de ev sahibesinin yakınıydı. Bu *en famille** masaya biz de dahil olduk; ama Emma öfke içinde ayrı durdu. Böylesi bir ciddiyetsiz tuzak bir imparatoriçe nedimesi için bile bir hakaretti; kendince, d'Agrigenteların her zaman ısrarla belirttiği (St. John Şövalyeleri'yle bir bağ) gibi, en hakikisinden ve en alasından bir prenses için nasıl bir şey olduğunu varın siz düşünün. Yaşlı adamın bir ya da iki dönem, Yunan tapınakları ve haydutlarıyla meşhur, uzak bir Sicilya prensliğinde hüküm sürdüğü gerçekten de doğru. Ne var ki, I. Napolyon tahttan indirilince bütün bu saltanat da sona erdi.

Son zamanlarda, kızımın bana bile ne kadar yabancılaştığını fark etmeye başladım. Ben ise, her şeyden önce, kuşağımın Amerikan teklifsizliğinden mustaribim. Şimdilerde bunun yerini görünüşte yeni bir resmiyet ve gösterişçilik almış; eğer söz konusu kuklalar çok zengin, bense çok fakir olmasaydım, elbette bütün bunlar son derece eğlenceli de olabilirdi.

Bütün gün Emma'nın moralini düzeltmeye çalıştım; yeni yeni keyfi yerine geliyor ve Emma, muhtemelen, kendi ipleri pek yakında bizim elimize geçecek büyük New York kukla ustasının elinin altında oluşumuzun ne kadar yararlı olabileceğini fark etti.

"Paris'te kaldığım yıllarda, ikinizi de birçok kez görmüştüm; ama kimse beni sizinle tanıştırmadı çünkü siz benim gibiler için çok yükseklerdeydiniz!" Böylece Bayan Mary Mason Jones kendi

* Fr.: Ailece. (ç.n.)

neşeli tarzıyla bizi eve takdim etti ve yine bu küçük topluluğun ve elbette McAllister'ın küçük, parlak metal paraları andıran gözleri önünde değerimizi takdir etti. McAllister en büyük fareyi yakalayıp eve getirmiş ve sahibinin önüne koymuş bir kedi gibi bakıyordu.

Yemek, ev sahibemiz gibi "bol"du ve biz de hakkını verdik, doğrusu. İnsan otel yemeklerinden bıkıyor ve akşam yemek yemek için dışarıya çıktığımızda ise genellikle Apgarlardan birinin evine gitmiş oluyorduk ki, oralarda da pirzoladan başka bir şey yenmiyordu.

Yemekte solumda oturan hanım en sevdiği yazarlardan biri olduğumu söylemek zorunda hissetti kendisini ve dediğine bakılırsa, teselli bulmak için eserlerimden *The Bedouin Song*'a sık sık yeniden dönermiş, kendi piyanosunda çalarmış onu. Kibarca teşekkür ettim kadına ve adımın Bayard Taylor olmadığını söylemedim. İnsan yaşlandıkça, küstah değilse, affediyor; aynı zamanda unutuyor... unutuluyor da.

Diğer tarafımda hal ve hareketleri yerinde bir beyefendi, ev sahibemizin kuzeni, oturuyordu. Bugünlerde Washington City'yi kasıp kavuran skandal hakkında ne düşündüğünü sordum ona. Bu arada, Jamie haklıydı. Astor House'un barındaki buluşmamızdan kısa bir süre sonra, Başkan Grant'ın özel sekreteri General Orville E. Babcock, St. Louis'deki büyük jüri tarafından Viski –evet, doğru– Şebeke'si içinde yer almaktan suçlu bulundu. Jürili oturumlar çok verimli geçeceğe benziyor; çünkü Babcock'un viski üreticilerinden sadece kendisi için değil, Başkan için de yasadışı para aldığı düşünülüyor.

"Bu konular hakkında en ufak bir fikrim yok." Önce, belki yemek arkadaşımın bir biçimde Yönetim'le bir ilişkisi olduğunu ve tedbirsizlik ettiğimi düşündüm. Ama hayır; gerçekten bu konularla ilgili hiçbir şey bilmiyordu. "Çünkü Bay Schermerhorn Schuyler" –McAllister'ın üstün gayretleri sayesinde ismim bu seçkin muhitlerde kaçınılmaz olarak birleşik kullanılır olmuştu– "insan böylesi kirli işleri öğrenmeyi tercih etmeyebilir."

"Anlıyorum." Belli ki, New York'lu beyefendiler öğle yemeklerinde politika konuşmuyor. Aslında, gerçek soylu sınıfı, neredeyse kararmış, ağaçlı yoldan geri dönerken, McAllister'ın söylediği gibi, "hiçbir zaman politikaya ya da politikacılara bulaşmaz".

"Yine de hepsi iyi birer Cumhuriyetçi'dir, öyle değil mi?"

"Biz oy kullansak da, asla tartışmayız. Bunu bilmiyor muydunuz?" Görünen o ki, soylu kesim bu ülkede politikadan elini eteğini çekmişti. Lakin, kesenin bağlarını hâlâ ellerinde tutmuyorlar mı? Yoksa onları da Komodor Vanderbilt gibi ticaretle uğraşan insanlara mı emanet ettiler? "Kimse onu görmeye gitmez, sevgili Bay Schermerhorn Schuyler; çünkü Vanderbilt *sauvage*'dır.* *Şapkasını içeride giyer.*"

Emma ve ben tam anlamıyla şaşkındık, haklı olarak. Bizi esir alan kişi tam bir esir tüccarı havasına bürünmüştü. "Bayan Mary Mason'un üzerinde şahane bir etki bıraktınız; ikinize de hayran kaldı."

"Kadın kendi başına koca bir etki yumağı zaten." Emma'nın esprisi yerindeydi yine. Emma yaşlı kadının teklifsiz yağcılığından hoşlanmıştı; yaşlı kadın ve McAllister'ın aksine, yabancılardan pek etkilenmeyen diğerlerinin ıkına sıkına kabullenişleri de ayrı bir eğlence konusuydu. Yalnızca çok uzun süre yurtdışında kalmış Amerikalılar, büyük olayları, eski tarihi simgeleyen nadir isimlere tepki verme yetisine sahiptir.

Emma, Yahudi sinagogunu geçerken aniden bana döndü (McAllister yemeğe giderken gösterdiği bu yapıya, o zaman kederli gözlerle bakmıştı). "Evini şehirden neden bu kadar uzağa yaptırdığını biliyor musun?"

"Kır havası için mi?"

"Hayır" dedi Emma. "Böylece Bayan Paran Stevens asla ziyaretine gelemez."

McAllister başını paltosunun kürk yakasına iyice gömerek hafif bir kahkaha attı.

"Tam da Bayan Mary Mason gibi konuştunuz. Gerçekten de, Bayan Paran Stevens, içeri alınacağını düşünse, Battery'den oraya kadar karla kaplı yolu çıplak ayakla yürüyecek; ama bu asla olmayacak. Umarım..." –küçük gözlerini birden endişeyle yuvarladı– "onun sözde Pazar davetlerinden birine *iştirak etmezsiniz.*"

Emma'yı, daha önceden, o akşam Stevensların evinde Tenor Mario'yu dinlemeye gideceğimizi ağzından kaçırmaması hususunda uyarmıştım. "Neden? Bu kadının adı o kadar mı kötüye çıkmış?"

* Fr.: Vahşi, yabani. (ç.n.)

"Evet! Çünkü kendini insanlara *pazarlıyor*. Ve o kadın bir hiç; bunu bilmiyor muydunuz? Sadece bir otel müdürünün eşi ve Lowell, Massachusetts'ten bir yerlerden, bir kabzımalın kızı." McAllister son bir kayıt daha düştü: "Biliyorsunuz, buraya gelmeden önce, *Washington City'de yaşıyordu*!"

"Vay canına!" Yapabileceğimin en iyisi buydu. "Bu kadar mı kötü?"

"Elbette, başkentte kibar insanlar var ama; genel *'tong'*!... Muhtemelen, hiç kimsenin, eğer mümkünse, Washington City'ye gitmediğini söylerken, size bir sır vermiş olmuyorum."

Bu garip millet hakkında öğrenilecek çok şey var. Eğer soyluları böylesine burnundan kıl aldırmıyorsa –ve bu kadar ahmaksa– ülkenin kanunsuzların elinde olması gayet normal. Bütün gün, Emma'yla birlikte müzik, muhabbet ve yemek için gittiğimiz, ne Jones Sarayı'nda ne de Stevens Şatosu'nda, tek bir akıllı laf duymadım.

Bayan Paran Stevens biraz edepsizce bakan, son derece rahat tavırlı biriydi ve ondaki bu tedirgin edici şehvetin eğlenceli olduğu düşünülüyordu, ki en azından benim için, bu kesinlikle doğruydu.

"Resminizi Ritzman's'ın vitrininde gördük!" Bayan Stevens Emma'yı böyle karşılamış, Emma da soğuk bir karşılık vermişti; ikimiz de bu ülkede âdetlerin nasıl olduğundan tam emin değildik. Bir hanımefendinin, Jenny Lind'miş gibi, fotoğrafının çekilip vitrine konulması uygun muydu acaba? Bana değilmiş gibi geliyor.

Her şey bir yana, Emma'nın Stevensların oturma odasına girişi gecenin en şahane olayıydı. Emma'nın şimdi saçları açık renk ve ortadan klasik tarzda ayrılmış olsa da, zaman zaman, gözlerindeki aynı kara, İspanyol bakışıyla, İmparatoriçemiz'in gençliğine tıpatıp benzediği olur. İmparatoriçe gibi, Emma da uçar gibi yürüyebilir; bu kalabalığın arasından ve çok sayıda saçma sapan *nesneyle* –*özneleri* saymıyorum bile– doldurulmuş, son derece ayrıksı ama aynı zamanda göze sokarcasına zengin döşenmiş odalardan uçarak geçip gidebilir. Bu notları yazarken, belli ki Ward McAllister'ın tarzı çökmüş üzerime.

Gece yarısından sonra, oturma odamızda, şöminenin başına oturdum. Yatak odasından gelen, Emma'nın düzenli soluk alıp verişlerini duyabiliyor, sürdüğü kokuyu alabiliyorum; biraz önce bir su kabına koyduğu, gülpembesi kamelyaları görebiliyorum. Kim göndermiş ki onları? Sormadım. New York'ta bir diva gibi duruyor

ve ben de, geri planda, onun için buluşmaları ayarlayan, basını yönlendiren, aşırı istekli beyleri hizaya sokan, ona bir koca bulan müteşebbis oluyorum.

Muhtemel koca adaylarından biri (ya da en azından bir olur verebilir diye saptadığımız kişi), Bayan Stevens'ın yanında, ev sahibemizin kendisini özdeşleştirdiği Madam Sans-Gêne kılığına bürünüp yaptırdığı portresinin altında bizi bekliyordu.

Emma, John Day Apgar'ın koluna dokunup gülümsedi; sonra Bayan Stevens'ın kendisini New York'un en kibar yaklaşık yüz züppesinin takdim edilmek için beklediği odayı baştan sona dolaştırmasına izin verdi. Dikkat ettim, erkeklere oranla çok az kadın vardı ve eldeki bu kadınlar yanlarına yaklaşıp konuşulamayacak kadar ışıltılıydılar. Sanki kimsenin karısı değildiler; en azından, konuşmayı çok istedikleri erkeklerin karısı değildiler.

"Şahane görünüyor!" John gözleriyle Emma'yı izlemekten kendini alamıyordu.

"Haklısın. Ama aynı şahane etkiyi bırakamamaktan korkuyor çünkü Ritzman's'ın vitrininde sergilenen fotoğraftaki elbiseyi giydi bu akşam."

"Bütün New York ondan bahsediyor." Bunun iyi mi yoksa kötü mü olduğunu soramam John'a. Sesinin tonundan ne düşündüğünü anlamak mümkün değil onun. "Biliyorsun, ailem ondan çok hoşlandı. Özellikle babam ve kız kardeşim Faith."

Baba Apgar ve Kız Kardeş Faith düşüncesi beni biraz bunalıma soktu. Yanımızdan geçen garsonun elindeki tepsiden gümüş bir kadeh şampanya kaptım hemen. İki koca yudum aldım şampanyadan ve Apgarlardaki, John'un donuk ve kibirli, tam anlamıyla kasvetli aile efradıyla yediğimiz son akşam yemeğinin, Protestan olduğu halde İsa'nın gelini olan –ve bu berbat kaderini protesto etmeyen– at suratlı Kız Kardeş Faith'in hatırasını ancak aklımdan kovabildim. Ne zaman Kız Kardeş Faith Paris'i soracak olsa, Baba Apgar öksürüyor ve Anne A. konuyu değiştiriyordu. Paris, özellikle Faith gibi namuslu kızların önünde, kibar insanların konuşabilecekleri bir konu değildi. O evde ancak hizmetçilerin kusurları, yazlıklar (ne zaman açılacak, ne zaman kapanacak), yiyecekler (fiyatları, hazırlanışları değil) ve başta Paran Stevenslar ve sonra kaba Komodor Vanderbilt ya da Astorlar gibi, sırf Paraları Olduğu için New York'u ele geçirmeye çalışan türden aşağılık insanlar uygun konulardı.

Bu noktada, ev sahibemizin sözünü kesip, daha kendisi doğmadan önce, benim gençlik yıllarımda (sanırım, bundan *hoşlandı*; çünkü, toplumsal değerlilik için bulduğum yeni benzetmeyle, Apgarlılıktan başka bir şeylerden de hoşlanabileceğini göstermiş oluyordum) orijinal Astor'un yaşlılığında Livingstonları ve Stuyvesantları az peşinden koşturmadığını anlattım. Aslında bunun tamı tamına doğru olduğu fikrinde değildim (orijinal Astor münzevi bir Akdenizliydi). Ama Apgarlar gibi apaçık orta sınıftan gelen birilerinin, iki uç kuşak avukatlık yaptıktan sonra, seversiniz ya da sevmezsiniz (ki ben sevmezdim) Astorlar gibi gerçek soylulardan daha özel, seçkin ve hakikaten kibar olduklarını iddia etmeleri bana çok garip gelmişti; Astor ailesinin üçüncü kuşağı, tek ayrıksı özellikleri kendileri gibi bin bir benzer avukat-denizci-tüccar-hırsız aileyle bağları olan bizim Apgar biraderlerin bu inkârından tümden bihaber olduğunu düşündüğüm bu şehre hükmediyor.

Ancak burası benim Apgarlılık tezimin sunuş yeri değil. Bunun için, güvenli bir biçimde yuvaya dönmeyi beklemeliyim. Burada sadece Senyör Apgar'ın Vali Tilden hakkındaki görüşünü aktaracağım. "Bu adam o kadar sık sarhoş oluyor ki, sabahları kalkamaz." Bu görüş, hanımefendiler soğuk ve loş oturma odasına çekildiklerinde purolar tüttürülürken bahş edildi.

"Ama General Grant'ın da ağır içici olduğunu işittim ben." Durumu eşitlemeye çalıştım.

"Ben böyle bir şey *duymadım*" dedi Senyör Apgar.

Bu arada, burada hoş şeyler de olmuyor değil; Bayan Stevens'ın müzikli Pazar akşamları bunlardan biri sayılabilir.

Opera evinde altın varaklı koltuklarımıza gömülüp, güçlü bir İtalyan tenoru dinledik. *Martha*'dan çok yüksek, hıçkıran bir soloyla resitalini bitirdiğinde, hanımefendilerin birçoğunun gözlerinde yaşlar birikmişti. Benim kendi gözlerim kuruydu ama kulaklarımda belirgin ve ısrarlı bir zil sesi vardı. Şampanya ve müzikle kanımın kaynadığı ve itiraf edeyim, olağanüstü güzel kadınlar grubunun huzurunda olduğum zamanlarda bu olurdu hep.

Müzik faslını bitirip yemeğe geçtik. Tepeleme yığılmış, oldukça sıradan bir tavuklu salata hâkimdi masaya. Kendimi Emma'nın yaşlarında güzel bir kadınla kırklı yaşlarının başında, ufak tefek bir adamın arasında buldum.

Kendimi hanımefendiye takdim ettim. Karşılıklı olarak isimlerimizi söyledik ama hiçbirimiz diğerinin dediğini duymadı. Adeta

mücevhere boğulmuş parmağını odanın öbür ucundaki Emma'ya doğru uzatarak, "Prenses'le tanıştınız mı?" diye sordu.

"Tanışmak ne demek, varlığına *vesile* oldum."

Sakınımsız bir kahkahayla ödüllendirildim; memnuniyetle ifade etmeliyim ki, hiç de Apgarvari değildi kahkaha. Bu çekici yaratığın adı Bayan William Sanford'du. Emma'nın sağında oturmakta olan kocasını gösterdi bana.

"Fotoğrafta göründüğünden daha güzel olduğunu söylemeliyim. Ve tarzı da müthiş!"

Bayan Sanford'dan birçok övgü aldım ve konuşmalar ilerledikçe, o ve kocasının Fifth Avenue'da bir ev yaptırdıklarını, Newport, Rhode Island'da (hiç tartışmasız en gözde yazlık mekân; çünkü Apgarlar kesinlikle Maine'i tercih ediyor) bir sayfiye evleri olduğunu ve Bay Sanford'un yatçılıktan hoşlandığını, yarış atları yetiştirdiğini ve *hiçbir şeyle* –buralarda dendiği gibi– ilgilenmediğini öğrendim konuşmanın sonunda.

Konudan konuya atladık, her şeyden konuştuk. Ah evet, Bayan Mary Mason Jones'u tanıyordu! Ve sevgili yaşlı *aptal* Ward McAllister'ı! Onun "yoksa bilmiyor musunuz"larını da! Çok iyi bir ikili olduk; herkesi çizelgede bir yere oturtarak çeşitli isimlerin üzerinden geçtik birlikte. Onu neşelendirdim; ama hâlâ Sanford servetinin ondan mı yoksa kocasından mı kaynaklandığını öğrenebilmiş değilim.

Bir gün benim mutlu mesut ölümüme neden olacak kızarmış istiridyeler de dahil, sıradan birkaç yemekten sonra kendisini takdim eden (sanki bir meslektaşına kendisini takdim etme ihtiyacı varmış gibi) yanımdakine döndüm. Edmund C. Stedman meslekten bir Wall Street simsarı olmasına rağmen, az çok tatmin ettiği asıl tutkusu edebiyattı ve bir tür kaba saba (kültürel farklılık nedeniyle buralarda pek tanınmayan) Sainte-Beuve olarak bir edebiyat zevki oluşturmak arzusundaydı. Geçen yıl Stedman, Viktoryan şairler üzerine (yoksa şairlerin mi deseydik) iki ciltlik bir çalışmanın yanı sıra, bir cilt halinde kendi şiirsel eserlerini yayımlattı. Buradaki diğer karanlık şeyler gibi, itiraf etmeliyim ki, adama bu eserini okuduğumu ve hayran kaldığımı söyledim. Aslında Brentano'da kitabı elime almıştım ve tezgâhtarın, muhtemelen onları kitaplarını çok satmaları için cesaretlendirmek üzere dükkânı düzenli ziyaret eden yazar hakkında anlattıklarını da dinlemiştim.

Bu yalanıma karşılık, Lotos Club'da yeni bir konuşma yapma davetiyle ödüllendirildim ve aynı zamanda, yaşayan mevcut bütün tarihçiler içinde ahlaksız, yaşlı Avrupa'ya karşı verilen amansız savaşı Amerikalılara en iyi anlatabilecek kişi olduğum hususunda temin edildim. İtiraf etmeliyim ki, bu methiye karşısında kendimi bir peni karşılığında kılıç yutma, bardak yeme ya da ateş yalama gibi gösteriler yapan adi bir gösterinin çulsuz cazgırı gibi hissettim.

Stedman, Bigelow'u tanıdığından, konuyu politikaya ve günün skandalına getirmeye çalıştım; ama bir kere daha garip bir New York –vurdumduymazlık– duvarına tosladım. İnanamıyorum doğrusu; insan almış başını giden bu yolsuzluklar karşısında nasıl sessiz kalabilir.

Bu aristokrat kesimi anlamakta güçlük çekiyorum. Şunu göremiyorlar: Püriten toplumları cehenneme dönerken, şeytanlar durmaksızın, dindarca, her derde deva püriten çareler üretiyorlar. Ama Stedman gibi bir adamın Grant yönetimi hakkında *herhangi bir* tartışmaya girmekten kaçınması gerçekten de çok garip; çünkü bu Stedman, Lincoln yönetiminin en önde gelen destekçisiydi. İlk başta bu tereddüdü onların –artık biz diyemem– içine düştükleri bir tür utanma haline vermiştim. Üstelik, köleleri özgürleştiren ve Birlik'i koruyan soylu yeni parti, şimdiki, düzenbaz demiryolu patronları, şu ya da bu Wall Street fırsatçılarıyla kol kola gezen ve böylelikle Bigelow gibi –Stedman gibi mi?– soylu bir yaratığın daha on yıl önce en şerefli yönetim sisteminin sonuncusu ve en güzeli, umudu ve rüyası olan şeyin iflasını itiraf etmesini güçleştiren partiyle bire bir aynı.

"Bigelow'un Almanya'dan gönderdiği makalelere hayranım. Sizinkilerle boy ölçüşemez, elbette..."

Tevazu gösterdim. Kendimi tuttum. "Şimdi Bigelow, Albany'ye gidiyor. Bu akıllıca mı?"

Bir kahin gibi, Stedman kararsız bir şekilde, çatalıyla önündeki garnitürleri karıştırdı. "Garip gerçekten de. Nihayetinde, hepimiz Cumhuriyetçi'yiz. Öte yandan, Vali Tilden da kesinlikle saygın biri. Onunla hava gemileri hakkında ilginç bir konuşma yaptık yakınlarda."

Bu son cümlesinin anlamını kavrayabilmem biraz zaman aldı. Nihayet anladığımda ise, en sevimlisinden sabit fikirli bir manyakla yan yana oturduğumu fark ettim. "İnsan nasıl karada saatte otuz ya da kırk mil hızla denizde olduğundan daha hızlı gidebiliyorsa, havada da uçabilir. Birkaç pratik yöntemi var bunun..."

"Balonlar?..." Bu benim biricik katkım oldu; çünkü bizim hakkımızda bir tartışma başlayana kadar Stedman gökyüzü seyahatine ilişkin tartışmasını kesmeye niyetli değildi. Bohem üyeliği teşvik eden şu kulüplerden herhangi birinde öğle ya da akşam yemeğinde yeniden bir araya gelme umudunu dillendirdi sonra.

"Kelimenin tam anlamıyla, New York sizinle karşılaşmaya can atıyor."

"Elbette hiçbir Rip Van..." O korkunç isim bir kere daha dilimin ucundan kopup gidecekti ki, kendimi tutup sustum. Neyse ki, Stedman dinlemiyordu.

"Bayard Taylor'ı seveceksiniz, eminim. Cornell'de Alman edebiyatı okutuyor. Ama şimdi şehirde. Yoksa onunla Avrupa'da karşılaştınız mı?"

"Hayır, sanmıyorum." Yıllardır edebiyat dünyamızdan insanların, tabiri caizse sürüler halinde, yaşlı Avrupa'ya geldiklerini ve genellikle burada planladıklarından daha uzun kaldıklarını çok iyi biliyordum. Ama ben mümkün olduğunca uzak durdum onlardan. Bir biçimde bizim Paris'teki yaşam tarzımıza uymuyorlardı; buna yıllar boyu arada bir Avrupa'da, genellikle de İtalya'da, buluştuğumuz Bryant da dahildir. Bir keresinde onu Prenses Mathilde'e götürmeyi ve orada Prenses'in çevresiyle, özellikle de benim samimi arkadaşım Taine, ayrıca çok eğlenceli bir romancı olan Gautier, sonra Goncourt Kardeşler ve Rus Turgenev'le tanıştırmayı teklif ettim; hatta bu konuyu tartıştık (olumsuz görüş kazandı). Öte yandan, William Cullen Bryant'ı o çevrede hayal edemiyorum; ben bile, kırk yıl sonra o çevrede hâlâ "sarışın vahşi Kızılderili" olarak biliniyorum. Korkarım, bu görkemli çevre bir sukuşunu yakında kızartır, gıyabında konuşmak yerine.

Son zamanlarda genç gazeteci-yazarlar beyaz karıncaların eski ahşap yapıları sarması gibi Avrupa'yı istila ediyor ve Londra onları bağrına basıyor. İngilizler asla acayip gülünç şeylerden usanmazlar; onlar kendilerine gerçekten Amerikalı gibi görünen Amerikalılardan özellikle hoşlanırlar; uzun saçlı, Batılı tarzı genizden konuşan, tütün çiğneyen, uzun hikâyeler anlatan insanları severler, hele hele bu hikâyeler vahşi Kızılderililerle, ayyaş ayılarla ve zıplayan kurbağalarla ilgiliyse, onlara bayılırlar. N. P. Willis, Joaquin Miller, Mark Twain ve hepsinden ilginci, bana anlatıldığı kadarıyla, Pierce (sanıyorum öyle) adlı bir Kaliforniyalı –ki ben onun herhangi bir eserini okumadım, bana Prenses Mathilde an-

lattı; o da Chislehurst'te İmparatoriçe'den duymuş– bunlardan birkaçı. İmparatoriçemiz belki edebiyatçılardan ve kâşiflerden sıkılmış olabilir; ama hiç kuşkusuz, Batı Amerika'nın bir evladı sürgün hayatında onu neşelendirmenin yolunu buldu. Söylemeye gerek yok ki, Seine-et-Oise'ın batısında hiçbir şey Paris'i ilgilendirmez; buna ne yazık ki, eski İmparatoriçe'leri de dahildir.

Stedman tanışmam gereken bir sürü edebiyatçıdan bahsetti, ben de ilgilenmiş göründüm; ama meslekten yazarlarla ahbaplık etmeyi hiçbir zaman sevimli bulmamışımdır. Dahası, en iyi haliyle, titizlikle tahrip edilmiş nesirden başka bir şey olmayan günümüz şiiri beni bu derece sinirlendirirken artık roman da okumam.

Benim alanım tarih ve politika. Ayrıca, Boston *North American Review*'un editörlüğünü yapan Adams sülalesinin ilginç çabalarına rağmen, New York hem tarihçi hem de gerçek politika yazarı bakımından oldukça zengin bir şehir görüntüsü çiziyor. Ama ben kendi memleketim insanlarına karşı dürüst değilim. Burada bir yargıya varacak kadar kalmadım henüz. Ve ayrıca ben yerli ürünleri, bir zamanların, benim düşündüğüm, Taine ve Renan'ın ışığıyla aydınlanan, binlerce fikrin fışkırdığı, edebi kibri içindeki Paris'le kıyaslıyorum.

Stedman'a Fransız yazarlardan bahsederken, adamın bunların adlarını bile duymamış olmasını eğlenceli (alaycı bir dille söylersek, "cesaret kırıcı") buluyorum. Kuşkusuz, Flaubert adını duymuş; *Madam Bovary*'nin Fransızların bile yasaklamaya çalıştığı ahlaksızca bir roman olduğunu biliyor; bu diyarda daha iyisinin de olduğunu ve bunun da, iffet budalası Amerikalı eleştirmenlerin pek sevmediği bir Amerikalı şair olduğunda ısrar ediyor. Whitman adlı ve New Jersey, Camden'da yaşayan bu şairi okuyacağıma dair söz verdim; belli ki, Amerika'da iyi satıyor ve İngiltere'de hakkında iyi şeyler yazılıyor bu adamın. Şanslı kerata! Bunun tersi, dayanılmaz bir şey olurdu.

Stedman masadan ayrıldı. Bayan Sanford'a Emma'yla tanışmak isteyip istemediğini sordum.

"Memnuniyetle! Ben de Fransız'ım, biliyorsunuz. New Orleans'ta doğmuşum. Babam General Delacroix ve bize Creoleler derler. Buradaki insanların sandığı gibi, bu, 'zenci' anlamına *gelmez*." Odada ilerlemeye çalışırken gülümsüyordu Bayan Sanford. "Beni zerre kadar ilgilendirmiyor; ama kocam bundan çok rahatsız."

William Sanford daha kırkına varmamış, uzun boylu, sırım gibi (New York standartlarında elbette) biri; bedenine kıyasla küçük

kalan kafası, kartal gagasını andıran hoş bir burnu, sürpriz bir biçimde küçük olan ağzını çepeçevre saran parlak bir sakalı, bir kız gibi gülrengi dudakları var. Onu böyle ayrıntılı anlatıyorum; çünkü o benim gördüğüm ilk önemli milyoner şahsiyet. Kravatına elmas kakmalı bir iğne iliştirmekle kalmamış, ağır altın işlemeli bir yakut taşlı yüzük de takmıştı; kandillerin ışığında, koyu renkli kıyafeti de sanki akik ve abanoz gibi değerli taşlardan yapılmış gibi parıldıyordu.

Bayan Sanford'u Emma'ya takdim ettim. "Bütün gece boyunca gözümü sizden alamadığım için hiç de şikâyetçi değilim" dedi Bayan Sanford, lafını sakınma gereği duymaksızın.

Emma da övgüde ondan aşağı kalır değildi. "Ben de sizi seyrettiğim ve aynı zamanda da Bay Sanford'u dinlediğim için çok mutluyum."

Milyoner, elimi sıkıca tuttu. Tepeden doğrudan yüzüme bakıyordu ve böylece, sanki kendi donuk gri gözlerinin bir yansımasını arıyordu gözlerimde. Onun da karısı gibi ağzında gümüş kaşıkla doğduğunu, hatta Apgarvari olduğunu düşündüğüm bu özel New York dünyasında, kendi evindeymiş gibi görünüyordu. Ama karısının tam zıddı bir kişi olduğunu kanıtladı; her şeyden önce, her sözcüğün son "g"sinin acımasızca yutulduğu, New England kırsal kesiminin kaba bir halk ağzıyla konuşuyordu.

"Bay Schuyler, kızınızın bu odadaki en güzel kadın olduğu kararına vardım." Bana doğru eğildi; benden en az bir küçük baş daha uzundu.

"Bayan Sanford'un bunu bir farklılık olarak aldığı izlenimine kapıldım." Resmi olmaya özen gösteriyordum.

Bayan Sanford elinde olmadan bir kahkaha attı. "Çapkınlık yapma konusunda kocamdan daha kötüsünü tanımam. Biliyorum. Onunla evlendim. Ama kızınız hakkında söyledikleri doğru."

Ben itiraz ettim. Daha başka komplimanlar da ihsan edildi. Sonunda Sanford kolunu omzuma attı (bu nefret ettiğim bir hareket tir) ve beni iki kişilik bir kanepeye doğru sürükleyip oturttu. Şahane purolar çıkardı cebinden. "Küba'daki kendi firmamda benim için özel sarıldılar."

Benimki, mücevher kakmalı bir kesici tarafından törenle sünnet edildikten sonra bir kibritle yakıldı. "Şimdi siz Orville hakkında her şeyi bilmek istiyorsunuz, değil mi? Bunu size anlatabilecek kişi işte tam karşınızda oturuyor."

Sanford belli bir süre konuşana ve aramızdaki mavi duman neredeyse narkotik bir etki oluşturmaya başlayana kadar, Emma'nın, Grant yönetimi hakkında bir yazı hazırlayacağımı ve politik dünyanın dışından birilerini General Orville E. Babcock gibi son derece kötü şöhretli birine tepki gösterecek bir noktaya getirmekte ne kadar zorlandığımı ona anlattığını fark etmedim.

Babcock ve Sanford arkadaştı. Bir zamanlar bir demiryolu spekülasyonunda ortaklık yapmışlar.

Korkarım, bu akşam şampanyayı ve kaliteli puroyu fazla kaçırmıştım ve kızarmış istiridyelere öyle yumulmuştum ki, Sanford'un büyük bir memnuniyetle sunduğu ayrıntıların çoğu aklımdan uçup gitmişti; ama yine de, verdiği hizmet benim için Babcock –aynı anlama gelmek üzere Grant– konusuna iyi bir giriş olmuştu. "İyi adamdır Grant. Bilirsin. Aslında, onun hizmetinde bulunmuştum." Kalbim sıkışıyordu... Binbaşı, Albay, *General* ya da her neyse; Bay Sanford rütbesini kullanmıyordu ve savaşta her ne yapmış ya da yapmamışsa, maharetle bu konuya girmekten kaçınıyordu.

"Görüyorsunuz, Bay Schuyler, hatırlanması gereken budur işte. Bu ülke önceden olmuş hiçbir şeye benzemiyor. Ah, belki sizin ilk Romalılarınız bize benziyordu; ama ondan da kuşkuluyum. Hayır, efendim. Biz *sui generis*'iz... yani nev'i şahsına münhasır." Kibarca, benim için çevirisini de yaptı. Gözlerim aramızdaki mavi dumandan yaşla dolu, başımı sallayıp durdum; sanki böyle bir şey mümkünmüş gibi, yüzü büyümüş, gözleri dumanların arasından yüzüme dikilmişti. Aklıma o an "Cehennemdeki Milyoner" başlığı geldi.

"Size anlatmaya çalıştığım şey... evet, benim de yaptığım gibi, demiryolu inşa ederken orasından burasından bir şeyler kırptık; Batılılar için jean ve Doğulular için fayans yaparken babam da aynı şeyi yaptı... Ne hain ihtiyardı o!" Burada (Neşeli? Özür dilercesine? Yatıştırıcı?) bir kahkaha bekledim. Ama hiçbiri gelmedi. Sanford hainlikte yanlış bir şey görmüyordu. Birkaç mil fazladan demiryolu döşenmişse, fazladan jean dikilmiş ve fayans fırına verilmişse, ne olmuş yani!

"Elbette, yaşlı Orville'in işleri kurcalanacak. Bu konuda hiç kuşku yok. Onu uyardım. 'Rüzgâra çok yakınsın' dedim ona; ah, belki bir yıl kadar oluyor. St. Louis'deki Viski Şebeke'si hakkında hiçbir bilgim yoktu o zaman. Tavuklar yemlendi, tahminimce; ama Orville açgözlüdür. Eğer *gerçek* bir servete sahip olmak istiyorsan, hiçbir zaman açgözlü olmayacaksın."

"Siz açgözlü müsünüz, efendim? Yoksa şanslı mı?" Kendi sesim kulağıma gaipten geldi sanki.

"Diyelim ki, efendim, ben her zaman masadan ne zaman kalkmam gerektiğini biliyorum. Babam böyle söylerdi hep. Biz Mass., Lowell'danız. Bayan Stevens da öyle; ama şimdi bunu kabul edeceğini sanmam. Bizim orada büyük bir evimiz vardı ve onun ailesi, kıyısında bizim fabrikanın olduğu, nehre yakın bir yerde yaşıyordu. Darwin haklı, biliyor musunuz?..."

Bu beklenmedik gönderme, tahmin ediyorum, daha çok Sanford tarzı bir şey. Yale'e gittiğini ama mezun olmadan ayrıldığını öğrenmek sürpriz olmadı benim için. Konuşma tarzı incelikle en kabasından Yanki aksanının şaşırtıcı bir karışımıydı. Büyük bir kararlılıkla bu dünyaya sunduğu şahsiyete belli bir miktar maharet katılmıştı belli ki.

"Her neyse; işte bu yüzden biz yeryüzündeki ilk ülkeyiz. Gerçek şu ki, merdivenin basamaklarına dizilmiş, bizden sonraki maymun takımından o kadar ilerdeyiz ki, bizi asla yakalayamazlar. Ve biz yolumuzu bulduk; çünkü hiçbir şey bizi istediğimiz herhangi bir şeyi almaktan alıkoyamaz."

"Tatlıya yardım etmek için gelen sonrakiler de mi?" diye takıldım ona ve o, küçük ama oldukça güzel ağzıyla gülümsedi.

"Hayır, efendim. Siz masadan kendiniz ayrıldınız; bu yüzden, başka bir gün, başından sonuna kadar dahil olacağınız yeni bir ziyafet için gelebilirsiniz."

İnsanların oradan ayrılmakta olduğunun farkındaydım. Gözüme, hanımefendilerin vestiyer odasına girip kaybolan Emma ilişti bir an. Sanford'u sıkıcı konulardan uzaklaştırıp –bunlar üzerine kafa yormak da faydalı; çünkü göründüğü kadarıyla ulusal felsefeyi bu konular oluşturuyor– daha özgün bir yere, Vali Tilden konusuna getirdim.

"Bu mutaassıp yaşlı çakaldan zerre kadar hoşlanmam. Bir servet kazanmış olmasına, bir şey demiyorum. Bu ülkede ondan daha zengin avukat yok ve bunu güzel kostümlerinize çamur bulaştırmadan yapmış olamazsınız. Her neyse; eğer başkanlık yarışına girecek olursa, bu durumda, içimizden birilerinin, *bulaştığı* birkaç demiryolu anlaşması hakkında dünyaya anlatacak çok şeyi olacak demektir. Ah, merak etmeyin, onu Delaware'den kırk mil aşağıya göndereceğiz."

Merak etmiyormuş gibi görünmeye çalıştım. "Bay Sanford, şu an yaşamakta olduğumuz kokuşmuşluğun iyi olduğunu mu düşünüyorsunuz?"

"Öyle düşünüyorum." Yanıt sertti. "Eğer bir kısım Kongre üyesi verilen hizmetler karşılığında para alıyorsa, kimin umurunda? İşler böyle yürüyor burada. İşte bu yüzden hepsine şu ya da bu zamanda para verdim."

"Başkan da dahil mi buna?"

Ama Sanford'un acımasız açıksözlülüğünün de bir sınırı var. "Katlanamadığım bir şey varsa, o da Tildenlardır ve Bigelowlar ve Bryantlar ve bu serveti, bütün bu demiryollarını ve fabrikaları sadece kiliseye giderek elde edebileceğimizi düşünen bütün o zırıldayan kocakarılardır! O halde, canı cehenneme hepsinin!... Biz bütün bu şeyleri birbirimizin boğazını keserek ve korunmaya alınmamış ne bulursak çalarak elde ettik. Bay Schuyler, büyük balık küçük balığı yutar her zaman, dünya böyledir ve hukuk, yapabiliyorsan, satın aldığın bir şeydir; çünkü hukuk kendisine Tilden gibi akıllı avukatlar –eğer becerebiliyorsa, yargıçlar da– satın alacak parası olan birisine uygulanmaz."

"Karanlık bir tablo çizdiniz, Bay Sanford."

"Bana çok ışıltılı geldi, Bay Schuyler."

Titrek bacaklarımla sallanarak ayağa kalktım. Emma gitmek için hazır, kapıyla bizim aramızda bir yerde dikiliyordu. Bir anda Sanford da ayaklandı; zarif olduğu kadar, kendini öyle tasvir ettiği bir yırtıcı gibi çevikti. "Sizi eve bırakalım..."

"Bay Apgar emrimize amade!"

"Ah!..." Bu tek hece küçümsemeden ziyade daha biraz önce kendine mükellef bir ziyafet çekmiş bir panterin sıska bir tavşana ilgisizliğini dışa vurmuştu.

Vedalaşmalar mermer holde yapıldı. Sanfordlar bize şehri teklif ettiler; ne istersek, örneğin Academy of Music'te bir loca. Bu arada Bayan Stevens da Emma'yı bir eğlence çemberine mahkûm etme uğraşı içindeydi.

Bayan Sanford elimi iki elinin arasına aldı. "Ne zamandır bu kadar eğlendiğimi hatırlamıyorum. Sizinle konuşmak..." Görünüşte ne kadar çekiciyse, görüşü de o kadar açıktı. "Ve siz burada bilmem ki nasıl..." Hiç kimsenin kendisini duymadığını temin etmek istercesine bakıyordu. Açık kapının dondurucu gece tarafındaydık. Karşımızda Bay Sanford Emma'nın yüzüne bakıp konuşu-

yordu tepeden ve bu arada John Day Apgar, Emma'yı kapıdan uzaklaştırma teşebbüsü içindeydi. Bir hizmetçi Apgar faytonunun geldiğini duyurdu yüksek sesle. Bayan Sanford'un sırrını açma zamanı gelmişti anlaşılan. "New York partileri ne kadar da *sıkıcıdır*!... Kimse dişe dokunur bir şeyden bahsetmezken, beyefendilerin yarısı daha partiye *gelmeden* zilzurna sarhoş oluyor."

Dik durmaya çalıştım; kendi şampanya kaynaklı sarhoşluğumu gizlemek için elimden geleni yaptım. "Bu gecenin olağanüstü zilli zurnalı olduğunu düşünüyordum."

"Ah, tam bana göre işte!" Bir kahkaha attı. "Sanford!" diye seslendi kocasına. "Bırak da Prenses gitsin. Faytonları bekliyor ve herkes onların faytonuna binmesini." Belli ki, bu kadın hiçbir şeyi kaçırmıyordu. Her gün görüşme sözü verdik birbirimize; çünkü evleri hazır olana kadar meydanın tam karşısındaki Brunswick Hotel'de kalacaklardı.

Sırayla dizilmiş büyük konak arabalarının en önünde duran, John'un faytonuna doğru yürürken kar taneleri düşmeye başladı. Aniden yoluma, kuşkusuz İç Savaş gazisi olan bir adam çıktı ve sağlam kalan tek elinde tuttuğu ayakkabı bağı kutusunu uzattı. Kutuya bir bozukluk attım ve bir an için yüzümde bir suçluluk ifadesi belirdi. Başını çevirip bana bakan Sanford'un yüzünde de aynı ifade vardı. Ama elbette, aynı çelik grisi soğuk gözlerle bakıyordu. Savaş gazisi doğrudan yüzüme dikmişti gözlerini; Bayan Stevens'ın evinin kalsiyum ışığında adamın yüzü maviye dönmüştü.

Kemiklerime kadar donmuş ve tamamen ayılmış bir halde kendimi faytona attım.

Otele giderken, John, Sanfordlar hakkında bir şeyler anlattı. "Kadın eski bir New Orleans'lı aileden geliyor. Doğuştan Denise Delacroix o ve burada da iyi bağlantıları var. Sanırım, büyükannesi Livingston sülalesinden geliyor. Herkes onu sever ve o bizim evde bulunmuştur." John, babasının evine gelenlerden daima, Saint Simon Fransa'nın asilzadelerinden nasıl bahsediyorsa öyle bahsediyor.

"*Adam* sanki biraz... yontulmamış." Şaşırdım. Emma ise ilgilenmişti. Nihayetinde, bütün bir yetişkinlik dönemini Paris'te bu tür Amerikalılardan kaçarak geçirmişti.

"Hepsi gösteri bunların." John adamla ilgili memnuniyetsizliğini –kıskançlığını mı deseydim?– saklamaya yeltenmedi. "San-

ford'un babası gerçek bir Yanki barbar; para biriktirmiş ve kimsenin yüzüne bakmadığı New York'a taşınmış."

"Zavallı adam! Ne cezaymış ama!" Emma, eminim, karanlıkta sırıtıyordu.

"Sanırım, *ağır* gelmiştir ona." John nazik bir genç adamdı. "Ama sonra oğlu, Denise Delacroix ile evlendi ve aileyi New York'lu yaptı. Kadın onun toplumda bir yer edinmesini sağladı..."

"Ve adam da kadına para, öyle mi?" diye sordum.

"Ah, hayır. Paranın çoğu zaten *kadının*."

İşte buna şaşırdım. "O halde adam kendiliğinden ayyaş bir demiryolu kalpazanı ya da Kongre üyelerine rüşvet dağıtan biri değil?..."

John güldü. "Kesinlikle. Komik olan da bu zaten. İzlediği yol. Annem bile eğlenceli buluyor adamı." Apgarland'de itibarın son merciinin onayı anlamına geliyordu bu.

"Adam çok inandırıcı; adeta bir aktör!" Emma da benim kadar şaşkındı.

"Ah, o da üzerine düşeni yaptı." John bir ayrıcalık tanıdı. "Batılı demiryollarının birinde karısının, belki de babasının parasıyla iyi bir vurgun yaptı. Ama herkes bunun tesadüf olduğunu söylüyor."

"İnsanlar ne kadar da yanıltıcı olabiliyorlar" diyerek durumu özetledim.

Uyku bastırıyordu. Aşırı içki ve baş ağrısının kötü bir sonucu olarak, çabucak kendimden geçmişim; kendime geldiğimde sabah olmuştu ve dün geceden kalan tek şey baş ağrısıydı.

Emma'nın keyfi yerindeydi ve ben buradaki hal ve gidişinden hoşnuttum. Keşke paramız olsaydı...

Ama endişeye mahal yok. Her şeyden önce, eğer ben sorunu yalapşap çözmek istesem, yarın çözülebilirdi.

Emma yatmaya gittikten sonra, otelin barında oturmuş, baş başa son bir tek atıyorduk ki, John damdan düşer gibi, "Kızınızla evlenmek istiyorum, efendim" deyiverdi. Tamı tamına bu! Gergindi gergin olmasına ama, konuşmanın nasıl sürdürülmesi gerektiğini biliyordu.

Aynı romanları okumadığım ve aynı oyunları görmediğim için uygun Apgarvari tonu bulup bulamadığımdan emin değildim ben.

"Sevgili çocuğum!" Bu deyişin doğru deyiş olduğunu biliyordum: şefkat, şaşırma... tehdit? "O da..." Ama beklenen "seviyor mu?" ibaresini söyleyemezdim. "Seviyor" sözcüğünün yerine "biliyor" sözcüğünü koyarak sordum soruyu ben de.

"Evet, efendim. Onu karım olarak görmek istediğimi biliyor. Anne ve babamın ne kadar mutlu olacağını da söyledim ona."

"Tatmin olmuştur mutlaka." Emma'nın *buna* tepkisini hayal edebiliyorum. "Onunla bir konuşayım" dedim. Paraya çok acil ihtiyacımız olabilirdi; ama aynı aceleyi bu konuşma hususunda göstermem beklenemezdi.

"Siz böyle bir şeye karşı değilsiniz, değil mi, efendim?" Genç adam gerçekten sabırsızdı; ağa yakalanmış sinek, örümceği ayartmaya çalışıyordu.

"Elbette, değilim. Ben yalnızca..." *Askıya aldım* söyleyeceğim lafı. George Sand bir keresinde bana roman yazmanın dünyadaki en kolay şey olduğunu söylemişti. "Sadece kapağı açıyorsun" demişti. Sonra, belli ki her şey büyük bir hızla akıp gidiyordu; çünkü bu bizim yapay burjuva dünyamızda insanın ağzını bir karış açık bırakacak, en azından konuşmalarda, bir şey yok. "Ben yalnızca onun mutlu olmasını istiyorum."

Bay Dutton'a roman yazmayı denemek istediğimi söylesem mi acaba? Hayır, olmaz. Çünkü o zaman az da olsa *okumak* zorunda kalırım; bu da daha çok çaba ve şimdikinden daha sağlam bir mide gerektirir. Zamanımızda zevkle okuyabileceğim romanlar, Parislilerin de bayıldığı, Rus Turgenev'in romanları. Alışık olmadığımız bir tutkuyla sadece politik romanlar yazıyor ve yazarken de, kağıt üzerinde yaşayan karakterler yaratmayı başarıyor. Bu haliyle o öteki romancılardan çok farklı; onlar, bildiklerini ya da haklarında okuduklarını sandıkları insanları sözcüklere dökmeyi kafalarına öyle koymuşlar ki, sonunda her gün kendi hayatımızda duyduğumuz sıradan şeylerin ötesine geçmeyen bir sürü laf kalabalığı üretebiliyorlar ancak.

"Ben yalnızca onun mutlu olmasını istiyorum."

"Elimden geleni yapacağım, efendim."

"Gelecek hakkındaki düşünceleriniz neler?"

"Babamın firmadaki hissesinin dörtte biri."

"Emma'mı geçindirmeye yetecek mi?"

"Ah, elbette, efendim! Şimdiden bir ev buldum. Babamla annemin evinin tam karşısında."

"Ne kadar iyi düşünmüşsün!" Benzer sahnelerde yaşanan sona kadar, laflar havada uçuştu; ben araya tek bir zekâ ürünü ya da olağanüstü söz sıkıştırmadım; o zaten böyle bir şeyi beceremezdi.

Dokuz Apgar'ın ortak firmasında babasının ne kadar payı olabilirdi ki? Ve o payın, dörtte biri ne kadardı ki? Eğer Tilden başkan olmazsa, yeni evliler herhalde yaşlı bir edebiyatçı akrabaya bakardı.

Altı

Ledger, İmparatoriçe Eugénie hakkındaki makalemi memnuniyetle kabul etti. Yedi yüz elli dolar geçecek elime bu işten. Bay Bonner bana bizzat yazarak ne kadar uzunlukta bir makale istediğini söyledi. "Eğer kabul ederseniz, metinde elbette belli oranda kesmeler, düzeltmeler olacak ve belki de yeni bir düzenleme yapacağız." Gösterdiğim bütün özene rağmen, yazımı arka sayfalarda basabilecekler. Kahvaltıdan önce, kabul ettiğimi bildirdim telgrafla.

İyi bir günümdeydim; Emma'yı alışverişe götürdüm. Hem Altman's hem de Lord&Taylor, Prenses'i tanıyordu ve sınırsız kredisi vardı bu mağazalarda. Bölümlere ayrılmış halde, özel olarak malları satmaya tahsis edilmiş bu devasa sarayları eğlenceli bulduğumu söylemeliyim. Ninth Street'teki Stewart'ın beyaz demir binasından başlayarak (Irwing ve Halleck'in düzenli olarak akşam yemeklerini yedikleri, gençliğimin Washington Hall Hotel'inin yerini alarak) bütün Broadway boyunca, Twenty-third Street'e kadar uzanıyor bu mağazalar. Buraya Ladies' Mile diyorlar; yağışlı kış sabahlarında bile zarif hanımefendiler bir işgal ordusu gibi mağazalara akın etmekten geri kalmıyor.

Ne var ki, bu zengin bir mil boyunca bile her yerde ekonomik krizin işaretleri görülüyor. Sayısız dilenci, orospu ve "sokak faresi" cirit atıyor ortalıkta. Bu "sokak fareleri" denenler, çöp kovalarını karıştıran, kemik ve çaput toplayan, döküntüler içindeki sıska çocuklar. *Herald*'a göre, mahzenlerde, fıçı içlerinde, ambalaj sandıklarında yaşayan, sokaklarda sürten otuz binden fazla evsiz çocuk var. İçlerinden yaşamayı başarıp yetişkin olanlar da ya fahişelik yapıyor ya da her türlü kanun dışı işe bulaşıyor.

Kabul etmeliyim ki, burası gençliğimin geçtiği şehirden çok farklı, bilhassa da acımasız bir yer; o zaman da suç ve yoksulluk vardı ve daha ziyade merkezi malum Five Points olan, tek bir bölgede yoğunlaşmıştı. (Oraya gitmeli gecikmeksizin ve neler değişmiş bir bakmalı. Bir zamanlar o yörenin bütün kerhanelerini bilirdim.) Şimdi kentin yarısı, çoğu Avrupa'dan göçmüş yoksulların elinde. Dondurucu gecelerde binlercesi polis merkezlerine sığınıyor ve yerlerde uyuyor. Kentsoylu zenginlerin komünizmden korkması için her türlü neden var. Burası 1871 Paris'inden de beter.

Emma da benim gibi dehşete kapıldı. Ama onun çözümü daha çok askeri. "Eğer yeni bir savaş yapılmayacaksa, o zaman yoksullar Batı'ya sürülsün. Orada yer var, değil mi?"

"Evet ama, bu insanlar hiçbir şey yapamaz..."

"O zaman ölecekler demek ki!"

"Çocuklara yazık değil mi?"

"Bu dehşet verici!" Emma şefkatli ama sertti. "Öylesine dehşet verici ki, onlar için ölüm daha iyi bir çözüm."

"Ya da bakılmaları..."

"Senin halkın, Papa, nazik değil."

Böylesine keskin bir yargı karşısında ne yanıt verilebilir ki!

Şansım yaver gidiyordu. Otele döndüğümüzde, Vali Tilden'dan bir telgraf bekliyordu bizi. Onunla 15 Gramercy Park'ta Noel gecesi yemek yiyebilir miydik? Teklifi kabul ettim. Ayrıca Emma'yla ikimize, Jamie Bennett'ın da dahil edildiği, bir tiyatro daveti vardı. Kabul edildi.

Emma, Bayan Mary Mason Jones'un hanımefendiler için vereceği bir öğle yemeği daveti için kıyafetini değiştirirken, otelin komisi, elinde muhteşem bir orkide demetiyle kapıda belirdi.

Bu şahane hediyeyi oturma odasının ortasındaki yuvarlak mermer masanın üzerine yerleştirdim ve sonra, ilgisizce, üzerine iliştirilmiş zarfı açıp içindeki kartı okudum: "Gerçek güzelliğin sönük gölgeleri" yazıyordu ve buna ancak, garip bir meczubun elinden çıkmış esinli bir mesaj denilebilirdi. İmzayı görünce irkildim: "William Sanford."

O an Emma oturma odasına girdi; başında o sabah aldığı bir eşarp vardı.

"*C'est beau, n'est-ce pas, Papa?*"* Orkidelere takıldı gözü; ben de kartı tutuşturdum eline.

"Özür dilerim; açtım."

Emma karta bakmadı bile. "Çok banal... orkideler, Papa. Bay Sanford kadar banal, her bakımdan."

"Onun gönderdiğini biliyorsun?" Bir bakıma rahatlamıştım.

"Başka kim olabilir ki?" Hiç oralı olmadan kartı şömineye fırlattı.

* Fr.: Güzel, değil mi baba? (ç.n.)

"Çok cüretli biri doğrusu. Bir bakıma John'la nişanlı sayıldığını biliyor. Ben söyledim ona."

"Kim, ben mi... nişanlı?" Kızımı tanıdığım kadarıyla, bir şeyleri algılama biçimiyle beni aştığını ve tamamen farklı dengeler dizisiyle ortalama ahlaka ağır bastığını hissettiğim zamanlar olmuştur.

Ona henüz, dün gece barda geçen konuşmayı aktarmamıştım. Şimdi yaptım bunu.. Can kulağıyla dinledi anlattıklarımı ve bir kahkaha patlattı ben bitirir bitirmez. "Zavallı Papa! Senin gibi herkes, benzer şeyler söylüyor!"

Ben de güldüm; ikimizin de "saçma" duyusu aynıdır. Acınacak durumda olduğumu kabul ettim. Ömrümü yavan Fransızca'nın karmaşık yollarını öğrenmeye adadıktan sonra, şimdi Amerikanca'nın katlanmış ağırlığı altında boğulmak zorundayım.

"Burayı asla senin ülken olarak düşünemiyorum." Emma orkidelere baktı; çiçekleri bilir o. Prenses Mathilde'e serasında ne yetiştireceğine ilişkin tavsiyelerde bulunurdu bir zamanlar, savaştan önce... *savaştan önce*, yani bizim Cennet yıllarımızda... hepsi sonsuza kadar uçup gitti artık... daha beş yıl önceydi.

"Babanın şehrini sevmiyor musun?"

"Severdim; eğer sen de sevseydin." Hınzırca bir yanıttı doğrusu.

"Kısa bir süre kalacağız, nasıl olsa."

"Ben evlenene kadar mı?" Sesinden nasıl bir havada olduğunu kestiremedim; sanırım, bunun nedeni artık aramızda sadece İngilizce konuşuyor olmamız ve İngilizce konuşurken Emma, benim gibi, bambaşka biri olup çıkıyor. Diller insanları ahlaki olarak kendi gramatikal gerekliliklerine yöneltiyor.

"Fransa'da bir elçilik görevi kapana kadar, *eğer* başarabilirsem." Bunu söyledikten sonra Fransızca konuşmaya başladım ve bu eski samimiyetimizi geri getirdi. "John'la evlenmek istiyor musun?"

"Sen istersen."

"Hayır. Asla öyle bir şey olmayacak, yavrum! Kendi seçimini kendin yapacaksın."

"İyi de, sen bundan hoşlanacak mısın?"

"John uygun biri."

"Uygun!" Yüzünün rengi değişti Emma'nın... İyiye işaret! Aslında Emma Fransızca konuşan bir Latin kadın ve ben onunla –aslında, onun babası olarak– kendimi evimde gibi hissediyorum.

"Apgarlar..."

"Şahane insanlar! Biliyorum. Her gün kendileri söylüyorlar bana. Ve Kız Kardeş Faith! Fransa'nın Kızı'yla* kendini bir görüyor!"

"Ortada para var!" Meselenin özüne parmak bastım.

O da bastı. "Tamam ama; ne kadar?"

"Diyebilirim ki, zamanla, çok."

"Beni burada yaşarken *düşünebiliyor musun*?"

En beklenmedik bir anda gözlerim yaşla doldu. "Benden hiçbir şekilde uzaklaşmanı isteyemem." Gerisini söylememe gerek yoktu. Canlı varlıklar içinde yalnızca insanoğlu ölümün kaçınılmaz olduğunu bilir.

"John nişanı yeni yılda ilan etmek istiyor." Emma leylakrengi eldivenlerini ellerine geçirirken, ceviz ağacından, muhteşem oyma çerçevesiyle yatak odalarımızdan birini süslemek yerine süitimizin oturma odasında bir leke gibi duran boy aynasında süzdü kendisini. Otel görevlisine bunu kaldırmasını söylemeliyim.

"Bir nişan her zaman bozulabilir..." diye girdim söze; ancak gerisini nasıl getireceğimi kafamda da dilimde de toparlamış değildim. Bunun yerine, Sanford'dan gelen zarfı aldım masanın üzerinden; alışkanlıktan zarfın yüzeyinde gezdirdim parmaklarımı. Harfler abartılı bir biçimde kabartılmıştı.

"Kolay değil. Burada değil. Apgarların ülkesinde kolay değil." Emma daha şimdiden ülkeyi benden iyi tanıyordu. Bu dünyanın kaydını tutacak birisi gerekiyorsa, o olmalı; çünkü ben yalnızca ikimizi görüp hayatta kalmaya çabalarken, o gerçekten *görüyor* bu dünyayı.

"Bir gün Fransa'da yaşama ihtimalinden söz etti."

Ama bu küçük bir ihtimaldi ve ben bunu biliyordum.

"Ona asla izin vermezler. Pekâlâ..." Emma annesinin hâlâ şahane duran samur kürkünü aldı. "Yeni yılda nişanlanacağız. Sanırım, en iyisi bu."

"Ve Haziran'da evleneceksin?"

"Grace Kilisesi'nde. Başka neresi olabilir ki?" Emma güldü ve koyu kestane gözler bana Aaron Burr'ın içleri parıldayan o güzel, delici gözlerini hatırlattı. "Yılbaşından Haziran'a kadar uzun bir zaman var."

* Fr.: Fille de France. Kral ve hanedan soyundan gelme kadınlara verilen unvan. (ç.n.)

"Tanrı'ya şükür ki, var. Onun hakkında ne düşünüyorsun?" William Sanford'un zarfı hâlâ elimdeydi.

"Onun görülmemiş biçimde kaba ve vahşi olduğunu düşünüyorum" –*sauvage* sözcüğünü kullandı– "ve kendine aşırı güveniyor."

Söylediklerine anlam verememiştim. "John'un bu anlattıklarınla alakası yok!" Emma şaşkın gözlerle kendine baktı aynada. "Sözü edilmeyen Bay Sanford'u kastettiğini sandım."

"Hayır. Hayır. Bir Amerikan milyoneri bile olsa, tavırları haklı görülemez. Ben John'u kastetmiştim."

"Haa, John..." Rahatlamış gibi konuşmaya başladı. "İyi. Olduğu gibi biri işte. Bu da bir şey. Henri'den sonra..."

"John kötünün iyisi değil."

"Hayır. Kötünün iyisi denemez."

"Ama iyi de sayılmaz, değil mi?"

"Papa, otuz beş yaşındayım ve seçme şansım kadar zamanım da az." İşte bu kadar. İliklerime kadar titretse de, Fransızlara özgü pratikliğine her zaman hayran kalmışımdır. Emma yanaklarımdan öptü beni ve çıktı; menekşe kokusu uzunca bir süre odayı terk etmedi.

Yedi

Günler, çoğu sosyal amaçlı, bitmek bilmez, yorucu buluşmalarla gelip geçiyordu. Sürüsüne bereket popüler yayın organlarına göre, görkemli Prenses d'Agrigente New York'ta bu sezonun sansasyonu; ve onun burada, "Old Gotham"da, "Knickerbockracy"nin bir üyesiyle bir evlilik yapabileceği belli belirsiz ima ediliyor. Üslup korkunç bir biçimde taklit kokuyor.

Apgarlara, belli belirsiz de değil, açıkça, Emma'nın bu gezegendeki misyonunun Haziran ayında biteceği söylendi. Onların da nazik teşvikleri sayesinde, Emma eski dünyaya özgü fiyakalı yüksek mevkisini, şimdi sönük olsa da, ileride mutlaka seçkin ve değerli biri olacak Bayan John Day Apgar için terk etmeye hazır olduğunu söyledi.

Kız Kardeş Faith böylesi bir görümceye sahip olmanın mutluluğuyla bayılacakmış gibi bakarken, Üçüncü Kardeş Apgar, erkek erkeğe konuşurken, bozuk Park and Tilford puroları tüttürdükten sonra, sessizce memnuniyetini bildirdi ve evliliğin, şu an için, Dokuz Kardeş'in üçte iki çoğunluğu tarafından kutsandığı konusunda beni temin etti. Muhalifler, Emma'nın dinine ve *Paris*'e takılmıştı. "Ama yeni yıl arifesinde, biz nişanı ilan ettiğimizde, hepsi yola gelecek." Bu arada, bir ya da iki hafta sonra, sır herkesin malumu oldu; ancak büyük başların hiçbirinin önünde tartışılmadı.

Ledger'daki Bay Bonner'den paramı aldığımdan beri, nasıl geçineceğimizi bilememenin sıkıntısıyla nefesim kesilerek, gecenin bir yarısında uyanmıyorum artık. *Ledger*'ın parası bile olsa, dolarlar geçen geceki kar gibi hızla eriyordu bu şehirde.

Bu arada, 15 Şubat'ta Washington City'ye gitmemiz ve benim *Herald* için "gözlem" (yapacağım şey için biçilmiş kaftan ve Jamie'nin sevdiğini söylediği bir sözcük) yapmaya başlamam kararlaştırıldı.

Bayan Paran Stevens bize tanışmamız şart olan yirmi yakın arkadaşına teslim edilmek üzere bir sürü mektup verdi. Biz hâlâ, şehirde geçireceğimiz iki ya da üç ay için bir ev mi kiralayacağımızı yoksa bir otelde mi kalacağımızı kararlaştıramadık. Ben otel hayatından yanayım; çünkü kabul etmek durumunda kaldığımız birçok nazik davete karşılık *vermemek* için iyi bir bahane oluyor.

Bugün de diğer günler gibi doluyum. Emma'yı gün ortasında Apgarlarda bıraktım. Sonra, genellikle yaptığım gibi, istiridye ve

deniz ürünleri açık büfesinde öğle yemeğimi yedim. Böylesi çekici yerler bodrum katlarında oluyor genellikle; sokaktan, tepesinde yuvarlak bir kürenin durduğu, kırmızı-beyaz şeritli bir direkle ayırt ediliyorlar.

Ama bugün açık büfededen vazgeçip, Richard Watson Gilder'la bir restoranda yemek yedim. Onunla akşamları yemek yemeyi kesinlikle reddediyordum; nedeni de, edebiyata düşkün, her şey hakkında fikri olan ve çok geçmeden yanıtlarını kendi verdiği sorular sormaya başlayan, erkek gibi kız kardeşi Jeanette'ti. Gilder'ın karısı çekici biri; ama o genellikle yemek sırasında stüdyoda resim yapıyor. Ayrıca ben de yeniden Century Club ya da Lotos Club'da bulunmayı istemiyorum doğrusu. İnsan böyle yerlerde çok az yayıncı, çok fazla yazarla karşılaşıyor.

Geçen Cumartesi Lotos Club'da söz verdiğim konuşmayı yaptım. Herkes İmparatorluk sonrası Fransa üzerine yaptığım yorumları çok beğenmiş görünüyordu; ama Fransız yazarlara hiç ilgi göstermediler.

Gilder'la, iyi olduğu söylenen, orkestraların konser verdiği ve hatiplerin anırdığı görkemli Steinway Hall'ün tam karşısında, Fourteenth Street üzerinde bulunan bir Fransız restoranında buluştuk. Yanılmıyorsam, ziyaretlerinin birinde açılışını Charles Dickens yaptı bu salonun.

Mother Linau's adlı restoran her ne kadar çok sıcak bir yer ve belki çok bilinçli bir biçimde bohem (aşçılar ve garsonlar *değil*, müşteriler) olsa da, yemeklerini çok beğendim. Hatta, beni huzursuz eden edebiyat dünyasının ön saflarında yer almayı çılgınca arzulamasına rağmen sevimli bir adam olan Gilder'ın muhabbetinden hoşlandım. Onunla görüşüyorum; çünkü kendisi *Scribner's Monthly*'nin editörü ve benim eserlerimi basmak istiyor. O benimle görüşüyor; çünkü benim egzotik kişiliğime bir çeşit tutkuyla bağlı.

"Siz her zaman o kadar Amerikalı bir yazar ve aynı zamanda o kadar yabancısınız ki!" Karşımdaki yüz, bir hayli sıcak fasulye çorbasından yükselen dumanın arasından halinden memnun bir ifadeyle bakıyordu.

İyi ki, Madam Linau's'ta, Amerikalıların bayıldığı, uzun, toplu halde yemek yemeye uygun masalar kadar küçük masalar da var. Fifth Avenue Hotel'in yemek salonunda, genellikle ondan fazla yabancının bulunduğu, otuz kişilik bir yemek masasında oturmak zorunda kalıyorsunuz. Demokrasi bu olsa gerek!

Eli açık Bay Bonner'e New York restoranları hakkında bir yazı yazabileceğimi ilettim. "*Paris* restoranlarını yaz; alırım!" Lotos Club'dan birileri Bonner'in Lincoln'ün ölümü üzerine vezinsiz şiirler yazması için Bryant'a beş bin dolar ödediğini söyledi. Bu denli büyük bir miktar için şiire ya da herhangi bir konuya yönelirdim.

"En ufak bir yabancılık çekmiyorum" diyerek, Gilder'a yalan söyledim, canımın çektiği gibi sirkeyle çeşni kattığım fasulye çorbamın tadına varırken. "Aslında, eski günlerdeki gibiyim. Shakespeare Tavern'de olabilirdik şimdi." Gilder şaşkın şaşkın baktı. Edebiyat ve tiyatro çevresinden New York'luların otuzlu yıllarda, yıkılıp unutulmadan çok önce, o hoş yerde toplandıklarını anlattım ona. O ise Irving, Halleck ve Cooper'la ilgili anıları can kulağıyla dinliyordu. Onu mutlu etmek için elimden geleni yaptım.

"O günlerde, edebiyat çevremizden insanlar arasında bugüne kıyasla daha fazla dayanışma olduğunu tahmin ediyorum." Birden Gilder'ın Emma'dan daha genç olduğu geldi aklıma.

"Doğrusunu istersen, biz kendimizi 'edebiyatçı' olarak görmezdik. Yazmak, her okuryazar insanın kendini, dostlarını eğlendirmek için ilk denediği şeydi. Eğer benim gibi ya da Bay Bryant gibi yoksulsanız, gazetelere yazarsınız ve bunu da, arkadaşlarınızı utandırmak istemediğinizden müstear isimle yaparsınız."

"Edebiyatımız artık bir meydan savaşına döndü, Bay Schuyler!" Gilder ıstırap çeker gibiydi. "Kendilerine realistler diyenlerle, sizin gibi, Bay Bryant gibi, has edebiyat yapan yazarlar arasında dişe diş bir savaş var."

Gayet sevimli bir biçimde ikimizin de başına konan bu taçtan hoşlandığımı söyleyemem; ama üzerinde de durmadım. Nihayetinde, bu mühim edebi mevzular arasında benim ilgilendiğim şeyin lafı olmazdı. Bu büyük yeni yazarları okumak zorunda kalmadığım sürece, yerine göre onları seve seve överim de yererim de.

Gerçekçilerin kalesi *Atlantic Monthy*'ydi ve bu gazete Boston'da Howells adında bir Orta-Batılı tarafından yayımlanıyordu. Bu adamla yıllar önce, yazdığı sipariş bir Başkan Lincoln biyografisinin mükafatı olarak çok genç yaşta Amerikan konsolosu olarak atandığı Venedik'te tanışmıştım.

Not: Bay Dutton'a Vali Tilden'ın benzer bir biyografisini yazabilecek bir durumda olduğumu hatırlat. Bigelow'la bu konuda konuşmuştuk ve böylesi bir çalışma için mantıken akla gelen ilk isim oydu; ancak kendisi kampanyayla çok meşgul olacaktı ve "Vali'yi okumayı bilen küçük bir seçmen grubuna takdim edecek en uygun kişiyi senin düşünmen gerek" dedi bana.

Howells Fransız tarzı gerçekçi hikâyeler ve ayrıca bugünlerde en sevilen türlerden biri olan, Uzak Batı'ya ilişkin hareketli ve neşeli hikâyeler yayımlıyor. Aslında, Batılı değilseniz (ya da Batılı gibi yazamıyorsanız) buralarda bir gerçek başarı kapısı sizin için ancak yarı açıktır. Edebi yelpazenin öteki ucunda, Gilder'ın editörlüğünü yaptığı da dahil, benim yazdığım nitelikli gazeteler duruyor.

"Unutmamalıyız ki..." diye yüksek sesle söze girdi Gilder. Belki de, daha söylemeden, söylemeye hazırlandığı şeyi unutmamdan korkuyor. "...bizim okurumuzun neredeyse tamamı kadın. Tanrı onları korusun!"

Ben onları bir parça sıradan Fransız ekmeğiyle kutsadım.

"İşte bu yüzden Howells ve *Atlantic* kan kaybediyor" diye sürdürdü sözlerini Gilder. "Çünkü ısrarla hanımları şaşkına döndürüyorlar ya da, daha kötüsü, sıkıyorlar."

"O halde bizim kadın okurlarımız şaşkına döndükleri kadar kolayca sıkılıyorlar da." Hay aksi; yine söylemeyi aklımdan geçirmek yerine düpedüz söyleyiverdim.

Ama çoğu insan gibi Gilder da duymayı istediği kadarını duydu. "Çizginin nereye çekilmesi gerektiği konusunda, örneğin, Stedman'la ya da bazı başka arkadaşlarımızla her zaman aynı fikirde değilim. Mark Twain kadar kaba ve... *şaşkına döndüren* biri, bana göre, pekâlâ çok *ahlaklı* olabilir ve iyi bir etki yaratabilir."

"Bence o, cahil pisliklerden oluşan bir dinleyici kitlesini kötülüğe teşvik eden zavallı bir sirk soytarısından başka bir şey değil!" Mark Twain'den tiksiniyorum ve bu konuya ilişkin haftalardır korumaya çalıştığım sükûnetimi kaybederek, benden beklenmeyecek bir biçimde patladım.

Gilder sandığım kadar şaşırmadı. "Elbette, Twain o çevrelerde bir nevi tanrı" diyerek gözlemini ifade etti yumuşak bir ses tonuyla.

"Özellikle okumayanlar arasında..." Böylesi daha münasipti benim için. "Neyse o, öyle değil mi?" Bir süreden beri, Twain dünyayı dolaşıp konferanslar veriyor ve oralarda yakası açılmadık fıkra-

lar ve sanki ikinci bir Davy Crockett'mış gibi, hikâyeler anlatıyor. Korkarım, ben onun *kendi* Alamo'sunun* dikildiğini görecek kadar uzun yaşayacağım.

"Ama elbette, Bay Schuyler, bu kısa hikâyelerdeki güce hayransınız..."

"Sevimli bir komedyen o ve sahnede onu görmek için para öderim. Ama eğer *The Innocents Abroad*'un [Dışarıdaki Masumlar] her bir kopyasını yakma imkânım olsaydı, yakardım."

Twain'e ilişkin bu hoşnutsuzluğum kaçınılmazdı. Şarlatanlığı meslek edinmiş bu adam, Avrupa'nın ihtişamı ve debdebesi içinde, fıkralarını anlatarak, uygarlığı alenen aşağılayarak turluyor; ne için hem de?... Ülkesindeki halkı cehaletleriyle, aptallıkları ve bayağılıklarıyla tanrıya benzediklerine temin etmek için ve eğer bu insanlar çevrelerine bakıp (Tanrı korusun) şehirlerinin, kasabalarının rezaletini ve yaşadıkları hayatın sefaletini görecek ve neden diye soracak olurlarsa, onlara dünyanın en iyi ülkesinde yaşayan en iyi insanların kendileri olduğunu anlatmak üzere iyi kalpli yaşlı Mark onları bekliyor olacak. O halde ne duruyoruz, gidip kitabını alalım! Onun için tek bir şey söyleyeceğim: O neredeyse, normalde hiç kitap okumayan insanlar tarafından okunuyor. Bu bize her şeyi açıklıyor. Herkesin bildiği gibi, Başkan'ın bu dünyadaki en sevdiği (tek?) kitap *The Innocents Abroad*.

Gilder beni sakinleştirmek için elinden geleni yaptı, başarıyla ve ardından Twain'in Charles Dudley Warner'la ortak bir roman yazma girişiminin başarısızlıkla sonuçlandığını anlattı; her ne kadar *The Gilded Age*'deki [Yaldızlı Çağ] karakterlerden birine dayanan bir oyun hâlâ sergileniyor olsa da.

"Şimdi bir kere daha başarısızlığı tatmış görünüyor!" Twain'den hoşlanıyor olması bir tarafa, Gilder, bir yazarın başarısızlığından ötürü haz duymayacak kadar iyi bir yazı adamıdır. "Bu ay, bir oğlan çocuğunun hayatını anlatan yeni bir kitabı çıktı. Brentano's'ta, söylediklerine göre, tek tük soran oluyormuş."

Yemekten sonra Five Points civarında dolaşmayı teklif ettim. Arkadaşım şaşkınlıkla durakladı. "Ciddi değilsiniz, herhalde, Bay Schuyler?"

* Teksas, San Antonio'da 1744 sonrasında kurulmuş bir kilise. Teksas Devrimi sırasında Meksika ordusu tarafından kuşatılmış ve tüm üyeleri öldürülmüştür. (ç.n.)

"Ama realistlere biraz taviz vermemiz gerekir. Fransa'da yazarlar bu tür yerlere uğrar sık sık."

Gilder son derece zalimdi. "Bu yazarları okudum ve onları... ahlaksız buluyorum!"

Ama sonunda koruma olarak bana eşlik etmeye razı oldu. Broadway'de, City Square Park'a gitmek üzere parlak renkli bir Yellow Bird atlı arabaya bindik.

Hava soğuk değildi ve arabanın üstünü açmak en doğru şey olurdu; şayet şehir merkezinde hava bu kadar kirli, aynı şekilde, manzarayı seyretmek de, bu kadar kasvetli olmasaydı.

İlk bakışta Five Points çok değişmemişti. Bir iki dönümlük çorak toprakta birçok sokak iç içe geçmişti. Karlar eridiğinden ötürü, şimdi çamur ve insan pisliğinden geçilmeyen bu üçgen içindeki sokaklar, sakinlerine adeta işkence çektiren Paradise Square olarak bilinirdi. Bu küçük alan, tek dekor olarak kalmış iki çelimsiz ağacı koruyormuş gibi duran, yıkık bir çitle çevrilmişti. Kestaneciler bıkkın bir halde tezgâhlarının başında bekleşirken, yabancı uyruklu yaşlı kadınlar ahşap viraneliklerin sundurmalarında oturmuş, kirli elleriyle yabanturpu soyuyorlardı. Hırpani kılıklı iki genç serseri bir kapının eşiğine çömelmiş, uzun bir siyah cin şişesinden içki yudumluyordu sırayla. Sağda solda üçkâğıtçılar yol kenarına tezgâhlarını kurmuşlardı ve bu soğuğa rağmen birkaç müşteri şansını deniyordu.

Gençliğimde, buralarda kol gezen tehlike, ayartma ve hatta şiddet duygusundan hoşlanırdım. Ama artık her şey değişti. Kaybolmadı ama değişti; bu yıkık dökük viran yerlerin bodrumlarında, tavan aralarında ve daracık odalarında balık istifi yığılmış göçmenler tarafından katlanarak çoğaltıldı. Bir zamanlar birahane olan bu binalardan en büyüğü iyi kalpli dindar hanımefendiler tarafından bir Misyon Evi'ne dönüştürülmüş. Yana yatmış bu koca binanın iki yanında, biri Murderers' Alley olarak bilinen, iki dar sokak uzanıyor.

"Dickens bu yolu görünce dehşete düşmüştü!" Gilder içinde karanlık tiplerin pis işlerini yürütmek için koşuşturdukları dar sokağı kastediyordu.

Sayısız dilenci bize doğru geliyordu. İyi ki, az da olsa, polis vardı etrafta; ama anlaşılır bir nedenle, güneşin batışıyla birlikte onlar da kayboluyor ve Five Points'te artık yasaların değil, yumruğun, bıçağın ve silahların hükmü geçmeye başlıyordu.

Worth Street'in köşesinde, siyah bir zat –giysileri, yüzü, elleriyle gerçekten siyah (ama zenci değil)– yolumuza dikildi. "Sizin için köpeklerimiz var, efendim. Az sonra başlıyorlar. Şurada, efendim. Geçitte."

Gilder ilgilenmediğimizi söylese de, ben bu yeni, yasadışı, korkunç sporu görmeyi çok istediğimi söylemek zorundaydım. Özel olarak eğitilmiş bir teriyer sıçanlarla dolu, etrafı tenekelerle kapatılmış küçük bir arenada durmadan sıçan öldürüyor ama aynı zamanda büyük bir acı da çekiyordu. Bu arada da bahisler oynanıyordu: Köpek ne kadar sıçan öldürecek ve bu ne kadar sürecek? Bazen tek bir müsabakada yüzlerce sıçan telef oluyordu.

"En popüler spor bu ha!" Gilder onaylamıyordu.

"Yoksullar arasında mı?"

"Zenginlerin de sporu. Utanç verici!"

Birkaç fahişe bizi tavlamaya çalıştı; ama zaten, kör ve sarhoş bir denizci dışında ilgilenebilecekleri kimse de yoktu ortalıkta. Olanlar da yüzüne bakılmayacak kadar çirkin ve kirli olsalar iyi; üstlerine geçirdikleri her paçavradan hastalık yayılacakmış gibi duruyorlardı. Terbiyeli Gilder'ı bırakın, hayatı boyunca fahişelerden hoşlanmış benim gibi birinin bile dayanabileceği gibi değildi ortam; sanki bu zavallı yaratıkların bir bakışı bile, iyi tanrı Mercury'nin en esaslı tedavisine rağmen, bütün bir yıl boyunca yanma ve damlama için yeterli olurdu. Kaçarcasına çıktık oradan.

Thomas Street'ten aşağı doğru yürürken (kitap satışlarını –New York kalem erbabının bildik konusunu– tartışıyorduk bir yandan) bir zamanlar kendimi kelimenin tam anlamıyla helak ettiğim bir genelevin bulunduğu binayı hatırladım. Bina olduğu gibi duruyordu. Ama şimdi tavana kadar her yerinden İtalyan göçmenler sarkıyordu.

Biz geçerken, evden bir lav gibi aktı çocuklar üzerimize (hepsi Napoliten olduğundan, mecaz da uygun kaçtı hani) ve etrafımızı sarıp para dilenmeye başladılar. Ellerine birer peni sıkıştırırken, bir yandan da onlarla kendi dillerinde konuşmaya başladım; şaşırdılar. Bu arada, New York sokaklarında ve restoranlarında İngilizce'den çok Fransızca, Almanca ve İtalyanca konuşuyorum. İrlandalılar hariç bütün bir işçi sınıfı İngilizce konuşmuyor ve İrlandalıların konuştuklarına İngilizce demek için de bin şahit ister.

Ne var ki, kalem erbabının dünyasında yolumu bulduğum bu iki aydan sonra, o altsınıflara özgü hayattan yine zevk almaya başladım. Bu gece, aslında, *tamamıyla* kendimi kaptırdım.

Geç oldu ama, bu yaşta ruhun aşırı şehvet yüklü etten hızla ayrılması biraz zahmetli olmasına rağmen, ben kendimi şahane hissediyorum.

Jamie bizi önce tiyatroya, sonra da Delmonico's'ta yemeğe götürmek üzere geldi. Ben, Baltimore'lu bir hanım kız olan nişanlısını da yanında getireceğini düşünmüştüm ama o yalnız geldi ve ayrıca son derece durgundu. Şansımıza, bu kadar yılın ardından, Emma bir kız kardeş kadar hoşgörülü olmuştu (yirmi yıl önce Jamie saçını çektiğinde, Emma da onun ayaklarına tekme sallardı). Dolayısıyla, büyük, körüklü faytona binerken, daha çok bir aile gibiydik.

"Hoş bir sürpriz olacak" deyip duruyordu Jamie; ama o her ne kadar "hoş sürpriz"in doğasını gizli tutmaya çalışsa da, ikimiz de ne olacağını biliyorduk; çünkü gazeteler bugünlerde başka bir şey yazmıyordu.

Tiyatro, otelimizden bir iki blok ötede olmasına rağmen, yüklerini (parlak kalsiyum lambaları ve perde yerinin genişletilmiş kemerine rağmen, eskisinin bir gölgesi olmaktan ileri gidememiş) Park Theatre'a boşaltmak üzere uzun kuyruklar oluşturmuş arabalar yüzünden yarım saatten daha fazla beklemek zorunda kaldık.

"Elbette, Oakey Hall!" dedim tam tiyatronun önüne geldiğimiz anda. "Bu onun açılış gecesi."

"Gazetelerde ondan başkasının adını okumadım ama yine de *kimdir* bu şahıs, bilmiyorum." Emma genellikle anlamaz gözlerle hızla karıştırır gazeteleri.

"Yaratıkların en görkemlisi! Değil mi, Schuyler?" Jamie, *Herald*'ın tek başına sahibi, ben de onun özel Washington gözlemcisi olduğumdan beri, bütün hayatı boyunca bana saygıyla söylediği "bay" ve "efendim" gibi sözcükleri unutmuştu. Ne yapalım, zaman değiştirir.

"Hiç karşılaşmadım." Emma'ya döndüm. "New York Belediye Başkanı'ydı. Ve Tweed'in şebekesinin bir ayağı. Yıllardır onu da içeri tıkmak için uğraşıyorlar." Bu arada, Tweed'in Meksika'da güvende olduğu haberi dolaşıyordu kulaktan kulağa.

"Ama Oakey hiç kodese girmedi; çünkü hiçbir zaman ufak tefek şeyler çalmadı o." Jamie şahsen, herkesin hemfikir olduğu üzere, New York'un belediye başkanı sıfatıyla (ne *gerekiyorsa*) en iyi giyinen kişisi olduğu kadar azımsanmayacak bir çekiciliğe de sahip Hall'e tutkundu; adam çalmakla kalmamış, "Bohemya Kralı" un-

vanını da severek taşımıştı. Bir hukukçu olduğu kadar bir kalem adamıdır da. Gazeteciler büyüleyici bir kardeş olarak bayılırlar ona.

"Bir oyun yazmış. Basından okudum."

Arabanın buğulu camından, parlak ışıkların aydınlattığı, üzerinde *The Crucible* [Çetin Sınav] yazılı büyük bez afişi gördüm; başka bir yerde, aynı zamanda, New York'un hoşnut kaldığı, büyük bir oyuncu da olan Oakey Hall tarafından "sahneye konulan ve yönetilen" (ve gerçekte yazılan da) bir oyun olarak takdim ediliyordu.

Bir Amerikan tiyatrosunun fuayesine adımımı attığımda duyduğum eski heyecanı duydum yeniden. 1837'den bu yana New York'ta ilk kez bir Amerikan tiyatrosuna, şimdi büyük bir kısmı çoğunluğa katılarak yok olmuş farklı bir izleyici kitlesine oyunlar sergileyen, farklı bir Park Theatre'a ayak basıyordum.

Jamie'nin kolunda lobiyi turlarken, parlak kalsiyum ışıkları altında bile Emma'nın olduğundan on yaş daha genç göründüğünü fark edip mutlu oldum; moda dünyamızın sürüsüne bereket şık hanımefendileri dışında, şehrin önde gelen aktristlerinin neredeyse yarısı tiyatroda olduğu halde, herkesin gözü onun üzerindeydi.

Jamie kodamanlar tarafından neşeyle karşılandı; içlerinde Jamie'nin sonraya bıraktığı, Komodor Vanderbilt'in orta yaşlı vârisi de vardı. Bay Vanderbilt ışıltısız, pısırık birine benziyordu ve (belki de hiç ölmeyecek olan) babasının "genç" William'a, New York Central Demiryolları ve yaşlı adamın muazzam çalıntı servetini idare etme hususunda pek güvenmediği söylentileri dolaşıyordu ortalıkta.

Bonapartlara bu kadar hayran olup, bu paragözlerden bir o kadar iğrenmemin nedeni de bu değil mi zaten? Çap meselesi, sanırım. Bonapartlar şan istediler. Bu millet yalnızca para için para istemesini biliyor. Ancak son zamanlarda, yangından mal kaçırırcasına, gerek sanat eserleri biriktirmek gerek mimari eserler yapmak için su gibi para harcamaya başladılar. Acaba içlerinden biri yeni bir Augustus olacak mı? New York'un kahverengi kumtaşı dururken, mermer kullanacak mı?

Tam perde açılmak üzereydi ki, aktör olduğunu düşündüğüm birisi yoluma çıktı. Bu cüretli adamın uzun saçları arkada toplanmıştı ve bir Meksikalı generale yaraşır, gür bıyığı vardı; adam Davy Crockett tarzı bir deri ceket geçirmişti sırtına ve bir elinde sombrero olarak bilinen, Meksikalılara özgü bir şapka tutuyordu.

"Bay Schuyler, hayranınızım, efendim! Londra'da karşılaşmıştık; hatırladınız mı?"

Sesi çınlıyordu ve belirgin bir Batılı aksanıyla konuşuyordu. "Eğer karşılaşmış olsaydık, sizi unutamazdım herhalde, efendim." Benim sesim de çınlıyordu.

Kesinlikle karşılaşmamıştık ama ne önemi vardı ki. Evet, bu Joaquin Miller'dı; İngilizlerin birbirlerine gösterdikleri sürüsüne bereket Batılı yazarlardan biriydi. Sosyal bakımdan, Miller birkaç yıl önce Londra'da büyük bir sükse yapmıştı. Kulağıma gelenler doğruysa, bütün gerçek Kaliforniyalıların bir kerede üçünü birden tüttürdüklerini iddia ederek, üç puroyu birden içmiş. Hafızalardan kolay kolay silinmeyecek bir akşam, dördünü birden götürünce genç hanımefendileri kendine hayran bırakmış. Zaman zaman erkekçe şiir kitapları yayımlıyor.

Ona kibar davrandım; hatta, bir hayli yaşlı olması bir yana, tamamen farklı türden bir tiyatro oyununa da yer ayırtmış (bırakın da lafı uzatalım biraz) bir "aktör" arkadaşın dikkatini çektiğini söyleyerek övgüler de düzdüm. Emma da bayılmıştı adama ve Jamie kırıcı olmayan şakalar yapmıştı. Belli ki, Miller alaya alınmaya alışmıştı.

Birkaç kişi gelip kendini tanıttı bize. Orta yaşlı, iyi giyimli, çok nazik tavırlı, uzun boylu ve alyanaklı biri özellikle beni esir almıştı. "Century'de bir an karşılaşmıştık, Bay Schuyler. Hatırlamadığınızdan eminim. Yanınızda Bay Stedman vardı. Sizi yeniden gördüğüme sevindim, efendim."

Onu hatırlamış gibi yaptım; edebi davranış tarzı çarpmıştı beni. Yerimize otururken (perde bir saat geç açıldı, bu arada) Jamie bana dönüp az önceki hayranımın New York Limanı tahsildarı olduğunu ve bunun, uzun bir süre önce hakkın rahmetine kavuşmuş, şimdi görkemli bir efsane olan arkadaşım Sam Swartwout'un bir milyon dolardan daha fazla aşırdığı, olağanüstü nüfuzlu ve kazançlı bir görev olduğunu fısıldadı kulağıma.

Umalım ki, General –evet bir general daha– Arthur ya cesur ya da ketum olsun.

General Arthur bana kolejdeyken küçük kitabım *Machiavelli and the Last Signori*'yi [Machiavelli ve Son Senyörler] okuduğunu ve çok hoşlandığını söyledi. Etkilendim. Eski devirlerde liman tahsildarları toplama çıkarmadan –çoklukla da ikincisi– başka bir şey bilmezdi.

Oyun, benim açımdan, son derece eğlenceliydi. New York'un eski belediye başkanı burnunun üzerine düşmüş garip bir kelebek gözlük takıyor (ya da takıyordu) ve palabıyıkları var (ya da vardı). Zamanları değiştiriyorum; çünkü bu şaşırtıcı oyunun sonuna doğru, eski belediye başkanı, mutlak realizm aşkına, bir cezaevi sahnesi için *bıyığını kazıyor* ve gözlüğünü bir kenara atıyordu.

Sonuç felaketti. Daha önceki sahnelerde, Oakey Hall kendine güvenli duruyordu; hatta inandırıcı olduğu bile söylenebilir. Şimdi sahnede sendeliyor, dekorlara çarpıyor ve sesi garip bir biçimde sıradanlaşıyordu; güçlü tınılar bulmaya çabalayan dili boş yere, uzun süre sıradan konuşmalarını etkili kılmış, o koca palabıyığın ağırlığını arıyordu.

Zavallı adam, üzerine bir boy büyük gelen bir Sing Sing hapishane elbisesini geçirirken, haline acıyarak, gözyaşları dökerken, benim gözlerimden yaşlar geliyordu kahkahadan. Söylemeye gerek yok ki, kahraman aktör-yazar ayakta alkışlandı. Öte yandan, ben hâlâ *Post* için Gallery Mouse olsaydım, yarınki gazete için ne yazardım acaba?...

Delmonico's beklediğimiz gibi kalabalıktı. Tiyatrodakilerin bir kısmı akşam yemeği için de yer ayırtmıştı. Aslında biz, bizi kapıda saygıyla karşılayan müdürle, genç Charles Delmonico'yla, aynı zamanda gelmiştik restorana.

"Pekâlâ, Charles, ne düşünüyorsun bakalım?" diye sordu Jamie; batıdan Union Square boyunca gürleyerek esen bir kutup rüzgârı altında bizi kaldırımda ağaç etmeye niyetli görünüyordu. Emma soğuktan soluğunu tuttu. Nazik genç Delmonico, Jamie'ye yanıt verirken, bir yandan da bizi aceleyle içeriye alıyordu. "Oakey, belediye başkanı olarak daha iyiydi, sanırım."

Üç Delmonico restoranı içinde, kuşkusuz Fourteenth Street ve Union Square'de bulunan en gözde olanıydı. Yere döşenmiş olan halı bir hayli kalındı. Lambalar ise mümkün mertebe karartılmıştı. Işığı, yiyecekleri gayet iyi görecek ancak yiyenleri görmeyecek ya da görülmeyecek ölçüde ayarlamak ne kadar önemli! Damasko perdeler sıcağı gayet rahat bir şekilde içeride tutuyordu; ama insanın, kötü havalandırılmış yemek masalarına doluşmuş kalabalıktan ötürü yükselen ateşine çare olamıyordu.

Yine de, eğer param olsaydı, her akşam Delmonico's'ta yerdim. Ama buradan beş dolardan daha aşağı çıkmak mümkün değil (o da dört ana yemek ve tek bir şişe Bordo şarabı için).

Delmonico ailesi aslında İsviçre'nin Ticino kantonundan gelmiş ve ben şimdilik sadece bu hanedanlığın kralı olan Lorenzo'yla (Charles'ın amcası) tanıştım; hanımefendilere gayet nazikçe masalarına kadar eşlik ederken bile ağzından düşürmediği sigaranın azdırdığı bir öksürükten mustarip, zar zor nefes alıp veren, benim yaşlarımda biriydi.

Jamie'nin özel köşesine ulaşmak için büyük yemek salonunu katederken, Ward McAllister yerinden kalktı ve törensel bir tavırla bizi selamladı.

Jamie koluna girip Emma'yı masamıza götürürken, McAllister nahoş liman kokulu nefesiyle, kulağıma, "Çarşambaya sizi görmek istiyor! Akşam yemeği için. Sizi ve Prenses'i."

"Kim?" Sesim bazen aşırı yüksek çıkıyor. Kulaklarım iyi işitiyor ama nabzımın beni sağır edercesine kulaklarımda davul gibi atması yüzünden sağırlar gibi bangır bangır konuşma huyum var nedense.

"Mistik Gül!" Kulağıma sihirli sözcüğü fısıldadı. "Kabul edeceğinizi söyleyeyim mi? Davetiyeleri yollayacak. Ben onun keşif koluyum; bilmiyor musunuz yoksa?"

"Memnuniyetle, pek tabii ki. Çok naziksiniz. O da. Yani *hanımefendi* de öyle." Bir şeyler geveleyerek, masama doğru çekildim.

Jamie ve Emma oyundan alıntılar yapıp gülüşüyorlardı. Ama oturduğumda Jamie merak içindeydi. "Yaşlı yavruyu tanıdığını bilmiyordum."

"Onu *tanımamak* ne mümkün!" diyerek, Emma benim yerime yanıtladı soruyu.

Emma'ya döndüm. "Anlaşıldığı kadarıyla, Mistik Gül bizi çarşamba akşamı yemeğe davet ediyor."

"Umarım 'hayır' demeyi ihmal etmedin." Emma muhteşemdi.

"Elbette 'hayır' dedim Emma; ama 'evet' çıktı ortaya."

"Korkunç yaşlı yaratık" dedi Jamie, yüzünü ekşiterek. "Yerinde olsaydım, uzak dururdum. Sıkıcı. Sıkıcı. Bill Astor fena adam değildir. Ama orada olmayacaktır. Hep sarhoştur kendisi."

"Kes şunu Jamie!" Emma, New York'tan gelme genç barbara hal ve gidiş üzerine dersler veren Parisli öğrenci kız olmuştu yine.

"Hayır. Sanırım, henüz başlamadım bile, Emma."

Fazla seçici olmadık yemek konusunda; ama iyi yedik doğrusu. Istakoz salatası bu mekânın spesiyalitesiydi ve Paris'te yediğim herhangi bir balık kadar güzeldi (az acılı kırmızı biber biraz fark

yaratıyor). Ardından garnitür olarak, jöleyle kaplanmış ördek geldi. Önemli akşam yemeği davetlerinde bu meşhur kuş o kadar sık verilir ki, insan aristokrasinin bu kuşu Amerikan kartalı yerine koyduğu sonucunu çıkarır. Tatlı su kaplumbağası Delmonico'nun diğer bir spesiyalitesiydi ve ben onu severek yemeye alışma aşamasındayım henüz. Ama herkesin şefin olağanüstü başarısı olarak alkışladığı, *mantarlı* dondurmayı asla sevmeyeceğimden adım gibi eminim. Öte yandan, Delmonico's buzlu kahve yapıyor ki, ondan da fazla alamam; yarı yarıya krema ve kahve konup bolca şeker ekleniyor ve sonra bu karışım dondurulmuş bardakta servis edilene kadar donmaya yakın bir soğuklukta bekletiliyor.

Şu an sabahın ikisi ve bazen tatlı su kaplumbağasıyla ördek savaşa tutuşuyor ve ördeğin kartal gagası benim Prometeci karaciğerimi yırtıyor. Öte yandan, nabzım normal ve kulaklarımda zonklama yok. Hiç kuşkusuz, Albay Burr'ın iyi sağlık ve uzun yaşam reçetesi doğru: Erbezi keseni mümkün olduğu kadar sık boşaltacaksın. Bu gece olası uzun ömrüme en az bir ay daha ekledim.

Emma eve bırakıldı; bense alıkonuldum. İlk başta hevesli değildim. "Böyle şeyler için çok yaşlıyım ben!"

"Aklımda ne tür bir şey olduğunu nereden biliyorsun ki? Hadi ama! Spor olur, Charlie." Oğlan artık bana akranı gibi davranmaya başlamıştı. Sanırım, bundan memnun olmalıyım. Elbette, dün *Herald*'la imzaladığım anlaşmadan sonra, çocuğun biraz sakalımı çekiştirmesine izin vermeliyim; anlaşmaya göre, Cumhuriyetçi Parti'nin kongresinden önceki dört ay boyunca yazacağım her makale için 1.000 dolar alacaktım. Her hafta yazacağım uzun bir makale, görevimin sonuna kadar 16.000 dolar demekti ki, bu da hiç fena sayılmazdı doğrusu.

Bu arada, İmparatoriçe Eugénie'nin *Ledger* versiyonu da salı günü basılacak. Son halini dehşet içinde okudum eserimin. İmparatoriçe'nin kıyafetleri üzerine, benim tarzım olarak gördükleri, birtakım ayrıntılı betimlemeler ekleyerek zavallı yazımı "düzeltmeye" çalışırken her şeyi kesip biçmişler. Sonuç dehşet verici ve son derece aşağılayıcı olmuş.

Prenses Mathilde üzerine, bunu tamamlayacak bir makale yazmayı teklif ettiğimde, Birleşik Devletler'de kimsenin onun adını duymadığını söylediler bana. Ama *The Last Days of Napoleon III* [III. Napolyon'un Son Günleri] kabul edildi. İşin kötüsü, mesane ve prostatıyla başının büyük belada olduğu bilgisi dışında, zavallı

adamın son günleri hakkında en ufak bir fikrim yok. Sanırım, *Ledger*vari bir şeyler uydurabilirim. Nihayetinde, İmparator'u tanıtacak kadar gördüm; biraz elem ve gözyaşı, dokunaklı bir son, olur biter.

New York anılarımın en soğuk gecesinin, oğlum olacak kadar genç bir adamla ama Jamie'nin çoğu geceler yaptığı gibi sarhoş olamayacak kadar yaşlıyken ava çıkılacak en uygun gece olduğunu söyleyemem. Ne yazık ki, Five Points marazi bir biçimde iştahımı kabartmıştı. Fahişeler, loş odalar, akordu bozuk piyanoların cazırtıları ve *Herald*'a reklam edildiği haliyle "dans eden kadın garsonlar"ın kırmızı püsküllü çizmeleri beni kendine çekiyor. Jamie, kendi gazetesine bakarak, kimin nerede olduğunu, ne yaptığını tam olarak bulabilir.

Jamie'nin arabacısı efendisini iyi tanıyor. Aralarında hiçbir söz alışverişi olmaksızın, batıya, Fifth Avenue'a doğru sürdü arabasını; cadde bir buz tabakasıyla kaplıydı. Gecenin bu geç saatinde birkaç kızak görmek mümkündü.

Jamie'nin, fazla aşırıya kaçmamaya özen göstererek, "Görüp göreceğin en güzel yaratıkları bulacağımız Çin Pagodası" dediği yere yöneldik. "Beni tanırlar orada" dedi Jamie, sanki böyle bir teminata gerek varmış gibi.

Sixth Avenue'a geldik; bir zamanlar New York için Five Points neyse şimdi de burası öyle olmuştu işte. Gündüz vakti, Fourteenth Street'ten Twenty-third Street'e kadar, bütün bulvar Yükseltilmiş Demiryolu'nun silinmeyen gölgesi altında kalıyordu. Geceleri ise Yükseltilmiş'in gölgesi yolu mutlak bir karanlığa ya da neşeli gazetecilerin çoğu kez kullandığı sözcükle, "cengel"e dönüştürüyordu. Ve itiraf etmeliyim ki, Yükseltilmiş'in direkleri, kumarbazlar, orospular, hırsızlar, katiller ve aynı zamanda onlarla oynayacaklar ya da onların oyuncağı olacak –artıkları yağı, kemiği ve saçı için satacak "sokak fareleri" tarafından kesilip, bir paçavra yığınında son nefeslerini veren– kurbanlar için mükemmel zulalar oluşturan tekinsiz ağaçları akla getiriyordu.

Sokak boş, gece sisliydi. At arabamız sessizliğe bürünmüş Yükseltilmiş Demiryolu altında takırdayarak ilerliyordu. Belli bazı pencerelerde lambalar titrek ışıklar saçıyor ve buralara, üzerinde beyaz boyayla sahiplerinin *Flora, The Pearl, Amazon* gibi adları yazılı kırmızı ya da mavi boyalı kavanozlar asılıyordu. Fahişelerin reklamı da böyle oluyordu işte.

Bir binanın önünde durduk. Zifiri karanlıkta, en ufak bir hayat belirtisi yoktu. Arabacı, Jamie'ye seslendi. "Silahınız yanınızda mı, efendim?"

Jamie evet anlamında başını salladı ve paltosuna vurdu hissetmek istercesine. "Ya seninki?"

"Yanımda, efendim. Tam burada bekleyeceğim. Her zamanki gibi."

Tehlikenin farkında olunduğuna dair işaretler verildi karşılıklı olarak.

Jamie evin kapısını vurdu sertçe. Kafesli pencere açıldı önce. Karşılıklı bir şeyler mırıldandılar. Sonra hepsi de kırmızı püsküllü çizmeler giymiş, bir dizi kız kankan kostümleriyle dans ederken bir orkestranın da Offenbach çaldığı gürültülü, parlak ışıklı ve dumanlı bir salona alındık. Bir nedenle bu tür bir yerde kızlar *de rigueur** kalıyordu. Tanınsınlar diye mi? Yoksa idarecilerden birinin ahlaksızlığı mı sadece?

İnsan kılığında iriyarı, iyi giyimli bir maymun bizi samimiyetle selamladı ve Jamie'ye şifreli sözlerle bir şeyler anlatmaya başladı. "İnciler olur ama elmaslar yok. Yakutlar belki. Bu taraftan, baylar!" Arka taraftaki, basit, ağaç merdivene doğru yönlendirildik. Mevcut durumdan oldukça rahatsız bir halde, merdivenleri çıkıp yan yana kapıların sıralandığı koridor boyunca izledim onları.

Kılavuzumuz kapılardan birini açtı ve tozlu bir kadife perdenin ardından aşağıda olup biten her şeyi seyredebileceğimiz bir kutuya soktu bizi.

"Bana sadece bir göz etmeniz yeter, Bay Bennett. O saniye yanınızda olurum." Adam kızların dans ettiği sahnenin kenarında bir yeri işaret etti ve yanımızdan ayrıldı.

"Pekâlâ, Charlie, ne düşünüyorsun?" Jamie'nin sarhoşluğu bir gidip bir geliyordu; tam ağzından çıkan sözcükler birbirine karışmaya, tutarlılıktan uzaklaşmaya, bedeni gevşemeye ve dengesini yitirmeye başlarken, birden kendine çekidüzen veriyor, alkolü beyninden zorla dışarı atıyor ve bir an için aklı başında biri gibi görünüyordu. Tiyatrodan buraya yaptığımız iliklerimize kadar bizi donduran yolculuk, kuşkusuz, aklını başına getirmişti; ama şimdi yine soğutucudan çıkarıp içtiği şampanya etkisini gösteriyor ve dili çatallaşıyordu.

* Fr.: Zorunlu. (ç.n.)

"Çok itinalı" dedim, gayet tarafsızca. "Benim gençliğimde, burada yaşarken, böyle bir şey yoktu." İlerlemiş yaşımı sürekli hatırlatmayı ve zamanda bu kadar eskilere gitmeyi bırakmalıydım. Nihayetinde, hâlâ yayıncıları kalemi kağıt üzerinde verimli bir biçimde hareket ettirecek gücümün olduğuna inandırmak zorunda olan bendim.

Aşağıda dans eden kızlara baktım. Sahnedekilere değil ama, müstehcen tarzda dans eden, boyalı yüzlerine rağmen canlı ve taze görünen kadınlara.

Odanın sonunda, sahnenin en uzak köşesinde uzun, kalabalık bir bar vardı.

"Pahalı bir yer bu Chinese Pagoda. Her şey Çinli değil burada. Ayrıca herkesi de içeri almıyorlar. Ya benim gibi eli yüzü düzgün bir hovarda olacaksın ya da şu aşağıdaki Demiradam gibi başarılı bir kiralık katil." Barı işaret ediyordu ve orada "Demiradam"lığa aday en az yirmi adam vardı.

"Eğer şimdi hoşlandığın bir şey görürsen, göster bana." Jamie altımızdaki kalabalığı işaret etti şükranla elini sallayarak.

"Korkarım..." Ah, Polonyalılarınki gibi uzun sürdü korkum. Aslında, ağır akşam yemeğine rağmen, yavaş yavaş havaya giriyordum. İlk kez, utanarak (hep kadın okurların gönlünü almak için kullanılan bir zarftır bu "utanarak"; ama erkekler –eğer erkek okur varsa– "utanarak" yerine "zevkle" koyabilir) itiraf etmeliyim ki, kendimi yeniden benim New York'umda, Leggett'la birlikte *Binbir Gece Masalları*'ndan fırlamış masal kahramanları gibi avlanmaya çıktığımız, şimdi nasıl General Grant'ın kabinesi ve Vali Tilden'ın yasal zaferleri hakkında gerçekler neyse öğrenmekle yükümlüysem, bölgedeki en iyi kerhaneleri bulup öğrenmekle yükümlü olduğumuz, kırk yıl öncesinin Five Points dünyasındaymışım gibi hissettim.

Bir garson kız içeri girdi ve bir şey isteyip istemediğimizi sordu. Sarışın, mavi gözlü ama taşradan yeni geldiği yüzünden okunan kız korkmuş görünüyordu (yoksa Jamie ürkek "bakire tipler"i mi tercih ediyordu?). "Bir şişe daha, Polly. Polly'ydi adın, değil mi?"

"Dolly, efendim."

"Aynı şey! Ve aynısından getir." Kız şişeyi aldı. "Polly'e sevgilerimle Dolly."

Jamie kendi nüktedanlığına kahkahayla güldü ve sonra aniden gayet ciddi bir ifadeyle, "Orada bir kasa vardı, biliyorsun, her türden suçlayıcı belge doluydu içi. Kırıp açtılar kasayı."

"Sen neden bahsediyorsun, sevgili çocuğum?"

"General Babcock. Yarın notlarımı yollayacağım sana. Hepsi çok gizlidir. Büyük jüri bile benim bildiklerimi bilmez."

"Babcock bizzat mı kırmaya çalıştı kasayı?"

"O ve Viski Şebekesi'nden arkadaşları on milyon dolara yakın para çaldı. O kendi payını aldı, kuşkusuz. İliklerine kadar battı bu işe." Jamie sızmaya başlıyordu; ilk söylediklerinin keskinliğinden şimdi düşünceleri değilse bile ağzından çıkan sözcükler birbirine karışıyordu.

"Kasa; ne oldu kasaya?"

"Ha!" Kasa sözcüğü onu kendine getirdi. "Babcock kasayı açmak için Gizli Servis'i kullandı."

"Ama bu kanun dışı!" diye aptalca bir yorumda bulunabildim ben de.

Orkestra şimdi Meksika dans müziği çalıyordu.

"Ah, evet, kanun dışı. Hem de nasıl! Ve bizim de üzerinde duracağımız bu. Başkan'ın özel sekreteri, Gizli Servis elemanlarını bir kasayı soymak için kullanıyor. Eğer bu da işlemezse Grant'a, hiçbir şey işlemez."

Tam altımızda esmer bir kız bir masanın üzerinde dans ediyordu. Jamie takdir edercesine ıslık çaldı. "Hoşuna gitti mi bu, Charlie?"

Polonyalı rolünü oynamayı sürdüremezdim artık. "Evet" dedim, "hem de çok!"

"Olmuş bil."

Ve gerçekten oldu. Koridorun karşı tarafındaki her kapı küçük bir yatak odasına açılıyordu. Kendimi bir oğlan çocuğu gibi sinirli hissetmem bir yana, altmışın üzerinde, kilolu, yorgun her insanın kendini mavi gözlü, dolgun, hem de ne dolgun, vücutlu, küçük, kara bir İrlandalı kızın karşısında bulunca hissedeceği gibi utandım da.

"Sen gayet centilmen birisin, belli." Kız bluzunu çıkarmaya başlarken gülümsedi bana. "Biraz şampanya içeriz, değil mi? Benim için değil, inanın; ama Bay Horner müşteriye en az bir şişe ev yapımı şampanya satamazsak kızıyor. Çıngırak tam şurada. Ah, bu çizmeler öldürüyor beni!"

Çıngırağı çalarak istediğimiz şampanya anında geldi.

Yaşlı zenci garson belli bir beceri göstererek açtı şişeyi. Elli sent bahşiş uzattım adama (Jamie protokol kadar fiyatlar konusunda da uyarmıştı beni. Kız da yirmi dolar alacaktı ve karşılığında da, Jamie'nin söylediğine göre, "*her şeyi* yapacak"tı.

"Her şey" dediğimiz şey, benim yaşımda, gençliğimde düşünülemeyecek bir yavaşlıkta yerine getirilmesi gereken temel hareketlerin pek ötesine geçmedi doğrusu. Neyse ki, gençliğim üzerine derin hülyalara dalma eğilimim hiç olmadı; çünkü zavallı genç Charlie Schuyler bu bir ayağı çukurda ağır et parçasının o kadar derinlerinde kalmış ki, ona ölü bile diyebilirsiniz. Ama ben yine de onu canlı tutmayı başarıyor ve yerçekiminin son bir hamlesiyle toprağa karışmaktan kurtarıyorum.

Cathleen –adı bu– giyinmeme yardım ederken, rahatça dereden tepeden konuştuk. Onun durumundaki birçok kız gibi, bir gün bir dükkân sahibi olmayı hayal ediyor (genç Charlie bir zamanlar böyle bir kızdan bir terzi çıkarmaya çalışmış ama fena halde çuvallamıştı).

"Ama becerikli olmak zorundasın; para kıt bugünlerde. Şimdi fil görmek için ayıracak bir penim bile yok." (Ne demekse... "hayvanat bahçesi"mi?) "Bin dolar biriktirmiştim; bilirsiniz, Jay Cooke 73'te iflas edince hepsini kaybettim."

Kahkahayı koyuverdim ve şaşırtıcı bir biçimde, soluğum da kesilmedi. "Neden mi gülüyorum? Ben de düştüm tuzağa! Ve sıfırı tükettim. Tıpkı senin gibi."

"Ah zavallıcık!" Birbirimizi teselli ettik. Kız finans konularında son derece bilgiliydi doğrusu. En azından benden daha bilgiliydi. Meğer, düzenli olarak, bugünlerde Ohio Demiryolu hisselerine hevesli bir bankerle görüşüyormuş.

Kız, cesaretimden ötürü beni tebrik etti. Belli ki, "centilmenlerin yarısı henüz Panik'ten çıkıp kendine gelmiş değil".

"Yani onların... cinsel performansları etkilendi mi diyorsun?"

"Trajik bir durum. Uğraşıyorlar. Ben de uğraşıyorum. Uğraşıyoruz yani. Ama bütün paranı kaybetmek iyi bir şey değil. Erkeklere acıyorum, bazen."

Jamie çoktan aşağıya inmiş, barda beni bekliyordu. Kendimden ve en azından sıfırı tüketmemiş olduğum gerçeğinden olağanüstü memnun bir halde dar merdivenlerden aşağıya inmeye başlamıştım ki, mazimden çıkagelen korkunç bir yaratıkla, William de La Touche Clancey'yle yüz yüze geldim. Her zamanki gibi iğrenç bir suratı vardı; üstelik şimdi, genelde son evresine gelmiş frengiden mustarip insanlarda görülen bir tür egzamanın rahatsız edici izlerini taşıyordu o surat. Yanında gayet belirgin adaleleri olan, Türk ya da Yahudi, esmer bir fedai vardı ve delikanlı belli ki, umutsuz

bir genç adamdan ziyade, Clancey'nin parasına göz dikmiş biriydi; çünkü ancak açlıktan ölmekteyseniz, görünür bir şekilde hastalıklı böylesi bir yaratığın yanında çalışırsınız.

Nadiren yüzüme gülen talihim yüzüme gülmüştü bu defa ve adam beni tanımamıştı. Bu kadar mı değişmiştim? Yalpalayarak merdivenleri tırmanırken, bir yandan da genç adama tıslayıp homurdanıyordu.

Barda birkaç kodamanla yarenlik ederken buldum Jamie'yi.

İçlerinden biri ya da ikisi tanıdık geldi; restoranlardan mı, tiyatrodan mı çıkaramadım. Birini aslında Dokuz Apgar Kardeşler'den birine benzettim (dördüncüsü ya da beşincisi). Bu olabilir miydi! Lakin, yanılmış olabilirim. Bu kendine saygı duyan kardeşler grubunun herhangi bir üyesinin, benim gibi bir bohemin bulunduğu bir yerde görülebileceğinden kuşkuluyum. Hem de bu... yok, yok, o sözcüğü artık kullanmayacağım. Bu gece yine gençlik günlerimi yaşıyorum.

Yine de, hemen hemen her tür beyefendi için, her şeyin itinalı, sükûnet içinde, bildik –ve *çok* pahalı– olduğu, Josie Woods adlı birinin rahat, zengin müessesesine uğramak gayet normaldir. Şehrin 3.300 genelevi (Jamie'nin *Herald* dosyalarından birinden hareketle verdiği rakam) içinde en ilginç olanı, Allen adlı bir Üniteryen rahibin eviydi; hâlâ da öyle. Allen'ın Water Street müessesesi en az Bayan Woods'unki kadar lüks olmasının yanı sıra, ev rahatlığındaki her yatak odasında açıkça sergilenen birer İncil bulunmasıyla da tanınıyordu. Tecrübelerime dayanarak söylüyorum, dindar Amerikalılar genellikle bu tür işlerden servet kazanmıştır; ama taşradaki çoğu Amerikalı da evangelist taassupla serseme çevriliyor, gezgin vaizler tarafından her gün, kuzu kanıyla kutsanıyor; ya da kutsanıyordu, otuzlar ve kırklarda.

Jamie beni arkadaşlarıyla tanıştırmayacak kadar ketum davranıyordu; ama zaten ben onların beni tanıdığından kuşkuluyum. Hâlâ zindeliğimi koruduğumun düşünülmüş olmasının hiçbir zararı yoktu ayrıca.

Barda, itiraf ediyorum, birazcık kasıla kasıla (umarım yalpalamamışımdır) yerimi aldıktan sonra, kalbimi ve ev yapımı şampanyanın ağzımdaki tadını canlandırmak için konyak ısmarladım.

"Tatmin oldun mu, Charlie?" Jamie, kasaba dışından gelmiş edepsiz bir yeğen... edepsiz bir amcaya bakıyormuş gibi, sinsi bir gülüşle baktı bana.

"Evet, Jamie. Masa üzerindeki dans özellikle esin doluydu. Hatta ruhani bile denebilir." Kodamanlara gülümseyerek, doğaçlamamı konuşturuyordum. "Sanki kızın çizmelerinin masadaki takırtıları ruhani dünyadan bir mesajdı."

Herkes kahkahayla güldü. "Neydi o mesaj?" diye sordu, içlerinden biri. "Southern Ohio Demiryolu hisse senetleri alın; şu an düşük seyrediyor."

Bu espri hak ettiğinden daha fazla kabul gördü. Ama sonra kuş yumurtası büyüklüğünde elmas bir kravat iğnesi takmış bir adam, Komodor Vanderbilt'in düzenli olarak ölü Jim Fisk ve diğer finansçıları, simsarlık işi kurdukları iki kız kardeşle ziyaret ettiğini anlattı.

Alçak bir sesle Jamie'ye Clancey'yi sordum. "Bu yer, ibne finansçılara da hizmet veriyor mu?"

"Yani, burası herkese açık bir yer. Ama eminim, Clancey'ye burnuyla ödeme yaptırıyorlardır." Jamie irkildi. "İğrenç yaşlı yaratık! Biliyor musun, oğullarından biri benden daha yaşlı ve Union Club üyesi."

Clancey, görünüşe göre, karısının parasıyla hâlâ haftalık bir dergi çıkarıyor. "Bazen çok eğlenceli oluyor. Clancey, Tweed'in New York'un başına gelen en iyi şey olduğunu düşünüyordu; o zamanlar dostun yaşlı Bryant da onun bu düşüncesini paylaşıyordu."

"Bu doğru değil."

"Kraut'a sor. Washington'da görürsen, Nordhoff'a sor. Bizim muhabirimiz orada. Birinci kalite bir adamdır aynı zamanda. Ve namuslu, Bryant'ın keşfettiği üzere. Gördüğün gibi, *Post*, Tweed'den komisyon alıyordu ve gerçekte gazeteyi çekip çeviren o düzenbaz Henderson, Tweed'in gayet dürüst biri olduğunu düşünüyordu ve Nordhoff, Belediye Sarayı'na saldırılarını kesmeyince, işte bu yüzden, yaşlı Bryant işine son verdi. Ve biz aldık onu."

Bunun doğru olabileceğini sanmıyorum. Bryant olsa olsa, önüne geçemeyeceği bir olayın seyrine müdahale etmemiştir.

Tensel doymuşluğun verdiği ani rahatlıkla duygusal mı davranıyordum; yoksa gerçekçi mi değildim? Bryant tamamen dürüst değilse, neden bu topraklarda dürüstlük denen bir şeyin kalmadığına inanayım ki? Belli ki, benim eleştirel anlayışım gecenin zevkleriyle bozulmuş. Ben Bryant'ı olması gerektiği gibi, eski dostumuz ve adalet âşığı William Leggett gibi, görmek istiyorum. Bu yoz ve riyakâr Amerikan toplumunda bir yerlerde, bazı insanların içinde

hâlâ gerektiği gibi iyi bir toplum duygusunun yaşadığını hissediyorsam, bunun nedeni Leggett'tır.

Sanırım, sarhoşum. Afyon ruhunun etkisini göstermesini beklerken gözlerimden yaşlar akıyor.

Sekiz

İlk gün ancak yatağın içinde doğrulup oturabildim. Art arda gelen doktorlar benim Chinese Pagoda'ya yaptığım ziyaretin ertesi sabahı bayılıp gitmeme neyin sebebiyet verdiği konusunda aralarında anlaşamadılar.

Kalp sıkışmasından bahsettiler. Ama o halde, yıllar yılı her gün sıkışan, kasılan ve gerilen kalp durmayıp da ne yapsın? Mutlulukla ifade etmeliyim ki, benimki çalışıyor. Ve bu sabah, yatağımda gazeteler ve dergiler yatak örtümün üzerine dağılmış bir halde oturuyorken ve parlak güneş odama doluyorken, kendimi son derece zinde, her şeye hazır hissediyorum.

Ama Emma hâlâ endişeli. "Yataktan henüz kalkmamalısın!..."

"Şimdi değilse, asla!" Kahvaltıda et suyu çorba çok besleyici ve merak ediyorum, insan bu kadar iyi beslendikten sonra niye hasta olur. "Bütün bir günüm var. Ve bütün bir *gecemiz*."

"Bu gece çıkabileceğimizi sanmıyorum. Bu gece olmaz!"

"Eğer akşam yemeği davetine iştirak etmezsek, Bayan Astor sokaklarda kahkahalarla gülecek ve Ward McAllister şerefi lekelenmiş biri olarak Kaliforniya'ya dönmek mecburiyetinde kalacak. Tong'u sürdürmemiz gerek."

John'un gelip Emma'yı Metropolitan Müzesi'ne ve ardından Dokuz Kardeşler'den başka birinin evinde öğle yemeğine götürmesini beklerken, Emma'yla birlikte dikkatli gözlerle New York *Ledger*'daki benim İmparatoriçe Eugénie makalemi inceledik.

"Bu kabul edilemez!" Emma sonunda patlamıştı.

"Benimki mi? Yoksa İmparatoriçe'ninki mi?"

"İkisi de. Giysi modellerinden başka bir şey yok bu yazıda. Bir de, saçlarını nasıl yaptığından bahsediliyor."

"Doğrusu, bu ülkede yalnızca kadınların okuduğu hususunda uyarıda bulunmuşlardı. Muhtemelen onlar elbiseleri ve saç modellerini..."

"Ama giysiler ve saç modelleri hakkında bütün yazılanlar yanlış. Ayrıca İmparatoriçe ne giydiğine zerre kadar önem veren biri değildir. Deliye dönecek!"

"*Ledger*'ın Chislehurst'e kadar ulaşacağını sanmıyorum."

"Ama ulaşacak işte! Biliyorsun İmparatoriçe'yi. Kendisi hakkında yazılan her şeyi okur."

"Metin olmalıyız, Emma. Ve İmparatorluk'un benim yaşadığım sürece yeniden kurulmamasını umalım; yani birkaç hafta idare edelim."

"Yapma, Papa!" Ortada gerçekten kaygı verici bir durum vardı.

Aniden beni yatağa düşüren illet neyse, ondan çektiğim onca acı bir yana, şimdi fark ediyorum ki, hızla daldığım o uykudan *uyanmayabilirdim* de; bu yüzden mümkün olduğunca çabuk Emma'yı evlendirmeye karar verdim.

John geldi, en meraklı haliyle. Keşke bu kadar sıkıcı biri olmasaydı. "Keyfiniz yerinde görünüyor, efendim."

"Orada kalmasını istiyorum."

"Herkes *Ledger*'daki makalenizi okuyor..."

"Olumsuz mu buluyorlar? Annenizin Paris hakkındaki fikirlerini biliyorum da!..."

"Ama Faith var biliyorsunuz. O bayılır bu tür şeylere."

Bu Apgarvari konuşma biraz daha sürdü ve sonra onlar çıktılar; ben de *The Nation*'dan Bay Godkin'in teklif ettiği Cavour çalışmamın başına oturabildim. Çok az para veriyor; ama İmparatoriçe hakkındaki oldukça –neden oldukça?– daha doğrusu, düpedüz sallama bir yazıdan sonra, kendime (ve *Paris Under the Commune* eserime hayran ülkedeki az sayıda ciddi okura) aklımın ve yeteneğimin hâlâ yerinde olduğunu hatırlatmalıyım.

Odama hafif bir öğle yemeğiyle birlikte, Jamie'den bir paket politik enformasyonu da içeren her zamanki posta gelene kadar sıkı çalıştım. Kimse gerçekten hasta olduğumu bilmiyor. Emma herkese biraz "keyifsiz" olduğumu, üzerime bir uğursuzluk çöktüğünü ve deniz havasının bana iyi gelmediğini anlatıyor.

Gilder okumam gerektiğini düşündüğü birkaç kitap göndermiş bana. Mark Twain'in yeni kitabı, Mississippi kıyısındaki küçük bir kasabada yaşayan bir oğlan çocuğu hakkındaydı. Herhangi bir çocuğun yaptıklarının ilgimi çekeceğini söyleyemem. Korkarım, bu kitap da William de La Touche Clancey çizgisindeydi. Şöyle bir göz attığımda, kuşkusuz, konferans salonlarından derlenmiş, birkaç hoş espri bulabildim kitapta. Ama kaba Batılı ağzını kullanmaya gelince, ben Edward Eggleston'ı, özellikle de *The Hoosier Schoolmaster*'ı [Indiana'lı Okul Müdürü] tercih ederim. Din adamı olmasına rağmen, Eggleston görünüşe bakılırsa Hıristiyanlık'tan, en azından sınır bölgelerindeki Evangelist tezahürlerinden pek hoşlanmıyor ve onun kitaplarını Balzac kadar kolay okuyabiliyorum.

Ayrıca De Forest adlı yazar da ilgimi çekiyor ama yayın dünyasına kalırsa, adam tam bir fiyaskoymuş. Gilder, yazarın yeteneğini kabul ediyor ama şunları da ekliyor: "Ne var ki, romanlar kadınlar içindir; ama onunkiler aşırı sert, dejenere hayatlara ilişkin ve politik göndermelerle dolu." Başka bir ifadeyle, aşırı ilginç ve aşırı gerçek.

Bir tarafta romantik yazarlar, diğer tarafta gerçekçiler arasında süregelen bu "estetik" tartışmada garip olan şey, okulların hiçbirinin romantik yanlış etkiler yaratmanın ötesine geçememiş olmasıdır. Amerikan gerçekçilerine göre, bir fabrikanın çalışmasını betimlemek bir biçimde canlı ve samimi olmak demektir ve bir noktaya kadar haklılar. Ama iş *fabrikalardaki* kadınlara, erkeklere ve onların, özellikle işte ya da evde, birbirlerine gerçekten yaptıklarına gelince, bu *gerçekçiler* de her bakımdan popüler, işi başından aşkın kadın yazarlar ya da hatta, gözümüzü en yükseklere dikersek, *her türlü* hakikatle tıpkı bizim gibi yüzleşip hızla gümüş bulutların güzel bir kurukafaya benzeyen ama, ah, öylesine kurgusal bir aya dokunup geçtiği gecelerde hortlaklar ve perili evler canlandıran New England mektuplarının kara peçeli hanımefendisi Nathaniel Hawthorne gibi gerçekçilikten uzaklaşıyor ve romantik olup çıkıveriyorlar.

Eğer bu tartışmayla daha fazla ilgilenseydim, buralarda pek bilinmeyen Fransız gerçekçileri üzerine bir şeyler yazardım. *Atlantic*'teki Howells pek hevesli görünüyor; hatta Turgenev üzerine bir şeyler de yazdı. Ama onun kadınlara yaltaklandığı, kolaycı romanlarını okuyunca, insan merak ediyor; bütün zekâsına rağmen, hayranlık uyandırdığı şeyin tersini yapmaktan kendini alamıyor mu acaba? Birkaç kez Flaubert'in *L'Éducation Sentimentale*'inden* insan hayatını olduğu haliyle –çoğu hayatta olduğu gibi, birbirinden farksız yılların akıp gittiği– anlatan mükemmel bir roman olarak söz ettim; ama, yazar, Mark Twain'in aptalca esprilerine ve Hawthorne'un melodramatik romanslarına hiç benzemeyen bir biçimde, bu ağır seyir içindeki her burgacın bir gerçeklik ışığıyla parlamasını sağlıyor. Özellikle Hawthorne'un son kitabı var aklımda bunları düşünürken. Kitapta, Roma yeraltı mezarlarından fırlayıp

* Fr.: Gönül ki Yetişmekte (Bir Delikanlının Romanı) Adam Yayınları, çev. Cemal Süreyya, 1982. (ç.n.)

çıkmış, yaşı yüzlerle telaffuz edilen bir karakter Campidoglio'da günümüzün yarı keçi yarı insan orman tanrısıyla karşılaşıyor. Kuşkusuz, bu orman tanrısı yok edilmelidir; çünkü New England ruhu doğal olanın, mehtaplı gecelerdeki hayaller biçiminde de olsa, hapsedilmesini, kovulmasını ve öldürülmesini gerektirir.

Bir sabah için bu kadar edebiyat eleştirisi yeter, sanırım. Zaten bu mağrur Amerikan yazarlarını yollarından döndürmek niyetinde değilim; çünkü bunların hepsi ulusal edebiyatı yere göğe sığdıramazken, bir yandan da Londra'dan gelecek yeni kitap sevkıyatını bekler dört gözle.

Neyse, bu kadar gevezelik yeter; şimdi Cavour zamanı. Ve biraz sıkı çalışma.

Dokuz

Kiralık araba hizmeti veren bir ahırdan bizi Bayan Astor'a götürmesi ve gece yarısı gelip bizi alması için güzel bir fayton kiraladık.

"Evet, efendim, Bayan Astor'dan ayrılma vakti hep gece yarısıdır." Böylesi düzenlemelerden sorumlu otel görevlisi, konuklarından ikisini Parnassus'un –yanılmıyorsam, dağdı o, değil mi?– en tepesine göndermenin verdiği heyecanı bir an olsun bastırmak niyetinde değildi. Adam ayrıca bize kendisinin de o büyük dünyanın bir parçası olduğunu, zirveye kimin çıkıp kimin çıkamayacağı ve çıkanların yemeğe tam olarak saat kaçta (20:00'mış) oturacağı ve parti şefin tek başına üstesinden gelemeyeceği kadar kalabalık olduğunda kimin yiyecek sağlayacağı bilgisiyle birlikte, büyük bir zevk duyarak gösterdi.

Emma, Schönbrunn'daki bir Winterhalter portresinden –Montijo imparatoriçesinden çok Wittlesbach imparatoriçesi olarak– çıkıp gelmiş gibiydi. Ancak bir sarrafın büyüteçle bakarak sahte olduklarını söyleyebileceği derecede ustalıkla yapılmış, taklit d'Agrigente elmasları takıyordu. O gizemli hastalık öncesine göre incelmiş olduğumu görmek de benim bir parça hoşuma gitti; sanırım, çok seçkin bir çift gibi görünüyorduk.

İlk başta birbirinin kopyası iki Astor evinden hangisinin ev sahibemize ait olduğunu bulamayabileceğimizden korktum; ama Emma'nın belirttiği gibi, görümceler aynı gece parti verecek olsa, Fifth Avenue arabalardan geçilmez olurdu. Bu arada, Amerikan toplumunun taşralılığından sıkılmayacağını umduğumu söylediğimde, başını salladı şiddetle.

"Ne sıkılması, Papa! Bütün bu paralar... pekâlâ, o çirkin odalardaki elektrik akımı gibi ve ben tam anlamıyla heyecandan kuduruyorum. Tepeden tırnağa ürperiyorum. Senin zengin insanların burada parayla, kutup yıldızları gibi, pırıl pırıl parıldıyor." Emma, bütün o kaba kurmaca zevkine karşın, arada bir şaşırtıcı bir biçimde edebi olabiliyor.

Astor hizmetçi sınıfından –koyu yeşil pelüş üstlükler, arma işlenmiş altın düğmeler, kırmızı gömlekler, golf pantalonlar ve siyah ipek çoraplar giymiş– uşaklar faytondan inmemize yardım

ederken, serpiştirmeye başlayan kara rağmen küçük bir kalabalık toplaşmış, bizi seyrediyordu. 350 Fifth Avenue'un dış kapısından başlayan kırmızı bir halı cömertçe merdivenleri kaplayarak yan yollar boyunca ilerliyor ve süslü bir kapıdan evin içine uzanıyordu. Aceleyle girdik içeriye.

Saray teşrifatçısı kılıklı bir adam hanımları dinlenme ya da diğer bir deyişle yenilenme odalarına yönlendirirken, erkeklere de vestiyeri gösteriyordu. Sonra, uygun bir şekilde dinlenmiş ve yenilenmiş Emma'yla birlikte geniş bir merdivene açılan uzun bir koridorda ciddiyet ve vakarla ilerledik. Evin içi, sokaktan bakıldığında ince bir çikolatalı kek dilimi gibi görünen dışından daha büyük ve daha etkileyiciydi.

Tuileries'ye girenlerin yaptığı gibi, art arda sıralanmış (ikisi mavi, biri lal renginde) üç misafir odasının içinden geçtik. Her şeyde kendini gösteren zenginlikten, genelde ise, her ne kadar asılan tablolar o kadar iyi değilse de ve heykel de sıradan bir şey olsa da, iyi bir zevki yansıtan mobilyalardan çok etkilendim. Muhteşem kristal avizelerin ışığı çok sayıdaki gümüş aynada büyüleyici bir güzellikle yansıyordu ve üçüncü odanın sonundaki, adına yaraşır bir limonluktan başka, her yerde taze çiçekler –güller, orkideler– ve egzotik bitkiler vardı. Dondurucu bir New York kışının ortasında tam anlamıyla tropik bir cengele sahip olmak eşsiz bir lüks olsa gerek.

Bayan William Backhouse Astor, evlenmeden önceki adıyla, Caroline Schermerhorn, namı diğer Mistik Gül, kendi kötü bir portresinin altında dikilmiş, konukları karşılıyordu. Fazlasıyla açmış gülünün güzelliklerine tıpkı bir köle gibi hayran Ward McAllister ise olmayı en çok istediği yerde, yanı başındaydı ev sahibesinin. Bayan Astor genç değildi (kırk, kırk beş?) ve kapkara saçları kendi saçı değildi; ama Cengiz Han'ı bile kıskandıracak elmas taşlar, inci kolyeler ve zümrütlerle bezenmiş bir korsayla süslediği bedeni tamamen kendisinindi ("beden" sözcüğü tamamen bu son küçük fiilin konusudur: süslü niteleme tümceleri şimdi benim kalemimden, yalnızca uzun boyuyla dimdik ayakta duran Bayan Astor'un değil, oradaki bütün diğer hanımefendilerin üzerinden düşen, parlayan, üzerinde takılı duran gerçek mücevherler gibi damlıyor kâğıdın üzerine).

Ward McAllister'ın, saklamayı istediği bildik liman kokusundan daha berbat olan ve çiğnediği menekşenin kokusunu yayan so-

luğunu hissettirerek kulağıma fısıldadığına göre, bu özel akşam yemeği davetine elli civarında hanımefendi ve beyefendi davet edilmiş. "New York'un önem arz eden tüm şahsiyetleri bu akşam bu çatının altında."

Mistik Gül'ün gözleri, Emma'yı uzun uzun süzdükten sonra, doğrudan, taklit d'Agrigente elmaslarına kaydı. Bir an için, Bayan Astor'un aniden saplı gözlüğü yerine sarraf büyüteci çıkarıp Emma'nın taklitlerinin üzerine eğileceğini ve bize kapıyı göstereceğini sanıp korktum.

Ama Emma, tıpkı zafer şenliklerinde taşınan sancaklar gibi uçuşan renkleriyle ev sahibemizin takdir dolu bakışları önünden geçti. "Hakkınızda çok şey duydum, Prenses. Bu gece bizimle olduğunuz için çok memnunuz."

"Siz, madam, bizi davet etmekle büyük bir incelik gösterdiniz." Emma'nın Fransız aksanı gayet –bilinçli olarak– belirgindi.

"Bay Schermerhorn Schuyler!" Bayan Astor lütfedip, kalın yüzüklü parmakları üzerine eğilmeme izin verdi. "McAllister'ın, sizinle kuzen olduğumuz hususunda hiç kuşkusu yok. Biliyorsunuz, ben bir Schermerhorn olarak doğmuşum." Ses tonu o kadar hürmetkârdı ki, sanki bir İngiliz kraliyet soyundan geliyordu.

McAllister'ın benim ismimle oynamasından hiç hoşlanmadım doğrusu. Sosyal olarak bize olan tutkusuyla, ne büyük Schermerhornlarla ne de büyük Schuylerlerle bağlantılandırılarak, bana yanlış bir kişilik dayatmayı başarmıştı. Benim Schermerhorn annem, babam Schuyler o zamanlar uçsuz bucaksız bir şehrin bir semtini süsleyen bir ad değil, gerçek bir köy olan Greenwich Village'te bir taverna işletirken, hepsi de yaşayacak kadar şanssız, birbirinden farksız on bir kardeşten biri olarak yoksul bir taşra kasabasında doğmuş.

Ama ben kural gereği oynamam gereken rol neyse oynamaya hazırım; ayrıca, yumuşak başlıyımdır. "Evet, annem de bir Schermerhorn'dur. Columbia County'den." Hepsi doğru bunların. "Yaşadıkları yer Claverack'a yakınmış." Yine tamamen aslına sadık.

"Bizimki gerçekten geniş bir aile." Bayan Astor, sanki kendisi Kraliçe Viktorya, ben de uygun bir biçimde kabul edilmesi gereken bin tane Alman prens kuzenden biriymişim gibi, kibarca başını salladı.

Ardından her şeyin mavi-yeşil damasko ve zengin malakit taşı olduğu, bir sonraki oturma odasına geçtik. McAllister, çoğu kez

onun daha iyi tanıdığı insanları ona takdim etmek için Gül'ünün yanında kaldı; lakin, bir kraliyet malikânesinde teşrifatçının görevi de budur zaten.

Emma ortamı hareketlendirmişti. Herkes tanıyordu onu. Birçok hanımefendi onunla Bayan Mary Mason Joneslardan biri ya da öbürünün öğle yemeği partilerinde karşılaşmıştı ve dolayısıyla Emma'nın kendi cinsinde saygın arkadaşlar edinme imkânı olmuştu. Erkekler, çok fazla âlemden donuklaşmış gözleriyle kırmızı yanaklı şişman erkekler, büyük bir takdirle Emma'ya bakıyordu. Gururla, beni böylesine sıkan, New York'un mühim şahsiyetleri unvanını taşıyorlardı. Ama ne yaparsınız ki, ben bir dilenciyim; seçme şansım yok.

"Hiç nazik değilsiniz!" Kadının sesi arkamdan geliyordu. Döndüm ve her zamanki ışıltısı ve neşesiyle Bayan William Sanford'u karşımda buldum.

"Sizi nasıl hayal kırıklığına uğrattım acaba?"

"Brunswick'teki öğle yemeğinde bize katılmadınız."

"Rahatsızdım biraz. Gerçekten. Delmonico's'un şahane yemekleri dokundu..."

"Prenses de öyle söyledi; ama ben bizi defterden sildiğinizi düşündüm."

Bu minvalde sürdü gitti konuşma. Şaşırdım; Emma bana, Sanford'un, nekahet dönemimin ikinci gününe denk gelen davetini kabul ettiğini söylememişti. Ben de, her zamanki gibi, Apgarland'de inzivaya çekilmiş olduğunu sanmıştım.

"Biz şahane vakit geçirdik! Umarım o da memnun kalmıştır. Belmontlar da oradaydı ve Emma'yı yere göğe sığdıramadılar; ama herkes öyleydi zaten."

Bayan August Belmont'tan aldığım gizemli yılbaşı yemeği davetinin hikmeti şimdi anlaşılıyordu. Daveti gördüğümde Emma'ya, "Onlarla tanışmadım" demiştim.

"Ama ben tanıştım" dedi. "Merak etme. Sevimliler. Bizim gibi, Atlantik'in diğer kıyısından." Belmont, yani "Güzel dağ" bu adla doğmuş; ama Almanya'da. Bir Yahudi olarak, New York düzeni içinde durumuna oldukça uyan bir konum işgal ediyor. Yine de, adamın müthiş bir çekiciliği var; çünkü Amerika'da Rothschilds'i temsil ediyor ve McAllister'ın gerçek "tong" dediği şeye sahip olduğundan, sarayı ve eğlenceleri neredeyse Mistik Gül'ünkilere rakip.

"Ne var ki Caroline, Belmontları buraya davet etmiyor. Çok dar görüşlü, bana göre." Bayan Sanford ev sahibemizi açıktan eleştiriyordu. Ondan hoşlandım; hem de çok fazla.

"Öyleyse, zannedersem, bir sınır çizgisi çekmek istiyor" diye karşılık verdim.

"Evet. Ve yaptığı şey, yemek odasına rahatlıkla sığacak olası en geniş uyuşuklar tayfasını içeride tutacak kadar geniş bir dış çember çizmek." Bu hiç beklenmedik bir açıklamaydı.

"Gerçekten, Bayan Sanford, bence siz bir devrimcisiniz!"

"Eğer bu şehirde çok uzun kalırsanız, aynı yörüngede devrile devrile siz de bir devrimci olacaksınız. Şu beylere bakarsanız, göreceksiniz!"

Zaten hepsine dikkatle baktığımı söyledim.

"Yarısı daha şimdiden sarhoş. Ofislerinden çıkıyorlar, Hoffman'ın barına ya da kulüplerine uğruyorlar, bir iki tek atıp evlerine gidiyor, biraz daha içiyor ve karılarıyla kavga ediyorlar. Sonra, işte buradalar; suyoluna gözünü dikmiş bizonlar gibi, yiyecek ve içecekten başka bir şey düşünmüyorlar."

"Herhalde Bay Sanford bir... bizon olmuyor, değil mi?"

Tavırlarında bir gariplik sezdim. Başını hafifçe yana çevirdi; eğlence bitmişti. "Hayır, hayır. Bill genellikle yiyip içmekten hiç hoşlanmaz. Ama dışarıya çıkmaktan hoşlanıyor; ben ise hoşlanmıyorum."

"Şimdi de mi?"

"Bu sıcak evde *siz* serin bir Atlantik esintisi gibisiniz, Bay Schuyler!"

Keyiften dört köşe oldum ve yemek vaktinin geldiği duyurulana kadar minnetle eşlik ettim ona.

Ward McAllister, Astor yerine, önce Emma'yı taktı koluna. Ben kolumda Bayan Astor'la en son girdim içeriye (McAllister önceden azametli bir kahyayla protokol gereklerini ağızdan iletmişti).

"*Bay Astor* nerede?" diye sordum, uzun yemek odasına giriş hızımızı belirleyen yanı başımdaki görkemli kadına.

"Florida'da." Eyaletin adı sanki çok yabancı ve hiç de hoş olmayan bir yermiş gibi çıktı ağzından. "Tekneye biniyor. Orada atları var da... Atları sever misiniz, Bay Schermerhorn Schuyler?"

Bu konuda elimden geleni yaptım. Aslında bütün o uzun ve tantanalı yemek boyunca elimden gelenin en iyisini yaptım; çünkü ben Bayan Astor'un sağındaydım; bir yabancı olarak öncelik verilmişti bana.

Yemek odasındaki her şey en saf, en ağır, en pahalı altındandı. Büyük şamdanlar, kâseler, servis tabakları... her şey altındandı; hatta, masayı süsleyen güllere (mistik?) bile altın görüntüsü verilmişti.

Ne var ki, insan bu yüksek yere oturmak ve o şahane yemekleri yemek için büyük çaba harcamalıydı. Bayan Astor'la konuşmak kolay bir iş değildi; çünkü hızla konudan konuya atlayıp duruyordu. Bekleneceği gibi, edebiyat bahsi açmadım. Bu, eğer düşüncelilerse, ötekilerin yapması gereken bir şey. Bayan Astor o düşünceli ötekilerden değildi. Bugünlerde okumaya değer bir şey bulamadığını söylemek zorundaymış. Ama lütfederek, İmparatoriçe Eugénie yazımın aralarına yerleştirilmiş çizimlerden hoşlandığını kabul etti. O, müzikte daha iyiydi. Bütün büyük operaların ikinci perdelerini görmüş, bazen de dinlemiş. Resim ve heykel? Kendine ait olanları övmek dışında bir şey yok.

Ciddi meselelere dalmaya cüret ettim bir süre sonra ve yakında Washington City'ye gideceğimi söyledim. Başkan'la görüşecektim. Onu etkileme umudum mutlak bir dışlama hamlesiyle anında sönüp gitti. "Ben şahsen hiç Washington City'ye gitmedim."

"Ama zaten burayı neden terk edesiniz ki?" diye yumurtladım, aptalca, onun ilelebet kendi yemek masasında kalması gerektiğini ima ederek. Hizmetçi altın kadehlerimize Château Margaux şarabı dolduruyordu.

"Ben Ferncliff'e giderim." Bu bir duyuruydu. Ferncliff, kocasının Hudson kıyısında, Rhinebeck'te inşa ettiği evinin adı oluyor. "Ayrıca Newport'a giderim. Orada bir sayfiye evimiz var. Siz ve Prenses bizi ziyaret etmelisiniz. Önce arabalarla Boston'a gidiliyor. Sonra Fall River hattındaki arabalara biniliyor."

Bu, sanırım, muhabbetimizin havası hakkında bir fikir vermiştir. Bir yerde beni Schermerhorn bağlantısı konusunda fazla sıkıştırdı; ne mutlu bana ki, bir kere bile yalana başvurmadan, gerçekten kuzen olduğumuza ikna ettim onu.

Yemek üç saat sürdüğünden, artık Bayan Astor'u tanımayı isteyebileceğim kadar tanıdığımı hissediyorum. Yemek ve tabak değişimleri bir rahatlama sağlıyordu; çünkü benim sağımda Bayan Sanford oturuyordu. Ev sahibemiz hakkında ağzımdan tek kelime bile çıkmamış olmasına rağmen, nasıl zorlu bir süreçten geçmiş olduğumu biliyordu. Onun şimdi gözüme bir tür iyi niyet ve nezaket meleği gibi göründüğünü söylemeliyim (karşıtlığın bir sonucu

mu?); aynı zamanda, olayları kavrama konusundaki hızı muhteşemdi, evet, çok hızlı yakalıyordu. Bu bakımdan, dikkat çekici bir biçimde, Emma'ya benziyordu.

Saat on bir civarında, Bayan Astor yerinden kalktı; tam da şişelerde kalanları içmeyecek oda hizmetçileri bulmanın zorluklarından bahsettiğim cümlenin ortasında. İpek hışırtılarının fısıltılı müziği eşliğinde bütün hanımefendiler Bayan Astor'un peşi sıra yemek odasının bitişiğindeki geniş sanat galerisine geçtiler. Yemek odasında erkekler bir araya toplaşıp çeşit çeşit şarapların tadına bakmaya koyuldular.

Ben kendimi hevesli McAllister'ın yanında buldum. "Size bayıldı! Bizim Mistik Gül'ün her halinden belli."

Diğer yanımda, bir elinde purosu, her zamankinden daha cazibeli görünen William Sanford vardı. "Eski teneke soba ne âlemde, Bay Schuyler?" Bu, senli benli olduğumuz anlamına geliyordu.

Bayan Astor'un o havalı edasıyla karşılık verdim ben de: "Eğer bir teneke sobam olsaydı, Bay Sanford, iyi yanmasını umut ederdim."

"Eski bir demiryolcuyu mazur görün. Aramızda kullandığımız eski bir deyimdir bu." Bir süre daha, kimliğinin yeni bir boyutunu teşhir ederek, sürdürdü konuşmasını; dobra biri ve yılan kadar tehlikeli; yontulmamış Komodor Vanderbilt görünüşü altında bir tür elmas kendisi. Bu hali beni çok yoruyor; iyi ki, üzerimde bıraktığı etkiyi görebilecek kadar akıllı olduğundan hemen kendine çekidüzen verdi.

"Prenses'in Belmontlardaki öğle yemeğinde bize eşlik etmesinden büyük mutluluk duyduk."

"Bayan Sanford anlattı..." Bile bile tadını kaçırdım; bu özel tanışıklığı ilerletmeye zerre kadar niyetim olmadığını belli ediyordum.

"Umarım, Prenses de memnun kalmıştır..."

"Bir galamıymış neymiş; hiçbir şey anlatmadı bana Prenses."

"Evet." Gri gözler daha da açıldı şimdi ve hesaplıyordu... Ama neyi? Beni nasıl kazanacağını mı? Lakin, ben çabaya değmem pek. "Umarım, ikiniz haziranda, bizi Newport, Rhode Island'da ziyaret edersiniz..."

"Hazirana daha çok var. Ayrıca..." diye ekledim, bir yerlerden esinlenerek, "Bayan Astor'a sözümüz var."

"Beechwood rahat değildir."

Astorların sayfiye evinin adı buydu demek. "Ayrıca ben ön seçim kongrelerine katılmak zorunda kalabilirim. Emma, St. Louis ve Cincinnati'yi görmeyi çok istiyor; tabii, eylem halindeki Halkı da." Eğer Sanford söylediklerimin bir kelimesine bile inanmış olsa, buradakilerin dediği gibi, her şeye inanırdı. Ama ben elimi açmıştım.

"Elbette." Sanford ılımlıydı. "Conkling esas adam, biliyor musunuz?"

"Başkanlığa aday olacak mı?"

Sanford usulca başını salladı, bilerek, sanki kralı tayin eden kendisiymiş gibi. "Stalwarts ayarladı her şeyi ve sizin bütün o Bristow ve Schurz gibi reformcularınıza rağmen, kimin aday olacağına Tom Murphy ve Chet Arthur karar verecek. Elbette, bir ön seçim olacak."

"General Grant'ın bir üçüncü dönem isteyeceği doğru mu?"

"Bay Grant seve seve ister ve sanırım, isteyecek de. Ama bu Babcock mevzusu..." Sanford, üzgün olduğunu göstermek istercesine, başını salladı. "Reformcularınızın, aklı başından uçmuş aptallar gibi, Sivil Servis hakkındaki bitmek bilmez yaygaralarından hiç söz etmiyorum, tabii."

İktidara gelen partinin bütün devlet kurumlarına, yerlerini gasp ettikleri görevlilerin liyakat ve kabiliyet olarak çok gerisinde olan kendi yandaşlarını yerleştirmesinin neredeyse kural olduğu mevcut parti sisteminde açıkça mümkün olamayan bir Sivil Servis reformu istemenin aptalca olduğuna katılıyorum. Ömrümün yarısı bunlarla geçti benim. Yakınlarda, devlet memuru adayları için yapılan bir sınavda, tahmin edilebileceği gibi, komik şeyler yaşanmış. Sağda solda en çok anlatılan, Tahsildar Arthur'un beslemelerinden birinin sorulardan birine verdiği yanıttı: "Birleşik Devletler anayasası hangi süreçlerden geçerek yürürlüğe girdi?" sorusuna, bu has Cumhuriyetçi, "Süreci bilmiyorum; nereye girdiğini de görmedim" diye yanıt vermiş.

"Senatör Conkling'le tanışmadınız, değil mi?"

Geçen yaz ayaküstü karşılaştığımı söyledim.

"Etkileyici bir adam, mükemmel bir hatip ve olabildiğince mağrur elbette. Hanımefendiler bayılıyor ona!"

"Evet. Özellikle de arkadaşımız Bayan Sprague."

İlgilendiğini gösteren bir bakış atarak, sanki bu tavrımla beni ödüllendiriyordu. "Yani, şimdi, bunu demek istemediniz öyle değil mi?"

"Ne söylediğimi biliyorum ben. Bayan Sprague Paris'te yaşadı, biliyorsunuz. Madeleine yakınlarında, Rue Duphot üzerinde bir dairesi vardı" diyerek, ayrıntıları yığdım önüne.

"Olağanüstü güzel bir kadın!"

"Gerçekten güzel."

"Kanımca, Kate Chase Sprague, bu ülkede bir kraliçe olacaksa, ona en yakın isimdir." Sesini alçalttı Sanford. "McAllister bu söylediklerimi duymasın; yoksa Mistik Gül'ün dikenlerinden birini yoluma koyar. Zaten Bayan Astor, New York'un ta kendisidir; ama Kate, 73'e kadar Washington'ın, politikanın kraliçesiydi. Sonra her şey değişti. Ne komik!... Panik geliyor diye uyardım Sprague'ı; ama o adam laf dinlemiyor ki!... Hiçbir zaman dinlemedi. Sarhoş olmadığı nadir anlarda da tam bir egzantriktir. İçlerinde beyni olan kişi Kate'dir."

"Ama görünüşe bakılırsa, bu beyin artık Senatör Sprague'ın değil, Senatör Conkling'in hizmetinde." En çok konuşulan Washington ilişkisi, New York'lu yakışıklı senatör ve eyaletin Cumhuriyetçi Parti'sinin başı Roscoe Conkling'le bir zamanlar başkanlığa da soyunmuş merhum Baş Yargıç Salmon P. Chase'in güzel kızı ve aynı zamanda Rhode Island'dan çılgın genç senatör William Sprague'ın mahvolmuş karısı Kate Chase Sprague arasında yaşanandı. Emma, Paris'te Kate'le sık görüşüyordu. Kraliçe'mizin aksine onu canından bezmiş, öfke dolu bir sürgün olarak görürdü; ama en azından Kate, Chislehurst yerine Paris'te olduğu için şanslıydı. Paris'te yolumuzun kesiştiği bütün Amerikalılar içinde Emma en çok, hitap ettiği adıyla, Kate'i tutardı ve itiraf etmeliyim ki, Rue Duphot'nun karamsar ortamına rağmen, bu kadında yalnızca dünyanın merkezinde olmanın değil, bir zamanlar dünyanın ilgisinin de üzerinde olmasının getirdiği garip bir ışıltı vardı.

Kate şimdi neredeyse iki yıldır Paris'teydi; kocasıyla arasında bir okyanus... ve bin şişe, âşığı Conkling ile arasında ise toplumun baskısı vardı. Genç adamın hırsını bir kenara koyuyorum; çünkü, Sanford'un söylediğine göre, gelecek yıl başkanlık seçiminde şansını deneyecekmiş.

Şimdi aklıma geldi: Bu durum beni garip bir ikilemde bırakıyor.

Conkling aday olmalı mı ve ben Tilden için mi çalışmalıyım? Kate ile Conkling skandalı zaten pislik içinde geçen seçim sürecinin bir parçası haline gelirse, benim tavrım ne olmalı? Hiçbir tavır

almayacağım... ve umuyorum, Cumhuriyetçiler Conkling'in amansız düşmanı Temsilciler Meclisi Sözcüsü James C. Blaine'i aday gösterir.

Elbette, geçen yaz Bayan Sprague'ın dairesinde tesadüfen Senatör Conkling'le karşılaşmamızı kendime saklayacağım. Çay saatine *az kala*, kapıda dikilmiş, Kate'le vedalaşıyordu. Kate o kadar aceleyle ve kızarmış bir yüzle bizi tanıştırdı ki, Cumhuriyetçi Parti'nin uzun boylu, dinç Adonis'ini gazetelerdeki karikatürlerinden tanımamış olsaydım, kapıdaki adamı, İmparatoriçe'nin arkadaşı ve dişçisi Dr. Evans gibi, üzerine başka bir şey giymiş bir meslek erbabı sanırdım.

"İlgi çekici bir oyun bu." Sanford purosunun dumanını koyverdi havaya. "Bazen kendim de oynamayı düşünürüm."

"Politika mı?"

"Evet. Paranız ve olayları sezme kabiliyetiniz varsa, neden olmasın; çok basit. Senato'da bir sandalye kapmak, sanırım bana iki yüz bin dolara patlar. Conkling kendi yeri için biraz daha fazlasını harcadı; ama New York, Rhode Island'a göre çok daha verimli bir yer zaten."

"İyi ama, bunu neden isteyeceksiniz ki? Nihayetinde, insanlar Senato'ya biraz para yapmak için girmiyor mu? Sizde zaten var para."

Sanford güldü. "İyi fikir! Sanırım, büyük ödülü kazanıp kazanamayacağınızı görmek istiyorsunuz. Yani başkan olabilir miyim? Sırf başkan olmak için bile değer, değil mi?"

"Hiç böyle düşünmemiştim. Tek söyleyebileceğim, bizim başkanlarımızın, savaş zamanı dışında, neredeyse hiçbir işlevi yoktur."

"Ama orada *oturuyorlar*! Görmüyor musunuz? Şimdi, yolsuzluktan endişe duyduğunuzda..."

"Bay Sanford, size söz veriyorum, birilerinin rüşvet alıp verdiğini düşünerek bir damla uykumu feda etmeyeceğim!"

"Efendim, sizin yazılarınızı okudum. Dostlarınızı tanıyorum. Bütün bunlar sizi şaşırtıyor. Ama nüfusunun yarısı İngilizce konuşmayan ve herkesin pastadan payını almak için yırtındığı bir ülkeyi başka nasıl yönetebilirsiniz ki? Size bir şey söyleyeceğim..." Söyledi de. "Kişi olarak ben sizi severim. Bu demokrasi denen şeyi de zerre kadar sevmem. Yönetiminde dürüst insanların olduğu iyi yönetilen ülkeler hoşuma gider; mesela Prusya..."

"Bir tiranlık?"

"Eğer ortalığı temizlemenin, doğru olanı yapmanın tek yoluysa, kabulümdür."

"Doğal olarak, tiran da siz olacaksınız..."

"Ah, hem de hiç tereddütsüz kabul ederim bunu." Şaka yapmadığını gösterircesine güldü.

"Bayan Sprague doğru 'tong'a sahip." Öteki kulağım McAllister'ın yavan sesiyle doldu birden; sihirli bir ad duymuş ve beklendiği gibi tepki vermişti. "Ne zaman New York'luların Washington'da sosyetenin olmadığını söylediğini duysam, derim ki, nedenmiş; siz hiç Yeni Yıl Balosu'nda Bayan Sprague'ı ya da küçük bir taç gibi ördüğü saçları ve göz alıcı mücevherleriyle onun bir odaya, herhangi bir odaya girdiğini gördünüz mü hiç? Artık bitti; aklım almıyor. Sıfırı tükettiler; bilmiyor muydunuz? Spraguelar."

Bu son parça, zavallı kadının gösterişli tuvaletinin cazip bir ayrıntısıymışçasına eklenmişti sanki.

McAllister sonra bana, oldukça bol krema ve tereyağı eklenerek pişirilen bir tatlı su kaplumbağası tarifi verdi. "Bunu bana Maryland'li bir karamık öğretmişti." Ayrıca bana, İngiltere'de yalnızca hizmetçiler "efendim" derken, Amerika'da aynı sınıftan insanların birbirine "efendim" diye hitap ettiklerine dikkat edip etmediğimi sordu.

"Ama biz de İngiltere'de 'efendim' diyoruz. Kraliyet mensuplarına." İyi günümdeydim. McAllister'ın gözünden yaşlar geldi. "Yıllar önce, Galler Prensi'ne takdim edildiğim sırada, adamın adımdaki 'Mac' önekini duymasıyla *yüzünü çevirmesi* bir oldu."

Davet gece yarısının o mistik ve güllük gülistanlık anında sona erene kadar, McAllister'ı teskin etmek için ne gerekiyorsa yaptım. Lal rengi oturma odasında, siyahlar içindeki Bayan Astor hükümran bir edayla ayakta dikilmiş, konukların önünden geçişine nezaret ediyordu; konuklar da uğur getirecek bir putmuş gibi onun eline dokunarak oradan ayrılıyordu.

Törensel dokunuşa nail oldum; Emma da öyle. "New York'ta olduğunuz süre boyunca daha çok görüşmeyi umut ediyoruz." Bu cümle, adeta, söylenmemiş, yanımızdan geçip gitmişti.

McAllister hemen bir öneride bulundu: "Gelecek Patriaklar Balosu'na ne dersiniz?"

"Elbette." Böylece Kraliçe Elizabeth, sıradan, Cecil adlı bir muhafıza kontluk payesi vererek onu karanlıklardan çıkarıp ihtişama boğmuş ya da XIV. Louis peruğunu sallayarak bir saray mensubuna cömert bir bahşiş ihsan edip onu himayesine almış oluyordu.

Sanfordlar giriş salonunda bizimle vedalaştılar. Kadını son derece sempatik bulmuştum ama erkeğe kanım ısınmamıştı. Eğer tek bir hamlede işini bitirebilse, dayanırdım. Ama sürekli olarak, hepsi çirkin bir biçimde kendinden menkul insanlar içinde en açıksözlü adam rolüyle düşünceli bir Darwinci ve sosyal tarihçi rolü arasında gidip gelmesini kaldıramıyordum.

Eve gelince, Emma'ya, "Sanfordlarla öğle yemeğinde buluştuğunu bilmiyordum" dedim.

"Söylemiş olmalıyım." Emma pişman olmuştu. Geceliğimle şöminenin yan tarafına oturmuş, bu notları tutmaya hazırlanıyordum. Emma elbisesini hâlâ çıkarmamıştı üzerinden; ama yüzü solgun ve yorgun görünüyordu: Ayrıca, kızını hayranlık derecesinde seven bir babanın gözüyle değil de, gerçekçi bir yazarın gözüyle bakınca, korkarım, yorgun olduğunda altdudağının iki yanındaki çizgiler derinleşiyor ve bir gün annesininki, benimki gibi gerdanıyla birleşmekle tehdit ediyordu onu.

"Apgarland'e yeni bir geziyi göze alamayacağım bir anda, 'hayır' dediğim halde, 'evet' diye telgraf çektim."

"Eğlenceli miydi?"

"Belmontlar rahat insanlar. Amerikalı değiller ne de olsa." Sonra Emma analitik olarak gecenin konuklarını çözümlemeye girişti. Sözü Sanfordlara getirmesini bekledim; ama getirmedi.

"Bayan Sanford'dan hoşlandım." Kendi hamlemi yaptım.

"Ben de." Emma içten görünüyordu. Şöminedeki eski kömürler birden kendiliklerinden çöktüler; ani bir alev parlamasıyla aydınlanan Emma'nın yüzü al al olmuş, gençlik yine geri gelmişti. "Ama o adamla iyi zaman geçirebildiğini sanmıyorum."

"*Bay Sanford*'la mı?"

Emma başını salladı; alevlere bakıyordu. Taklit elmas yüzüklerini usulca çıkardı parmaklarından. "Bay Sanford'un, karısına fazla yüklendiği kanısındayım. Onu yapmaktan pek hoşlanmadığı bazı şeyleri yapmaya zorluyor sanki."

"Bayan Astorlara gitmek gibi mi?"

"Sanırım, daha kötüsü!"

"Daha kötüsü mü? Nasıl?" Garipsemiştim; ama Emma her zamanki, insanların kirli çamaşırlarını karıştırma oyunumuzu oynayacak ruh halinde değildi. "Kadın avcısı mı?" diyerek, bariz bir kışkırtma hamlesi yaptım. Belki dikkatini çekmeyi başarabileceğimi düşünüyordum; ama Emma gülümsemekle yetindi.

"O tür bir enerjisi olduğunu söyleyemem."

"Ne tuhaf bir şey söylediğinin farkında mısın? Çok az erkekte bu tür bir enerjinin eksikliği görülür. Ve Sanford daha kırkında bile değil."

"Bilmiyorum, Papa." Emma Fransızca'ya geçti. "Aklıma ilk gelen şeyi söyledim işte. Belki yüz tane metresi vardır. Umarım eğleniyordur..."

Emma beni yanaklarımdan öptü; ben de onun elini. Bu bizim uzun bir geçmişi olan ritüelimizdir! "Gönderdiği çiçekler için özür diledi mi?"

"Lafı bile geçmedi çiçeklerin. Hoyrat bir insanın kendine göre bir nezaket anlayışı olur, Papa" dedi Emma ve odasına çekildi.

Sanford'un beni rahatsız etmesine neden izin verdiğimi aklım almıyor. Gayet açık bir şekilde, Emma'yı baştan çıkarmak istediğini belli ettiği için belki de. Tanrı'ya şükür, şansı yok; elbette, Emma'nın aklı başka yerdeyse, düşündüğüm gibi Apgarland'deyse. Ayrıca Emma bir aşk kadını değil. Aşırı mesafeli, aşırı temkinli ve komik duruma düşmekten ölesiye korktuğundan kendini hiç bırakmayan biri Emma. Onun Sprague gibi sarhoş ve deli bir kocadan, Conkling gibi bir güç timsaline geçiş yapacağını hayal edemiyorum; ama aynı zamanda, parıltı ya da cazibe yoksunu, paradan başka bir şeyi olmayan, William Sanford gibi evli bir adamla bir ilişkiye girebileceğini de düşünemiyorum. Bu bir karakter meselesi. Tamamen karakter meselesi. Peki ama ben neden böyle telaşlanıyorum ki? Gerçekte, bir hayata şekil veren günlük koşullar kadar kalıtıma da inanan biriyim ben; ama hiç kuşkusuz, Emma'yla benim damarlarımızda en tuhaf kanlardan biri dolaşıyor. Ben Aaron Burr'ın gayri meşru çocuğuyum ve bu ele avuca sığmaz, şahane, ahlaksız adama karakter ve görünüş olarak pek benzemesem de, bazen o güzelim kaşlarını kaldırıp bana bakarken Emma'da Aaron Burr'ın tam anlamıyla keskin ve kararlı gözlerini, bir dünya fatihinin gözlerini, görüyorum. Böylesi zamanlarda, o hayattayken, belleğimdeyken nasılsa, Emma da bana öyle garip ve büyülü geliyor.

On

Büyük gün bir kar fırtınası ve Vali Tilden'ın, akşam yemeğinden önce konuşabilmek için, saat beşte benimle görüşmek istediğini bildiren telgrafıyla başladı.

Emma'yla birlikte mesaj üzerinde bir süre dikkatlice çalıştıktan sonra, bu buluşmaya Emma'nın dahil olmadığı kararına vardık. "Akşam yemeğini kendi başıma yiyeceğim!" Başka bir alternatif söz konusu değildi; çünkü Bigelowlar dışında birlikte çıkabileceği kimse yoktu ve onlar da Gramercy Park'taki kendi evlerine gidip geleceklerdi.

Tam saat beşte Gramercy Park'a vardım. Tam bir kar havasıydı ve rüzgâr hiç de Amerika'ya özgü olmayan bir hakkaniyet anlayışıyla herkese eşit davranıyordu. Sokaktaki gaz lambaları yakılmıştı (Vali, konağında olduğundan ötürü müydü acaba?) ve titrek, zayıf ışık huzmeleri havada iyilik melekleri gibi uçuşuyordu.

Hizmetçilerden biri üst kattaki, insanın edebi zevklere sahip, varlıklı bir avukatla buluşmayı umduğu, kitaplarla dolu bir çeşit inziva yeri olan, çalışma odasına götürdü beni. New York'ta pek nadir rastladığım bir odun ateşinin (taşkömürünün kokusu midemi öylesine altüst ediyor ki!) önünde oturan heybetli adam ellili yaşlarında gösteriyordu. Siyah saçlarını kısa kestirmişti ve az biraz kavgacı bir yüz ifadesi vardı. Odaya girdiğimde, kendini tamamen, masasının üzerinde yığılı duran kağıtları okumaya vermişti.

Varlığımı fark edince, adam ayağa fırladı; elimi her iki eliyle kavradı ve usulca ezdi. "Ben Denetçi Green, Bay Schuyler. Vali şu an dinleniyor. Çay alır mısınız? Ya da daha sert bir içecek?"

Daha sert bir içecek getirildi. Bay Green bir şey almadı. "Biz hâlâ Vali'nin parlamentoda yapacağı konuşma üzerinde çalışıyoruz." Kağıt yığınına vurdu yumruğunu. "Bu kulaklarına girmeli!"

Kimin kulaklarının söz konusu olduğunu sormadım; ama aklında Cumhuriyetçi kulakların olduğunu varsaydım. İskoç viskisi içiyordum; yumuşak konuştum: "Bütün ülke Vali'yi dinleyecektir mutlaka."

"İşte personeline de tam bunu dedim! Ah, onlar..." Ama Green, beni Vali'nin personeli hakkındaki görüşlerini bildirecek kadar tanımadığına karar verdi.

"Siz... New York'un mu denetçisisiniz?" Bütün dünyanın kendilerini tanıdığını düşünen birileri için aptalca bir soru olsa gerek; ama ben yine de bunu aklı başında bir adamın makul bir sorusu olarak dillendirmiştim.

Green kasvetli bir edayla, "Önceki hayatımda işlediğim günahların bedelini ödüyorum, kuşkusuz. Bu dünyada isteyebileceğim son iş. Ama Vali ısrar etti. Böylelikle Tweed göçüğü de başıma kaldı" diye karşılık verdi.

Her gün gazetelerin binlerce satırıyla beslediğim, saksağan gibi, olur olmaz her şeyi toplayan beynim garip denebilecek yararlı bilgileri saklar. Gözkapaklarımın altında, koyu siyah harflerle, "Andrew H. Green başlığı" belirdi hemen. *Sun* mıydı? Hayır, *Herald*'dı! Kafamın içinde sesli olarak okumaya başladım haberi. "Ve hepimiz, kuşkusuz, denetçilikten sonra sizin, Bay Green, reformcu bir belediye başkanı olacağınızı umuyoruz." Hiç zorlanmadan satırları çıkardım; sanki Manhattan Island'ı ve buradaki hayatı bir gün olsun bırakıp gitmemiştim.

Green kızardı, anlaşılır nedenle. "Lafı geçti; ama şehrin finans işlerinden sorumlu, dürüst bir denetçinin mıntıkanın patronları tarafından sevilen bir kişi olma ihtimalini pek yüksek görmüyorum doğrusu."

"Öyleyse, sizin de Vali'yle birlikte Washington'a gideceğinizi umabiliriz..."

"Ortada çok fazla umut var; ama hiçbir yerde yeterli örgütlenme yok."

"Dostumuz Bigelow..."

"Elinden geleni yapar." Sesinde hafif bir iğneleyici ton vardı ve ben kendimi yeniden yuvamda... yani sarayda hissettim; her şey Tuileries'de olan bitenin yavan bir taşralı taklidine benziyordu. Tuileries'de, koca adamlar ve kadınlar gece gündüz demeden, merdivenlerde, bahçede ve İmparator'un av partisinden başını kaldırıp dünya yüzüne çıktığı her yerde, tesadüf süsü vererek, onunla beş dakika yalnız kalabilmek için tezgâh kurma peşindedir.

Green, bana söylediğine göre, otuz üç yıldır Vali'nin avukat olarak ortağı ve samimi arkadaşıydı. "Uzun bir süre, öyle değil mi?" Green bir asrın üçte biri fikrine başını sallayarak onay verdi. "Hukuk bürosuna girdiğimde daha yirmi bir yaşında bir çocuktum. Görebileceğim en parlak şahsiyet olduğunu düşünmüştüm. Hâlâ öyle düşünüyorum. Benim için bir ağabey gibidir o."

Bir parça soğuk, hatta asabi biri olan Tilden'ın, bir ortağının kalbini kazanabilmiş olmasından ötürü hem memnun hem de şaşkındım. Tilden, Cenevre'de, işine bağlı bir hukukçu, acımasız bir politikacı, bir monomanyaktan –ondan bahsederken insanların bu kavramı kullandığına çok şahit olmuşumdur– başka bir şey görmediğim o günlerde olduğundan açıkça çok daha karmaşık bir adam. Bir konuyu ele almaya görsün, suyunu çıkarmadan kesinlikle bırakmaz; tıpkı Belediye Sarayı'nın tam arkasında, arena denen yerde, evvelsi gün öğleden sonra, fareleri birbiri ardına ısırıp atarken seyrettiğim teriyer gibidir o.

Çalışma odasına açılan kapılardan birinde, elinde küçük bir valizle, uzun boylu bir genç belirdi. "Vali gayet iyi dinleniyor, Bay Green."

"Teşekkür ederim, Ben. Yolu biliyorsun."

"Evet, efendim." Genç adam, bir yandan Amerika'nın uzun sosyal merdivenlerinde kendi yerinin çok aşağılarda olduğunu vurgularken, bir yandan da, odada bir beyefendinin varlığını kabul ederek, benden yana dönüp nazikçe başıyla selam verdi.

Genç adam çıkar çıkmaz Green tanıttı onu: "Çok iyi bir masör!" Ve hemen ekledi: "Bilirsiniz, Vali'ye doğru dürüst egzersiz yaptırmanın imkânı yok. Ata binmeyi sever, o kadar. Bu havada da ata kim binecek?... Doğal olarak, kanı damarlarında birikiyor; bu da son derece sağlıksız bir şey. Ona her gün masaj yaptırması gerektiğini söyledim; ama, Albany'de olduğu zamanlar masasından bir yere kımıldamadığı gerçeğinin de farkındayım. Yaşına göre sağlığının çok iyi olduğunu söylemek imkânsız." Green hemen, bir başkan adayının beden sağlığının, kafasının içindekilerden, eğer bir şey varsa, çok daha önemli olduğunun farkında olduğunu belirtti.

"Andy!" Tanıdık, oldukça cılız bir ses duyuldu yan odadan. Green özür dileyerek şefinin yanına geçti. Odaya şöyle bir göz atmaya koyuldum. Aile fertlerinin portreleri, hukuk kitapları, son savaşta vurulup başı arkadaşının kucağına düşmüş bir askerin de tasvir edildiği birkaç heykel çarptı gözüme hemen. Durduk yere, Vali'nin erotik edebiyat koleksiyonunu nerede saklıyor olabileceği takıldı aklıma; tesadüf eseri, Londra'da bir kitapçıdan öğrenmiştim bunu. Belli ki, Vali gizlice, yıllardan beri bu heyecan verici eserleri topluyordu. Bekârlık halleri işte; böyle eğlendiriyormuş gönlünü.

Green odaya o kadar sessizce girdi ki, kendimi sanki düşüncesizlik edip, meşhur John Rogers tarafından yaratılmış tıpkısının

aynısı figürleri, hem de gelişigüzel, ellerken yakalanmış gibi hissettim. "Vali'ye geldiğinizi haber verdim. Eğer isterseniz, içeri girebilirsiniz. Dinleniyor, elbette..."

Masadaki tek lamba, ilk bakışta zayıf bir cesedi andıran şeyi aydınlatıyordu. En azından, alt kısmı eriyip gitmişti; çünkü Tilden'ın üzerine çektiği tek katlı çarşafın altında topladığı bacakları turna bacağı kadar inceydi. Geri kalanı normal ölçülerdeydi. Benden bir yaş genç olmasına rağmen, benden epey yaşlı görünüyordu.

Ayaklarımın ucuna basarak, Vali'nin kollar yanda, sırtüstü uzandığı yatağa yaklaştım. Ağarmış saçlarını arkadaşı Green kadar kısa kestirmişti. Sakal, bıyık ya da favori yoktu. Tek başına bu ölçülülük için bile, başkan olmasını ve ulusa yeni bir tarz getirmesini isterim. Savaştan beri kimsenin gerçekten yüzüne bakacak hali yoktu; dolayısıyla, büyük oranda General Grant taklit edilerek, sakallar ve favoriler kendi haline bırakıldı.

Tek kerosen lambasının yarım ışığında, Tilden bir ceset gibi baştan aşağı gri görünüyordu. Ama sonra yemek masasının parlak ışığında, çarşafın altına girmiş, uzanırken süzdüğüm bu adamın yüzünün yine neredeyse gri ve ceset gibi olduğu ortaya çıktı; koca bir burnun ve garip bir biçimde kıvrımlı üstdudağın dikkat çektiği (takma dişleri mi uymuyor yoksa ağzına) solgun bir yüzü vardı.

Bir süre sonra gözlerini açtı Vali. İlk etkinin, Parisli dostların beni temin ettiği gibi, dostuna ya da düşmanına ani bakış attığı zamanlarda I. Napolyon'unki nasıl ürperticiyse, onunkinin de öyle olduğunu söylemeyi çok isterdim; ama Vali Tilden'la böyle bir şey yaşanmadı. Daha ziyade iki koca gri istiridye, kendi ayarınca, açılmış ve kabuklarının arasından bana bakmıştı. Elimde bir limon olsaydı, üzerine sıkardım herhalde.

"Bay Schuyler!" Sesi ölgündü. "Lütfen bir sandalye çekin. Ve sizi böyle karşıladığım için beni affedin. Siz çok iyi birisiniz; bana katlanıyorsunuz!"

"Lütfen; hiç de değil!" Yatağın yanına bir sandalye çekerken neşeli sesler çıkardım. Vali yeniden kapattı gözlerini. Gözkapakları öylesine belirgin ve fırlaktı ki, kaldırıldığında donuk gri gözlere gizemli, örtük bir görünüm kazandırıyorlardı. Sol gözkapağında, geçen Şubat ayında geçirdiği (ve bugüne kadar kamuoyundan saklanan) hafif kalp krizinin etkisiyle oluşmuş, hafif bir sarkma dikkatimi çekti. Oturdum; yanlış bir ölüm döşeğinin kenarındaki bir doktor gibi, kendimi biraz tuhaf hissettim. Bir süre Vali'nin yumuşak

geğirtisi dışında çıt çıkmadı odada. Hazımsızlık kurbanıydı o da ve görünüşe bakılırsa, midesindeki sıkışmaya masaj da çare olmamıştı.

"Ve, Bay Schuyler, şu Gri Rahibeler tarikatı hakkındaki *fikriniz* nedir?"

"Çok faydalı!" Neden bahsettiğini anlayana kadar doğaçlama yaptım. Belli ki, Vali rahibelerin devlet okullarında ders vermelerine izin veren bir kararnameyi imzalamıştı. Bunun bir sonucu olarak, Katolik tacizlerden başını alamıyordu. *Tribune* kılıcını çekip hücuma geçmişti; *Evening Post* ise, gelecek meslis oturumunda yasanın yürürlükten kaldırılmasını istiyordu.

"Hafta sonuna kadar nasıl tutum alacağıma karar vermeliyim. Arapsaçına dönmüş her şey. Bizim Demokrat seçmenlerin çoğu Katolik. Ama Baptistler ve Presbiteryenler de var partide. Ortalığı yaygaraya verenler de onlar..." İç geçirdi Tilden.

Şehirde, özellikle *Harper's Weekly* gibi liberal çevrelerde, Katoliklere duyulan nefret hâlâ çok güçlü; bu dergide, kendisi Alman göçmeni olan, Thomas Nast adlı, tanınmış bir çizer, Papalık'a karşı sürekli bir savaş veriyor.

"Kuşkun varsa, tavır alma!" Akıllıca bir yol izliyordum.

"Ne kuşku duyuyorum ne de tavır almayı ihmal ettim." Bu beklenmedik bir biçimde keskin, hatta Başkan'a yaraşır bir tutumdu.

Kazara da olsa, gelecekteki şan şöhret pınarını kurutmamam gerektiğini fark ettiğimde nabzım hızla atmaya başladı. "Eğer kararnameyi meclis çıkardıysa" dedim alelacele, "bırakın sorumluluğunu da onlar alsın."

"Bir hukukçu gibi konuştunuz." Sayvan gibi üstdudağının hafif bir kalkışı, sahibinin gülümsemesini sağlamak için yeterli. "Size şunu söylemek istiyorum ki, Bay Schuyler, Avrupa üzerine yaptığınız değerlendirmeleri büyük bir dikkatle okudum ve hepsi ayrıntılı, yetkin çalışmalar. Bu yazılar sayesinde, Fransa ile Prusya arasındaki ilişkiler konusunda yeni fikirler oluştu kafamda."

"Beni şımartıyorsunuz..."

Bir dizi ya da *tek bir akış halinde* geğirti konuşmamızı böldü. Tilden buna o kadar alışmış ki, farkında bile değil olanların. Geğirme faslı bittiğinde, Tilden tespitini yaptı: "Bigelow tam bir Prusyalı, biliyorsunuz."

"Bu konuyu tartışmıştık." Tutumumu savundum. "Burada, bütün insanlarda, insanlık ve Fransızların yaratıcılığı pahasına Almanların verimliliğine duyulan büyük bir hayranlık görüyorum."

"Evet. Okudum yazdıklarınızı." Tilden duygusuzdu. Benim gibi o da, zaten bildiği şeylerin bir kere daha söylenmesinden hoşlanmazdı. "Ayrıca, Bigelow'u dengelemek için ne yapmak gerektiği konusunda görüşlerinize ihtiyacım var. Ona kalırsa, gelecek yüzyılda dünyada yalnızca üç tane büyük güç, Almanya, Rusya ve Birleşik Devletler kalacak."

"Benim kehanette bulunma yetim yok, Sayın Vali. Ama *bu* yüzyılda ben hizmetinizdeyim; şimdi ve... sonra." Bu benim en yüksek teklifimdi.

"Hele şu 'sonra' olsun; sizinki gibi bir beyni kesinlikle atıl halde bırakacak değilim."

İşte bu... yazılı bir belge kadar iyi. Hayır, hayır, iyiden iyi, çok iyi! Tilden kadar ince eleyip sık dokuyan bir hukukçu, istisna hükümleri arasında kendine bir kaçış yolu ayarlamadan, asla yazılı bir anlaşma yapmaz. Bir politikacının sözleri her zaman, yazılı bir taahhüdünden daha güvenilirdir.

Dış politika mevzuları hakkında biraz daha konuştuk. Sonra ona *Herald*'la yaptığım iş anlaşmasını anlattım.

"Pek gözde bir gazete sayılmaz." Gri dudağı kıvrıldı; gri dişler donuk bir şekilde parladı. "Ama güçlü!"

"Düşündüm ki, partinin işine yarar. Göründüğü kadarıyla şimdiden emekliye ayrılmış General Grant hakkında yazmak o kadar da bayıldığım bir şey değil; ama özellikle halefleri ve sizin gelecekteki rakibiniz..."

"Blaine." Bu isim ağzından yumuşakça ve vurgusuz dökülmüştü.

"Conkling mi?"

Gri baş sağa sola sallandı... İlk başta bu, olumsuz bir yanıta işaret ediyordu; ama sonra, boyun kaslarına iyi gelen bu hareketin zevk de verdiğini fark ederek, sürdürdü başını sallamayı. "Conkling'in bizim için sorun olacağını sanmıyorum. Blaine ise başka bir âlem. Şansımıza, soysuzun teki!..."

"Kamuoyu dikkate alır mı bunu?"

"Önceden fazlasıyla dikkatlerine sunarak, *ben* dikkate almalarını sağlayabilirim." Bu cılız ses ve Sezarcı önerme birlikte garip bir ikili oluşturuyordu. "Hayır, Bay Schuyler, bizim korumamız gereken sadece iyiler, dürüst insanlar, Hazine Bakanı Bay Bristow gibiler. Ama böyle bir adamı Cumhuriyetçi Parti asla seçmeyecek. Asla. Dolayısıyla... Blaine..."

Loş ışıkta, yüzündeki son derece ölçülü, belli belirsiz gülümsemeyi fark ettim.

Green ve uşak içeriye girdi. "Giyinme vakti, Sayın Vali. Konuklar her an gelebilirler. Bigelowlar zaten teşrif ettiler."

"Teşekkür ederim, Bay Schuyler." Tilden'ın eli bir an benimkini kavradı ve sıktı... Görece güçlü bir tutuştu bu; dikkatimi çekti. "Siz sosyal hayatta ihtiyacımız olan türden birisiniz. Teoriyi pratikle sınırlamasını bilen birisiniz..." Alışık olduğumuzdan daha görkemli bir geğirmeyle sesi biraz boğuldu. "Ama pratiği teorinin ışığıyla da aydınlatabiliyorsunuz." Bu üst dereceden övgüyü kabul ettikten sonra, büyük oturma odasındaki Bigelowlara katıldım.

Her şeyden önce, başarı hanemize kaydedilecek bir akşam geçirdik. Emma benim için sıkı çalıştı. Yemekte Tilden'ın sağına oturdu ve sanırım onu, imkânlar dahilinde, kendine hayran bıraktı. Tilden'ın yarım düzine akrabası vardı masada; ailenin en zengin ve en meşhur şahsiyetinin yanında Noel arifesinin keyfini çıkarıyorlardı.

Tildenlar, Martin Van Buren'in yaşadığı, ayrıca annemin ailesinin ikamet ettiği yere yakın, Columbia County'dendi. Aslında, eski Başkan, Tilden'ın babasının bir arkadaşı ve benim olduğu gibi, gençliğinde Vali'nin de velinimetiydi. Ama o zamanlar Van Buren ve benim babalarımız ortaktı. İkimiz de Aaron Burr'ın gayri meşru çocuklarıydık; söylemeye gerek yok ki, ikimiz de bu kan bağından habersizdik. Yine de, Tilden'la benim aramdaki en güçlü bağlantılardan biri Van Buren'e dayanıyordu. Bu gece, Vali benim o büyük adamla fiziksel benzerliğimden söz edince, Mısırlı sfenksin taşlaşmış ifadesini ve dilini çözen Van Buren'in gizemli tebessümünün bire bir kopyasıyla karşılık verdim.

Bigelow'un ruh hali iyiydi; ama bedeni yorgundu. "Gece gündüz meclis konuşması üzerinde çalışıyoruz. Bilmiyorum, o nasıl idare ediyor." Bigelow, oldukça sağlıklı görünen ve geğirmelerini de, sürekli küçük parçalar halinde bisküvi ısırıp çiğneyerek kontrol altında tutan Tilden'ı kastediyordu. "Çayla yaşıyor. Çay müptelası; bunu söyledim ona."

"Sanıldığı gibi... viski içmesindense çay içmesi iyidir."

"Bu dedikoduları duydun mu?" Bigelow aşırı endişeli görünmüyordu.

"Yalnızca Cumhuriyetçi aileler arasında."

"Apgarlar gibi mi?" Bigelow yan yan bakarak gülümsedi bana ve kadehime Madeira şarabı doldurdu. Hanımlar çekilmişti. Til-

den çay içti, bisküvi tırtıkladı ve Green'in bir kulağına, ekonomi danışmanı, Wells adlı yardımcısının öbür kulağına fısıldadığı şeyleri dinledi. "Vali iki konuşmayı aynı anda nasıl takip edebiliyor?"

"Hâlâ insanı şaşırtabiliyor!" Bigelow hayranlığını gizlemiyordu.

"Sağlığından ötürü endişeleniyordunuz?..."

"Hâlâ endişeleniyorum. Ama onun bozuk sağlığıyla, kelimenin tam anlamıyla, çok iyi geçindiği gerçeğini de kabul ediyorum. Ayrıca, çalışmadan duramaz o. Bırakalım çalışsın o zaman! İşin inceliklerini kavramış olsa da, Başkanlık koltuğunu bırakacak olan Grant'tan sonra, Vali yeni bir soluk getirecektir. Şu an, Vali hariç, hepimiz yorgunluktan ölüyoruz. Ama biliyorsunuz, hukuk ve politika yoksa, hayat da yok oun için."

"Eğer seçilirse, evlenecek mi?"

Önündeki yarı dolu soda bardağını tıkırdattı; Tilden'ın çevresi nefsine hâkim insanlarla doluydu. "Sanırım, evet. Nihayetinde, bir kadın Beyaz Saray'daki hayatını kolaylaştırır."

"Kesin olarak tutkulu bir adam görüntüsü veriyor." İki bardak Madeira şarabı ve daha önceden mideye indirdiğim, şahane bir beyaz Alman şarabından sonra, ılımlı da olsa, pervasızlığı ele almıştım.

"Garip, değil mi?" Bigelow alaycılığımı iyi yanından aldı.

"Hiç kadınlara ilgi gösterdiği oldu mu?"

Bigelow başını salladı. "Asla! Tuhaf ama, bir başka açıdan da hayranlık verici. Demek istediğim, insani zaaflarından tamamen arınmış bir aziz gibidir o."

"Azizler, azizim Bigelow, arınmazlar; insani zaaflardan kaçarlar."

"O zaman Vali, olduğu şeyi olmayı, kamunun çıkarları için sürekli çalışmayı seçmiş biri. Green de öyle."

"Bay Green evlenmiş mi hiç?"

"Hayır, asla! O da çalışmak için yaşayanlardan."

"Bir başka yarı-aziz." Sanırım, püriten Bigelow bu kusurlu adamlara gerçekten hayran. Hayır, bekârlığı bir kusur olarak almıyorum elbette. Tam tersine. Ama görünen o ki, ne Tilden'ın ne de Green'in kadınlarla, kesinlikle yalnızca bana zevk vermekle kalmayıp insanlık dediğimiz şeyin nasıl olduğunu da bana gösteren dünyanın diğer yarısıyla, bir alakası olmuş. Emma olmasaydı, bir başka kadın bulurdum. Ya da, ilerlemiş yaşımı düşünerek, evlat

edinirdim, kaçırırdım, baştan çıkarırdım, ne bileyim; onsuz soluk alamadığım bir cinsilatif edinirdim, her nasıl olursa olsun. New York'un erkek kulüpleri, barları, erkek politikaları ve erkek spor mekânları bana göre değil. Ben solgun bir Paris çiçeğiyim ve ancak kadınlarla birlikteyken açarım.

Laf arasında (neden "laf arasında" olsun ki, üstüne basa basa) Bigelow, "Vali St. James's'teki iş hariç, hangi görevi istersen verecek" dedi.

"Bunun benim için ne demek olduğunu bilemezsiniz!" O kadar duygulanmıştım ki, sesim çatallı çıkmıştı. Böylesi bir tayin benim için her şey demekti; elbette, Emma evlendikten sonra.

"Dış politikada, sen bizim parlayan yıldızlarımızdan birisin; talihsiz Fransa tutkun hariç" diye ekledi Bigelow ve genel hava aydınlandı böylece.

"O zaman geçen Salı, *Ledger* başlığı altında çiziktirdiğim yazımı beğenmiş olmalısınız."

"Hiç sizin tarzınızı yansıtmıyordu. Ve neden İmparatoriçe'nin her yerde hazır ve nazır dişçisi, iyi kalpli Dr. Evans'tan bahsetmediniz? Ne oldu ona?"

"Hâlâ diş çekiyor, bildiğim kadarıyla." Sonra neşe içinde, bir daha asla geri gelmeyecek eski güzel Paris günlerimizi yâd ettik.

Bilinçli olarak, Bigelow'u Thiers'in, özellikle de Üçüncü'sünün ve mevcut Fransız hükümetinin çok değerli olduğuna inandırmaya çalıştım: ama adam garip bir biçimde, derinden Fransız karşıtıydı. Bunu onun esaslı püritenliğine verdim. Bigelow bir zamanlar, New York eyalet sekreteri ve bir Demokrat olmadan önceki gerçek bir Cumhuriyetçi'ye ancak yakışır bir şiddetle nefret ediyor Roman Kilisesi'nden. Onlarca yıl Bigelow dünyadaki en hain ve en açgözlü gücün Papalık olduğuna inandırmaya çalıştı beni; yakında bir gün, burada, Birleşik Devletler'de, tam bir kıyamet kopacak, Papalık ile erdemli Protestanlık yeni ve kanlı bir iç savaşa tutuşacak, yeni Fort Sumter eski Sixth Ward'da, cahil İrlandalıların yaşadığı yerde, kurulacaktı.

İtiraf etmeliyim ki, ben de bütün bu önyargıları, özellikle benim New York'umu mahveden bir tür hastalık ya da afet olarak gördüğüm İrlandalılarla ilgili olanları paylaşıyordum. Kuşkusuz, onlar ve sonra göçmenler gençliğimin eski İngiliz-Hollandalı köyünü gerçekten yıktılar; ama değerli hiçbir şey kaybolmadı. Şunu da söylemeliyim ki, ömrümün büyük bir bölümünü Roman Katolik ülkelerde geçirdim ve bu beni Bigelow'dan daha hoşgörülü biri

yapmakla kalmadı, aynı zamanda Roman Katolik ülkelerin yaşamak için Protestan ülkelere kıyasla daha elverişli olduğuna da ikna etti; çünkü bu ülkelerin artık Hıristiyanlıkla hiçbir alakaları kalmamış.

Akşamın sonunda Tilden, onca bardak çaya ve yuttuğu esrarengiz birkaç hapa rağmen, çok yorgun görünüyordu.

"Umarım, General Grant'la işiniz bitince, Albany'ye bizi ziyarete gelirsiniz..."

Bundan daha büyük bir mutluluk düşünemediğimi söyledim. Green birden Tilden'ın yanı başında bitti. Yakışıklı çam yarması fiziksel olarak çelimsiz efendisini gölgede bırakıyordu. "Vali Bey, Bay Schuyler'e reklam örgütlenmemizden bahsetti mi acaba?"

"Henüz değil. Henüz değil!" Tilden'ın sesi cılızdı; rahatsız olmuş görünüyordu. Ama Green duracak gibi değildi. Bana döndü. "Önümüzdeki birkaç hafta içinde, gazeteler için malzeme hazırlamak üzere her türden yazar ve sanatçıdan yararlanacak bir büroyu faaliyete geçireceğiz."

"Bay Schuyler bu türden şeyler yazamayacak kadar seçkin bir yazar!" Gırtlağına alabileceği kadar geğirtiyi toplayıp, yavaşça ve kuşkusuz, acıyla, alabildiğine genişleyen burun deliklerinden dışarıya salarken, Tilden'ın gözleri fal taşı gibi açılmıştı.

"Sayın Vali, siz de gayet iyi biliyorsunuz ki, mümkün olduğu kadar bütün yazarlardan faydalanmalıyız ve *Ledger*'da yazan Bay Schuyler..."

"Bay Schuyler *Ledger*'da yazmıyor, sadece yazdıkları *Ledger* tarafından basılıyor."

"Ama Sayın Vali..."

Bana bir tür kavga gibi gelen bu konuşmayı, "Aslında, yayıncıma bir kampanya biyografisi hazırlamayı teklif etmiştim. İlgilendi. Bigelow da bana malzeme sağlama sözü verdi. Dolayısıyla, adaylığınız kesinleştiğinde..." diyerek böldüm.

Hem Tilden'ın hem de Green'ın hoşuna gitti bu. Karşılıklı olarak, iyi Noeller, mutlu yıllar dileklerinde bulunduktan sonra ayrıldık. Vali'nin bana söylediği son söz, "Sizinle görüşeceğiz..." oldu. Bu garip ifadeyi sık sık kullanıyor.

"Bay Tilden hakkında ne düşünüyorsun?" Emma'nın sorgusunu bekleyecek halde değildim.

"Rahatça sohbet edebileceğin biri değil..."

"Biraz haşin!"

"Hayır. Bence, tutkulu bir doğası var."

"Bu ne benim ne de başkalarının edindiği bir izlenim."

"Ama tutku dediğin çeşit çeşittir, değil mi? Örneğin, kayınvalidemin para tutkusu..."

"Bırak şunu şimdi! Kan beynime hücum ediyor adını duyunca."

"Ya da çekici Senatör Conkling'in Kate Sprague tutkusu..."

"Sevdin mi adamı?"

"Onu bir kere gördüm ve on kelime konuştuk yalnızca."

"Hatırlıyorum. Onu kibirli bulduğunu söylemiştin."

"Ah, bir tavuskuşu olarak! Alnının ortasındaki o komik buklesiyle..."

"Sümbül gibi bukle. Bence, Disraeli'yi taklit ediyor..."

"Ama Kate'e baktığında, insan tutkulu bir adamın varlığını hisseder hemen."

"Dünyanın yarısını katedip görmeye gelmiş kadını; tanınmayacağını düşündü herhalde. Bizimle karşılaşmak pek hoşuna gitmedi elbette. Her neyse; artık her iki parti liderini de tanımış oldun. Hangisi seçilecek? Kim başkan olacak? Tilden mı Conkling mi?"

"Kimin umurunda? Sadece oyun oynuyorlar, Papa; önemli değil."

Sesindeki bir tını, Sanford'dan bir esinti getirdi kulağıma. "Oyun ya da değil; sonuç önemli."

"Bir imparator olup çıkmayacaklar, değil mi?" Emma Birleşik Devletleri hâlâ aşırı büyümüş bir Meksika olarak görmeyi sürdürüyordu.

"Kabul ediyorum, bizim başkanlarımızın elinde pek yetki yok. Kongre yönetiyor... ve hırsızlığın çoğu da onların eseri. Ama başkanların da atama yetkisine sahip oldukları çok görev var; özellikle liyakatli yaşlı yazarları..."

"O zaman, *vive** Tilden!" Emma'nın keyfi yerindeydi. "Tutkusuna gelince..."

"Pekâlâ, söyle bakalım, kimsenin daha önce farkına varmadığı bu yönünü nasıl keşfettin?"

"Kanallar hakkında konuşmasını dinleyerek."

"Kanallar mı?"

* Fr.: Yaşasın. (ç.n.)

"Ve demiryolları. Ah... evet, adalet." Emma dersini hatırlayan bir okul çocuğu gibiydi şimdi. "Amerikan adalet sistemindeki eşitsizlikten ürktüğünü söyledi. Mahkemelerin zenginler için çalıştığını söyledi."

"Yeni mi öğrenmiş! Zenginleri, özellikle de demiryolu zenginlerini savunarak servet kazandı."

"O zaman, belki de günahlarının bedelini ödemek istiyor. O iyi bir adam, Papa, saçma sapan biri gibi görünse de!..."

"Onda saçma sapan bir şey görmüyorum; ama iyi olduğundan kuşkuluyum."

"Çünkü sen bir erkeksin. Ve bir Amerikalı. Tek dileğim, daha az geğirmesi."

"Tıpkı, Prens Metternich gibi, bir gök gürültüsü."

"Hayır; Prens Napolyon gibi ıslıkçı."

Eski şakaya güldük birlikte. Onun tek tutkusunun kötü sağlığı olduğunu düşündüğümü söyledim.

"Önemli değil. Eğer böyle bir şey mümkünse, neşeli bir başkan olacağına kalıbımı basarım. Bir metresi var mı?"

"Sen söyle!"

"Sanırım, yok. Kısır bir yaşlı horoza benziyor." Böylece gelecek başkanımızı ve bizim... benim velinimetimi tartıştık.

Emma yatmaya gitti ve ben de Cavour üzerinde çalışmaya koyuldum. Kolay bir iş değil. Bir kampanya biyografisi yazma ihtimali beni korkutuyor; ama yapmam gerekiyorsa, yapacağım. Ayrıca, eminim, Bay Dutton'ın ofisinden bazı hevesli gençler, benden bir ya da iki şükran notu karşılığında, asıl yükü üstlenecektir.

On Bir

1876 yılının yılbaşı günü. Bütün gazetelerin ilan ettiği gibi, Yüzüncü Yıl. Söylemem gerekiyor ki, eğer bu yeni yıl da eski yılın son ayındaki tempoyla sürecek olursa, 1877'yi görmem ben.

Emma'yla birlikte dur durak bilmeksizin turlamayı sürdürüyoruz. Delmonico's'un Mavi Salonu'ndaki Patriarklar Balosu'na katıldık. Bayan Astor'un himayesinde, topluluğu yönlendiren McAllister, "Salonu süslemek o kadar zor ki!..." diye şikâyette bulundu. O akşamın ilk saatlerinde Mistik Gül'le birlikte Müzik Akademisi'ndeki locasında oturduk ve işin aslı, asilzadelerin sessiz kaldığı nadir anlarda kulağımıza Verdi'den birkaç parça çalındı. Sonrasındaki balo pek ilginç değildi.

Belmont'un galası Astor kabul töreninden çok daha canlıydı ve bir bakıma daha görkemliydi; zira daha çok Avrupalı konuk olması bir yana, kadınlar Bayan Astor'un balosunda rastlanabilecek hemcinslerinden çok daha güzel ve bakımlıydı. Kuşkusuz, bunun nedeni Ward McAllister'ın, Viktorya'sı için şatafatlı, halinden memnun ve eşine az rastlanır bir biçimde sıkıcı bir saray yaratarak, New York'un Prens Albert'ı olma tutkusuydu. Buna karşın, rakip Belmont sarayı, Astor'un Windsor'ı karşısında bir tür Tuileries'dir: parlak, eğlenceli, biraz kaba ve son derece hoş. Bayan Belmont'un önünde, August Belmont hiç çekinmeden Emma'ya olan hayranlığını beyan etti ve karısı yalnızca içini çekti. "Şimdi" dedi Bayan Belmont Emma'ya, "başınızın etini yiyecek. Ne sıkıcı!"

Ama bugüne gelinceye kadar, kuşkusuz, Apgarland'de günlerin günü yaşandı; çünkü, Üçüncü Kardeş'in donuk oturma odasında, yüzlerce aile efradıyla Dokuz Kardeş, Emma'ya nişanından, bir *Fransız* dulu olmaktan çıkıp ağırbaşlı Apgaryan zarafete geçişinden dolayı methiyeler düzdü.

John çekici ve şapşaldı. Ayrıca, bana göre... biraz sevimliydi. Bazen Emma'nın ondan hoşlanmadığı, daha ziyade kendi sınıfının bütün mensupları gibi şükranla ve şikâyet etmeden yapması gerekeni yapma yönünde terbiye aldığından böyle davrandığı kuşkusuna kapılıyorum. Bu evliliğin bir alternatifi olmadığından, Emma rolünü bütün dışa yansıyan memnuniyet göstergeleriyle kabul etmişti.

Kız Kardeş Faith zevkten dört köşeydi ve yeni ilişkilerinde soluk alma fırsatı vermeksizin kucaklayıp duruyordu Emma'yı. Emma, Faith'i sakinleştirdi, diğerlerini ise büyüledi.

*Á la fourchette** yediğimiz yemek salonunda şerefe kadehler kaldırıldı. Ben incelikli biriyimdir. Dokuz Apgar ise incelikten yoksun. Akrabalar romantik bir yanı olmadığı aşikâr bu bağlantıya bayıldılar.

Ben, kuşkusuz, eski New York Hollandalı geleneğine göre, yeni yıl ziyaretlerinde bulunulduğunu unutmuşum (Neden mi? Elbette, hafızam henüz tam yerine gelmedi). Beni şaşırtan, bu geleneğin hâlâ sürüyor olması. Dolayısıyla, bütün Apgar sülalesiyle resmi bir toplantıda bir araya gelme zevkini yaşamamız bir yana, ziyarete gelen şehrin bütün "nazik" insanlarının da tebriklerini kabul etmek şerefine nail olduk. Ve eğer Bayan Apgar ikna edilmiş olsaydı, yalnızca yatağa çakılmış olan evde kalmış olacaktı.

"Bu yüzden yeni yılı seçtik duyurmak için" dedi bana Bayan Apgar, çoğunun ağzı viski kokan, sonsuz bir kuyruk oluşturmuş davetlileri ayakta dikilmiş, yan yana kabul ederken. "Gördüğünüz gibi, hepsi her halükârda geliyor; biz de bir taşla iki kuş vurmak istedik."

Vurulmak için gelen kuşlardan biri Jamie Bennett'tı. Dokuz Kardeş topluluğunun büyük çoğunluğu skandallar gazetesi *Herald*'ın sahibiyle arasına belirgin bir mesafe koydu ama Jamie durumu gayet iyi idare etti; yalnızca hafiften sarhoş oldu.

"Zavallı Emma!" Emma'nın kulağına böyle fısıldadığını duydum. Şansımıza, ikimiz dışında duyan olmamıştı bunu. Emma, Medusa bakışlarını fırlattı Jamie'ye; taşa çeviremese bile bana çevirmeyi umuyordu onu.

"Bay Schuyler!" En azından Jamie, şimdi solup Apgaryan bir ölgünlüğe erişmiş, bir zamanların canlı gül desenli kilimleriyle, koyu renkli ceviz kaplama duvarları olan ürkütücü odada, bazı tavırlarıyla bana onu hatırlattı.

"Bay Bennett!" Şen şakrak kız babası rolünü oynadım ben de. "Ne hoş bir sürpriz!"

"Hâlâ sürprizi mi kaldı?" Jamie pis pis sırıtıyordu. "Yılbaşı gecesi normalde ziyaret edeceğim evlerden biri değildir burası; ama bu defa mecbur kaldım. Emma'nın hatırına..."

"Bu jestinizden ötürü müteşekkiriz!"

* Fr.: Çatalla. (ç.n.)

"Evlilik ne zaman?"

Hâlâ tartışmalı bir meseleydi bu. Haziran'da Grace Kilisesi'nde gerçekleştirilecek bir evlilik töreninin (bana da bir kere kısmet olmuştu) bahsi çok sık geçiyor; ama John'un Eleventh Street'te satın aldığı (ya da Üçüncü Kardeş'in ona aldığı mıydı? Bunu öğrenmeliyim) evin Ekim'e kadar hazır olmayacağını da duymuştum. Sonuçta, aile bu iki tarih arasında bölünmüş durumda. Şimdiye kadar Emma bu konudaki fikrini söylemedi; John da, Emma söyleyene kadar kendi tercihini açık etmeyecek. Geçen hafta John, eğer Haziran'da evlenirlerse, yazı Maine'deki aile konutunda... sivrisineklerle, ardıç çalılıklarıyla ve tatarcıklarla geçireceklerini söyledi. Maine gözümde bütün çıplaklığıyla canlandı birden.

Emma, sanırım, tercihini Ekim'den yana kullanacak. O, içgüdüsel olarak, zamanında çok güzel olan bir hayata kesin bir son nokta koymayı erteliyor. Üçüncü Kardeş'in evine doğru arabayla giderken, daha önce, "Prenses d'Agrigente için bir cenaze töreni düzenlemeliyiz" demişti.

Ben yanlış anladım onu. "Nerede o şans. O yaşlı kadın bizi gömer!..." O yaşlı kadın, yeri gelmişken, Emma'nın çocuklarına bakması karşılığında önceden kararlaştırılan paranın artırılmasını istiyor şimdi.

"Hayır, hayır, kendimi kastediyorum. Bayan Apgar olduğumda..."

"Ertele!" Öfkeliydim; hem de çok fazla. Aslında, bütün gün sinirlerim öyle yıpranmıştı ki, şimdi bunun bedelini ödüyor, kendimi çok kötü hissediyordum. Bunları yatakta yazıyorum.

"Göze alabileceğimi sanmıyorum."

"Yoksa, tereddütlerin mi var?"

"John'dan hoşlanıyorum." Kendince yanıt verdi soruma ve daha başka bir şey demeden beni kendimle baş başa bıraktı.

Ailenin kadeh kaldırma merasimi ardından John beni kenara çekti; gerçek boyutlarda, bronz bir geyikle paylaştığımız, evin bir kovuğunda konuştuk. "Bilmenizi isterim ki, efendim, Emma'yı mutlu etmek için elimden ne gelirse yapacağım."

"Elbette, yapacaksınız, sevgili çocuğum." Kendimi zorlayarak tutmasam gözümden yaşlar boşalacaktı; duygusallıktan değil, bir kalp krizinin yaklaştığını haber veren o ilk belirtilerin biri yüzünden. Daha fazla dinlenmeliyim. Daha az insan görmeliyim. Kilo vermeliyim.

"Şaşırtıcı, değil mi? Nasıl da uyum sağladı! Sanki hep burada yaşamış gibi." Bu John'un yapıp yapabileceği en büyük övgüydü.

Gözlerimi kuruladım. "Sosyeteye yabancı değildir."

John duymadı; kendinden geçmiş bir halde Emma'yı seyrediyordu. "Balayı için Kanada'ya gidebiliriz diye düşündüm; elbette, Haziran'da evlenirsek."

Bıldırcın büyüklüğünde sivrisinekler doluştu gözüme; kuzgun kadar kocaman tatarcıkları ve leş kargalarını –şayet insan eti yiyorlarsa– saymıyorum bile. Zavallı Emma. Ama artık hiçbir şey benim elimde değil. Ben sadece bir gözlemciyim.

Aslında, o kadar edilgen bir hale geldim ki, kendimi Apgarların açık büfesinin önünde garip bir biçimde dizginlenmiş Jamie'nin ellerine teslim ettim. Jamie, "çok özel bir yeni yıl kaçamağı" yapmamız hususunda ısrar etti.

Günün geri kalanında, yemek de dahil, Emma, Apgar aile efradına teslim olacağından, yaşlılık ve yorgunluktan dolayı affımı isteyebilirdim... Bir de, "Feci sıkıcı ortamdan dolayı, Papa" diye kulağıma Fransızca fısıldamıştı Emma, Jamie'yle beni uğurlarken öpmek için yanağıma doğru eğildiğinde.

Fifth Avenue arabadan geçilmiyordu. Bütün şehir, bu dehşetli kutup soğuğuna aldırmadan, dışarıya uğramıştı.

"Nereye gidiyoruz?" diye sordum, usulca Madison Square'in araba karmaşasına dalarken.

"Göreceksin. Washington'dan sana yeni haberlerim var."

"Babcock hakkında mı?"

"Federal görevleri satan Başkan'ın resmi ailesinin bir ferdi hakkında. Washington'a ne zaman gidiyorsun?"

"Şubat'ın 15'inde."

"İyi, tam vaktinde orada olacaksın. Havai fişekleri kastediyorum. Bu Apgarlara nasıl tahammül ediyorsun?"

"Karımın ailesine nasıl tahammül ettiysem öyle." Ama kıyaslama oldukça yersiz kaçmıştı; çünkü Traxlerlar İsviçrelilere has dürüstlükleri kadar çekicilikleriyle de bilinirlerdi.

Kulesiz, kaba haliyle St. Patrick's Katedrali'ne benzeyen binaya yaklaşırken, faytonumuz yavaşladı. "Ayine mi katılacağız, Jamie? Biliyorum, baban kilise ananın kollarında can verdi ama..."

"Başkasının kollarına gidiyoruz, Charlie. New York'un en sevimli kollarına."

Biraz korkuyla karışık, gizli bir heyecana kapıldığım esnada, araba New York'un en edepsiz kadını Madam Restell'in kahverengi kumtaşı ve pembe Paros mermerinden yapılma konağının önünde durdu.

Bu evi elbette biliyordum. Hiçbir fayton sürücüsü hatırlamıyorum ki, yirmi yıldır şehrin en meşhur kürtajcısının şatafatlı bir hayat sürdüğü bu konağı bana göstermesin. En tanınmış hanımlardan bazılarının, Fifty-second Street'e açılan bir yan kapıdan girerek, konağı ziyaret ettiği dolaşır hep kulaktan kulağa. Madam'ın müşterilerinin çoğuna, yine de, onun Chambers Street'teki kliniğinde hizmet verilir. Otuz yıldır bu iblis, kilise kürsülerinde ve gazete sayfalarında teşhir edilir; ama şimdiye kadar o bilinen en uygun yolla, polisi ve politikacıları satın alarak, hayatta kalmayı, hem de lüks içinde, başarmıştır. Satın alamadıklarını da korkutur; çünkü er ya da geç, New York'ta yaşayan çoğu ailenin bir ferdi Madam'ın, *Herald*'a verdiği ilanlarda kendisini tanımladığı şekliyle, "ebelik" hizmetlerine gerek duyar. Ayrıca, teknik olarak, yaptığı iş de ebeliktir zaten; çünkü Madam çoğu kez istenmeyen çocukları gayet itinayla doğurtur ve çocuksuz ailelere satar.

"Bu eve adım atacağın aklımın köşesinden geçmezdi, Jamie."

"Babam her zaman, 'Reklam verenlerle iyi geçin' der. Her halükârda nadir bir türdür Madam."

Madam Restell gerçekten nadir bir tür olduğunu gösterdi. Neredeyse benim yaşımdaki kadın, elmaslar ve siyah danteller içinde çok zengin bir görünüş arz ediyordu. Madam Restell'in oturma odası Bayan Astor'unki kadar gösterişli ama tek farkla: Onun resimleri daha iyi ama mobilyaları bu kadar iyi değil. Ziyaretçiler ise neredeyse birbirinin aynı. Demek istiyorum ki, burada rastladığım yirmi ya da otuz beyefendinin Ward McAllister'ın seçtiği daha az sayıdaki konuktan tür olarak bir farkı yok; demiryolu zenginleri, zengin avukatlar ve boşta gezer kulüpçülerden oluşan bir karma. Öte yandan, burada gördüğüm hanımefendiler Mistik Gül'ün dikeni ve yaprağı havasında dolanan hanımlardan daha cesur ve çok daha ışıltılı.

Madam beni candan karşıladı. "Jamie'nin sizi getirmesi ne kadar iyi. Onu genç bir delikanlı olduğu yıllardan tanırım."

"*Herald*'daki mürettiplerimizden biriyle evliydi Madam..." Jamie bunu kadının yerini belirtmek için söylemişti; ama o her zaman yerinde olmuştur zaten ve o yer oldukça yüksektir.

"Kocam sevgili babanıza çok değer verirdi. Nitekim, Bay Bennett sokak ortasında şu politikacı tarafından kırbaçlandığında... Neydi adı?" Bana döndü kadın. "Bu uzun yıllar önceydi, Bay Schuyler. Benim Charlie'm yaşlı Bay Bennett'ın yardımına ilk koşan kişiydi."

Brava, Madam Restell, diye düşündüm kendi kendime. Jamie dik dik baktı; sonra birkaç beyefendinin kart oyunu oynadığı küçük bir odaya doğru yollandı. Madam Restell'in odalarının havası şahane bir erkekler kulübünden farksızdı.

Kadınla Fransızca konuştum. Gülüştük. "Sizden fazla Fransız değilim ben de, Bay Schuyler. Annemin soyadı Restell'di ve iş hayatına atılırken başkalarını utandırmamak için onun adını aldım. Aslında ben doğma büyüme bir Gloucestershire kadınıyım." Madam, şimdi her ne kadar kademe atlamış olsa da, hem kendi sınıfını hem de memleketine özgü aksanını hâlâ muhafaza ediyordu. Ama zerre kadar yapmacık değildi tavrı.

"Gelin oturalım. Öğleden beri ayaktayım."

Onunla yan yana kanepeye oturdum ve düğün törenlerindeki eşlikçiler gibi beyaz bir boyunbağı takmış siyahi bir hizmetçinin servis yaptığı viski kadehini aldım. Bu akşam, görünüşe bakılırsa, aklımdan hep evlilikle ilgili imgeler geçiyor; zührevi hastalıkların sözünü etmeye gerek var mı bilmem!

"Kızınızın John Apgar'la evlenecek olmasından memnun musunuz, Bay Schuyler?" Madam Restell parlak siyah buklelerinin altından dikkatlice yüzüme bakıyordu.

"Daha bir saat önce nişanlandılar. Telgraf göndermiş olmalılar..."

Madam'ın hoşuna gitti bu. "New York'ta olan biteni bilmem için telgrafa ihtiyacım yok benim. İnsanlar bana *her şeyi* anlatır."

"Müşterileriniz mi yani?"

"Dostlarım da. Ben herkesle görüşürüm, biliyorsunuz. Elbette, arkadaşınız Bayan Astor buna dahil değil; ama ailesinin belli fertlerini gayet iyi tanırım onun da." Bir Tatar kadar gözü pek bu kadının neden böylesine başarılı olduğu belliydi: Kentin büyük ailelerinden yarısına şantaj yapabilecek bir konumdaydı. "Ben hemen herkesle görüşürüm. Çok demokratik biriyimdir. Din adamları hariç." Birden havası değişti kadının. "Hayatım boyunca peşimi bırakmadılar. Sanki ahlaki değerleri o kadar kötü değilmiş gibi. İkiyüzlü azgın tekeler!" Bir meslektaşının karısını ayartmaktan geçen

yaz hâkim karşısına çıkarılan, Brooklyn'den Henry Ward Beecher adlı din adamı hakkında kısa bir nutuk çekti Madam. Jüri karar veremediğinden ya da vermediğinden, Peder Beecher hâlâ, Madam Restell'e göre, "yirmi eski metresi huzurunda Pazar ayinlerinde vaaz vermeyi" sürdürüyor.

"Ne enerji varmış adamda!" Geçenlerde bir gazete reklamında Peder Beecher'ın bir karikatürünü görmüştüm; adam bütün içtenliğiyle yeni bir tür korseyi onaylıyordu. Belki bir tane de ben almalıyım.

"Ama kabul edersiniz ki, benim evim gayet yerleşik bir kurum." Madam, kendini Günah ve Ölüm'e adamış bir kadından ziyade bir okul çocuğu gibi sırıttı. "Katedrallerin pencerelerinden içeriye bakabilirim. Onlar da benim evimin içine bakabilirler." Madam, büyük bir keyifle, amansız düşmanı Kardinal Hazretleri'nin konağını inşa ettiği alanı satın almak için ne kadar uğraştığını ve başarısızlığa uğradığını anlattı ve şöyle dedi: "Sırf şu lanet olası, beş para etmez İrlandalı papaz ve rahiplere nispet olsun diye. İşte böyle, buradayız, yan yana! St. Patrick's Katedrali ve ben!"

Sonuç olarak, Madam Restell'i baştan çıkarıcı buldum. Kadın çokbilmiş bir Parisli odacıya benziyor; yani, arkandan neler konuştuğunu kimse söylemediği sürece konuşmaktan zevk alacağınız birisine.

Diğer konuklar kadının dikkatini dağıtıyordu. Bunun üzerine ben de, Jamie'nin kağıt oynadığı oturma odasında dolandım. Jamie para kaybediyor, sıkı içiyor ve huysuzlaştıkça huysuzlaşıyordu.

Bitişikteki, küçük bir çalışma odası olan, yere geçtim. Bir kadın ile bir erkek ateşin karşısına oturmuş, hararetli bir şekilde konuşuyordu. Adamı tanıyınca geriye doğru adım attım.

Ama artık çok geçti. William Sanford beni görmüştü. Eğer utanmışsa –eğer çok fazla utanmışsa– bile, hemencecik, Tanrı bilir, hangi berbat tiyatro oyunundan şirin çapkın rolünü oynamaya karar verdi.

"Bay Schuyler! Bu ne sürpriz! Ev sahibemizle arkadaş olduğunuzu bilmiyordum."

"Sadece öylesine bir tanışıklık işte. Şimdi müsaadenizle..."

"Hayır, hayır. Bu Bayan Gilray. Eminim, onu sahnede gördünüz. Şimdi Wallack'ta çıkıyor. Yeni bir komedide..."

Bayan Gilray (buralarda çok meşhur bir oyuncu) Sanford'un amatör tiyatro oyununda daha fazla rol almaktan gayet hoşnut, işine bağlı bir profesyoneldi. "Dostlarımın ellerindeki kartları nasıl değerlendirdiklerini görmeliyim, Bay Schuyler" dedi ve kraliçele-

re yaraşır bir baş selamıyla odadan hızla çıkıp gitti, Sanford'un olduğu kadar büyük çıkışların da kadını olduğunu gösterircesine.

"Bütün o Astorlar ve Belmontlardan sonra, burası insana huzur veriyor, değil mi?" Sanford bayağı, erkek erkeğe muhabbetlerin adamıydı. Bana bir puro ikram etti. Resmi bir tavırla, reddettim.

"İnsan her zaman aynı insanı görmek istemez, mutlaka." Sesimdeki Apgarvari ton beni de şaşırttı. Belli ki, bu ailenin ürkütücü nezaketi ölümcül bir hastalık kadar bulaşıcı.

"Buraya genelde hep aynı insanların gelmesi son derece şaşırtıcıdır. Madam Restell son derece kafa dengi biridir. Ve dünyanın en ketum insanıdır; birçok hanım arkadaşımızın söyleyebileceği ama kesinlikle söylemeyeceği şeyleri bilir."

"Bilmemizin de imkânı yok, öyle değil mi?"

Ama bu küçük oyunda kaybeden o oldu. "Karım ve ben nişan partisine gelmeye niyet etmiştik. Ama Noel'den beri pek iyi değil ve bütün gününü yatakta geçiriyor. Dolayısıyla, ben de bekârım."

"Ciddi bir rahatsızlığı yok, değil mi?"

"Yok, yok! Bir öküz kadar kuvvetli! Çok fazla dışarıya çıktık yalnızca. Hepimiz Paskalya'ya kadar ancak kendimize geliriz. Güney'e gidecek misiniz?"

"Washington City'yi kastediyorsanız, evet. Gelecek ay."

"Ben daha aşağıları kastetmiştim. Biz Savannah'ya gidiyoruz. Karımın ailesinin şehrin hemen dışında büyük bir çiftliği var; avlanmak için güzel bir yerdir. Savaştan önce nasılsa öyle kalmış. Neden Prenses'le birlikte bize katılmıyorsunuz?"

"Ben çok meşgul olacağım. Ve kızım, bildiğiniz gibi, nişanlandı." Bu son cümleyi, kötü bir aktöre dikkatlice rolünü hatırlatıyormuş gibi, tane tane söyledim.

"Sizi tebrik ederim!" Ani bir geçiş yaptı. Sanford yeni yollar deniyordu. "Ama tebrik edilmesi gereken biri varsa o da Apgar, sanırım."

"Hâlâ bir telgraf gönderme şansınız var..." Kapıya yöneldim. Ondan hoşlanmadığımı, uzak durması için uyardığımı mümkün olduğunca açık ettim.

"Gönderdim zaten. Ve Prenses'e de çiçekler. Otelde görürsünüz."

Kapıda durdum; ilk kez, öfkenin içimde kabardığını hissediyordum.

"*Yine mi* çiçek?"

"Evet; karımdan ve benden."

"İlkindeki gibi değil, öyle mi?"

"Akılsızlık ettim, değil mi?" Sanford'un ateşin önündeki hareketleri çocukçaydı; kütüğe bir tekme attı, sonra aşırdığı reçelin izini yok edermiş gibi küçük ağzını elinin tersiyle sildi.

"Kızım nişanlı bir kadın. Ve bu böyle, Bay Sanford."

"Bu kesinlikle *bir şey*, Bay Schuyler." Benimle oyun oynuyordu; belli etmeden, diye düşündüm.

Şimdi süitimizin oturma odasındayım ve bugünün hasılatı bütün o çiçekler yüzünden neredeyse boğulacağım.

Emma erken geldi otele ve doğrudan yatağa gitti. Akşamının nasıl geçtiğini sorduğumda ise iç geçirmekle yetinde. "Her zamanki gibiydi, Papa, her zamankinden biraz daha âlâ. Ama zavallı John'dan hoşlanıyorum ve belki onu Atlantik'in karşı yakasına geçirebiliriz diye hayal ediyorum."

"Dua edelim de, Amerikan elçisi olayım. O zaman ona eski işini verebilirim."

"Ne kadar şahane olurdu, değil mi?" Yorgun yüzüyle sesindeki heyecan uyuşmuyordu.

Kararsızlık içindeydim. Onu evlenmesi için yüreklendirmekle, doğru bir şey mi yapıyordum? Kesinlikle evlenmeliydi ve eğer bir Amerikalıyla evlenecekse John gibi biri olmalıydı. Daha kötüsü de vardı elbette. Ama daha iyisine ne demeli? Sorun da bu işte. Zaman içinde, ona şahane bir koca, genç bir Vanderbilt belki, bulabilirdik sanırım. Vanderbiltlerin "tonç"ları olmasa da, şimdiki kuşağın yakışıklı olduğu kadar zengin de olacağı sanılıyor. Ama işin acı tarafı, bizim vaktimiz yok ve eldeki Apgar bizim için her şey; çalılıkların arasında pusuya yatmış olan her neyse onu beklemeye cüret edecek halde değiliz.

Cesaretim olsaydı, Emma'yı nişanı bozup Washington City ya da Newport'ta şansını denemesi için ikna etmeye çalışırdım. Ama böyle bir sorumluluğu kesinlikle alamam. Tilden yenilgiye uğrayabilir ve Emma da başka koca bulamayabilir. İki hayat da perişan olur. John'un, Sanford hariç başka alternatifi yok; o da evli. Dolayısıyla, mevzubahis bile edilemez.

Afyon ruhunu bitirmişim. Uykusuz bir gece beni bekliyor. Yeni bir yıla pek hayırlı bir başlangıç sayılmaz.

On İki

Bu kitabı yazmaya başlayalı neredeyse alt hafta olduğuna inanamıyorum.

Apgar kardeşlerin her biri, resmi bir sırayı takip ederek, bize akşam yemeği verdi. Sayılarını düşündüğünüzde, iki yüzyılda ancak bu aile turlarını tamamlamış olacağız. Şimdilik her hafta bir kardeş hesabına göre hareket ediyoruz. Geçen gece beş numaradaydık; geriye dört tane daha kaldı.

Emma gayet iyi dayanıyor. Ne bana ne de başka birine şikâyet ettiğini duydum. Apgarland dışından tek bir arkadaşı var; o da Bayan Sanford. Normalde, Sanford'u tanıdığımdan ya da tanıdığımı düşündüğümden, böyle bir bağlantıdan ötürü telaşa kapılırdım; ama Emma adamdan hiç hoşlanmıyor. Bu da, özellikle Denise'le –böyle hitap ediyor ona– muhabbeti ilerlettiği şu günlerde beni rahatlatıyor.

"Bay Sanford kendisine daha fazla ilgi gösterilmesini istiyor. Biz de Denise'le mecburen, kaçak âşıklar gibi, öğle yemeklerinde ya da çay saatlerinde buluşuyoruz. Hatta bir keresinde, diyorama gösterisinde buluştuk ve on sente bütün Moskova'nın yanıp kül oluşunu izledik."

"Eski zamanlardaki gibi olmalı..." Emma'nın merhum kayınpederinin konudan konuya atladığı konuşmaları sayesinde, ikimiz de o meşhur şenlik ateşini gözlerimizle görmüş kadar olduk.

"Denise iyi değil!..." Emma yutkundu. "Birden fazla düşük yaptığı ve bir çocuk sahibi olmayı çok istediği dışında, sorunun ne olduğunu bilmiyorum."

"Onun yerinde olsaydım..."

"Ben de yapmazdım. Hele o adamla hiç!..." Emma'yla birbirimizin dediğini anlamamız için cümlelerimizi tamamlayana kadar beklememiz gerekmez... Hele Sanford konu olduğunda buna hiç ihtiyaç duymuyoruz. Şansımıza, adam söz verdiği gibi, Güney'e gitti. Onu son kez, anayasa hükmüne bağlanmış seçimler gibi, her yıl Ocak ayının üçüncü Pazar günü düzenlenen Bayan Astor'un Yeni Yıl Balosu'nda gördük.

Apgarların Astorokrasi karşısındaki bütün o burun kıvırmalarına rağmen, aile John Day Apgar'ın, bu değerli adı taşımaya layık

olanların listesinde birinci sıraya oturarak, Emma'nın nişanlısı sıfatıyla baloya davet edilecek olmasından oldukça memnun görünüyordu; ancak, bekleneceği gibi, Apgar bağlantıları her yerdeydi. Her ne kadar bu adları taşıma hakları ne idüğü belirsiz bir askeri sınıfa ya da yamuk yumuk soyağacının olmadık bir yerden bir sürgün vermesine dayanıyor olsa da, gururla taşıyorlardı büyük adlarını.

McAllister, John'a nazik davrandı. Sürpriz olarak, bir Bayan McAllister ve bir ya da iki Matmazel McAllister ortaya çıktı. Özel bir kayırma işareti olarak, John'un Bayan McAllister'a yemekte eşlik etmesine izin verildi.

Balo şaşalıydı. Ben artık yalnızca fazlalıklarla ilgileniyorum. New York'ta her resmi olay bir diğerinin aynısıdır. Aynı Pinard şirketi aynı zengin ve karmaşık yemekleri servis yaparken, Bay Lander'in aynı orkestrası, yiyip içerken ve içip yerken birbirlerine tekrar tekrar aynı şeyleri anlatan aynı konuklar için aynı Offenbach ve Strauss parçaları çalar. Biz Paris'te de sıska değildik; ama çok azımız bu devasa New York'lular kadar şişmandır. Özellikle de, sülünler ve karidesler, şerbetler ve tatlılar önlerine getirilirken hanımefendilerin yuvalarından uğrayan, aç gözlerini seyretmek acı veriyor bana. Dişlerini sıkıp, başka konulardan dem vurarak konuşmayı sürdürerek, iştahlarını açığa vurmamaya gayret edenler bile, önceden ikaz etmeksizin, incelikli ve derin anlamlı bir sözcüğün bir salya isyanında boğulmasıyla kendilerini ele verirlerdi. Yine de, gözde yemeklerden birinden küçük bir lokmadan daha fazla yemeye cesaret eden kadın, dünyayı umursamıyor demektir; çünkü canının istediğini yiyecek olsa, bu sezonun korseleri en sağlam balina kemiğinden yapıldığından, bayılıp gidecektir.

Emma'ya göre, birçok hanımefendi gelir gelmez, görece ince bellerini sergiliyormuş; sonra doğrudan dinlenme odasına gidiyor ve çalışmaktan imanı gevremiş hizmetçilerinin yardımıyla, havada çılgınca uçuşan eteklerin ve kombinezonların arasında o insafsız korselerini çıkarıp atıyormuş. Cesur, anlayışlı, kalça ve bel sorunu kalmamış hanımefendiler her zaman en sevimli masa arkadaşları olmuştur.

Emma'yla birlikte bir ara gözümüze lal rengi oturma odasında Sanfordlar ilişti; ama Bayan Sanford bizi görünce başını çevirdi. Emma da çevirdi. Sanki önceden belirlenmiş bir işaretleşmeydi bu: Demek öyle; peki o halde.

Birkaç gün sonra, az sayıdaki bazı erkek arkadaşlarıyla kendi özel vagonunda seyahat eden Bay Sanford, Savannah yolundaydı. Bu arada, New York'ta rastladığınız beyefendilerin yarısı şaşmaz bir şekilde size, sanki Paris'te ailenin özel arabasını bir günlüğüne teklif edermiş gibi, "araba kullanmaktan" hoşlanıp hoşlanmadığınızı sorar.

Denise'in kocasına kavuşması haftalar alacak. Emma'nın dudaklarından Denise adının dökülüşünü o kadar sık duydum ki, her ne kadar hâlâ birbirimize çok resmi bir şekilde hitap ediyor olsak da, ben de bu adıyla geçiriyorum onu aklımdan.

Belirtmem gerekiyor ki, daha doğrusu kesinlikle adını *anmamam* gerek ama yazmaktan da geri duramıyorum; Sanford'u Güney'e gitmeden bir gün önce gördüm, daha doğrusu gideceğini duydum.

Bu şehrin yeni, bana göre yeni, hoşluklarından biri de, sigara bayisi kerhaneleridir. Dışarıdan bakınca, kapının kenarında mekân sahibinin duracağı yer ve tezgâhta sergilenen sigara ve puro kutularıyla tam anlamıyla bildik, normal, ahşap bir kulübe.

Girişteki bölmede de purolar sergileniyor; ancak bildiğimiz, hakiki tütüncülerdekinden daha az. Burada gözü tırmalayan tek şey, son derece göz alıcı satıcı kadın. Mekâna yeni gelmişseniz şayet, kadın sizi hoş bakışlarla süzer ve gerçekten masum bir müşteriyseniz, bir puro satıp, sizi yolunuza gönderir. Aksi halde, kadın zevkleriniz, bağlantılarınız hakkında bir fikir edinmek isteyecektir. Bazen evdeki bir kızın ve bilindik bir müşterinin adı (her zaman müstear adlardır bunlar) yardımcı olur. Bu sigara âleminin patroniçesi sizin hem ciddi hem de saygın biri olduğunuza ikna olmuşsa, şehirde binlercesi bulunan, orta sınıf oturma odalarından farksız, bir sürü kızın oturduğu bir arka odaya alır sizi. *Sotto voce*,* sigara-hanımefendisine hangi kızı istediğinizi söyledikten sonra, üst kattaki odanıza çıkarsınız; birkaç dakika içinde kapınız çalınır ve başlasın şenlik!

Ben bir iki kere... pekâlâ, üç ya da dört kere, bu uygun ve pahalı olmayan hizmetten yararlandım. Uygun; çünkü otelden usulca çıkıp, Madison Square'i geçip, Twenty-fourth Street'teki, Royal Havana Cigar Shop Co.'nun üst katlarında zevki tadabilirsiniz

* Fr.: Fısıltıyla. (ç.n.)

Yaş ve sağlık durumum genç Charlie Schuyler'in gösterebildiği performansı göstermemi engelliyor elbette; ama her mevsimin kendine göre güzellikleri var. Şimdiki çabalarımın gençliğimdeki başarılarımdan daha değerli olduğuna inanıyorum.

İtiraf etmeliyim ki, New York'un saygın erkek nüfusunun yarısı ucuzluğu, kolaylığı ve uygunluğu yüzünden bu sigara dükkânlarını kullanıyor. Bir işadamı, kulübünde yiyeceği akşam yemeği öncesinde içini boşaltabilir; bir aile babası sevgili karısıyla yiyeceği akşam yemeği öncesinde rahatlayabilir; Adliye Sarayı'na gitmekte olan bir avukat hem kasıklarındaki sperm basıncını azaltıp hem de duruşma başlamadan salonda hazır bulunabilir.

Her neyse; müşterileri incelikle birbirlerinden ayıran bir Çin perdesi ardında mekân sahibesiyle oturmuş, çayımızı yudumlarken, Sanford'un sesini duydum: "Eğer Niobe uygunsa, ben de uygunum."

Bir kadın sesi Sanford'a Niobe'nin hemen yanına geleceğini bildirdi. Tam başımın üstünde yer alan, halı kaplı merdivenlerdeki ağır adımları duyabiliyordum.

"Bu benim arkadaşım Bay Sanford" dedim, iğneleyici bir ses tonuyla, yalnızca tavşandudağının lekelediği, çok tatlı bir yüzü olan, çekici mekân sahibesine.

"Adını duymamıştım" diye yalan söyledi kadın. Onu korumaktan ziyade umursamadığını göstererek beni etkiledi bu yalanıyla.

"Sizden bana ilk o söz etti."

"Her kimse, iyi müşteriymiş. Kızlar ondan hoşlanıyor."

"Aşağıya indiğinde, Bay Thomas Apgar'ın sonsuza kadar ona şükran borçlu olduğunu söyleyin."

"Söyleyeceğim, efendim." Üçüncü Kardeş'in adını kullanıyorum; *nom de guerre** ya da daha doğrusu *d'amour*.** Popüler gazetelerin sadık bir okuru olduğundan, oğlu yakında güzel Fransız prensesiyle evlenecek olan Bay Thomas Apgar kadar nazik, yaşlı bir beyefendinin kendi müşterisi olması mekân sahibesini heyecanlandırıyor. "Prenses'in Ritzman's'ın vitrinindeki resmi gerçekten nefes kesiyor!"

"Katiyetle inanıyorum ki" dedim, Apgaryan bir edayla, "Fransız olmasına rağmen, oğluma iyi bir eş olacak."

* Fr.: Savaş adına. (ç.n.)
** Fr.: Aşk adına. (ç.n.)

Şimdi 14 Şubat gecesi... hayır, hayır; 15 Şubat sabahı... ve bagajlarımız Washington'daki Willard's Hotel'e önceden gönderildi.

Öğleden sonra, Fifth Avenue Hotel'in çıkardığı faturayı görünce neredeyse bu hayata veda edecektim. İlk ayın faturasını ödediğim 5 Ocak'tan 14 Şubat'a kadar, toplam borcumuz 1.800 dolardı; isterseniz, şuna mevcut servetimin yarıdan biraz fazlası kadar diyelim; çünkü Jamie'den küçük bir avans dışında para almamıştım ve şimdiye kadar *The Last Days of Napoleon III.* yazım için *Ledger* hiçbir ödeme yapmamıştı. *Nation,* Cavour çalışmam için birkaç peni ödeyecek; ama o da yazım basılınca. Bu yüzden bazen paniğe kapılıyorum. Şansıma, Stevens kontenjanından Albay tesislerdeydi de, faturayı yöneticiye gösterdi ve o da toplamada ciddi bir hata yapıldığını kabul etti. Sonuçta, merhametli davranarak, toplam borcumuzu üçte birine indirdiler.

"Çünkü, siz ve Prenses burada kalarak otelimizin reklamını yaptınız ve bu durumda, bizim size ödeme yapmamız gerekir!" Albay çok nazikti; bunu kendisine de söyledim. Nihayetinde, Fifth Avenue Hotel başkanların ve kralların kaldığı bir yerdi.

"Bayan Stevens sizi çok fazla değer veriyor. Haydi! Bir şeyler içelim." İyi kalpli Albay beni Amen Corner'a sürükledi.

"Durun bir dakika. Bay Peter Marié'nin çay partisine geldik."

"Kesinlikle; ve bütün cemaat burada!" diye heyecanla bağırdı Albay.

Nazik Bay Marié New York'un Saint-Simon'udur. Hayır, hayır, pek doğru değil bu. Öncelik kaygısı taşıyan biri varsa, o da McAllister'dır. Hassas Bay Marié daha çok erkeksi... evet, oldukça erkeksi, bir Madam Récamier'dir; hani şu tek başına, konuşma sanatının Manhattan Island'da gelişmesini isteyen kadın. Bay Marié her Sevgililer Günü manzum davetiyeler gönderir insanlara ve manzum yanıtlar bekler. Gelen yanıtlar içinde en iyisine, başka şiir çalışmalarına da, bir ödül verir. Tuhaf bir yaşlı yaratık değilse şayet, cesur bir centilmen olduğu söylenebilir.

Bu özel sosyal zirveye ulaşamayanlar için yalnızca bir saçmalıktır bu; ya da Albay'ın dilinden aktarırsak: "Umarım siz ve Prenses çok sıkılmazsınız..."

"O kadar yorgunuz ki, sıkılmamıza imkân yok." Bu tamamen doğru. İkimiz de, bıraksalar bir ay uyuruz. New York'unkinden hareketli, ayrıca çok daha olgunlaşmamış olduğunu duyduğum Washington sosyetesine girmekten ödüm kopuyor.

O anda içeriye, sevimli Liman Tahsildarı ve devasa gövdesi giydiği son moda elbisesini patlatıp dışarıya uğrayacakmış gibi görünen Senatör Roscoe Conkling de aralarında olmak üzere, birkaç adamıyla birlikte Bryant girdi. Bu toplulukta, Tahsildar hariç, herkese tepeden bakıyordu Conkling. Senatörlere özgü kafası bir kadın romancının aslan yeleli dediği türdendi; ayrıca, seyrek ve ince, gri-kızıl karışımı saçları, ortasında kusursuz bir buklenin, o meşhur sümbüli buklenin, bulunduğu geniş alından başlayarak arkaya taranmıştı. Yunan tanrılarınınkini andıran kaşların ve kıvırcık saçların altında, açık renkli, küçük gözler bir cengel kedisi kadar vahşi bakıyordu.

"Bağışlayın!" Albay bu büyük adamları selamlamak üzere yerinden fırladı.

Ben görünmez olup onların geçmesi için yolu boşaltmaya çalışırken, her zaman titiz bir merasim meraklısı olan Bryant beni durdurdu. "Sevgili Schuyler!"

Bryant'ın yanındakileri teker teker takdim etmesini beklemem gerekiyordu. Tesadüf eseri, tokalaşırken Conkling'le o kadar yakındık ki, yüzüm Senatör'ün, Cumhuriyetçi bir dev yaratmak için birleşmiş üst göbeğini ya da alt göğsünü örten heybetli kumaş tümseğine çarpıyordu. Şansıma, en kalitelisinden puro ve menekşe çayı kokuyordu adam.

Öteki adamlar eyaletin her zamanki Cumhuriyetçi partisinin lider kadrosuydu. Mutemetler[İng.: Stalwart; sözlük anlamı, sadık, güvenilir parti üyesi; cesur, yiğit; iri yapılı] olarak bilinen bu güruh her tür reformun düşmanıdır ve aynı şekilde, General Grant'ın ve bozuk düzenin şaşmaz destekçisidir. Bence, yaşlı Bryant herkesle, herkes de onunla ve *Post*'la çalışmaya devam etmeli ya da etmeye çalışmalı.

"Bay Schuyler eski bir arkadaştır."

Mutemetler, ne adım söylenirken dinleyen ne de yüzüme bakan Conkling hariç, hakkımda bütün öğrendiklerinden etkilenmiş görünüyorlardı. Bir tek Conkling başımın üzerinden uzaklara bakıp, tanrısal bir düşünce âleminde kayboldu.

Bryant lütufkârdı. "Bay Schuyler bizim için Yüzüncü Yıl Sergisi'ni izleyip anlatacak." Ve benim adıma ekledi: "Sergi Mayıs'ın 10'unda açılacak."

Güler yüzlü Tahsildar Arthur merak ediyordu: "Paris'e ne zaman döneceksiniz, Bay Schuyler?"

"Seçim bitene kadar buradayım. Ve kızımın evliliği..." Konuşurken, gayet hoş bir şekilde şu dikkatimi çekti: "Paris" sözcüğü ağzımdan çıktığı anda Conkling'in başı ani bir hareketle zirvelerden eteklere, yani bana, döndü.

"Bağışlayın, Bay Schuyler." Normalde yüksek ve sert olan ses şimdi alçaldı ve sevecen bir tona büründü. "Kafam öylesine meşgul ki, adınızı iyi duyamadım."

"Ama diğer taraftan, zaten biz geçen yaz çok kısa bir süre karşılaşmıştık." Müphem ve mesafeliydim. "Ve siz o kadar çok insanla karşılaşıyorsunuz ki!..."

"Sizin gibilerle pek değil, Bay Schuyler. Ve kesinlikle, sizin muhteşem kızınız gibilerle hiç değil..."

"Kızınızın iyi bir Cumhuriyetçi aileye gelin gideceğini okudum." Bryant potansiyel olarak tehlikeli bu karşılıklı atışmayı kesti. Bizim ince ruhlu şairimiz politikadan ve Apgarlardan dem vururken, Conkling'den yayılan, neredeyse bir elektrik enerjisi, bir uyarı diyebileceğim bir esintinin yüzüme çarptığını hissedebiliyordum. Adamın hayvansı gücü etkileyici, hatta rahatsız ediciydi.

Ama Conkling'in sırrı benimle emin ellerdeydi. Gerçi bu sır bile sayılmazdı; çünkü politik hayatın içindeki herkes, kocası da dahil, onun Kate'le olan ilişkisini biliyordu. Âşıklar açısından bakınca, şansına, yakınlardaki iflası Sprague'ın içki sorununu o kadar azdırmıştı ki, adam artık Conkling'in New York, Utica'daki müzmin hasta, münzevi karısı kadar görünmez olmuştu.

Yaşlı Bay Marié'yle çay ve akşam yemeği, bizim New York hayatımızın bu safhasıyla uyumlu bir final oldu.

Emma ve John, büyük Apgar ailesinin bir kadın üyesinin refakatinde, salona teşrif etti. Ben yalnız gelmiştim; niyetim çay ve şiir ikramının ardından hemen ayrılmaktı. Ama yemeğe kalmayabileceğim uyarısını duyunca Bay Marié ısrar etti. "Sizi büyük bir hevesle bekleyen edebi *confrère*lerinizin* çoğu burada olacak! Ya da Racine'in diyeceği gibi..." Ve aslında Racine'in söylemeyip yazdığı bir şeyleri Racine'in zar zor anlayabileceği bir aksanda söyledi.

Şaşırtıcı bir biçimde, tıpkı "tong" ustası gibi, onun Mistik Gül'ü de gelmemişti. Edebi-olmayan konukların çoğu her gece gördü-

* Fr.: Meslektaş. (ç.n.)

ğüm aynı takım olduğundan, Denise Sanford'a Hükümdar'ın neden uzak kaldığını sordum.

"Çünkü *öteki* kişi burada" dedi Denise. "Gerçek olan. Ve *o* da burada." Sonra Denise beni Bay ve Bayan III. John Jacob Astor'la tanıştırdı. Benden az biraz genç olan Bay Astor hiç de büyükbabasına benzemiyordu. Yavaş ama anlayışlı biriydi ve yüzü fazla kırmızıydı.

Bayan J. J. Astor South Carolina'dandı ve komikti. "Her gün sizin meslek hayatınızdaki ilerleyişinizi izliyoruz, Bay Schuyler. Gazetelerden. Kızınızın nişan haberinden özellikle mutluluk duyduk; çünkü böylece burada kalacak ve bizim olabildiğince fazla zarafet ve güzelliğe ihtiyacımız var. Elbette, kocam ve ben sizinle tanışmayı çok arzuladık; ama imkân olmadı."

"Bundan basit ne vardı ki, Bayan Astor..."

"Bundan zor ne vardı ki, Bay Schuyler. New York'ta, ilk gelen ilk hizmeti verir. Ve sizi ilk Lina..." –müthiş Caroline Schermerhorn Astor'un aile içindeki kısa adı buymuş demek!– "kaptı. Dolayısıyla, biz sıramızı beklemek durumundayız." Bu kadından hoşlandım ve keşke diye düşündüm, McAllister'ın eline bu kadar çabuk ve sağlamca düşmeseydik; çünkü *öteki* Astor evi her bakımdan Mistik Gül'ün evinden daha çekici görünüyor.

Stedman ve karısıyla (erkek gibi kız kardeş ve aynı zamanda kız gibi eş) ve ayrıca Gilderlarla konuştum. İrikiyim, tam profesyonel denen türden bir gazeteci, Bayard Taylor'la tanıştım; bu akşam için seçtiği şiirleri oldukça ilgi topladı ve büyük ikramiyeyi kaptı. Benim saçma sapan bir şiirim, bütünüyle yanlış vurgularla, Bay Marié tarafından okundu; yine de millet alkışladı.

Bryant çay saatinde şöyle bir uğradı ve sonra ayrıldı. Amerika'nın en çok para ödenen şairi olarak Bryant bu özel toplantı şerefine bir şey yazmadı. Onu suçlamıyorum.

Benim için gecenin en hoş tarafı, Türk işi geniş bir deri minderin üzerinde, Denise ile yan yana oturuyor olmaktı. Küçük, umut verici, her şeyi çabucak kavrayan biri olmasından ötürü onu kolayca yeni tanıdığım insanlar arasında ilk sıraya koydum.

"Bir başınıza geçirdiğiniz otel hayatını nasıl buldunuz?" diye sordum.

"Cennette gibiyim!" Belli ki, giden kocanın ardından en ufak bir hayıflanma söz konusu değildi. "Ne endişe edecek hizmetçiler, ne hazırlayacak yemek listesi, ne gönderilecek davetiyeler; bütün

gün yatakta uzanıp bir şeyler okuyorum ya da karanlıkta, lapa lapa yağan karı seyrediyorum penceremden. Ve Emma'nın ziyaretini bekliyorum."

"Günü birlik, anladığım kadarıyla."

"Başka nasıl olabilir ki! Birbirimizin müptelası olduk. Bütün doktorlardan iyi geliyor bana. Dün yaptığı Mistik Gül taklidi beni öyle kahkahalara boğdu ki, doktorum ona kızdı; fazla heyecana gelemezmişim."

Tam olarak ne derdi olduğunu sormak istedim ama cesaret edemedim; Emma da çok ciddi olmayan bir kadın hastalığından mustarip olduğunu söyleyerek bu konuda beni fazla aydınlatmadı.

"Emma'sız ne yaparım, bilmiyorum. Ve siz olmadan da." Bana en sevdiği amcası gibi davranıyordu ve ben kendimi yaşlı hissediyordum; ama zaten *yaşlıydım* ve herhangi bir akraba olmaktansa en sevilen amca olmak iyiydi.

"Güney'e giderken, Washington'a uğrayın, olmaz mı?"

Denise hayır anlamında başını salladı. "Güney'e gidersem, Bill'in teknesi gelip alacak beni. Doktor ihtiyacım olan şeyin deniz havası olduğunu söylüyor. İtiraf etmeliyim ki, deniz havasından nefret ederim. Eminim, sağlığa deniz havası kadar zararlı başka bir şey yoktur. Yıl boyu Newport, Rhode Island'da yaşayan yerli halka bir bakın. Her daim hastalar. Yani, eğer çocuk doğururken ölmemişlerse."

"Erkekler de mi? Ya da yeni doğmuş bebekler ve anneleri de mi?" Denise'in kahkahası yüksek ve yapmacıksızdı. "Konuşmamın Bay Marié'nin yüksek standartlarına uygun olduğunu sanmıyorum. Ama çocuklar benim zavallı, karışık zihnimden çıkmıyor hiç. Biliyorsunuz, çocuğum olmuyor."

"Gerçekten bir çocuğunuz olsun istiyor musunuz?"

"Ah evet! Bütün mesele bu, değil mi?"

"Emma'nın doğurmuş olmasından memnunum; ama bu yalnızca şans. Çoğu anne baba, çocuklarının onlara tutkun olduğu kadar çocuklarına tutkun değil."

"Sizin kötücül, yaşlı Avrupa'nız gibi!"

"Aklımdan Vanderbiltleri geçiriyordum ben."

"Sizin kötücül, yeni zenginleriniz gibi!" Hazırcevaptı. "Her neyse; görünüşe bakılırsa, çocuğum olmayacak, Aslında, eğer yine deneyecek olursam, çok büyük bir ihtimalle öleceğim. Meselenin özü de bu."

"Doktorlara inanıyor musunuz?"

"Geçmişteki kendi tecrübelerime inanıyorum ve onlar gerçekten korkunçtu." Titredi Denise ve sonra da, yaşlı amca ve en sevdiği yeğeni arasında bile olsa, böylesi bir konunun uygunsuzluğunu fark etti. "Ayrıca" dedi, "önde gelen bir otorite ve sizin arkadaşınız beni ölümcül bir kusurum olduğu konusunda temin etti."

"Kimmiş bu?"

"Madam Restell. Bill bana önceki gece sizi, aptal genç Bennett'la birlikte, orada gördüğünü söyledi."

Şaşkınlıktan kalakaldım. Sanford, karısına her şeyi anlatıyor muydu? Sigara dükkânını da mı? "Kocaların Madam Restell'e yaptıkları ziyaretleri eşlerine anlatmadıklarını düşünmüştüm."

"Ben tersini düşünüyorum." Denise açıksözlü ama sevimliydi. "Bill ne zaman oraya gitse bana anlatır. Ayrıca, Madam Restell'le ben eski dostuz."

"Yaşlı bir adamı derin bir şoka soktunuz." Şakacıktan, dehşete düşmüş gibi geriye kaykıldım; az daha deri minderden düşüyordum.

"Ah, canım!" Denise göz kamaştırıcı bir gülücük attı ve yumuşak kolunu uzattı tutunayım diye. "Neyse; göründüğü kadar kötü değil. Gördüğünüz gibi, Madam gerçekten iyi bir doktor..."

"Mektep yüzü görmüş mü?"

"Kim bilir? Kimin umurunda ayrıca? Önemli olan hayatını bu işe adaması ve benim gibi birçok hanımın ona gidiyor olması."

"Doğumu engellemekten ziyade mümkün kılmak için mi yani?"

"Birçok durumda, evet." Kaşları çatıldı Denise'in. "O nazik bir kadın; ayrıca çok dürüst. Bir daha asla *hamile* kalmamalıyım. Bu onun emri."

"Bu çok ağır bir yük mü?" Sanırım, şaşırtıcı bir şekilde, mahrem konulara giriyordum.

"Sık sık seyahat eden kocam için hiç de değil." Duyguları körelmişti sanki. "Her neyse; çocuğum olmayacağı fikrine alıştım artık. Bir bakıma, Tanrı'nın bir lütfu bu. Başkalarını sıkacak daha az şeyim var." Güldü; ben de güldüm. Sürekli yaptığımız şakalarımızdan biri de, iyi bir New York hanımefendisinin konu veletlerine gelince ancak kendini bulduğuna ilişkindi.

Garip olan, şimdi aklıma geldi de söylüyorum, Denise'in kendi mahrem sorunlarını tartışırken takındığı umursamaz tavırdı. Ger-

çekten göründüğü kadar umursamaz ve mesafeli olup olmadığını söyleyemem. Denise'in, kocasının sürekli pratik yapmasına rağmen yoksun olduğu, tanrı vergisi, mükemmel denebilecek bir rol yapma yeteneğine sahip olduğundan kuşkulanmıyor da değilim doğrusu.

"Tanıdığım insanlarla gerçekten iyi vakit geçiriyorum. Eski..." dedi ve koluma vurup devam etti: "...ve yeni dostlarım var. Bin türlü ilgi alanına sahibim; olmasa bile, 362 Fifth Avenue'un inşaatından ve döşenmesinden sorumlu olmak başlı başına ömürlük bir iş. Hayır." Bir garsonun sunduğu şampanya kadehini reddetti. Ben aldım. "Sadece bazen Bill için endişe ediyorum. Yolunu şaşırıyor."

"Şehir merkezinde bir büro tutsanız, daha çok para kazanmaz mısınız?"

"Hayır, hayır! Yanımda Bill olmaksızın kurt sürüleriyle bir araya gelmekten bıktım artık. Dahası, ihtiyacımız olandan fazlasına sahibiz. Tek istediğim, gerçekten bir şeyler *yapması*. İçinde bulunduğumuz... daha doğrusu, bulunduğu durumun keyfini çıkarması."

"Tekne, av..."

"Akıllı birine bunlar yetmez. Ve o akıllı biri. Onu aptal bulduğunuzu biliyorum..."

"Nereden biliyorsunuz?" Böyle bir hamle beklemediğimden, aptalca bir soru sormuştum. "Demek istediğim şu ki, hiç de aptal bulmuyorum onu." Kekeledim ve elim titreyince şampanya döküldü minderе. Yalnızca sağ elimde gidip gelen bir titreme vardı. Ne demekti şimdi bu?

"Evet, buluyorsunuz! Diyebilirim ki, Emma da aptal buluyor onu. Onun tavrı böyle. Biliyorsunuz, hayatında çok akıllı insan tanımadı o. Ben de tanımadım" diye ekledi hemen. "Ama ben benden daha akıllı insanların yanında daha rahatım. Elbette, ben mümkün olduğunca onlarla ahbaplık etmek istiyorum; ama Bill utangaç. Öteki insanların yanında, onların onu görmek istediklerini sandığı biri gibi, yani genellikle bir demiryolu kralı gibi, davranması gerektiğini düşünüyor. Bazen o, tüylerimi diken diken ediyor. Özellikle de sizin ve Emma'nın yanındayken."

"Ama biz ondan hoşlanıyoruz. Belki..." dedim ve üstüne basarak ekledim: "...sizden hoşlandığımız kadar değil."

"Size bunları söyletmek değildi amacım!..." Gözlerinin içi gülerek baktı bana. "Sanki sizi çocukluğumdan beri tanıyormuşum gi-

bi geliyor. Keşke öyle olsaydı! Bu..." Denise ehil yazarlar ve ressamlar kadar ehil kodamanlar ve karılarıyla dolu göz alıcı, süslü odalarda şöyle bir göz gezdirdi. "...yapabileceğimizin en iyisi. Prenses Mathilde'de olduğu gibi değil, değil mi?"

"Paris'te de *longueur*'ler* var."

"*Courteur*'lerin** olmadığı bir yerdeki gibi değildir ama. Böyle bir sözcük var mıydı?"

"Artık var. Siz icat ettiniz!"

"Pekâlâ; bütün yaz Emma'yla sizi Newport, Rhode Island'da görmek istiyorum ve biz *courteur*'lerimizin keyfini çıkarırken günlerin nasıl geçtiğini anlayamayacaksınız."

"Ama Bay Sanford..."

"Umuyorum... sanıyorum, politikaya atılacak."

"Tanrı'ya şükür!"

"Senatör Conkling'in bir akşam yemeğinde konuğumuz olmasını istemeyen az sayıdaki kadından biriyim ben."

"O koca, güzel yaratığa büyük bir talep olduğunu düşünmüşümdür hep."

"Washington'dan gelen hiçbir şeyi istemeyen bizim gibiler hariç. Ve elbette yağsız kaz da pek yavan oluyor."

"Siz şimdi kocanızın Bay Conkling gibi mi olmasını istiyorsunuz?"

"Onun kendisince, evet. Bill gibi insanlar için, elbette, politikaya girmek pek moda değil. Neden girsin ki? Neden içimizden biri politikaya girsin ki? Son tahlilde, biz seçimleri satın alan senatörleri satın alabiliyoruz. Öyle olsa bile, Bill'in o türlü bir hayata çok uygun olduğunu düşünüyorum. Ve bu ona yeni bir ilgi alanı kazandıracak."

"*Siz* Washington'da yaşamaktan hoşlanacak mısınız?"

"Tanrı korusun! Bayan Conkling gibi mi olayım sonra; neresiydi, Utica'mıydı ne, orada bahçemle mi uğraşayım?..."

Emma'yla, her şey bir yana, New York'tan ayrılıyor olmaktan üzüntü duyuyorduk.

"Ama şimdi de Washington bir macera olacak." Emma son derece iyimser bir günündeydi.

* Fr.: Uzunluk. (ç.n.)
** Fr.: Kısalık. (ç.n.)

"Benim açımdan, hiç kuşkun olmasın!" Ona üstesinden gelmem gereken işten ne kadar korktuğumu söylemedim. Her gün Jamie'den talimat alırdım artık. Buluşmam *gereken* insanların listesinin yanı sıra bir de, politik sırların muhafaza edildiği sayısız dolabın anahtarları da gelirdi.

Şansıma, bütün öteki işlerimi yoluna koymuştum. İmparator'un ölümü hakkında yazdığım, gerçekten korkutucu makale bitmişti. *Nation* için hazırladığım, Cavour ve Savoy Hanedanı'nın uzun ve belki aşırı karmaşık analizi Godkin'in elindeydi. Vali Tilden'la ilgili kampanya biyografisi hazırda, adaylığının kesinleşmesini bekliyordu. Bay Dutton bu konuda kararlıydı. Bu arada, Bigelow ve Green, reklam danışmanlarını, bir kitap için hammadde toparlamak üzere işe koşmuştu.

Yine, defalarca ve ısrarla bana Mark Twain olmadığımı hatırlatan bir konferans ajansıyla tatmin edici olmaktan uzak birkaç toplantı yaptım. Ona, olsaydım ben de sevinirdim dedim ve onun incelikten nasibini almamış biri olduğunu söyledim. İmparatoriçe'nin kıyafetleri, saç stili ve sarayla sınırlı kalırsam, başarılı konferanslar çıkarabileceğimi düşünüyordu adam. Sonunda bu konudaki başarısızlığımı kabul edince, gayet mağrur bir edayla adama, "Gerçekte sizin bana, bir politika yazarına, bir tarihçiye, para vermenize gerek yok; sizin tek ihtiyacınız, kızım Prenses d'Agrigente" dedim. Adamcağız tutuştu birden. "Yapar mı bunu? Otuz gece için ona on iki bin dolar veririm."

Emma çok eğlendi. "Eğer işler sarpa sararsa, ikimizi de geçindirebilirim. Belki de yapacağım bunu. Zavallı Papa, aşırı çalışıyorsun!..."

Tam şu anda, bu kitabı yazarken, Emma iyi geceler dilemek üzere yanıma geldi. Yanağımdan öptü beni, her zamanki gibi. Ben de onun elini. "Ekim'de" diye fısıldadı kulağıma, "Haziran'da değil. John kabul etti."

"İyi" diye fısıldayarak yanıtladım ben de; gizli işler çeviren iki ortak gibiydik. Emma artık Apgarland sınırında dikildiğinden, mümkün olduğunca yanımda kalmasını istiyordum. Böyle yazdım sonuna; daha doğrusu, yazmışım.

On Üç

Şafak sökeli kısa bir süre olmuştu ki, otelin arabası bizi alıp kentin içinden North River'a götürdü; orada, bizi Jersey City ve Pennsylvania Railroad Depot.'a ulaştıracak olan Cortland Street arabalı vapuruna bindik. Vapurda arabamızdan çıkmadan, puslu camdan, küçücük bir minyatür gibi kalana kadar New York'u seyrettik.

"Tam şurada oturuyordum bir zamanlar. Gördün mü? Rıhtımın hemen yanındaki büyük bina." Söz konusu bina Washington Market'tı; hâlâ da öyle. Bir zamanlar ben, uzun zaman önce ölmüş bir kızla birlikte o civarda oturmuştum.

Ne tuhaftır ki, Emma annesiyle karşılaşmamdan önceki hayatıma ilişkin neredeyse hiçbir şey bilmiyor. Çocukluğunda Amerika'yı merak ediyor, sorular soruyordu; ama ben o kadar çok Kızılderili hikâyeleri ve benzeri şeyler anlattım ki, bir tür gerçek olarak algıladı bütün bunları ve bugüne değin, yirmiler ve otuzlardaki hayatımı kelimenin tam anlamıyla daima destansı buldu. Emma ayrıca beni biraz egzotik bir kişi olarak gördü hep. Yıllar önce, Prenses Mathilde bana Sarışın Kızılderili adını takmıştı ve bu ad üzerime yapıştı. O kadar etkilenmişti ki Emma, okul arkadaşlarına babasının sahici bir Amerikan Kızılderilisi olduğunu, sarı saçlı bir kabileden geldiğini anlatmıştı.

Washington'a giden yolcu vagonları lükstü ve zamanında kalktı trenimiz. Yine de ben sürüp giden bu denli yoğun alışverişe hazır değildim. Önce biri bir donut satıcısının ağına düştü. Ardından küçük bir oğlan çocuğu çıktı ortaya, kucağında bir tomar dergi, ucuz roman ve kese kağıtlarına doldurulmuş fıstıkla birlikte. Oğlan tek kelime bile söylemeden Emma'nın kucağına bir kadın dergisi, benimkine de Vahşi Batı hakkında bir roman bırakıverdi. Sonra da kayıplara karıştı.

"Bu hediye mi?" Emma şaşkındı.

"Kuşkuluyum."

Vagonlar istasyonlarda boşalıyordu; ama bizim kucağımızda hâlâ parası ödenmemiş dergi ve kitap duruyordu. Bu arada, beyaz önlük giymiş bir kızarmış istiridye satıcısı musallat oldu başımıza; ama Emma ona öyle sert bir bakış attı ki, Fransa'da rüyalarıma giren ve enfes domuz yağıyla Atlantik'in lezzetini barındıran muh-

teşem tada azıcık olsun yaklaşabilen bir aşçı bulup da pişirtemediğim tek Amerikan yemeği olan gözde yiyeceğimden birkaç tane olsun mideye indiremedim.

Vagon Avrupalı emsallerinden daha rahattı; yeşil pelüş perdeler, döner deri koltuklar, iyi camdan gaz lambaları, maun vagon aksamı vardı ve hepsinden önce, kızarmış istiridyenin kokusuna karışmış yanan gaz sobasının kokusu her yanı sarmıştı.

Yemek vagonunda sükûnet içinde yenen yemekten sonra vagonumuza döndüğümüzde, koltuğumuzun yanında dikilmekte olan genç kitap satıcısı karşıladı bizi. Bir eliyle, masaya atılmış kitabı ve dergiyi işaret ediyor, öbür elini ise ödemenin yapılması için uzatıyordu. "Bir dolar yirmi beş sent tutuyor bayım, ikisi."

Ardından yaşanan dövüş, sonunda kondüktörün genç girişimcinin kıçına bir tekme atmasıyla son buldu; ama ben o arada "benim neşriyatımın düpedüz kiralanması" karşılığında en az fiyat olarak belirlediği yirmi beş senti ödedim. Acıyla karışık bir zafer çığlığı atan çocuk çıkıp gitti.

"Hep vagonlara biniyorlar, efendim." Kondüktör tozdan, sineklerden şikâyet edermişçesine konuşuyordu. "Elimizden bir şey gelmiyor."

Baltimore'da lokomotifler değişirken, vagonumuzdan çıkıp demiryolu kıyısında dolaştık. Bir an başımın üzerinden bir ses geldi. Yukarıya baktım ve vagonumuzun tepesinde keyiflerine bakan bir düzine serseriyi gördüm.

İçlerinden biri, kendilerini gördüğümü fark etti ve bir eşek çevikliğiyle kenardan aşağıya sallanarak indi. "Ma'am!" Adam kendisine daha yakın olan Emma'ya sokuldu ve pis pis sırıtarak elini uzattı. "Şu yoksul savaş gazisine bir sadaka verir misiniz?"

Daha hiçbirimizin ağzından tek bir kelime dökülmeden, bir ikincisi, sonra bir üçüncüsü, derken dördüncü bir serseri de katıldı arkadaşlarına. Lokomotifin kurumundan çirkinleşmiş yüzlerini ekşiterek, açgözlü bir ifadeyle, bizi tehditkâr bir çemberin içine hapsettiler. Ben bastonumu kaldırdım; Emma da bir çığlık attı.

Bir anda, iki demiryolu muhafızı yakınlardaki bir ardiyeden fırlayıp koşmaya başladı. Serseriler kaşla göz arasında vagonların ve depoların arasında sırra kadem bastılar.

Bu korkunç deneyim, gayet sakin bir biçimde, "Bu konuda elimizden hiçbir şey gelmiyor. Biz buradan ayrılır ayrılmaz, yine atlayacaklar trene hemen. Herhangi bir yerde bir aptallık yapıp on-

lara yaklaşacak olsanız, anında tutup sizi trenden aşağı atarlar" diyen kondüktörün sözleriyle daha da dehşet verici bir hal aldı.

İlginç ve uğursuz bir not: Görebildiğim kadarıyla, serserilerin hiçbiri de göçmen değildi. Hepsi de, savaşta yaralanmış ya da sefil duruma düşmüş ya da hem yaralanıp hem sefil olmuş ve Panik'te mahvolmuş, eski Amerikan neslinin evlatlarına benziyordu.

Otuz yıl önce, bu ülkede böylesi yersiz yurtsuz, muazzam bir suçlular kitlesinin, New York'ta gördüğümüz türden, korkunç derecede zengin insanlarla ürkütücü bir tezat içinde böylesine yıkıcı bir yoksulluğun olabileceğini hayal bile edemezdim. Tilden'a acıyorum. Bütün zekâsına ve tutkusuna rağmen, bir karabasandaki canavarlar gibi en umulmadık yerde size cehennemi hatırlatmak için tekrar tekrar karşınıza dikilen bu süprüntüler konusunda Tilden'ın da herhangi bir şey yapma kapasitesi ya da iradesi olduğundan emin değilim. Emma hâlâ tir tir titriyordu; aslında ben de.

Washington City'ye beklenmedik bir biçimde bir bahar günü, akşamüzeri vardık. Şubat ortası olduğu halde, güney rüzgârı sıcak ve yumuşak esiyordu; bahçelerle boş alanlar yeni uç veren nergis, leylak, menekşe ve diğer bahar çiçekleriyle renklenmeye başlamıştı.

Pennsylvania İstasyonu önünde uzun bir döküntü araba kuyruğu vardı ve bütün arabaların sürücüleri Zenci'ydi. Ben hep Güneylileri anlamakta zorluk çektiğimden, sonunda bizi Willard's Hotel'e götürecek bir araba ayarlama işi Emma'ya kalmıştı.

"Bana bu şehirden daha önce neden hiç bahsetmediniz? Şehir derken, doğru söyledim, değil mi?"

Pennsylvania Avenue'a girmek üzereydik. Emma tam anlamıyla şaşkınlıkla ve aynı ölçüde merakla bakıyordu etrafına.

"Ben de yalnızca bir kez geldim buraya. 1836 yılında iki günlüğüne. Hatırlanacak pek bir şey yok diye aklımdan geçirdiğimi anımsıyorum. Şimdi en azından bir şehir kurmuşlar."

"Nereye?"

"Sağımıza ve solumuza. Büyük bir dünya başkenti." Gayet abartılı bir biçimde ellerimi sallayarak, sürücümüzün dediğine göre, yakın zamanda asfalt döşenmiş Pennsylvania Avenue'un her iki yanına dizilmiş pansiyon ve barları, restoran ve otelleri gösterdim. Sağlı sollu sıralanmış, kirli kırmızı tuğladan, beyaz çerçeveli yapılar, Capitol'den Beyaz Saray'a –ya da eskiden öyleymiş– kadar uzanan bulvarın muazzam genişliği yüzünden olduğundan daha küçük görünüyordu.

Benim son ziyaret ettiğim tarihten sonra, bulvarın yönü değişmiş; şimdi bulvar, Capitol'den doğrudan doğruya Hazine Binası'na uzanıyor, oradan keskin bir dönüş yaparak sağa, bir ya da iki blok sonra da sola kıvrılıyor ve Beyaz Saray'ın önündeki doğal çimenliği ortadan ikiye bölüyor. Pennsylvania Avenue'un bu yeni eklentisiyle Beyaz Saray'dan ayrılan çimenliğin bu kısmına artık Lafayette Park diyorlar; ancak bu parkın ortasına, mantıklı olarak beklenebileceği gibi, Lafayette değil de, atının üstünde bir Andrew Jackson heykeli dikmişler.

Capitol'ün sonunda bitirilmiş olmasına sevindim. "Gayet çirkin görünüşlü... kahverengi, geçici bir kubbe kondurmuşlardı bir zamanlar bunun tepesine. Sanırım, bu..."

"Güzel bir yapı." Emma, Capitol'e onay vermişti.

"Ama gerçekte buna eşlik edecek hiçbir şey yok, değil mi?" Pennsylvania Avenue'u kastediyordu. "Yani, burası hep böyle kalacak."

Şimdiyse, bir zamanlar, ülkemiz insanlarının çoğunun rüyalarını süsleyen Andrew Jackson'ın Beyaz Saray'ına ilk ve tek ziyaretimdeki muhteşem ziyafette tıka basa yediğim yemekler yüzünden öğürerek aşırı sıcak bir Washington gecesi geçirdiğim, meşhur, eski Indian Queen Hotel'in üstünkörü elden geçirilmiş hali gibi duran Metropolitan Hotel'in tam karşısında, Sixth Street'teydik.

"Baksana, herkes siyah burada!"

"Zenciler her zaman çoğunluktadır burada. Elbette, bütün işleri yapan onlar."

"Afrika'ya gelmiş gibiyiz. Ve bu şahane! Ama neden kimse bizi uyarmadı?"

Emma'nın sandığından haklı olduğu kuşkusunu ben de taşıyorum; çünkü Washington City garip bir biçimde, tropikal, kolonyal bir yerdir. Kuşkusuz, yüzeyin altında, beyaz ziyaretçilerin –bu sınıfa yönetimlerin gelip geçici üyeleri kadar kendilerine gururla Antik'ler denen yerli beyazlar da giriyor– yaşadıklarından farklı bir yerli hayatın sürdüğü, bu insanların gelip geçici politikacılarla, Madison Square'in aşağısında yaşayan eski New York'luların yukarısında yaşayan gösterişli halkla girdiğine benzer bir ilişkiye girdiği aşikârdır.

Willard's Hotel, Pennsylvania Avenue'un Hazine'den sağa kıvrıldığı köşede yükselen, Emma'nın aklına Paris'teki Madeleine Kilisesi'ni getiren ve "aynı oranda sıradan", neoklasik bir binadır.

Dışarıdan bakıldığında dümdüz, altı katlı Willard's Hotel'in içi, birçoklarının kaba bulacağı ama kişi olarak benim birçok Amerikan evindeki ve kamu binasındaki iç içe, yaldızlı Gotik parıltılarıyla hoşuma giden, bizim İkinci İmparatorluk dekorumuzun tuhaf bir Amerikan versiyonu olarak itinayla döşenmiş.

Otelin üstü örtülü girişine adımımızı atar atmaz, çok hevesli olmasa da, sevimli siyah personel bagajlarımızı almak üzere bize doğru yöneldi. Ana lobinin girişinde, Ward McAllister'ın daha genç bir benzeri olan müdür dikilmiş, bizi bekliyordu.

"Ülkenin başkentine hoş geldiniz, Prenses. Bay Schuyler!"

Adam hafifçe eğildi. Biz de otelin konuğu olmaktan duyduğumuz mutluluğu ifade eden şeyler mırıldandık. Bir geçit resmindeymiş gibi, vakur ilerleyişimiz süresince bin kadar bronz tükürük hokkasından titizlikle sakınarak, fresklerle süslenmiş, loş ana lobiye yönlendirildik.

"Arkadaşlarınız çoktandır burada, Prenses. Rotondda sizi bekliyorlar." Bunlar ben kayıt işlemlerini yaptırırken söylenmiş (iki yatak odalı bir süit ve üç öğün yemek için yalnızca on dolar ödeyecektik). Genel telaş içinde, ikimiz de adamın dediğine kulak vermemiştik. Aslında, ben *Herald*'ın Washington muhabiri Charles Nordhoff'tan gelen, eğer aşırı yorgun değilsek, bu akşam bizi yemekte ağırlamaktan mutlu olacağını bildiren mesajını okurken, Emma her şeyi ve herkesi gözden geçirmekle meşguldü.

Müdür daha sonra bizi süitimiz yerine, yaldızlı sütunlarla desteklenen, büyük bir kubbenin altındaki, geniş bir bekleme odasına götürdü.

Mozaik kaplı zemin üzerindeki sayısız kanepe ve koltuklarda, duruşlarından politikacı oldukları anlaşılan insanlar oturuyordu; kendi çaplarında, Baltimore terminalindeki serseriler kadar tehlikeli görünen, haşin bakışlı bir grup oluşturuyorlardı.

Kubbenin tam altında uzun boylu, muazzam cüsseli bir hanımefendi ayakta dikiliyordu. "İşte geldi!" Müdür, hanımefendiye hitap ediyordu. "Demek istediğim, işte *geldiler*. Bay Schuyler ve Prenses; dostlarınız!"

Emma'yla birlikte, başını Mistik Gül'ün bütün haşmetli tavrıyla yana eğmiş, bu tümden yabancı hanımın önünde durduk.

"Ben" dedi, rotondda Cumae Sybil'in acayip kötü bir haber veren sesi gibi yankılanan bir ses, "Bayan Fayette Snead."

Müdür bizi Sybil'in insafına terk ederek yanımızdan ayrıldı.

"İnanamıyorum, sizinle tanışma onuruna..." diye girdim söze ben.

Emma, hayvanat bahçesindeymiş gibi sadece bakıyordu.

"Siz kuşkusuz beni 'Fay' olarak tanıyorsunuz." Ağdalı Güneyli aksanıyla konuşuyordu ama yine de anlaşılıyordu söyledikleri; çünkü her hece aynı gümbürtüyle çıkıyordu ağzından.

"'Fay' olarak?" diye tekrarladım aptalca.

"Bu yazılarımın altına yazdığım ismim. *Washington Evening Star* için. Bu da benim kızım." "Fay"in bir boy daha büyük çeşidi, (politik dolaplar her şeyden önce geldiğinden, Tanrı'ya şükür, bizim tiyatromuza dikkat etmeyen) politikacı ve delegelerin oluşturduğu hayvanat bahçesinden kendini kurtararak bize doğru ilerledi. "Onu da mutlaka yazılarında kullandığı Genç Bayan Grundy adıyla tanıyorsunuzdur. Gerçek hayatta o, Genç Bayan Augustine Snead. Ayrıca *Evening Star* için düzenli yazıyor. Şimdi, bu taraftan lütfen."

İki telaşlı kadını, döner kapıların arasından bir barın mübarek müştemilatını görebildiğim, rotondun uzak ucuna kadar uysal uysal, hiç itiraz etmeden izledik. "Siz bir şeyler içebilirsiniz, Bay Schuyler" dedi Bayan Snead. "Bütün Sneadlar gibi ben de hoşgörülüyüm; hoş görürüm. Şu karamık hizmet verecek bize. Siz, Prenses, çay ister misiniz?"

"Evet, evet." Bara yakın bir yerde çember oluşturup oturduğumuz esnada, Emma çay fikrine sıkı sıkıya sarıldı. Garson bana McAllister'ın sık sık övdüğü ama hiç yapmadığı bir kokteyl olan naneli julep, diğer üç hanıma da çay getirdi.

"Çoğu Avrupalı saray efradı Wormley's Hotel'de kalır. Siz niye orada kalmıyorsunuz, Prenses?" diye sordu, şaşı gözleriyle utangaç bakan Genç Bayan Augustine Snead.

"Babam gibi gerçek bir Amerikalı olmayı istiyorum" dedi Emma. "Willard's daha demokratik bir yer."

Nasıl da taşı gediğine koymuştu!

"Zamanı gelince, sizin Washington izlenimlerinizi merakla bekliyor olacağız, Prenses" dedi Bayan Fayette Snead.

"Sizin de, Bay Schuyler" dedi Genç Bayan Augustine Snead. Sonra ana kız küçük birer not defteri çıkardılar çantalarından ve bizimle mülakata başladılar. Aşırı titiz bir ikiliydi karşımızdaki. Biz de havaya girip canlandık görüşme ilerledikçe; özellikle de, nihayet gazetelerimizin ufkunu kestirmiş olan ve anında en cesur, en sade biçimde, yenmesi imkânsız, en şaşırtıcı yemek tariflerini ver-

meye ve hemen ardından gençliğini ve güzelliğini korumanın gizli formüllerini anlatmaya başlayacak olan Emma. "Haftada bir, Bayan Snead, saçlarımı gazyağıyla yıkarım." Emma'nın gözlerinde bir ışıltı belirdi ve ben gülmekten korktuğumdan sağa sola bakmak zorunda kaldım.

"Gazyağı mı?" Bayan Fayette Snead'ın kalemi bir an durdu.

"*Gazyağı*, Anne!" Genç Bayan Augustine Snead kulağına gelen bu hikâyeyi biliyordu. "Evet, Paris'te böyle yaptıklarını duyduk."

"Bu buluşu ilk olarak bizzat İmparatoriçe'nin kendisi uyguladı." Emma'nın sesi fısıltıya dönüştü. "Ben kendim de, yıkadıktan bir saat sonra, saçımın çok parlak ve dolgun bir hal aldığını gördüm. İkiniz de denemelisiniz. Her ne kadar..." Emma, karşısındaki başların üzerindeki ince ve mat saçları görünce, çabucak ekledi: "...buna ihtiyacınız olmasa da."

"Ah, evet, ihtiyacımız yok." Genç Bayan Augustine Snead sıkı duruyordu. "Aslında, tüm gerçekleri açık açık konuşacak olursak, annemin tepesinde küçük bir açılma başladı."

"O halde, hadi tüm gerçekleri *kontrol altında* tutalım, cicim." Bayan Fayette hoşnutsuzluğunu açıkça dışa vurdu. Sonra Emma'ya dönüp, "İyi de, Prenses, bir lambaya yaklaştığınızda saçların tutuşma tehlikesi yok mu?" diye sordu.

"Hiç de değil. En azından, saldığınızda saçlarınızın rahatça nefes alması için, başınızı mümkün olduğunca arkaya yaslayıp tamamen hareketsiz durmanız gereken bir saat boyunca böyle bir tehlike kesinlikle yok."

Emma diğer meseleleri de meslekten bir hocanın rahatlığı içinde çözümledi. Emma'nın bu minvalde devam etmemesi için bir neden yok bana göre. Eğer evlenme sözü vermemiş olsaydı, vicdanımın sesini susturup, kendimi onun kişisel menajeri ve reklam danışmanı olarak atar, otuz şehri dolaşırdım onunla.

Hanımefendiler, Emma'nın nişanlandığını biliyordu.

"Prenses olmayı özlemeyecek misiniz?" diye sordu Genç Bayan Augustine, utanarak.

İlk kez Emma'nın sinirlendiğini gördüm. Ama hanımefendilerden gizlemeyi bildi bu öfkesini. "Hiçbir Avrupa unvanı, Genç Bayan Snead, basit bir Amerikan kadını olmaktan daha değerli değildir."

"İşitin, işitin!" dedim tüm ciddiyetimle, naneli julepin son yudumunu mideye indirirken. Birkaç dakika sonra, süitimize gelmiş,

gülmekten kırılıyorduk. Nessus'un perukları gibi alev almış saçlarıyla ana kız Sneadları gözlerimizin önüne getirmek ikimize de iyi geldi.

Banyomuzu yapıp dinlendikten sonra (banyo için, ne yazık ki, koridorun sonuna gitmek gerekiyor; burada randevular Fifth Avenue Hotel'dekiler ayarında değil; ama zaten hiçbiri, Tanrı'ya şükür, parayla değil), saat yedide, otelin lobisinde Charles Nordhoff'la buluştuk.

İtiraf edeyim, ilk başta, işi *Herald* için Washington politikasını yazmak olan, kırk yaşlarında, Prusya doğumlu bu sert adamdan nedense çekindim. Beni, haklı olarak, küstah bir amatör, en azından on iki hafta süresince, işgüzar bir yayıncı tarafından, kendisine amirlik yapsın diye dışarıdan gönderilmiş, meşhur bir yazar olarak değerlendirmesinden korktum.

Lobinin konuk masasındaki ilk karşılaşmamız cesaret verici olmadı. Nordhoff, benim "gemici kasılması" olarak aklımda kalmış bir tavır sergileyen, en azından, denizlerde geçirilmiş onca yılın hatırına sendeleyerek yürüyen, tıknaz biriydi. *Post*'tan eski dostum Leggett gibi, Nordhoff'un meslek hayatı da denizde başlamış; önce bizim donanmada, sonra muhtelif deniz araçlarında. Henüz okumadığım, bir zamanlar çok popüler olmuş, *Nine Years a Sailor* [Dokuz Yıllık Bir Gemici] adlı bir kitabın da yazarıdır kendisi. Nordhoff, Bryant hariç herkesin dediğine göre, Tweed Çetesi'ne saldırdığı için(ondan hikâyenin aslını öğrenmeyi unutmamalıyım), kovulana kadar *Post*'ta Bryant için çalışmış. Sonra Jamie işe almış onu, *Herald*'a yazması için. Geçen yıl Nordhoff'un, okuduğum, *Communistic Societies of the United States* [ABD'nin Ortaklaşmacı Cemaatleri] adlı bir kitap yazma fırsatı da oldu. Bu konu birbirimizden hoşlanmamızı sağladı.

Nordhoff, Emma için topuklarını birbirine vurdu, eğildi ve onun elini öptü. Alman geçmişi konusundaki önceden yaptığım uyarım üzerine, Emma ona usulca Almanca hitap etti. Adam şaşırdı, mutlu oldu ve Almanca karşılık verdi. Sonra ellerimi aldı, doğrudan uzun uzun gözlerimin içine baktı ve "*Paris Under the Communards* [Komüncüler Günlerinde Paris] şimdiye kadar okuduğum, komünizm üzerine, herhangi bir dilde yayımlanmış, en iyi ve en ciddi çalışma" dedi.

Kızarmışımdır mutlaka. Bu beklenmedik övgü karşısında o kadar başım döndü ki, bir an olsun, kitabın adını yanlış söylediğini

fark etmedim bile. Kitap adları konusunda hep şanssız olmuşumdur zaten. Kesinlikle büyük ustaları taklit etmeli ve adları kısa, çarpıcı ve hatırlanabilir koymalıyım. *Madame Bovary, Uncle Tom's Cabin, Bleak House [Madam Bovary, Tom Amca'nın Kulübesi, Uğultulu Tepeler]* başlıklarını unutanı ne gördüm ne duydum.

Tam ana kapıya vardığımız sırada, Nordhoff, "Bay Roose'la tanışmalısınız. O her şeyi bilir. Affınıza sığınarak söylüyorum" dedi Emma'ya ve özür dilercesine gülümsedi.

Nordhoff, girişin hemen sağında, küçük bir tütüncü dükkânına götürdü beni. Burada yalnızca sigara, puro ve çiğnemek için yaprak tütün değil, ülkenin her yanından gazete ve dergiler de satılıyordu. Bay Roose vakur, neredeyse senatör duruşlu biriydi; Nordhoff'a bir zarf uzatırken (bir çeşit postane hizmeti de veriyordu), ciddi bir ifadeyle, "Washington'a hoş geldiniz" diye selamladı beni. "İhtiyaç duyarsanız, özel telgraf ofisimiz hemen sağda, Bay Schuyler." Ve gerçekten de, yan odada, Wester Union çapında, modern bir düzenek vardı. Bay Roose ayrıca her gün benim için "bizim" gazetemiz New York *Herald*'ın bir nüshasını ayıracağına dair söz verdi.

Otelin ön kapısında daimi olarak uzun bir araba kuyruğu vardı; ama Nordhoff şayet Emma için eğlenceli olacaksa, Welcher's adlı restorana kadar yürümeyi teklif etti. "Buradan uzak değil; yolun çoğu bölümünde de kaldırım var."

Emma için eğlenceli oldu. Sürüyle siyahın kendi evlerindeymiş gibi sere serpe üzerine yayıldığı, düzensiz tuğla kaldırımlar boyunca yürümeye çalışırken, kulağıma Fransızca, "Burası Afrika!" diye fısıldadı. Bazıları sarhoştu, bazıları zar atıyordu; bir kısmı da kendi yaptıkları borularla hüzünlü bir müzik çalıyordu ve bütün bunların üzerinde, uzakta, beyazın beyazı bir sabundan oyulmuş bir düş gibi yüzen, dört bir yanı pansiyonlarla çevrilmiş Capitol vardı.

Güneş batmıştı ama akşam doğaüstü bir biçimde yumuşak ve ılıktı. Geniş bulvarda, takırdayarak iki yönde de işleyen kiralık arabalar dışında neredeyse araba kalmamıştı. Tam Hazine Binası'nın karşısına denk düşen köşeyi dönerken, Nordhoff bize ressam-mucit Morse'un adını alan, uzun bir karaağaç gösterdi. Belli ki, gölgesinde çekim yasası gibi müthiş düşünceler gelmiş aklına.

"Ne kadar sevimli!" dedi Emma.

Nordhoff garip bir havlama sesi çıkardı; artık bunun onun gülme biçimi olduğunu biliyorum. Bu şehirle ilgili söylenebilecek tek

iyi şey, beş yıl önce, bizim Patron Tweed'imizin olduğu günlerde, yöreden bir haydudun şehri soyup soğana çevirirken, bir yandan da sokaklara taş döşemesiydi.

"Kimse şikâyetçi olmadı mı?"

"Yolların döşenmesiyle ilgili mi? Evet, eğim verme işini o kadar yanlış yapmış ki, yağmur yağınca şehir Venedik'e dönüyor."

"Çalıp çırpmayı kastetmiştim."

"Tanrı'ya şükür, hayır! Nihayetinde, bu, Amerikan tarzı. Ve yenilikler *yapılıyor*. Yine, ne kadar korkutucu olursa olsun, Washington hâlâ birçok Kongre üyesinin gözünde cennetten bir köşe. *Geldikleri* yerlerle kıyaslanınca, burası ahlaksızca lüks bir mimari harikalar diyarı. Beyaz Saray var mesela."

Uzun ağaçların arasından, karanlıkta, terk edilmiş bir kutu gibi duran, büyük, beyaz yapı görünüyordu. "Göz alıcı!" dedi Emma. Benim son ziyaretimden bu yana, camdan birkaç sera eklenmiş Beyaz Saray'a; bunlar da onun terk edilmiş ve harap görüntüsünü silmeye yetmemiş.

"İçerisi daha da kötü" dedi Nordhoff. Sonra bizi Fifteenth Street'e ve bir New York kahverengi kumtaşı evi büyüklüğünde, alelade bir tuğla yapı olan restorana götürdü. Öte yandan, Zenciler dışında, şehirde kahverengi bir şeyin olmaması da ayrı bir güzellik. Washington'daki çoğu ev koyu kırmızı tuğladan. Bu renk bana çekici geliyor; ama Emma'nın aklına kurumuş kanı getiriyormuş.

Nordhoff'un merdivenleri çıkararak bizi götürdüğü ana yemek salonunda siyah bir şef garson bize köşedeki bir masayı gösterdi. Oda, vişne rengi pelüş perdeler ve yere döşenmiş eski moda bir Türk kilimiyle oldukça hoş görünüyordu. Odayı yalnızca kandillerin ışığı aydınlatıyordu; New York'un her yerde bulunan kalsiyum ışıklarından sonra büyük bir rahatlık doğrusu.

Emma, salondaki diğer müşterilerin kendisine gösterdiği ilginin hiç farkında değilmiş gibi, yerine oturdu. Odanın her yanından, ağızlar "who" sözcüğünün küçük "o"sunu söylemek üzere yuvarlanıyordu.

"Yarın birkaç kişi tarafından sorguya çekileceğim." Nordhoff halinden memnundu. "Herkes konuklarımın adlarını öğrenmek isteyecek."

"Konuklar mı?..." dedim. "Herkesin baktığı kişi Emma oluyor."

"Bunların *hepsi* senatör mü?" Emma'nın bakışları, sanki tiyatrodaymış ya da bir diyorama seyrediyormuş gibi, hızla odada dolaştı.

"Senatörler üst katlarda, *Madame la Princesse*. Küçük oturma odalarında, şarap şişeleri ve uzun purolarıyla..."

"Ve hanımefendilerle?"

"Bazen. Ama genellikle, senatörler öteki senatörlerle baş başa oturup Hazine'yi boşaltmanın planlarını yaparlar."

"Ne kadar heyecan verici! O halde, bütün bu insanlar?..." Emma salonda yemek yiyenleri kastediyordu.

"Lobiciler. Bunlar senatörlerle ancak paraların el değiştirdiği karanlık sokak aralarında buluşurlar."

"Görünüşe bakılırsa" dedi Emma, "hükümet burada sadece para alıp verme işiyle meşgul."

"Âmin!" diye bağırdı Nordhoff, yan masaları şaşırtarak. Sonra bize mükellef bir yemek ısmarladı, "tabii ki, Jamie'nin hesabından" (yine ördek, yanında da Maryland'den şahane küçük pavuryalar). Şarap listesine hayran kaldım.

Eğer hakkında yazmak zorunda olmasam, Washington'ı kolayca sevebilirdim. Nordhoff bana Babcock meselesiyle ilgili notlarını verecek kadar nazikti ve ben şimdi ilk makalemin malzemelerine sahiptim; bu makalede, kırk yıllık aradan sonra şehirle ilgili genel izlenim yolsuzluk, Viski Şebekesi ve O. E. Babcock sosuyla zenginleştirilecekti.

"Hazine Bakanı Bristow'la tanışsanız iyi olur. Grant'ın canına okuyanlardan biri o."

"Kendi başkanının mı?" Emma hayret verici bir biçimde politikayla ilgilendi. Nerede yanlış yaptım diye merak etmeye başladım. Yıllar boyunca Emma'yı, her şeyin sanattan ibaret olduğu Saint-Gratien'in Prenses Mathilde'i olarak gördüm hep; meğer o bir politika salonunda, hatta Tuileries'de, zavallı İmparator'la konuşmaya çalışan biri olarak daha mutlu olacakmış. Konuşmaya çalıştığı, politik dâhi denebilecek İmparator da o kadar kusursuz bir biçimde politikti ki, zorunlu olarak, Fransa'nın en sıkıcı erkeklerinden biriydi; çünkü önemli bir konuda açık bir fikir beyan ettiği görülmemiştir. Neyse ki, Emma bir yıl kadar İmparatoriçe'nin yedek nedimesi olma şerefine nail oldu da, sanırım, bazı politik konuşmalara tanıklık edebildi. III. Napolyon'un aksine, İmparatoriçe başka bir şeyden konuşmazdı. O da politikacıydı ama kötüsünden; çünkü onun yüzünden biz ("biz" mi, "onlar" mı? "*Biz*!" O benim ülkem ya da ülkemdi diyelim) Prusya'yla savaşa tutuştuk ve tatlı dünyamızı yitirdik.

Not: Kentucky'li, namuslu Benjamin H. Bristow 1874 Haziran'ında Hazine Bakanı oldu. Herkesi şaşırtarak, dürüst bir yol izledi. Hazine Bakanlığı'nı hırsızların doldurduğunu fark edince, hepsini elinden geldiğince temizledi.

Viski Şebekesi denen şey 1870'te, Grant'ın, kafadarı General (doğal olarak) John McDonald'ı St. Louis Gelirler Müdürlüğü'ne atamasıyla başladı. McDonald, Vicksburg'da Grant'ın emrinde savaşmıştı ve o kutlu savaşta kim bu büyük kumandanın emrinde bulunmuşsa sonradan, eğer isterse, darphanenin anahtarını eline almıştı. Her durumda, Batı'daki viski vergisi hükümete değil, McDonald'la tayfasının cebine, ayrıca Babcock ve belki de Başkan'ın kendisine gitmişti. Bugüne kadar çalınan para on milyon doları buluyordu.

"Başkan bu işe bulaştı mı?" Bu en merak ettiğim şeydi. Nordhoff omuzlarını silkti. "Bence bulaştı. Babcock hakkında sık sık uyarıldığı kesin. Soruşturmayı engellemek için elinden gelen her şeyi yaptığı da."

"Ama kendi yönetimini korumaya çalışmak gayet normal değil mi?" Emma pratik düşünüyordu.

"Mutemetler de bunu söylüyor. Neyse; mahkeme St. Louis'de görülecek ve Grant, Babcock lehinde bizzat gidip gönüllü tanıklık yapacağını söyledi."

"Bu onun dürüst, aptal bir adam olduğunu *gösteriyor* sanki" dedi Emma.

"Ya da tilki gibi kurnaz bir suçlu olduğunu" dedi Nordhoff. "Neyse; Kabine onu St. Louis'ye gitme fikrinden caydırdı."

"Kuşkusuz, niyet ederken, bileceği gibi." Emma çok ürkütücü bir biçimde bu canavarlarla aşık atıyor. Daha şimdiden Afrika'yı Apgarland'e tercih ederek göstermişti bunu.

"Grant'ın suçlu olduğu sonucuna varmamın nedeni, Başsavcı'nın tutumudur. Önce, Çete'yi soruşturan savcı görevden alındı. Sonra, tam Babcock mahkemeye çıkmadan önce, Başsavcı hükümetin herhangi bir tanığa hukuki muafiyet ya da ceza indirimi vaat ederek kanıt toplayamayacağına hükmetti. Elbette, bu da iddia makamını muma çevirdi."

"Ve Grant bu karardan haberdardı?"

"Babcock'u kurtarmak için, bu kararı Grant verdi."

"Yani, bizzat?" Emma'nın ilgisini çekmişti.

"Hiç kuşkusuz. Zaten yakında karar verilecek. Bu hafta sona eriyor mahkeme."

"Siz Babcock'un kurtulacağını düşünüyorsunuz?"

Nordhoff başını salladı. "Ama ötekiler için aynı şeyi söyleyemem. Onlar hapsi boylayacak."

"Herkes Başkan'dan niye bu kadar korkuyor?" Sorum gerçekten olduğundan çok daha nahif algılanmış olmalı ki, Emma yanıt verdi. "Çünkü adam Başkan."

"Ama Kongre kadar güçlü değil, Mahkemeler kadar da. Kolayca suçlanabilir. Herhangi bir suç işlemediği halde, birkaç yıl önce Başkan Johnson'a neler yaptıklarını biliyorsunuz."

Nordhoff meseleyi benim için başka bir biçimde izah etti. "Burada hepimiz açıkça, Grant'ın birçok karanlık işe bulaştığı fikrine sahibiz. Ama bunu söyleyemiyoruz; söyleyemeyiz!..."

"Yayın yoluyla hakaret mi olur?" Bütün bu Afrikalı şeyler Emma'nın hoşuna gidiyor; onları merakla izliyor.

"Hayır. Çünkü Grant bu ülkenin kahramanı ve insanlar kolayca, onun namussuz olduğunu kabul edemez. Çoğunluğun onun böyle olduğunu düşündüğünden kuşku duysam da, bu böyle. İnsanlar elbette onun ailesini ve yakın dostlarını biliyor. Ama o hâlâ Birlik'i kurtaran ve bu dünyada yaşayan en büyük general Ulysses S. Grant; yiğit ve *sessiz* bir kahraman o; hatta o kadar sessiz ki, politika hakkında hiçbir şey bilmediği izlenimi uyandırıyor."

"Halbuki her şeyi biliyor" diyerek, bana baktı Emma. "İmparator gibi."

"Kızım bu gözlemlerini kaleme almalı."

Emma güldü. "Sanmıyorum..." Ama tam o anda Emma'nın sözünü kesen, Temsilciler Meclisi Başkanı (yani, 74'teki Demokrat zaferine kadar Başkan), başkanlık için Cumhuriyetçi cenahta Conkling'in en ciddi rakibi, Maine'den James G. Blaine'den başkası değildi.

Emma'yla aynı fikirde değildim. Ben Blaine'e oranla, Conkling'in daha antipatik olsa da, daha güçlü olduğunu düşünüyordum. O ise tam tersini. "Bay Blaine muhteşem! Şahane bir oyuncu... bir Amerikan başkanını oynayan Coquelin gibi tıpkı."

"Ama güzellikte Bay Conkling'in eline su dökemez. Ve kuşkusuz, sen erkekte ilk olarak güzellik arıyorsun."

"Ama erkek güzelliği, her şeyden önce, erkeksi bir şey. Bay Blaine o kara Kızılderili gözleriyle olumlu bir biçimde ağır basıyor."

"Ben de gördüm resimlerini. Ve Bay Blaine'e bayıldım doğrusu. Onunla kıyaslandığında, sizin Bay Conkling'iniz olsa olsa bir taşra tiyatrosunda *jeune premier** olur."

Büyük adam, arkadaşlarıyla birlikte bir yemek davetine katılmak için üst kat merdivenlerine yöneldiği sırada, olanları, kendi ifadesiyle, şöyle özetledi: "Eski arkadaşım Nordhoff çarptı gözüme; yanında şimdiye kadar gördüğüm en güzel kadın vardı ve işte buradayım. Evet, kısa bir süre sizinle oturacağım. Evet, garson, bir kadeh şarap alacağım. Uzaklardan gelmiş güzel Prenses'in şerefine ve sizin de Bay Schuyler!"

Belli ki o da okulda benim *Machiavelli and the Last Signori* adlı kitabımı okumuştu. Eğer otuz yıl önce Amerikalı politikacıları eğitiyor olduğumu bilseydim, biraz daha zahmete girer ve bir iki ahlak kuralı daha eklerdim. Sanırım, hepsi Machiavelli'yi çok iyi anlayıp, *signori*'ye hiç kulak vermemişler.

Blaine şimdiden şaraba doymuştu ama sarhoş olmamıştı. Ellisine bastığını sanmıyorum bu adamın. Al yanaklı biri; parlatılmış akik taşını andıran küçük gözleri öyle ışıltılı ki, siz gözlerinin içine bakamıyorsunuz. Fil kulakları genellikle yüzünden daha donuk ve pembe. Merak ediyorum, bu kulaklar önce mi yoksa sonra mı sahibinin ruh halini yansıtıyor? Burnu biraz patatesi andırıyor ama sonuçta oldukça sevimli bir yüzü (kırpılmış General Grant sakalının üstünde kalana yüz denirse) var; ayrıca bugünlerde ülke politikacılarının en büyük gereksinimi olan (ama herkes merhum, muhterem Başkan Lincoln'ün zayıf, tiz, kulak tırmalayan bir sesi olduğunu söylüyor) sesi de güzel sayılır.

"Karım yarın size uğrayacak, Prenses."

"Çok erken olmasın, lütfen. Yoldan yeni geldik."

"Saat başı uğrayıp, siz kabul edince gelecektir. Zaten çok uzakta oturmuyoruz. Fifteenth Street'in sonuna doğru, bizim buralarda dendiği gibi, yolun aşağısında kalıyoruz. Washington'a büyük bir katkı bu, Nordhoff!"

"Bu katkıyı yapma şerefi bana değil, Bay Schuyler ve Bay Bennett'a aittir." Rahatsız olsam da, Nordhoff benim Washington'da ne yaptığımı söyledi Blaine'e; adam da hemen gardını aldı. Bu saate kadar onun ışıldamasını sağlayan şarap birden zekâsını körelt-

* Fr.: Jön prömiyer / başrol oyuncusu (erkek). (ç.n.)

meye başlamıştı sanki. "Şehrimizde neler yaptığınızı görmek için sabırsızlanıyorum."

"Ona General Babcock hakkında söyleyecek bir şeyiniz var mı, Bay Başkan?" Nordhoff yumuşak soruyu, gaklamayı andıran kahkahasıyla sarıp sarmalamıştı.

Blaine komik bir biçimde gözlerini tavana dikti. "Başkan'a ve Büyük Eski Parti'nin her bir ferdine bağlıyım ben..."

"Roscoe Conkling hariç."

"Kalbimde o baba hindi için bile yer var."

Blaine kadehindeki şarabı bitirdi ve ayaklandı. Ardından Nordhoff ve ben de (bütün salon şimdi belli etmeden ya da alenen bizi seyrediyor, kulak misafiri olmaya çalışıyordu) ayağa kalktık.

"Bize karşı o kadar haşin olmayın, Bay Schuyler. Bizler kocaman, hain bir şehre gelmiş, bir avuç yoksul taşra çocuğuyuz."

"Bunu aklımda tutacağım, efendim."

"Prenses, umarım, yakında varlığınızla evimizi şereflendirirsiniz."

Büyük adam, lütufkâr bir telaş içinde, kalkıp gitti. Nordhoff kendisinden ve bizden hoşnut kalmıştı. "Bu gece buraya geleceğini biliyordum ve tam da bu yaptıklarını yapacağını kestirmiştim."

"Peki ya gelmeseydi?" Emma kafa tutuyordu.

"O zaman da, garsonu özel yemek odasına yollar, buraya çağırtırdım onu."

"Ondan hoşlanıyor musunuz?" diye sordum.

"Onu sevmemek pek mümkün değil" dedi Nordhoff.

"Ve o da mı rüşvetçi?" diye soruşturmamı sürdürdüm.

"Aman, Papa! Bilmiyor musun yanıtını artık?"

Nordhoff önce kesik kesik gakladı, sonra yanıtladı: "Evet; ama onun belli bir tarzı var. Buradaki en ilginç adam olduğunu düşünüyorum onun."

Gecenin geriye kalan bölümünü –zaten geriye pek bir şey kalmamıştı; çünkü Emma da, ben de tükenmiştik– protokol gerekleri aldı. Bu şehre yeni gelmiş bir hanımefendinin kendi konaklama mekânında kalması ve kendi dengi hanımefendilerin kendisine uğramasını –bu da genellikle bir kart bırakma ritüelinden öteye geçmez– beklemesi normaldir. Nordhoff, Emma'nın, En Mümtaz Hanımefendi olarak, Kabine hanımları ve çeşitli yabancı ülke elçilerinin eşleri tarafından ziyaret edileceğini düşünüyordu. Sorun, Bayan Grant konusunda ne yapılacağıydı. Nordhoff nabız yokla-

yıp, Emma'nın önce kendisinin onu ziyaret etmesi mi yoksa onun ziyaretini bekleyip şansını denemesi mi gerektiği konusunda bizi bilgilendirmeye söz verdi.

Süitimiz, Fifth Avenue Hotel'deki rahatımızla kıyas kabul edecek koşullarda değildi; ama ikimiz de bu gece öyle yorgun düşmüştük ki, gözümüz bir şey görmüyordu. Ben, kara bir haber olarak, yatakların üzerine gerilmiş cibinlikleri gördüm; ama Emma, iyi bir haber olarak, pencerelerdeki tel sineklikleri fark etti. İyi geceler bile dilemeden kendini yatağa attı Emma. Ben bu notları yazacak kadar uyanık kalmaya zorladım kendimi.

Ne çok iş bekliyor beni.

On Dört

Nihayet, hâlâ mükemmel bir nezaket sergileyen Nordhoff'un cömert yardımıyla, *Herald* için yazdığım ilk makaleyi gönderdim. Başkan'ın kendisi de, dün St. Louis'deki mahkemede verdiği şahsi ifadesi yayımlandığından, bir Washington gözlemcisi olarak görevime başlamama önemli bir katkı sağladı. Grant'ın uzun, ipe sapa gelmez Babcock savunması burada, yönetim çevrelerinde, büyük bir utançla, muhalif kanatta ise büyük bir sevinçle karşılandı. Başkan, gereğinden fazla –muhtemelen yemin altında– hiç durmadan, "Onun dürüstlüğüne her zaman güvendim... Bu zamana kadar benim güvenimi sarsacak herhangi bir davranışına şahit olmadım; elbette, sürmekte olan bu davayı biliyorum" deyip durdu.

Başkan, yeminli ifadesinde söylediklerinden çok daha fazlasını biliyor. Her şeyi bir kenara bırakın, Nordhoff'a göre, Grant, Viski Şebekesi'nden en azından bir kere hediye aldı. İki yıl önce, çete reisi General McDonald, Grant'a bir çift saf kan at, iki kişilik fayton ve altın eyer takımı hediye etmiş. Başkan, McDonald'a 3 dolar, McDonald ise Başkan'a 1.700 dolarlık bir borç senedi vermiş. Liderlerimizin zengin olma yollarından biri de bu oluyor demek ki. Ama o zamanlar Grant, kurtardığı Birlik'in kendisine kötü davrandığı duygusunu taşıyor ve sık sık, sahip olduğu bütün parayı, Marlborough ve Wellington'daki toprakları, zaferleri karşılığında şükran ifadesi olarak başka bir eyaletin bağışladığını söylüyor. Blenheim Sarayı kadar çok şeye sahip olamamanın acısıyla, Grant'ın şimdi, kaynağına bakılmaksızın, kendisine sunulan her şeyi almasının tamamen adil olduğunu düşünmesi normaldir.

Makalemi sabahın ilk arabasıyla New York'a gönderdim ve az önce Jamie'den bir telgraf aldım. Bay Roose bizzat getirdi. "İyi iş" hükmünü vermişti. Şu ana kadar Washington'da, Emma'nın açılıp etrafına ışık saçtığı bu muhteşem Afrika'da, hiçbir sorunla karşılaşmadan, güven içinde hareket etmiştim.

Ama makalelerimin sosyal hayatımız üzerinde nasıl bir etki yaratacağını bilmiyorum doğrusu. Nordhoff'un ikazıyla, Emma, çok kibirli biri olan ama ona kalırsa, umutsuz bir biçimde şaşı, zengin bir çiftçi karısından başka bir şey olmayan Bayan Grant'ı ziyaret

etti. "Bizi Washington'ın keyfini çıkarmaya 'mecbur kıldı' ve gelecek ilk geniş yemeğe bizi de davet edeceğini bildirdi. 'Geniş' sözcüğünü özellikle vurguladı."

"Eğer Başkan kendisi hakkında yazdıklarımı okuyorsa, evlerine çağrılmayabiliriz."

"Ama sen nezaketi elden bırakmadın ki!..." Emma her satırın üzerinden geçmişti. Bu yolsuzluk olaylarını anlatırken, tıpkı bir yemek kitabı gibi, çok basit ve açık bir üslup tutturursam, düşüncelerimin etkisinin daha güçlü olacağı konusunda anlaştık.

Belki küstahça gelecek ama, sonucun çok ilginç olacağını zannediyorum. Kesin olan bir şey varsa, o da bu Amerikan gazeteciliğinin ateşli üslubuna benzemeyecek. Onlar tarafını tuttuklarını o kadar çıplak bir biçimde ortaya seriyorlar ki, doğruları açıkladıklarında bile ya uydurma ya da, daha kötüsü, ısmarlama görünüyor yazdıkları.

Emma'nın başarısı dikkate değer. Bayan Hamilton Fish bizzat bir ziyarette bulundu. Dışişleri Bakanı'nın eşi olarak, burada nazik cemiyetin başını çekiyor. Kadın aynı zamanda bir New York *grande dame*'ı* ve Apgarlarla bir şekilde akraba... Nasıl olmasın ki? Bayan Fish kartını bıraktıktan sonra, Kabine'nin öteki hanımefendileri de aynısını yaptı. Aslında, genç ve güzel Bayan William W. Belknap şahsen geldi; çünkü, anlaşılan, Emma'yla dört yıl önce Paris'te tanışmışlardı. Bay Belknap Savaş Bakanı'ydı ve aslında, Bayan Belknap'ın kız kardeşiyle evliydi. Kadın ölünce, o da bu çekici Yavru'yla evlenmişti; çünkü henüz görmeyenler bile Bayan Belknap'ın güzelliğini anlata anlata bitiremiyordu. Emma, Paris'te öylesine bir boy gösterip kaybolanlardan biri olarak hatırlıyor onu. "Çok *gamine*;** ama Batılı tarzıyla eğlenceli."

Her neyse; dillere destan bu Yavru bu akşam G Street'teki evlerinde bizi yemeğe davet etti. Emma sık sık bu büyük evlerin küçüklüğüne dikkatimi çekiyor. "Burası minyatür bir başkent!..."

"Ama çok geniş bir ülke."

"O halde, herkesin böylesine küçük, her şeyin üst üste yığıldığı, havasız odalarda yaşaması daha da garip." Emma suratını ekşitti. "Ayrıca, büyük ülkenizin bu kadar meşhur yöneticileri sık banyo

* Fr.: Büyük hanım / şişman, iriyarı hanım. (ç.n.)
** Fr.: Çocuk, yumurcak (dişi). (ç.n.)

yapmıyor. Ve erkeklerin üzerlerine giydikleri frak ve pantalonları doğru dürüst yıkatmadıklarına kalıbımı basarım." İtiraf etmeliyim ki, kalabalık Washington toplantılarında havayı kaplayan ağır koku benim de dikkatimden kaçmadı. Hanımlar, elbette, Fransız parfümlerine bulanıyor; ama erkeklerin sadece bir kısmı kolonya kullanıyor. Dikkat ettim, Blaine'in tırnak içleri kapkara ve Nordhoff'un tertemiz yakasının üstünde kalan boyun bölgesinde, Leonardo'nun gümüş uçlu kalemle yaptığı taramayı andıran, özellikle çizilmiş gibi net, bir gri hat oluşmuş.

Ama Yavru Belknap bir leylak bahçesi gibi kokuyor. Ayrıca, bu gece yemekteki hanımların çoğu, biraz taşralı havaları olsa da, severek yüzüne bakılacak türdendi. Ev Fransız mobilyalarıyla doldurulmuştu ve Bayan Belknap sonuçtan çok memnundu. Emma yüzü kızarmadan ve asla açık etmeden, samimi olmayan şu gibi iltifatlar ediyordu kadına: "Hiçbiri bu odalara yakışmıyor. Oysa ne kadar çok para harcamış bunlara!... Öte yandan, iyi giyiniyor." Emma'nın en büyük komplimanıydı bu.

Savaş Bakanı kısa boylu, fıçı gibi biriydi; kumral, kıvırcık, kaba bir sakalı vardı ve sempatikti. "Zavallı Orville hakkında yazdığınızı duydum. Ne yazdığınızı sormaya cüret edemem, elbette."

Bu kadar hızlı bir karşılaşma beklemiyordum doğrusu. "Çok aşırı hiçbir şey yok. Neler olup bittiğine dair bir fikir vermek istedim sadece. Dava yasal açıdan çok zor."

"Orville'in açgözlülüğü!..." Başkan'ın sekreterini betimlemek için bu sıfatın kullanılışına ikinci defadır tanık oluyordum. "Ama sevimli bir adamdır. Onu seversin. Aslında, kapı komşumuzdur."

"Mahkûm olacak mı, sizce?"

"Bunu Başsavcı'ya sorsanız daha iyi olur."

Yanı başımda oturan, devletin bu yüksek görevlisi, Bay G. H. Williams'tı. Ama Bay Williams (Başsavcı'ya layık görülen unvanla, General Williams) renk verecek gibi görünmüyordu hiç. "Halihazırda mahkemelerde görülmekte olan bir dava hakkında pek bir şey söyleyemem, efendim."

"Ben... ha, çıkardığınız kararnamelerden en ilginci, mahkemelerin gönüllü tanıklara ceza indirimi uygulayamayacağıyla ilgiliydi..."

"Efendim, bu iddia makamının, benim hiçbir zaman taraftar olmadığım bir silahıdır. Sanki şantaj yaparmış, rüşvet verirmiş gibi oluyor."

"Doğru. Doğru. Ama o zaman soruşturma savcısını görevden aldığınızda..." Adamı kışkırtmaya çalışıyordum; ama Williams cin gibi değilse ne olayım!

"Bay Henderson tarafgirliği yüzünden görevinden azledildi. Özel sekreterinin şöhretine kara çalarak, Başkan'ın üçüncü dönem seçilmesini engellemekten başka derdi yoktu adamın. Politika pis iş, efendim, pis!..."

"Kimin suçlu olduğunu ben söyleyeceğim size." Yavru Belknap beni Başsavcı'nın yanından çekip aldı. "Bence Bay Bristow'da bütün suç. O adam Hazine Bakanı olduğundan beri, başkanlığa oynuyor. Ah, diyorum ki ben, General Grant bir melek; yapması gereken... Carl Schurz gibi durmadan reformdan bahseden, o korkunç adamdan kurtulmak!" Düşünebileceği en kötü ismi söylemişti kadın (Bay Schurz Alman kökenli bir gazeteci ve reformcuydu).

"Ya da Vali Tilden gibi mi?"

"Ah, onun korkunç bir ayyaş olduğunu, hatta çok daha kötü şeyler de duydum! Ne demek istediğimi anlıyorsunuz, değil mi?"

Ama anlamıyordum ve Yavru, hanımhanımcık konuların dışına çıkınca tek kelimeyle bir Kentucky dilberi oluyordu.

"Size büyük bir kıyak yaptım, Bay Schuyler. Sizin için, ülkenin en popüler gazetecisi için, burada yaşayan ve ömür boyu burada, Washington'da yaşamış, şu anda karşınızda dikilen bu küçük hanımefendiyi davet ettim. İşte, bizim özbeöz ve çok özel edebi dişi kaplanımız, Bayan Southworth!"

Küçük hanımefendi dediği, kırklı yaşlarının sonuna gelmiş, solgun yüzlü ve mahsun bakışlı biriydi. Yine de Yavru haklıydı; çünkü Bayan Southworth ülkenin en popüler romancısı olabilirdi gerçekten de. Bonner yazdığı her şeyi *Ledger*'da bastığına göre, en zengini olduğu kesindi ama. Bir iki yıl önce, ona bir kitap teklifi yapılmış, o da hemen kabul etmiş; kırk iki ciltlik toplu eseri de böylece ortaya çıkmış! Biliyorum; çünkü her biri yazarı tarafından imzalanmış, kırk iki cildin tamamını Bayan Belknap'ın oturma odasında gördüm.

"Çalışmalarınızı *Ledger*'dan takip ediyorum." Bayan Southworth, sade bir politik gözlemcinin huzurundaki bir kurgu kraliçesinden beklenebileceği gibi, hem cana yakındı hem de küçümseyici bir tavır içindeydi.

"Çok naziksiniz."

"Zannedersem, Bay Schuyler, siz roman yazmıyorsunuz?"

"Umarım yazmam." Neşem yerine gelmişti. "Ben daha ziyade bir tarihçiyim."

"Fransız İmparatoriçe'nin ahlaksız sarayına ilişkin anlatımlarınız bana, sizin belki de hayal gücünüzle, ister bir konakta ister bir kulübede yaşasın, bütün kadınların attıkları her adımda yüreklerine ve akıllarına işleme maharetinizin olduğunu düşündürttü."

"Bu şerefe nail olacak kadarını yapmadım ben..." Ama Bayan Southworth'un, buralarda dendiği gibi, dilinin altında bir bakla daha vardı. "Lütfen beni kız kardeşiniz yerine koyun. Ben şu aralar Avrupalı asil bir kadın hakkında yazıyorum ve ona birkaç soru sormayı o kadar istiyorum ki!..."

"Emma heyecan duyacaktır." Zemini hazırladım ben; ama Emma'nın bundan hoşlanacağını sanmıyorum. Benim üzerimde ne kadar kötü etki bırakmışsa Emma'nın üzerinde o denli iyi bir etki bırakmakta olan Başsavcı'yı saymıyorum bile.

Bu arada, adı, Tanrı'ya şükür, Clymer olan çok saygın bir Kongre üyesiyle tanıştım. Adam bir komisyon başkanıydı ve dolayısıyla, kendi çapında bir devdi. "Princeton'da Bay Belknap'ın oda arkadaşıydım" diye lütfetti. "Benim için dünyalara bedel biridir o."

Ama ben çekici ev sahibimizle ilgilenmiyordum şimdi. Hâlâ Babcock'un izini sürüyordum çünkü. Ama Bay Clymer, "Bence, General Grant eski silah arkadaşlarına bazen gereğinden fazla sadakat besliyor" demenin ötesine geçmedi.

"Başkan her şeyin kendisi etrafında döndüğünü ne kadar anlıyor, sizce?"

"Aptal biri değildir o. İnsanlar New York'ta ne düşünürlerse düşünsünler."

"O halde, suçlu olduğu ayan beyan ortada olan Babcock gibi birini neden korusun ki?"

"Sanırım, efendim, mahkemenin kararını beklesek iyi olur." Kıçımın üstüne oturtmuştu adam beni.

Biraz da öfkeyle, karşı saldırıya geçtim hemen. "Başkan'ın dışişlerindeki atamalarıyla ilgili birinci elden edindiğim bilgilere sahibim. Bay Schenck'i tanırım." Aslında, St. James's Sarayı'na elçi olarak atandıktan kısa bir süre sonra, yalnızca uzaktan görmüşlüğüm vardı Bay Schenck denen adamı; ama Kongre üyesinin dikkatini çekmek istiyordum. Başardım da.

"Bu beyin kesinlikle yönetimi mahcup ettiğini kabul ediyorum."

"Poker oynamak üzere İngilizce öğrettiği için mi?" Artık biliyorum; her tür takılma ya da alaycılık (fark edildiğinde) bu ülkenin yöneticilerini derinden öfkelendiriyor.

"Onun bu kötü alışkanlığından haberim yoktu; ben yaptığı spekülasyonları kastetmiştim."

"İngiliz soylularına mevcut olmayan maden hisseleri satması gibi mi?"

"Sanırım, Başkan, General Schenck'in kendisine ihanet ettiğini düşünüyor."

"General mi... yoksa Komodor mu?" Bir askeri rütbe daha... Kendimi rezil edeceğim, kesin.

"Gereral. Bay Schenck, sanıyorum..."

"Vicksburg'da."

"Ben Gettysburg'da diye düşünmüştüm." Bay Clymer beni alt etmek için elinden geleni yaptı.

"Bu kadar general çok değil mi?" diye karşılık verdim. "Hepsi de bu minnettar ülke tarafından öyle cömertçe ödüllendirildiler ki!..."

"Hak ettiklerinden daha fazla." Sanırım, Bay Clymer meselenin özünü kavramıştı.

Ardından yemeğe indik; ben Yavru'nun yanına oturdum. Protokol burada her şeyden önce geliyor ve kimin nerede oturacağı tek gözle görünür şeref göstergesi olmakla kalmıyor, dünyevi iktidarın mutlak tezahürünü de oluşturuyor. Başkan Tyler'ın çekici, yaşlı dulu yakınlarda kente gelmiş ve burada hayatının en büyük yalnızlığını çekmiş; çünkü Kabine hanımları önce onun kendilerini ziyaret etmesi gerektiğinde ısrar etmişler. Sonunda, Bayan Grant insafa gelmiş de, kadıncağızı yemeğe çağırmış.

Diğer yanıma, ne yazık ki, bana yeni romanının olay örgüsünü anlatan Bayan Southworth oturmuştu: "Olay, dağların ve sayısız dağ evlerinin bulunduğu, yabancı bir Avrupa ülkesinde geçiyor. Bu arada, kızınız fazlasıyla yardımsever. Şimdi siz anlatın bana bakalım; sadık *Evening Star* okurlarının Fay olarak bildiği, eski arkadaşım Bayan Fayette Snead'la aranızda gerçekten neler geçti?"

"Neler mi geçti? Bizimle mülakat yaptı sadece. Hepsi bu. Kızı da gelmişti. Hoşlarına gitmişiz." Zamanı gelince, her hanımefendi kendi makalesini yazmıştır (*Star*'ın farklı sayılarında) ve tonlama, böylesi yazarların her zaman yaptıklarından farklı olmamıştır: bin tane sıfat, az sayıda fiil ve Washington halkının sevdiği türden bol miktarda cılız kelime oyunu.

"Bayan Fayette Snead ve Prenses'in konu olduğu bir kara mizahtan bahsediliyor. Size bir ipucu vereceğim: Saçlarla ilgili bir şey bu..."

İçim birden pişmanlıkla doldu; hatta telaşa kapıldım. "Neden? Bir kaza mı olmuş?"

Bayan Southworth kurnazlığından hoşnuttu. "Evet, Bay Schuyler, Bayan Fayette Snead, Prenses'in buyruklarına uyarak, gür saçlarını gazyağıyla yıkamış ve..."

"Tutuşmuşlar?"

"Hayır. Daha kötüsü, mümkünse elbette. Saçları *dökülmüş*, Bay Schuyler."

"Aman Tanrım! Ama Prenses, çok daha seyreltik olan Fransız gazyağından bahsetmişti... Ah; ama Bayan Fayette kesinlikle bildiğimiz *Amerikan* gazyağını kullanmış olamaz, değil mi?"

"Korkarım, kullanmış. Bir yanlış anlama..."

"Kesinlikle. Ona yazmamız gerek; çiçek de göndermeliyiz."

"Kesinlikle kaba kaçsa da, armağan olarak bir peruk daha uygun düşer."

"Nasıl yanlış anladığını aklım almıyor. Emma da o kadar dikkatlidir." Sanırım, paçayı kurtardık. Aksi halde, basında Fay olarak bilinen Bayan Fayette Snead'ın intikamı hiç kuşkusuz korkunç olurdu.

Emma bu gece gülmekten uyuyamayacağını düşünüyor. Bu şehirde nabız atışlarımın normale döndüğünü ve afyon ruhu almadan uyuyabildiğimi fark ettim. İlginç! Belli ki, Afrika ikimize de yaradı.

On Beş

Nordhoff'un geldiği bildirildiğinde, süitimizin küçük odasında çalışıyordum. Emma, Yavru Belknap'la şehir gezisine çıkmıştı ve gün boyu dışarıda olacaktı.

Nordhoff, St. Louis'den gelen bir telgraf mesajını gösterdi: Babcock beraat etmişti.

"Şaşırdın mı?" diye sordum.

"Sanırım, hayır." Hüzünlü bir şekilde, bir otel odası için oldukça garip bir mobilya olan –ancak Willard's lüks ve şaaşayla bir küçük kasaba atmosferini birleştiren, garip bir oteldi zaten– sallanan sandalyeye gömüldü Nordhoff. Otelin altında, yalnızca reçeteli ilaçların değil, dondurmanın yanı sıra "meyve özlü vanilyalı soda" (soğuk sodaya badem ya da şeftali suyu karıştırılarak hazırlanıyor) denen orijinal bir karışımın da satıldığı eczane denen bir yer var. Eğer mekânın müdavimi iseniz, sizin için at yarışlarında bahis de oynayabiliyorlar. Willard's Hotel çatısı altında büyük şehirle küçük kasaba yan yana, bir arada yaşıyor.

"Belknapların evinde yemeğe katıldığınızı duydum."

"Evet, görünüşe bakılırsa, Emma o hoş Yavru'yu Paris'ten tanıyor. Çekici bir kız, değil mi? Ve adam da bildik politikacılardan daha az sıkıcı biri."

"Sanırım, iyi biri. Aslında, zaten onlarla tanışmanız gerekiyordu."

İlk başta bu söylenenin önemini anlamadım.

"Emma şimdi onunla araba gezisine çıktı."

"Acaba Bayan Belknap biliyor mu?"

"Neyi?"

"Baltanın o güzelim boynuna inmek üzere olduğunu."

"Ne için?"

"Merhum ablası gibi, Yavru da ülkenin her yanında çeşitli askeri kurumlara karakol kantini satışı işindeydi."

Buradaki hayat tarzına alıştım alışmasına ama, yüksek mevkilerdeki bin bir türlü dolandırıcı arasına böylesine çekici bir kızı yerleştirmeye hazır değildim. Belli ki, ben çok duygusal biriyim. "Karakol kantini de ne oluyor?" diye sordum.

"Askeri bir garnizonun içinde ticarethane açma ruhsatı. İyi para getiren bir iştir. Yıllar önce, güzel Yavru'nun ondan daha da gü-

zel ablası, Bay Marsh için Kızılderili bölgesindeki Fort Sill'de karakol kantini ruhsatı alıyor. Şimdi, garnizonda zaten bir tüccar vardı ve adam gayet doğal olarak ayrılmak istemedi; ama Savaş Bakanı'ndan gelen emir kesindi. Görevi yerine getirmekle yükümlü kişinin şansına, Bay Marsh iyi bir adamdı. Yılda Bay Marsh'a on iki bin dolar ödemesi koşuluyla orijinal tüccarın yerinde kalmasını kabul etti. Tüccar bunun adil bir anlaşma olduğunu düşünüyordu. Bay Marsh'a ödenen on iki bin doların yarısına konan Belknaplar da elbette. Bu sayede işte bu zarif Yavru, Fransız mobilyaları alabiliyor, Paris'ten giyinebiliyor.

"Ah ha!" Elimden gelenin en iyisi buydu.

"*Herald*'a geçen gece gönderdim hikâyeyi."

"Ne olacak dersin?"

"Kongre'den bir heyet zaten kanıtların çoğunu topladı. Şimdi yakında Marsh'ı tanıklık yapmaya çağıracaklar."

"Gerçeği söyleyecek mi adam?"

"Sanırım, başka şansı kalmadı."

"Savaş Bakanı'na ne olur?"

"Muhtemelen hapse girecek." Nordhoff, hainlerin en azından birinin cezasını çekmesine zalimce seviniyordu.

"Trajik, gerçekten." Çaresizdim. "Zavallı kız!"

"Uyanık kız! Sonunda yakalanması dışında elbette. Bu durumdan memnun olmuşa benzemiyorsunuz, Bay Schuyler. Sizi de mi büyüledi bu kız?"

"Hayır, hayır, yok öyle bir şey. Ama onun ya da kocasının yerinde olsam, ne yapardım diye düşünüyorum. Parayı alır mıydım?" Bu ahlaki Afrika'da her an biraz daha derine indikçe, bu soru daha çok kafama takılıyor.

"Ben almazdım." Nordhoff tam bir Prusyalıydı.

"Ben alabilirdim." Ben dürüsttüm. "Çünkü ben zayıfım ve zayıfların tavrı budur. Ve ülkenin de âdetlerindendir."

"Sen ve ben, Schuyler, ülkeyi değilse bile, âdetlerini değiştirmeye çalışmalıyız."

Baharı andıran ılık havanın etkisiyle, Nordhoff'la, Pennsylvania Avenue'dan Fourteenth Street'e kadar uzanan bir arayoldan Newspaper Row diye bilinen, Washington gazetecileri ve ahbaplarının, çıraklar ellerinde taslak metinlerle bir aşağı bir yukarı koşuştururken, uzun ağaçların gölgelerinde, katlanır sandalyelerinde oturup çene çaldıkları bir yere kadar yürüdük. Basında görünmeye hevesli

Kongre üyeleri basınla flört ederken, Zenci garsonlar yakındaki meyhaneden nane julepleri getiriyor, boşları topluyor ve bazen iplerinden kurtulup ara sokaklarda, haklı olarak inekliğin ölümcül düşmanı arabalardan sakınarak, gezintiye çıkan inekleri kovalıyordu.

Nordhoff öteki gazeteciler tarafından sıcak bir selamla karşılandı. Olması gerektiği gibi, çok saygı görüyordu. Bana sevimli davrandılar ama beni ciddiye de almadılar. Bunlar kitap okuyan insanlar değildi ve benim yaptığım türden gazetecilik onları hiç ilgilendirmiyordu. Dahası, birkaç hafta sonra, ben gitmiş olacaktım. Hoşgörülü olabilirlerdi bu yüzden.

"Mark Twain, *The Gilded Age*'i yazarken, bütün bir gün boyunca burada oturdu" dedi Nordhoff, ikimiz için de soğuk soda ısmarlarken. "Ve bütün gün bize bu yer hakkında yazmanın neden mümkün olmadığını anlattı."

"Kanıtlamış da bunu." Ben *The Gilded Age*'i son derece yetersiz buluyorum; bir Bayan Southworth olay örgüsü içinde bile yarım düzine espri bulabilirsiniz. Benim tercihim, De Forest'ın romanı *Honest John Vane*'dir [Dürüst John Vane]; o da aynı malzemeyi kullanıyor ama daha çarpıcı bir biçimde. Ama kendisi de bir De Forest hayranı olan Nordhoff dışında, kimse kitabın adını bile duymamış.

Söylemeye gerek yok ki, Row'daki sohbetin büyük kısmı Babcock'un beraatı ekseninde gelişti. Herhangi bir gazetecinin konuşması yazdıklarından her zaman daha ilginçtir. Her ne kadar, konuşma kadar yazma da kesinlikle çalıştığı gazete sahibinin önyargılarının kurbanı olmakla birlikte, bildiklerini yazma hususunda tam özgürlük verildiğini düşünsek bile, gazetecilerin hâlâ ilginç olmamayı ya da gerçeklere sadık kalmamayı bir biçimde becerdikleri çünkü hakkında yazdıkları politikacının kafalarını çok fazla meşgul ettiği yönünde bir izlenime sahibim. Sanırım, bugün öğleden sonra Kongre'nin yarısıyla tanıştım. Oldukça fazla sayıdaki bu devlet adamları, kendilerinin de kişisel reklam danışmanları tutmak için lobiden aldıkları paraları Row'daki mekânlarda pek de öyle gizlice etrafa saçmıyorlardı.

Bir düzine iyi Babcock hikâyesi dinledim. Bu adamın destansı bir iştahı var. Viski Şebekesi ona birkaç bin dolarlık bir elmas kravat iğnesi gönderdiğinde, taşın üzerinde küçük bir kusur bulmuş ve onu, daha büyüğü, daha kusursuz olanıyla değiştirmeleri için geri göndermiş. Sonuçta, istediğini almış da!... Yarın Beyaz Sa-

ray'da bekleniyor ve Grant'ın onu özel sekreter olarak yanında tutması bekleniyor. Belknaplar hakkında da bir sürü dedikodu dolaşıyor etrafta; çoğu da karışık şeyler. Bütün öteki gazetecileri atlatmış olan Nordhoff biçbir şey bilmiyormuş gibi davranıyor.

"Bay Schuyler!" Tanımam gereken ama tanıyamadığım bir ses duydum; çünkü bu sesin yeri burası değildi. Döndüm ve bana doğru hızlı adımlarla gelen John Day Apgar'ı gördüm.

Nordhoff'un yanından ayrılıp, Row'un girişinde duran John'un yanına gittim.

"Daylerin bazı yasal işleri için geldim. Kendisi dayım olur; onu hatırladınız değil mi? Yeni yıl partisinden?"

Hatırlayamadım ama elbette hatırladığımı söyledim. Dayler, Başkan Monroe günlerinden bu yana Washington'da yaşayan bir tüccar ailesiydi. "Burada söylediği kadarıyla, gerçek anlamda Antikalar." John vazifesi gereği gururluydu. "Bayan Fish'i de gördüm; Hiram Apgar'ın karısının bir kuzeni olur kendisi. Bana Emma'yla sizin şerefinize çok yakında bir akşam yemeği vereceğini söyledi."

"Ne büyük bir nezaket." Emma'nın kendi kartıyla karşılık verdiği bir ziyaret kartı dışında Bayan Fish'ten henüz bir şey ulaşmamıştı elimize.

John'la birlikte Willard's'a kadar yürüdük. "Emma için hoş bir sürpriz olacak. Önceden haber vermediniz, değil mi?"

"Hayır. Sürpriz olsun istedim."

Gerçekten de sürpriz oldu. Çay için odaya geri dönüp, beni burada çalışmaya dalmış bir halde bulduğunda, Emma'nın aldığı haberle neşelendiği izlenimi edindim.

"John bizi akşam yemeği için Chamberlain's'a götürmek istiyor." Bu, şehrin en seçkin restoranıydı; ancak restorandan ziyade bir kulübe benziyordu; çünkü içeriye girmek için akşam yemeği sipariş etmek yetmiyordu. Bay Chamberlain içeriye ancak kendisiyle oyun oynayarak gönlünü hoş tutanları alıyordu. Her ne hikmetse, Connecticut Avenue olarak bilinen bir taşra yolunun kıyısında yer alan, şehrin çok dışındaki bu restoran, kısa bir süre öncesine kadar Britanya sefareti olarak hizmet veren bir konağı meskeh tutmuştu.

Emma mutlu olacağını söyledi. Sonra ikimize de çay koydu ve sorudan çok beyan biçiminde, "Yavru hakkındaki haberleri duydun, değil mi?" dedi.

"Nordhoff bir şeyler anlattı, evet."

"Zavallı kız! İki gözü iki çeşme ağlıyor."

"Sana güveniyor mu?"

"Birisiyle konuşması gerekiyordu ve ben yabancıyım; bu işe yarar. Ayrıca ben de kadınım; bu da işe yarar. Dahası, yarın bu artık sır olmaktan çıkacak. Bana basının hikâyeyi öğrendiğini söyledi."

"Masum mu peki?"

Emma düşünceliydi. Sonra, "Şuna, çelişkiler içinde, diyelim. Her şeyi Bayan Marsh'ın üzerine atıyor; güya, kadın ayırmış parayı ona. O ve Bayan Marsh bir zamanlar sıkı dostmuş. Hatta birlikte Avrupa'ya bile gitmişler. Ama sonra, sanırım, Yavru eski arkadaşının erişemeyeceği kadar yükseklere çıkmış; bu da onda hınca dönüşmüş. Her neyse; Marshlar şehirdeler. Yarın, sanırım, Bay Marsh bir Kongre heyeti önünde ifade verecek. Bayan Marsh doğruyu söylemesi hususunda ısrarlı; ama Yavru her şeyi inkâr etmesi için ona yalvarıyor."

"Demek ki, suçunu kabul ediyor."

"Hem ediyor, hem de etmiyor. O, bütün bunların bir yanlış anlaşılmadan ibaret olduğunu, ölü ablasının Marshlarla nasıl bir anlaşma yaptığı hakkında en ufak bir fikrinin olmadığını söylüyor."

"Ama parayı alıyormuş, değil mi?"

Emma başını salladı. "Evet. Kabul etmek gerekir ki, alıyormuş. Ve Marsh ifadesinde, belli bir süredir Belknaplara her yıl altı bin dolar ödediklerini söyleyecekmiş. Çok sayılmaz, öyle değil mi, Papa?"

"Bizim için –şu an– bir servet."

"Ya Savaş Bakanı için?"

"Değil. Bu insanlar için inanılmaz derecede az bir para, gerçekten."

"Sanırım, insanlar bir kerede büyük miktarda rüşvet almaktansa çok kere küçük miktarlar almayı daha kolay ve daha az tehlikeli görüyor."

Emma, her zaman olduğu gibi, benim hiçbir zaman becerememediğim şeyi yapmış ve meselenin püf noktasına parmak basmıştı. Belknapların şimdi garnizon kantini için tek bir ruhsat sattığı biliniyor; ama muhtemelen, hiç kimsenin bilmediği başka bir düzine daha satmışlardır.

"En bereketli topraklardayız, Emma, bundan kuşku yok."

Ama Emma gülmedi. "Sizin insanlarınızı gerçekten anladığımı sanmıyorum, Papa. Bu şekilde para almanın neresi yanlış? Kime zararı dokunuyor bunun?"

"Fort Sill'deki ilk tüccara..."

"Saçma! Adam bir servet kazanıyor. Ve çok büyük ihtimalle, orayı ele geçirmek için rüşvet verdi. Ve sonra General Grant'ın aldığı hediyeler üzerine koparılan bütün o yaygara..."

"Sorun hediyeler değil. Bunlara karşılık yaptıkları. Örneğin, şimdi –başarıyla yaptığı gibi– St. Louis'de adaletin tecellisini engellemeye çalışmak gibi. Babcock beraat etti; çünkü Grant dava sürerken savcıyı değiştirdi, sonra iddia makamının tanıklarına ceza indirimi tanınmasını reddetti ve ardından da mahkemede yemin altında yalan söyleyerek hepsinin üzerine tüy dikti. Ülkenin Baş Yargıç'ı bir suçlu!"

"Ama Avrupa'da herkes çalmıyor mu?"

"Ama biz Avrupalı değiliz. Biz Protestan'ız ve günaha, kefarete ve iyi olmanın mutlak zorunluluğuna inanırız."

"Ben asla bir Amerikalı olamayacağım." Emma kesin kararlıydı.

"O zaman, umarım, John'u bir Fransız yapmayı becerirsin."

"Başka şansım yok, değil mi?" Bir an için, tehlikeli bir açıksözlülük sınırına gelip dayandık. Ama ikimiz de bunu göze alamadık ve akşam yemeği hazırlığına verdik kendimizi. Doğrusu ben John'u severim ve sanırım Emma da seviyor. Ama gerçekte, bu birbirinden tamamen farklı iki kültürü bir araya getirmek baştan beri yanlış. Neyse; neye karar verirse versin, Emma başarılı olacaktır. Onun irade gücüne ve ince zekâsına sonuna kadar güveniyorum. İstediğini elde etmek için yapamayacağı bir şey göremiyorum ben. Kendi çapında, bir Bonapart o.

Bay John Chamberlain bizi sıcak karşıladı. John'u özel olarak hatırlamış gibi bir hali yoktu; ama Apgar adı bir şeyler çağrıştırıyordu. Öte yandan Emma'yla ben, anne ve kız Sneadlar sayesinde, yörede nam salmıştık.

Yemek odalarının en şatafatlısı; ülkem insanlarının son derece hoşlandığı, benim ise aklıma cenazeleri getiren, ceviz kaplama panellerin kasvetli bir hava verdiği, oldukça karanlık bir oda bize ayrılmıştı.

John, Apgarland'ten bir sürü haber getirmişti. Emma ilgileniyormuş gibi görünerek gözlerini açtı. "*Herald* için yazdığınız makale iyi tepki aldı, Bay Schuyler. Baba bile sağlam buldu makaleyi; biliyorsunuz, Cumhuriyetçi Parti'nin kusurlarını duymaya hiç tahammülü yoktur."

"O zaman, Odysseus gibi kulaklarını tıkamasını tavsiye ederim ona; çünkü yakında Sirenlerin diyarında olacağız ve Cumhuriyetçi tekne kayalara toslayacak."

"Ah!" Bu, güzel aryaya verilen tek tepkiydi. "Beyaz Saray'a hiç gittiniz mi?" John, Emma'nın Amerika'nın azametine nasıl tepki vereceğini merak ediyordu. Ama o mütevazıydı. "Sadece Bayan Grant bir nezaket notu gönderdi. Bizi ilk 'geniş' yemeğe davet edeceğini bildirdi. 'Geniş'i özellikle vurgulamış. Elbette, Papa makaleleriyle Başkan'ın tepesini attırmazsa..."

"O halde, siz de Başkan'ı görmediniz henüz, Bay Schuyler, öyle değil mi?"

"Ah, onu gördüm, evet; ama onunla karşılaşmadım." Bu sayfalarda daha önce sözünü etmiş olmalıyım; iki gün önce, sabah on civarıydı. Başkan Willard's Hotel'in rotonddunda ortaya çıktı. Önceden uyarmışlardı beni: Başkan sık sık Beyaz Saray'dan çıkıp, yürüyerek otele gelmeyi, kimseyle konuşmadan lobide oturmayı, sonra bir puro tüttürüp konutuna dönmeyi severmiş. Otel sakinleri onun bu... tebdili kıyafetine –doğru sözcük buysa– saygı gösteriyor. Ama bazen, Nordhoff'la benim durumumda olduğu gibi, konukların onu tanıdığı oluyor elbette.

Onu önce Nordhoff gördü. Biz rotondun uzak ucunda oturmuş, ikinci makalemin üzerinden geçiyorduk. "O geldi. Sakın bakma!..."

Şöyle bir bakış attım ana kapıdan yana ve orada oturan General Grant'ı gördüm. Konukların içinde bizden başka tanıyan çıkmadı onu; ama zaten o, en masum deyişle, göze çarpan biri değildir. Her şeyden önce, tahminimden oldukça ufak tefekti ve dışarıdan bakıldığında, sağlam bir yapısı vardı ama yürüyüşü yüzünden garip bir biçimde kırılgan görünüyordu; vücudunun üst kısmı yürürken öne eğilirken, başı hafifçe yana kayıyordu. Yürüyüşü onu andıran annem gibi bir ayağının kısa olduğunu, güvercinler gibi içe bastığını düşünüyorum. Aklar düşmüş saçı kısaydı ve yandan ayrılıp sola taranmıştı (saçlarını ortadan ayıranlara karşı şiddetli bir önyargısı olduğu söyleniyor). Meşhur sakalı ise itinayla taranmıştı ve yüzünün alt kısmını tamamen örtüyordu; daha doğrusu, maskeliyordu. Dişlerinin arasına, lobide oturduğu bütün o süre boyunca yakmadığı uzun bir siyah puro yerleştirmişti; içmekten çok çiğniyordu puroyu. Sandalyesinin tam arkasında, yürüyüşleri sırasında Başkan'ı koruyan bir sivil memur tek başına ayakta duruyordu.

Kulaklar, burun, gözler sıradandı; ama yüzüne oturmuş sükûnet hali çok garipti. Yüz ifadesinde bir kırgınlık, bir bezginlik, bir şaşkınlık vardı.

"Her zaman böyle perişan mı görünür?" diye sordum.

"Çoğu kez. Az kahkaha atar, ondan da az gülümser. Ve bir ordu mensubu olarak, aşırı ahlak budalası biridir. Eğer birisi belden aşağı bir şaka yapacak olsa, odadan çıkıp gider."

"Ama içki içiyor, değil mi?"

"İçerdi. Savaştan önce kesinlikle, hatta savaş süresince bile, sık sık sarhoş gezerdi. Ama şimdi, sanırım, ağzına koymuyor. Vaktinin çoğunu atlarla geçiriyor. Aslında, sizinle yalnızca atlar ve savaş hakkında konuşacaktır. Politikadan söz açılır açılmaz tepesi atıyor."

"Gayet anlaşılır."

"Sanata ilgi duymuyor. Müzikten belirgin bir biçimde hoşlanmıyor. Ama, gariptir, çiçeklere düşkün."

"Erkekleri anlamak zor, değil mi?"

"En başta da, kahramanları." Böylece yarım saat boyunca, kendini dinleyen, purosunu çiğneyen, yaşlılık günlerini geçirmek için yurduna dönmüş, akşam saatlerinde evinin merdivenlerine oturmuş, çevreye göz atan herhangi bir savaş gazisi gibi, gidip gelen insanları seyreden General Grant'a baktık.

Sonunda, birileri tanıdı General'i. İki politik tip (Kongre'den değil, lobiden: Bana öyle geliyor ki, bu iki tipi tek bakışta ayırabilirim) bardan kalkıp, hafif sendeleyerek, kendilerini Grant'a takdim etti. Kahraman'ın yüzü bir an olsun karmaşık ifadesini bozmazken, mavi gözleri, en hafif deyişle, yabancıların onun mahrem anlarına tecavüz etmesine izin vermedi.

Grant ayağa kalkarken, adamlardan biri elini tuttu. Başkan bir an için buna izin verdi ama sonra çekti elini... kendisini de... ve çıkıp gitti. İki adam aniden karşısında Başkan'ı değil de, uzaklaşmakta olan küçük adamla onların arasına koca varlığıyla yerleşen, uzun boylu sivil memuru buldu.

"Aptal biri midir?" Bunu sahiden merakımdan sordum.

"Yok. Ama sınırlı bir zekâsı vardır. Meraklı biri değildir. Yine de, birçok insanın sandığından daha çok yönetim işlerini öğrenmek ister. Ama... gayet açık ki... bu ülkeyi yönetme yeteneğinden yoksun."

Nordhoff'un kendini, sanki Almanca'dan tercüme yapıyormuş gibi, böylesine tuhaf ifade edişine kahkahayla güldüm. "Böylesi bir yeri kim yönetebilir ki?"

"Tilden, bence."

"Blaine neden olmasın?"

"Çok namussuz!"

"Conkling?"

"Çok kibirli, çok katı!"

"Başka kimse kaldı mı?"

"Birbirinden farksız yüz tane daha aday var. Ben Kongre üyesi Garfield'a özel bir hayranlık duyuyorum. Bir bilim adamı. Kültürlü biri. Ama karakteri zayıf. Kongre üyelerinin hepsi gibi o da, Union Pacific Demiryolu'na da sahip olan *Crédit Mobilier*'den para alıyor."

General (hiç kuşkunuz olmasın) James Garfield, Ohio'dan, bir Temsilciler Meclisi üyesi. Göreli bir açgözlülüğü var adamın; çünkü, bakın Nordhoff onun hakkında neler söyledi: "O, Union Pacific'ten sadece üç yüz yirmi dokuz dolar alıyor. Sanırım o buna, asla var olmamış bazı hisse senetlerine karşılık bir kâr payı der. Bu arada, bu sabah karşılaştım kendisiyle ve seninle tanışmak istediğini söyledi bana."

"Üç yüz yirmi dokuz dolar için, söyle ona, onun kulu olurum, ona reklam metinleri yazarım."

Ama konu onun konusu, Birleşik Devletler politikası olunca, Nordhoff'un hafifliğe fazla tahammülü yoktur. Garfield bir klasikçidir. Bu adam, aynı anda bir eliyle Yunanca öbür eliyle Latince yazabilir (sonuç korkunç olmalı). Washington'ın en entelektüel ebediyat kulübünün üyesidir; Washington Irving'in eserlerine özellikle hayranlık duyar ve benimle, büyük oranda, tahmin ediyorum, benim o devre kadar uzanan bir geçmişim olduğunu bilerek tanışmak istemiştir.

Neden bilmiyorum, herhangi bir Apgar'la geçirilen her bir saat, yaşlı insanların sandığı gibi, geçip giden yaşamdan altmış değerli dakika değil de, yaşamakta olduğumuz hayattan doksan dakika alıp götürüyor. Yorucu bir gün oldu.

Emma yarın bütün gününü Day ailesine vakfedecek ve belki Bayan Fish'le çay içecek. Ben de Temsilciler Meclisi'ndeki Savaş Bakanlığı'nın Harcamalar Komitesi'nin bir oturumuna katılacağım ve Bay Marsh'ın söyleyeceklerini dinleyeceğim.

On Altı

Nordhoff, ziyaretçilere yiyecekten vatansever ıvır zıvırlara kadar her şeyi satmak için girişimci işadamlarının derme çatma satış pavyonları kurdukları Capitol'ün loş, devasa rotonddunda Kongre Üyesi General Garfield'ı tanıştırdı bana.

İtiraf etmeliyim ki, altınrengi sakalı olan, mavi gözlü Garfield bende hoş bir izlenim bıraktı. 1.80 boylarında ve yaşı (kırk beş?) ve dünyadaki konumu düşünüldüğünde, şaşırtıcı bir biçimde, şişman olmayan biriydi.

"Artık tanıştığımıza göre, Bay Schuyler, evimize gelerek bizi onurlandıracağınızı umuyorum..." Her zamanki formüle uygun olarak teklif yapıldı ve karşılık verildi. Bu arada Garfield, beni ve Nordhoff'u, Kongre üyeleri, lobiciler ve vasıfsız ziyaretçilerden oluşan bir kalabalığın arı kovanı gibi işlediği, fresklerle bezeli bir koridordan geçiriyordu. Sonunda, bugün birkaç saat boyunca, ulus çapında politik hayatın ilgi odağı olacak komisyon odasının kapısında durduk.

Kapının dışında, meclis güvenlik amirleri basın mensuplarını iterek uzaklaştırmaya çalışıyordu. "Doluyuz, beyler. Doluyuz!" Ama Kongre Üyesi Garfield'la aralarındaki kısa bir fısıldaşmanın ardından, Nordhoff'la ben kalabalık komisyon odasında, daracık oturma yerlerine sıkış tıkış oturmuş, şık giyimli hanımefendiler sırasının arkasında, kendimize ite kaka bir yer bulduk.

Uzun bir masaya komisyon üyeleri oturmuştu ve başkanlık koltuğunda, hayret, Temsilci Clymer vardı. Nordhoff'a fısıltıyla Belknapların evinde Clymer'la karşılaşmamı anlattım. Nordhoff'un ilgisini çekti. "Elbette Princeton'da Belknap'ın oda arkadaşı olduğunu da söylemiştir?"

"Evet. Ve onun çok eski arkadaşı olduğunu."

Nordhoff fısıltıyla, "O akşam yemeğinde bir şeyleri kararlaştırmış olmalılar; çünkü Clymer, Marsh'ı haftalardır tanıyor" dedi.

Sonuçta, sergilenmekte olan insani dram bana, örneğin, Oakey Hall'deki bir oyundan daha gerçekdışı geliyor. Kongre üyeleri (ya da en azından bu belli üyeler) Roma senatörleri gibi görünmeye çalışırken bu ülkenin fani yaratıkları olmanın ötesine geçemeyen, en kötüsünden oyunculara benziyordu.

Günün kahramanı Bayan Marsh, sesli bir biçimde ağlayan, hiç çekinmeden komisyon üyelerinin yüzlerine bakan, kocasının tanıklığı boyunca üyelerin dikkatini, bilerek, sürekli bir çaprazlayıp bir çözdüğü ayak bileklerine çeken, alımlı bir kadındı.

Bay Marsh, sanırım, komisyon üzerinde iyi bir izlenim bıraktı; çünkü konuşurken bütün gerçeği anlatan bir adam gibi duruyor, dolayısıyla da Belknapların ölüm fermanını imzalamış oluyordu. Hatta umutsuz çiftle akşam vakti gerçekleşen, yakın tarihli bir buluşmasını da anlattı; Bayan Belknap ondan yalan tanıklık yapmasını istemişti ama o yapmayacaktı, yapamazdı ve yapmamıştı.

Bütün bu resital boyunca ben Bay Clymer'ı izledim. Yüz ifadesini en iyi, "acı içinde" sözcükleriyle anlatabilirim. Tanığa önemli denebilecek tek bir soru sormadı. Öte yandan, Bay Clymer arkadaşını kurtarmak için de hiçbir çaba göstermedi. Sadece koltuğunda oturdu ve Belknapların mahvoluşunu dinledi.

Oturum sona erdiğinde, Nordhoff ve öteki haber muhabirleri hikâyelerini göndermek üzere Capitol'ün telgraf ofisine koşuşturdular.

Kendi başıma kalınca, Senato ve Temsilciler Meclisi'ni gözlemleyerek, kafam karışmış bir halde, tam bir saat geçirdim. İki meclis binası da yakın bir zamanda yenilenmişti ve eski kırmızı perdelerle tütün lekeleriyle kaplı halılar kaldırılmış, yerini yer yer imparatorluğa özgü parlaklığa erişen, hoş bir gri dekora bırakmıştı. Bugünlerde tütün çiğneyip tükürme âdeti neredeyse terk edilmiş olsa da, iki mecliste de eski günlerdeki kadar çok tükürük hokkası vardı.

Bir yerde, o insanı canından bezdiren seçim sürecine girmek zorunda kalmaksızın, kendimi gerçekten Senato'nun salonunda buldum. Buzlu camlı döner kapılardan telaşla dar ve uzun bir toplantı salonuna doluşan, kalabalık bir lobiciler ordusu gördüm. Meraktan, ben de peşlerinden gittim.

Önce bu loş, özel olarak dekore edilmiş oda hakkında en ufak bir fikrim yoktu. Loş bir duvara arkasını vermiş, siyah, deri koltuklar, yine siyah, ceviz kaplama yazı masalarıyla karşılıklı yerleştirilmişti. Diğer duvarda birkaç döner kapı vardı ve çok geçmeden farkına vardım ki, bu kapılar Senato'nun toplantı salonuna açılıyordu.

Kapı her açılıp kapandığında, içeriden atılan nutukların sesleri geliyor ancak hiçbir şey anlaşılmıyordu; iyi ki de anlaşılmıyordu.

Senatörler meclis salonuyla, benim şu an bulunduğum vestiyer odası olarak bilinen oda arasında mekik dokuyordu. Ama vestiyer yalnızca senatörlere hizmet vermiyordu. Odada lobicilerin yanı sıra gazetecilere ve arada bir, sıradan yurttaşlara da rastladım.

Her şeyden önce, herhangi bir formalitenin olmaması şaşırttı beni; bunu Amerikalı senatörün gıpta edilebilecek kendine güvenine verdim. Ama sonra, anladığım kadarıyla, dünyanın gelmiş geçmiş en büyük ulusunun en yüksek yasama meclisine seçilmiş olmanın verdiği onurla, lobicilerle iş yapma isteği arasında bocalayan halkın pratik organı, kendisine para vermek isteyenlere kapılarını sonuna kadar açmayı tercih etmişti.

Bugün de, elbette, ötekilerden farklı bir gün değildi. Belknap skandalı ve onun olası yansımaları üzerine yapılan spekülasyonların yerini her zamanki menfaat trafiği alacaktı.

Bir gazeteci bir grup senatörü esir almış, Bay Marsh'ın verdiği ifadeyi anlatıyordu onlara. Adamın aslına sadık kalarak anlatmaktan aciz olduğu şeyleri (elinde bir terazi, gözleri kör resmedilmesi gereken adalet değil, gazetecilik olmalıydı) ben kendi gözlerimle gördüğüm ve kendi kulaklarımla duyduğum için, Senato'nun meclis salonuna bir göz atarım umuduyla döner kapılardan birine yöneldim.

Daha ne olduğunu anlamadan, bir senatör kuvvetli bir omuz darbesiyle itti beni içeriye; sendeleyip, anayasa gereği başkan yardımcısının oturması gereken yüksek bir kürsüye doğru savruldum. O saygın şahsiyet aylar önce öldüğünden, yeri çeşitli derecelerden senatörler tarafından dolduruluyordu. Bugün iriyarı, ciddi suratlı biri oturmuş, gördüğüm kadarıyla, kürsüde roman okuyordu. Adam kitabına öyle dalmıştı ki, kafasını kaldırıp, onca gürültüyle politikaya girişime bakmadı bile.

Şansıma, koruyucularım iyiymiş; birden kendimi Senatör Roscoe Conkling'in kollarında buldum. Döner kapılardan içeriye beni kim savurduysa, bunu tam Conkling salonu terk etmek üzereyken yapmış. Ben de böylece, kendimi Conkling'in güçlü kollarında bulmuş oldum.

Ben yukarıya doğru ona bakarken, o da aşağıdaki bana bakıyordu. Şahane suratta sonunda bir tebessüm belirdi. "Senatör Schuyler, bu ne telaş böyle!"

"Şansım yoktu." Bu arada, hem ayrıldık birbirimizden, hem de benim uzun boylu insanlarla bir arada bulunduğumda her zaman

yaptığım gibi, boy farkını en aza indirecek bir mesafe koydum araya. Conkling işlemeli bir yelek ve beyaz flanel pantolonuyla (bu şubat ayında!) göz alıcıydı.

"Lobicilerimiz taşkın bir kalabalık oluşturuyorlar!"

"Ve görünen o ki, burada kendilerini evlerinde hissediyorlar."

"Fazlasıyla." Conkling endişeli bir ifadeyle salladı başını; bu hareketiyle genel yozlaşmadan duyduğu üzüntüyü gösteriyordu. "Madem artık siz de bir senatörsünüz, gelin de yeni yuvanıza bir göz atın."

Conkling koluma girdi. Ben tereddüt ettim. "Yasak değil mi?"

"Tabii ki. Her şey yasak. Yoksa nasıl zevk alırdık." Bunları söyledikten sonra beni Senato'nun toplantı salonundan içeriye doğru sürükledi; başkanlık eden görevlinin kürsüsüne dönük, yarım daire biçiminde dizilmiş sıralardan oluşuyordu salon. Gün ışığı kırılarak, gri duvarlara ve perdelere vuruyordu. Basın localarında birkaç tanıdık yüz gördüm. Ziyaretçi locaları ise neredeyse bomboştu. Demokratik sürecin nasıl işlediğini görmeye gelmiş birkaç kişi de –gayet haklı olarak– bir sirkteymiş gibi davranan basit taşralı insanlardı çoğunlukla; tütün çiğniyor, kestane kebap ve patlamış mısır yiyorlardı; yeni düşünülmüş bir atıştırmalık olan patlamış mısır yeni kâğıt paraların tutarlılığını ve itiraf etmeliyim ki, tadını yansıtıyordu.

Yaklaşık bir düzine kadar senatör, sıralarına oturmuş, gazete okuyor, tütün çiğniyor, birbirleriyle asil çehreli Güneyliler olarak çene çalıyor ve Federal birliklerin, kendilerinin İç Savaş olarak adlandırmadığı şeyin son ermesinin üzerinden on yıl geçtiği halde, bazı Güney eyaletlerindeki tehditkâr mevcudiyeti konusunda sakin sakin konuşuyordu.

Conkling boş bir sıraya oturmamı istedi. Kendisi de tam önündekine oturdu ve o muhteşem kafasıyla gövdesini lütfederek bana döndürdü. "Şu an tam, merhum Massachusetts Senatörü Charles Sumner'ın bir bastonla öldüresiye dövüldüğü sırada oturuyorsunuz."

"Hangisini beklemeliyim? Ruhunu mu yoksa bastonu mu?" Gülümseyince Conkling'in kirli dişleri ortaya çıktı. "İkisi de çoktan kovuldu. Sumner üstün bir şahsiyet; ama inanılmaz derecede küstah." Ne gariptir ki, kendi hatalarımızı her zaman başkalarında görürürüz (hor görürüz). "Birileri General Grant'a Senatör Sumner'ın İncil'e inanmadığını söylemiş, General de, 'Kendi yazmadığı içindir' diye yanıtlamış."

Kendimi tutamayıp bastım kahkahayı; biraz da şaşırmıştım. "General Grant'ın bu kadar zeki olduğunu düşünmemiştim."

"Ah, kurnazdır o; sakin ve garip bir adamcağızdır. Ayrıca bugün..." Conkling derin bir nefes aldı. "...işini bitirdiler."

"Bay Marsh mı bitirdi?"

Conkling başını salladı. "Bu saate kadar bir üçüncü tur için herhangi bir ümit kalmışsa, o da o komisyon odasında katledildi." Iago'nun karşısına dikilen Othello rolündeki Edwin Forrest gibi, saldırının geldiği tarafa döndü.

"Oturuma katıldınız mı?"

Conkling yine başını salladı. "Birkaç gündür, söylenecek sözleri ve atılacak adımları biliyorduk."

"Bay Belknap suçlanacak mı?"

"En azından *bunun* önüne geçilebileceğini zannediyorum."

"Ama o... onlar açıkça suçlu, öyle değil mi? Yıllar boyunca Bay Marsh'ın Belknaplara kırk bin dolar civarında para ödediğine inanıyorum."

"Evet." Ama bu sözcük olumlama ifadesi olarak değil, sadece bir vurgu olarak seçilmişti. "O kadar çok şey satılık ki, Bay Schuyler!"

"Mutlaka. Duyduğuma göre, West Point'e öğrenci olarak kaydolmak için Kongre'nizin bir üyesine beş bin dolar vermek gerekiyormuş."

"Eğer New York'luysanız, sanırım, fiyat daha da yüksek."

Conkling hem hoşnut hem de kasvetli bir edayla bakıyordu. "Senato oturumları da pahalı. Hayranlarımın, beni bu dümdüz sıra ve masaya oturtmak için iki yüz elli bin dolar harcadıkları söyleniyor" derken, önündeki sıraya eliyle şöyle bir vurdu.

Beni, hiç kuşkusuz, olmamı istediği yere, arkaya götürürken, "Ama sizin, herkesten farklı olarak, seçilmek için paraya ihtiyacınız yok" dedim.

"Senatörler eyalet seçmenleri tarafından seçiliyor, ki New York'un seçici üyelerinde yolsuzluk kadar, her yol da vardır." Kendi kelime oyununa kendisi güldü. Ben de güldüm; ama bana ne anlatmaya çalıştığından pek emin olmadığımdan, benim gülüşüm daha cılızdı.

"O zaman fiyat daha mı artıyor?" diye sorarak, bir yoklama çektim.

"Bay Schuyler, bugünlerde her şey para ve her şeyin fiyatı çok yüksek. Ama ben yine de partime inanıyorum." O donuk gözlerde-

ki samimi bakış öylesine mükemmel bir biçimde inandırıcıydı ki, tam anlamıyla bir sahtekârla yüz yüze olduğuma dair en ufak bir kuşkum kalmamıştı. "Şu savaş yoldaşlarıyla, buralarda işimizi ne kadar zorlaştırdığını ancak Tanrı bilse de, Grant'a hâlâ inanıyorum."

"Çaldıklarını biliyor mu?"

Conkling aniden, kirli dişlerini ortaya çıkarmasına rağmen yine de çekici görünen bir ifadeyle gülümsedi. "Ah, Bay Schuyler! Ben ne söylersem söyleyeyim, siz Jamie'nin *Herald*'ına, sandıkta bizi yenmek için her şeyi kullanacak olan arkadaşınız –benim de arkadaşım– iyi kalpli, yaşlı Sam Tilden'ın işine yarayacak şeyi koyacaksınız. Şunu sakın unutmayın: Kazanamayacak. Sonunda kazanan o olmayacak."

"Eğer durum buysa, Senatör ve siz ona muhalifseniz, oylamaların sonucu ne olursa olsun, ülke emin ellerde olacaktır." En az, o an beni şaşırtmaya başlayan Conkling kadar samimiyetten uzaktım.

"Gerçek bir Fransız bakan gibi konuştunuz, Bay Schuyler. Ve söylememe müsaade buyurun, eğer başkan olursam, atama emrinizi bizzat imzalama ihtimalim yüzde elliden fazla olacaktır."

O an, Tanrı aşkına, Roscoe Conkling'in benim hedefimi nasıl kestirdiğini düşünecek halde değildim; çünkü dünya yüzünde bunu bilen üç kişi vardı ve ne Emma'nın ne de Bigelow'la Tilden'ın bu konuda kimseye bir şey çıtlattığı aklımın köşesinden bile geçmezdi. Verdiğim karşılık, umuyorum ki, soğukkanlıydı; pek parlak olmadığı kesindi ama. "Hükümet için yaptığım küçük şeyler basitçe *pro bono publico*'dur."*

"Fransızların dediği gibi, sözünü etmeye değmez: İşte bu yüzden, General Grant beni iki yıl önce Başsavcı olarak atamak isteyince, onu bir kenara çekip şahsen ben de aynı şeyi söyledim. Yönetime yardımcı olmak için elimden geleni yaparak, bu mevkide bulunmamda nasıl bir kamu çıkarı olduğunu anlattım."

"Ve sonra, zamanı gelince, merhum Başyargıç Chase'in *yerini* aldınız; ama aldığınız yer onunkiyle kıyaslanamayacak kadar şahaneydi."

En ufak bir pişmanlık duymadan soktum bıçağı. Conkling beni aptal yerine koymuştu. Nasıl olmuşsa benim hedefimi öğrenip,

* Lat.: Halkın iyiliği için. (ç.n.)

Tilden'ın teklifinin aynısını yaparak, beni merhum Başyargıç Chase'in kızıyla ilişkisi konusunda susturabileceğini sanmıştı. Yine de, bu ilişkinin ben ya da başkaları tarafından politik bir çıkar için nasıl kullanılabileceğini hayal edemiyorum. Yalnızca onuru kırılan taraf, zavallı çılgın Senatör Sprague sorun çıkarabilir. Eğer o karısının âşığını yenilgiye uğratmak için güçlerini Blaine ya da Tilden'ınkiyle birleştirirse... Bigelow'la bütün bu ihtimaller üzerine kafa yormalıyız.

Conkling'in benim bu hamleme nasıl bir karşılık verme niyetinde olduğunu asla öğrenemeyeceğim; çünkü bir güvenlik amiri gelip Senato'da bazı görüşmelerin yapılacak olduğunu ve yabancıların ortadan kaybolmaları gerektiğini bildirdi.

Her türlü samimiyet jestini yaparak el sıkıştık. "Umarım çok yakın bir zamanda sizi yeniden görürüm. Elbette, Prenses'i de."

Birkaç dakika önce Emma'ya Fransa'ya konsolos olmak istediğimden kimseye bahsedip bahsetmediğini sordum.

"Asla, Papa! Bu kurtlar... ya da daha doğrusu, Afrika'da olduğumuz varsayılırsa, çakallar diyarında mı?... Kesinlikle!"

Ama sonra, Conkling'in söylediklerini aktarınca, birden yüzünde aklına bir şey gelmiş ve biraz da utanmış gibi bir ifade belirdi. "Bu konuyu tartışmıştım, Papa, özür dilerim. Kate Sprague ile..."

"Aman Tanrım!"

"O kadar da kötü değil." Emma yanaklarımdan öperek beni sakinleştirmeye çalıştı (Bu akşam hafif ateşim var ve burnum da akıyor). "Yani, elbette, bundan kimseye bahsetmemem gerekirdi; ama Kate iki gözü iki çeşme ağlıyordu ve ilişkileri hakkında bana o kadar çok şey anlattı ki, yaptığımın hırsızlık değil, adil bir alışveriş olduğunu düşündüm." Emma Fransızca'ya geçti. "Eğer yasal olarak kocasından kurtulabilirse, onunla evlenme sözü vermiş Bay Conkling. Hukuki süreç nedir burada bilmiyorum ama..."

"Ama Utica'nın bahçıvanı olarak yaşamını sürdüren, gayet sağlıklı bir Bayan Conkling var ortada."

"Evet, ben de bunu söyledim ve Kate çok şaşırdı... Kate her zaman çok açık; ama onu anlamak da bir o kadar zor. Boşanmaktan söz ediyor; bir de..."

"Bir de Bay Conkling'in kariyerini sona erdirmekten."

"Ben de öyle düşünüyorum ve bu meselelerden hiç anlamıyorum doğrusu. Her neyse; Kate boşboğazlık edip Bay Conkling'e anlatmış olmalı konuştuklarımızı. Özür dilerim."

Beni kendine yandaş edinme ya da elimi kolumu bağlama teşebbüsünden dolayı Conkling'den eskiye göre daha çok hoşlandığımı söyleyemem; ancak bu gözü kara cüreti kesinlikle başkanlara, hayır, hayır, imparatorlara has bir tavır; dolayısıyla, bu zamana ve bu yere hiç mi *hiç yakışmıyor*.

John'un akrabalarıyla geçirdiğimiz akşam, Day ailesinin de Apgarvari, Konfederasyon tarzı bir topluluk olduğunu gösterdi. Aslında, evleri tuğladan olmakla birlikte, zaman geçip akşam sona ererken garip bir biçimde *kahverengi* göründü gözüme.

Bütün büyük New York aileleri gibi, Dayler ve diğer Antiklerin politikadan başka bir şey konuştuğunu duymadım; ama mümkün olduğunca, bu gelip geçici varlıkların, politikacıların, sözünü bile etmeden yaptılar bunu. Ama bu gece, bu otantikleşmiş –pozitif olarak işaretlenmiş– Antikler bile Belknap skandalının akıllarını karıştırdığını kabul etmek zorunda kaldılar. Birinci Bayan Belknap'ı tanıyorlar ve ikinci Bayan Belknap'ın pespaye bir gösteriş düşkünü olduğunu, doğal olarak da yozlaşmaya yatkın olduğunu düşünüyorlardı.

"Gerçekten de, bu yönetimde zavallı Kuzin Julia dışında tanımak isteyebileceğiniz kimse kalmadı ve o da hoş olmayan her şeye gözlerini kapatıyor gibi." Zavallı Kuzin Julia dedikleri, bizim için düzenleyeceği resmi akşam yemeği henüz hayata geçirilmemiş Bayan Hamilton Fish'ten başkası değildi.

"Lanet bir iş bu politika!" diye buyurdu Bay Day; toplu biriydi ve tek gözünü örten siyah yama korsan görüntüsü veriyordu ona. "Yiyicilere uygun bir iş." Bu tespite, Güney'de bir yerlerden altı yaşındaki yeğen atladı: "Ben büyüyünce senatör olacağım!" Herkes güldü (bu yemekten önceydi); çocuk usulüne uygun olarak, Muhterem Dokuzlu'nun New York'taki oturma odalarının herhangi birinin bir Afrika eyaletindeki mükemmel taklidi olan oturma odasından sepetlendi.

Bayan Day'in görünüşünü düzeltmek için tek gözünü kapatacak bir yama da yetmeyebilir; çünkü zavallı kadın korkunç bir göz enfeksiyonundan mustarip. O da bana aile sorusunu sordu: "Neden Wormley's'te kalmıyorsunuz? Tek *kibar* yer orası, gerçekten. Her zaman söylerim, Willard's'ta kalmak Capitol'ün kendisinde kalmak kadar kötü. Açık mekânlarında aşağı sınıftan her çeşit insanı görürsünüz."

Bir çare arayıp durdum. Emma sırıttı durdu. John bir kere daha şerefine kadeh kaldırmayı teklif ederken (şarabın etiketini göre-

medim ama ev yapımı olduğunu düşünüyorum. Bu gecenin ateşi bu yüzden mi yüksekti yoksa?), Emma ışıl ışıl gülümsüyordu.

"Gelecekteki eşime!" Kadeh tokuştururken John'un yüzü kızardı ve ben daha da çok hoşlandım bu çocuktan. Emma'yı gerçekten seviyor ve böylesine güçlü bir duygu için, evlilikte bile, söylenecek çok şey vardır.

Bir süre sonra hanımefendiler masayı terk ettiler ve John'la ben, insan olarak Antika, tavır ve aksan olarak –politikayı saymıyorum– tamamen Güneyli olan Washington'lı on beyefendi tarafından ağırlandık. İçlerinden biri, fazla böbürlenmeden Vali Tilden'ı desteklediğini açıklarken, "Eğer bir Demokrat olarak koşarsa, ben bir sarı köpeğe oy veririm" dedi. Politika onları pek ilgilendirmiyor olsa da, geçenlerde eski Konfederasyon'un eski başkanı Jefferson Davis'e medeni hakların tanınmamasının zorunluluğu üzerine bir konuşma yapan Blaine'e hepsi de öfkeliydi. Antika'nın biri, Cumhuriyetçi Parti olarak, "herhangi bir Güney eyaletinin meclis binası önünde elinde süngüsü takılmış tüfeğiyle tek bir Federal asker dahi kaldığı sürece" ondan nefret edeceklerini söyledi gürleyen sesiyle.

Son çatışmanın, üzerinden on yıl geçmesine rağmen akıllarda bu kadar taze kalması bana garip geliyor. Ama zaten savaş işaretlerini her yerde görüyorsunuz. Kent terk edilmiş kalelerle çevrelenmiş dört bir yandan; evlere dönüştürülmüş, hepsi derme çatma, çirkin binalar zor ayakta duruyor ve devlet kurumları hâlâ geçici yerlerinde hizmet vermeye çalışıyor. Zaten Dayler ve ahbaplarının hepsi Güneylilerden oluşuyor ve Washington bir Güney kenti modelinde yapılanıyor. Özünde ise Afrikalı ve Güney'in geri kalanına karşı yürütülecek savaşta kullanılabilecek en elverişli yerde bulunuyor. Bay Lincoln'ün suikastten o kadar uzun süre kaçabilmiş olması bir mucizedir aslında. Ama ben yine de, bugün bile, Federal askerlerin Louisiana, Florida ve South Carolina gibi eyaletlerde görev yapmalarını şaşırtıcı buluyorum.

"Bu yaz Newport, Rhode Island'a davet edildim" dedi John, diğerleri gayrimenkul fiyatları üzerine muhabbet ederken. Gerçek Antikalar bu mevzuya bayılır; çünkü büyük bir kısmı düşkün politik fanilere ev satarak ya da kiralayarak geçiniyor.

"Sanfordlar?"

"Evet. Onlar... Bayan Sanford sizin ve Emma'nın bu yaz orada olacağınızı söyledi. Bu doğru mu?"

"Sanırım." Aslında henüz karar vermemiştim.

Emma da ben de Denise'le vakit geçirmekten hoşlanıyoruz; ancak ikimiz de günler boyu William Sanford'un iflah olmaz gösterilerine seyirci olma fikrinden hiç hazzetmiyoruz. Onun yerine, Bayan Astor'a konuk olup, Denise'i mümkün olduğu kadar çok ziyaret etmeyi isterim. Ne yazık ki, imalar yapılmakla birlikte, Mistik Gül'den ya da sadık teşrifatçısından henüz bir davet almış değiliz. John'a henüz kesinleşmiş bir şey olmadığını söyledim.

"Annemle babam çok endişeliler." Ve John da endişeli bir biçimde güldü. "Onlara göre, Newport, Rhode Island Başkan'ın gittiği Long Branch kadar berbat bir yer."

"Standarda bak sen!" deyiverdim. (Eminim şaraptan; midem bulandı şimdi ve tuvalete gitmem gerekiyor.)

Hanımefendilerle bir araya gelince, Bay Day, özellikle kadın erkek karışık topluluğu heyecanlandıracağı ve coşturacağı hesaplanmış bir sürü Antika zekâ örneği sundu bize.

"Neden" diye sordu Emma'ya, "Şeytan kaymayı öğrenmemiştir sizce?"

"*Neyi* öğrenmemiştir?" Emma bütün fiillere hâkim değildi henüz.

"Buzda kaymak. Bilirsiniz hani."

"Ah, Şeytan buzda kaymak mı istemiş?"

"Hayır, hayır. Bakın, evet, kayması gerekiyormuş. Ama neden hiç öğrenmemiş? Neden buzda kaymayı öğrenemiyor?"

"Çuvalladım ben!" dedi Emma.

"Cehennemde nasıl kaysın ki!" Bay Day ve Antik Beyler, anladığım kadarıyla, eski, hatta antik çağdan kalma bu fıkraya gülerken, hanımefendiler kendi huzurlarında ağızların böylesine teklifsizce bozulması karşısında başlarını çabucak önlerine eğip hınzırca gıdakladılar.

Emma sadece gülümsedi. Aziz Gratier dünyalar kadar uzakta kalmış, tamamen kaybolmuştu sanki.

On Yedi

Geçen birkaç gün içinde, başka herhangi bir hükümet olsa düşürülürdü. Her zaman olduğu gibi, Grant yönetimi arapsaçına dönmüştü ve hatta, Başkan'ın çekilebileceği söylentileri dolaşıyordu etrafta.

Olaylar öyle hızlı cereyan ediyordu ki, Nordhoff'un ihtiyacım olan her türlü bilgi kırıntısını getirip içine boşalttığı bir tür yazı makinesine dönmüştüm. Çok cömert biriydi doğrusu Nordhoff. Öte yandan, zaten işi başından aşkındı; çünkü ben, Tanrı'ya şükür, haftada bir yazı yazarken, o her gün yazıyordu.

Babcock, 1 Mart'ta, Başkan'ın özel sekreterliği görevinden çekildi. Her zamanki gibi ihtiyatsız davranan Başkan, Babcock'un yerine hiç vakit geçirmeden kendi oğlunu atadı. Belli ki, Başkan, Babcock'un görevinde kalmasını istemişti ve Bay Fish, eğer kalsaydı, o zaman kendisine yeni bir Dışişleri Bakanı bulmak mecburiyetinde olacaktı. Ama Babcock kalmak istememişti. Başkan da onu ikinci kez, ihya olacağı bir göreve, Washington'daki tüm kamu binalarının yönetimine getirmişti. Neyse ki, Babcock, St. Louis'deki o meşhur kasayı boşaltmakla suçlandı da, onu hapse tıkma olasılığı hâlâ söz konusu.

Nordhoff çok suratsız bugünlerde; çok da memnun halinden. Amerikan politikasının Augean ahırları, belki halk burada neyin olup bittiğini görürse, temizlenebilecekti. Zavallı Tilden! Ona Herkül rolü kalıyor.

Belknap, 2 Mart'ta, Savaş Bakanlığı görevinden istifa etti. Bugün erken saatlerde Belknaplardaydım; dolayısıyla olup biteni bir de onların ağzından dinledim. Nordhoff'un olduğunu düşündüğü şeyden önemli farklılıklar gösteriyordu anlattıkları hikâye.

Temsilciler Meclisi'nde suçlanmaktan ve Senato'da yargılanmaktan ödü kopan Belknap 2 Mart sabahı Beyaz Saray'a gitti. Beraberinde, Başkan'a yakın Michigan'lı bir politikacı olan İçişleri Bakanı Zachariah Chandler vardı. Olayın bu kısmını bana Nordhoff aktardı ve makul görünüyor.

General Grant'ı savunanların anlattıklarına göre, Başkan, Babcock meselesiyle o kadar meşguldü ki, Belknap'a yöneltilen suçlamalardan haberi bile yoktu... Tam bunları yazıyordum ki, düşün-

düm de, eğer Grant bu meseleyi *bilmiyorsa*, gerçekten de köyün delisiymiş. Onu bu kategoriye sokanlar olduğunu fark ettim; ama ben onlardan biri değilim. Hiçbir aptal; becerikli ve görkemli bir düşmanı yenmek şöyle dursun, bu kadar uzun bir süre bir orduya komuta edemez. Ama ben hikâyeyi Nordhoff'un anlattığı biçimiyle aktarıyorum.

Belknap ve Chandler'ın gelişinden kısa bir süre önce, Hazine Bakanı Bristow (çabucak Başkan'ın azılı düşmanı haline gelerek) General Grant'ın kahvaltısını yarıda kesip ondan öğle vakti bir New York Kongre üyesini kabul etmesini istedi; bu adam Başkan'a Belknap skandalını en ince ayrıntısına kadar anlatacaktı. General Grant bu Kongre üyesiyle görüşmeyi kabul etti.

Araştırma: Bristow bu Kongre üyesinin *neden* Başkan'la görüşmek istediğinden bahsetmiş mi? Eğer bahsetmişse, o zaman Başkan, Belknap'ın bir suçlamayla karşı karşıya olduğunu biliyordu. Bu soru hayati önem taşıyor.

Bristow oradan ayrılır. Başkan, arabacısına kendisini portresini yapmakta olan bir ressamın stüdyosuna götürmesi yönünde emir verir. General Grant aile konutundan çıkıp aşağıya inerken, bir haberci gelip Savaş Bakanı'yla İçişleri Bakanı'nın kendisiyle acil olarak görüşmek istediğini bildirir. Kırmızı Oda'da beklemektedirler. Başkan onları görmeye gider.

Belknap hemen Savaş Bakanlığı görevinden çekilmek istediğini bildirir; bir şeyler geveler. Chandler, dürüst değilse bile, daha net konuşur. Grant, Chandler'ın anlattıklarından, Belknap'ın yasadışı bir şeye bulaşmış karısını korumak için çekilmesi gerektiği izlenimi edinir. Ofisine dönmeden, oğlu Ulysses'e haber gönderip, Belknap'ın istifasını kabul ettiğini bildiren bir mektup yazmasını emreder; sonra oğlunun yazdığı mektubu yırtar (çok soğuk bulmuştur mektubu) ve istifayı kabul ettiğine dair mektubu bizzat kendisi yazar ve imzalar. Belknap ve Chandler sahneyi terk eder.

Başkan tam arabasına binmek üzereyken, iki Cumhuriyetçi senatör gelir ve ona ilk kez (!) Belknap meselesini anlatır. Senatörler şoktadır. Başkan da şoke olmuştur ve bence, etekleri tutuşmuştur; çünkü istifasını kabul ederek, Grant geri dönülmez bir biçimde (taraftarları bu ifadeyi kullanıyor) Belknap'ın yargılanmasını imkânsız hale getirmiştir. Sebebi şu: Birçok anayasal otoritenin gözünde bir yetkili, eğer artık resmen görevli değilse, o görev süresince işlediği bir suçtan mahkûm edilmek şöyle dursun, suçlanamaz bile.

Bu cesaret kırıcı haberlerin ardından, General Grant ressama gitmiş ve portresi için poz vermeye koyulmuş. Sanatçının sonradan anlattığına göre, Başkan her zamanki gibi gayet sakinmiş. Normalde kuşkucunun teki olan Nordhoff'un da, iki senatörün gelişinden *önce* Grant'ın Belknap skandalı hakkında hiçbir şey bilmediğine inanmaya meyilli olmasını garipsedim doğrusu. Başkan'ın, hem de ofisinde değilken, karısını koruyabileceği gerekçesiyle –*nonsequitur* [Lat.: Mantıksız sonuç]; çünkü üst düzey bir memur adaleti etkilemekte sıradan bir yurttaştan daha iyi bir konumda olur– eski dostunun istifasını bu kadar çabuk kabul etmesi bana pek inandırıcı gelmedi. Ama sanırım, en partizan Demokratlar bile Grant'ın meseleyi anlamamış olmasına inanmayı tercih edeceklerdir; çünkü aksi halde, Grant adaletin tecellisini engellemekle kalmayıp, en az Belknap kadar suçlu olacaktır.

Şimdi General ve Yavru Belknap 2022 G Street'teki, Bayan Fayette Snead'ın dediği gibi, Fransız mobilyalarıyla doldurulmuş cici evlerinde kuşatma altında... hayır, kuşatma altında değil, Avrupa'ya kaçmasınlar diye gözaltında tutuluyor. Yavru'dan aldığımız onu "terk etmememizi" isteyen acil mesaja, çay saatinde oraya giderek karşılık verdik.

"Girebilir miyiz?" diye sordum kapıdaki polise. Bu meselelerdeki protokolü bilmediğimden, yoklama geçiyordum.

"Keyfiniz bilir" diye karşılık verdi, cana yakın memur.

Alt katta yer alan oturma odasındaki manzara ölü evini andırıyordu. Ağır perdeler çekilmiş, güneş ışığının girişi engellenmişti. Büyük cenaze kandilleri odanın orta kısmındaki dekor için loş ama çekici bir ortam oluşturacak şekilde yerleştirilmişti; tam merkezde, dört bir tarafı dantel işlemeli mavi kadifeden bir şezlonga uzanmış, solgun ve ilgi çekici Yavru duruyordu. Yan tarafındaki alçı masanın üzerinde, amonyak ruhunun hemen yanında, bir kadeh Porto şarabı duruyordu.

Zenci bir uşak bize yer gösterdi. Tüllerin arasından bir ses, "Onlara çay getir!" diye fısıldadı. "Ve General'e dostlarımızın geldiğini bildir. Tek dostlarımızın!" Gözyaşları boşalmaya başlamadan önce uşak kayboldu. Birkaç gündür bu diyaloğun ve gözyaşı faslının sık sık tekrarlandığına dair bir kuşkum var.

Yavru, dramatik bir edayla, kollarını genişçe açarak Emma'yı kucakladı ve Emma da uysal bir şekilde o kolların arasına girerek, Yavru'nun sel olup akan gözyaşlarının omzuna dökülmesini sağla-

dı. Ben de, erkeklerin bu gibi durumlarda yaptığı gibi, başka bir yerde olmayı dileyerek, şapşalca bekledim bir kenarda.

Ama neyse ki, çay geldi. Yavru fincanlarımızı doldurdu. Biz saygılı bir şekilde katafalkın etrafında oturduk ve neler olduğunu bir de onun ağzından dinledik. "Evlendiği o *çiyanın* sözleri şöyle dursun, bu dünyada Bay Marsh'ın söylediklerinin tek kelimesine bile inanabilecek birinin çıkmasını aklım almıyor. Dost kazığı yemiş gerçek bir aptalım ben! Şeker? Süt?"

İsteklerimizi ilettik. Yavru artık kendine gelmişti.

Çaylarımız ellerde en ufak bir titreme olmaksızın sunuldu. "Gerçek şu ki, bu berbat dünyada, eğer öyle bir şey mümkünse, gökten inmiş bir melek olan merhum kız kardeşim tanıyordu bu Marshları ve onlarla benim hiç haberim olmayan bir anlaşma yapmış. Benim bu işlerle hiçbir alakam yok. O korkunç kadının aptal kocasına benim yaptığımı söylettiği şeyleri yapmam şöyle dursun, iki kere ikinin kaç ettiğini bile bilmem ben."

"O halde, Bay Marsh size para falan ödemiş değil?"

"Elbette ödedi; ama bize borcu *olan* parayı!" Yanıt çok hızlı gelmişti. Rolünü iyi ezberlemişti Yavru. "Cahilliğimden, onu merhum kız kardeşimin bazı işlerini yapması için tuttum ve her dediğine inandım; çünkü benim bu işlere hiç aklım ermez. Ama şimdi, ne yazık ki, zavallı kocamın görevinden ayrılmak zorunda kalmasını görmek yetmiyormuş gibi, belki de aptallığım yüzünden asılacağım."

"Ama Bay Marsh *ikinize de* ödeme yaptığını söyledi."

"Bu o korkunç Bay Bristow'un marifeti! Ah, bunu yalnızca size söylüyorum, Bay Schuyler; görev süresi dolmadan, bu adam General Grant'ı yerinden edecek. Birleşik Devletler Başkanı'nı, tüm zamanların en büyük kahramanını, hapse attıracak..."

"Hangi gerekçeyle?"

Yavru'nun abuk sabuk yorumları hiçbir zaman benim herhangi bir soruma yanıt olmuyorsa da, belli bir hedefe doğru ilerliyordu. "Ne zaman elime New York *Herald*'ın bir nüshasını alsam, ne zaman arkadaşınız Bay Nordhoff'un bizden sanki iflah olmaz suçlular gibi bahsettiği yazıları okusam, tepeden tırnağa titriyorum. Bay Nordhoff, aramızda suçluları iade anlaşması bulunmayan Belçika'ya kaçmayı planladığımızı yazdı diye, buraya gelip kocamı tutukladıklarını biliyor muydunuz?"

"Bay Nordhoff'un böyle bir niyeti olduğunu sanmıyorum."

"Her neyse; bütün bunlar delilik! Hiçbir yere gittiğimiz yok. Sanki gidebilirmişiz gibi! Tutuklandıktan sonra zavallı kocamın evde kalmasına izin verildiği için, evin kapısına bu polisi diktiler ve ben en azından içeride, daha az göze çarpacağı giriş holünde beklemesi için yalvardığımda, adam yüzüme bakıp güldü sadece. Umarım, Bay Nordhoff memnun olmuştur. Ve umarım siz, en azından, başka kimsenin cesaret edemediğini yapar, dünyaya bizim *yanımızda* olduğunuzu gösterirsiniz."

Bu sözler, çay davetine açıklık getiriyordu. Belirtmem gerekir ki, ben nazik bir konumdayım. Nordhoff'un yazdıklarının aksine bir şeyler söyleyemem; sert ama mükemmel bir iş çıkarmıştı ve ayrıca, bence, genel olarak haklıydı da. Ben, tabii ki, Yavru'nun suçlu olduğundan en ufak bir kuşku duymuyorum. Ama bütün bu meseledeki gizemli kişi Grant'tı. Onunla buluşmalı, yüz yüze konuşmalıydım. Ama *Herald* için yazacağım bir sonraki makalede kuşkumu belirtirsem, onunla buluşmam hayal olurdu... Hayır, Başkan'ın bu işe bulaştığına ilişkin kanaatim, yontulmamış demiryolcu rolündeki Sanford'un diyeceği gibi, "nerden tuttuğuna göre" değişir. Bu arada, ben de bu hafta ne yazacağımı buldum. Sadece komisyon oturumlarını, Bay ve Bayan Marsh'ın nasıl davrandıklarını (bu Yavru'yu mutlu edecektir) ayrıntılı bir biçimde anlatacağım ve bırakacağım, Belknap'ın suçlu olup olmadığına okurlar kendileri karar versin.

Belknap da bize katıldı; yanında, İçişleri Bakanı Zachariah (ya da, herkesin çağırdığı adıyla Zach.) Chandler olduğunu anladığım, benim yaşlarımda, köşeli bir çenesi olan, sinekkaydı tıraşlı biri daha vardı. Belknap beklendiği gibi perişan haldeydi. Ama Chandler gayet soğukkanlı ve kendinden gayet emin duruyordu.

Titreyen bir sesle Belknap, "Prenses! Bay Schuyler! Yavru ve benim için, ülkemiz tarihinin bu berbat günlerinde sizin buralarda olmanızın ne ifade ettiğini bilemezsiniz."

Nihayetinde, eski moda büyük bir hırsızlıktan başka bir şey olmayan bu olayın aniden büyük bir ulusal kriz haline gelivermesine çok şaşırdım gerçekten. Ama sonra, bir biçimde, Belknap'ın haklı olduğu kanısına vardım. Conkling'in dediği gibi, Grant için, herhangi bir biçimde, üçüncü dönem, Belknap işiyle baltalanmış oluyordu ve Conkling ya da Tilden karşısında seçim yarışına Cumhuriyetçiler kimi koyacaklarsa onun şansı da bu ifşaatlardan sonra hiç de artmış görünmüyordu.

Belknap, Chandler'a dönerek, "Sen söyle ona" diye fısıldadı ve yüzünü boş şömineye çevirdi. Başı dua edermiş gibi öne düşmüştü; arkadan bakınca, üzeri kara bir örtüyle kaplı bir fıçıya benziyordu.

"Clymer, meclisteki yargılama sürecini başlattı. Temsilciler Meclisi'ne hitap etti bir saat önce."

"Tanrım, sen kurtar bizi!" Yavru almıştı sahneyi şimdi. Her zamankinden daha süzülmüş görünüyordu... ve çok akıllı. Tuzağa düşmüş bir tilkiydi şimdi o ve mecbur kalırsa kendi ayağını dişleriyle kemirip feda ederdi.

Chandler bu koşullarda ne kadar olabilirse o kadar yatıştırıcı rolü oynuyordu. "Belirtmeliyim ki, ikinizin de yakın dostu olan onun için çok feci bir gerilim bu. Daha ne kadar dayanabilir, bilmiyorum."

"Yapmadığı şey için, başına gelenlere bakın! Şimdi ne olacak?" Yavru, kocasına baktı; ama kara fıçı hareketsizdi.

"Bir yargılama olacak" dedi Chandler. "Artık bunu engelleyemeyiz. Ama bizi mahkûm etmeye yetecek oyları yok." Bu "biz" kelimesi çok hoştu. "Mahkûm etmek için Senato'da üçte iki çoğunluğa gerek var. Ayrıca, şu an görevli olmayan birinin suçlanamayacağını ve cezalandırılamayacağını söyleyen senatörler de var elbette."

"Bunun gelecek seçimlere ne gibi bir etkisi olur sizce, Sayın Bakan?" Ben de, rolüm gereği vakur ve dost bir gazeteci olarak bu soruyu sordum.

"Muhtemelen Cumhuriyetçi Parti seçimi kaybedecektir." Zach. Chandler gerçekçiydi.

Fıçı olduğu yerde döndü. "Ve bütün bunlar o pislik Marsh... bağışlayın, Prenses... ve Şeytan'ın ta kendisi karısı yüzünden!"

"Şeytan insan ilişkilerinde hiç eksik olmaz" diye belirtti Zach. Chandler. Muhteşemdiler gerçekten de. Suç Marshların üzerine atılmıştı ki, bu karanlık çift yalnızca Grant'ın üçüncü tur ümidinin sona ermesinden değil, aynı zamanda Cumhuriyetçi yönetimin on altı altın yılının da muhtemel sonundan ilelebet sorumlu olsun.

Bir kahkaha patlatır endişesiyle Emma'ya baktım; ama o herhangi bir ölü evi ziyaretçisi kadar asık yüzlüydü. Kendimi bu odada bir hain gibi hissediyordum; çünkü Zach. Chandler'ın ağzından çıkan her sözde artan bir kesinlikle bir Tilden yönetimi gerçeği... ve neşesi... görüyordum.

Ama Zach. Chandler tam tersini düşünüyordu. "Bütün bunlardan yararlanacak biri varsa, o da Bristow'dur."

"Sizin parti onu mu aday gösterecek?" "Sizin" dememem lazımdı; ama Chandler, görünüşe bakılırsa, dikkat etmemişti buna. Kendilerinden biriymişim gibi davrandı bana.

"Zor bir dönem bekliyor onu." Ilımlıydı Chandler. "Mutemetlerin General Grant'ı çamura bulayan birini adam yerine koyacaklarını sanmıyorum."

Belknap karşımızdaki bir koltuğa çöktü. Onun için gerçekten üzüldüm. Söz konusu taraflar adına para almıştı; ama bu yüzden onu kötü biri olarak göremezdim. Daha ziyade bu memlekette bir kurbandı o; bu memleket derken, Emma gibi, hoş Afrika'yı, ulusal başkenti değil, bütün ülkeyi, her yolla para kazanmaya adanmış bu sert, çirkin ve çalkantılı toprakları kastediyorum. Tabii ki, eğer tarafsız olarak, herkese gerçek adalet dağıtılacak olsa, Kongre üyelerinin çoğu hapiste olur; Bayan Astor'un partileri de en başta dağılıp gider. Grant'ın kendisine gelince... o benim için tam bir muammaydı; üstelik, Belknap, "Onu en son gördüğümde, bütün bu işler başladıktan sonra, dedim ki: 'Sen ve ben, Shiloh ve Vicksburg'dan beri, ne uzun ve garip bir yol geldik.' O da bana, 'Henüz ufukta bir son da görünmüyor' diye karşılık verdi" deyince bu muamma daha da derinleşti.

On Sekiz

Gece yarısı. Emma yorgun düşüp uyudu; ama ben Beyaz Saray'daki akşamımız üzerine biraz düşünmek istiyorum. Uzun zamandır beklenen an gelmiş ve biz, diplomatik misyon şeflerinden Sırbistan Elçisi Baron Jacobi onuruna verilen "geniş" akşam yemeğine davet edilmiştik sonunda. Yüz dolayında davetlinin belki yarısı diplomatlar ya da ülkemizi ziyaret eden yabancılardan oluşuyordu; Beyaz Saray'daki danışmanlar Emma ve benim de bu son kategoriye girdiğimizi düşünmüşler.

"İlginç olmalı!..." Nordhoff otelin altındaki eczanede şeftali özlü vanilyalı soda içerken bana eşlik ediyordu. "Gözleriniz hep Bayan Grant'ın üzerinde olsun."

"Neden? İnsanların cüzdanını çalmak gibi bir âdeti mi var ki?" Ülkemizin efendileri hakkında böyle konuşuruz biz.

"Hayır. Ama bugün biraz sarsılmış olabilir. Bu öğleden sonra davetsiz olarak bir Kabine toplantısına dalmış ve orada, herkes hayretler içinde bakarken, gözyaşları içinde arkadaşı Yavru'nun iyiliği ve General Belknap'ın dürüstlüğü üzerine bir nutuk atmış."

"Onun böyle politik bir yanı olduğunu bilmiyordum."

"Yok zaten. Ricası da bunu açıkça gösteriyor. Her neyse; bir kumar oynadı ama kazanamadı. Dava sürüyor."

Saat tam yedide, içinde Emma'yla ikimizin olduğu kiralık araba Beyaz Saray'ın sütunlu girişinin ya da Bayan Grant'ın deyişiyle, "piazza"sının önündeki uzun araba kuyruğuna girdi. Emma yine Winterhalter'in tablosundaki Kraliçe Elizabeth kıyafeti içindeydi ve uzun tül kuyruğu arka koltuğu kaplıyordu. İkimiz de, elbiseyi kırıştırmamak için akla karayı seçmiştik.

"Başkan'a nasıl hitap edeceğim?" diye sordu Emma.

"Bay Başkan diye, sanırım; ya da belki de General Grant."

"Haşmetmeap ya da Muhterem Efendimiz demiyecek miyim?"

"Hayır, hayır! Hiçbiri olmaz. Burada hepimiz eşitiz."

"Sevimli bir ev" dedi Emma arabadan inerken. Bir Zenci uşak bize kabul salonuna buyur etti; yabancıların ezici çoğunluğu sayesinde Washington'lı olmayan bir karışım oluşturan davetlilerin çoğu zaten gelmişti.

Baron Jacobi, Fransızca'yı İngilizce'den daha akıcı konuşan, ufak tefek, canlı bir adamdı ve kendini Emma'ya takdim etti. "Ne

mutluluk! Bir gün karşılaşırız diye dua ederek, başkentin yaldızlı salonlarını fethedişinizi günbegün basından izliyordum."

Emma'nın gönlünü kazanmıştı. Baron bekârdı ve Başkan gelmeden protokol de geçerli olmadığından, Emma'yı Doğu Salonu'na götürdü.

Tanıdık yüzler arayarak (Blaine oradaydı ama Conkling yoktu; Zach. Chandler'a ve General Garfield'a başımla selam verdim) onları izledim. Aynı zamanda, Beyaz Saray'a kırk yıl önce ilk ve tek ziyaretimden bu yana ne gibi değişiklikler olmuş diye bakıyordum. Daha ilk bakışta hiçbir şeyin eskisi gibi olmadığını anladım. Bayan Grant'ın elinin, hem de hiç de hafif olmayan elinin, her odaya değdiği görülebiliyor. Önceden parlak ve canlı olan (bir parça tozlu ve yıpranmış da olsa) her şey şimdi koyu renkli, pahalı ve yoğun yaldızlı olmuş.

Doğu Salonu, yeni Illinois, Galena Gotik tarzıyla tanınmaz haldeydi. Bir zamanlar muhteşem güzellikte büyük bir odanın olduğu yer şimdi bodur, ahşap sütunlarla üç küçük bölüme ayrılmıştı. Koyu renkli duvar kâğıdında altın yaldızlı, abuk sabuk desenler vardı. Altın yaldızlı ve fildişinden mobilyalar son derece kasvetli, hatta rahatsız edici bir etki bırakıyordu. Tilden'a güveniyorum; baltayı eline alıp Grant eklemelerine girişecektir.

Doğu Salonu'na toplanmış konuklar içinde, görünüşe bakılırsa, en çok diplomatlar kendilerini evlerindeymiş gibi hissediyordu; ama zaten onların işi bu. Herkesin tanışmaya can attığı Baron Jacobi'nin kolundaki Emma, kasvetli ortama rağmen, çok alımlıydı.

"Olağanüstü güzel bir kadın, kızınız!" Blaine yanı başımdaydı; yüzü şaraptan kızarmıştı ve kandil ışıkları kara gözlerinde oynaşıyordu. Yan yana, kapının kenarında durmuş, odaya göz atıyorduk.

"Fransız hanımlar kendilerine çok iyi bakıyorlar." Emma'nın yabancılığını vurgulama aptallığını neden hep yapıyorum bilmem; bu benim Amerikalılığıma gölge düşürmekten başka işe yaramıyor. Ama bu oda, bu insanlar, bu davet ve bir yazar olarak, yaşadığım bu deneyimi hayattan koparak tatsız görevi olan sözcüklere dökmek için özümseme gayretim aklımı karıştırdı.

"Kızım, Bayan Blaine'e uğradı mı?" Hanımefendilerin görevlerini yerine getirip getirmediğini unutmuştum.

"Aslında uğradı. Birlikte çay içtiler; özellikle Capitol'de güvende olduğum bir saatte. Umarım, başka bir zaman, siz de bizi onurlandırırsınız." Yeni bir davet daha!

"Başınızı kaşıyacak vaktiniz yoktur, Bay Blaine. Görünüşe bakılırsa, Kongre'nin en yoğun dönemindeyiz." Bir gazeteci olarak görevimi yerine getirdim.

"Yoğun? Ben değilim!" Blaine kahkahalarla güldü. "Asla tembellik etmem. Geçen güz aylarında, biz Cumhuriyetçiler çoğunluğu kaybettiğimizde, şöyle dedim: 'İşte şimdi hapisten çıktım. Meclis Başkanı olmak zorunda değilim artık.' " Bir süre Başkan olmamaktan ötürü ne kadar memnuniyet duyduğundan dem vurdu.

"Orada, kürsüde olmanın, bütün o berbat nutukları dinlemenin ne kadar sıkıcı olduğunu hayal bile edemezsiniz. Ama ne diyorum ben böyle? Bunları yazmayacaksınız, değil mi? Elinize düştüm bir kere."

"Sırrınız bende kalacaktır, efendim."

Blaine'in suratında garip bir biçimde şeytani bir gülümseme belirdi. "Sevindim. Ama bakın şunu benim ağzımdan *aktarabilirsiniz*: Capitol'ün o kadar da cazip olmayan *diğer* tarafında buldum hatibi. Senatör Conkling'in muhteşem sesini beş dakika dinlediğimde, kendimi Morpheus'un ağır ağır ilerleyen arabasına zincirlenmiş bir mahkûm misali düşler âlemine taşınıyormuş gibi hissediyorum."

"*Herald* için yazacağım bir sonraki makalede bu söylediklerinizi okuyacaksınız."

Bütün bu süre boyunca, bir yandan benimle konuşuyor, diğer yandan sürekli gülümsüyor, birinin elini sıkıyor, öbürünü selamlıyordu. "Bize Charlie Nordhoff kadar yüklenmediğiniz için mutluyum. Onun bu tutumunu bazen acımasız buluyorum."

"Çünkü ben dışarıdan gelmiş, meraklı bir adamım; halbuki Nordhoff içeriden, öfkeli biri." İyi oldu diye düşündüm kendi kendime (ve bunu unutmadan kaydetmeliyim, belki bir yerde kullanırım diye).

"Demokratlar, Temsilciler Meclisi'nde çoğunluğu sağladıkları günden beri, sürekli kan kokusu alıyorlar. Peşimize takıldılar. Ve kasım ayında, bu güzel, eski evi de ellerine geçirmek için ne gerekiyorsa yapacaklar." Bunu söylerken Blaine içinde bulunduğumuz mekânı göstermek için ellerini öyle geniş açmıştı ki, General Grant'ın omzuna hafif bir darbe indirdi.

Birisine dokunduğunu fark edip, özür dilemek için döndü ve elinin çarptığı kişinin Başkan olduğunu anlayınca gözleri fal taşı gibi açıldı. Başkan kapının ortasında dikilmiş, salona takdim edilmeyi bekliyordu.

"Tanrım! Yani, General'im, sizi görmemiştim."

"Sorun yok, Bay Blaine. Bu dönem, gördüğün yerde Başkan'a vurmak âdet oldu." Grant'ın yüzü her zamanki acılı, şaşkın ifadesini koruyordu yine; ama esprisi ani gelmişti ve taş gediğine oturmuştu. Tahmin ettiğimin aksine, hiç de aptal biri değildi. Ama yine de, bu kalitede bir ses, bir askerden beklenmeyecek kadar yumuşak ve müzikal bir ses, beklemiyordum. Fransız mareşali, merhum Prens d'Agrigente'ın bir sesi vardı ki, sanki turna kuşu! Moskova'dan bağırsa ("Ricat!" diye) St. Petersburg'dan duyulur diye düşünmüşümdür hep.

Grantlar yan yana Doğu Salonu'nun bir ucuna kadar yürüdüler (ya da, bu örnekte, salındılar). Sonra biz de takdim için sıraya girdik. Başkan'ın hemen arkasında, biz huzura geldiğimizde ismimizi kulağına fısıldayan bir tür protokol sorumlusu dikiliyordu. Emma'nın takdim edilecek ilk hanımefendi oluşu hoşuma gitti. İlk hanımefendiydi; çünkü Baron Jacobi'nin kolundaki Emma'yı bırakmak gibi bir niyeti yoktu ve şeref konuğu olarak öncelik onundu. General ya da Bayan Grant'ın yaptığı tek şey ellere dokunmaktı ve ben herhangi bir rütbeden yoksun biri olarak, ellerine dokunulacak son grup içindeydim.

Yakından bakınca, General'in, ilk portrelerindeki keskin, açık maviliğin gidip yaşlılığın verdiği belli bir pusun perdelediği gözlerinin hâlâ tetikte bekleyen biri gibi baktığını anlıyorsunuz. Saçları esasen kızıl sarı olmalı; ama şimdi çoğunlukla ağarmış. Sakalının bir yanındaki kocaman bir yumru yüzün görülebilen tek bölümü; çünkü ağız ve çene, titizlikle düzeltilmiş sakalın altında kalıyor.

Başkan, unutmadan belirteyim, davet kıyafeti giymişti. Neden sivil giyindiğini bilmiyorum; ama ben onu, yüz tane parlak madalya iliştirilmiş üniformasının içinde görmeyi umuyordum. İsmim okunduğunda, Grant'ın benim kim olduğumu bildiğini anladım. Kaşları çatıldı; belki gülümsedi de. Bu konuda bir şey söylemek zor; çünkü ağzı görünmüyordu. Duyamadığım bir şeyler mırıldandı. Tahminime göre, "İyi akşamlar" dedi.

Bayan Grant'a geçtim. Kocasının küçük ve tombul bir kopyası olan Julia Dent Grant son derece gösterişsiz biriydi. Birbirine bakan gözleri yüzüne hafif bir çılgınlık ifadesi veriyordu; sanki gözlerden biri ötekinin neden kendisine baktığını anlayamıyordu. Baba James Gordon Bennett'ın gözleri de aynı oranda şaşıydı; ama onunkiler sadece gökyüzüne bakıyordu.

"Kızınız Prenses'le az önce tanışma mutluluğuna eriştim, Bay Schuyler." Ses genizden geliyordu ve Güneyli aksanı bir biçimde belli oluyordu (aslında Missouri'lidir kendisi); tavırları rahattı.

"Bizi davet etme nezaketi gösterdiğiniz için..." Naziktim; hatta bu odada kendimi hain gibi hissettiğimden, özür diler gibiydim.

"Ayrıca ikinizin de *dostlarım* General Belknap ve eşine *çok* nazik davrandığınızı biliyorum." Bu gereğinden fazla üstüne basılarak ve yüksek sesle söylenmişti. Başkan'a kaydı gözüm. Duymuştu ve mutlu olmamıştı. Bir atın dizginlerini seyise devredermiş gibi bir hareketle selamlamış olduğu adamı Bayan Grant'a devrederek, beni de ilerlemeye zorladı Başkan.

"Albay Claypoole'u hatırladın mı?" diye sordu Başkan yüksek sesle ve Bayan Grant'ın hatırladığı Albay hızla yerime geçti.

Dünyanın en meşhur generaliyle ilk karşılaşmam bundan ibarettir. Hiç uzun etmeden, hemen belirteyim ki, yine aynı odada aynı şekilde elini sıktığım Andrew Jackson kadar etkileyici bulmadım ben Grant'ı. Ama Grant'ta, derinlerde yatan, garip bir kalite buldum. (Evet, hatırlıyorum, Hawthorne eski dostu Başkan Pierce'a, Grant'ın "derin, derin, derin" olduğunu söylemişti; elbette, bu durumda Pierce "sığ, sığ, sığ" oluyor.) Ancak Jackson, tam anlamıyla şahane bir sınır aristokratı, gözle görülür bir biçimde kendi halinden ve tarihteki yerinden memnun biriyken, Grant... pekâlâ, derin değil belki ama hayret uyandıran biri. Yalnız, acılı yüz ifadesiyle kendine güvenli sesi, insanı aynı anda hem yakalayan hem de bırakan gözleriyle tam bir tezat oluşturuyor; tanım gereği, generallerin mahir politikacılar olduğu efsanesinin aksine, gerektiği halde, bir nedenle politik dehaya çevrilmemiş bir askeri dehayı yansıtan gözlerdi bunlar.

Takdim faslı bitince yemeğe davet edildik. Yemek odası Bayan Grant'ın zevkini yansıtıyor; kâbus gibi şatafatlı, karmaşık ve karanlık.

Nal şeklindeki kocaman bir masaya oturduk hepimiz. Kendimi dış kapının mandalı gibi hissettim. Sağımda bir Fransız diplomatın karısı (bir işaret miydi yoksa?), solumda ise Bayan James Garfield oturuyordu. Lucretia gibi kolay akılda kalan bir adı ve görünüşe bakılırsa, güçlü bir karakteri vardı Bayan Garfield'ın; yaygın modanın aksine, kestanerengi saçlarını başının üzerinde toplamıştı ve çehresi hoştu. "Prenses'le tanıştım daha önceden" diyerek sırrını döktü, altın ve gümüş işlemeli kocaman tabakların ağır ilerle-

yen geçişleri sürerken. Herkes, yirmi beş çeşit yemek ve altı çeşit *kaliteli* şarap servis edildiğini söylüyor. "Zavallı Yavru Belknap'ın evinde karşılaştık."

"Ha, evet. Emma anlattı" diye yalan söyledim. Emma'nın bu kadar ketum olması garip. Bence, her şey ve herkes hakkında tam bir açıklıkla konuşuyor olmamıza rağmen, Belmontlarda yemek yediğini ya da Belknapların evinde Lucretia Garfield'la muhabbet ettiğini bana söylemediğini öğrenmek beni şaşırtıyor; hem de çok. Emma sır saklamayı biliyor. Ben bilmem. Ama zaten o bir sır, ben ise değilim.

Doğal olarak, ona zavallı Kate Sprague'ı tanıyıp tanımadığını sordum. Belli ki, bütün hanımefendiler Lucretia için birer "zavallı."

"Evet, Emma onunla Paris'te sık sık buluşurdu. Ama ben pek tanımam kendisini."

"Onun için bu dünyadaki en büyük düşüş olmalı." Bayan Garfield, benim de bayıldığım, Maryland pavuryalarının servis edilecek oluşundan duyduğu memnuniyeti saklayamadı. O da alışmış Maryland pavuryalarına. "Cesaretimi toplayıp bir tane yemem yıllarımı aldı halbuki. Ohio'da bulunmuyor bunlar nedense..." Bir pavuryayı, kollarıyla, kabuğuyla, bütün bütün yedi; bu arada da konuşmasını sürdürdü. "Kate'i o kadar kıskanıyordum ki, onunla aynı odada olmaya dayanamıyordum."

Bu hiç de alışıldık olmayan bir kendine güvendi. Kıskançlık, siyasi ve sosyal hayatın zirvelerinde yaşayanlar tarafından asla kabul edilmeyen bir duygudur. "Biliyorsunuz, General Garfield onun babası Başyargıç Chase'in koruması altındaydı. Biz hepimiz Ohio'luyuz, biliyorsunuz; ve tabii ki, kocamın benimle evlenmeden önce, her ne kadar General Garfield burnunun azıcık yamuk olduğunu söylese de, o günlerde çok tatlı bir kız olan Kate'e deli olduğu sır değil. Ama, sanırım, o bu konuda konuşmamı pek istemez. Neyse; Kate, Bay Lincoln zamanından ta 73 Paniği'ne, her şeyini kaybedip Avrupa'ya taşınmak zorunda kaldığı güne kadar, Washington'ın mutlak kraliçesiydi." Başkalarının para kaybettiğini öğrenmekten duyulan mutluluk, belli ki evrensel bir duygu. Aaron Burr'ın yüzü, ne zaman cumhuriyetin kurucularından biri daha iflas etse, gözle görünür bir biçimde ışıldardı.

"*Her şeyini* değil" diye düzelttim onu. "Senatör Conkling'i kazandı."

Bu Lucretia'nın geniş yelkenlerinin biraz inmesine neden olsa da, çok geçmeden yeniden rüzgârla doldurdu onları. "Doğru. Ama, böyle bir şeyin ikisine de ne faydası olacak, bilemiyorum. Tersine... çünkü ikisi de evli."

"Boşanma?"

"Kate'in nedenleri var, bana göre. Zavallı kız! Ve kimse bir şey demez. Yani, Bill Sprague delinin, ayyaşın teki ve tehlikeli bir adam. Ama Bayan Conkling mükemmel bir hanımefendi."

"O halde, ocak ayında, Bayan Conkling bu odada, konukları ağırlıyor olacak." Çok diplomatik bir biçimde gözlerini her bir yemek çiftine aynı anda dikerek bakan Bayan Grant'tan yana bir el hareketi yaptım.

"Ah, bundan emin değilim." Lucretia Garfield, beni sarhoş eden kırmızı şarabı reddetti (korkarım, içkiyi fazla kaçırdım yine; titremelerim geri döndü ama birkaç gündür nükseden ateşim düştü). "Bayan Blaine'in bu masanın başında oturacağını söyleyebilirim. Zavallı kadın! Çok iyi çalışan bir zihni var. Ama altı çocuk! İnsanda huzur mu bırakır!"

"Ama Bay Blaine, bildiğim kadarıyla, general değil ve ben insanların bugünlerde yalnızca generalleri seçtiğini düşünmüştüm."

"Senatör Conkling de general değildir; o, Başkan'ın kişisel tercihidir." Eğer doğruysa, Grant'ın bir tercih yapabildiğine dair ilk kanıttı bu.

"General Grant karışmayacaktır" diye sürdürdü sözlerini Bayan Garfield. "Bu onun tarzı değil. Ama Senatör Conkling'in aday olmasını isteyecektir. Eğer Bay Conkling'i aday seçtiremezse, ki birçok nedenden dolayı, bunlar arasında Kate de var elbette, seçtiremeyecektir, o zaman Başkan, zavallı Bay Fish'in başkan olmasını isteyecektir; ama o da aday olamaz. Dolayısıyla, Bay Blaine olacak mecburen... ya da kocam böyle düşünüyor" diye ekledi Bayan Garfield; ilk kez kendi çapında bir uzman olarak hava atmayı kesmiş ve Garfield güneşinin bir uydusu olduğunu kabul etmişti.

Fransız diplomatın karısı pek eğlenceli biri değildi; ama iyi eğleniyordu. Çok ince düşünceli biri olduğu halde, bizim büyük cumhuriyetimizin liderleriyle eğlenmeyi başarabiliyordu. Yemek odasına bir göz atıp, kömür ateşinde pişmiş bifteğini düşünceli bir yüz ifadesiyle çiğneyen, suratsız ve çelimsiz Başkan'a (Grant hakkında duyduğum en iyi şey şu: Kan görmeye dayanamıyormuş; ayrıca kendi ifadesiyle, "iki ayağı üzerinde yürüyen hiçbir şeyi" yiyemi-

yormuş ve bu yüzden Grant'ın yemek listesinden kümes hayvanları ve insanoğlu çıkarılmış); tekdüze siyahlar giyinip gelmiş, devletin etine dolgun, ciddi yüzlü memurlarına (Emma çok haklı: Çamaşır yıkama ve yıkanma özürlü Washington'lı devlet adamlarının kokusu ağır bir baskı yaratıyor); maskeli baloya gelmiş köylü karısı gibi orasını burasını çekiştiren, çok sayıda aşırı süslü hanıma bakınca, itiraf ediyorum, bizim sosyal çevrelerimizin ciddi olarak "tong" yokluğundan mustarip olduğu fikrine katılmaktan başka bir şey gelmiyor elimden. Ancak benim için böylesi keskin yorumlar yapmak gayet doğalken, kesinlikle ikinci sınıf bir Fransız kadınının ağzından aynı eleştirileri duymak özellikle tahammül edilmez bir şey.

"Bu cumhuriyetin gücü" dedim, veciz bir şekilde, birbirini izleyen Fransız dönemlerini anlatırken Chateaubriand'ın kullandığı üslubu taklit ederek, "liderlerini, özellikle savaş döneminde, toplumun her sınıfından çıkarmasından geliyor. Doğal olarak, siz şimdi diyeceksiniz ki" –zavallı kadının bir şey diyecek hali yoktu halbuki– "bu liderleri sürekli değiştirerek, sürekli bir ihtişam ve hiyerarşi duygusu yaratmakta başarısız kalıyoruz; ama... şunu hiç unutmayın... bunu yaparak tiranların zulmünden de kurtuluyoruz." Bu saatte bu gibi şeyleri ancak Fransızca ifade edebilirim.

Bir keresinde, Saint-Gratien'de, kendisi *l'idiyot* olarak da bilinen bir karaktere sahip Flaubert'le kapışmıştım. Ben, dünyaya hep iyi tarafından bakan sevgili Dr. Pangloss'umla, yalnızca içlerinde dişe dokunur tek bir fikir bulunmayan coşkulu aryalara ("Gotik'e bayılırım! Bana ilham veriyor!") değil, yüzünde beliren korkutucu tiklere ve bedeninin ani kasılmalarına da engel olamayan Flaubert de kendi budalasıyla huzura çıkmıştı ve bizi bir saat dinledikten sonra Prenses Mathilde ikimizin de eşit oranda çekilmez olduğu sonucuna varmıştı.*

Yemek bitince Fransız hanımefendi, çok şükür, kaçıp gitti.

Hanımefendiler çekilince beyefendiler de ayaklandılar. Baron Jacobi buldu beni. "Kızınızın... ve sizin de, efendim... sürekli bu şehirde olmaması ne acı!"

* Gore Vidal burada, Jean Paul Sartre'ın 3 ciltlik, *L'Idiot de la Famille* (Ailenin Budalası) adlı Flaubert biyografisine gönderme yapıyor. Ayrıca sözü edilen Prenses Mathilde de İmparator'un yeğenidir ve Flaubert ile George Sand'in yakın dostudur. (ç.n.)

"Ben de çok isterdim. Burada çok güzel günler geçiriyoruz." Baron, sohbeti pek kolay konuşamadığım bir dil olan Almanca'yla sürdürdü.

"Son günlerde İmparator Napolyon hakkında yazdığınız makaleyi okudum elbette." Gözlerinde marazi bir ışık parıldadığını fark ettim ve hemen bu girdiği yolu tıkamaya giriştim.

"Tam bir saçmalık!" dedim. "Ama ne yaparsınız ki, insan bir tek *The Nation*'a yazarak geçinemiyor."

"*Cavour* yazınıza bayıldım. Şahsen tanırdım onu." Bu küçük adam her şeyi okuyor. Cavour'dan bilerek bahsediyordu; ayrıca benim *North American Review* için yazdığım eski yazılarımı da okumuş. Bana, bu derginin şimdiki editörünü tanıyıp tanımadığımı sordu. Tanımadığımı söyledim.

"Muhteşem bir şahsiyet, iyi bir düşünür..."

Cana yakın Bay Blaine sohbetimizi böldü. "Duyduğum bu garip dil de nedir?"

Baron Jacobi hemen İngilizce'ye döndü; Blaine'e ikimizin de *North American Review* editörüne hayran olduğumuzu söyledi. "Aslında, editörün babası Bay Charles Francis Adams'ın sizin partinizi yönettiğinden bahsediliyor. Yani, eğer *siz*, Bay Blaine, General Grant'ın halefi olmayı tercih etmezseniz." Bu bir diplomat için biraz hınzırca bir sataşma, diye geçirdim aklımdan; ama görünen o ki, hınzırlık Baron Jacobi'nin tarzıydı.

"Sevgili Baron, kupa bana mı geçecek, eğer geçerse, başıma dikip içecek miyim, hiçbir fikrim yok ve bunu İlahi Yaradan'dan başka kimse de bilmiyor." Blaine, Amerikan devlet adamlarının, dolayısıyla da her derde deva iksirler satan panayır satıcılarının sıkıcı üsluplarını neşeli bir biçimde taklit etmeye başladığında çok komik oluyor doğrusu. "Ama size tek bir şey söyleyebilirim. Eğer herhangi bir Adams tekrar başkan seçilecek olursa, tıpkı öteki iki Adams'ın kendi partilerini katletmesi gibi, o da kendi partisini halledecektir. Nerede bir Başkan Adams varsa, efendim, orada bir parti katili vardır."

Baron birilerinin çağrısına kulak verip uzaklaşınca, ben Blaine'le baş başa kaldım. "Seçimde kimler yarışacak sizce? Ve hangi meseleler... General?"

Blaine bana çok muzip bir bakış attı. "Bay Schuyler, *Kennebec Journal*'ın editörlüğünü yapmak ve Birlik davasını savunan ateşli başyazılar yazmak suretiyle, elimden gelenin en iyisini yaparak ge-

çen savaşta ülkeme hizmet ettim; her bir mavili, kahraman evladımızın sözünü etmeye gerek bile yok."

Kennebec birden, Benedict Arnold'ın Devrim sırasında Kanada'yı işgalini aklıma getirdi. Bundan söz edince, Blaine ilgilendi. "Oralarda Arnold'ın yaptıklarına ilişkin her türlü söylenceyi dinledik. Aaron Burr da onunla birlikteydi. Albay Burr sizin haminizdi, değil mi?" Basında sıkça yapıldığı gibi, nazik bir imaydı bu. İlişkiyi kabul ettim ve hızla seçimlere geçtim.

"Dostunuz Bay Tilden, Washington'daki yolsuzluklarla ilgili büyük gürültü koparacak ve listenin hemen başında yer alan Babcock, Schenck ve Belknap'tan sonra, itiraf etmeliyim ki, bazı iyi noktalara da parmak basacaktır. Ama yolsuzluğun şu ya da bu biçimde insanları gerçekten heyecanlandırdığını düşünmüyorum."

"Peki, ne heyecanlandırır insanları?"

Birkaç heveşli konuk ve üst düzey görevliler tarafından esir alınmış Başkan'ın suskun, bodur cüssesini işaret etti. "Kuzey'in Güney'den korkusu. Güney'in Kuzey'e duyduğu hınç."

"Savaş biteli on yıl oldu. Başka meseleler var. Sivil hizmetler reformu..."

Zarif ama kararlı bir biçimde sözümü kesti Blaine. "Bizim insanlarımız ancak korktukları, hoşlanmadıkları şeye karşı oy kullanır. Pek çok insan Kuzey'i korkutmaktan ziyade Güney'i hınçlandırdığından, her zaman olduğu gibi, biz kazanacağız ve ortalık biraz yatışacak bu arada."

"Artık skandal yok mu?"

"Çok *fazla* yok." Blaine gülümsedi; parlak, kara gözleri fıldır fıldır dönüyordu. "Ayrıca, eğer arkadaşınız Tilden adaylığı kazanacak olursa, korkarım, zamanının çoğunu şunu ya da bunu açıklamakla geçirecektir. Demek istediğim, o bir demiryolu avukatıydı ve içlerinden değerli birkaç kişi Kilise Okulu'nda ders bile vermiştir."

Ne yazık ki, geleceğin başkanı olacak gibi görünen adamla yaptığım görüşme kıskançlığa neden olduğundan Blaine'i benden aldılar. Ben de kendimi Batı'da bir yerlerden bir Kongre üyesiyle baş başa buldum. "Edebi yeteneğinizle değerlenecek bir konum var, Bay Schuyler. Benim yazı yazmaya zamanım elvermediği için, size işbirliği öneriyorum. Doğal olarak, kazancı paylaşacağız. Yüzde altmış bana, yüzde kırk size; ne dersiniz?"

Olumlu bir biçimde başımın döndüğünü hissettim; açık artırmaya tabi bir *jeune fille** ya da daha doğrusu *jeune poule*** gibi. "Korkarım, ben işbirlikçi biri değilim..."

"Bu hikâyeyi duyunca, yapacaksınız." Adam... hâlâ adını bilmiyorum... kimsenin dinleyip dinlemediğinden emin olmak için çevresine kaçamak bakışlar attı. Söylemeye gerek yok ki, kimse dinlemiyordu. Güçlü şahsiyetlerin her biri etrafına bir kalabalık toplamayı başarmıştı. Blaine'inki en büyüğüydü; çünkü bir sonraki muhtemel başkan oydu. Grant'ınki sayısal bakımdan ikinci gelirdi (o başkan olsa da, bir yıldan daha az bir süre sonra gitmiş olacaktı; dolayısıyla onu kazanmak için çaba sarf etmeye gerek yoktu). Garfield, Chandler ve tanımadığım başkaları, tüten kandillerin altında, daha az sayıdaki kalabalıkların ortasındaydılar.

"Abraham Lincoln'ü kimin öldürdüğünü biliyorum!..."

"Ben de!" Elimden gelenin en iyisini yaptım. "Oyuncu Booth."

Adam, yüzünde bana acıyormuş gibi bir ifade, başını iki yana salladı. "Görüyorum ki, siz de inanıyorsunuz buna."

"İyi de, Booth'un cinayetten sonra büyük kuşku uyandıracak biçimde davrandığı, Ford's Theatre'ın sahnesine zıplayıp çıktığı, Başkan'ı itham ettiği... gözlendi."

"Ama Bay Schuyler, *cui bono*?*** Kim kazançlı çıktı?"

"Bay Booth'un aktörce manyaklığı."

"Ama kim, *her şeyden önce*, kim kazançlı çıktı bu işten?"

"Başkan Yardımcısı, sanırım, onun peşinden başkan olan Bay Johnson."

"Tam üstüne bastınız."

"Ama şimdi o da ölü. Dolayısıyla..."

"*Ötekiler* hayatta, efendim. Ve Lincoln'ün öldürülmesinden sorumlu olanların bazıları bu akşam bu odada bulunuyor."

Kendimi şimdi Başkan'a doğru kendi yolunu yapmaya çabalayan General Garfield'a yamayarak bu deliden kaçtım. Garfield'a iyi akşamlar dedim; ışıldayan yakışıklı yüzüyle bana baktı tepeden ve elimi sıktı. Kollarının çarpıklığı yüzünden, elinizi yavaşça ve güçlü bir biçimde sıkarken, sizi önce çekmek ve sonra kendisine doğru döndürmek gibi garip bir huyu var. "Lucretia sizinle sohbet

* Fr.: Genç kız. (ç.n.)
** Fr.: Piliç / genç tavuk. (ç.n.)
*** Lat.: Kimin yararına. (ç.n.)

etmekten son derece mutlu olmuş. Sizin ve Prenses'in bizi ziyaret etmesi hususunda ısrar ediyor."

Yeri gelmişken ve hiçbir şey *ima etmeksizin* söylüyorum, bugün altmış üçüncü yaşıma basıyorum ve doğum günümü *kutlamadım.* Emma da ben de unuttuk tümden. 27 Mart, gece yarısını geçmiş, saat sabahın biri ve kendimi bu ülkenin liderlerinden bu kadar yaşlı görmenin nasıl rahatsız edici bir şey olduğunu kaydetmek dışında, yaşlılığa ve ölüme dair söyleyecek hiçbir şeyim yok. Garfield, Blaine ve Conkling kırklı yaşların ortasındalar; her biri oğlum olacak kadar genç. Dünya kahramanı General Grant neredeyse on yıl genç benden; yine de onun bu kasvetli mevcudiyeti karşısında, kendimi ihmal edilmiş bir oğlan çocuğu gibi hissediyorum.

Yüksek mevkilerin huzurunda bulunma imkânı yakaladığım süre uzun değildi. Garfield sevimli bir şekilde beni takdim edecek oldu; ama Başkan nazik olmayan bir biçimde ve kesin olarak, kısa kesti. "O onura eriştik." Bir kere daha o mızıldanan ve... pekâlâ, aptalca bakan... yüzden çıkan sesin güzelliğiyle büyülendim.

"Bay Schuyler'in *Ledger*'daki İmparator Napolyon yazısını okumuş olmalısınız...." Garfield elinden geleni yaptı; ama yetmedi.

"Bence Avrupa'nın en büyük insanı, Şansölye Bismark. Onunla tanışmak istiyorum." Geçerken söylenmiş ama önemli bir beyanat: Bismark, İmparator'u ve İmparatorluk'u yıktı.

"Şansölye kesinlikle gücü kullanmayı biliyor ve sonuçlarına vakıf" diyerek bir toparlanma hamlesi yaptım: Benim *North American Review* üslubum, genellikle, her tartışmayı kazanır.

"O halde, yalnız biri olmalı." Sakalın ortasında, gülümseme olsa gerek, bir tür seğirme dikkatimi çekti.

"Yalnız; çünkü onun bildiğini başka kimse bilmiyor, öyle mi?"

"Evet, efendim." Bir an bir sessizlik oldu. General Grant öylece durdu. Bunun onun bildik bir taktiği olduğunu, böylece düşüncesiz bir laf etme bir yana, hem sıkılmaktan kurtulduğunu hem de karşısındaki kişiyi savunmaya ittiğini duymuştum. Ama bu defa, Garfield'ın daha sonra söylediği gibi, Başkan alışılmadık bir biçimde, gayet akıcı konuşmaya başladı. "Birlik'i ne pahasına olursa olsun koruyacaksam, benim için, güç kullanmak bir dürtüdür, veridir."

"Ve güç kullanarak, istediğiniz amaca ulaştınız."

"Bir savaş durursa, bir duraklama olur; ama bunun bir son olup olmadığını bilemem. Kavga başka biçimlerde sürer, değil mi, General?" Garfield'a döndü Başkan; o da öyle güzel ve canlı konuş-

maya başladı ki, söylediklerinin tek bir kelimesi bile kalmadı aklımda. Ben zaten General Grant'a kendimi öyle bir kaptırmışım ki, sanki gelmesi gereken dışsal bir şey, bir büyülü işaret ortaya çıkacak ve bana her şeyi açıklayacaktı.

"... Santo Domingo olayında olduğu gibi." Garfield'ın sesini duyuyordum; şu nedenle bu olmuştur diyordu; ama bu, Grant'ın huzurunda konuşulacak bir mesele değildi.

Başkan'ın kaşları çatıldı. "Efendim, Santo Domingo'ya müdahale etmek için her türlü haklı nedene sahiptik. Eğer Kongre tarafından durdurulmamış olsaydım, o ada bugün bizimdi ve iyi de olurdu. Nihayetinde, bizi buyur eden kendi başkanlarıydı."

Not (sonradan eklendi): Nordhoff'a göre, Grant yönetiminin başlarında, her taşın altından çıkan Babcock, Santo Domingo'nun namussuz başkanıyla birlikte, o tarihte Santo Domingo Başkanı, Babcock ve (düşmanların iddiasına göre) Grant'ın aralarında paylaşacakları bir para karşılığında, ülkenin Amerika Birleşik Devletleri'ne ilhakını öngören bir plan üzerinde çalışmıştı. Kongre, Grant ne kadar öfkelenmiş olursa olsun, ilhak için para vermeyi reddetmişti.

Garfield yatıştırmaya gayret ediyordu. "O zaman birçok yanlış anlaşılma yaşandı."

Şarabın verdiği cesaretle (ve altmış üçüncü doğum günümün. Kimden korkacaktım? Özellikle de kısa bir süre sonra bir köylü olacak Başkan'dan mı?), "Kendi politikalarınızdaki değişimi hep merak etmişimdir, efendim. Meksika'dan Rio Grande'nin kuzeyine kadar uzanan tüm toprakların işgaliyle sona eren 47 Meksika Savaşı'nı yanlış bulup kınadınız. Ama yirmi yıl sonra, Santo Domingo'yu halka danışmadan ilhak etmek istediniz" dedim.

Grant yönetimi devam ettiği sürece Beyaz Saray'a çağrılmayacaktım. Ama sanırım, benim bu pek nazik olmayan ve son derece karşıt meydan okuyuşum takdire şayandır. En azından, genellikle can sıkıcı, at muhabbetlerini dinlemek zorunda kalmadım; bence Birinci Napolyon gibi tamamen ahlaksız ya da ahlak dışı biri olan, açıkgöz ve bilerek kalın kafalılık yapan bu sıkıcı, küçük adam birçok insanı bu at muhabbetiyle canından bezdiriyor.

Başkan uzun uzun gözlerini dikip baktı bana; gözler aniden öfkeden çok açık, çok parlak bir renge büründü. Garfield, benim *lèse-majesté*'m* karşısında açıkça şaşkınlıktan kalakalmıştı.

* Fr.: Majestelerine karşı hareket. (ç.n.)

Sonunda General Grant'ın yanıtı geldi; her zamanki gibi yanıt vermişti Başkan: "Meksika Başkanı bizi davet edip ülkesini işgal etmemizi ve bir parçasını Birleşik Devletler'e bağlamamızı istemedi. Santo Domingo Başkanı, adil bir fiyata ülkesini bana *sundu*. Bu adayı satın almak isterken, Louisiana'yı satın almayı kabul eden Bay Jefferson'ın ya da Alaska'yı satın almak isteyen Bay Johnson'ın yaptığından öte bir şey yapmadım."

Görüşme sona ermişti. Başkan, Bayan Grant'ın hüküm sürdüğü Kırmızı Salon'a davet etti herkesi.

"Doğrusu..." dedi Garfield; biraz titriyordu. "...bu konuda, hem de Beyaz Saray'da, birinin General Grant'ın damarına bastığını duyabileceğim aklıma gelmemişti hiç."

"Kötü tavırlar bunlar, biliyorum." Pervasızdım çünkü altmış üçüncü yaş günümdü bugün; ayrıca, Grant yönetimi Vali Tilden'ın birincil hedefi olacak mecburen ve ben de infaz gerekçesi yaratmak için elimden geleni yapmalıyım. "Ama merak ettim gerçekten. Ayrıca, Bismark'tan söz ederek, bir bakıma konuyu kendisi açtı."

İnsan kalabalığını takip ederek Kırmızı Salon'a geçtik.

"Onu böylesine savunmaya iten başka birini duymamıştım doğrusu."

"Bu tarihçiliğin ve bir de yaşlılığın getirdiği bir imtiyaz, General."

Ne mutlu ki, ben Beyaz Saray kapılarını kendim için kapatırken, Emma ardına kadar açıyordu. Bayan Grant ondan çok hoşlanmıştı ve Emma çok geçmeden, hanımefendilere verilen bir çay partisine katılmak üzere yeniden malikâneye dönecekti.

"Bana kendisinin Başkan'ın üçüncü dönem için yarışa girmeyeceğini nasıl öğrendiğini anlattı."

Yatmaya hazırlanıyorduk; uzun bir gece sona ermişti. "Gazetelerden mi öğrenmiş?"

"Hemen hemen. Bir pazar günü öğleden sonra, Başkan'ın ofisine gitmiş. Başkan orada değilmiş ama Kabine üyelerinin hepsi oradaymış. Bu ona çok garip gelmiş; çünkü Kabine pazar günleri asla toplanmazmış. Bakanlara *neden* hepsinin gelip toplandığını sorduğunda, sadece tesadüf eseri bir araya geldiklerini söylemişler. Sonra Başkan girmiş içeriye ve o da sormuş: 'Ulys' –öyle hitap ediyormuş Başkan'a– 'neler oluyor?' Başkan da, 'Dur önce bir puromu yakayım da' demiş. Ve sonra karısına dönüp, Kabine'yi onlara baş-

kanlık için aday olmayacağına ilişkin duyuruyu okumak üzere topladığını söylemiş. Sonra da, Bayan Grant bakanlarla konuşurken, Başkan mektubu postalamış. Ulys'e çok kızmış. 'Neden *bana* da okumadın ki mektubu?' diye sormuş. Başkan şöyle demiş: 'Eğer sana okusaydım, o mektubu postalamama izin vermezdin ve ben bir dört yıl daha burada oturmak istemiyorum.' Kadın buna çok içerlemiş; çünkü o, kalan günlerini o dehşet verici odalarda geçirmek istiyormuş."

Geç olmuştu. Bitkindim. General Grant konusunda eskisinden daha bilgili değildim. Kuşkum o ki, o da çevresindekiler gibi namussuzun teki; aksi halde, yakın çevresinde böyle adamlar olmazdı. Elbette, ben bildik Mutemet açıklamasına inanan biri değilim ve olmayacağım: Onlara göre, Grant budalanın teki ve ne politikadan ne de insandan anlar. Bence ikisinden de gayet iyi anlıyor; ama korkarım, ikisinden de hoşlanmıyor.

Geç oldu. Yorgunum. Ve... ama bu imkânsız!... Altmış üç yaşındayım!...

On Dokuz

Nordhoff bu sabah elinde Jamie'den gelen uzun bir telgrafla süite geldi. Jamie makalelerimin daha "keskin" olmasını istiyordu ve şöyle diyordu: "Çünkü sen tıpkı sorgu meleği gibi, fazla serinkanlı birisin."

"Zaten" deyip, Nordhoff'a döndüm, "*sen* halihazırda keskinken, ben olmaya çalışıyorum."

"Boş ver onu" diye tavsiyede bulundu Nordhoff. Bir hafta önceki Beyaz Saray akşamından beri Nordhoff'u görmemiştim. Benim Başkan'la karşılaşmam hoşuna gitmişti.

"Sanırım, ondan politik bir demeç alan ilk konuk sensin. Genellikle, durmadan ve sürekli savaştan, kimin, nerede, neden orada olduğundan ve atlardan bahseder. Biliyorsun, yıllar önce, söylentiye göre, Başkan, General Sherman'a, bilerek ve isteyerek atlarla ilgilenmeye karar verdiğini söylemiş ve eklemiş: 'Eğer sen kendi hobini seçmezsen, basın senin için bir tane seçer ve sonra sen de gerçekten ona kapılırsın.' "

"İçki içmek gibi mi mesela?"

"Ya da kadınlar gibi." Nordhoff birçok eski gemici gibi, uçkuruna düşkünlerden hiç hazzetmezdi.

"Grant'ı hiç sarhoş görmediklerini söyleyenler var."

Nordhoff başını salladı. "Aslında, savaş döneminde hiç ayık gezmediği zamanlar olduğunu biliyorum. Ama şimdi her şey yolunda görünüyor; yine de bundan birkaç yıl önce, New York'ta, Jim Fisk ve bazı serseri arkadaşlarıyla, bir akşam yemeğinde, Grant o kadar sarhoş oldu ki, purosunu tersinden ağzına götürdü ve sakalında bir iz bıraktı."

Emma'nın Bayan Fish ziyaretinden dönüşünü beklerken (hanımefendiler nihayet buluşmuştu; ama ben gözümü Dışişleri Bakanı'ndan ve karısından ayırmıyordum), Nordhoff bana günün skandalını anlattı. "Başkan'ın küçük kardeşi Orvil de, Babcock işine bulaştı. Clymer'ın komisyonunun huzuruna çıkması kararlaştırıldı."

"Yalan söylemek üzere mi?"

"Başka ne yapabilir ki!" Nordhoff'un her gün ifşa edilen namussuzluk karşısındaki neşesi, sonra ifşa edilen namussuzluğun

anlamına kafa yorunca, yerini hüzne bırakıyordu. Bu yüzden onun üslubu, benimkiyle kıyaslandığında, çok daha canlı, çok daha gazeteciye yaraşır bir üsluptu. Ben, bu Afrika'nın gerçek doğasını göz önünde tutarak, dengeyi bulmaya çalışırken, o, egzotik flora ve tehlikeli fauna yüzünden şaşkın, korkmuş, öfkeli bir halde, gözünü kararıp cengelin içine dalıyordu.

Garfieldlar, bugün, yani pazar günü, bizim için uygunsa, piknik yapma önerisinde bulundular. Güzel bir gündü; dolayısıyla biz de teklifi kabul edip, şehrin kenarındaki bir ormanın içinde, defne ağacı kaplı bayırların arasından küçük ve büyüleyici bir ırmağın kıvrılarak aktığı Rock Creek'e gittik birlikte.

Garfieldlar ayrıca Baron Jacobi ve Madam José García'yı da davet etmişti. Bu olağanüstü kadın bir Perulu diplomatın karısı, Kuzey Amerikalı bir otokratın kızı ya da yeğeni ve yıllar önce yayımlandığında Emma'nın bayıldığı, muhteşem bir süprüntü olan *Love in the Pampas* [Pampalarda Aşk] da dahil, bir dizi romanın yazarıydı. Madam García çok zengin, eğlencelerde çok savurgan ve bu etine dolgun toplumun esnek ölçülerine göre bile çok ama çok şişmandı.

Arabamızdan, yeni yapraklanmış, uzun ağaçların dibinde Lucretia Garfield ve Emma'nın piknik sepetlerini açtığı, dere kenarının hemen yakınında, yosun kaplı bir yerde indik.

Bir kütüğün üzerine oturan Madam García çok sayıdaki elmas taşlarının (küçük piknik tipi taşlar) gün yüzüne çıkıp nisan güneşinde parlamasına izin verirken, bir yandan da doğaya övgüler düzmeye başladı: "Ne hava! Tertemiz. Ve güzelim çiçekler! Bak, Baron Jacobi, bir çuhaçiçeği, değil mi?"

"Değil, canım. Bir gelincik."

"Ve, dinle bak; su, taşların üzerinden çağıldayarak akıyor."

"Çağıldıyor, evet." Baron Jacobi bana hınzırca bir bakış atıp gülümsedi. "Bu sözcüğü gerçek hayatta kullanan birine ilk kez rastlıyorum."

"O halde, bunu kutlamalıyız." Garfield'ın neşesi yerindeydi. Bir şişe şarap açtı ve hepimiz "çağıltı"ya kadeh kaldırdık.

"Bildik bir sözcük işte." Madam García'nın kara gözleri parladı bu dostluk ortamı karşısında. "Her gün karşıma çıkıyor bu sözcük benim... şiirde, elbette. Başka bir şey okumam zaten ben. Şiir beni canlandırıyor; geçen zamanı çabucak yakalamamı sağlıyor! Zamandan gerçekten zevk almamı ve sanatla onu ölümsüzleştirmemi..."

Baron Jacobi'nin şeytanca zekâsıyla Madam García'nın kişiliğinin ve beyanlarının mutlak görkemi arasında biz, Emma'yla ben, çok eğlendik; Garfieldlar da bize katılmaya çalıştılar. Sonra, Baron Jacobi sıcak güneşin altında kestirirken, Madam García bir şiir kitabına (öyle kalın falan değil, en az kendisi kadar şişman olan kitabına) gömüldü. Emma ve Bayan Garfield alçak sesle, önemli meselelerden söz ettiler. Ben de beklenti içinde General Garfield'a baktım. Burada hiçbir şey, piknik bile, rasgele yapılmıyor.

"Şöyle bir yürüyelim mi?" Garfield huzursuz, yerinde duramayan biriydi. Ben de öyle. Hiçbir şeyin beni bundan daha çok memnun etmeyeceğini söyledim. Ağaçların arasında kalbim pıt pıt (ve güm güm) atarak eşlik ettim bu davetin sahibine. Doğa pek ilgimi çekmez ve aslında çiçeklerin öyle alabildiğine, başıboş bir biçimde toprak üzerinde değil, vazolarda güzel durduğuna inanırım.

Ama bu ufak yürüyüş bana da iyi geldi; gözlerimi kapadığım halde, kısa boylu defnelerin koyu yeşilini bile bastıran, yeni yaprakların arasından süzülen güneş ışıklarının oynaşan, canlı, yeşil etkisini hâlâ hissedebiliyordum. Ben de Madam García'nın konuştuğu gibi yazmaya başladım. "*Bütün* bu muhteşem doğadan büyük haz alıyorum!" diye açmıştı sırrını bana, elindeki küçük taşla karıncaları sistemli bir biçimde öldürürken.

Alçak bir tepenin üstünde mola verdik. Müthiş bir manzara olduğunu söyleyemem; sadece aynı tür ağaçlarla kaplı tepeler uzanıyordu birbiri ardına. Leylaklardan oluşan bir çitin arasından derme çatma küçük bir kulübeyi seçebildim. "Eski bir köle yaşıyor orada. En iyi kalite viskiyi yaptığı rivayet edilen, nazik, yaşlı bir kadın."

"Ne inanılmaz bir gelenek şu kölelik!" Nedendir bilmem ama, köle kulübesi görüntüsü gerçekten kölelik *olgusunu* düşünmeye itmişti beni. Bu öyle kolay bir şey değildi; çünkü sözcüğün kendisi (gelenek gibi), çok uzun bir zamandan beri, hem yanında hem de karşısındaki gereğinden fazla yazı ve söz –adına işlenen onca cinayeti saymıyorum bile– yüzünden anlamsızlaşmıştı. Eğer bir konu gereğinden fazla konuşuluyorsa, bilin ki artık anlaşılması imkânsız hale gelmiştir.

"İyi kurtulduk bu beladan. Artık endişe edeceksek, sürü halinde gelip kendi insanlarımızın işlerini güçlerini elinden alan Çinlilerden etmeliyiz."

Çinliler hakkında biraz daha konuştuktan sonra birbirine çok yakın iki ağaç kütüğüne oturduk. Purolarımızı tüttürürken, davet sahibim yavaş yavaş konuya girdi. "Son makalenizi okudum..."

"Hata doluydu, biliyorum."

"Bir tane gördüm ben; ona da hata denirse... Nihayetinde, eğer..." Bir sessizlik oldu. Sonra yeni bir başlangıç. "Anladığım kadarıyla, partimizin Bay Blaine'i başkanlık için aday göstereceğinden neredeyse eminsiniz."

"Bunun sizin de görüşünüz olduğunu düşünüyordum."

"Benim *dileğim*, elbette. Ama... pekâlâ, size her şeyi tüm içtenliğimle anlatacağım; yeni bir skandal daha patlamak üzere."

"Blaine'le ilgili mi?"

Garfield başını salladı. "Bu son birkaç aydır şans yüzümüze gülmüyor pek, değil mi?"

"Belki partiniz biraz fazla iktidarda kaldı."

"Belki. Yine de dostunuz Tilden'ın işleri yoluna koyacağını düşünmüyorum."

"Ama bir Babcock'la, diyelim, bir Bigelow arasında, dünya kadar fark olduğunu kabul etmelisiniz."

Ama Garfield, reform unsurunun "iyi yönetim" dediği şeyle pek ilgilenmiyordu. O, tek derdi dürüstlüğüyle ünlenen adına leke düşürmemek olan, bilindik bir parti adamıydı. Şu *Crédit Mobilier*'den alınan küçük meblağ dışında, adı hiçbir skandala karışmamıştı (kayda geçsin diye söylüyorum; bütün bu anlattıklarıma, şu önemli "henüz" sözcüğünü eklemeyi unutmamalıyım).

Garfield sadede geldi. "Yedi yıl önce, Blaine, Temsilciler Meclisi'nde Başkan iken, Little Rock ile Fort Smith arasına demiryolu döşeyecek, Boston'lu bir müteahhit olan Bay Warren Fisher adında birine bulaşmış." Garfield'ın aklı öyle düzenli çalışıyor ki, en karmaşık meseleyi benim bile artık anlayabileceğim oranda... (niyet edilen oranda mı yoksa?) açık ve net bir hale getiriyor. "Bay Blaine Bay Fisher ve demiryolu hakkında son derece iyi duygular besliyormuş. Bu yüzden, demiryolunun ilk ipotekli tahvillerinden birkaçını bazı arkadaşlarına satmış."

"Bay Blaine Kongre'ye seçilmeden önce de tahvil satıyor muymuş; yoksa sonra mı başlamış?" Bu küçük latife,yoldaşımın hoşuna gitmedi; purosundan derin bir nefes aldı ve parlak gökyüzünde bir fırtına bulutu görmeyi umuyormuş gibi başımın üzerinden uzaklara baktı.

"Bay Blaine çok iyi huylu biridir." Garfield'ın yanıtı konuyla alakalı değildi. "İş ilişkilerinde de savruktur biraz. Elbette, Bay Fisher'la kesinlikle iş yapmamalıydı. Zaten, tahviller satıldıktan kısa bir süre sonra, demiryolu işi neredeyse başarısızlığa uğradı."

"Ve arkadaşlara satılan tahviller de değerini kaybetti."

"Little Rock ve Fort Smith işini, aralarından biri de Union Pacific olan, üç başka demiryolu şirketi satın alıncaya kadar." Tek bilinen yolsuzluğunun müsebbibi olan bu şirketin adını söylemek onun için gerçek bir işkenceydi. "Sonuçta, Bay Fisher'ın demiryolu tahvilleri yeniden değer kazandı. Ancak, arkadaşlarını kurtarmak adına, Bay Fisher'a yardım etme konusunda üç demiryolu şirketini ikna eden kişinin Bay Blaine olduğunu iddia edenler oldu; hâlâ da var."

"Bunda bir kötülük görmüyorum ben" dedim, bilinen türden bir suçun bulanık şeklini çözmeye çalışıyordum.

"Ben de. Aslında, tam tersine. Bay Blaine utandı. Arkadaşlarını hayal kırıklığına uğrattığı hissine kapıldı. Bu yüzden, Bay Fisher'ın demiryolu işini kurtarmaya soyundu ve bunu da başardı."

"Öte yandan" diye söze başladım; artık gözüme o kadar bulanık görünmeyen şeklin belli özelliklerini seçebiliyordum. "Bay Blaine'in bu üç kurtarıcı şirkete bazı kıyaklar çekmiş olabileceğini düşünenler çıkacaktır. Aksi halde, bu üç şirket değersiz bir demiryolunu niye almak istesin, öyle değil mi?"

"Hiç de değersiz değil, Bay Schuyler. Little Rock'ın bu ülkedeki her yol gibi sapasağlam olduğu söylendi bana." Garfield mavi dumanı usulca dışarıya bıraktı ve dağılan dumanın arasından, bir ağacın dalına konmuş, buralarda ispinoz olarak bilinen, kızıl bir kuş gördüm. Bu kuşun iyi bir işaret olduğuna karar verdim.

"Dolayısıyla, siz bu işlemin Bay Blaine'e zarar vermek için kullanılacağına inanıyorsunuz."

Garfield elindeki puroyu usulca yere bıraktı ve sonra çizmesinin topuklarıyla nemli, yumuşak toprağa gömdü. "Evet. Ve bu ona karşı şeytanın bile aklına gelmeyecek bir biçimde kullanılacak. Cumhuriyetçi Parti Kongresi'nden hemen önce, haziran ayında... düşman bu suçlamaları yapacak ve Blaine masumiyetini kanıtlayana kadar, başka birinin seçilmesini teklif edecekler."

"Senatör Conkling'in?"

"Muhtemelen. Ama kesin olan bir şey var: Bay Bristow'u *asla* aday göstermeyeceğiz."

Genellikle bal gibi tatlı olan sesi aniden yavanlaştı, çatallaştı ve genizden gelmeye başladı.

"Ve siz Bay Bristow'un bu suçlamaların arkasında olduğunu düşünüyorsunuz, öyle mi?"

"Başka kim olabilir ki? Umutsuz bir biçimde başkan olmak istiyor. Ve kendi deli aklıyla, partimizin liderlerini bir bir temizlerse, bir reform dalgası yaratarak kendini aday seçtireceğini düşünüyor. Ama öyle bir şaşıracak ki!... Bu arada..." Garfield durdu.

Şimdi sıra bana gelmişti. Çaktım. Benden neyin beklendiğini.

"Size göre, bu hikâyeyi *Herald*'a yazarsam ve hikâye gelecek hafta basılırsa, Bay Blaine, askeri bir deyim kullanarak ifade edecek olursam, skandalın fitilini sökmek için yaklaşık üç ay kazanmış olacak, öyle değil mi?"

"Bize yardımcı olmanız için bir *neden* göremiyorum, Bay Schuyler."

Parlak mavi gözler nemlenmişti; samimiydi ve dayanılmazdı doğrusu. Bir an, sanki hiç sahip olmadığım (ya da, yeri gelmişken, olmak istemediğim) yakışıklı oğlumun karşısındaymışım gibi hissettim kendimi. "Sizin bir Demokrat ve aynı zamanda Vali Tilden'ın bir dostu olduğunuzu biliyorum. Ayrıca inanıyorum ki, siz dürüst bir tarihçisiniz ve... pekâlâ, büyük bir adamın, bence Blaine öyle biri, yalnızca haksız yere suçlanmasına değil, aynı zamanda kendisi için, ülke için iş işten geçmeden savunma imkânı da bulamamasına sessiz kalmak istemezsiniz." Garfield mutlak anlamda kazanıyordu; dolayısıyla ben de, mutlak anlamda olmasa bile, kazanılmış olacaktım.

Rock Creek'e geri döndük. Madam García kitabından bir şiir okuyordu; güçlü sesi kayalarda, tepelerde yankılanıyordu. Ağaç dallarındaki korkmuş kuşlar birbirini uyarıyordu cıvıldayarak. Sonra birden güneş bir tepenin ardında kayboldu ve mavi gölgeler soğudu.

"Gitme vakti!" dedi Lucretia Garfield, uzaktan bizi görünce ayağa dikilerek. "Üzerime bir titreme geldi."

Baron Jacobi kalkması için Emma'ya yardım ederken, Garfield ve ben Madam García'yı ayakları üzerine dikmek için güçlerimizi birleştirdik.

"Ne başarılı bir piknik!" diye seslendi Baron Jacobi. Dikkatle ikimize bakıyordu. "Bir komplodan kuşkulanıyorum, baylar."

"Bu gece" dedi Garfield bana dönüp, "Antantic Telgraf, Sırbistan hükümetine çok uğursuz işaretler taşıyan, şifreli bir mesaj geçecek."

"Sekreterim şifreyi nereye koyduğunu bilmediğinden bir ay boyunca hiçbir mesaj geçmediğimi unutun. Sizin gizli planlarınız

bende saklı kalacak, baylar. Ayrıca, Balkanların bilmediği şey onlara zarar da vermeyecek."

Arabaları bölüştüğümüzde, Baron Jacobi'yle ben Garfield'la kaldık; diğer üç hanım da ikinci arabaya bindi. Madam García biraz daha az cüsseli olsaydı, hepimiz büyücek bir arabaya sığardık. Lucretia, erkeklerin birlikte seyahat etmelerini istedi ve bunu, "Çünkü baca gibi tüttürmek isteyecekler" sözleriyle açıkladı.

Ama biz tütün içmedik. Onun yerine, tarihten bahsettik. Garfield tutkulu bir klasik okuruydu. Baron Jacobi de okumuştu klasikleri; ama tarih kadar tutkuyla bağlı değildi onlara... "yalnızca birer edebiyat eseri olarak önemsiyordu. Nihayetinde, Jül Sezar'ın yazdığı bir söze kim inanırdı? Onun küçük 'tarih' kitabı yalnızca politik kariyeri için bir tür basamaktı."

"Eğer bize kadar ulaşan klasik yazarlara inanmayacaksak, tarih *denen şeyi* nasıl öğrenebileceğiz?" Garfield bu konuda ateşliydi.

"Sanırım, General, bu sorunun yanıtı gayet basit. Aslına sadık olarak biz hiçbir tarihi *öğrenemeyiz*. Zannedersem, bir yerlerde, Cennet'te belki, Platoncu bir dünya tarihi, yaşananların eksiksiz bir kaydı vardır. Ama bizim tarih diye düşündüğümüz şey kurmacadan başka bir şey değildir. Öyle değil mi, Bay Schuyler? Ahlaksızca, size başvuruyorum; çünkü siz bir tarihçisiniz."

"Ve dolayısıyla bir romancı oluyorum, değil mi?"

"*Malgré vous.*"*

"Size katılıyorum, Baron. Hiçbir yerde *eksiksiz* bir kayıt yok. Paris'te Komüncülerle ilgili yazmaya çalışırken... ki o tarihlerde oradaydım... bulabildiğim tek şey, kimin kimi öldürdüğü oldu."

"Ama elbette, beyler, bir eleme süreci olacaktır. Tarih, birçok çatışan tanıktan damıtılarak çıkarılacaktır. Biz Başkan Lincoln'ün öldürüldüğünü, General Grant'ın Birlik ordusuna komuta ettiğini *biliyoruz*..."

"Ama kimse Aşil'in adını kadınlar arasında saklanırken aldığını ya da Sirenlerin söylediği şarkıların sözlerini bilmez. Bay Schuyler beni bağışlayın ama, kurmacayı tarihe tercih ederim ben; özellikle de anlatı, Büyük İskender gibi, yaşamış insanlarla ilgiliyse."

"Size bu konuda katılamayacağım" dedim, Dumas'nın korkunç romanlarını düşünerek. "Kimse bilmese de, ben her zaman gerçeğin ne olduğunu öğrenmek isterim."

* Fr.: Size rağmen. (ç.n.)

"Ama öznenin kendisi dışında kimse gerçeği bilmez; o da, Sezar gibi, yalan söyleyecek kadar zekidir."

"Ama" dedi Garfield, "şimdi elimizde mektuplar, günlükler, gazete haberleri var."

"Sevgili General, Birleşik Devletler'de *New York Times*'tan başka bir gazete var mı?... Hangisinin yazdığı bir habere inanıyorsunuz?"

Garfield espriyi anlamıştı. Bir kahkaha attı. "Yani, eğer geleceğin tarihçileri yalnızca *Times*'ı okuyacak olsa..."

"Grant yönetiminin tam anlamıyla muhteşem olduğunu düşünecekler... tıpkı Sırbistan elçisinin yaptığı gibi" diye hemen araya girdi Baron, "ve yolsuzluk diye bir şeyin görülmediğini. Mektuplara, günlüklere gelince; kim kendisi hakkında doğruları yazar ki?"

"Bana göre fazla kiniksiniz, Baron" dedi Garfield. Kendisi de bir parça kinikti; ama onunki kabul edilebilir, açık bir Amerikan tarzındaydı.

"Bütün tarihçileri, Bay Schuyler ve eskilerden menkibe yazarı Livy hariç, ateşe atardım ben."

"Ama o zaman geçmişi nasıl öğreneceğiz?"

"Dante'den, Shakespeare'den, Scott'tan... bütün kurmaca yazarlarından."

"Ama Shakespeare'in tarihi hep yanlıştır."

"Ama karakterleri her zaman *doğrudur*. Zaten eğer Jül Sezar ya da James G. Blaine ya da bizim pek sevgili James Garfield'ımızın gerçekten neye benzediğini öğrenmek istiyorsanız, bir aynaya bakın ve bütün dikkatinizi orada gördüklerinize verip araştırın."

Akşam yemeğinden sonra, Nordhoff'la birlikte Willard's'ın rotondunda oturdum ve Garfield'ın Blaine hakkında anlattıklarını ona naklettim. "Çok zekice!" oldu Nordhoff'un hükmü ve yarım düzine neşeli havlama koyverdi.

"O halde, Blaine bu işi yapmış... üç demiryolu şirketine kıyak çekmiş, öyle mi yani?"

"Kıyak mı! Adamın eli onların cebinde. Aynı zamanda Fisher'ın da cebinde. Blaine elindeki bütün Little Rock ve Fort Smith tahvillerini satınca, Fisher ona yüz yirmi beş bin dolar değerinde devlet arazisi ve otuz iki bin beş yüz dolarlık ilk elden alacak senedi hediye etmiş."

Bu arada Blaine'in Meclis Başkanı olmaktan gelen nüfuzunu Kongre'nin Fisher'ın demiryolu için önemli bir toprak bağışı yapması için kullanmış olduğunu da öğrendim. "O halde, çok derine batmış!" sözleri, söylemeyi düşünebildiğim tek şey oldu.

"Boyundan fazla, diyebilirim. Ama Washington'da bu konuda bir şey söyleyemezsin."

"Garfield'a göre, bu işin arkasında Bristow var."

"Mutemetler her şeyin altında Bristow ararlar. Ama eğer Blaine'in defteri dürülürse, bu Bristow'un eseri olmayacak. Çünkü yıllardan beri ilk kez Meclis'te Demokrat bir çoğunluk var ve onlar kan görmek isteyecek."

Kan. Kırmızı. İyiye yorduğum yeşil daldaki kırmızı kuş geldi aklıma. "Öyleyse, Garfield, hikâyeyi şimdi, onun anlattığı şekliyle yazmamı isteyerek, akıllılık ediyor."

"Evet. Çünkü bu durumda skandal haziran ayındaki Parti Kongresi'nden önce patlayacak ve... umuyor ki... sönecek."

"Sanırım, bu hikâyeyi yazmalıyım; sen ne dersin?"

Nordhoff düşünceliydi. "General Garfield'ın dostluğunu kazanmak, kesinlikle, bizim için... sizin için, çok iyi olur."

"O halde, hikâyeyi hem onu hem de Blaine'i hoşnut edecek bir biçimde yazmalıyım."

"Evet. Ayrıca ben de günbegün bütün berbat ayrıntıları izlemeliyim."

"Ve bu Blaine'in sonu mu olacak?"

"Öyle *olması* gerekir; ama o hem çok kurnazdır hem de akıllı. Buraların en sevilen simasıdır."

"O zaman bırakalım başkan olsun."

Nordhoff bunu eğlenceli buldu. "Bunun bize kalmış bir şey olduğunu düşünmüyorum; şansı kötüymüş. Demokratlar zamanı gelince, tercihan da tam Kongre öncesinde, onun icabına bakacaktır. Ama sen hikâyenin bir parçasını şimdi yayımlayarak ona bir biçimde yardım ediyorsun. Onu başkan yapmaya gelince... şimdi... gerçekten, Schuyler."

"Evet, evet. Biliyorum. Namussuzun teki!"

"Yeterli değil mi?"

"Görünüşe bakılırsa, Amerikan halkı açısından, hayır."

"Hakkımızda peşin hükümlüsünüz. Ben bu seçimin kalk borusu olmasını diliyorum. Herkesin ayağa kalkmasını istiyorum. Ve bunu biz de yapabiliriz; siz ve ben... ve birkaç kişi daha."

"Tarih yazmaktan mı bahsediyorsunuz? Ama tarih denen bir şey yoktur" dedim; kendimce Baron Jacobi'nin teorisini dillendiriyordum. "Olan tek şey, farklı derecede inandırıcı, çeşitli kurgulardır."

"Ne?"

"Demek istediğim şu ki; bugün Garfield'la tarih üzerine eğlenceli bir konuşma yaptık. O beni geçmiş hakkındaki hakikatin gazeteler, mektuplar, günlükler yoluyla öğrenebileceğine ikna etmeye çalıştı. Sonra da, basılı görmeyi istediği bütün yalanlarını *Herald*'a koydurtarak bir bakıma Bay Blaine'in tarihini yazmakta bana yardımcı olmayı teklif etti."

"Ama şimdi siz hakikati biliyorsunuz. Ve doğru her zaman ortaya çıkar."

"Sevgili Nordhoff, bu örnekte, bana anlattıklarınızın doğru olduğunu biliyorum. Ayrıca, siz de hata yapabilirsiniz. Doğrunun her zaman gün ışığına çıkmasına gelince; neden çıksın ki!... Bana göre bu hiçbir zaman olmaz. Çıksa bile, kim bilecek?"

Yirmi

Jamie Bennett'tan bir telgraf aldım: "Blaine haberiniz Conkling'in adaylığını ve Tilden'ın seçilmesini garanti edecek. New York'ta başka bir şey konuşulmuyor. Tebrikler!" John Bigelow'dan aldığım mektup daha da övgü doluydu; sayısız vaatten bahsetmiyorum bile. "Tam bir saat önce, Vali'nin ofisindeydim ve birkaç arkadaşına sizin Blaine hakkındaki şaşırtıcı... daha doğrusu, kesin ifşaatınızı yüksek sesle okuyordu. Vali çok memnun oldu ve sizi övgülere boğdu. İkimiz de biraz üzgünüz aslında; çünkü Bay Blaine'i yenilgiye uğratılması daha kolay bir rakip olarak görüyorduk. Conkling daha dişli birisi; ama en zorluları Bristow. Şansımıza, Mutemetler ondan nefret ediyor; aslında, Chat Arthur birkaç kişiye Bristow'un bir daha asla bir Cumhuriyetçi olarak herhangi bir görev alamayacağını söylemiş. Vali, 'Dostunuz Bay Schuyler'in böyle bir kral-yapıcı olacağını düşünmemiştim' dedi. Elbette, dünyanın Bay Blaine'den öğreneceği daha çok şey var."

Aslında Bigelow bunları bana yazdığında dünyanın hiçbir şeyden haberi yoktu. Ama bugün, 24 Nisan günü, Cumhuriyetçi Parti'nin kuşatılmış devasa varlığı Temsilciler Meclisi'nde ayağa dikildi ve kişisel bir ayrıcalık noktasında, bu varlığın tarihindeki en coşkulu konuşmalardan birini yaptı; ya da herkes böyle söylüyor. Ben bilmiyorum; çünkü azı dişimi çektirmek üzere dişçiye gitmiştim. Bana verdikleri diazot monoksit yüzünden sersem gibiyim hâlâ ve yıllardır Bayan Southworth'un "yamuk" diyeceği kadar çarpılmamış sağ çenemde koca bir şişlik var.

Ama Emma, Nordhoff'la birlikte Capitol'deydi ve o konuşma yapıldıktan sonra ikisi birlikte, sallanan sandalyemin üzerine, daha doğrusu içine tünediğim sırada beni görmeye geldi. Nordhoff hemen masaya çöküp, yarınki *Herald*'da çıkacak yazısını kaleme almaya koyuldu; Emma ise, Nordhoff'tan gelen bir iki havlama eşliğinde, James G. Blaine'in ilahlaşma anını anlattı.

"*Hayranlık vericiydi*, Papa!" Şehrin bu özgün tiyatrosu Emma'yı gerçekten heyecanlandırmıştı.

"Ne konuşmaydı ama!" dedi Nordhoff, yazısını hızla yazmayı sürdürürken.

"Ya Blaine'e ne demeli! Bu kadar coşkulu bir kalabalık görülmemiştir. Herkes oradaydı."

"Ben hariç" diye geveledim şişen çenemin arasından. "Nedeni de..."

"Zavallı Papa! Dişini de sormadım hiç. Ağrıyor mu?"

Diş konusunun üzerinden şöyle bir geçip, Blaine'in performansına döndük yine.

"Sesi titredi. Hatta bir ara ağladı..."

"Bir oyuncu gibi" dedi Nordhoff ve ekledi: "Ama *kötü* bir oyuncu." Eminim, şu anda ağzından çıkanları kağıda da geçiriyordu.

"Beni ikna etti." Ama sonra Emma düşünceye daldı. "Belki, daha doğrusu, ikna etmedi ama hepimizin gönlünü fethetti. Basın locasındaki insanlardan bile alkışlar ve çığlıklar yükseldi; benim de bulunduğum kadınlar bölümünde ise hiç bu kadar mendil sallandığı, bu kadar sevinç naraları atıldığı görülmemiştir herhalde." Emma, tadına vararak, benim taşralı kadınlarımın sevinçlerini açıkça ifade ederken genizden çıkardıkları cırlamayı taklit ediyordu.

"Eminim, muhteşemdi" dedim, bütün gün ağzıma dolan kan ve salyaya rağmen. Dudaklarımı pamukla silsem iyi olacaktı. Nordhoff'a döndüm. "İyi de, Blaine tam olarak neler *söyledi*?"

Nordhoff kalemini bıraktı elinden. "Çok az şey. Basın tarafından yargısız infaz edildiğini iddia etti."

"*Herald*'ın adı geçti mi hiç?" Blaine'in bana gönderme yapıp yapmadığını çok merak ediyordum doğrusu; ama adı ilk benim makalemde ifşa edilmiş olmasına rağmen, Blaine isim vermekten kaçınmış. Ben, korkarım, buna gücendim. Konuşma politik taraftgirlikle ve onların iyi yönetime, Birlik'i kurtaran, köleleri özgür bırakan ve James G. Blaine'i onurlandıran partiye karşı amansız düşmanlıklarıyla ilgiliydi.

"İyi de, benim... bizim yaptığımız suçlamalarla ilgili neler söyledi?" Bu cesur ifşaatın *bütün* meyvesini toplamak istiyordum; ama biraz çabayla, Nordhoff'un da hakkını teslim ettim. "Bu demiryolu şirketleri neden Little Rock ve Fort Smith'in değersiz tahvillerini satın aldılar?"

"Blaine bir mektup okudu." Nordhoff hüzünlü bir ifadeyle gülümsedi.

"Muhteşem de okudu hani!" diye ekledi Emma.

"Kimdenmiş?"

"Union Pacific Demiryolu'nun veznedarından." Nordhoff not defterinin üzerine eğildi. "Demiryolu şirketinin Blaine'e hiçbir şekilde para vermediğini bildiren, 31 Mart tarihli bir mektup."

"Sanki veznedar, Blaine'e başka bir şey yazabilirmiş gibi!..." Kabul etmeliyim ki, adam cesurmuş ve biraz da saf.

Nordhoff'tan bir dizi havlama sesi ve Emma'dan bir itiraz geldi.

"Başka mektuplar da vardı okuduğu. Ama asıl önemli olan nokta şu: Blaine o kadar dobra, o kadar dürüst ki! Tamam, tamam... Afrika tarzında alımlıydı da" diye ekledi Emma sesini alçaltarak. Nordhoff duysun istemiyordu bu son söylediğini; ama zaten Nordhoff yazısına yoğunlaşmıştı.

Korkarım, ne Emma ne de Nordhoff, Bay Blaine'in tam olarak *ne* dediğine ilişkin bir fikir verebilecekti bana; ama ne demişse öyle bir demiş ki, dinleyenlerin gönlünü kazanmış ve eri azından bugünü kurtarmış.

Nordhoff hikâyesini bitirdi ve bir otel görevlisi çağırıp, telgrafını *Herald*'a ulaştırması için Bay Roose'a gönderdi. Sonra Nordhoff hükmünü verdi: "Blaine bu işten yırttı."

"Ve ben yanlış yaptım? Bizim görüş açımızdan?" İtiraf etmeliyim ki, bu ani şöhretin tadını en olmadık ve en kaba biçimde çıkarıyordum. İki hafta boyunca, ülkenin dört bir yanında, Temsilciler Meclisi Eski Başkanı'nın gizli faaliyetlerini ortaya çıkaran kahraman ve korkusuz gazeteci olarak tanınmıştım. Washington'da nereye gitsem, en meşhur insanlar etrafımda toplanıyor ve her dediğimi saygıyla dinliyordu. Son günlerde, iş öyle bir hal almıştı ki, artık kendimden başka kimseyle herhangi bir konuda konuşmak istemiyordum! Ama Blaine'in bugünkü canlı ve tarihsel performansının ardından, artık başrolü Blaine kaptı ve ben gölgede kaldım; en iyi halde, onun güneşi parlarken, pek görünmeyen, ay ışığında ortaya çıkan, solgun bir hortlak haline gelmiştim.

"Bu sadece bir başlangıçtı." Nordhoff, kahredici bazı ifşaatlara giriş olarak, tanıyageldiğim özel yüz ifadesini takındı.

"Dahası da mı var?" Emma meraktan ölüyordu.

"Ah, evet." Şişmiş bir çeneye rağmen esrarengiz bir yüz ifadesi takınmak için elimden geleni yaptım. "Arkası gelecek."

"Aman Tanrım!" Emma artık tam bir Blaine yandaşıydı. Nordhoff'a baktı, ardından bana, sonra tekrar ona baktı; ama ikimiz de onun merakını gidermeye yanaşmadık. Sonra bir komi geldi ve Washington, *Evening Star*'ın bir nüshasını uzattı bana.

"Bu size gönderildiş, efendim."

"Kim göndermiş?" Komiye bir ufaklık uzattım.

"Bilmiyorum, efendim. Öylesine gelmiş. Hepsi bu."

Fay olarak bilinen Bayan Fayette Snead'ın intikamı, Beacon Hill'in "akşam çiyleri ve sislerinin" bir sakini olan, Julia Ward Howe adında birinin, kana susamış "ilahisinde" vahşice kutsanan hızlı bir kılıç darbesi gibi indi.

İsimlerin yerine kullanılmış sayısız asterisk ve boşlukla ve kinaye dolu ifadelerle, P*** d'A***'nın B*** J*** ile romantik bir ilişki yaşadığı, bu arada, uzaklarda, New York'ta, genç bir Amerikalı avukatın bu hoppa *Fransız* kadın tarafından aldatıldığını aklından bile geçirmediği yazıyordu.

Nordhoff, Emma'yla benim Fay'in intikamını ne kadar hafife aldığımızı görünce, şaşırdı. Ona gazyağı işini anlattık. Emma hiç de pişman değildi. "Saçlarının döküleceğini nereden bilebilirdim ki? Demek ki, dökületeği varmış saçlarının. Ona bir şapka göndereceğim." Emma akşam yemeği için giyinmeye gitti. Ben de Nordhoff'u kapıya kadar geçirdim.

"Bir sonraki hamle ne?" diye sordum.

"Henüz delil topluyoruz." O gizemli bakışlarından birini attı.

"Nereden?"

"Ah!" Nordhoff insanı deli eder.

"Bristow'dan mı?"

"Bristow dürüst bir adam. Bu bir gerçek."

"Ama bu başkana, bu partiye pek sadık değil."

"İlkelerine sadık ama."

"*Keşke*!" Yapmacık ya da sahici, ilkelerden cidden bıkmıştım artık.

"Neyse, zamanı gelince öğreneceksiniz; merak etmeyin. Bu akşam düşman kampına yapacağınız ziyaret eğlenceli olacaktır."

"Garfieldları pek düşman gibi göremiyorum. Nihayetinde, benim sadık bir okurum adam."

"İşbirlikçiliğini unutmayın."

Beklenmedik bir biçimde yüzüm kızardı. Garfield'dan hoşlanıyorum ve onu kandırmayı istemem. Ama zamanında bana yalan söyledi, kesinlikle; Blaine'e hakkındaki suçlamaları yanıtlaması için zaman kazandırmamı sağladı. Yine de, ne zaman Garfieldlara yemeğe gitsem ve o bana bir sırrını açmaya kalksa, tedirgin oluyorum... ama bu defa sır falan yok. Bu duygusallığı bırakmalıyım. Aç kurtların arasındayım. Burası Afrika.

Emma ve ben, günbatımında aniden kentin üzerinde patlayan dehşetli bir tropik fırtına yüzünden, yemeğe epey geç katılabildik. Gök gürültüsü ve fırtına, yağmurla karışık şiddetli rüzgâr döşenmemiş yolları balçık denizine çevirmişti; atlar tökezliyor, arabalar kayıyor ve şemsiyeler ters dönüyordu.

Nihayet arabamız Thirteenth Street and First'ün köşesinde durunca, kağıttan oyuncaklar gibi bizi savuran rüzgârdan kendimizi kurtarıp Garfieldların, yörenin kırmızı tuğladan inşa edilmiş, sevimli evlerinden biri olan ikametgâhlarına kendimizi zor attık. Rüzgâr bizi adeta, bir hizmetçinin yarı açık tuttuğu kapıya fırlatmıştı.

Evin içi, ziyaret ettiğimiz öteki evler gibi, hoştu. Girişteki holün solunda, kaçınılmaz olarak kapağı kalkık duran piyanonun bulunduğu oturma odası vardı ve yemek odası arka taraftaydı.

Davetliler oturma odasındaydı henüz; bu oda, Emma'ya göre, "çok sevimli" olan uzun bir çift Çin vazosuyla emsallerinden ayrılıyordu ve Lucretia Garfield kendi zevkinin, her türlü "tong" konusunda bir otorite olduğunu düşündüğü Emma tarafından onaylanmasından gözle görülür bir biçimde mutlu olmuştu.

Bir düzine kadar konuk gelmişti şimdiden; aralarında, kulağımın dibinde ağır aksanlı Fransızca'sıyla gümbür gümbür konuşurken, mor bir müslin otağın ya da çadırın altında, neredeyse patlayacakmış gibi duran korsenin içine sıkıştırılmış dört kocaman memeye benzeyen bir tümsekle manzaramı kapatan, benimle en heyecanlı biçimde flört etmeyi aklına koymuş, korkunç Madam García da vardı.

Kadının cömert ikramlarından bahsederken, birden Washington City'de bulunduğum süre zarfında hiçbir ateşli karşılaşma yaşamadığımı fark ettim. Nordhoff hiçbir işe yaramayacak kadar püriten birisi. Aslında, inceden bir iki araştırma yaptığımda, bunu bir şaka olarak aldı. Korkarım, bu tür şeyler için fazla yaşlı olduğumu düşünüyor. Willard's'taki barda duran garsonlardan biri Ninth Street'teki bir işletmede bana kefil olabileceğini söyledi; ama o sırada yeteri kadar istekli değildim. O tarihten beri, muhtemel rehberim görevden alınmış durumda.

Yörenin spesiyalitesi melez ya da "uçuk sarı" kızlardı ve itiraf edeyim, bir iki kere, sokakta, bir Kongre oturumunda bile insanın baştan çıkarıcı gündüz düşlerine dalmasına neden olan türden, gerçekten şahane görünüşlü melez kızlar gördüğüm oldu. Keşke Jamie Bennett burada olsa da, şu yaşlı amcasına şehri tanıtsa!

Garfield beni odadakilere takdim etti. Garfield'ın parladığı edebiyat akşamlarını organize eden, saraylara layık Horatio King'le en az on kere tanışmıştım. Bu zamana kadar bu Parnasyan* âlemlerden uzak durdum. "Yakın zamanda, Bay Schuyler, yakın zamanda eminiz mutlu bir akşam geçireceğiz" dedi Bay King.

Bu sözler üzerine Madam García ışıl ışıl parlayan, kara gözleriyle bana bir bakış attı ve ekledi: "Onu size getireceğim, Bay King! O da 'bizim önce sanat, önce hayat' tutkumuzu paylaşıyor!" Patlayan "tutku" sözcüğünün rüzgârıyla, Baron Jacobi'ye doğru savruldum; ellerimi kendi ellerinin içine alan Baron, "Düşünebiliyor musunuz, Bay Schuyler, yakında size Baba diye hitap edebileceğim!" dedi.

Lucretia Garfield bu şakayı tatsız buldu ve bunu dile getirdi de. Ama Emma'nın da benim de hoşuna gitti. Söylemeye gerek yok; herkes Fay'i okumuştu.

Emma sakindi. "Bayan Fayette Snead'ın intikamının şık ve gurur okşayıcı olacağını hiç düşünmemiştim zaten!..." Bunları söyledikten sonra Emma, Baron'la birlikte ortadan kaybolurken, ben de Britanya Dışişleri Bakanlığı'nda oldukça önemli bir yer işgal eden bir çiftle, Britanya Elçisi Sir Edward Thornton ve eşiyle karşılaştım. Zach. Chandler da gelmişti; tam tokalaşırken, evin etrafında hâlâ ıslık çalıp gürüldeyen fırtınadan yakayı kurtarıp gelen yeni konukları karşılaması için Garfield çağrıldı.

"Peki, efendim, Bay Blaine'in bugünkü cevabını nasıl buldunuz?" diye sordu Chandler.

"Duymadım. Dişimi çektiriyordum o sırada." Bütün gün elimden bırakmadığım mendilimle dudaklarıma dokundum. "Cevap mı dediniz?" Uyuşturucu gaz kafamı bulandırmıştı; aslında, bütün bu fırtınalı gün ve gece bir düş gibi takılıp kaldı aklımda. "*Bana* cevap verdiği gibi bir duyguya mı kapıldınız?"

"Ah, mütevazılığa gerek yok, efendim. Hatırı sayılır bir karmaşaya neden oldunuz." Chandler başımın üzerinden gülümsedi bana; kırış kırış, kocaman, gri bir yüzü, köpekbalığı gibi bir ağzı ve ölü gözleri vardı. İçişleri Bakanı'nın beni cezbettiğini söyleyemem.

"En azından" diye karşılık verdim, "dostlarımız Belknaplar bir süre birinci sayfayı işgal etmeyecekler."

* Yunanistan'da bir dağ. Mitolojide, şiir etkinlikleriyle bilinir. (ç.n.)

Chandler onaylarcasına başını salladı. "Şükürler olsun; küçük bir hizmet ama takdire şayan."

"Suçlama sürüyor mu?"

"Meclis'i Demokratlar kontrol ettiği için, suçlama sürecek. Elbette, bu yapılanın tamamı yasadışı. Bir kabine üyesini, artık kabinede yer almadığı halde, nasıl suçlar, yargılar ve onun kabine üyeliğini düşürebilirsiniz ki?"

Bu nazik anayasal soruna herhangi bir katkıda bulunmadım; çünkü, Şeytan'ın kendisi gibi, rüzgârın bir darbesi ve gök gürültüsünün bir patlamasıyla James G. Blaine vestiyerden odaya girdi ve kapının yanına dikildi. Garfield, neredeyse bir kucaklama diyebileceğimiz kendi özgün tarzıyla hemen kavradı onu; kahramanı kendi yanına çekerken, çekici Bayan Blaine'i neredeyse görüntüden siliyordu.

Odanın dört bir yanından, yabancıları... ve beni dışında tutmak lazım, alkışlar patladı. Sonra, büyük adam usulca odanın ortasına doğru ilerlerken, komplimanları lütufkâr bir gülümsemeyle karşıladı. Benimle yüz yüze gelince, gülümseme neşeyle karışık bir komplocu ifadeye büründü.

"Bay Schuyler, şu ana kadar, bu sabah yalnızca size hitap ettiğimi biliyor olmalısınız. Evet, efendim, doğrudan size. Orada dinleyiciler locasında sizi ilk gördüğüm andan itibaren, kendi kendime, yukarıda oturmuş, kuşkulu gözlerle bana bakan Bay Schuyler'i ikna edemezsem, politikaya burada nokta koyup Kennebec'e dönerim daha iyi dedim. Böylece..." Gösterişli bir ara verdi. "Ne düşünüyorsunuz? Bana hiç su katılmamış gerçeği söyleyin."

"Su katılmamış gerçek şu ki, efendim, dinleyiciler arasında değil, dışçideydim bugün."

"O siz *değil* miydiniz?" Fiyakalı yalanı ortaya çıkan Blaine fiyakalı bir biçimde karşılık verdi. "Demek ben bütün içtenliğimle sizin ikizinize, sahte bir Charles Schermerhorn Schuyler'e hitap ettim ha!"

"Ama herkesin anlattığına göre, konuşmanız hiçbir biçimde sahte falan değil, tam bir som altınmış!"

İlk kez Blaine bana gerçekten neşeli ve ilgili bir bakış attı; kendi performanslarından memnun olduğu gayet açıktı ve hiçbir şey, inandırıcılığı pahasına bile olsa, onu sanatının takdir edilmesi kadar mutlu edemezdi. Gayet doğal olarak Blaine, ülkenin ihtiyacı olan (ve layık olduğu) kişiydi. Her halükârda, bugüne bakılırsa,

sanki Blaine, en azından Cumhuriyetçilerin başkan adayı olarak, ülke gündemine oturacak gibi görünüyordu.

Garfield kendini çok zinde hissediyordu. Beni bir kenara çekti, güzel mavi gözlerini üzerime dikti ve alçak bir sesle, "Bizi kurtardınız" dedi.

"Abartıyorsunuz, General." Huzursuz olmuştum; bu hak etmediğim ve tehlikeli (benim için) övgüyü birileri duysun istemiyordum.

"Hayır. Makaleniz son derece dengeliydi. Siz kulaktan kulağa fısıldanan suçlamaları tekrarladınız ve böylece, her şeyin gün ışığına çıkmasıyla, Bay Blaine, adına sürülen lekeyi temizlemek için düşmanlarına cevap verme imkânı buldu."

"Ama temizleyebildi mi?" Ters ve sinirliydim. Kullanılmaktan hoşlanmayanlardandım ben.

"Herkes tatmin olmuştur. Elbette, inatçı partizanlar ikna olmayacaktır; ama şimdi duydum ben de: *The Nation,* Bay Blaine'i destekleyecekmiş ve bütün bunlar bugünkü konuşmanın bir eseri." Garfield sanırım benim, ülkenin en bilgili ve erdemli gazetesi olan ama hata yapma hususunda da hiçbirinden aşağı kalmayan *The Nation* haberinden etkileneceğimi düşündü.

"Meselenin kapandığı kanısında mısınız?" Nordhoff'un esrarengiz yüzünü hatırlayarak, sahiden merak ediyordum. "Bay Blaine ve demiryolu şirketleri hakkında artık ifşaatlar olmayacak mı yani?"

"O kapanmış bir konu." Garfield empati kuruyordu. "Ah, evet, Meclis'te Demokratlar arasında, bir soruşturma açılması yönünde bazı konuşmalar geçiyor; ama fazla ileri gitmeyecekler. Bu bir sözdür. Bugünden tezi yok, beni bu sırtımdaki kamburdan kurtaracaklar."

Yemekte Bayan Blaine'in yanına oturdum. Gayet doğal olarak, biraz huysuzluk yaptı; ama ben de, onu tarafsızlığıma inandırana kadar elimden geleni ardıma koymadım. Bu tezgâhtan haberi olduğunu sanmıyorum. Eğer varsa, o da kocası kadar iyi bir oyuncu doğrusu. Her neyse; Blaine meselesinden hiç bahsetmedik. Başka konularla ilgilendik. Uzun uzun bana General'e ve eşi Bayan Grant'a olan hayranlığından söz etmiş olsa da, anlattığı bazı hikâyelerde alaycı bir yan da vardı. Ama zaten Grant hiç de gizlemeye gerek görmeden, Blaine'in rakibi ve azılı düşmanı Conkling'i destekliyordu.

"Biliyorum, insanlar General Grant'ın sessizliğinden şikâyet ediyor; ama size şunu söyleyeyim ki, bazen gerçekten konuşmasındansa böylesi daha iyi oluyor. Evvelki gün akşam yemeğinde onun yanında oturuyordum ve Bay Schuyler, inanın bana, üç saat hiç durmadan kendisi hakkında konuştu. Ülkenin ne kadar kadir kıymet bilmez olduğundan, her zaman nasıl yanlış giden şeylerin sorumluluğunu üstlendiğinden ve gazetelerin, Güney'i destekleyen yazılar yazdıkları için vatana ihanet suçu işledikleri savaş zamanında bile, her zaman nasıl kendisine karşı olduğundan ve Britanyalıların ülkelerini kurtardığı için Marlborough ve Wellington'a ne kadar çok para ve mülk verdiğinden, halbuki onun biz Amerikalılardan hiçbir zaman istemediği bir meslek dışında hiçbir şey almadığından dem vurdu. Azarlama gibi bir şeydi."

Bayan Blaine yine bana yakın zamanda Emma'yla geçirdikleri bir günden söz etti. Her şeyi biliyormuş gibi yaptım; ama Emma yine şaşırtmıştı beni. Görünüşe bakılırsa, Beyaz Saray'daki akşam yemeğine kadar Emma, Bayan Grant'la *iki kere* karşılaşmıştı. İlk ziyareti, bana sarf ettiği şu sözlerden hatırlıyorum: "Şehrin bütün hanımları, çay içmek için toplanmış ve hepsi çok sıkıcı!"

Ama Emma, Bayan Grant'la Bayan Fish'in evinde evvelki gün de karşılaşmış. Bayan Blaine de ordaymış ve Emma'yı yere göğe sığdıramıyor. "O Washington'ın aylardır gördüğü en güzel kadın. Ve ne kadar da sabırlı! Bayan Grant sürekli, Paris ve Beyaz Saray'dan ayrıldıktan sonra dünya turuna çıktıklarında o ve 'Ulys'inin mutlaka ziyaret etmesi gereken yerler hakkında sorular sorup başının etini yedi."

Emma'ya Fishlerdeki çay partisini sordum. Gerçekten şaşırmış gibi baktı yüzüme. "Ama o parti hakkında her şeyi sana anlattım. Yoksa, anlatmadım mı?"

"Tek bir kelime etmedin. Ayrıca, Hiram Apgar'ın karısının kuzeninin evine davet edilmeyi beklerken sabır taşımın nasıl çatladığını biliyorsun!"

Emma hiçbir şey kaçırmadığım konusunda beni temin etti. Ona göre, Julie Fish nazik, donuk, Apgaryan biriydi. Bay Fish'i görmemiş zaten; yokmuş. Bayan Grant'a gelince, "Ah, beni bir kenara çekti ve sol gözünü sol gözüme, sağ gözünü de sağ gözüme dikip uzun uzun baktı yüzüme ve 'Annem bir zamanlar Batı'da bir yerde, Albay Aaron Burr'ın ordusunun bir kısmıyla bir kulübede bir gece geçirmiş. Ve bana hepsinin *gerçek* birer beyefendi olduğunu

söyledi' dedi. Neden bunu öğrenmem gerektiği hissine kapıldı bilmiyorum doğrusu. Elbette, sen bir zamanlar Albay Burr'la çalışmıştın; ama öyle olsa bile..."

Şurası kesin ki, Emma'yla birbirimize tam olarak güvenmiyoruz. Önemli ya da önemsiz, hayatındaki her ayrıntıyı bana anlatmadığında neden kırıldığımı bilemiyorum; gelgelelim, ben de kendimle ilgili en önemli tek gerçeği, söylentilere göre, merhum Başkan Martin Van Buren gibi, benim de Albay Burr'ın gayri meşru oğlu olduğum gerçeğini ondan sakladım. *Conversations with Aaron Burr* [Aaron Burr'la Konuşmalar] adlı kitabım yayımlandı; ama Albay'la aramda mesleki ilişki dışında bir ilişki olduğunu hiçbir zaman ima dahi etmedim.

Yemek sonrası konuşma: Amerikalı beyefendiler yüzüne karşı Blaine'e bol bol övgüler yağdırdılar; Britanya Elçisi rahatsız olmuş ve Baron Jacobi korkmuş görünüyordu. Emin değilim ama, ben gecenin geç saatlerinde bunları yazarken, sanırım Atlantic'in tellerinden Balkan zekâsının ürünü şifreli mesajlar geçiyor.

Antikaların Blaine'e olan öfkesini hatırlayarak, Konfederasyon'un bütün subaylarına medeni hakları iade edilirken neden Jefferson Davis'e bu denli amansız bir düşmanlık beslediğini sordum.

"Andersonville, Bay Schuyler." Kara gözlerini kısmıştı. "Binlerce adamımız o kampta öldü ve bütün bunların nedeni Davis'ti. Savaş esirlerine yapılanları biliyordu. Ama kılını kıpırdatmadı."

"Ama kuşkusuz ötekilerin sorumluluğu daha da fazlaydı."

"Davis, Konfederasyon'un başkanı olarak, ölüm kalım kararı verme hakkına sahipti. Ve o, kahramanlarımız için ölümü seçti." Blaine'in gırtlağının gerisinde biriken balgamın neden olduğu hırıltıdan ve göğüs kafesinin içindeki derin uğultudan, başkanlık kampanyasında önemli yer tutacak bir temayı dinlemekte olduğumu çıkardım; Kuzey'in Güney'e düşmanlığı üzerine oynayacak, savaş tutkularını canlı tutmak için sözde kanlı gömleği yükseklerde dalgalandıracaktı.

Blaine yine bana, Kongre'deki Demokratların Savaş Bakanlığı'nın ödeneklerini reddetmekten suçlu bulunacağını söyledi; hep çıbanbaşı olan Kızılderili kabilelerin saldırılarından Batılı yerleşimcileri koruyan Sınır Ordusu için bu özellikle acı vericiydi.

Hanımefendilerle bir araya gelince, Blaine doğrudan Emma'nın yanına gitti.

"En azından *sizi* gayet açık ve net bir şekilde gördüm dinleyiciler locasında!"

"Ve hiç kuşkusuz, sesimi de *duydunuz* öyleyse, hançerem yırtılırcasına çığlıklar atarken." Emma gözde Afrika şefinin huzurunda ışıl ışıl parlıyordu.

"Ondan hoşlandım, Papa" dedi Emma. "Ama tam bir hergele!"

"Napolyon da öyleydi... Birincisi *ve* Üçüncüsü. Zaten dünya da hergeleler için yaratılmış, öyle değil mi? Onlar kesinlikle, her zaman dünyayı gönüllerince döndürmeyi biliyorlar."

"Korkarım, burada çok uzun kaldık. Gözlerimin önünde, Afrikalı olup çıkıyorsun."

"Ben *doğuştan* Afrikalıyım, Papa. Daha şimdiden burnuma bir kemik geçirdim ve insan eti yemeye başladım." Bu önemli noktayı belirttikten sonra, Emma yatağına çekildi.

Çenemdeki şişlik inmişti; ama en iğrenç biçimde kan sızıntısı sürüyordu. Yaşlı bedenlerin şifa bulması uzun zaman alıyor.

Yirmi Bir

Philadelphia, 10 Mayıs'ı 11 Mayıs'a bağlayan gece. O kadar bitkinim ki, muhtemelen birkaç sözcükten fazla yazamayacağım. Emma da yorgun ve otelin öbür ucundaki odasına çekildi erkenden. Süit bulamadığımız yetmezmiş gibi, Bryant'ın *Evening Post* adına bizim için odalar talep eden bir dizi telgrafı olmasaydı, geceyi sokakta geçirebilirdik aslında; çünkü Yüzüncü Yıl Sergisi bu sabah açıldı ve şehirde bir tane bile boş oda yok. Şimdi fark ediyorum ki, bu türden bir gazetecilik için çok yaşlıyım; ama başkasının eline bakan biri olarak da nereye gideceğimi ya da ne yapacağımı seçebilecek bir konumda değilim.

Bu benim ilk Philadelphia ziyaretim olsa da, burada cumhuriyetin eski başkentiyle ilgili ilk izlenimlerimi yazmak niyetinde *değilim*; sadece diyeceğim şu ki, kentin her ne erdemi varsa, kent merkezini oraya buraya bağlanmış atların ve arabaların, kalabalık kaldırımların ve hıncahınç dolu restoranların sebep olduğu bir kâbusa çevirmiş birkaç yüz bin ziyaretçi tarafından onlar da görünmez kılınmış.

Uykusuz geçen bir gecenin ardından (otelimizin duvarları fuarda yer alan Japon pavyonundakiler gibi kağıttan yapılmış olmalı), birkaç hane içi gürültülü kavgayı saymazsak, neşeli balgam çıkarma ve tükürme, esneme ve geğirme sesleri arasında şafakta uyandık.

Emma'yla otelin restoranında buluştuk kahvaltı için; ama orada bula bula o kavgacıları, balgamcıları, tükürükçüleri, esnemecileri ve geğiricileri bulduk. Boş midelerimiz ve gergin sinirlerimizle, ılık havada çiseleyen yağmurun altında yürüyerek, şehri iki yüz dönümlük bir araziye baştan sona yeni bir kentin inşa edildiği Fairmount Park'la birleştiren, yeni üç demiryolu hattından birinin istasyonuna geldik. Otuz sekiz yabancı millet, Birlik'in çeşitli eyaletleri gibi, kendi karakteristik binalarını dikmiş. Özel inşa edilmiş bir demiryolu hattı da Fuar'ı çepeçevre dolaşıyor. Bu... Hayır! Bütün bunları *Evening Post*'a saklayacağım.

Sabah saat sekiz civarında, bulutlar aralandı, güneş yüzünü gösterdi ve biz, "onur konukları" için ayrılmış özel vagonda oturacak bir yer bulabildik. Her türlü belgeyle donatılmıştım; ülkenin en

seçkin gazetesinin temsilcisine yakışacak şekilde, Emma'yla ikimize her yerde en iyi imkânlar sunuluyordu.

"Tıpkı Paris Sergisi gibi." Emma yeni egzotik binaları görünce sevindi. Birçoğu *kelimenin tam anlamıyla* egzotikti; örneğin, Japonların, Türklerin, Tunusluların yaptığı binalar. Başkaydılar; çünkü en son mimari tarzı temsil ediyorlardı.

Onur konuklarının, erkenden gelmiş ve turnikelerin önünde kuyruklara doluşmuş binlerce insanın arasından sıvışma izni vardı. Biz seçilmiş azınlık (azınlık dediysem, dört bin kişi olduğumuz ortaya çıktı sonra) Ana Bina'nın güney kapısına davet edildik. Burada her birimize, Grand Plaza'nın karşı ucunda yer alan Memorial Hall'ün önündeki oturma düzenini gösteren birer plan verildi. Emma'yla ben, Bryant sayesinde, başkan ve maiyetinin tam arkasına yerleştirilmiştik.

Ana Bina yirmi üç dönümlük bir alana inşa edilmişti ve bu camdan binanın yaklaşık 70 metre uzunluğunda bir merkez sahını vardı. Kaidelerdeki –ve elbette sergilerde– dev emperyal kartallar olmasa, kendinizi dünyanın en büyük demiryolu istasyonunda sanırdınız.

Dört bin onur konuğu ahbapla birlikte kuzey kapısından Ana Bina'yı terk ettik. Hemen ileride, üzerine dev bir orkestra ve koronun yerleştiği, büyük bir platform yükseliyordu. Platformun ötesinde de, devasa Memorial Hall'e kadar uzanan, sakız gibi yapışkan bir kırmızı toprak denizinden ibaret, Grand Plaza dedikleri alan yer alıyordu. Burada, saygın konukların oturması için, üzeri kilometrelerce kırmızı, beyaz ve mavi kumaşla kaplanmış ve ağaçtan yapılmış tribünler vardı.

Plazanın ortasında bulunan iki dev heykel çirkin bir görüntü oluşturuyordu (*Post* için yazarken daha nazik olacağım). Bu heykellerin her biri, kendisinden biraz küçük bir atın yanında dikilen bir "Amazon"u temsil ediyordu. Emma hayvanların at değil, büyük köpekler olduğunu düşünüyor. Pegasus muymuş, Cerberus muymuş, neymiş.

Yerlerimizi bulduktan hemen sonra orkestra çalmaya başladı ve halk meydana alındı. Söylendiğine göre, iki yüz bin kişi vardı Grand Plaza'da. Elbette, hatırı sayılır bir kalabalıktı bu. Memnuniyetle gördüm ki, iki çirkin heykel çok geçmeden, Pegasus'un sırtına ve kanatlarına, Amazon'un geniş omuzlarına ve kalın kafasına tüneyen bir düzine oğlan çocuğu sayesinde görünmez oldu.

Onur konukları denen topluluk o kadar seçkindi ki, sormayın! Emma'yla ikimiz en değerli bir saatimizi fuara gelen taşralılar gibi aval aval etrafa bakarak geçirdik. Washington City'den gelen bütün diplomatik zevat alandaydı; hepsi kordonları, şeritleri ve nişanlarıyla ışıl ışıl yanıyordu. Baron Jacobi'nin giysisi Macarlarınkini andırıyordu biraz. Elindeki kürk şapkayı sallayarak Emma'yı selamladı Baron. Sırbistan adına kendi kıyafetini icat ettiği kanaatine vardık biz.

Yüksek Mahkeme'nin yargıçları, Kongre liderleri, üst rutbeli general ve amiraller, hepsi büyük tribünde yerlerini almıştı. Neredeyse hepsi diyelim. En mühim şahsiyetler, geriye kalan bizler rahatça yerlerimize oturana ve kalabalık az çok sakinleşip beklemeye başlayana kadar teşrif etmediler.

"Tıpkı tiyatro gibi!" Emma şahane vakit geçiriyordu. Özellikle, bazı askeri marşların ("Marching Through Georgia" *değil*) yarattığı gerilim eşliğinde, General William Tecumseh Sherman'ın dimdik görüntüsü ortaya çıktığında. Islıklar ve tezahüratlar arasında General boş duran başkanlık locasına yürüdü. Birçok savaşçımız ve devlet adamımız gibi (en azından cumhuriyetin ilk günlerindekiler gibi), Sherman kızıl saçlıydı. Sonra General Philip Sheridan alkışlandı. O da frak giymiş, güler yüzlü bir adamdı. Yanımda oturan adama (Pennsylvania Yüksek Mahkemesi'nin bir üyesiydi) bir sivili gösterip kim olduğunu sordum. "O, Hazine Bakanı Bay Bristow." Bilgi kaynağım belli ki Cumhuriyetçi bir mutemetti; alkışlamadı.

Bristow'a yönelen alkışlar hemen öyle çarçabuk yükselmedi (görünüşte dikkat çekici biri değildi; ama sanki eşsiz bir kaderin kendisine biçtiği rolden eminmiş gibi dimdik duruyordu). Meşhur savaşçıların tersine onun görünüşüne halkın aşina olmadığını gayet iyi bildiğinden, bizim bulunduğumuz büyük tribünün önünde durdu ve artık siyah Pazar giysileri içindeki erkekler ve parlak şapkalı kadınlar tarafından tamamen doldurulmuş, çamur içindeki koca meydanda ismi ağızdan ağıza dolaşana kadar bekledi.

Anbean Bristow adı giderek daha yüksek sesle kulaktan kulağa yayılırken, en yakınındakilerden birinin başlattığı alkış suya atılan taşın dalgaları gibi yayıldıkça yayıldı, alkış sesleri yükseldikçe yükseldi ve yüzünü –onun olacak halkına– dönüp, şapkasını çıkarıp, eğilerek halkı selamlayana ve sonra Kabine'nin geriye kalan üyelerinin yanındaki yerine oturana kadar sürdü bu alkışlar. Emma eğ-

leniyordu. "Öteki kabine üyeleri hiç de memnun görünmüyor. Bay Fish'e bak. Neredeyse uyuyacak!"

"Seçim yılında, bütün politikacılar zaferi düşler."

Sonra James G. Blaine, kalabalığın dizginlerinden boşalacak bir vahşi at gibi zar zor zapt ettiği çığlıkları, bağırış çağırışları arasında girdi Grand Plaza'ya. Önce sola, sonra sağa dönerken elindeki şapkasını sallıyordu; eğilip selamladı halkı ve dişlerinin arasından sırıttı. Halkla arasında güçlü bir bağ olduğundan zerre kadar kuşkusu yoktu.

"Beyaz Saray'ı vurguncunun birine satar bu adam" dedim Emma'ya doğru dönüp. "Parayı da cebine atar ve halk hâlâ sever onu." Bu adamın cüretine hayranım.

"Çünkü onlardan biri o da. Eğer cesaretleri olsa, onlar da aynısını yapacak; ama cesaret edemiyorlar çünkü yakalanacaklarını biliyorlar ve onun *asla* yakalanmadığını da!..." Emma, Blaine için çığlıklar atarken nefessiz kalmıştı. Baron Jacobi'yi gördüm; neşeli bir yüz ifadesiyle Emma'yı izliyordu. Ayrıca, aynı ifadeyle, bu olağanüstü gösteriyi seyreden bana bakıyordu.

Blaine büyük tribüne doğru yürürken, insan kalabalığı neredeyse yutuyordu onu; ama maviler içindeki askerler çabucak bir kordon oluşturup kalabalığı geriye iteliediler.

Ardından yanında imparatoriçesiyle, Brezilya İmparatoru Dom Pedro göründü. Bu egzantrik beyefendi bir süre Washington'da tebdili kıyafet dolaşmış; herhangi bir subay en ufak bir açık verip onu tanıyacak olsa küplere biniyormuş. Ayrıca, dünyanın en geniş cengelinin hükümdarına layık bir tavır görmediğinde daha da fena öfkeleniyormuş.

Bugün Dom Pedro gayet göze batıyordu ve yarattığı havadan oldukça hoşlandığı belliydi. Eğiliyor, gülümsüyor, el sallıyordu ve beyaz bıyığı ve keçi sakalıyla III. Napolyon'un daha yaşlı bir kopyası gibiydi. Dom Pedro, Sergi'deki tek yabancı devlet başkanı olduğundan, gelişi kalabalığı ziyadesiyle mutlu etmişti. Eğlenmesini biliyor Dom Pedro; bilimden hoşlanıyor ve gününün büyük bir bölümünü birbirinden kilometrelerce uzak iki insanın konuşmasını mümkün kılan, telefon dedikleri yeni bir icadı dinleyerek geçiriyormuş. "Bu konuşuyor!" diye bağırıp duruyormuş etrafına.

Bir süre sonra, Bay Theodore Thomas'ın orkestrası *on üçüncü* yüzyıldan kalma milli marşlarla kafamızı ütülemeye başladı. Orkestranın sesi çok yüksekti ve bana aynı sabah hem Arjantin'in

"Marcha de la República"sını hem de Avusturya'nın "Gott erhalte Franz der Kaiser"ini dinleterek ruhumu terbiye ettiler. Yurtsever coşkudan böylesine bitkin düşmüşken, Şef Thomas'ın yeniden olağanüstü bir çaba gösterip Richard Wagner'in bugün için özel olarak bestelediği bir "Inaugural March" çalmasını beklemiyorduk doğrusu.

"Şaşırtıcı!" diye mırıldandı Emma. "Amerikalı besteci yok mu?"

"Bu kadar iyisi yok besbelli." Yeni müzikten hoşlanan biri olarak, Yüzüncü Yıl Komitesi'nin yerel bir güzel şarkıcı yerine bu işi Wagner'e vermesini, cesurca olması bir yana, son derece akıllıca buldum. Emma, Offenbach'ı tercih ederdi.

Wagner'in marşının başlamasıyla birlikte Başkan ve maiyeti de göründü. Fransız borularının sesleri arasında Başkan, kolunda Bayan Grant'la yaklaştı. Müzik sürerken, iki küçük insan ve maiyeti tam aşağımızdaki büyük locada yerini aldı. Başkan'ın müzik eşliğinde gelişine, öteki büyük adamlara bahş edildiği türden coşkulu alkışların ondan esirgenmesine biraz şaşırdım açıkçası. Çok geçmeden farkına vardım ki, bu şamatayı her kim planlamışsa, ne yaptığını gayet iyi biliyormuş.

Az sonra, orkestra susmuş, Başkan ve maiyeti yerini almıştı ki, bir rahip ayağa kalktı ve rahiplerin hep yaptığı gibi, müthiş uzun bir konuşma sundu. Bu mübarek zat barışı, ticareti ve Tanrı'yı seviyordu; hem de bu sıralamayla. Rahip oturunca koro bu kez yüksek sesle bir ilahi seslendirerek canımıza okudu; ilahinin sözleri, Amerika'nın geleceğinin parlak olacağına körü körüne inanan Amerikalı şair J. G. Whittier tarafından bugünün şerefine özel olarak yazılmıştı.

Ardından Yüzüncü Yıl Komitesi'nin başkanı, bence, her şeyi hükümete havale eden bir konuşma yaptı; bu konuşma bir general tarafından layıkıyla uzun uzun alkışlandı. Sonra da, Bay Sidney Lanier adlı birinden *Cantata* adlı çok uzun bir şiir dinlemeye mecbur edildik. O kadar berbat okundu ki bu uzun şiir, benden başka kimse sözlerini anlamamıştır. Belli bir akustik garabet yüzünden, her satırı duydum. Gayet doğal olarak, şair, Birleşik Devletler'i övmüştü. O da iyi bir gelecek umut ediyordu. "Sonunda Amerikalı şairlerimiz de oldu" dedim Emma'ya. Emma iç geçirdi.

Artık öğle vakti yaklaşıyordu. Hepimiz kızgın güneşten, hep birlikte üzerimize abanan bu kadar seçkin insanın kokusundan, amansız müzik, şiir ve söylevlerden yılmaya başlamıştık.

Sonra alkışçı general (ismini almalı bu adamın; olayların sırasını yanlış yazmışım) konuştu uzunca; kalabalığa Başkan'ı takdim ederek bitirdi konuşmasını.

General Grant ayağa kalktı. Başkan'ın locasının tam üzerinde olan oturduğumuz yerden, Başkan'ın sırtını mükemmel görüyorduk. Başkan yavaş adımlarla kürsüye ilerledi. Bu, diye düşündüm, bütün bundan önceki eğlenceli gösterileri gölgede bırakacak bir andı.

Bir elinde yapacağı konuşmanın metnini tutan Grant artık kalabalığın kendisini tamamen görebileceği bir yerdeydi. Bekledi Başkan; doğrudan ileriye baktı. Bekledi. Ama kalabalıktan hiç ama hiç ses çıkmadı; yalnızca sessizlik, Vicksburg ve Shiloh'un kahramanı için, Birlik'in kurtarıcısı için, Amerika Birleşik Devletleri'nin iki kere seçilmiş başkanı için mutlak bir ölüm sessizliği çökmüştü alana.

Bayan Grant'ın aniden yanındaki kişiye döndüğünü fark ettim; yandan ve uzaktan gördüğüm halde kadının yüzündeki panik ifadesini seçebiliyordum.

Uzun ve sıkıcı dakikalar boyunca Başkan sadece ayakta dikildi kürsüde, elinde konuşmasıyla. Nihayet, biri sevgi nidası koyverdi. Sonra bir ikinci sevgi çığlığı yükseldi. Ama durumu daha da kötüleştirdi bu; çünkü ardından hiçbir ses takip etmedi onu.

Sonunda, ahenkli ve asaletli bir ses tonuyla, General Grant, neyse ki kısa olan, konuşmasını okudu. Daha da mütevazı bir havada, kendini beğenmiş bu topraklarda pek duyulmayan bir ses tonuyla konuştu. "Yaptıklarımızla gururlanırken, daha fazlasını yapmadığımız için pişmanlık duyuyoruz." Bu makul duygunun, dinleyicilerini rahatsız etmiş olabileceğini düşünüyorum (efendilerin kendi methiyelerini şakımasına alışıktır onlar); çünkü Başkan konuşmasını bitirdiğinde, başlangıçta karşılaştığı sessizliğin yerini şimdi birkaç kişinin çığlığı, ıslığı ve yuh sesleri almıştı.

Emma şaşkınlık içinde baktı yüzüme. "Bunlar ona karşı mı artık?"

"Öyle görünüyor."

"Ama ben onun kahramanları olduğunu düşünüyordum."

"Burada uzun süre kimse kahraman olarak kalmaz. Umut edelim de, kahramanlık sırası Vali Tilden'a gelmiş olsun."

Biz aramızda konuşurken, yerine geçmek üzere kalabalığa sırtını döndüğü sırada Grant'ın yüzünden küçük bir gülücüğün gelip

geçtiğini gördüm. Seçkin konukların çoğu onu alkışlıyordu. Aslında, Brezilya İmparatoru şapkasını eline almış, bir kovboy gibi başının üzerinde sallıyordu. Ne var ki, Grant'ın yüzündeki kasvet dostlarının alkışıyla silinip gitmedi. Şu anda, bir zamanlar kendisine tapan halkı kaybettiği acı gerçeğinin kanıtı konmuştu önüne ve görevi sürdürebileceğine ilişkin taşıdığı umut kırıntısı da yok olup gitmişti.

Bu arada, yüz pare top atışı yapıldı ve orkestrayla koronun kulakları sağır eden "Haleluya!" nidaları eşliğinde, dev bir Amerikan bayrağı meydanın ortasındaki direğe çekildi. Sonra her şey bitti.

Başkan ve maiyetinin arkasından hepimiz, en az Ana Bina kadar büyük Makine Salonu'na geçtik. Salonun ortasında, Corliss motoru denen çok kocaman bir şey vardı. Bu makinenin ne işe yaradığını henüz kestirebilmiş değildim (şükürler olsun ki, fuarın müdürleri biz gazetecilere çeşitli sergiler hakkında ayrıntılı bilgiler veriyorlardı) ama bu çifte motorun boyutunun çok etkileyici olduğunu söylemeliyim. Yaklaşık altı insan boyundaki bu makine siyah, parlak bir metalden yapılmış.

Makinenin yerleştirildiği platformun üzerinde, General Grant, kolunda Brezilya İmparatoriçesi, kendileri için hazırlanan yere doğru ilerlerken, arkalarından Brezilya İmparatoru'nun kolundaki Bayan Grant geliyordu. Bayan Grant çok kederli görünüyordu. General Grant, her zamanki gibi, renk vermiyordu ve içine kapanmıştı.

Brezilya İmparatoru biraz çılgınca ama kesinlikle akılsızca, hiç gerek yokken, rahatsız edici bir biçimde kalabalığın Başkan'ı değil de kendisini alkışladığını vurgularcasına, şapkasını havada sallamayı sürdürüyordu.

Bir fuar yetkilisinin verdiği işaret üzerine Başkan ve İmparatoriçe o... ne desem ki... küçücük mekanik zımbırtıya doğru yürüdü. Başkan nazikçe İmparatoriçe'ye döndü, ona bir şeyler söyledi ve o da çok kararlı bir şekilde bir valfı itti. Dev makine etkileyici bir biçimde çalışmaya ve birbiriyle alakasız gibi duran bir sürü parça ana makinenin etrafında hareket etmeye başladı. Bu daha çok tezahüratın ve alkışın yanı sıra, İmparator'un şapkasını daha fazla sallamasına ve Bayan Grant'ın yüzünü daha fazla asmasına neden oldu.

Sonra, bir mekanik ya da "otomatik" (yeni sözcük bu) kıyıdan çekilen deniz gibi, önce –biz– seçkin konuklar, sonra da seçilmişler, mutevazı binlere ve aynı zamanda, Pennsylvania Eyalet Bina-

sı'nın yanında boş gözlerle etrafa bakan Bay ve Bayan William Sanford'a katılmak üzere binayı terk etti.

Denise ve Emma birbirinden on yıl ayrı kalmış iki kız kardeş gibi kucaklaştı. Sanford ve ben tokalaştık; birbirimiz için beslediğimiz tatsız duygular hanımefendiler sayesinde dışa vurulmuyordu. Belli ki, Sanfordlar da bizim büyük tribündeymiş.

"Sizi gördük ve ben sürekli el salladım; ama siz hiç sağ tarafa bakmadınız!" Denise koluma girdi; öbüründe de Emma vardı. Sanford bizi Les Trois Frères'e götürdü; bu yer Paris'teki meşhur restoranın bir kopyasıydı.

"Birinci sınıf Provençal mutfağı olduğunu duydum." Sanford, nerede olursa olsun en iyi ne varsa her zaman bilir.

"Bu sarmısak demektir ki, ben severim" dedi Denise, hanımefendilik taslamaksızın.

"Ve elbette yermantarı... Bayılırım!" dedim oldukça iştahlı bir tonda; çünkü henüz kahvaltı yapmamıştık.

"Ama mantarlar Dordogne'dan" dedi Sanford. Beni kızdırmak istiyordu ve başardı da.

Restoran şimdiden dolmuştu; ama Sanford'un fısıltıyla söylediği birkaç söz, otel müdürünün Emma'ya doğru dönmesini sağladı. Hızlı bir *Midi* Fransızca'yla, çoktan beri hayranı olduğu, kendi memleketinden bir hanımefendi olarak onu memnuniyetle ağırlayacağını söyledi adam. Emma şükranlarını bildirdi. Geriye kalan bizler açtık; yiyecekler nefisti ama dudak uçuklatacak kadar da pahalıydı.

Sanfordlara nerede kaldıklarını sordum. "Arabada" dedi Bay Sanford, sanki bilmek zorundaymışım gibi. Neyi kastettiğini anlamam biraz zaman aldı. Kalabalık kentte kalacak uygun bir yer bulamayan belli sayıdaki diğer zevat gibi Sanfordlar da kendi özel vagonlarında uyumayı tercih etmişler. "Doğruca Broad Street İstasyonu'na gidin; bizi orada bulursunuz" dedi Denise. "U. S. Mail vagonunun yanındaki."

Gerçekten gittik istasyona; ama bilinçli olarak, bir akşam davetine uygun giyinerek. ("Senatör Conkling için küçük bir akşam yemeği veriyoruz" dedi Sanford. "İkiniz de mutlaka gelmelisiniz.") Yan hatlardan birinde, Sanfordların parlak, son derece süslü, özel vagonunu bulduk.

"Çok garip. Bir demiryolu istasyonunda akşam yemeği..." Emma'nın çok hoşuna gitmişti; ayrıca Denise'i tekrar görmekten de

hoşnuttu. Ben de. Ve ikimiz de onu beklenmedik bir biçimde mutlu ve ışıltılı bulduk.

Kendimizi biraz garip hissederek, özel vagonun uzun, dar (başka nasıl olsun ki?) salonunda ilerledik. Bir düzine konuk şimdiden yerini almıştı. Ama Senatör Conkling aralarında değildi.

"Bizi öksüz bıraktı." Sanford sakindi. "Onuruna verilen bir davet varmış bu gece ve Başkan'ın oraya gitmesi gerekiyormuş."

"Bunu da atlatırız." Denise, elini Emma'nın beline dolayarak konukları karşıladı. Sanford aynı şeyi benim için yapmadı. Beyler daha çok Madam Restell'in tarzını yansıtırken, hanımlar Bayan Paran Stevens'ın tarzına yakındı ve bu da onların Bayan Astor'dakilerden daha bakımlı oldukları ama Bayan Belmont'takiler kadar ışıltılı olmadıkları anlamına geliyordu.

İki siyahi kahya tarafından gayet iyi ağırlandık ve vagonun küçük mutfağından –locası da denebilir– şaşırtıcı derecede usta işi yemekler çıktı. Trenle gidilecek bir yer olduğunda ara sıra kullanılan bir şey olduğunu bilmeseniz, kendinizi rahatlıkla, özel olarak tasarlanmış bir New York oturma odasında sanırdınız.

Yemekte yanımda oturan hanım iriyarı, biraz yaşlıca ve kaba saba görünüşlü biriydi; ama güzel gözleri ve bülbül gibi sesiyle sanki bir yerlerden tanıdık geliyordu. Büyük bir zevkle Sergi'den bahsetti. "İki yıl önce Sholes baskı makinesi satın aldım ve kullanmayı öğrendim. Bugün gördüğümüz birçok cazip daktilonun ilk örneğiydi. Daktilo kullanır mısınız, Bay Schuyler?"

"Hayır. Makineler korkutur beni."

"Ben tutkunuyum makinelerin. İnsanlardan çok daha güvenilir."

Bütün akşam boyunca bu kadın aklımı kurcaladı. Bir yazar mıydı yoksa? Başka bir Bayan Southworth mu? Yoksa neden bir daktilo almış, kullanıyor olsun? Politikadan da anlıyor. "Söylemem gerekir ki, General Grant'ın bugün Sergi'de boy göstermesi iyi bir seçim değildi. Savaşta olağanüstüydü, elbette."

Köleliğe şiddetle karşıydı. Savaştan önce Güney'de yaşadığını anlattı bana; ancak nedense İngiliz aksanıyla konuşuyordu. Çıkaramadım bu kadını. Konuştuğum kişinin Fanny Kemble olduğunu ancak, biz ayrılırken Denise söyleyince anladım.

"Gençliğimin idolüydü o benim!" Taş kesilmiştim. "Düşünseniz, onu kırk yıl önce New York'ta ilk sahneye çıktığında görmüştüm."

Albay Burr'la birlikte onu görmeye gitmiştik ve bir mucizeyle karşılaşmıştık. En az iki kuşaktır en olağanüstü oyuncuydu o. Çok erken yaşlarda, köle sahibi bir Güneyliyle evlenip mesleği bırakmıştı bir aralar. Bu kendine has kurumdan öyle korkmuştu ki, kızgın bir yazar olup çıkmıştı. Şimdi Philadelphia'da yaşıyor. Bu dikkatsizliğim yüzünden, eski günlerden bahsetme fırsatını kaçırmıştım.

Ama yemekten sonra, Denise'le, yeni günlerden bahsetme şansı yakaladım (beylerin minik yemek odasında, masanın başında pineklemek gibi bir niyetleri yoktu). Denise'le ben iki kişilik kanepeye oturduk. Çoğu ayakta durmayı tercih etti. Bir kısım davetli de, bir kondüktörün gelip biletleri sormasını bekledi.

"Emma haziran ayında, eğer *kabul ederseniz*, Newport, Rhode Island'a geleceğini söylüyor. Bu, evet demeniz için sizi sıkıştırmam gerektiği anlamına geliyor. Bilinen her silahı kullanacağım."

Böylesine ani bir saldırı beklemiyordum. "Ama o tarihte ben Washington City'de olacağım ve sonra da Kongre için Cincinnati'ye gidebilirim..."

"Emma'yı da peşinizden ta Cincinnati'ye sürüklemeyeceksiniz, değil mi? Bu kadar hain olamazsınız. Ayrıca, haziranda Washington, ağustosta Kahire'den farksızdır."

"Hayır, hayır." Aslında, gelecek ay ben seçim sürecine iyice daldığımda, Bayan Astor'un Emma'yı davet edeceğini hesap ediyordum; ama şu tarihe kadar gizemli gülümüzden ses seda çıkmamıştı.

Denise bu konularda son derece hassastı; içinde bulunduğum ikilemi sezdi.

"Gelecek hafta ikiniz de New York'a geliyorsunuz. Neden Emma benimle Brunswick'te kalmıyor ki? Böylece, siz Washington'a döndüğünüzde, planlarınız netleşene kadar o da bende kalmış olur."

"Eğer kendisi isterse, neden olmasın, elbette..."

"O istiyor. Tamam o zaman, anlaştık!" Denise'in istediğini almış olmanın verdiği mutlulukla gözleri parlıyordu. Emma'yı aradı gözlerim, onay istemek için. Ama Emma salonda değildi.

Denise şaşkınlığımı fark etti; elini koluma koydu.

"Emma, Bill'in yanında, ofiste." Denise kırmızı kadifeyle kaplı bir kapıyı gösterdi parmağıyla. "Merak etme! Biz ne yaptığımızı biliyoruz."

"Keşke *ben* de siz ikinizin ne haltlar karıştırdığını bilseydim."

"İyi bir amacımız var diyelim. Ah, Newport'ta hep birlikte olmaya can atıyorum! Benim için dünyada daha güzel bir şey olamaz."

"Onun için de mi?"

Denise güldü. "Bilmenizi isterim ki, biz... Bill ve ben... hiçbir zaman iyi geçinen bir çift olmadık. Nedenini bilmiyorum. Ama zaten hiçbir kadın kocasını anlamazmış, öyle değil mi?"

"Sanırım, tam tersini kastettiniz."

Denise, ofise girmemi önerdi. "Tamamen tesadüf eseri, elbette. Ve komplonun nasıl ilerlediğini kendi gözlerinizle görün."

Biraz şaşırmış olmakla birlikte, bu daracık alanda parmaklarımın ucuna basmaya gayret ederek salonu geçtim.

Maroken bir masa, kırmızı kadife perdenin arkasındaki küçücük bölmeyi neredeyse tamamen kaplamıştı ve Emma masada tıpkı bir şirket başkanı gibi oturmuş, gayet ciddi bir yüz ifadesiyle, tam karşısında, sırtı bana dönük oturan Sanford'u dinliyordu can kulağıyla.

"İşe yarayacağından emin misin?" Sanford'un sesi endişeliydi. "Kesinlikle!" Emma'nın sesi kararlıydı. Sonra Emma başını kaldırdı, beni gördü ve gülümseyerek, "Papa, başkanlar yaratıyoruz!" dedi. Sanford ayağa fırladı. Ürkmüş görünüyordu. "Ve başkan olacaklar" diye ekledi Emma.

"Kızınız sahaya çıkmamı istiyor."

"Ben kendim yapamam da ondan!" Emma ayaklandı. "Kadınların dışlanması kadar haksız bir şey olamaz." Şaşkınlıktan karıştırmayıp, doğru anladıysam, o da Blaine ve diğerleri gibi, Afrika hummasına yakalanmıştı.

Şu uğursuz otele dönerken, Emma bana yolda, Denise'le baş başa verip kurdukları tezgâhı anlattı. "Bay Sanford ondan hoşlanmadığımı biliyor ve senin de onu hor gördüğünü..."

"Hor görmek fazla abartılı bir söz." Konuşmamız uzun sürdü; çünkü neredeyse bir saat trafiğe takıldık. Gece, gündüz gibi aydınlıktı ve sokaklarda, çoğu sarhoş, binlerce âlemci şenlik yapıyordu.

"Her neyse; Denise onun aklını çelmemi istiyor."

"Sanırım, zaten çelmişsin aklını."

"Çiçekleri mi kastediyorsun? Hayır. Ya da en azından Denise'le dost olduğumuz andan itibaren gönül çelme bitti ve onu dışladığımız için –o böyle düşünüyor– bizi kıskanmaya başladı."

"Peki bu gece?"

"Denise onu yaza hazırlamamı istedi. Benden hoşlanmasını sağlamamı yani."

"Emma, ben öyle olur olmaz babalık taslamam, bilirsin; ama bütün bu... tezgâhlar çok tehlikeli."

"Tehlikeli mi?"

Üzerinde, "I. L. Baker'ın Muhteşem Şekerli Patlamış Mısır Makinesi Sergi'de" yazan reklam tabelasını aydınlatan bir gaz lambasının loş ışığında Emma'nın yüzünü seçemiyordum. Emma Fransızca'ya geçti. "Sanmıyorum. Denise'le ben, kesinlikle, onunla baş edebiliriz. Ben, sanırım, biraz becerikliyim bu işlerde."

"Bir gün politikaya girmesini mi öneriyorsunuz ona?"

"Daha iyisini. Bana kalırsa, Mösyö Blaine için çalışmalı. Bunu ona söyledim; gerekirse, ona yardım edebilirim... Senatör Conkling'i yarışın dışına itme konusunda."

"Kate meselesi mi?"

"Evet. Rue Duphot'da olan biten her şeyi anlattı bana." Şoke oldum; ona bunu söyledim de.

"Papa!" Emma kararlıydı. "Sen Senatör Conkling'den hoşlanmazsın ki! Kate de benim arkadaşım değil. Ve ben Mösyö Blaine'e fena halde kendimi kaptırmış durumdayım. Peki, neden Sanford da bulaşmasın? İşe yarayıp yaramayacağını sordu bana. Ben de kesinlikle yarayacağını söyledim. Aslında yarasın veya yaramasın, umrumda değil. Mesele, ben oradayken, haziran ayı boyunca, onu Newport'tan uzak tutmak."

"Sen... cin fikirlisin, Emma!"

Bir tiyatronun girişindeki loş ışıkta, Emma'nın gülümseyen yüzünü gördüm; kolumu sıktı. "Merak etme, Papa. Senin Vali Tilden, benim Mösyö Blaine'imi nasıl olsa yenecek."

"Dua edelim de yensin! Elbette, sizin tezgâhın politik bir sonuç doğuracağını sanmıyorum. Sanford'un başarılı bir *iş bitirici* olabileceğini düşünmüyorum. Ama biz oradayken onu Newport'tan uzak tutabilirseniz, size duacı olurum."

Emma, Brunswick'te Denise ile kalmasına izin verip vermediğimi sordu.

"Sen söz konusu olduğunda izin vermek, vermemek diye bir şey olmaz kesinlikle. Sen yetişkin bir kadınsın. Ne istersen onu yaparsın."

"Bu aynı zamanda tasarruf da sağlayacak."

"İyi de, *o,* orada olacak mı?"

"Blaine işine bulaşırsa, olmayacak. Ve sanırım, bulaşacak. Sanırım, oltaya gelecek."

"Senin politika yapamıyor olman büyük bir kayıp!"

Emma gülümsedi. "Muhtemelen bizim İmparatoriçe kadar maskara olurdum."

"Peki ya John?"

Yanıt çabuk geldi. "Fifth Avenue Hotel'de olduğu gibi, ne zaman isterse kolayca ziyaretime gelebilir."

"Newport'ta?"

"Denise onu da davet edecek. 'Dadın olurum senin' dedi bana Denise. Şahane bir kadın. Onu tanıdığımız için çok şanslıyız."

Yirmi İki

Yüzüncü Yıl Sergisi yazım nihayet bitti ve dizildi. Bu aşamaya kolay gelmedi ama; çünkü Bryant hâlâ, benim gençliğimdeki gibi, çok çetin bir editör. Sözcükler, gramer, zekâ oyunları üzerine sonu gelmez tartışmalar; hele zekâ oyunları, Bryant'ın bir yazıda görebildiği yerlerde bile hoşlanmadığı bir şey.

"Ama tabii ki, Schuyler, Kleopatra serginin en güzel parçası *değil*. Senden başka herkes çalışmanın zevksiz olduğunu söylüyor."

Ek Bina'da yer alan, balmumundan yapılma, normal bir insan boyundaki şaşırtıcı Kleopatra'ya ilişkin bir şeyler yazmıştım. Bu popüler sergide, balmumu bileğine kanatları düzenli aralıklarla açılıp kapanan, içi doldurulmuş bir papağan tutuşturulmuş, kaidesine yaslanan bu meşhur kadın da vardı. Nil Yılanı'na başları soldan sağa dönen, pembe, balmumu aşk tanrıçaları eşlik ederken, sahipleri kraliçe de gözlerini şehvetten çok karasu illetine yakalanmış gibi kırpıştırıyordu.

Bryant betimleyici birtakım sıfatları ve bütün alaysı dokundurmaları yazıdan çıkarmaya zorladı beni. Öte yandan, Grant, Bristow, Blaine kabullerini anlattığım kısmı ziyadesiyle ilginç buldu. Masasına gayet rahat bir şekilde kurulmuş halde, dikkatle dinledi anlattıklarımı; arkasında en uygun biçimde batmakta olan güneş, Musa başını bir hale içine almıştı.

"Yarın senin otelinde buluşacağız" dedi, elindeki tüy kalemin ucuyla kulağını karıştırırken. "Birtakım erdemli liberal Cumhuriyetçilerle. Zavallı ülkemizin adını kurtarmanın bir yolunu bulmaya çabalıyoruz."

"Bu, öteki partiye oy vererek de yapılabilirdi."

Bryant iç geçirdi. Sonra, "Vali Tilden göreve başladıktan hemen sonra ben Albany'deydim. Beni vekillere takdim etme nezaketini gösterdi; gerçekten cömert bir davranıştı bu. Biliyorsun, benim en eski ve en kıymetli dostlarımdan biridir kendisi."

"Ama ona oy veremezsin..."

Şahane başını salladı öfkeyle. "Mesele bu değil şimdi! Onun partisine güvenmiyorum ben. Ayrıca, Cumhuriyetçi Parti'yi yeniden canlandırmayacak mıyız?"

"Bristow'la mı?"

"Grubumuzdan birçok kişinin onu öteki adaylara tercih ettiğini biliyorum. Ama Bristow ancak Cumhuriyetçilerin kendisini aday göstermesini kabul edecek. Greeley'nin yaptığı gibi, ayrı bir listeyle yarışa girmeyecek. Bristow, sürekli söyleyip durduğu gibi, Kentucky'den ve partinin sadık bir üyesi."

"Dürüstlüğü dışında..."

"Ne kadar iğrenç bir şey, Schuyler! Düşünüyorum da, bir başkandan istediğimiz tek şey para çalmaması!"

"İşler nasıl böyle sarpa sardı sence?" Samimi olarak Bryant'ın ne söyleyeceğini merak ediyordum.

"Savaş!..." Yanıt hemen gelmişti ve zaten bilindik bir şeydi. "Ayaklanmayı bastırmak için o kadar çok para toplandı ve harcandı ki! Ve nerede çok para harcanıyorsa, orada çok sayıda yolsuzluk olacaktır. Demiryolları da bu hale gelinmesinde katkılarını esirgemedi. Tek tek Kongre üyelerinin oyları karşılığında, yol karşılığında, hükümet sürüyle arazi bağışı yaptı. Dünya nimetlerine ilelebet hayır diyebilmek için çok güçlü olmak gerekir."

"Senin Tweed'e hayır dediğin gibi mi?" Neden bu kadar pervasızım, hatta hainim, bilemiyorum. Benim Kleopatra'ma yaptıkları için ona hınç besliyor olabilir miyim?

"Ben Bay Tweed'le bir anlaşma yapmamıştım." Yanıt düz ve dolambaçlıydı. Ama Bryant yarım yüzyıldan daha uzun bir zamandır halka mal olmuş, meşhur biriydi ve şaşırtıp ağzından laf almak mümkün değildi. "*Post*'un, Şehir Meclisi'nden bir kez belli bir miktar para aldığına inanıyorum. Ama senin arkadaşın Nordhoff bu sütunlardan Tweed Çetesi'ne saldırıya geçtiğinde, hiçbir şekilde rahatsız olmadım. Ama sonra onun 21 Nisan bildirisini gördün."

"Evet. Basılmadan önce gösterdi bana."

"O zaman onun, kategorik olarak, Tweed Çetesi'ne saldırıları yüzünden kendisine yol vermediğimi söylediğini de biliyorsun."

"Peki, *neden* yol verildi o zaman?"

"Tamamen başka nedenlerle. Ama o şahane bir gazeteci ve ben ikinizin Bay Blaine işini aydınlatmak için yaptıklarınızı takdir ediyorum. Aslında..." Vesaire, vesaire.

Öteki yayıncımla zevklerimiz daha çok uyuşuyor. Jamie'yle saat beşte, New York'un en büyük işçi salonu olmasıyla meşhur Hoffman House'de buluştuk. Bu sevimli mekân politikacıların en elit kesiminin ve aynı zamanda kodamanların en gösterişlilerinin uğrak yeriymiş.

Uzun barın arkasında, çalıların arasından salonu gözetleyen, hepsi de New York sepyası renginde boyanmış, tombul çıplakları resmeden, kocaman bir tablo asılıydı. Altın yaldızlı ve işlemeli bar pırıl pırıl ışıldıyordu ve tavanda ya da duvarda aynayla kaplanmamış, bezenmemiş bir santim boşluk göremezdiniz. Burayı çok sevdim ben.

Jamie gelene kadar, şehrin en leziz, bedava açık büfesinin bulunduğu uzun masaya bir ziyarette bulundum. Kendime neredeyse Delmonico'nunki kadar nefis bir deniz ürünleri salatası hazırladıktan sonra, gayet mutlu bir şekilde küçük bir masaya çöktüm ve nane julebimi yudumlamaya başladım. Bir yandan da, besili yurttaşlarla dolmaya başlayan salonu seyrediyordum.

Bryan'ın nutuğunun hemen ardından Royal Havana Cigar Shop Co.'ya yaptığım tatmin edici ziyaret nedeniyle zevkten dört köşeydim (yine, nefes darlığım hariç). Bu, ılık bahar havasından mı oluyor bilmiyorum ama, kendimi genç bir gazeteci gibi görüyorum yine ve anlaşılır bir nedenle bir gün bu monoton ve tamamen lüzumsuz işten tümden feragat ederek çözüme kavuşturacağım lanet olası bir nefes darlığını hiç kafama takmıyorum.

Jamie görece ayıktı ve benimle olmaktan da son derece hoşnuttu. Dalkavuk bir garson bir kadeh kokteyli önüne koyarken Jamie hâlâ elimi sıkıyordu. Şehirdeki herhangi bir barda Jamie'nin görülmesi, kesinlikle, kokteylerin bu genç gırtlaktan geçme önceliği kazanmak için sıraya girmesine neden olurdu.

"Böylesi bir başarı kazanacağını hiç düşünmemiştim, Charlie!"

"Nasıl da koltuklarım kabardı!" Hoşuma gitmemişti.

"Hayır. Hayır. Sadece gereğinden çok ciddiye alıyorsun her şeyi. Daha çok... bir tarihçi gibi." Bu benzetmeyi yaparken gerçekten yüzünü ekşitti. "Ve tarihçiler iş bitirici değildir. Ama sen tuttuğunu koparan birisin. Yaşlı Blaine'i bir sıçan gibi yakalayıp çıkardın gizlendiği kovuktan. Şimdi artık her tarafı açıkta."

"Kısmen açıkta."

Jamie kaşlarını çatmış, az önce ağzına kadar doldurulmuş ama artık, gizemli bir biçimde, ihanet edercesine, boşalmış bardağına bakıyordu. "Sen tam oradaydın. Dinle, yakında dönüyorsun, değil mi?"

"Altı makale için anlaşmıştık ya..."

"Charlie, yeni başlayanlar için zaten yüksek olan ücretini iki katına çıkarıyorum."

"Başımı döndürdün, sevgili oğlum." Ve başımı döndürmemle, kibar Liman Tahsildarı ve birkaç avanesinin bize baktığını gördüm.

"Ama bu ay bitmeden geri gelmelisin. Sonra senden Cincinnati'deki Kongre'yi izlemeni isteyeceğim."

"Ben Cincinnati için fazla yaşlıyım. Nordhoff'u yolla."

"Yollayamam. Onu Güney'e gönderiyorum. Pamuk eyaletleri hakkında yazacak ve..."

"Siz ikinizle konuşmalı mıyım, bilmiyorum" dedi Tahsildar Arthur, gaz lambasının parıldayan ışığında uzun, güler yüzlü ve vahşice yakışıklı görünüyordu (Hoffman Bar bütün gün ve gecenin büyük bölümünde aşırı ışıklandırılıyordu). El sıkıştık. Barda tünemiş Mutemet takımı onaylamayan bakışlarla süzüyordu bizi.

"Chet, sen Conkling'in adamısın, değil mi?" Jamie politikacılardan hoşlanır. Ama zaten, Emma gibi, ruhsal bakımdan Afrikalıdır kendisi. "Mutlu ol; bak, Charlie gitti ve Bay Blaine'i bir çam sandığa koyup evine, Maine'e postaladı."

"Buna güvenemem ben, Jamie." Arthur gerçekten bizden hoşlanıyormuş gibi gözleri ışıldayarak baktı ikimize de. Tavrı Blaine'den farksızdı; ama efendisinin alaycılığı ve kurnazca kendini küçümseyişi onda yoktu. "Gidip biraz Cincinnati'nin tozunu attırıp geleceğiz. Orada olacak mısınız, Bay Schuyler?"

"Aslında olacak!" Jamie yanıt verdi, benim yerime. "*Gerçek* Amerika'yı görmektir Charlie'nin rüyası! Batı. Engebeli vadiler. Geniş... ah, Missouri'ydi, değil mi?"

"Ben bilmem" dedi Tahsildar ve ürpermiş gibi yaptı. "Bana göre, Jersey City'nin batısındaki herkes Kızılderilidir."

"Neyse, Roscoe'ya söyle, *Herald* onu aday yapmak için gidecek oraya."

"Memnun olacak."

"Ve Tilden'ın da kasımda karşısına çıkacağını söyle."

"Bunu duyduğuna çok sevinecek. Sizi Cincinnati'de görmeyi umuyorum, Bay Schuyler."

Tahsildar dönüp bardaki arkadaşlarına katıldı. "Bir Mutemet olarak iyi bir adam. Gümrükteki işinde çalıp çırpmadığını da düşünme sakın. Kampanyalar için para toplamayı gayet iyi biliyor. Charlie, ben ciddiyim. Senden Kızılderililer hakkında bir yazı istiyorum."

Kızılderilileri Afrikalılar olarak işittim ve başımı salladım; sonra Jamie'nin Emma'yla aramızdaki şakadan haberi olmadığını

fark ettim, *ardından da* "Kızılderililer" dediğini. "Şimdi Kızılderililer hakkında yazı yazmak da ne demek oluyor?"

"Onlar oradalar, Charlie." Jamie parmağıyla Madison Square tarafını gösterdi. "Vahşiler, acımasızlar. Beyaz adamdan nefret ediyorlar. Medeniyetten de. Cincinnati'den sonra, Chicago'ya gidersin arabalarla, sonra da..."

"Sevgili Jamie, arabalar *senin* olsun. Kızılderilileri ya da Batı'yı görme arzum yok benim."

"Ama Cincinnati'ye gideceksin. Bunda anlaştık." Nasıl olduysa, ay sonunda Washington'a dönmem ve ardından Cumhuriyetçi Parti Kongresi için haziranın ikinci haftasında Cincinnati'ye gitmem konusunda beni ikna etti. "Ama ondan sonra Newport'a giderim. Bıktım gazetecilikten!"

"Kesinlikle, dostun Vali Tilden'ın haziran sonunda aday gösterilmiş olduğunu görmek isteyeceksin. Ve elbette, kasımda seçimler hakkında yazmak da istersin. Bu arada, Kızılderilileri görmek istemediğinden kesinlikle emin misin?"

"Hiçbir şey yapmak istemediğimden emin olduğum kadar."

Ama Jamie dinlemiyordu; gözleri bara kaymıştı. Ben de o tarafa döndüm ve irkıyım Tahsildar'ın karanlık görünüşlü, sakallı bir cüceyle hararetli bir tartışmaya dalmış olduğunu gördüm. Tahsildar koca cüssesiyle öyle bir eğilmişti ki küçük adamın üzerine, sanki kendini küçülterek onu yükseltecekti.

"Bu" dedi Jamie, "Jay Gould."

Jay Gould, 1869'da altın piyasasını ele geçirerek, birçoğumuzun mahvolmasına sebebiyet veren "73 Paniği"nin çıkmasına yardımcı olmuştu. Bu hain ve alçak adamın bu zamana kadar rastladığım en zavallı fiziksel türlerden bir olduğunu görmek yüreğime su serpti.

"Ne hakkında konuştuklarını da söyleyebilirim sana." Jamie elini sallayarak, o berbat kokteyllerinden bir tane daha ısmarladı. "Chet, Gould'dan Conkling için para alıyor."

"Gould verecek mi?"

"Elbette. Temsilciler Meclisi'nin Blaine'i soruşturduğunu biliyor muydun?" Jamie birdenbire konuyu değiştirmişti. Bu dikkatli olmam gereken bir konuydu.

"Etrafta bu konuda söylentiler dolaşıyordu. Demokratlar..."

"Artık gizlice buluşuyorlar. Tıpkı Belknap soruşturması gibi bir şey olacak."

"Aleyhine *somut* bir delil var mı ellerinde?"

Jamie başını salladı. "Eğer Mark Twain bu kadar zengin olmasaydı, Batı'ya onu gönderirdim. Kızılderililerle o baş eder. Vahşiliklerini gösterir. Acımasızlıklarını da." Jamie artık kafayı bulmuştu. "Ama o Hartford'da yaşıyor. Aklın alıyor mu? Mark Twain, bir Connecticut beyefendisi. Bu çok fazla. Öte yandan, son kitabı pek iş yapmadı. Kahretsin! Onu deneyeceğim. Neden olmasın?"

Olabilecek en iyi ruh haliyle Fifth Avenue Hotel'e yürüdüm (pratik olarak kapı komşusuydu). Akşamın erken saatleri, Madison Park üzerinde birbiri ardına parlayan yıldızlarıyla, genellikle hoştur. Bu saatte fahişelerin en güzelleri ve en pahalıları, son moda giysilerini üzerlerine geçirmiş, Fifth Avenue boyunca aşağı yukarı devriye gezerdi (aslında, buralarda onlara "devriyeler", daha aşağılarda ise, kızların sanki muhtemel bir şüpheliyi aniden kollarıyla yakalamasından yola çıkarak "kancacılar" deniyor). Ama ben, bu öğleden sonra çektiğim tütün ziyafetinin bir sonucu olarak, şehveti aşarak, gevşemiştim.

Tek kişilik odama çıktım ve kendimi çok yalnız hissettim.

Emma artık Denise'le birlikte Sanford süitinde kalıyordu. Emma, Sanford'un yemi yuttuğuna ve hatta şu sıralar Washington'da Blaine'le bir ittifak yapmakta olduğuna inanıyor. Umarım öyledir. Bu haliyle Sanford'u avcunun içine alabileceğinden pek emin değilim. Ama her ne yapıyorsa ya da yapmıyorsa, en azından New York'tan uzakta ve Emma'yla Denise, Sanfordların otelin personeliyle birlikte kalan *üç* özel hizmetçisinin çekip çevirdiği, Brunswick'teki lüks süitte kolejli kızlara benziyorlar.

Bu gece Emma, Apgarland'e bir seyahat gerçekleştirdi ve ben de Gramercy Park'ta John Bigelow'la akşam yemeği yedim. Yemek çalışma odasında ikimiz için özel olarak düzenlenmişti. Aile, Hudson'ın yukarı taraflarında bir yerdeki evdeydi.

"Ben burada olunca, onlara yer kalmıyor. Odalar ancak bana yetiyor. Bütün gelenler, gidenler." Yorgun ve gergin görünüyordu. "İlk kez gün boyu yalnız kalıyorum."

"Pek yalnız sayılmazsın."

Bigelow cana yakında; İrlandalı bir hizmetçi yemek servisi yaparken, bana kırmızı Bordo şarabı bile sundu. Bir vazo dolusu, muhteşem mor süsen çiçeği ister istemez aksırıp tıksırmama neden oluyordu; ama o bunu fark etmedi. Ne gariptir ki, bazı yıllar belli bahar çiçeklerinin polenleri hapşırık nöbetleri geçirmeme neden olurken, bazı yıllar hiçbir sıkıntı yaşamıyorum.

Bigelow'un Blaine makalelerime ilişkin övgüsünü bu zamana kadar baş edemediğim bir alışkanlığım olan açgözlülükle kabul ettim. Nordhoff'un esrarengiz yüz ifadesini takınarak, "Gerisi gelecek. İki hafta içinde Washington'a geri dönüyorum" dedim ona.

"Sabırsızlıkla bekliyorum! Şimdi aynısını Bristow için de yaparsan..."

"Dürüst olması sizi korkutuyor mu?"

"Aslında, hiç kimseden korkmuyoruz. Vali adaylığı kazanacak ve iyi bir çoğunlukla da seçilecek. Ama..." Bigelow tabağındaki bifteğe bakıp kaşlarını çattı.

Peçeteme aksırdım ve hafifçe sümkürdüm. Dikkat ettiğini sanmıyorum.

"New York Eyaleti'nin desteğini kazanmak kolay olmayacak." Buna inanasım gelmedi pek; ama Bigelow durumu açıklayınca Vali için gerçekten belli bir tehlikenin söz konusu olduğunu gördüm. Vali'nin Tammany Hall'e* saldırıları kahramanlar, özellikle de uygunsuz bir biçimde "Dürüst John" olarak anılmaktan hoşnut olan Tammany Hall'ün John Kelly adlı lideri nezdinde hiç de sempatiyle karşılanmadı. Kelly Kongre'de fesat çıkaracağına yemin etti. "Ve eğer Vali'yi St. Louis'de durduramazsa... ki durduramayacak... Tammany'nin şehri Cumhuriyetçilere vermesini sağlayarak bunu yapacağını bildirdi."

"Ne yapabilirsiniz?"

Bana uzun uzun anlatılanlardan sonra fark ettim ki, Tilden güçlerinin başka yerlerden, Tammany'nin zararının önemi kalmayacak kadar oy toplamayı ummaktan başka yapacağı bir şey kalmamıştı.

"New York dışında çok güçlüyüz. Ayrıca, Tammany'nin bize saldırısı birçok insanı bizim yanımıza çekecektir. Ve Güney bizimle. Kaliforniya elimizde. Ek olarak, mükemmel bir Gazete İzleme Bürosu'na sahibiz."

"Kampanya biyografisi için ben her zamanki gibi hazırım."

"Şu an yapmakta olduğun şey çok daha faydalı. Zaten o iş için, piyasa işi yazılardan kurtulmak isteyen Cook adında birini tuttuk." Bigelow, Bryant'ın ruh halini bilmek istiyordu ve bunun nedenini

* Tammany Hall, 1790-1960 yılları arasında, New York City politikasını kontrol etmede önemli bir rol oynayan ve Amerikan politikasında göçmenlerin, özellikle de İrlandalıların, yükselişine yardımcı olan Demokrat Parti politik aygıtının adıdır. (ç.n.)

şu sözlerle dile getirdi: "O garip biridir; hiçbir zaman olması gerektiğini düşündüğün yerde olmamıştır."

Bigelow, şu sıralar Fifth Avenue Hotel'de toplantı halinde bulunan iki yüz Liberal Cumhuriyetçi'yi de merak ediyordu. Çoğu edebiyat dünyasındandı ve hepsi Adams, Lodge, Godwin gibi adları olan reformculardı. Grantçılık karşıtı bir cephe oluşturmaya çalışıyorlardı. "Henüz bize gelmeye hazır değiller" demişti Bigelow ve üzgündü bu yüzden.

"Vali aday olursa da mı?"

Bigelow başını salladı. "Onlar Cumhuriyetçi Parti'ye gerçekten inanıyor."

"Sen de inanıyordun..."

"Ama başlangıçtaki amacını aşınca, ayrıldım ben. Onlar da ayrılmalı."

"Belki, geçen sefer yaptıkları gibi, kendi adaylarını çıkaracaklar."

Ne var ki, Bigelow buna ihtimal vermiyordu; çünkü ona göre, 72'de Liberal Cumhuriyetçiler Horace Greeley'yi aday göstermek için (Demokratlar da onu aday göstermişti) partiden çekilince, Grant erdem güçlerine karşı mutlak bir zafer kazanmıştı. Amerikan seçmeni reform, iyi yönetim, militan dürüstlük fikirlerinden hiç mi hiç hoşlanmaz. Dolayısıyla, dua edelim de, bu sene Tilden'ın şahsında uğursuz, yoz bir Amerikalı bulsunlar!...

Bu arada yemeğimiz bitmiş, Green ve bir düzine planlamacı ve reklam danışmanı sökün etmişti. Herkese Blaine hakkında yazdığım makalelerimi övme şansı tanıdığım ("Muhteşem bir eser!" Bay Green elimi öyle kuvvetli sıktı ki, parmaklarımı kırıyordu neredeyse) makul bir süre daha oyalandıktan sonra oradan ayrıldım.

Yirmi Üç

Forty-second Street'teki yeni Grand Central İstasyonu'nda bir öğlen randevusuyla başlayan şahane ve son derece huzur verici bir gündü. İlk kez Komodor Vanderbilt'in ömür boyu muzaffer namussuzluğu şerefine dikilmiş abidesinin içine giriyordum; yine de, yaşlı hainin bir konuda hakkını teslim etmeli: Vanderbilt soygun, şiddet ve hileyle demiryolu imparatorluğunu kurmadan önce New York City'den Chicago'ya gidecek bir yolcu, seyahati boyunca on yedi tren değiştirmek zorunda kalıyordu. Şimdi, rakiplerini gözlerinin yaşına bakmadan tasfiye etmesi sayesinde, halk daha iyi bir hizmet alabiliyor.

Bu devasa yapı, mansart çatılı kuleleriyle, Tuileries'ye benziyordu daha ziyade; ama geniş iç mekânı Yüzüncü Yıl Sergisi'nin binalarını hatırlatıyordu. Ama bu koca istasyon oradan oraya koşuşturan insan kalabalığıyla doluydu. Amerikalılar bugünlerde hep bir koşuşturma içinde. Benim gençliğimde, evde otururduk.

Zar zor da olsa, Emma ve Denise'in beni beklediği Sanford vagonunu buldum sonunda (bagajım otel tarafından önceden gönderilmişti zaten).

İki kız... Neden bilmem, otuzlarındaki bu iki kadın bana hep iki kız gibi geliyor... Ama öyle işte ve işin garibi, hiç olmayacak biçimde (en azından Emma için), okuldan, hayır, hayır, manastırdan daha şimdi çıkmış, yaz tatili için taşradaki (aslında şu an olduğumuz yer gibi) evlerine giden iki kız çocuğu gibi kikirdeşip fısıldaşmalarına (şu an yaptıkları şey gibi) bakarsak, onlar da kendilerini iki kız gibi görüyor olmalı.

Özellikle taşrada, zengin olmak üzerine söylenecek çok şey var. Eski dostum Washington Irving'in unutulmaz "Muktedir Dolar" deyişinin ardındaki gerçekliği yeni yeni görmeye başlıyorum. Tercihan yasadışı yollarla ve ülkedeki başka herkes pahasına istiflenmiş muazzam miktarlardaki paranın tek başına çekici olması bir yana, bu zenginlik ayrıca beraberinde rahat, şahane bir hayat ve mahremiyet de getiriyor. Biz Avrupa'da güzel evlere, hizmetçilere, tarzın yanı sıra "tong"a da alışkınız; ama özel bir demiryolu vagonu ancak bir imparatorun sahip olacağı bir şeydir. Burada ise bu lüks hiç yadırganmıyor... en azından sık sık uğradığımız yüksek çevrelerde!

Öğle vaktini az geçe, ani bir sarsıntıyla vagonumuz bir trene bağlandı. Tren bizi şehrin kuzeyine taşırken, Hudson Nehri'nin insanı mest eden muhteşem manzarası eşliğinde, yemeklerimizi neşe içinde yedik.

"Bu gerçekten dünyanın en güzel nehri!" oldu Emma'nın samimi yargısı ve söylemek gerekirse, ben de, hareket eden yemek masamızdan bir diyoramik gösteriye benzeyen, doğduğum günlerin o nehrinin manzarası karşısında kendimden geçtim.

Yediğimiz yemekleri rahat bir ortamda sindirdiğimiz sırada, vagonumuz Rhinecliff'te trenden ayrıldı. Orada bizi Ward McAllister ve Astor malikânesinden bir çift uşak bekliyordu. Frak ve ipek bir şapka giymiş McAllister yeşillikler içindeki kırsal ortamla hiç de uyumlu görünmüyordu.

Bir hükümdardan ötekine gönderilmiş bir büyükelçi gibi, övgüler yağdırarak çıktı vagona McAllister. "Ne şahane döşenmiş bir vagon bu böyle! Bu ne zevk, Bayan Sanford. Gerçekten seçkin bir zevki yansıtıyor."

McAllister, çok etkilendiğini göstermek istercesine, işlemeli koltuk örtülerine dokundu parmak uçlarıyla. Dokusunu hissetmek için gümüş kahve kabını ellemesini de bekliyordum doğrusu; ama o, Bayan Astor'un Ferncliff'te kendisiyle kalmak üzere bu çetin yolculuğu göze almış olmamızdan ötürü duyduğu "memnuniyeti" dile getirdi. "Evde çok çekici bir grup insan bulacaksınız. Hepsi dostumuz; eminim, onları seveceksiniz."

Bu duyuru üzerine, Astor arabasının bizi beklediği yere varmak için sonsuz merdivenleri tırmanmaya başladık (bu Rhinecliff kasabası da gerçekten bir bayırın tepesine kurulmuş).

Ciddi bir havada, Hollandalı atalarımız döneminden kalma taş evlerle İngiliz seleflerimizden kalma ahşap tuğla karışımı evlerin arasından geçerek, çok güzel bir kırsal yolda ilerledik. İngiliz seleflerimiz dedim ama, "selef" burada doğru sözcük değil; çünkü biz Hollandalılar hâlâ bu ülkede çoğunluğu oluşturuyoruz. İngiliz *fatihlerimiz* ise, her ne kadar hâkimiyetleri artık İrlandalıların ve İtalyanların tehdidi altındaysa da, eskiden neyseler şimdi de öyleler ve öyle olmayı sürdürecek gibi görünüyorlar.

Her iki tarafında da güzelim karaağaçların sıralı olduğu araba yolunun sonunda, kocaman, yeni yapılmış bir *ahşap*(!) konak olan Ferncliff çıktı karşımıza. Emma da benim kadar şaşırdı. Kuşkusuz, Astorlar paradan tasarruf etmeyi düşünmüş olmalı; çünkü bura-

larda keresteden daha bol bir şey yoktur herhalde. Öyle olsa bile, sonuç oldukça garipti.

Ana girişe yaklaşırken birden, ılık esen bir rüzgâr, leylakların kokusunu da beraberinde getirerek güçlü bir biçimde çarptı yüzümüze. Emma, şimdiye kadar, en iyi haliyle egzotik, en kötü haliyle de taşralı olarak gördüğü bu ülkede ilk kez kendini, evinde değilse bile, huzurlu hissediyordu.

Hepimiz, her biri aşağıda uzanan ormanın içinden kıvrılarak akan berrak nehrin –demiryolunu saymıyorum– muhteşem manzarasına bakan rahat odalara yerleştirildik. Trenlerin sesi ürkütücü geliyor ve bu dik yamaç boyunca evlerini inşa etmiş bütün bu kodamanlar, Sixth Avenue Demiryolu Köprüsü'nün altında yaşayan yoksul halk bütün gün düzenli aralıklarla kulaklarını sağır eden o sesi nasıl dinliyorsa, aynen öyle dinlemek zorunda kalıyor trenlerin sesini. Komodor Vanderbilt'in trenleri, gece gündüz hiç durmadan gidip gelmeleri yetmezmiş gibi, tam Ferncliff'in altından geçerken, sapıkça (onun verdiği emirlere uyarak mı yoksa?) düdüğe asılıyorlar. Ama trenler dışında, burası tam bir dağ evi ve bizler kırsal bir arazideyiz. Konuklar bir biçimde daha az kırsal; ev sahibemizin ise kırsallıkla alakası yok. (Bu kitap için bir asma kilidim olsaydı keşke; ama nedense, Bayan Astor'un kendisinden bahsedilen yerleri görmek için sayfaları karıştırdığını hayal edemiyorum.) Her şeye rağmen, kadın, eğlenceli değilse bile, uyumlu olmak için elinden geleni yaptı; ona yakışan da buydu.

Evde bizden başka bir düzine daha konuk vardı. Sanırım, hepsiyle daha önce karşılaştık ve kesinlikle hepsinin adını biliyorum; ama isimlerle yüzleri birleştirmek hiç de öyle kolay bir iş değil. Etine dolgun, pembe yanaklı, burnu havada Stuyvesant birden ince uzun, yaşlı bir İtalyan olup çıkıyor... Ward McAllister işleri yoluna koymak için elinden geleni yaptı ve sonuçta, gerçekten, yolunda giden bir şey de olmadı. Ama yemekler iyiydi ve zaman zaman bizi ziyarete gelen (hepsi de Chanler ya da Livingston adlı) komşular, konuklara göre –bütün gece sağında oturduğum Mistik Gül'ün kendisini saymıyorum bile– hatırı sayılır oranda daha neşeli insanlardı.

"Bütün bunlar nasıl başladı, aklım almıyor." Kadın *in medias res** daldı lafa. "James Van Alen'ı severim; hep sevmişimdir de!..."

* Lat.: Ortasında. (ç.n.)

Bir uşağın aramızda tuttuğu, serada yetişmiş, cansız kuşkunmazların bulunduğu tabağın üzerinden haşin bir ifadeyle gözlerini dikmişti yüzüme. Kendimi toparlayıp James Van Alen'ın zaten sevilesi biri olduğunu bildirdim; ama kadının neden bahsettiğinden zerre kadar haberim yoktu.

"İnsanlar böyle dertler açabiliyor başınıza."

"Benim de başıma çok gelmiştir."

"Dedikodu *yapacaklar*."

"Doğru."

"Doğru olmayan şeyler anlatacaklar, Bay Schemerhorn Schuyler."

"Doğru olmayan şeyler anlattıklarını çok duydum, Bayan Astor ve aslı astarı olmayan şeyler."

Kaşlarını çattı; sanırım, düşüncesini bölen, çaldığım uzun ara nağmeyi sevmemişti.

"Kocamla Van Alen ailesi arasında hiçbir zaman bir sorun olmadı; olmaz da!"

"Bence de."

"Biz evlilikten yanayız."

"Doğal olarak."

"Hayır, 'doğal olarak' değil." Kadın kocaman yakutların tutturulduğu etli boynuyla olağanüstü bir biçimde güle benziyordu. "Emily'miz bir müddet daha özgür kalmalıydı."

"Haa, Emily, evet!" Bir Astor kızının geçenlerde yapılan düğünüyle ilgili gazete haberleri zayıf beynimin taşıyabileceği uzun gazete sayfaları arasından sıyrılıp çıktı ortaya.

"Ama âşık oldu işte. Kızlar âşık oluyorlar, Bay Schemerhorn Schuyler."

"Oğlanlar da." Kendime düşen konuşma kısmını mümkün olduğunca akıllıca ve canlı yürütmeye çalışıyordum.

"Onların gerçekten âşık olduklarını düşünmüyorum. Erkekler farklı. Ama biz James Van Alen'ın damadımız olmasına sevindik. Gerisi ise hep yalan dolan."

"Haset işte, Bayan Astor!" diye mırıldandım üzgün bir ses tonuyla, mücevher dolu kocaman eline dokunma dürtüme kolaylıkla direnirken.

"Kocam *asla* kızımızın Van Alen ailesine gelin gitmesine karşı olduğunu söylemedi."

"Nasıl söylesin ki? Onlar seçkin bir aile."

Bu yanlış cevaptı. Gül dikenini gösterdi bana. "Buna katılmayanlar var. Ama..." Parlak maun masanın üzerinde duran koca el hareketlenip çok tehlikeli bir yumruk halini aldı. "Bay Astor söz konusu konuşmayı yapmadığı gibi, yaşlı General Van Alen da..."

Oyun tam en heyecanlı yerine gelmişti ki, evin altın kandillerinden sarkan kristallerin şangırdamasına neden olan bir tren geçti. Dışarıdan gelen konuklar konuşmayı keserken, o yöreden olanlar uzun, hüzünlü, kulakları sağır eden tren düdüğüne aldırmadan konuşmalarını sürdürdü. Elbette, Bayan Astor da susmadı; ancak beni General Van Alen'ın ne yaptığına ilişkin tam bir belirsizlik içinde bırakarak, tren geçerken, masada öbür yanında oturan adamla muhabbete başladı.

Yemekten sonra, (yine *Astorlarda*, ev sahibi olarak davranan) Ward McAllister beni, mart ayında, General Van Alen'a, Bay Astor'un, güya, "Benim *o aileye* verilecek kızım yok!" dediği söylendiğinde patlayan skandalla ilgili bilgilendirdi.

McAllister'ın ortalıkta görünmediği bir sırada, vahşi bakışlı bir Chanler hanımefendisi bana, "Elbette, Bill Astor söyledi bunu. Sarhoştu. Hep sarhoştur zaten. Ve General Van Alen onu düelloya davet etti. Ama sonra, son anda, düellodan vazgeçildi. Ne sinir bozucu, değil mi?"

Düğün, Grace Kilisesi'nde kavgasız gürültüsüz yapıldı. Kabullerin ardından Bay Astor şehri terk etti. Bu yüzden, biz de Ferncliff'e geçip orda eğlendik.

Yirmi Dört

Ağır yemeklere ve korkarım, daha da ağır muhabbetlere ancak güzel hava ve kızlar sayesinde katlanabildim. Artık gitme vakti geldi.

"Bu kadar erken mi?" diye sordu Mistik Gül. Ona Jamie'den aldığım telgrafı gösterince samimi olarak üzülmüş göründü: "*Blaine Komisyon karşısına çıkıyor. Ellerinde kanıt var. Washington'a gitmelisin.*"

"Kim bu Bay Blaine denen adam?" diye sordu Bayan Astor.

Anlattım. Gerçekten mi cahildi yoksa sadece politika denen bir şeyin varlığını kabul etmemeyi mi tercih ediyordu, anlayamadım. Belirtmem gerekiyor ki, evdeki grubun hiçbir üyesi *Herald* için yazdığım makaleleri okuduğunu kabul etmedi. Durum buysa, elbette, *Herald* gerçekten saygın bir gazete değil ve belki de, benim o gazeteyle utanç verici bağlantımdan bahsetmeyerek bana büyük bir nezaket gösterdiler.Yiyeceklerden, elbiselerden, atlardan, hizmetçilerden, çocuklardan, gelişlerden ve gidişlerden konuşuldu. Para gibi, sanatın da adı anılmadı. Paranın tersine, sanat akıllara bile gelmedi.

Bayan Astor, Emma'yı bir kenara çekti ve karaağaçların altında uzun ve son derece ciddi konuşmalar geçti aralarında. Emma ne hakkında konuştuklarını sorduğumda, sadece gülümsedi ve "Hiçbir fikrim yok. Bir şeylerin duyurusunu yapıyor ve ben de duyurularını onaylıyorum" dedi.

Bayan Astor ölüm kalım meseleleri hariç komşularını ziyaret etmiyor olsa da, biz Chanlerları, Livingstonları ve ayrıca, evleri nehrin ve demiryolunun üzerinde, dik yamaçta sıralanmış komşu evlerde oturan saygın zevatı ziyaret etmeye cüret ettik. Kırsal kesimdeki bu oturma mekânlarının bazıları on sekizinci yüzyıla kadar uzanan bir geçmişe sahip ve iyi durumdalar; Okul Müdürü Livingston'un evi Clermont gibi. Ancak evlerin çoğu yeni ve Sir Walter Scott'ın romanları sayesinde, buralarda çok popüler olan ağır, kasvetli bir Gotik tarzda yapılmış. Tanrı'ya şükür, Scott, Fransa'da bilinmiyor da, bizde Gotik'in kendisinden başka, bir Gotik yeniden canlanma olmadı. (Ben de Flaubert'in budalası gibi görünmeye başladım; o, yanımdan eksik etmediğim bir arkadaşım.)

Yemekten sonra, McAllister, kızlar ve ben nehir boyunca kuzeye giderek, Donaldson adlı birinin sahip olduğu, gözalıcı bir malikâneye sürdük arabamızı. Ev, gençliğimde çok popüler olan Grek tarzının güzel bir örneğiydi. Altı uzun sütun, söğüt ağaçları ve Hudson Nehri'nde son bulan çimenlik alana tepeden bakan bir revak oluşturuyordu. Evin oranları gayet güzeldi; kuzey kanadında tavanı normalden iki kat yüksek, sekizgen bir oda vardı ve camdan bir kubbeyle aydınlatılıyordu ki, yazları rahatsızlık verecek derecede sıcak, kışları da ısıtılması imkânsız olmalı bu odanın. Ne var ki, bana söylediklerine göre, düğün törenleri için biçilmiş kaftanmış.

Lakin, bunların hiçbiri ev sahipleri için önemli değildi. "Biz sadece kamp yapıyoruz burada, o kadar" dedi ev sahibemiz olan, bizi evinin önünde karşılayan, sağlam yapılı, orta yaşlı kadın. "Artık buraya gelmeyeceğiz. Vazgeçtik. Ne işe yarar..." Kadının söyledikleri, tüyler ürpertici bir çığlığı andıran, ani bir tren düdüğü sesi içinde kayboldu gitti.

Dönüp baktık ki, tam evin arkasından Komodor Vanderbilt'in canavarlarından biri çıktı ve arkasında otuz yük vagonuyla, gökyüzünü yarı yarıya kaplayan kesif bir duman yığını salarak, lokomotiften saçılan yanmış kömür parçaları ve buhar eşliğinde sarsılarak, zangırdayarak geçip gitti.

Ziyaretimiz boyunca yöre sakinleri bile konuşmadı. Küller üzerimize siyah bir yağmur gibi yağarken, hiç kıpırdamadan, suspus oturduk hepimiz.

"Vezüv gibi" dedi Emma; şaşkınlıktan dilini tutamamıştı.

"Keşke öyle olsa!" dedi ev sahibemiz. "O zaman her yer lavlarla kaplanırdı ve biz de bir daha geri gelmezdik. Hepsi kocamın babasının hatası. 'Ah, ne şahane!' dedi, adamlar demiryolunu döşerken. 'Ne zaman istersek durup bizi alacaklar!' Al sana demiryolu!"

Zavallı kadın! Demiryolu çağıyla mahvolan bir güzel cennet parçası daha! Ama trenler arasındaki manzara muhteşemdi ve biz, Boston'dan olduğunu tahmin ettiğim çok duyarlı, iri gözlü, tombulca bir delikanlı eşliğinde çimenliklerde bir gezintiye çıktık. "Sizin sadık bir okurunuzum, Bay Schuyler." Nehrin kıyısında, bir söğüt ağacının altında dikilmiş, konuşuyorduk. Nehirin kıyısında birikmiş çamurun kokusuyla leylakların kokusu çok hoş bir birleşim oluşturmuştu. Gümüşrengi sularla hoş bir tezat oluşturan engebeli koyu mavi Catskill sırtları sanki Washington Irving'in imzasını taşıyan bir güzellik sergiliyordu.

"Bu vadide rastladığım ilk okurum sizsiniz, bayım."

Huysuz biri gibi görünmek niyetinde değildim; ama korkarım, öyle bir izlenim uyandırdım. Çabucak ses tonumu düzelttim. "Ama zaten asilzadelerin *Herald* okumasını bekleyemezsiniz."

"Doğrusunu söylemek gerekirse, *Herald* beni de bir hayli aşıyor." Genç adamın tavırları son derece hassas bir duyarlılığı yansıtıyordu. "Hayır, ben sizin Turgenev, Flaubert üzerine yazılarınızı okudum; büyük bir tutkuyla okudum hem de. Şimdi itiraf ediyorum işte."

"Ah, çok memnun oldum..." Ama daha ileri gidemedim. Bana ve Fransız yazarlara yönelik bu övgü seli beni sarıp içine almıştı ve böylesi derin bir anlayış karşısında mest olmuştum. Genç adam bir yazardı... kuşkusuz! Bu çağda ve bu Mark Twain ve Bayan Southworth ülkesinde başka kim Turgenev'i ilginç bulurdu ki! Genç hayranım *Atlantic Monthly* için yazıyordu; "benim gibi, yaşamak için Paris'e gitmeden önce, yeni basılmış romanını bana gönderecek."

"Ben pek öyle örnek bir insan sayılmam." Kendime karşı çıkacak kadar cesaret vermişti bana ve dayanışma ruhuyla kendimizden geçmiş bir halde çimenliği katedip ev sahibemize (aynı zamanda genç yazarımızın akrabası oluyordu) ve bir grup vadi sakinine kavuştuk.

Her şey kendi olağan akışında seyrediyordu ve çok geçmeden gördüm ki, bizim ziyaretimize özel bir durum yoktu. Küçük bir kulübenin çatısı altında bir masaya çay servisi için gerekli kap kacağı yerleştiren bir hizmetçi çarptı gözüme.

Genç hayranım yanımdan ayrılıp ev sahibemize yönelince, ben de Emma'yla, özellikle şimdiki gibi tomurcuklanıp beyaz taçyapraklarının açtığı ve en azından bu bahar için, sürekli hapşırmama neden oldukları zaman, en sevdiğim ağaç olan akasya ağaçlarından bir korulukta yürüyüşe çıktım. Ferncliff'teki yemeklerden amonyak ruhu sayesinde kurtulabilmiştim. İtiraf etmem gerekiyor ki, hapşırıklar ve amonyak ruhu arasında, yediğim hiçbir şeyin tadını da alamadım.

"Denise buradan kendisiyle birlikte Newport'a geçmemi istiyor."

"Biz de 'tong'un gerçek New York'luları olacağız. Yalnızca seyahat planları tartışır olduk."

Ama Emma endişeliydi. "John'un bu fikre sıcak baktığını sanmıyorum."

"O da gelecek, değil mi?"

"Haziran sonuna kadar gelmeyecek. Sanırım, o daha çok New York'ta kalmayı tercih ediyor."

"Bu konuda benden tavsiye bekleme." Her zaman söylediğim ve hep inandığım gibi, bir baba olarak başarım tamamen bu basit kuraldan kaynaklanıyor.

"Ayrıca, çocukların durumu da henüz net değil. Düğünden önce mi yoksa sonra mı gelecekler?" Bu ikimizin de konuşmaktan kaçındığı bir konuydu. Büyük torunumu en son gördüğümde, benden daha uzun boylu olsa neyse, bıyığı bile çıkmaya başlamıştı. On dört yaşında olmasına rağmen, koca bir adam gibi duruyordu; şansımıza, sekiz yaşındaki erkek kardeşi, Grace Kilisesi'ndeki düğünde yüzük taşıyıcı ya da melek yüzlü masum çocuk rolüne çok uygundu. Yine de, gözlerimin önüne, sıra sıra dizilmiş Apgarların, damadın neredeyse yarı yaşındaki genç bir Fransız'ın kolunda huzura getirilen olağanüstü güzel gelini, Emma'yı, tepeden tırnağa süzerken görüntüleri geliyor ve nedense rahatsız oluyorum. Bu nazik bir konu.

"Sanfordlar çocukları alırlar mı?"

"Ah evet. Aslında, Denise bu konuda ısrar ediyor. Yine de..."

"Yine de..." Her zamanki gibi, aynı şeyleri düşünüyoruz.

Kendimizi nehir kenarında bir istinat duvarının üzerinde buluyoruz. Bir söğüt ağacının gölgesinde, dört bölümden oluşan bir kameriye kurulmuş; hem de öyle bir kurulmuş ki, bir bölümde oturan kimse diğer üç bölümdekiler tarafından gözlenemiyor. Nehre bakan bölümde, sarmaş dolaş olmuş iki insan silueti seçtik.

Emma soluğunu tuttu. Siluetler aceleyle birbirinden ayrıldı. İkinci şoku da, dördümüz birbirimizi gördüğümüzde yaşadık; Denise ve Sanford, suçüstü yakalanmış âşıklar gibi şaşkın şaşkın bakarak, toparlanıp ayağa kalkarken hepimiz kahkahalarla gülüyorduk.

"Sanırım" dedi Denise, "bu hareketimiz Paris'te çok ayıp karşılanırdı."

"Tam tersine" dedim. "Hayvanat bahçesinde kalıcı olarak sergiye konurdunuz. Sevişen *evli* çift. İnsanlar dünyanın dört bir yanından sizi görmek için akın ederdi."

Görünüşe bakılırsa, Sanford bugün buraya gelmek için kendi arabasını kullanmıştı. Ferncliff'teki yemeği bölmek istemediğinden, eski dostları görmek için buraya gelmişti; Bayan Astor'un huzuruna akşam çıkmayı düşünmüştü. Onu ilk gören kişi Denise ol-

muştu. "Tamamen tesadüf. Buralarda dolaşırken, bir öbek leylak çiçeğinin arasından fırlayıp, arkamdan elini ağzıma kapadı ve şöyle dedi: 'Bir asker kaçağıyım, madam, bir Birlik askeri; acaba?...' Gerisini tahmin edebilirsiniz."

"Ne heyecan verici!" Emma'nın gözleri sevinçle parlıyordu; ama bir süre sonra, âşık çift önümüzde yürürken, kaşları çatıldı. Dalgındı.

"Geleceğini biliyor muydunuz?"

"Hayır. Ben..." Cümlesini bitirmedi. Belli ki, yaptığı bir şaklabanlıktan büyülenmiş bir düzine konuğun Sanford'un çevresine toplandığı, çay servisi yapılan kulübenin biraz uzağında durmuştuk biz.

"Sen ne?"

"Ona güvenmiyorum." Aramıza akasya çiçeğinin tek bir beyaz taçyaprağı düştü.

"*Ona* güvenmen önemli mi?"

"Denise'i ilgilendirdiği müddetçe, evet, önemli." Kendini topladı yeniden. "Ama bundan bize ne!... Her zaman söylediğin gibi, tarafsız olmalıyız."

"Ama ben nadiren tarafsız kalırım."

Önceki yüksek standartlarıyla bile Sanford'u son derece sıkıcı buluyorum. Ama Washington'dan haberler getirmiş olabilirdi. "Birkaç kez Bay Blaine'le buluştum." Önemli bir şeyler söyleyecekmiş gibi görünüyordu. Nehir kenarındaki yolun üzerinde kucaklaşan yaprakların arasından, yeşil bir ateş topuna dönüşmüş, batmakta olan güneşle birlikte, arabamıza binmiş, Ferncliff'e dönüyorduk.

"Gizli soruşturma hakkında ne söylüyor?"

"Gizliydi, değil mi?" Ama yüzümdeki hayal kırıklığını –yoksa nefreti mi?– görünce, son tahlilde bir kaldırım yosmasınınkinden daha beter sesine ciddi bir devlet adamı havası vererek, "Blaine ellerinde kendisiyle ilgili, doğrudan suçlayıcı olmayan ama istenirse o yöne çekilebilecek bazı mektupların dışında hiçbir şey olmadığını söylüyor. Adaylığı alacak. Göreceksiniz!" dedi.

Emma'yla ben birbirimize hızlıca şöyle bir baktık. Denise, kafasını kocasının omzuna yaslamış, uyukluyordu. Sanford, anladığım kadarıyla, dişe dokunur hiçbir şey bilmiyordu.

Akşam yemekten önce Emma'yla geniş oturma odasında buluştuk; diğerleri henüz ortaya çıkmamıştı. Dört bir köşedeki öbek

öbek çiçekler, benim sümük bezlerimi harekete geçirse de, odayı cennetten bir köşeye dönüştürmüştü. Amonyak ruhu hapşırığımı durduruyordu; ama ben kendimi garip hissetmeye başladım ve acaba diye düşündüm, bu şey zamanla kalbimi de durduracak mı?

"Bence, onlarla Newport'a gitsen iyi olur" diyerek, hiçbir zaman vermediğim için kutlandığım tavsiyemi vermiş oldum.

"Seninle dönmek istiyorum..."

"Cengele mi?"

"Hayvanat bahçesine! Bay Blaine'i seyretmeyi çok istiyorum. Öte yandan sana katılıyorum; sanırım, en iyisi Denise'le gitmek." Emma, elinde olmadan, beyaz zambakların mükemmel bir biçimde düzenlenmiş vazosunu yeniden düzenlemeye girişti. "Bakıma ihtiyacı var onun."

"Seni korkutan ne?"

"Eğer bilseydim, onu uyarırdım." Çabucak yanıtlamıştı sorumu. "Denise'in de izniyle, John'a yazıp mümkün olduğunca çabuk Newport'a gelmesini istedim."

"Koruma için mi?"

Emma başını salladı. "Bir bakıma, evet. Aynı zamanda, daha iyi görünecek. Zaman zaman insan bir eşe ihtiyaç duyuyor."

"Bir piyon?"

Emma yan gözle hınzırca bir bakış attı bana. "Hayır, hayır, bir şövalye. Ayrıca, bir şövalye on hamlede veziri alır."

Ward McAllister gösterişli bir gece kıyafetiyle odaya girdi salınarak. "Büyük bir zafer kazandım, sevgili dostlar! *Yıllanmış* şampanyayla tirsi balığı hazırlattık! Mistik Gül'le tartıştım. Ben on yıl bekletilmiş şampanya balıkla şahane gider dedim; özellikle gazı alınmış olursa. Balığın değil, şampanyanın elbette. Bu yüzden, gizliden gizliye eve birkaç kasa şampanya soktum ve nihayet bugün öğleden sonra, saat on birde bunu hayata geçirmek üzere anlaştık! Bu güzelim evlere trenlerin yaptığını görüyor musunuz?" McAllister yanınızdaysa, Mistik Gül'ün aksine, konuşma bitmezdi.

Ben yine Bayan Astor'un yanındaydım ve buradan ayrılıyor olmamdan ötürü üzgün olduğunu belirtti. "Güzel kızınızın da. Prenses sosyeteye cazip bir katkı sağladı. Ve en başta benim *gözden uzak* kuzenim olarak."

Konuyu hızla bizim kuşkulu kuzenliğimizden uzağa taşıdım. "Ama gelecek ay Newport'ta görüşeceğiz. Biz Sanfordlarda kalıyoruz."

"Benimle kalacaktınız!..." Sesinde suçlama, boynunda yakutlar vardı.

"Belki bir dahaki sefere."

"Neden evleniyor şu... adı neydi, unuttum?"

"Apgar." Bayan Astor, Apgarların, tanıdığı hemen herkesle akraba olduğunu adı gibi biliyordu bilmesine ama, henüz onların tanışmaya değer olup olmadıklarına karar vermiş değildi. Astorokrasi çok katıydı; Vanderbiltler ve Belmontlar çok parıltılı, Apgarlar ise çok kalabalık ve donuktu. "Birbirlerini seviyorlar. Ve sizin de dediğiniz gibi, kızlar âşık oluyorlar."

Tanıştığımızdan beri ilk kez Bayan Astor'un yüzünde zekânın yanı sıra alaycı bir ışıltının belirdiğini gördüm. "Ah, evet. Bu doğru. Ben söylemiştim bunu." Kadehinden bir yudum aldı ve yüzünü ekşitti. "Yıllanmış şampanyadan *nefret* ederim. Bunu Bay McAllister'a nasıl söyleyeceğim?"

Eşyalarımı toparlayıp Rhinecliff'ten geçecek sabah treni için hazırlandım (özel arabalı kraliyet günleri mazide kalmıştı). Gece Emma'ya iyi geceler dilemiş ve ondan sabah ben giderken kalkmamasını istemiştim.

Sanfordlardan, şu ya da bu biçimde nasıl hayatımızın orta yerinde kalmayı becerdiklerinden, söz ettik. Emma'nın Sanford'a tavrı açıkça düşmancaydı ve ben bunu doğrudan doğruya kışkançlığa veriyordum. Denise'i kendine istiyordu Emma. Şaşırtıcı olsa da, bunu son derece anlaşılır buluyorum; çünkü Emma'nın şimdiye kadar hiç yakın bir kadın arkadaşı olmadı.

İçinde amonyak ruhunun bulunduğu küçük şişeyi pencereden dışarıya fırlatıp attım. Eminim, son birkaç gündür yaşadığım, beni korkutan o kalp ritmindeki bozukluğun sorumlusu bu zıkkım.

Yirmi Beş

Nordhoff'un artık gizlisi saklısı kalmamıştı. "Bay Mulligan meselesini aylardır biliyorduk."

Capitol'ün kalabalık bir komisyon odasında oturmuş, dizlerimin üzerindeki defterime yazıyorum bunu. Bay Mulligan tanıklık yapıyor ya da daha doğrusu, birkaç dakika önce yapıyordu. Defteri kıvırıp dizlerimin üstüne öyle bir bastırdım ki, zar zor yazıyorum. Karşımda, duvarın dibinde, Blaine'in finansal işlerini soruşturmakla görevli özel komitenin üyeleri oturuyor. Komisyonun çoğunluğu Demokratlardan oluşuyor ve kan kokusu almışlar. Başkan, Proctor Knott denen, haşin yüzlü biri.

Benim biraz ötemde, Blaine birinci sıraya oturmuş; yanında Garfield var. Nordhoff arkamda ve kemikli dizleriyle sırtımı deliyor. Ayrıca, keskin havlamalarıyla, kuşatılmış bir azınlık olan Blaine yandaşlarının konuşmalarını noktalıyor.

James Mulligan, Boston'lu. Ben hâlâ bu adamı kimin bulup ortaya çıkardığını bilmiyorum. Ama adam makul, aklı başında birine benziyor; bir zamanlar, artık adı kötüye çıkmış Little Rock & Fort Smith Demiryolu'nun yaratıcısı Warren Fisher'ın defterlerini tutmuş bir muhasebeci. Birkaç dakika önce, komisyona Union Pasicif'ten Elisha Atkins adında bir müdürün kendisine Blaine'in Texas & Pasific Başkanı Tom Scott'a 75.000 dolarlık Little Rock & Fort Smith tahvili devrettiğini anlattığını söyledi; halbuki aynı Tom Scott, demiryolunun Blaine'e 64.000 dolarlık değersiz tahvil verdiğini söylüyormuş.

Sanırım, bunu doğru anladım. Çok sayıda müdahale oluyor konuşmalara. Komitedeki Cumhuriyetçiler Mulligan'ın tanıklık yapmasını güçleştirmek için ellerinden geleni yapıyorlar. Blaine de yer yer müdahale ediyor ve komite üyelerinden biriyle konuşuyor fısıldaşarak.

Şimdi usul önemli. Konuşmalar. Nordhoff eğilip kulağıma fısıldadı: "Dahası var!..."

Arkama dönüp, fısıltıyla yanıtladım: "Şimdiye kadar Mulligan'ın sözüne karşı Blaine'in sözü vardı."

"Bekle..."

Fazla beklemedik. Komitenin bir Demokrat üyesi, Mulligan'a elinde Blaine-Fisher bağlantısıyla ilgili olabilecek herhangi bir yazışmanın olup olmadığını sordu.

Blaine yerinde dikleşti; kulakları şimdi yüzünden daha soluk renkliydi. Yanındaki Garfield ise çökmüştü.

Komite üyeleri, görünüşe bakılırsa, ne beklediklerini bilmiyorlardı. İçlerinden biri, acınacak bir halde, sallanan dişiyle çiğnemek için koca bir parça tütün koparmaya çabalıyordu.

Mulligan boğazını temizledi. Gözlerinde kararsız bir ifade vardı. "Şey" dedi sonunda; gözleri hâlâ sağlam duran tütün parçasına takılıp kalmıştı. "Evet, efendim. Bir biçimde var... yani, Bay Blaine'in Bay Fisher'a yazdığı birkaç mektup var elimde."

Ne var ki, Mulligan'ın sesi ani bir velvelenin arasında boğulup gitti.

"Yalancı!" diye bağırdı bir adam. Bazıları yuhalıyor, bazıları alkışlıyordu. Blaine artık ayağa kalkmış, komitenin bir üyesiyle konuşuyordu; o üye sonra elindeki tokmağı sessizlik için kürsüye vurup duran Başkan Knott'un kulağına bir şeyler fısıldadı. Silahlı inzibatların görünmesiyle odada sükûnet sağlandı.

Başkan, "En yüksek mevkideki azınlık üyesi tarafından komite oturumunun yarına kadar ertelenmesi talep edilmektedir..." dedi. İzleyiciler arasından gürültüler, bağırışlar yükseldi; herkes, seyircisi olduğumuz dram son bulacak ve perde inecek diye korkuyordu... Nitekim, perde indi de.

Öneri oylandı ve az bir oy farkıyla kabul edildi. Komite oturumu ertelenmişti. Blaine yan kapıdan sıvışıp kayboldu. Ben de Willard's'a döndüm ve geç saatlere kadar bu notları temize çektim. Hiç kuşkusuz, Afrikalı olmayan biri için bile, bu çok heyecanlı bir gündü.

Garfieldlara yemeğe davetliydim; ama bana olan tutkusu Ekvator'un güneyinde yer alan pampalardaki kontrol edilmesi imkânsız otlak yangınlarına –bu arada, pampanın otlakla aynı şey olmadığını varsayıyorum– benzeyen Madam García'nın da konuklar arasında olmasından korkuyordum.

Korktuğum başıma geldi. Bir kere daha kocaman kara gözler dehşetli bir davetle parlarken, ne zaman bana baksa... ki bu her zaman oluyordu... dört meme birlikte ayaklanıp kabarıyordu.

"Santiago Ana'mıza dua ettim çabuk dönesiniz diye ve Anamız dualarımı kabul etti!" İşte böyle karşıladı beni Madam.

"Çok sıkıştım!" dedim, var gücümle kaçarken.

Şansıma, Garfield beni bir köşeye çekti. "Arkadaşın Tilden cephesinde neler oluyor?"

"Sanırım, kazanacak."

Garfield kaşlarını çattı. "Bu berbat bir şey olur, biliyorsun. Ama, Vali Tilden namuslu bir adam olmadığı için değil" diye ekledi hemen. "Öte yandan, şayet başarılı olursa, eski Konfederasyoncular, Katolikler ve viski kaçakçılarından oluşan lanet bir topluluğa hizmet edecek."

Garfield'ın samimi salaklığı neşemi yerine getirdi ve onu sınıfının ve partisinin önyargılarını mükemmel bir şekilde yansıttığı için sevdim.

Yemekte sekiz kişiydik ve hayret ettiğim, bu sekiz kişiden birinin Yavru Belknap oluşuydu. "Bence yeteri kadar acı çekti kadıncağız" dedi Lucretia Garfield, beni çektiği köşede. "Zavallı Yavru!" diye de ekledi, ilke gereği.

"Sizi ve sevgili Emma'yı ne kadar da özledim!" Yavru gayet iyi görünüyordu. "Siz ikinizin, elbette, hâlâ sürmekte olan acılı günlerimde nasıl etrafımda pervane olduğunuzu gerçekten *hiçbir zaman* unutmayacağım."

"Senato'da bir mahkeme olacak mı?" Belknapların hızına ayak uydurmakta zorlanıyordum.

"Ah, evet!" Yavru üzgündü. "Bu yıl seçim yılı, unutmayın. Demokratlar bizi karalamak için *her şeyi* yapacaklar ve bu yüzden benim meleğim, Senatör Conkling'in bizzat daha önceki gün dediği gibi, artık kabinenin bir üyesi olmadığı için Senato'nun yargılama yetkisi *bulunmadığı* halde, gelecek ay mahkeme karşısına çıkacak. Ah, evet, onlar bizim onursuzluğun derinliklerini görmemizi, şahadetin mutlak acısını tatmamızı istiyorlar!" Ne var ki Yavru, bütün bu Güneyli retoriğine rağmen, eğleniyormuş gibi görünüyordu. Her halükârda, Senato'nun mahkûmiyet için gerekli üçte iki çoğunluğu sağlaması küçük bir ihtimal.

"Şimdi de o en aşağılık şeytan, Bay Bristow, Kongre salonlarında bu ülkeye hizmet etmiş en dürüst adam Bay Blaine'in peşinde."

"Bundan eminim." Yavru, küçük esprimi anlamadı.

O, Bristow'un ihtirasları ve Demokratların vahşeti hususunda yönetimi suçluyor.

"Neden mi? Çünkü bu ülkeyi bugünkü haline getiren demiryolu ağlarının döşenmesine yardım etmek bir Kongre üyesinin yapa-

cağı olumlu işlerden en başta gelenidir. Elbette, Bay Blaine bunu yaparken, şimdi ya da eskiden, biraz dikkatsiz davranmış olabilir; çünkü biliyorsunuz, onda işadamı kafası yoktur. Ve kesinlikle Fifteenth Street'teki evi –bu arada, çok iyi bir yatırım olduğunu söyleyeyim– için Bay Jay Cooke'tan o krediyi alarak büyük bir hata yapmış."

Bu şaşırtıcıydı. Konuyu Nordhoff'a açtım; o ilgilenecek. Blaine'in yolsuzluklarının sonu gelmeyeceğine inanan Nordhoff, gayet uygun şekilde, gaddardı. Zaman zaman, keşke ben de Nordhoff kadar her şeyi ciddiye alabilsem diyorum. Ama olmuyor işte. Ben bu ülkedeki politikayı kesintisiz devam eden bir komedi olarak görüyorum; bu akşam ne olduysa, rayından çıkıp vahşi bir taşlamaya dönüştü.

Yemekten sonra, beyler hâlâ masada oturuyor ve Madeira şaraplarından olabildiğince keyif almaya çalışıyorken, bir ulak gelip, Garfield'a bir mesaj iletti; o da bizden izin istedi. Oturma odasından Madam García'nın performansı duyuluyordu; kuyruklu piyanonun başına geçmiş, var gücüyle, karşılıksız bir aşkı anlatan bir Arjantin baladını çalması yetmiyormuş gibi, kader kadar, benim kaderim kadar iç burkan ve acıtan sesiyle söylüyordu da.

Garfield yanımıza döndü bir süre sonra; güzel yüzünde çok düşünceli bir ifade vardı. Hepimiz bir şeyler söylemesini bekliyorduk.

"Haberler nasıl?" diye sordu bir Batılı senatör; uzun, beyaz sakalı tütün sarısıyla lekelenmişti.

"Sanırım, herkes yarına kalmadan öğrenecektir." Garfield oturdu; en ciddi tavrını takınmıştı. "Bay Blaine'den bir not aldım. Bugün öğleden sonra Bay Mulligan'ı otelinde ziyaret etmiş ve bir tür uzlaşmaya varmışlar. Neyse; Bay Blaine şu anda mektuplar üzerinde çalışıyor ve..."

"Bay Blaine mektupları almış mı yani?" Söylenenleri doğru işitip işitmediğimden emin değildim.

Garfield başını salladı. "Evet. Bay Mulligan, kuşkusuz, çok makul davranmış. Kesinlikle, bu mektupların, partimizin lider kadrosu ve elbette, bütün ülke için önemi bir yana, Bay Blaine için ne kadar mühim olduğunu fark etmiş."

Batılı senatör alkışladı. "Bu Blaine kadar cesur başka birini tanımıyorum."

"Öyledir" dedi Garfield ve Cicero'dan bir alıntıyla sürdürdü sözlerini: "Bir gram cesaret bir ton şansa değer." Sanırım, kendini dinlediğini varsayarak, aklından geçeni söylüyordu.

Beni Willard's'ın barında bekleyen Nordhoff'un yanına koşturdum haberi vermek için. Her zamanki gibi, Nordhoff benden fazlasını biliyordu.

"Az önce Mulligan'laydım. Tanrı daha aptalını yaratmamıştır herhalde." Nordhoff kendinden beklenmeyecek kadar temkinliydi; ama aynı zaman, öfkeden kuduruyordu.

"Mulligan, Riggs House'daki berber dükkânında saçını kestirirken Blaine çıkagelmiş. Söylemeye gerek yok ki, konuşmaları çevredekiler tarafından duyulmuş" diyerek durumu özetledi. İnsanlara öğrenmek istediği şeyleri söyletmek konusunda Nordhoff'un eline kimse su dökemezdi; ama sonra kaçırılmış bir kadın vâris davasındaki dedektif gibi davranırdı; ama bu davada, vâris cumhuriyet, kaçıranlar da halkın usulüne uygun olarak seçilmiş temsilcileriydi.

"Blaine ona, 'Demek sen benim düşmanımsın; anladım...' demiş. Sonra Blaine, Mulligan'ın, kayınbiraderinin yanında muhasebeci olarak çalıştığını ve bir keresinde, kayınbiraderiyle Mulligan arasındaki bir tartışmada Mulligan'dan yana tavır aldığını hatırladı. Blaine'in zekâsına bakar mısın? Olayı hatırlıyor. Sahneyi önceden kuruyor. Kötülük yerleşiyor." Siyah garson ikinci viskilerimizi getirdi; artık başım çatlayacak gibi ağrıyor. İşe bakın ki, hapşırık şıp diye kesildi. Ama zaten burada bahar mevsimi Hudson Vadisi'ne göre daha erken bitiyor; dolayısıyla polen –ya da her neyseler– kalmamış artık.

"Sonra Blaine, Mulligan'la baş başa yürütmüş müzakereyi. Tanık yokmuş. Bundan kısa bir süre sonra ben konuştum Mulligan'la; ortak bir arkadaşımız vasıtasıyla."

"Hayali mi?"

Kısa bir havlama sesi duyuldu. "Hemen hemen. Neyse, onu konuşturmayı başardım. Başardım ama, anlamlı bir şey çıkmadı ağzından. Riggs House'un lobisinde öylece durmuş, kafasına bir taşla vurulmuş gibi bakıyordu; bir şeyler yapmak istedim onun için."

"Blaine mektupları nasıl almış elinden?"

"Gözyaşları. Vatan sevgisinden dem vurmalar. Bayraktan da. Mektupları *satın alma* teklifinden söz etmiyorum bile."

"Ne kadar?"

"Blaine böyle şeyleri belli bir tarzla yapar; bir de Hazine parasıyla. Mulligan'a bir konsolosluk önermiş."

"Harika, ne güzel!" Hasretle eski mevkim, sadece üvey kardeş oluşumuz hatırına Başkan Van Burren'in bana bağışladığı mevkim

geldi aklıma. "Adam konsolosluğu kabul etti; Blaine de mektupları."

Nordhoff başını salladı. "Adam hiçbir şey elde edemedi. Ya da yemin billah öyle söylüyor. Ah evet, Blaine'den kendisi ve hukukçuları üzerinde çalıştıktan sonra mektupları kendisine geri verme sözü almış. Size soruyorum, Schuyler, Cennet Bahçesi'ndeki Yılan'dan bu yana Blaine'den daha göz boyayıcı iblis gelmiş midir bu âleme?"

"Elbette, Bay Mulligan bu mektupları bir kere daha görme umudu taşımıyor, değil mi?"

"Nasıl... nasıl... nasıl taşısın ki?" Nordhoff'un kadehini barın tezgâhına hızla indirmesiyle, Zenci garsonun korkuyla yerinden sıçraması bir oldu.

"Belli ki, çok akıllı bir adam bu. Ve belli ki, başkan olmayı aklına koymuş."

"Hayır! Asla! Bu kez kuyruğu kıstırdı."

Yirmi Altı

Temsilciler Meclisi'nin basın locasında oturuyorum. Kalabalığa rağmen ben oldukça rahatım ve çok zorluk çekmeden alıyorum notlarımı. Bütün localar tıklım tıklım dolmuş. Senato'nun çoğunluğu Meclis çatısında bir araya gelmiş; senatörler oturuyorlar, kalkıyorlar, duvara yaslanıyorlar. Bütün ülke Blaine'in konuşma yapmasını bekliyor.

Günlerden 5 Haziran. Dokuz gün sonra Cincinnati'de Cumhuriyetçi Parti Kongresi toplanacak. Eğer Blaine adaylığı kazanmak istiyorsa, bugünkü konuşması inandırıcı olmasının yanı sıra, takdire şayan meslek hayatının en görkemli konuşması olmalı. Tarih bu mecliste, aynı anlama gelmek üzere bu tiyatroda, yazılacakmış gibi bir hava var.

Herald'a Blaine'in Mulligan'ın elindeki mektupları nasıl "geçici tetkik için" aldığını anlatan bir makale yolladım zaten. Söylemeye gerek yok ki, Blaine mektupları Mulligan'a geri vermeyi reddettiği gibi, onları komiteye teslim etmeye de razı olmadı. Artık Kongre'ye itaatsizlikten suçlanma tehlikesiyle karşı karşıya ve hatta, kızgın Demokratlar arasında onu Temsilciler Meclisi'nden kovma yönünde bir hareketlenme görülüyor. Her "neden", "ne" ve "nasıl" sorusuna, "Pazartesiye kadar bekleyin" diye yanıt vermişti.

Pekâlâ; işte pazartesi geldi çattı... Ve Blaine salonun bir ucunda göründü. Her iki meclisin de Cumhuriyetçi üyeleri etrafını sarmıştı. Eller sallanıyor, kollar çimdikleniyor, artık kızarmış koca kulaklara bir şeyler fısıldanıyordu. Blaine sakindi ve kendinden emindi.

Başını kaldırıp basın locasına baktı birden. Beni görünce eliyle çenesine dokundu ve göz kırptı; bana çektirdiğim dişimi ve dinleme şerefine eremediğim öteki nutkunu hatırlatıyordu. Salondaki çeşitli arkadaşlarına el salladı. Masasına oturdu. Bütün gözler onu izlerken, o, frağının cebinden kalın bir paket çıkardı ağır ağır. Salonda uzun bir soluk alıp verme sesi duyuldu: *Mektuplar.*

Blaine rahatça elindeki paketi masasının üzerine bıraktı. Meclis salonunda tahmin edileceği gibi çıt çıkmıyordu (Bunları döndükten sonra, Willard's'ta yazıyorum). Birden, işte o an geldi.

Blaine ayağa kalktı ve Başkan Bay Kerr (yakın zamanda West Point'e öğrenci pazarlamakla suçlanan hastalıklı bir adam) bu Maine'li, onur sahibi beyefendiyi kendi kişisel ayrıcalık noktasına kabul etti.

Blaine en alt perdeden girdi konuşmaya. Üzgün bir ifadeyle, Meclis'in tarafgir tavrından bahsetti. Bize, peşini bırakmayan iki komite üyesinin son İç Savaş'ta isyancı ordu saflarında yer aldığını hatırlatmak boynunun borcuydu. Bu Güneyli birkaç üyenin bağırış çağırışına neden oldu ve onlardan daha şamatacı başkaları da Cumhuriyetçi Parti yandaşlarıyla birlikte Güneylilere karşılık verdi. Bay Kerr düzeni sağlamak amacıyla kürsüyü dövdü.

Blaine bildik havada çalmayı sürdürdü: Politik yapının bütün organlarında süregelen müthiş bir çatışmanın ateşi hissedilirken yanlış suçlamalar elbette beklenen şeylerdi. Onun malum Birlik aşkı yüzünden, düşmanları vardı. O bunu bilmekteydi ve onları bağışlamaktaydı.

Mektuplar... Blaine, beyefendiler arasındaki özel haberleşmenin kutsal ve ihlal edilemez doğasından bahsetti içtenlikle. Bir adamın bir şeyi nasıl gördüğü, bu dünyada başka kimseyi ilgilendirmezmiş. Bu bir biçimde, kuşkulu önermeyi Amerikan Anayasası'nın ve bütün medeni hukukun temeli yapıverdi.

Ama sonra Blaine'in sesi yükselmeye başladı ve yüzü de kulakları kadar kızardı. Kara gözleri çakmak çakmaktı. Durup durup çalışan bir org gibi sesi gümbürdüyor, alçalıp yükseliyordu. "Beni bu mektupları ortaya çıkarmaya zorlayan Meclis'in gücüne meydan okuyorum. Ama onları göstermekten de zerre kadar korkmuyorum." Aklımda kaldığı kadarını yazıyorum; başka sözcüklerle anlatmak gerekir. "Tanrı'ya şükürler olsun, onları göstermekten utanmıyorum." Paketi alıp kaldırdı. "İşte buradalar!"

Blaine herkesin görmesi için paketi başının üzerine kaldırdı. "Hepsi burada! Ve herhangi bir küçük düşürülme ya da onurumun zedelenmesi kaygısıyla bunları saklamaya yeltenmiyorum. Benim konumumdaki herkesin hissedebileceği bir..." Bu noktada, o sözcük ağzından çıkarken sesi bir borazan gibi patladı. "...*haksızlığa uğramışlık duygusuyla*, bu mektupları bu kürsüden okurken kırk dört milyon ülkem insanını bana kulak vermeye davet ediyorum."

Bu hoş ve küstahça bir gösteriydi. Blaine mektupları atlaya zıplaya okudu, şu ya da bu konu üzerine yorum yaptı; hem de bunu öyle açık bir samimiyet ve öyle kendinden emin, *dürüst* bir havada

yaptı ki, James G. Blaine'i Amerikan'ın gelmiş geçmiş en dehşetli hainlerinden biri olarak görenlerimiz bile, onu dinlerken, birer birer, onun rüzgârına kapılıp sürüklendik.

Dokuz yaşındaki bir çocuk bile Blaine'in sadece kendi seçtiği bölümleri okuduğunu bilse de, hiç fark etmezdi. Bu gür ve büyüleyici sesi dinlemeye doyamazdı insan. Bir saat boyunca, sağ ayağımın neredeyse tamamen tutulduğunu ve aynı pozisyonda kalmaktan her tarafıma kramplar girdiğini fark edene kadar, nefesimizi tutup dinledik. Ayağımın tutulması ve ardından dikkatimin dağılmasıyla mükemmel bir uyum içinde, tam zamanı gelince, Blaine bütün bu meselelerden bıkmış gibi mektup paketini masanın üzerine çarptı.

"Yeter! Mektuplar bütün dünya okusun diye, bu Kongre'ye ait arşivin bir parçası oluyor artık. Buna rağmen, benim cellatlarım pis işlerini yapmaya devam edecek mi? Devam edecekler mi?"

Blaine dramatik bir ifadeyle Cumhuriyetçilerin oturduğu sıraları Demokratlarınkinden ayıran ara yola döndü. Proctor Knott'u işaret etti. "Siz, efendim, benim işlerimle, hatta en kişisel, en kutsal mektuplaşmalarımla bile, bu kadar yakından ilgilenen komitenin onurlu başkanı. Tatmin olduğunuza inanıyorum." Bu son darbe artık bir soru değil de, bir kararın ilanıydı sanki.

Blaine ardından, masumiyetinin Londra'da yaşayan, Josiah Caldwell adlı birinin sözlerine bağlı olduğunu söyledi. Başkan Knott'a, Bay Caldwell'den bir haber alıp almadığını sordu.

Knott ayağa kalktı; belli ki sinirlenmişti. Bay Caldwell'in adresine ulaşamadığını söyledi.

Blaine: Ondan herhangi bir ileti almadınız mı?

Knott: Bir dakika müsaade edin; yanıtlayacağım.

Blaine: Kategorik bir yanıt istiyorum ben.

Salonda gerilim yükseliyor. Bütün gözler iki adama dönmüş durumda.

Knott: Bay Caldwell olduğunu *iddia eden* birinden bir ileti aldım.

Tam bu noktada, Blaine ani bir öldürücü hamle yaptı. Telgraf ne zaman geldi? Neden kanıt olarak kabul edilmedi? Knott tökezledi. Blaine kükredi. "Geçen perşembe günü, tam saat sekizde, Josiah Caldwell'den beni kesinlikle ve tamamen aklayan bir mesaj aldınız ve onu sakladınız!"

Blaine en olağanüstü gösterisine son vererek oturdu. Cumhuriyetçiler ayağa kalkmış, onun adını haykırıyordu. Birçok Güneyli

Demokrat isyan naraları atıyordu. Başkan'ın elindeki tokmak gümlüyordu. Kadınlar locasından çığlıklar yükseliyordu...

Nordhoff ve ben ağır adımlarla Willard's'a yürüdük. Hava sıcaktı ve gökyüzü bulutluydu. Pennsylvania Avenue'un uzak ucunda arabaların ışıkları yanıyordu. Nordhoff umutsuzluğa düşmüştü. Ben ise, tıpkı tiyatroda iyi –muhteşem değil– bir oyun seyretmiş gibi sevinçliydim. "Bir sürü palavra!" oldu Nordhoff'un hükmü. "Caldwell ismi pek bir şey ifade etmiyor. Telgrafı muhtemelen kendileri ayarladı. Okuduğu kadarıyla, mektupların hiçbir anlamı yok."

"Böylesine... böylesine bir müzik için anlam nedir ki! Wagner'de anlam ne arar?!"

"Bu mektuplar önünde sonunda yayımlanacak. Ve onlar Blaine'in günahkâr olduğu kadar suçlu olduğunu da gösterecek."

"Ama bugünden tezi yok, dokuz gün içinde başkan adayı olacak. Onu durdurmak için zaman yok; en azından, Bay Mulligan'ın mektuplarıyla."

"Belki. Bunu gördün mü?" Nordhoff bana 27 Kasım 1868 tarihli, altında New York Eyaleti Demokrat Parti Başkanı olarak Tilden'ın imzası bulunan bir parti bildirisi gösterdi. Bu metin Tilden tarafından taşradaki Demokrat liderlere gönderilmişti ve onlardan mümkün olduğunca çabuk, beldelerinde Tammany Hall'den William M. Tweed için ne kadar oy çıkabileceğini kendisine bildirmelerini istiyordu. "Amaç, Tweed'in, yukarı eyaletlerde Demokratların kayıplarını karşılamak için ne kadar sahte oy toplamak zorunda olduğunu bilmesini sağlamak."

"Sevgili dostum Nordhoff, mektubun amacını anladım. Aynı zamanda, bunun sahtekârlık olduğunu iddia ediyorum."

"Dostun Tilden da böyle diyor. Her neyse; hareketli bir kampanya bizi bekliyor."

Yirmi Yedi

Cincinnati'deyim. Jamie'nin beni bu seyahate nasıl yollayabildiğini aklım almıyor. Nihayetinde, Associated Press bu tür habercilik işini benden bin kat daha iyi yapar. Ama burada olan benim; hem de bütün bir gece uyumadığım, sıkıntılı bir araba yolculuğundan sonra.

Gibson Hotel'de benim için bir oda ayrılmıştı; ama içinde ancak iki yatak bulunan o odayı Indiana heyetinden üç üyeyle paylaşmam gerektiğini öğrenince, valizimi elime alıp, acınacak bir halde, ara yollardan (şehir Ohio Nehri'ne tepeden bakan bir dizi kayalık üzerine inşa edilmişti) Bayan Grant'ın "piazza" diyeceği, sert ve mavi renkli kireçtaşından yapılma bir binaya kadar yürüdüm ve kendimi, reisi benim yaşlarımda, Almanya'nın Wiesbaden şehri yerlilerinden bir adam olan ailenin insafına bıraktım.

"Kasabanın yarısı Alman" dedi adam, anadilini konuşabilmenin verdiği mutlulukla. Günlüğü üç dolar olan yatak odamdan, yerlilerin Ren olarak bildiği –Alman nüfusun yaşadığı alana da "yukarı Ren" diyorlar– Erie Kanalı'nı ve Miami'yi gayet güzel görebiliyordum.

Bugün parti kongresinin ilk günüydü. Çeşitli kimlik belgeleriyle kuşanmış halde Elm ve Fourteenth Street'teki devasa Sergi Salonu'na girdim ve basınla delegelerin arasına karıştım; ama mümkün olduğu kadar hatiplerden uzak durmaya çalıştım. Parti şimdi, muhtemel adayın durması ya da yarışması veyahut düşmesi ya da her ne yapacaksa yapması için bir platform oluşturuyordu. Beni en çok saran mesele, Utah için monogami. Başka durumlarda akıl sağlıkları gayet yerinde olan politikacılar, yakın tarihlerde bir "peygamber" tarafından kurulmuş, büyük bir kısmını çevirip mesken tuttukları Utah Çölü'ndeki topraklarında kadınlarının haremlerde yaşadığı ve durmadan doğurduğu, garip bir tarikat olan Mormonların adını duyar duymaz kuduruyorlar. Bu, biraz aşırı enerjik olsa da, bana çok hoş geldi.

"Chet" Arthur önderliğinde New York Mutemetlerinden bir grubun bir haftadır kasabada olduğunu ve yalnızca New York delegasyonu tarafından değil, her biri mavi rozet takmış, bin beş yüz hevesli çalışan tarafından da desteklenen Conkling için ön çalışma yaptığını duydum.

Gibson House'un önüne, New York Reform Kulübü afişinin tam altına, "BAŞKAN ROSCOE CONKLING ONURUNA" yazılı bir pankart asılmış; bu kulüp birkaç gündür kabasada bulunan, nazik, yüksek gönüllü ve bir biçimde Bristow için çalışan, yaklaşık altmış gönüllü beyefendiden oluşuyordu.

Gibson House'un barında bu akşam erken saatlerde rastladığım Nordhoff'a göre, dikkat edilmesi gereken adam, Oliver P. Morton. Bu beyefendi Indianalı bir senatör. Conkling'in düşmanı ve Güney'de sevilen bir isim. Eğer Conkling ve Blaine, Bristow'un ve ardından birbirinin önünü kesecekse, Morton'un kazanması kuvvetle muhtemel. Ayrıca, Ohio ve Pennsylvania valileri de dahil olmak üzere, biraz hoşnutsuz bir ifadeyle "gözde oğullarımız" diye tanımlanan, ikinci derecede önemli bir dizi aday daha söz konusu.

Yirmi Sekiz

Aklım başımda olmasına rağmen, yine de çok heyecanlandım. Hepimiz Sergi Salonu'ndayız. Platformda çeşitli parti liderleri oturuyor. Adaylardan hiçbiri ortada yok. Belli ki, Kongre boyunca da ortaya çıkmayacaklar. Evlerinde oturup, halkın kendilerini çağırmasını bekleyecekler.

Conkling'in adı ve yüzü her yerde sergileniyor. New York delegasyonu Grant Hotel'i ele geçirmiş ve cephesine kocaman ama pek nazik olmayan bir uyarı afişi asmış: "Conkling'in Adaylığı New York'un Yüzde Otuz Beşini Garanti Eder." Bu afiş herkesin aklına Blaine'in yakınlarda söylediği bir sözü getiriyor: "Conkling kendi eyaletini bile Tilden karşısında kazanamaz. Adaylığı saçmalıktan başka bir şey değil." Ayrıca ortalıkta Senatör'le Kate Sprague hakkında birçok dedikodu dolaşıyor. Aslında, bu konuya ilişkin bir bildiri dağıtıldı her delegeye. Sanford mu iş başında ne?...

Blaine günün –şu dakikanın da– adamı. Jewell adında eski bir posta işleri genel müdürünün lehinde çok uzun bir adaylık konuşması dinliyorum. Konuşmacı şu ana kadar sıkıcı olmaktan kurtulabilmiş değil. Salonun içerisi boğucu; ama neyse ki, artık güneş batmaya başladı da biraz olsun rahatladık.

Dedikodunun bini bir para. En sonuncusu şu: Blaine ölüyor. Geçen pazar günü Blaine, Washington'da bir kiliseye gitmiş ve orada bayılıp kendinden geçmiş. Güneş çarpması, diyor yandaşları. Daha da kötü, diyor ötekiler; hepsi de son safhaya erişmiş, baştan çıkarıcı hastalık adlarını sıralıyor. Hastalık çok büyük bir ihtimalle komite-bulantısıdır. Blaine hasta görününce, komite soruşturmayı Kongre sonrasına ertelemek zorunda kaldı. Ardından yine Blaine, vahim bir durum olmadığını göstermek için, Kongre'den bir gün önce Başkan Fish'le beraber halkın arasına karışıp boy gösterdi. Bu gezinti sırasında, Blaine'in oğullarından birinin şöyle dediği duyuldu: "Bunun Cincinnati'de çok iyi bir etkisi olacaktır." Oldu da.

Bugünün programına göre, adaylığını koyan çeşitli liderler adına on altı konuşma dinleme zevkini tadacağız. Şişelerce saparna içtim ve beklenmedik bir şekilde alışkanlık edindiğim patlamış mısırdan avuç avuç yedim.

Akşam olmak üzere. Atılan nutukların hiçbiri ortamı ısıtamadı; hiçbir aday da konuşmadı. Nordhoff, Illinois'lu genç bir avukat ve aynı zamanda politikacı olan, Ingersoll adındaki şahsa dikkat etmemi söyledi. Eğer mevcut konuşmacı susup otururşa, Ingersoll kalkıp Blaine'i aday gösterecek. Nordhoff'a göre, Ingersoll bir agnostik ve bundan da gurur duyuyor. Bana kalırsa, Tanrı'nın çok özel Illinois yabanında pek de ihtimal dahilinde olmayan bir şey bu.

Ingersoll'un şu sözü dilden dile dolaşıyor: "Calvin sağlığı elverdiğince 'Eski Ahit'in Tanrısı'na yaklaştı." Bu çocuğa kanım ısındı.

Kanım mı ısındı? Ingersoll yaktı beni. Şu an, Ingersoll'un konuşmasını bitirmesinin üzerinden yarım saat geçmiş durumda; ama Blaine için gösteriler sürüyor. Bağışık olmama, hatta politik nutuklara alerjim olmasına rağmen, böyle başarılı bir hitabet duymadım; kimse de duymamış. Söylediklerinin tek kelimesini anlayamadım; yalnızca sesinin tonu ve şiddetli sevinç kaldı aklımda.

Blaine güçleri oylama istedi; ama divan başkanı, "Bana bu salondaki gaz lambalarının güvenli bir şekilde yakılamayacak durumda olduğu bildirildi" diye bir duyuru yaptı. Karanlık yüzünden oturuma son verildi. Blaine güçleri istim üzerindeydi. Başkanı suçladılar. Bristow taraftarlarını. Cincinnati şehrini.

Günlerden 15 Haziran. İlk oylama yapıldı. Gece boyunca New York Reform Delegasyonu'yla yaptığımız içme seanslarının ardından biraz hastayım; Gibson Hotel'in barında, diyebilirim ki, hoş ve yüce gönüllü bir gece geçirdik. Bristow'un kazanmasını candan isteseler de, Reformcular eğer oylama geçen gece başlamış olsaydı, Blaine'in Kongre'nin tozunu attıracağı hususunda hemfikirdi. *Harper's Weekly*'nin editörünün yorumu tam yerindeydi: "Bu kadar kötü bir dava için bu kadar iyi bir konuşmayı Ingersoll'dan başkası yapamazdı."

Herkes, Ingersoll'un Blaine için söylediği (beni bağışlayın; kendi kulaklarımla mı duydum yoksa başkası mı söyledi, hatırlamıyorum) "tüylü şövalye" lafını tekrarlıyor. Sanırım, kulağım bu imgeyi saçmalığı yüzünden kabul etmedi. Blaine birçok şahane şey olabilir ama şövalye olması pek mümkün değil; eğer destansı bir şey yakıştırılacaksa, ona süslü püslü şövalyelik değil ejderhalık yakışır.

Seçilebilmek için, bir adayın en az 378 oy alması gerekiyor. İlk oylamada bir sonuca varılamadı... Yalnızca 99 oy alan ve artık ciddi bir aday olmayan Conkling için bu söz konusu değil. Blaine 285

oyla önde gidiyor; Bristow 213, Morton 124, Ohio Valisi Hayes 61, Pennsylvania Valisi Hartranft 58, Grant'ın eski posta müdürü Jewell 11, New York'tan Wheeler adlı biri de 3 oy aldı.

Conkling'in çekileceği söylentisi dolaşıyor ortalıkta. Onun 99 oyu kime gidecek?

"Morton'a" diyor Nordhoff. "Kesinlikle Blaine'e değil. Asla!"

Yirmi Dokuz

Cumhuriyetçiler Birleşik Devletler başkanlığı için, Ohio'nun üç dönemdir valisi, geçen savaşta sıradan bir general ve kendisini aday gösteren Kongre'nin çoğu üyesinin hiçbir şekilde tanımadığı bir adam olan Rutherford Birchard Hayes'i aday olarak seçti. Eve dönüp de ev sahibime haberleri verince, adam, "Vali dürüsttür ama kalın kafalıdır. Her zaman Katoliklere karşı faaliyet yürütür" dedi. Bu arada, ev sahibim Roman Katolik. "Daha kötüsü" diye ekledi Wiesbaden'li iyi adam, ikimizin de kupalarına şarap doldururken, "o, Son of Temperance'ın* bir üyesidir ve alkolü yasaklayacaktır!"

Gecenin büyük kısmını *Herald* için makalemi yazmaya harcadım. İlk turda Conkling'in çöküşünden sonra tam olarak ne olduğunu söylemek kolay değil; ama eksik de olsa diyebilirim ki, Blaine 308 oy aldığı, altıncı tur oylamaya kadar gücünü korumakla kalmadı, desteğini de artırdı. Bu zaman zarfında, Morton anlaşılmaz bir biçimde yarıştan çekildi; Bristow da çakılıp kaldı.

Altıncı turla yedinci tur arası bir yerlerde, Blaine karşıtı ve reform yanlısı gruplar Bristow'u ve Morton'u düşürüp Ohio'nun sönük valisinden yana şanslarını denemeye karar verdiler. Yedinci tur oylamada New York, Conkling'den desteğini çekip, büyük oranda, Blaine'i destekledi; ancak bu son oylamada Hayes 384, Blaine 351, Bristow da 21 oy aldı. Ardından Conkling karşıtı New York'lu Wheeler, başkan yardımcısı adaylığı için seçildi. Roscoe Conkling politik olarak artık arkadaşı Ulysses S. Grant kadar ölüydü.

Nordhoff'a kalırsa, Hayes'e destek verme yönündeki bu son dakika koalisyonunun temel nedenlerinden biri, onun, Grant'ın aksine, Federal birlikleri Güney'den çekmeye ve bu hummalı bölgenin yerinden yönetilmesine imkân verilmesine istekli oluşuydu.

* 1842 yılından itibaren Amerika'da ve Kanada'nın bir kısmında yaygınlaşan, erkekler arası bir dayanışma hareketi. (ç.n.)

Otuz

Ülkenin böylesine zikzaklar çizmesi beni kelimenin tam anlamıyla soluksuz bırakmıştı. Vali Tilden'ın doktoru gelip gitti birkaç kez ve adam yapıcı ya da yaratıcı nitelikte hiçbir şey yapmamış olsa da, kendimi iyi hissettim. Kuşkusuz, bunun başlıca nedeni, Albany'deki Delavan House'un en hoş süitinde zorunlu istirahata çekilmemdi.

Bugün Haziran'ın 27'si ve bu notları yatağımda uzanırken kağıda aktarıyorum. St. Louis'deki Demokrat Parti Ulusal Kongresi bensiz yapılıyor.

Jamie'ye öncelikle Fremont, Ohio'ya gidip, bu sabahki gazetenin bildirdiğine göre, yer yer aklar düşmüş, uzun bir sakalı olan, elli üç yaşında, yaklaşık 1.75 boyunda ve yine yaklaşık 85 kilo ağırlığında –bu kesinlikle, gerçeklerden ziyade Vali'nin niyetini yansıtıyor olsa gerek; çünkü fotoğrafına baktığınızda en az yüz kilo olduğu görülüyor zaten– kartal burunlu, keskin bakışlı Rutherford B. Hayes'le bir mülakat yapmak gibi bir niyetimin olmadığını söylediğimde çok şaşırdı ve üzüldü. Ne onunla görüşmek istiyorum ne de, Hoffman House'un barında otururken kesin bir dille ifade ettiğim gibi, St. Louis'ye gitmek için en ufak bir isteğim var.

"Ama Charlie, Cincinnati senin sayende bu kadar heyecanlı göründü."

"Heyecanlıydı zaten. Ama St. Louis sıkıcı geçecek. Tilden ilk turda aday olarak seçilecek." Artık politika konusunda ileri geri konuşuyor, öngörülerde bulunuyordum; bu, bence, Washington ve Cincinnati'den yazdığım son birkaç makaleme inanılmaz tepkiler almış olmamdan kaynaklanıyordu. Ne var ki, üslubum, Jamie'yi etkilemeyi sürdürdüğüm için, bana ödediği para kadar iyiydi ancak. Son olarak, sözlerim kanatlanmış uçuyordu.

"Uzlaşma yapalım, sevgili çocuğum. Albany'ye gidecek ve Tilden'ın kendi adaylığına ilişkin tepkisi üzerine bir makale yazacağım senin için."

"Tepki mi? Ölü bir balık herhangi bir şeye nasıl tepki verebilir ki?" Jamie tek bir solukta kokteylini kafasına dikti. "Şu Kızılderililer işini yapmalıydın, Charlie. Benim Tanrı vergisi bir önsezim var ve haklıydım."

"Ve ben de doğrudan NewYork'a gelmekte haklıydım. Kafa derimi kaybetmek gibi bir niyetim yok; *Herald* için bile!" Bu konuşmayı yaptığımız gün ülkedeki bütün gazeteler, Uzak Batı'da, Little Big Horn denen bir yerde, Siyu Kızılderililerinin yaklaşık iki yüz Federal askeri acımasızca nasıl katlettiğini anlatıyordu en ince ayrıntısına kadar. Öldürülenler arasında, birkaç yıl önce *My Life on the Plains* [Ovalardaki Hayatım] adlı kitabıyla büyük başarı kazanmış bir İç Savaş kahramanı (Kuzey tarafın) olan General A. Custer da vardı.

Her zaman olduğu gibi, bunun sorumlusu olarak da, Belknap'ın Savaş Bakanlığı'ndaki ünlü tasarruf uygulaması yüzünden, General Grant –neredeyse her zaman "zavallı" General Grant yazıyordum, nedense– gösterildi. Her neyse; ülke Little Big Horn'un muzaffer iki kahramanından başka bir şey konuşmuyordu; biri Sitting Bull [Oturan Boğa] adlı bir Siyu kabile şefi, öteki de genç bir Federal subayın kalbini çıkarıp yiyen Şef Rain-in-the-Face'di [Yüzdeki Yağmur].

"Kızılderili kabileleriyle görüşme işini Bay Mark Twain'e veremedin, yazık oldu!"

"Biliyorsun, denemedim bile. Kahretsin! Deneseydim keşke. Ve o da gitseydi. Pozitifim ben. Tanrım, ne hikâye olurdu ama! Mark Twain yazıyor!"

"Ya da, daha iyisi, hikâyenin *konusu* bizzat o olurdu: 'Mark Twain'in kafa derisi yüzüldü.' Başlıkları şimdiden görüyorum: '*Herald* için Oturan Boğa'nın özel haberi.' Bizi ne büyük bir eğlenceden mahrum bıraktın, Jamie!..."

O gün bir araba tutup Albany'ye gittim ve akşam yemeğini Tilden'ın iki yardımcısıyla birlikte yedim (Bigelow St. Louis'de). Balık yerken neredeyse solunumum durmuştu; mosmor kesildim ve yatağa yatırıldım hemen ve işte şimdi yatağımda yazıyorum. Herkes çok anlayışlı davranıyor. Yarın St. Louis'de oylama başlıyor. Ben burada Vali'yle birlikte olacağım; haberleri bekleyeceğiz.

Otuz Bir

O yaşamsal uzun gün geldi ve geçti. Sağlığım düzelmiş *görünüyor*. En azından, soluk alırken sorun yaşamıyorum. Ama ayaklarım garip bir biçimde güçsüz ve zaman zaman bir anlığına da olsa, her şeyi garip ve anlaşılmaz bir biçimde çift görüyorum. Tilden bu belirtilere muazzam bir ilgi gösteriyor; bugünün onun için önemini düşünürseniz, bu takdire şayan bir davranış.

Öğle vakti Vali'nin Eagle Street'teki evine gittim arabayla. Ev biraz kasvetli de olsa rahat; sanki pamuk ticaretinden emekli biri yapmış izlenimi veren bir yer. Gayet normal olarak, Albany benim son gördüğüm kırk yıl öncesine göre çok değişmiş. Eski, tuğladan Hollanda tarzı evler bir bir yıkılırken, her yerde yeni "Gotik" yapılar yükseliyor.

Bana misafir odasını gösterdiler; ama zannedersem, "oturma odası" denilmesi emekli pamuk tüccarlarının zevkine daha uygun. Vali'nin kız kardeşi Bayan William T. Pelton, evlenmeden önceki adıyla Mary Tilden karşıladı beni. O ve kocası Vali'yle birlikte yaşıyor. Mary Tilden bu konuya, "Kocam, ağabeyim vali seçildikten hemen sonra bu sevimli evi buldu. Burada vali konağı gibi bir şey yok; buna inanabiliyor musunuz? Zavallı valiler ne bulurlarsa kiralayıp oturacaklar demek ki!" diyerek açıklık getirdi. Sonra da, sanki sormuşum gibi, "Hiç de pahalı bir yer değil!" dedi. Bayan Pelton, Vali'nin hemen fark edilen beyaza çalan ten renginin aksine uçuk pembe olan rengi hariç, Tilden'a benzeyen yüzüyle cana yakın bir kadın.

"Oturun. Vali, şehirden bir avukat olan Bay Carter'la görüşüyor. Ne zamandır gerçekten çok sıkı çalışıyorlar; ama yemek için aşağıya inecekler. Bay Green'i tanıyorsunuz, değil mi?"

Green her zamanki güçlü adımlarla yanıma geldi. Bu kez (onun görünür tiksintisine rağmen) kendimi hiç sıkmayıp elimi bıraktım eğilip bükülmesi için ve böylelikle yaşlı narin kemiklerimin parçalanıp dağılmasına engel oldum. "Bay Schuyler, hepimiz sizin *Herald*'daki makalelerinize hayran kaldık."

"Çok naziksiniz." Ama ne yazık ki, Capitol'den gelen bir ulak yüzünden bu övgü yarıda kesildi. Aslında bu, gün boyu yüz kere tekrarlanacak yarıda kesilmelerin ilkiydi. Green mesaja bir göz attı, çocuğa teşekkür etti ve onu geri yolladı.

"St. Louis'den mi?" Gün boyu, Bayan Pelton, ağabeyinin soğukkanlılığını taklit etmeye çalıştı; ama her seferinde daha az inandırıcı oluyordu. Aşırı heyecanlı biriydi ve bunu da saklamıyordu.

Green başını salladı. "Henüz ilginç bir gelişme yok." Sonra bana döndü. "Doğrudan St. Louis'yle Vali'nin ofisi arasında özel bir telgraf hattımız var ama, sizin de gördüğünüz gibi, o bütün gününü burada geçiriyor."

"Keşke *beni* telgrafın başında bekletseydi." Yemek odasında bir hizmetçi elindeki tabağı düşürdüğünden Bayan Pelton sinirliydi. "Vali'nin böylesi bir zamanda tüm gününü hukuksal bir meseleye ayırmasını aklım almıyor..."

Green ciddi bir ifadeyle baktı yüzüme ve hikâyeyi tamamen anlamamı sağlamak için tane tane konuşmaya başladı. "Tercih ettiği için değil, Bay Schuyler. Bay Tilden'ın bulaştığı çok karmaşık bir dava var. Faal olarak avukatlık yaptığı günlere uzanan, son derece teknik bir dava bu. Şimde davayla Bay Carter ilgileniyor; ama Vali'nin yardımına, tavsiyelerine ve davanın ayrıntılarına ilişkin hatırlanacak şeylere ihtiyacı var." Green açıklamayı sürdürdü ve ben de bundan istifade ederek, çaktırmadan, nabzımı ölçtüm; fazla değil ama biraz hızlı atıyordu.

Sonra Tilden ve Carter bize katıldı. Vali son kez gördüğüm güne göre daha bitkin değildi. Son derece rahattı ve kalan hepimizin bir biçimde saklayamadığı heyecandan eser yoktu onda. Green yemek boyunca, ısıracak bir şey bulamadığında tırnaklarını yedi durdu. Bayan Pelton hizmetçilere bağırıp çağırdı. Carter ise hiç durmadan, "Vali'nin konsantrasyonu gerçekten şaşırtıcı! Hayret! Bunca yıl sonra, davanın *her ayrıntısını* hatırlıyor" demekten kendini alamadı.

Bu büyük dramın başrol oyuncusu her zaman olduğu gibi takdire şayandı. Bisküvisini didikliyor, çayını içiyor, ilaçlarını alıyordu ve elinden geldiğince kendi geğirtilerini kontrol etmeye çalışırken, gayet endişeli bir ifadeyle sağlığımın nasıl olduğunu soruyordu. Her daim cazibesini koruyan konu bu kez ilgimi çekmedi. Herkes gibi ben de St. Louis'de neler olup bittiğini öğrenmek istiyordum.

"Dün, söylenenlere göre, en hareketli günmüş." Tilden sakindi. "Beni yenilgiye uğratmaya kararlı 'Dürüst' John Kelly, Tammany tayfasından yüz elli kişiyle gelmiş Kongre'ye."

"Deli o adam. Hain!" Green bekleneceği gibi partizan bir tavır sergiliyordu.

"Bize pek zararı dokunacağını sanmıyorum." Tilden, tam saldalyesinin arkasında bir tabak yere düşünce, irkildi. Hizmetçi korku ve şaşkınlıkla çabucak gözden kayboldu. Bayan Pelton içini çekti.

"Ama" dedim, "siz ve Bay Kelly bir zamanlar müttefiktiniz."

Bir akvaryum camının arkasından bakan bir balık gözünü andıran soğuk gözler benden yana döndü. "Doğru. Bay Kelly valilik yarışında beni destekledi; ancak..."

"Kelly'nin talepleri!..." Lideri yerine Green yanıtlamıştı soruyu. "Atama yetkisi istiyor! Bazı görevlere suçluları öneriyor."

"Suçlu denemez pek. En azından" –garip bir biçimde büzülmüş üstdudağı Tilden'ın belli belirsiz gülümsemesini iyice belirsizleştiriyor– "suçu ispat edilene kadar suçsuz kabul edilmelidirler. Geriye dönüp bakınca, şimdi yollarımızın bir biçimde ayrılmasının kaçınılmaz olduğunu görüyorum. Yine de hiddeti beni şaşırttı."

"St. Louis'ye elinde 'Tilden New York'u Kazanamaz' yazılı bir pankartla geldiğini biliyor muydunuz?" Green tırnağından bir parça kopardı dişleriyle, sonra büyük bir parça daha.

"New York'u kazanacağım." Tilden'ın sesi yumuşak, yüzündeki ifade ise gayet sertti. "Elbette, eğer aday ben olursam" diye ekledi, yüzünde beliren yeni bir minik gülümsemeyle.

"Biliyorsunuz, Bay Schuyler, ortak dostumuz Başkan Van Buren, benim kadar az hırslı birini tanımadığını söylerdi hep."

"Ona boş yere 'küçük sihirbaz' dememişler."

"Sihirli değneği bana da dokunmuş demek ki; buradayım, öyle değil mi?" Tilden'ın keyfi yerindeydi. "Ama şimdi bize General Hayes'den bahsedin biraz, Bay Schuyler. Nihayetinde, Cumhuriyetçilik hayhuyu içinden çıkıp doğrudan buraya geldiniz."

"Aslında kendi makalelerimden öğrendiklerimden fazla bir şey bilmiyorum hakkında ve onlar da pek az doğrusu."

"İnsan, Blaine gibi, su katılmamış, tam bir Cumhuriyetçi düzenbazı tercih ediyor bu durumda." Tilden bir an için üzgün göründü. "General Hayes dürüst bir adama *benziyor*."

"Ama reformcu değil!" Bunu söyleyen sadık Green'di.

"Hayır. Bu yıl yalnızca bir reform adayı olacak." Tilden bir hap yuttu. "Hayes'in General Grant'a sahip çıkmaması çok garip geliyor bana. Bu çok isabetli bir karar, öyle değil mi? Kesinlikle ikinci bir dönem peşinde olmayacağını da duyurdu şimdiden... seçilirse tabii."

"Bu şansı yakalayacağını sanmam." Bayan Pelton tartışmadan çekilmiş değildi. "Şimdi neler oluyor? Tam şu anda? St. Louis'de?"

Green saatine baktı. "Hiçbir şey. Kongre'ye saat ikiye kadar ara verildi. Ardından, oylama turları başlarken..."

"Bay Carter ve ben en karmaşık hukuk labirentinden çıkış yolu bulmaya çalışıyor olacağız." Bunu söyledikten sonra, Tilden ve Carter odalarına çekildi ve ben de Green eşliğinde eyalet başkentine, günün büyük bir kısmını geçireceğimiz Vali'nin ofisine geçtim ve birlikte, St. Louis'den durmaksızın mesajları geçmekte olan telgraf aletinin tıkırtılarını dinlemeye başladık.

Nihayet, günün ilerleyen saatlerinde oylama başladı. Kazanmak için Tilden'ın 492 oya ihtiyacı var. İlk turda, Tilden 404,5 ve Illinois'dan Vali Hendricks 140,5 oy aldı; geri kalan yüz oy da beş aday arasında bölündü.

Elinde her bir eyaletten alınan oyları kaydettiği küçük bir defter tutan Green'in yanında oturuyordum.

"Kazanacak mı?" Blaine de, gözde "oğlanların" oyları kendisine karşı dönene kadar, önde gidiyordu. Aynı şey Tilden'a da olabilirdi.

Ama Green gayet emindi. "Şimdi kazanacak. İkinci turda." Böylelikle, saat dokuz buçuğa kadar, rakamları geçen kağıt şeride gözlerimizi dikerek, süslü makam odasında oturduk.

İkinci turda her şey bitti. İlk rakam geldi: Tilden 508, Hendricks 75... İşte o andan itibaren ofiste pandomim oynanmaya başladı ve Green'le ben Demokrat Parti'nin başkan adayını kutlamak üzere aceleyle Eagle Street'e yollandık.

Green haberi ilk veren kişinin kendisi olmasını umuyordu; ama başka biri Vali'ye nasılsa haber vermişti. Tilden oturma odasındaydı; sol eliyle çay dolu fincanı tutarken, sağ eliyle kutlamaları kabul ediyordu.

Avukat Carter'la yan yana dikilmiş, manzarayı seyrederken, bana sabahın erken saatindeki çalışmaları sırasında aralarında geçen konuşmayı aktardı: "Vali, 'Gel bir araba gezisi yapalım' dedi. Ben de, 'Biz evden uzaktayken haberin gelmesinden korkmuyor musunuz?' diye sordum. O zaman bana dönüp, 'Tam saat dokuz otuzda öğreneceğiz sonucu' diye karşılık verdi. Acayip, değil mi? Neyse; arabayı kendi sürdü ve bütün şehri dolaştık neredeyse ve itiraf etmeliyim ki, hayatımdan endişe duydum. At yerinde durmuyordu bir türlü ve Vali hiç dikkat etmiyordu. Onun yerine, seçilecek yeni

başkanın ne yapması gerektiğine ilişkin güzel güzel öğütler sıralıyordu; bense yanında oturmuş, eğer at fırlayıp gidecek olursa arabadan atlamak üzere tetikte bekliyordum. Geriye dönüp, tam tahmin ettiği gibi, saat dokuz otuzda adaylık haberini aldığımızda, bütün söylediği 'Öyle mi?' oldu."

Oda giderek daha fazla insanla dolarken, Capitol'ün ışıklandırıldığını, bir bandonun şarkılar çaldığını ve insanların "gelecekteki başkanlarını" görmek için toplandıklarını duyduk. Bu yüzden, Tilden ve ekibi olarak bizler arabalara doluşup, Capitol'e doğru yol aldık.

Ben Tilden'ın karşısında oturuyordum ve ilk kez onu etkileyici buldum. Yemeğin sonuna doğru ona neden Cumhuriyetçi Parti'ye katılmadığını sormuştum; çünkü politik olarak Bryantlardan ve Adamslardan pek farklı biri değildi. Birileri araya girmiş ve sorumu cevaplandırma fırsatı bulamamıştı... Yanıtlamak istemedi diye düşünmüştüm. Ama şimdi kendisi, doğrudan bu konuya döndü; Capitol'deki bandonun sesi giderek arttığı için onun sesi de giderek daha az duyuluyordu.

"Hiçbir zaman bir Cumhuriyetçi olmadım, Bay Schuyler; çünkü sözünü ettiğiniz o beyler, seçkin olmasına seçkinler ancak tek bir şeyle ilgileniyorlar: Servetlerini korumak için özel kanunlar çıkarmak. Biliyorum. Zamanında onların yanında çalıştım, bir avukat olarak. Ayrıca onlar bu ülkenin parasız pulsuz ve General Grant'la arkadaşları sayesinde çoğu evsiz barksız insanlarına şefkat duymuyorlar. Ben her zaman, Jefferson ve Jackson'ın... ve ortak dostumuz Van Buren'in yolundan giderek, bir Demokrat olarak bu halk için adil bir yönetim kurulabileceğini düşündüm; çünkü, tarihin şu dönemecinde, bizim partimiz az da olsa fikirlerin gücüne karşı duyarlı tek partidir. Bu yüzden, insanların gönüllerinde gerçek bir reform ateşi yakmak için elimden gelen her şeyi yapacağım. Ne olursa olsun, başarmaya da niyetliyim. Şimdi başarısızlığa uğramak ihanet olacaktır ve bu düşünülemez bile!"

Yalnızca kararlılığından değil, Tilden'ın odaklanma gücünden ve belleğinden de çok etkilendim. Çalan bir bando, hoplayıp zıplayan, bağırıp çağıran bir kalabalık, patlayan havai fişekler eşliğinde ve elinde kazanılmış başkan adaylığıyla Tilden bana zaman ayırarak sorularıma gayet anlaşılır ve alışkanlık haline getirdiği serinkanlılığını düşünürsek, gayet tutkulu yanıtlar vermişti.

Merak ediyorum, bu şatafatlı yüzüncü yılda bu eyaletlerin bir büyük adam yetiştirmesi mümkün mü acaba? Bu ihtimalin yarı yarıya olduğuna inanıyorum ve insanlar sanılandan çok daha aptal olmadıkları müddetçe, Samuel Tilden'ın, reform adına, Birleşik Devletler'in on dokuzuncu başkanı seçilmemesi için hiçbir neden göremiyorum.

Otuz İki

Temmuz ayını, büyük bir mutluluk içinde, rüyada gibi geçirdim; her yeni gün, gözlerimi kamaştıran bir deniz parlaklığında kaybolup gittim. İktidar peşinde koşan küçük adamların dünyası uzaklarda kalmıştı. Şakayıkların, güllerin, deniz tuzunun temmuz kokusunun getirdiği bu tatlı uykusunda çok başka düşler gördüm.

Aylak günler Newport'un yer yer deniz yosunu kaplı, aslan postu rengindeki kumsalında, mavi Atlantik dalgaları gibi birbiri ardına gelip geçiyordu. Ah, bıraksınlar beni yaşlı mağrur ağaçların gölgesinde, bu şahane, ıslak, yeşil çimenlerin üzerinde (hatta altında) sonsuza kadar uzanayım; bu arada, bana zenci yardımcısının verdiği tatlı su kaplumbağası yahnisinin tarifini anlatan Ward McAllister'ın yumuşak sesi kulaklarımda sonsuza kadar çınlasın varsın!

Jamie acil telgraflar yolluyordu birbiri ardına. Albay Pelton, Tilden'ın "Sözcüler Bürosu"na dahil olmamı ve cumhuriyetin küçük kasabalarında halkın arasına karışıp nabız yoklamamı istiyordu. Ama ben sağlık sorunlarından dolayı affımı istedim. Zihinsel değil de bedensel anlamda zaten hiçbir zaman iyi olmamıştı sağlığım. Bacaklarımın gücü günden güne tükeniyor; çok şişmanım ve ciğerlerim çok yakında kendisinden istenen gayreti fazla bulacağının –biteviye al ver, al ver işini de bırakacağının– bütün emarelerini gösteriyor. Ama uzatmaları yaşadığım gerçeğini kabul ettiğimden, son derece mutluydum... ta ki, bu öğleden sonra, parlak Newport güneşimizin önünden bulut gibi bir şey geçene kadar.

McAllister bizi bir pikniğe davet etmişti. Bu Newport'luların dört gözle beklediği bir olaydır; çünkü McAllister acıları alır ve Fay olarak bilinen Bayan Fayette Snead'ın tarzıyla ifade edecek olursak, alınacak o kadar acı vardır ki!

Özel bir tren öğle vakti kasabadan ayrılıp McAllister'ın yerine, Bayside Çiftliği'ne hareket etti; başka bir tren, saat 16:45'te bizi çiftlikten kasabaya geri getirdi. Bayside seyahati tamı tamına altı dakika sürdü ve her biri pikniğe şeflerinin bir katkısı olarak tek bir yiyecek taşıyan Watteau hanımlarının Breughel kadınları pozu takınarak sevinç çığlıkları atmasına vesile oldu.

Emma, Denise, John Apgar ve ben diğer âlemcilere katıldık. Mistik Gül gününde değildi; ancak güne "tong"unu verecek sayıda

küçük Astor vardı. McAllister'ın yazlığı bir çiftlik evinden daha büyük değildi ve onu eşsiz kılan özelliği de buydu; çünkü Newport'ta "yazlık" denilen şeyler, Grand Trianon'un beyaz ve gri mermerden bir kopyası olan, en az onun yarısı büyüklüğünde, Sanford sarayı (Denise'in babası inşa etmiş) gibi birer konaktı aslında. Bu konakta yirmi hizmetçi bizi ağırlıyor ve Saint-Gratien bununla kıyaslandığında kulübe kalır. Bu arada Prenses Mathilde'den cazip ama üzüntü verici bir not aldım. Çok fazla dostumuzun ölmek gibi kötü bir alışkanlık edindiğinden şikâyet ediyordu. Prenses kızmakta çok haklıydı doğrusu.

Sanford çoğunlukla yatında kalıyor. Bizi ne zaman ziyarete gelse eski dostu General Hayes'den sempatiyle söz ediyor ve ben onların çoktan tanıştıklarını düşünüyorum. Son zamanlarda bizi yatıyla gezintiye çıkarma konusunda bir hayli ısrar ediyor; ama Denise inatla "Hayır" diyor.

John Apgar on gündür bizimleydi ve pazartesi günü New York'a döndü. "Çalışmak için. Bütün aile, ben hariç, şimdi Maine'de." Eğer John, Emma'nın yazı nasıl geçireceğini seçme biçimine öfke duymuşsa bile, ona hiçbir şey söylemedi ya da söyledi de, Emma bana aktarmadı. Zaman zaman John'un Madison Square'in güneyinde pek hoş karşılanmayacak bazı görkemli nesnelere tepeden baktığını ya da daha doğrusu, burun kıvırdığını görsem bile, genelde Sanford lüksüne kötü gözle bakmıyordu.

Bugün kızlar fazlasıyla *en fleur*'dü;* en azından, pikniğin başlarında. McAllister bizi coşkuyla karşıladı. "Balık kayaların altında; yakalayın! Bir istakoz yakala bize!" Ve konuklardan bazıları gerçekten balık oltalarına sarıldı ve balıkçı rolüne soyunup kayaların üzerine oturdu. Diğerleri McAllister'ın çiftliğinde dolaşmaya başladı; burası, güne dürüst rençberlere benzeyerek başlamak için hazırlanmış, gerçek kiracı çiftçileriyle gerçek bir çiftlikti; ama Tanrı'ya şükür, adamların kurnaz, sıkkın Yanki yüzleri McAllister'ın feodal niyetlerini ele veriyordu.

Denise'le ben uzun bir ağaç gölgesine oturduk ve gayet iyice soğutulmuş 74 tarihli sek şampanyayı yudumladık. Emma ve John kol kola girerek küçük bir orkestranın vals çaldığı ve yükseltilmiş bir platformda çiftlerin dans ettiği yere gitti. Çiftçi ailelerinin ka-

* Fr.: Çiçekli, çiçekler arasında. (ç.n.)

dınları bir üzüm asmasının altına kurulmuş, demir iskeletli, uzun bir masayı, hazırladıkları yemeklerle donatmışlardı.

"John'dan hoşlanıyorum." Denise, John hakkında (rakibi mi desem?) benim yanımda ilk kez konuşuyordu. Hayır, hayır, rakip dersem, daha önce her ikisi de bir kadın arkadaşa sahip olmamış iki kadın arasındaki garip ve nazik ilişkiyi tanımlamaktan ziyade bulandırır bu. Denise New Orleans günlerine dönerek, bana ilk kuzenini anlatmıştı. "Kız kardeşim gibiydi. Şimdi Emma neyse o da oydu benim için. Ama o on yedi yaşındayken öldü. Güney'de dizanteri dedikleri, kanlı ishalden öldü. Ne feci! Onun ölümünü asla unutamayacağımı sanıyordum. Ama unuttum."

"John tutkulu biri" dedim. Gerçekten de onun hakkında söylenebilecek en iyi şeydi bu. "Ben de hoşlanıyorum ondan."

"Mutlu olacaklarını düşünüyorum. Umarım olurlar da zaten."

"Emma sana neler anlatıyor?" Son derece merak ediyordum doğrusu. John söz konusu olduğunda Emma ketumdu.

"Çok az şey." Denise on sekizinci yüzyıldan kalma yelpazesini açıp, yeni kesilmiş ot ve inek kokan sıcak havayı dağıttı. "Ne yazık ki, ilelebet böyle gitmeyecek ilişkimiz."

"Gel bir de bana sor, kızım." Elini tuttum. Ona kızım gibi davranıyordum; ama kolaylıkla –yok pek kolaylıkla değil– âşığı da olabilirdim. Hangisi olursa olsun, artık benim için hiçbir şey kolay değil; ama benim zamanımda...

Hayır! Kendimi hiçbir zaman benim olmayacağı kesinlik arz eden, günün olan ve olmayan olaylarına vermeliydim. "Ben zamanı durdurmak isteyen biriyim. Geleceğin herhangi bir biçimde parçası olmayı istemiyorum. Şu anı sonsuza kadar kehribar kokuları içinde dondurayım." Gözüm ziyafet masasında olduğundan, korkarım, "kehribar" yerine "enginar" demişim.

Denise yüzü kızarıncaya kadar kahkahalarla güldü. Sonra *en gelée** geleceğimize içtik. "Bill sayende bir ilgi alanı buldu; teşekkür ederim."

"Ben bir şey yapmadım."

Denise başını salladı. "Hayır. Sen yaptın bunu. Nasıl bilmiyorum. Sana kendini kanıtlamak istiyor; şey olduğunu..."

"Ne?"

* Fr.: Donmuş. (ç.n.)

"Değerli. Güçlü. Olduğunu sandığı her şey işte. Dikkatini çekerim, mesele bunlardan hiçbiri olmaması değil. Ve sanırım, olacak da. Şimdi."

"Ve ben ona esin kaynağı oldum, öyle mi?"

Denise başını salladı. "Sana saygı duyuyor. Biraz da korkuyor. Ayrıca, seni etkilemeyi çok istiyor. Ben de istiyorum bunu."

"Çok iyisin... bunu söylediğin için." Ona, o –ne şahane sözcüktür bu– parıldayan gözlere, gecenin geç saatlerinde ben bunları kaleme alırken çoktan gelip geçmiş o anda donup kalmış ışıltıya bakarken, bu sözcük bırakın bayağılığı, acıyı hatırlattığı için, sevdiğim değil de, hoşlandığım bu kadınla olduğum kadar artık kimseyle bir daha böyle mutlu olamayacağımı bilmenin hüznü çökmüştü üzerime. Emma'nın ikiziydi o ama Emma gibi değildi; benim bir parçamdı ve içinde bir farklılık dünyası, insanın içini yakan güzel bir karşılık yatıyordu.

Ama her zaman olduğu gibi, araya girdiler. McAllister alıp götürdü Denise'i. Emma uzak akraba bir Astor'la dans ederken, ben de John Apgar'ın koluna yapışmış, deniz kenarında, kayaların arasında, yavaşça yürüyordum. Bu haliyle, olduğundan daha samimi görünüyorduk; ama ne yaparsın ki, bacaklarım garip bir biçimde güçsüzleştiğinden, düşmekten korkuyordum.

"Newport'ta iyi vakit geçiriyor musunuz, efendim?" Soru, yumuşakça dile getirilecek bir olumsuz ifadenin bir Apgar notasına basacağı kuşkusu uyandırıyordu. Ama ben hevesli görünmeyi seçtim; denizi, havayı, odaları ve Sanfordları övdüm.

"Ah, o çok hoş bir *kadın*. Gerçekten, babası..."

"Sizin aileyle bir ilişkisi var. Evet!" Belki Apgar soyağacını kısa kesmekte biraz aceleci davranmıştım. "Emma'nın Denise gibi bir arkadaşının olması çok hoş." Soluklanmak, martıları ve yelkenlileri seyretmek için durdum. Bir an hangisinin yelkenli, hangisinin martı olduğunu karıştırdım. Parlak yaz güneşinin altındaki canlı deniz ve gökyüzünün yanı sıra, bakış açısının bir oyunuyla ufuk çizgisi öyle bir karıştı ki, yelkenlerle martıların kanatları aynı şeyler oldular; bir mavi ummanda serbestçe salınan beyaz lekeler.

"Bayan Sanford nazik olmanın çok ötesinde biri." John gırtlağını temizledi söze başlarken. Dikkatlice bir kayanın üzerine oturdum, derin bir nefes aldım ve bilerek ciğerlerimi, en iyi iksir olan deniz havasıyla doldurdum. John bu zamana kadar gördüğüm en geniş beyaz mendili açtı ve onu kayayı kaplamış yosunların üzeri-

ne serdi. Sonra yanıma çöktü. Bağdaş kurmuş, tepeden beni süzerken, âdemelması tıpkı Bay Corliss'in buhar makinesi gibi düzenli aralıklarla, gizemli bir biçimde şişip iniyordu ama tek farkla: Bunun ne işe yaradığına dair en ufak bir belirti yoktu.

"Ama sen daha çok Emma'nın Maine'e gitmesini istiyorsun?..."

"Aile bunu bekledi, elbette. Ama ben bunun onu ne kadar eğlendirdiğini görebiliyorum." Sanırım, nazikçe ayıplamak isterken, John sadece bir özlemini dile getiriyordu. John bir Apgar olmasına rağmen, Maine'deki ağırbaşlı düzenlemelerle taban tabana zıt olan buradaki çeşitli zevk ve eğlencelere, normalde herhangi bir gencin göstereceği tepkiyi gösteriyor.

"Emma garip bir ülkede bir yabancı. Babası ve müstakbel kocası" –burada müstakbel damadıma gülümsemeyi becerdim– "yanında olsa da, hâlâ arkadaşlardan, herhangi bir aidiyet duygusundan yoksun. Denise... Bayan Sanford" –bu dil sürçmelerine bir son vermeliyim– "onun bu eksikliğini gideriyor, ona gerçekten dostça davranıyor ve kadınlar, sevgili çocuğum, bizim asla anlayamadığımız bir biçimde birbirlerine ihtiyaç duyarlar." Bu saçma tespiti sanki Sina Dağı'nda yeni bir tablet bulmuşçasına büyük bir ciddiyetle yaptım.

"Umarım" dedi John, beni şaşırtarak, "onu kaybetmem."

"Böyle bir tehlike olduğu duygusuna kapılmana neden olan ne?"

"Bu hayat değil..." Kayaların arasında dolaşan, ağaçların altında dans eden bakımlı piknikçileri gösterdi elinin bir hareketiyle. "Yani, bizim ailede her şey çok farklı."

"Emma senin ailenden hoşlanmadığını mı söyledi?"

"Hayır. Hayır. O bir melek; bunu siz de biliyorsunuz zaten. O çok ince düşünceli. Ve kendini çok tutuyor."

Hiç de öyle olmadığı halde neden hep John'un aptal biri olduğu fikrine kapıldığımı anlayamıyorum doğrusu. Sanırım, onun toplumsal sınırları ve tahayyül eksikliği beni bu yanlış düşünceye sevk ediyor. John kendisini ilgilendiren konularda keskin bir gözlemci (kim değil ki?). "Hem Emma'nın hem de benim, senin belki bir gün Paris'te yaşama ihtimalini ciddi olarak dikkate alacağını umut ettiğimizi söylesem, umarım, bir sırrı açık etmiş olmam." Nihayet. Söyledim işte!...

John'un yanıtı çabuk ve bir yere kadar, yüreklendiriciydi. "Bundan başka ne isterim ki! Ayrıca, ben bunu Emma'ya defalarca an-

lattım." Emma'nın bu konuda bana tek kelime etmemiş olması tuhafıma gitti doğrusu. Zaman zaman bana, belki John'u Avrupa'ya gelmeye ikna edebileceğinden söz etmişti; ama John'un taşınmaya gerçekten de *istekli* olduğundan hiç bahsetmemişti.

"Ama ailen..." Bu cümleyi bitirmeme gerek kalmadı.

"Ailem varlığını sürdürecektir." Bu çok ruhsuz bir ifadeydi; daha doğrusu, Apgar soyuna ihanetti. "Ancak belli bazı düzenlemeler yapmamız gerekecek. Kardeşler'in mülklerinden kendi mülkümü ayırıp payımı almam gerekecek. Ayrıca bir iş de bulmalıyım."

"Ama eminim ki, malvarlığı geçinmenize yetecektir, öyle değil mi?" Ben de yakında, herkese ne kadar paran var diye soran Amerikalılardan biri olup çıkacaktım.

John bile hafifçe irkilmişti kabalığım karşısında. "Demek istiyorum ki, efendim, aylaklık yapamam ben. Hukukçuyum ve ya işimi yapmalıyım ya da faydalı bir başka şey."

"Elbette! Elbette!" Yüreklendiriyordum onu; Paris'teki birçok Amerikan ve İngiliz hukuk bürosundan söz ettim ona.

John sözümü kesti. "Biliyorum, efendim. Kendim de araştırdım. Ama ne zaman bütün bunlara ilişkin bir ayrıntıdan söz etsem, Emma hiç oralı olmuyor."

"Ama seni temin ederim ki, ilgileniyor!"

"Benim izlenimim bu değil. O... bilmiyorum. Hani derler ya, uzaklara yelken açmış." Ve bu metaforunu fiziksel olarak onaylamak istercesine, bir ardıç dalı parçasını kayalıklara doğru fırlattı. Küçük parça kırılan bir dalganın köpükleri arasında kaybolup gitti.

Biraz paniğe kapıldığımdan, onu temin etmek için söyleyebileceğim her şeyi söyledim ve yapabileceğim her şeyi yaptım. Sanırım, başarılı da oldum. En azından, piknik alanına ve dolasıyla müziğe, şampanyaya ve Ward McAllister'ın dikizlediği çeşitli mühim şahsiyetlere ilişkin anlattığı heyecanlı hikâyelere dönerken daha neşeliydi. Belli ki, McAllister'a, bir zamanlar Kraliçe Viktorya'nın özel yemek masasının kuruluşunu, Windsor'ın kilerinden, seyretmesine izin verilmişti.

Akşam yemeğinden sonra konuyu Emma'yla tartışıp çözüme bağlayacaktım. Denise bize katılmadı; güneşin ve pikniğin fazla geldiği haberini yolladı. Böylelikle, üçümüz kocaman, loş yemek salonunda baş başa yedik yemeğimizi.

Yemeği bitirince oturma odasına geçtik; Emma piyanoda Offenbach çalarken, John'la ikimiz purolarımızı tüttürdük (Denise

istisnai olarak bize bu hakkı tanımıştı). Sonra John erkenden odasına çekildi. Yarın, pazar olmasına rağmen, iş için Providence'a gidecekti. Emma ve Denise, her zaman olduğu gibi, pazar ayini için erkenden kilisede olacaktı ve ben de, her zaman olduğu gibi, öğleye kadar yatağımda uzanacaktım.

John odadan ayrılınca, Emma'ya kayalıklarda yaptığımız konuşmayı aktardım. İlgiyle dinledi beni; hâlâ piyanonun başındaydı. Sonunda, içini çekti ve "Pekâlâ; haklı mı? Uzaklara mı yelken açtım sence?" diye sordu.

"Bunu söyleyecek biri varsa, o da sensin."

Emma gam yapıyordu. Bu benim hoşlandığım bir ses değildi. "Hayır." Çok titizlikle seçiyordu sözcükleri. "İlk kez teklif edildiğinde bu evlilikle ilgili ne hissediyorsam, şimdi de aynı şeyleri hissediyorum."

"Belki de John'un korktuğu tam da budur."

Emma, yarı gülümseyerek, yarı kaşlarını çatarak baktı bana. "Ben sözümü tutuyorum, Papa." Her nüansını kullanarak, kendisini çok rahat hissettiği anadiline döndü; ben de bu dilde rahat ediyordum ama İngilizce konuşurken –ve davranırken– olduğumun aksine, kurallara uyayım diye yavaş konuşmaktan ve davranmaktan kendimi alamıyordum.

"Onu tedirgin etmek için ne yaptın sen?"

Emma tuşlara dokundu. "Muhtemelen yapmadığım şeylerden tedirgin olmuştur. Bunun gibi ilişkilerde, belli bir gelişme kaydetmesi beklenir tarafların. O hamle yaptı ama ben yapmadım. Başlangıçta nasılsa öyle kaldım ben."

"Her şey dikkate alındığında, bunda anlaşılmayacak bir şey yok. Ama düşündüğümüzden akıllı biri John."

"Ah, Papa! Elbette akıllı. Ama ben hiç akıllı biri değilim. Birlikte geçirdiğimiz otuz beş yılda bunu anlamış olman gerekir."

"Otuz iki, *chérie*!"* Büyük torunumun ergenlik emaresi olarak çıkmaya başlayan lanet olası bıyığını da hesaba katarak, üzerinde anlaştığımız en makul yaş buydu. "Ve sen de sana tapan baban kadar akıllısın..." Albay Burr'ı kastederek, "O da kendisine tapan babası kadar..." diyecektim ki, sustum; çünkü o beni hâlâ Greenwich köyünden, boynuzlanmış bir taverna sahibi olan James Schuyler'in oğlu sanıyor.

* Fr.: Tatlım, sevgilim. (ç.n.)

Emma tam yeni bir gam yapmaya başlıyordu ki, Auvergne'den sağlam yapılı, iyi yürekli bir kadıncağız olan, Denise'in oda hizmetçisi içeriye daldı. Yüzü kıpkırmızıydı kadının ve nefes nefese kalmıştı. "Madam! Sizi istiyor. Hiç iyi değil!"

Emma hizmetçinin ardından koşarak çıktı odadan ve ben loş yazlık oturma odasında tek başıma kaldım ve nasıl, hangi yollardan geçerek bu noktaya vardığımı, yaşlı, terk edilmiş, kendine karşı dürüst olamayan biri olup çıktığımı, hayatın ve zamanın acımasızca tükenişinin kavranamaz keyfiliğinin bir kurbanı olduğumu düşündüm. Ben neden benim de, başkası değilim? Yaşlı değil de, genç olamaz mıydım? Doğmamış biri değil de, (olabilecek en keyfi bir buluşmanın sonucunda) ete kemiğe bürünüp bu zor dünyaya gelişmek, çiftleşmek ve şimdi de ölmek üzere bırakılmış biriyim.

Bu kasvetli düşünceler zinciri, Emma'nın beni burada, odamda, yarım saat önce ziyaret etmesiyle daha da karanlık bir hal aldı. Emma bana Denise'in doktorunun gelip gittiğini söyledi.

"Ne oluyor?" diye sordum. "Nesi var Denise'in?"

Emma bitap düşmüştü. Akşam yemeğinden beri Denise'in yanındaydı ve şimdi neredeyse gece yarısı olmuştu. "Denise hamile, Papa."

Midemde bir kasılma hissettim; duygudaşlıktandı sanki. "Ama ben onun çocuk sahibi olamayacağını sanıyordum; hiçbir zaman!"

"O da öyle sanıyordu. Herkes öyle sanıyordu. Madam Restell hariç... Kimden bahsettiğimi biliyorsun, öyle değil mi?"

"Ah, evet, canım. Bu adı kötüye çıkmış hanımla tanıştım bile."

"İşte o Madam Restell, uygun şekilde dinlenmesi şartıyla ve kasları gevşetmek ya da ne işe yarayacaksa o iş için her gün alınacak yeni bir karışım yardımıyla, Denise'in normal olarak çocuk doğurabileceğini söylüyor."

"Öyleyse şu an sorun ne?"

Emma omuz silkti. "Bu üçüncü ay. Tepkiler normal. Kendini kötü hissetmiş. Biraz midesi bulanmış... Bizim annelik sanatımızın bütün sırlarını gerçekten öğrenmek istemezsin, değil mi?"

"İstemem; ayrıntılar sana kalsın. Ama her şey normal seyrini sürdürüyorsa, bu gece gelen doktor neyin nesi oluyor?"

"Çünkü Denise çabucak korkuveriyor. Ve bir doğumu korkudan daha çok hiçbir şey güçleştirmez. Her neyse; Madam Restell'e güveniyorum ben. Denise de."

"Ne garip! Denise çocuk istiyor. New York'tayken bana öteki kadınlar gibi olmadığı için kendini ne kadar mutlu hissettiğini anlatıyordu."

"Bunu söylediğinde, elinden geleni yapıyordu çocuk sahibi olmak için. O her zaman çocuk sahibi olmak istiyormuş. Nihayetinde, Denise *iyi* bir Katolik; bize benzemiyor. Üretken ol. Çoğal. O itaatkâr biri ve çok mutlu."

Otuz Üç

"Polo" dedi Jamie, alnındaki terleri bir havluyla silerken, "dünyanın belki de en eski oyunudur. Ve benim sayemde, gördüğün gibi, şimdi en popüler Amerikan sporu olma yolunda ilerliyor."

"Popüler mi?" Otuz, bilemediniz kırk şaşkın seyirci seçebiliyordum ve bunların hepsi değilse de çoğu, Central Park'ın kıyısında yer alan çayırdaki oyuncuların akrabaları ya da dostuydu.

"Endişelenme. *Herald* popüler yapacak bu oyunu." Jamie her zamanki gibi havalıydı. Geniş yapraklı bir ağacın gölgesinde oturduk. Bugün hava cehennem gibi sıcak ve hem atlar hem de sürücüleri bitkin görünüyor. Son iki yılda polo İngiltere'de çılgınlık halini almıştı. Bizim *–onun–* kuzenlerimize yenilmemek için, Jamie artık kendi takımını kurmuş ve oyuna bazı gençleri dahil etmişti. Oyuncular, atın üzerinden, ellerindeki uzun bir sopayla küçük bir tahta topa vurmaya çalışıyordu. Birçok oyun gibi polo da, seyretmekten ziyade oynaması daha zevkli bir oyundu.

Maç aralarında bir parça iş konuşma fırsatımız oldu.

"Özlettin kendini *Herald*'da." Jamie suçlayıcı gözlerle bakıyordu bana. Ben de en masum halimle, her gün mideye indirdiği absent miktarını düşünerek, biraz da düzgün duruşundan etkilenmiş bir ifadeyle, baktım yüzüne. "Temmuz ayında Schuyler'den hiçbir yazı çıkmadı. Ağustosta da. Gelecek hafta eylül ayına giriyoruz. Yeni bir sezon başlıyor."

"Ama yazmaya değecek *yeni* bir şey var mı ki? Politik olarak, demek istedim. Öyle görünüyor ki, iki adayla da kimsenin ilgilendiği yok." Bu doğru ve ortada duran meseleleri düşündüğümde buna hiçbir anlam veremiyorum. Bununla birlikte, bütün bir yaz boyunca ülke Yüzüncü Yıl Sergisi'yle, dikiş makineleriyle, Japon vazolarla, patlamış mısırla, daktilolarla ve telefonlarla meşgul oldu; yüzyıl önce, bu mükemmel ulusu, bu gıpta edilen cenneti yaratan kahramanlara düzülen sonu gelmez övgüleri söylemiyorum elbette.

"İşler kızışacak, Charlie ve bunu da sen yapacaksın."

"Hayır, Jamie. Nordhoff kaynatsın kazanı; ben arada bir odun atarım ocağa."

"Bu da olur." Bu kibrimden dolayı geçer not verdi bana. "Zach. Chandler İçişleri'ne Tilden'ın vergilerini inceleme emri verdi. 62

senesinde, savaşın en berbat günlerinde, Tilden yıllık gelirinin sadece yedi bin dolar olduğunu söylemişti. Aslında, yüz binden fazlaydı."

"Şu meşhur gelir vergisini ödemeyerek, Tilden'ın bir tür kahraman olacağını düşünmeliydim."

"Mavili çocuklar" dedi Jamie, parmaklarıyla bıyığını tararken. "Birlik perişan. Köleler serbest bırakılacak. Her dolar çok kıymetli. Vatanseverlik görevi. Kahrolsun bozguncu Demokratlar! Ah, *New York Times* bunları boca etmeye hazır. Editörleri Cumhuriyetçi Parti'ye yardım etme işini üstlenmeyecek diye bir şey yok."

"Ödenmemiş vergiler üzerine şairane bir tavır takınabileceğimi sanmıyorum."

"Toparlanması gereken şeyler var. Ve Hayes hakkında gayet sevimli bazı şeyler." Jamie birden neşelendi. "Yıllar önce, bir çılgınlık anında annesini vurmuş tabancayla."

"Bu onu gözden düşürmez." Jamie'nin şaka yaptığını düşünüyordum. Ama görünüşe bakılırsa, servise koymak için en son dedikoduyu tekrarlayıp duruyordu.

Sonuç olarak, bu eyaletlerde uygulandığı haliyle demokrasinin bir başarı olduğunu sanmıyorum. Tilden tüm ciddiyetiyle, bıkıp usanmadan, muhtemelen Batı dünyasının en yoz toplumunda yapmayı düşündüğü reformlara ilişkin planlarını sunarken, basın Tilden'ın sözde sarhoşluğu, frengisi, Tweed'le yakınlığı gibi, hiç alakası olmayan aptalca şeylerle ilgileniyor; işi müziğe döküp, "Kurnaz Sam, demiryolu hırsızı" adlı güzel bir şarkı da yapmışlar.

Hayes'in vergileri de mercek altına alınmıştı; çünkü o da, söylentilere bakılırsa, 68 ve 69 yıllarında hiç vergi vermemiş, zengin bir avukattı. Son olarak, savaşta öldürülen askerlerden birinin kendisine emanet edilen parasını çalmakla suçlanmıştı.

"Charlie, Güney'e git. Lütfen. Yalvarıyorum sana!" dedi Jamie bana ve sonra, "Şu atı güneşe çıkar, gerzek İrlandalı puşt!" diye bağırdı seyisine.

"Newport'un sıcağı bile fazla benim için. Güney'de perişan olurum. Ayrıca, Nordhoff daha şimdiden göğsünü kabartacak işler yaptı." Nordhoff'un pamuk eyaletleri olarak bilinen eyaletler üzerine *Herald*'da yazdığı makaleler çok dokunaklı ve parlaktı; görünüşe bakılırsa, mevcut politik dengeyi belli bir ayara getirmek istiyordu.

"New Orleans her zaman esintilidir ve Florida yılın bu zamanlarında bir cennettir. Sorunun çıkacağı yer de orası işte!"

"Nereden biliyorsun bunu?" Jamie'nin genel zekâsı hakkındaki notum pek yüksek olmasa da (Batı uygarlığını ve onun bütün eserlerini dışarıda tutmayı becermiştir, orası kesin), onun bu ülkeye ilişkin sezgileri beni her zaman etkilemiştir. Bir tür insan barometresidir kendisi; bir politik skandalı, bir Kızılderili katliamını herkesten önce tahmin edebilir.

"South Carolina, Florida ve Louisiana, bunların hepsi Federal kontrole tabi eyaletler. Grant askerlerini buralara kadar indirdi."

"Bütün Güney'de üç binden az asker var." Ne olmuş yani; ben Bir Otorite değil miyim?

Jamie benim "Otorite"liğime kulak asmadı. "İyi de, eğer bunlar Demokrat Parti'ye *oy verirse*, ne olacak?"

"Ama zaten Demokrat Parti'ye oy verecekler ve Tilden da başkan olacak."

"Bu yalnızca hikâyenin bir yarısı" dedi Jamie, esrarengiz bir ifadeyle bakarken. "Diğer yarısını da verdiğim yüksek ücretle New Orleans'a gidip, liderlerle konuşursan ve..."

Kararlıydım. Güney'e gitmeyi kabul etmedim. Ama eylül ayında haftalık makalelerime başlama sözü verdim; çünkü başkanlık seçiminin son sekiz haftası hayati önem taşıyordu. En azından, kimin kimden ne çaldığını öğrenme açısından.

"Hayes hakikaten annesini vurmuş mu?" Bu olayın ayrıntılarını merak ediyordum.

Jamie atın dizginlerini tutmuş, başlığını takıyordu. "Tabii ki!"

"Vurup öldürmüş mü yani?"

"Hayır. Yaşlı karganın kanadını kırmış sadece. Ama zaten hiçbir zaman attığını vuramaz ki!... Kendi şişman annesini iki metreden kaçırmış. Şimdi bu adam nasıl bir başkan olur, düşünsene!"

Jamie atına biniyor ve ben de otelime dönmek üzere hazırlanıyorken, ona Madam Restell'in kentte olup olmadığını sordum. "Ah, Jamie! Muhabbet etmek için ona ihtiyacın yok, öyle değil mi? Öbürüyle bir sorun mu var yoksa?"

"Hayır, sevgili çocuğum. Onunla ortak bir tanıdık hakkında konuşmak istiyorum."

"Ha anladım; şehir dışında kendisi. Ağustos ayında buralarda kimseyi bulamazsın. *İlk* Amerikan polo takımı haricinde elbette!" Jamie oyununa döndü; ben de Fifth Avenue Hotel'e.

Denise'in morali en yüksek seviyelerde seyrediyordu; günde iki kez toz halindeki ilaçlarını aksatmadan alıyordu ve artık panik

ataklar da yaşamıyordu. Emma sürekli yanındaydı; Sanford ise sürekli denizde, yatındaydı. Üçümüz de onun uzakta olmasını gönülden desteklemiyor olsak, onun bu davranışını ayıplardım.

Kentteki ilk günümde Madam Restell'e bir ziyarette bulunmayı ve hastasının durumu hakkında bilgi vermeyi ummuştum; ama Madam Restell'in eğlenceli mekânında geçireceğim bir akşam yerine, bizim için, Mark Twain'in sürüsüne bereket taklitçilerinden biri olan Bret Harte'ın *Two Men of Sandy Bar* [Sandy Bar'da İki Erkek] adlı yeni bir oyununa bilet almış John Apgar'la beklenmedik bir şekilde ilginç bir akşam geçirdim.

"Oyunun çok iyi olmadığını söylüyorlar" dedi John, özür dilercesine. "Ama çok komik bir Çinli karakter varmış oyunda."

John'a Paris'te arkadaşlarla zaman zaman gidip afyon içtiğimiz bir Çin kulübünü anlatmaya başladım; ama sonra aklıma başka bir şey geldi: Son zamanlarda basında, sözde afyon bağımlılıkları yurttaş olarak arzu edilmeyen insan oluşlarına kanıt olarak gösterilen Çinlilere oldukça fazla saldırılıyor. Refahı tamamen ucuz göçmen işgücüne bağlı bir ulusun böylesine amansız bir biçimde yabancı düşmanı oluşu bana hep garip gelmiştir.

Bay Harte'ın oyununa ilişkin eleştiriler pek iç açıcı olmadığından, seyirci azdı; ayrıca, ağustos sonu yeni bir oyuna başlamak için hiç de uygun bir zaman değildir. Union Square Theather o kadar sıcaktı ki, böylesi bir gecede, bırakın bu oyunu, hangi oyun oynarsa oynasın durum değişmezdi. John bana Bay Harte'ın en çok "Putperest Çinli" şiiriyle meşhur olduğunu ve onun kendisini bu kuşatılmış ırkın dostu olarak gördüğünü anlattı. Ama adam nedense bir düşman gibi yazıyor.

John, sanki kendi yazmış gibi, oyun için özür diledi. Ama ben eğleniyormuş gibi yaptım ve vakit ilerledikçe, oyunun arasında, John bana Mark Twain kadar tanınmış, tel çerçeveli gözlüğüyle Amerikan hayatının benim en çok nefret ettiğim –ya da nefret ettiğimi düşündüğüm– neyi varsa ona yoğunlaşan Samuel L. Clemens'ı gösterdiğinde gerçekten keyfim yerine geldi.

"Onunla tanışmak ister misiniz, efendim?" diye sordu John.

"Hayır." Gerçekten istemiyordum. Profesyonel yazarların arkadaşlığından hiçbir zaman hoşlanmamışımdır ve bu müzikhol komedyeni ve gazete yazarı Hödüğün kesinlikle tam bir profesyonel olduğundan yana kuşku yoktu. Ama benim "hayır" sözüm Twain'in yaklaştığı ana denk geldi ve onun dudaklarından dökülen

"Hayır, gitme" sözü sanki benim söylediğimin yankısıydı. Mark Twain, oyun yazarlarının böylesi durumlarda bakması gerektiği gibi biraz şaşkın gözlerle etrafına bakınan, oyunun yazarıyla konuşuyordu.

"İyi akşamlar, Bay Clemens" dedi John ve sesi duyar duymaz Twain sanki kurtarıcıymışız gibi hevesle bizden yana döndü.

"İyi akşamlar. Eee..."

"Apgar ve bu da Bay Charles Schuyler..."

"Charles *Schermerhorn* Schuyler?" Hayretle Twain'in normal sesinin herhangi bir Connecticut, Hartford sakininin sesinden çok farklı olmadığını fark ettim. Ama Twain "karakter" yarattığında, doğruyu söylemek gerekirse, sesi de Batılı ve taşralı oluveriyor; onda ayrıca profesyonel bir oyuncunun dikkatli, zeki bir gösterisine de tanık olabilirsiniz.

"Ah, sizinle tanışmanın benim için büyük bir onur olduğunu itiraf ediyorum, efendim." Twain hararetle elimi sıkarken hemen "karakter"ine büründü. Yeri gelmişken, kaydedeyim: Twain'in saçı tel tel, düz ve tilki kızılı renginde. Uzun olmadığı gibi, gürbüz de değil. Yüz ifadesini daha çok, İç Savaş öncesi anlamıyla, sinsi Yanki olarak tanımlayabilirim.

"İtirafınız hoşuma gitti, Bay Clemens." Ona Clemens mi yoksa Twain diye mi hitap etmeli, doğrusu bilmiyorum. Genellikle şaşmaz Apgar rehberliğini izleyerek, ben de ona Clemens dedim.

"Paris'te size ve güzel kızınıza küçük bir ziyarette bulunmak hep aklımızdaydı ama kısmet olmadı; ama doğal olarak bahsinizi hep duyduk." Twain'in, doğru notayı bulmak umuduyla, vakit geçirdiğini görebiliyordum.

Altmış üç yaşında, yalnızca ortalama bir şöhreti yakalamış bir yazarın dünya çapında şöhret, otuz dokuz yaşında bir yazar karşısındaki konumuna uygun olarak iyi huyluydum.

Oyun yazarı, Twain'in kulağına bir şeyler fısıldadıktan sonra gitti. "Gelin, şey... ne desem, şu kazayı atlatınca birlikte Delmonico's'ta birer tek atalım" dedi Twain; Harte'ın gidişinden mutlu olduğu belliydi. Old Bret bize eşlik edemeyecekti. Şirketin bir işi için oyundan hemen sonra ayrılacaktı. İş bir ölüye saç tıraşı yapmak türünden bir şeydi; ama çabası aileyi mutlu edecekti.

Oyun nihayet sona erince, yakındaki Delmonico's'a kadar yürüdük. Herkes Mark Twain'i tanıdığından, John'la benim ne kadar ayrıcalıklı olduğumuzu unutma şansımız hiç olmadı; hatta araba-

cılar bile Fourteenth Street'ten aşağıya sürerken, "Hey, Mark!" diye bağırıyorlardı. Bu arada, büyük adam, deyim yerindeyse, sular seller gibi döktürüyordu.

Charles Delmonico karşıladı bizi ve restoranın bu şubesinde yemek yiyecek son kişiler arasında yer aldığımızı söyledi bize ve ekledi: "Çünkü burayı tamamen kapatıyoruz. Gelecek ay Madison Square'de açacağız yerimizi."

"Duydun mu?" Twain başını salladı gösterişli bir tarzda. "Şimdi ben size soruyorum: Fransız usulü garnitürlerine rağmen yemekleri hiç de fena olmayan bir yere tam alıştığınız anda onlar her şeyi yıkıp giderse, bu ülkede ne tür bir gelenekten söz edebilirsiniz?"

Öte yandan, Charles Delmonico, ailesinin yeni restoranına övgüler sıralarken hepimizi büyük açılışa davet etti ve sonra bizi ana girişe yakın bir masaya oturttu. Twain'in, masaya ilişkin yorumu şöyle oldu: "Gelip gidenlere göz atabiliriz. Çünkü, haddim olmayarak söylüyorum, kentin hiçbir tiyatrosunda olmayan bir eğlence var burada. Ah, şu oyun!"

Twain ardından, devamı gelecek Scotch Old Fashionedlardan* ilkini mideye indirirken, John'la ikimiz bir şişe kırmızı şarabı paylaştık. Amerika'nın, hayır, hayır, dünyanın yeni idolünün söylediği her şeyi kaydetmek için, Twain'i can kulağıyla dinledim.

"Ve düşünebiliyor musunuz, eski dostum yazmış bu şeyi?... Ya da, isterseniz, kızamık gibi, başına gelmiş diyelim. Neyse; iş yapmayacağı belli; yani oyunun. Üzgünüm. Old Bret berbat bir akşam geçirdi; zavallı adam. Önce Doğu'ya gelir. Ki bu ölümcül bir hatadır... elbette, bazıları için. Sonra *Atlantic Monthly*'ye yazmak üzere iyi bir sözleşmeye imza atar. Hemen ardından, bir zamanlar nasıl basit yazdığını unutur. Sonra da ders vermeye başlar."

"Şimdi, ders vermeye ilişkin söylenecek bir şey yok. En azından benim yok; çünkü işin püf noktasını kapmışsan, çuvalla para var bu işte. Ama Old Bret, neden, kalkıp incir çekirdeğini dolduracak bir laf edemez?... Düşünürseniz, bu çok ilginçtir; çünkü doğuştan yalancıdır kendisi. Neyse; şimdi de tiyatroda deniyor şansını, bizim mesleğin altın madeninde yani."

"Bunlar sizin için geçerli değil, elbette, Bay Schuyler. Ah, sizin... tarih yazılarınıza büyük saygı duyuyorum. Ama biz gazetecilere,

* Viskili bir kokteyl türü. (ç.n.)

konferans salonu ya da dergilerde hanımların gönlünü yapmak kalıyor ki, bu, hoşgörünüze sığınarak söylüyorum, Tanrı'nın belası zor bir iştir. Ama itiraf etmek zorundayım ki, en çok ya da kesinlikle *en kolay* parayı *The Gilded Age*'den uyarladıkları oyundan kazandım; hâlâ da kazanıyorum."

"Oyunu gördüm, Bay Clemens." John bir tiyatro delisidir. "Ben çok hoşlandım, efendim. Albay Sellers harika bir karakter."

"Hoşlanmana sevindim; çünkü sen ve senin gibi birçok kişi bu oyundan hoşlanmamış olsaydı, gönlümü ferah tutan haftalık telif ücretlerini alamazdım. Özellikle de kitabımın ilk çıktığı ve yerin dibine batası *Chicago Tribune*'ün derme çatma *komik* bir şey yazdığımı ilan ettiği günlerde; hele bir de, saldırılar sürerken lanet olası Whitelaw Reid'in *Tribune*'de bana yaptıklarını düşünürsek. Belki biliyorsunuz bunları. Ama ben *Evening Post*'un burnunu nasıl sürtmüşsem, ona da tükürdüklerini yalattım. Tahmin ediyorum, *Post*'un bana yaptıklarını biliyorsunuz. Avrupa'da yaşadığınız için, belki de kaçırdınız. *Onuruma verilen yemeğin parasını kendi cebimden ödemişim; öyle yazdılar!* Onları dava ettim ve kazandım. Diyorum ki, yaşlı Bryant bir tavuk kümesinde serbest dolaşan yaşlı bir gelincik kadar yalancı bir sofudur."

Bir süre böyle sürdü gitti. Mark Twain, basının hakkında yazdıklarını çok ciddiye alıyor. Hiç kuşkusuz, bu onunki gibi bir şöhretin bedeli oluyor; ancak Amerika Birleşik Devletleri'nde, akıllı bir adamın herhangi bir konuda ciddiye alma gereği duyduğu popüler bir gazete yok.

Ama Twain yeni yeni ısınıyordu. Konuyu yine oyun yazmaya getirdi ve bütün parasını tiyatrodan kazandığını anlattı. "Aslında, Harte'a yeni oyununda kendisiyle işbirliği yapacağımı söyledim. Onun Putperest Çinli karakterini kullanacağız. İnsanların şu günlerde akın akıı görmeye geleceği türden bir karakter bu, biliyorsunuz, komik Çinli karakterler. Sonra onlar yeni kitabımdaki türden konuşmalar yapabilirler sahnede."

"*Tom Sawyer*'daki gibi mi?" Hayret! Masamızdaki muhteşem şahsiyet, kendi halinde biri olan John Apgar'ın gözlerini kamaştırmıştı. John onun yaptıklarını en ince ayrıntısına kadar biliyordu.

"Evet. Satışların umduğumdan iyi ya da kötü gittiğini söyleyemem. Aralık ayına kadar yirmi beş binin az altında sattı; bu *Innocents Abroad*'un ilk yılındaki satış rakamı yanında çok küçük kalıyor. Ama bu kitaptan da bir oyun çıkarırsak..."

Twain ikinci Old Fashioned'ına başladı ve ben de deniz ürünleri salatamı ısmarladım. "Neyse; ben yönetmenlere iki oğlanın, Tom ve Huck'ın, gerçekten güzel iki kız tarafından canlandırılabileceğini düşündüğümü söyledim." Tom ve Huck, anladım ki, yeni kitabının iki kahramanı oluyor.

"Ama genç kadınlar rollerinde inandırıcı olacaklar mı?" Evet, John kitabı gerçekten okumuş; ben şöyle bir göz atmıştım. "Hikâyenizde kesinlikle iki *gerçek* oğlan çocuğu var."

"Ama bu yalnızca bir hikâye. Öte yandan, sahne başka bir şey. Yeteneği olanlar için bir altın madeni sahne. Kendi payıma, kişisel olarak öyle bir yeteneğimin olduğunu düşünmüyorum; ama kim bilebilir ki!"

Şimdiye kadar, profesyonel yazar Twain benim en umutsuz beklentime karşılık verdi. Ama sonra beklenmedik bir zemine kaydı. "Bütün bu lanet şeyleri bir kenara bırakıp Madam'la Avrupa'ya tüymek istediğimi söylemeden de geçemeyeceğim. Tıpkı sizin yaptığınız gibi, Bay Schuyler. Paris'e değil, merak etmeyin. Şu dünyada aptallıkta bir Fransız'ın eline su dökecek bir başkasını tanımıyorum. Ama İngiltere... bugünlerde orada... bütün dehşetiyle geçmişi gerçekten bulabilirsiniz. Ama burada kalırsanız, bir dakika soluklanayım diye duracak olursanız, kendinizi eskimiş bulursunuz."

"Ama son kitabınız, efendim, çok güzel. Ve eski günler hakkında, öyle değil mi? Sizin kendi çocukluk günleriniz." John hürmette kusur etmiyordu.

"Evet ama, Avrupa'nın sahip olduğu geçmişle hiç de aynı şey değil bu. Ve zaten, dediğim gibi, satışlar çok ama çok hayal kırıklığı yaratıyor. Hayır, şimdilerde *gerçek anlamda* tarihsel hikâyelerle ilgileniyorum."

Flaubert'in *Salambo*'sunu okuyup okumadığını sorma gafletinde bulundum. "Ahlaksız bir yazar, bence." Twain haşin bakıyordu.

"Ama çok seçkin bir üslup..."

"Bay Schuyler, eğer seçkin bir yazar okumaya ve sonuçta lanetlilerin eziyetini görmeye mecbur olsam, kendi öz ürünümüz Bay Charles Francis Adams'ın sonsuz ayrıksılığına bırakırdım kendimi."

"Ama sizin bu büyük hiciv kabiliyetinizle" –diye yalan söyledim– "bu kadar çok saçmalığın vuku bulduğu bu topraklarda kalmayı isteyeceğinizi düşünmüştüm."

Buna yanıtı hiç gecikmedi. "Bay Schuyler, kimse iyi bir ruh halinde olmadan iyi bir hiciv yazamaz. Doğrusu, efendim, benim ruh halim berbat. Bu demektir ki, şu an hiçbir şeyi hicvedemem." Gri mavi gözler, elinde kaçıp kurtulacağından korkuyormuş gibi sıkıca tuttuğu, üçüncü Old Fashioned'ın içindeki buz kadar soğuk ve parlaktı. "Elime bir sopa, bir balta, bir kırbaç almak ve onu parça parça doğramak istiyorum!"

"*Neyi* parçalıyorsunuz?" Bu sevgili popüler eğlence adamının yüreğinde bu kadar büyük bir öfkenin yer etmiş olacağı aklımın köşesinden geçmezdi.

"Her şeyi, herkesi! Hakkında yazdığınız şu Kongre üyelerine bakın! Hepsi birer hırsız! Düsturlarını biliyorsunuz, değil mi? Topla ve böl; sonra sus. Hepsi düzenbaz bunların ve neden biliyor musunuz? Genel ve eşit oy hakkı yüzünden. Alçak, allahsız eşit oy verme hakkı!

"Şimdi bana iyi bakın; çünkü köpürmek üzereyim! Konu buraya gelince her zaman olur bu. Soruyorum size; yirmi yaş ya da üzerindeki her aptal erkeğe oy kullanma hakkı tanıyan başka bir ülke bulabilir misiniz? Hangi yarım akıllı, Tanrı'nın eşitsiz yarattığı kullarını eşit kılmak ister? Bunu yapmanın yanlış ve ayıp olduğunu söylüyorum ben."

"Peki, kimler oy kullanmalı?"

"Kendi aklı ve emeği sayesinde almaya hak kazanması temelinde, zengin yoksuldan daha çok sayıda oy kullanmalıdır."

"Ama bir yerde okumuştum, Bay Twain –Clemens– Jay Cooke iflas bayrağını çekince, benim gibi siz de neredeyse sıfırı tüketmişsiniz..."

Twain birden gülmeye başladı; haşin ifadesi silinip gitti yüzünden. "Anlaşıldı; donumuza kadar soyulmayı hak etmiş iki eşsiz aptal olduğumuzu kanıtladığınıza göre, oylarımızın –en azından bu yıl– hiç sayılmaması gerekir."

Bret Harte ve yanındaki birkaç tiyatrocu havasında şahsiyetin çıkıp gelmesiyle bu sevimli karşılaşma da son bulmuş oldu.

"Umarım, hayvanlardan hoşlanırsınız, Bay Schuyler." Bunlar sirkin en gözde yazar-oyuncusunun son sözleriydi.

Nazik bir çelişki: Mark Twain de bu hayvanlardan biri olmakla birlikte (aksi takdirde, ona tapmazlardı; çünkü gerçekten yabancı hiçbir kimse bu kadar popüler olamaz), haklı nedenlerle onlardan nefret ediyor ve dolayısıyla, kendisinden de nefret etmek du-

rumunda. Popüler *olmayan* bir karaktere sahip olsa, şimdi Swift'ten daha büyük, yeni bir Voltaire, bir Rabelais olurdu. Biraz abarttım galiba; ama Twain'den hoşlandım, ondandır. Ne olursa olsun, bugün için en azından, bir milyon hayran taşralının bileşik aynasında kendi yüzünü görme talihsizliğine uğramış, acılı Caliban'dır Twain, bir canavardır. Kurnazca aptalı oynayarak, hem zengin hem de sevimli olmasını bildi. Bu arada kendinden nefret etmeye de başladı; ama ne aynayı kıracak ne de kırabilseydi de, o aynanın şaşmaz bir biçimde yansıttığı taammüden kaba suratı değiştirecek cesaret var onda.

İşte böyle! Bu kadar Mark Twain yeter. *Ona* acıyacak kadar bir hayrı dokundu en azından bu yazdıklarımın.

Otuz Dört

Daktilocu oldum. Jamie başıma bu gürültülü ve sevimsiz makineyi sardı; ben kullanmıyorum ama çatırtılarının arasında aksanlı dilimle söyleyeceklerimi söylüyorum ve genç bir delikanlı da bunları alıp makineye geçiriyor.

İlk bakışta, bütün bu sözcüklerin hızla basılı hale gelişleri şahane bir şey. Ama sıkı bir düzen içindeki kağıtlara yakından bakınca, karabasanlarımızı değiştirecek kadar iyi tanıdığım her yazarın tekrar eden karabasanları çöker üzerinize. Yeni kitap baskıdan çıkmıştır. Hevesle açarsınız. Birden cilt dağılır. Sayfalar tel tel dökülür. Daha da kötüsü, sözcükler yanlış hecelenmiş, cümleler ters yönde dizilmiştir; kaos! Sonuçta, daktilo-makinistimi haftalık her makalem kendi ellerimle yapabileceğim kadar doğru ve düzenli olana kadar taslaktan taslağa sürükledim.

Vali Tilden'a olan yakınlığımı hiçbir zaman gizleme gereği duymadım. Bu yüzden, *New York Times*'ın iftiralarına elimden geldiğince karşı koymaya çalışırken, bir yandan da Rutherford B. Hayes'in uzun ve karanlık kariyerini didikliyordum.

Denise her gün, hiç aksatmadan Newport'tan bana yazdı ve Emma da bu mektuplara notlar ekledi (tersi olmalıydı halbuki). Hamilelik iyi gidiyor. İki kız da eylül ayının Newport'un en güzel ayı olduğunda hemfikir; çünkü zevat birbirinin peşi sıra yöreden ayrılıyormuş. Ward McAllister bile şehre dönmüş; Mistik Gül de kuyruğuna takılıp gelmiş. Garip ama, ne onu ne de Gül'ü gördüm. Ama zaten benim günlerim gazetecilerle, politikacılarla, Bigelow'la geçiyor.

Hoş bir tesadüf olarak, Cumhuriyetçilerin genelkurmayı burada, Fifth Avenue Hotel'de kalıyor ve partinin ulusal başkanı, gizemli Zach. Chandler'ı sık sık lobide ya da Amen Corner'da görüyorum. Birbirimize başımızla selam veriyoruz ama nadiren konuşuyoruz.

Tilden vaktinin çoğunu şehirde geçiriyor (valilikten çekilmedi henüz ve makamı işgal etmeyi sürdürdüğü için yandaşları tarafından çok eleştiriliyor). Hayek gibi o da, arada bir taşraya geziler yapıyor. Dün (21 Eylül), Philadelphia'daki Yüzüncü Yıl Sergisi'nde New York Günü'ydü ve Tilden burada coşkulu alkışlarla karşılandı.

İki aday da halkın ya da, belki itiraf etmeliyim, basının ilgisini çekmekte büyük güçlük yaşıyor. Grant rejiminin birbiri ardına patlak veren skandalları yüzünden, bütün politikacılar zan altında kaldı.

Birkaç hafta önce, sonunda Belknap, Senato'da yargılandı ve beklendiği gibi, partisinin oyuyla hemen beraat etti; yine de, kamuoyundaki kuşku bulutları tam olarak dağılmadı. Basın (duyarlı bir biçimde?) telefon gibi yenilikler ve Kızılderililer tarafından çiğ çiğ yenen General Custer ile yiğit adamlarının son saatlerine ilişkin kan dondurucu korku hikâyeleri üzerinde durmayı tercih ediyor.

Bu sabah, haftalık yazıma son halini verdikten sonra, Demokrat Parti Ulusal Komitesi tarafından işgal edilen, politik dalkavuklarla hıncahınç dolu süit odaların bulunduğu Everett House'a gittim. Büyük bir koşuşturma göze çarpıyor ama, eleştirel Bigelow'a göre, dişe dokunur bir sonuç yok ortada.

Yeni parti başkanı, Abram S. Hewitt sevimli, cana yakın ama tecrübesiz bir yönetici; Tilden'ın mükemmel bir biçimde becerdiği bir şeyi, kendisiyle Everett House'daki odaları dolduran gelecekteki olası makam sahipleri arasındaki zorunlu mesafeyi korumayı, beceremiyor.

Bigelow bana geçen gece Tilden'ın yağma için fırsat kollayan bir çift güçlü, New York'lu politikacıyla geç saatlere kadar oturduğunu anlattı. Vali'nin ikram ettiği en iyisinden beyaz şarabın verdiği rehavetle, içlerinden biri, "Söyleyin artık, Sayın Vali, Krallık'ın başına geçtiğinizde bizim payımıza ne düşecek?" diye sormuş.

"Çocuklar" diye fısıldamış büyük adam, yüzündeki belli belirsiz gülümsemeyle, yorgunluktan gözkapakları düşerken. "Biliyorsunuz, siz kendiniz için bir makam istemezsiniz; çünkü bu sizin karakterinize faydadan çok zarar verecektir. Sizin gerçekten istediğiniz, yönetim üzerinde etkili olmaktır. Söz konusu olan da budur."

Tilden nasıl politikanın karanlık yüzünü görünce eşsiz derecede müphem oluyorsa, günün meseleleriyle karşılaştığında da acımasızca açıksözlü oluyor; bu haliyle, ülkedeki önemli bütün politikacıların tam tersi bir özellik sergiliyor.

Fiziksel olarak, Bigelow'a göre, Vali oldukça ağır çekiyor. Temmuzda Delmonico's'taki yemekten beri görmedim kendisini; o yemekte reformu destekleyen (neden desteklediklerini anlayama-

dım) zengin zevat, ördekleri mideye indirdikten sonra sadakat yemini etmişti.

Ben Everett House'un karmaşası içinde Bigelow için bir şeyler soruşturup öğrenmeye çalışırken, Hewitt bizzat yanıma geldi ve "O, Liberty Street'te. *Gerçek* işlerin görüldüğü yerde" dedi.

Üzüntülerimi bildirme fırsatı bulamadan, ulusal başkan kulüpçü tipler tarafından alıp götürüldü. Hewitt de, lideri gibi, hazımsızlıktan mustaripti. Yeni fark ettim; Hewitt aynı zamanda başkanlık için Yeşil Dolar adayı olan eksantrik milyoner Peter Cooper'ın damadı oluyor. "Değeri eksilen" para karşısında "tedavüldeki para" bütün partilerin içlerinde –ve aralarında– yürütülmekte olan savaşlardan biri olmuştur her zaman.

Geleceğin posta müdürleri, konsolosları ve gümrük memurları arasından kendime güçlükle yol açabildim. Zafer yakındı. İnançlılarla inançsızlar bir araya toplanmıştı.

Liberty Street, 59 Numara'ya, Yazın Bürosu kendi basın ordusuyla birlikte yerleşmişti; Sözcüler Bürosu da buradaydı. Bu iki büroyu da resmi olarak Tilden'ın kayınbiraderi Albay Pelton yönetiyordu; ama Bigelow bütün kampanyanın fiili yönetiminin bizzat Tilden'da olduğu konusunda hiçbir tereddüt taşımıyordu. Hewitt, Vali'ye ulaşmakta büyük zorluklar yaşadığından şikâyet ediyordu.

Benim otel tuvaletim büyüklüğünde, penceresiz bir odada, üzerinde gazetelerin yığılı olduğu bir masanın başında buldum Bigelow'u. Yandaki odada, yirmi küsur erkek ve birkaç kadın uzun bir masaya oturmuş, yığınla mektuba el yazısıyla yanıt veriyordu. Belli ki, bu ağır iş yükünü kaldıracak kadar çok daktilo-makinisti yoktu.

"Olsa bile, Vali her mektubun tek tek yanıtlanmasını istiyor."

Bigelow, tuvaletinin kapısını kapattı. Masanın üzerindeki gaz lambasının fitilinin kırpılıp düzeltilmesi gerektiğini fark edip rahatsız oldum.

Bigelow'un keyfi bir hayli yerindeydi. "Philadelphia'da onun aldığı coşkulu alkışları okudun, değil mi?" Belli bir ses tonuyla söylenmiş "O", her zaman Tilden demektir.

"Yakında yayımlanacak yazımda buna beğindim."

Bigelow hemen bir gülücükle karşılık verdi. "*Herald*'daki makalelerin ülkenin bütün küçük yerleşim birimlerindeki gazetelerde yeniden basılıyor."

"İzinsiz mi?" Dehşet ifadesi takındım.

"Bize dünyanın iyiliğini yapıyorlar. Ah, işler tıkırında gidiyor." Bigelow ellerini ovuşturdu; sonra, Alpler'in sarp dağ zirveleri gibi ak öbekler halindeki saçına, düzene koymak amacıyla, bir elini daldırdı.

"Şimdi tek sorunumuz para."

"Her şeyden önce ha!" Şaşırmıştım. "Vali..."

"... zengin bir adam. *O halde*, 'Zaten parası olan birine neden para verelim ki?' diyor öteki zenginler."

"Öyleyse, *neden* kendisi kampanya için para vermiyor?"

"Bu da onun kendine has özelliği, sanırım. İnsanların onun arkasından, seçimi satın aldığını söylemesini istemiyor."

"Söylüyorlar ama!" *Harper's* kendinden beklenmeyen bir performans göstererek bir çuvaldan para boşaltan Tilden karikatürleri bastı.

"Bekleneceği gibi, bütün bunların çoğunu cebinden karşıladı o." Bigelow mürekkep bulaşmış elinin bir hareketiyle bütün Liberty Street 59'u gösterdi. "Öte yandan o, bu yolla ülke meselelerine vakıf olabileceğini umut ediyor."

"Ama insanlar meseleleri sevmez. Onlara skandal verin yeter."

"Bazıları diyelim. Bu arada, biz gelir vergisi sorununu çözdük."

Bigelow, bence, gereğinden fazla sakin biri. Cumhuriyetçi gazeteler haftalardır Tilden'ın vergileri hakkında yazmaktan bıkmadılar. Geçen ay, *New York Times* Tilden'ı çeşitli biçimlerde vergi kaçırmakla suçlayan on üç haber yaptı. Tilden, sıkı bir çalışmanın ardından, suçlamalara öyle akıllıca yanıtlar verdi ki, daha önce bütün bunları adayın tarihinde "çirkin bir leke" olarak gören *Nation* artık Tilden'ı övüyor.

En sevindirici olanı ise, Bryant haksız saldırılara o kadar öfkelendi ki, eski meslektaşını desteklemese bile, savunmaya söz verdi. Bu arada, *New York Times*'ın rezil editörleri, "Tilden'ın yeni alçaklıklarını" sergilemeye söz verdiler. En yaratıcı gazete onlarınki. Tilden'ın vergisini eksik verdiğinden hiç kuşkum yok; ama Hayes de dahil, bütün zenginler vergi kaçırır.

Günler ilerledikçe birbiri ardına politik hatipler çıktı ortaya ve ülkenin dört bir yanına yayıldılar. "En iyi örgütlenme bizde, şimdiye kadar" dedi Bigelow. "Ama en iyi hatipler Cumhuriyetçilerde. Blaine yüzünden." (İki ay önce Senato'nun elinden kendi cyaleti tarafından kurtarıldı ve bu sayede Senato soruşturması düştü.) "Ingersoll, Garfield, Mark Twain, General Sherman... daha sayayım mı?"

"Conkling'den ne haber?"

"O cephede sükûnet hâkim. Hastaymış; öyle diyorlar. Utica'da karartılmış bir odada yatıyor." Bigelow, savaşçının yenilgisine fazla seviniyordu.

"Emma, Kate Sprague'dan bir mektup aldı. Bu sonbaharda eve dönüyor."

Albay Pelton da katıldı bize. Ona Bigelow'unki dışında tek sandalye olan kendi sandalyemi teklif ettim; ama o sinirli bir biçimde odada gezinmeyi tercih etti. "Hem Ohio'ya hem de Indiana'ya daha çok para ayırmalıydık ama beceremedik. Belmont her zamanki gibi ama diğerleri..." Başını salladı.

Bana aileden biri gibi davranıyor, en gizli meseleleri yanımda konuşuyorlardı. Indiana ve Ohio hayati önem taşıyordu; seçim tarihi 7 Kasım olmasına rağmen, bu iki eyalette yerel seçimler 10 Ekim'de yapılacaktı ve normalde Cumhuriyetçi olan bu iki eyalette seçimi kazanan kesinlikle ülkeyi de kazanacaktı.

Ohio'da Demokrat Parti örgütlenmesi çok hantaldı. "Birkaç peni daha olsa" diye homurdandı Pelton, "Hayes'i kendi eyaletinde gömebiliriz."

"Daha fazla peni *ve* daha iyi bir örgüt." Gönderilebilecek önemli politikacıların adlarını saydılar. Bigler çok mu hastaydı? Kernan gider miydi? Peki ya sonuna kadar namussuz, bu yüzden de sonuna kadar inandırıcı, Connecticut'tan Senatör Barnum? Alçak Indianalıların aklını çelecek ideal insan değil miydi Senatör?

Sonra konu, her zaman olduğu gibi, dönüp dolaşıp Güney'e geldi. "Mason-Dixon hattının güneyindeki bütün eyaletleri alırız." Bigelow enerjikti.

Pelton da aynı oranda enerjikti ama oldukça huzursuzdu da. Eski Konfederasyon'un sekiz eyaleti özyönetime sahipti. Sekiz özyönetimden beşinde kesin bir beyaz çoğunluk vardı. Ama özyönetimlerden ("özyönetim" derken tırnak işareti kullanmamız gerektiğini düşünmeye başladım) üçünde –Alabama, Georgia ve Mississippi– çoğunluğu siyahlar oluşturuyor.

Ama Bigelow şundan bir hayli emin: "Zenciler onlar kadar bizi de destekleme eğilimi gösteriyor. Ayrıca, beyazlar –bir erkeğe– Grantçılığa değil, bize oy verecek. Evet, bu eyaletleri kesinlikle alırız. Bu arada, Albay, Vali'yi Alabama Eyalet Şenlikleri'nde görmek istiyorlar. Eğer ayarlayabilirseniz..."

Pelton'un purosunun dumanı küçücük odayı o kadar doldurdu ki, kendimi kötü hissetmeye başladım. Ama olduğum yerde kal-

dım; ne kaparsam kârdır. Nihayetinde, *geleceğim* (Birleşik Devletler'de bir geleceğim varsa şayet!) Tilden'ın zaferine bağlı.

"Louisiana'dan imdat çağrısı yapan bir mektup daha aldım."

"Şu malum Sandık Kurulu meselesi mi?"

Pelton evet anlamında başını salladı. Anlamış göründüm ama ne hakkında konuştuklarına dair en ufak bir fikrim yoktu. "Cumhuriyetçilerin kurulda mutlak bir hâkimiyetleri var ve Demokratlar ne kadar çoğunluk sağlarsa sağlasın, onlar eyaletin Cumhuriyetçilere oy verdiğini bildirecekler ve Yüce Mahkeme şimdiden kararlarına karşı temyiz yolunun kapalı olduğu hükmünü verdi."

"Ama buna cüret edemezler. Burası Meksika mı?"

"Bana mektup yazan kişi de, Baton Rouge bölgesinde, Cumhuriyetçilerin yirmi iki kere aynı Zenciye oy verebileceklerini, hatta vereceklerini ve kimsenin de onları yakalayamayacağını yazıyor."

"Ama hâlâ kamuoyu diye bir şey var..."

"Aynı şekilde, Federal birlikler de hâlâ Louisiana'da... South Carolina ve Florida'da olduğu gibi. Ve bu birlikler doğrudan genelkurmay başkanına, yani General Grant'a rapor veriyor."

"Grant her zaman tedbirsiz olmuştur; ama onun Anayasa'yı ihlal ettiğini hiç görmedim."

Şimdi artık mavi dumandan odada göz gözü görmüyordu ve ben görebildiğimi de çift görmeye başlamıştım; soluk almakta zorlanıyordum. Arkadaşlarımın sesleri sanki uzaktan geliyordu; azot protoksit koklayıp bilinçdışına kaymadan az önce böyle olurdu insan.

"Bence, içimizden birilerini Louisiana'ya ve Florida'ya yollamalıyız. Göz göre göre oyumuzu çalmalarına imkân veremeyiz."

"Ama kim gidecek? Ve para..."

Hep para, hep para. Şu tarihe kadar, Jamie'nin hesaplarına göre, Tilden bu kampanya için yarım milyon dolara yakın para harcamış. Cumhuriyetçiler bu miktarın iki katı harcadılar belki; ama partinin o zamanki başkanı Zach. Chandler ve sekreteri William Chandler (aralarında akrabalık yok) her mevkiden bütün Cumhuriyetçilerin partiye katkıda bulunması için şantaj ve rüşvet dahil, ne gerekiyorsa yaptı. Elbette, iktidardaki parti olmanın, özellikle on altı yıldır iktidarda olmanın ne anlama geldiğine ilişkin söylenecek çok şey var.

Pelton çıkınca, kapının açık kalmasını istedim. Temiz hava beni kendime getirdi. Bigelow, Güney'de seçimlere hile karışması ihti-

malini ciddiye almadığını söyledi bana ya da, daha doğrusu, şöyle dedi: "Elbette oylarımızı çalmaya çalışacaklar. O zaman da *suçüstü* yakalanacaklar ve *New York Times* bile bir demokraside işlerin böyle yürümeyeceğini kabul etmek zorunda kalacak."

Bigelow konuyu değiştirdi. "Vali, dilerim ki, White Mountains'a gidip iyi bir tatil yapar."

"O Gramercy Park'ı tercih eder?"

"Ve kampanyanın her bir ayrıntısına yön vermeyi. Kendini bitiriyor. Şu vergileri konusundaki lanet rapora harcadığı vakti başka hiçbir şeye harcamamıştır. Bir kâbus oldu bu. Onu bu kadar sinirli gördüğümü hatırlamıyorum. Ama..." dedi ve hızla ekledi Bigelow: "...hem fiziksel hem de zihinsel bakımdan olağanüstü biri."

Gitmek için ayaklandım. "Vali Hayes hakkında bilmem gereken yeni bir şey var mı?"

Bigelow evet anlamında başını salladı. "Garip bir şey. Biz Vali Tilden'ın vergi kayıtları üzerine raporumuzu hazırlarken, hükümetten, Vali Hayes'in vergi kayıtlarını da istedik. Hükümet o kayıtları kamuoyuna açmayı kabul etmedi. Bu ilginç, değil mi?"

"Vergiler beni heyecanlandırmıyor, John. Sen bana Hayes'in, annesini gerçekten vurup vurmadığını söyle. Benim bilmek istediğim bu."

"Vurmadığını düşünüyorum ben." Bigelow tuhaf baktı bana. "Ama sen yine de camiasında –her zamanki gibi, yüksek sesle– böylesine dehşetli bir şeyin olup olmadığını soruşturabilirsin."

Otuz Beş

Seçim Günü: 7 Ekim 1876.

Kasımda, Ohio sadece altı bin oyla Cumhuriyetçilere gitti. Bigelow ve Pelton haklıydı; daha çok para ve daha çok endüstri olsaydı, eyalet Demokrat olabilirdi. Öte yandan, Indiana'da yapılan kasım ayı yoklaması cesaret vericiydi. Demokratlar beş bin oy farkla eyaleti kazandı.

Bu kitap için not tutamayacak kadar meşgulüm ben de. Şimdi oturdum, bir şeyler yazıyorum çünkü gerginim; başka yapacak bir şeyim yok. Artık Vali'ye yardım edemem; onun kaderi seçmen kitlesinin eline teslim edildi.

Şu an, hayatlarında Tilden ya da Hayes'i bir kere bile görmeyecek ya da neyi temsil ettiklerini anlamayacak milyonlarca insan, ikisinden biri arasında tercih yapıyor ve korkarım, Roman Katolik Kilisesi'ne karşı olduğu düşünülerek Hayes'e oylar gidecek ve tam tersi olarak düşünüldüğü için de Tilden'a oy verilecek. Seçim kampanyasına dini dahil etmenin sorumlusu bizzat Hayes'in kendisi oldu; çünkü bir yakınına dediği gibi, "zor zamanlar bizim can düşmanı"mız. Öyleyse, Katoliklere bir yem atmalı. Ama "Tilden ve Reform" sloganı tuttu. Kanıt? Başkan Grant, özellikle Kuzey kentlerinin Demokrat seçim bölgelerinde ve Demokrat Güney'de görev yapmak üzere, müfettişler ve 4.813 gözlemci atadı. Grant'ın Philadelphia'daki gözlemcilerinin Cumhuriyetçi rozetler taktığına ve Demokratlara oy vermek isteyenlere zorluklar çıkardığına ilişkin söylentiler dolaşıyor.

Emma, Denise'le birlikte Sanfordların henüz yarısı tamamlanmış, Fifth Avenue'daki konaklarında kalıyor. Sanford, Batı'da Hayes için çalışıyor. Eğer Sanford yeterince gayret ederse, Batı'da Tilden mutlaka kazanır.

John Apgar, kuşkulu bir yumuşak başlılık göstererek, Grace Kilisesi'nde ekim ayında yapılacak düğün töreninin ertelenmesini kabul etti. Suçluluk duyduğumuz için olsa gerek, Apgarland'e düzenli baskınlar yaptık ve havada ürpertici, hafif bir soğukluk olduğunu bizzat yerinde tespit ettik; sert bir kışın habercisi midir bu yoksa?

Ama Emma makul davranıyor. John'a Denise'in (ki gerçekten çok iyi şu an) ve aynı şekilde sevgili babacığının (ki hızla kötüye gi-

diyor; ama şu an beni meşgul etmesine fırsat tanımıyorum) sağlık durumundan ötürü ne denli kaygı duyduğunu söyledi. Zaten John da seçimin bizim için ne kadar önemli olduğunu biliyor ve ciddi bir itirazda bulunmuyor. Bay Clemens'la geçirdiğimiz akşamdan beri onu kendime gerçekten yakın hissetmiyorum.

Şu gün geçer geçmez, şayet seçim sona ererse elbette, oturup John ve Emma'yla evlilikleri, gelecekleri, Tanrı'nın izniyle, mart ayında Tilden başkanlık yemini ettikten sonra Amerikan elçisi olarak döneceğim Fransa hakkında ciddi ciddi ve etraflı bir şekilde konuşacağım.

Şimdi gün ortası. Fifth Avenue Hotel'de, tek kişilik odamda oturmuş, bu notları tutuyorum. Madison Square'in üzerini kara bulutlar kaplamış. Hava soğuk ve yağmur yağıyor. Geleneksel olarak, kötü hava Demokratlar için iyiye işarettir; çünkü bu yukarı eyaletlerdeki Cumhuriyetçi çiftçilerin evlerinde otururken, kentlerdeki sadık parti üyelerinin sandık başına gidecekleri anlamına gelir. Biraz sonra, Tilden'ın boy göstermesini beklediğimiz Everett House'a gideceğim. Şehirdeki bahislere bakılırsa, 80'e 100, Tilden kazanacak.

Bu sabah gözüme Zach. Chandler ilişti; bazı Mutemetlerle Amen Corner'a giriyordu.

"Nasıl görünüyor?" diye sormaktan alamadım kendimi.

"Tek kelimeyle berbat!" diye dürüstçe yanıt verdi. Ama zaten artık canı istediği kadar açık olabilirdi; çünkü basına benden ya da bir başkasından yansıyacak herhangi bir haberin hiçbir değeri kalmamıştı. Seçmenler sandık başındaydı şimdi.

Önemsiz bir haber: Patron Tweed İspanya'da tutuklanmış ve bir New York hapishanesine geri dönecek. İnsanlar bunu, ulusa Tilden'ın karanlığın güçlerine karşı ilk zaferini hatırlatan, iyi bir işaret olarak alıyor.

Ellerim öyle titriyor ki, kendi el yazımı okumakta zorluk çekiyorum. Eskiden bu titremeyi sağlığımdaki bir bozukluğa vermez, son derece normal bir *crise de nerfs** olarak görürdüm.

Gece yarısı. 7 Kasım... Hayır; artık 8 Kasım olmuş.

Vali Tilden oyunu kullanıp, hemen öğleden sonra Everett House'a geldi. Salona girerken onu coşkulu alkışlarla karşılayanların arasında ben de vardım.

* Fr.: Sinir krizi. (ç.n.)

Tilden sakin ve sanki başkan olmuş gibi duruyordu; yakasına kırmızı bir karanfil iliştirdiği siyah bir frak giymişti. Saflıkla, elini sıkmak için yanına ulaşmaya çabaladım; ama kalabalık benim nüfuz edemeyeceğim kadar yoğundu. Şansıma, Albay Pelton çıktı karşıma ve bana, "Bizimle Gramercy Park'a gel. Orada özel bir telgraf hattımız var. Sonuçlar yakında gelmeye başlar" dedi.

Böylece, öğleden sonra dört dolaylarında, küçük bir kalabalığın soğuk ve yağmura rağmen Tilden'ı şöyle bir görebiliriz diye kahramanca bekleştiği Gramercy Park'a gitmek üzere Pelton'un arabasına atladım.

Çalışma odası ve oturma odaları saray mensupları tarafından hıncahınç doldurulmuştu. Green elimi ezdi. Bigelow öngördüğü zaferle neredeyse havalarda uçuyordu. Yerinde duramayan Bayan Pelton yine de Emma'yı soracak kadar nazikti.

"Bayan Sanford'la, hemşirecilik oynuyor."

Aslında Emma, en azından geçici olarak, Afrika safhasını geride bırakmıştı. Sanırım, gözdesi şef Blaine'in yenilgisinin ardından umudunu yitirmişti. "Ayrıca" dedi bana, "General Hayes'i tanımıyorum. Senin Vali Tilden'a gelince... pekâlâ, onun kazanmasını daha çok istiyorum."

"Ama seni heyecanlandırmıyor, öyle mi?"

"Gerçek yabanıllıktan yoksun, Papa. Üzgünüm. Hata bende. Washington'da fazla az pişmiş et yedim."

Kendi soyunma odasına girerken alkışlandı Tilden. Saçma bir şey şu alkış; ama *hepimiz* heyecan ateşiyle yanıyorduk... hâlâ da yanıyoruz.

Tilden'ın elini sıkarken, sarkan sol dudağı hafifçe kalktı ve belli belirsiz bir gülümseme belirdi yüzünde. "Vicdansızca uzun bir yaz ve güz geçirdik, değil mi, Bay Schuyler?"

"Bunu mutlak huzurla geçecek bir kış takip edecektir."

"Umarım, haklı çıkarsınız. Ama siz şimdi bana..." dedi; kısık sesi şimdi fısıltıya dönüşmüştü. "...şu *belirtilerden* bahsedin. Çift görme..."

"Kalmadı gibi" diyerek, yalan söyledim; çünkü hiçbir başkan, Fransa'ya ölmek üzere olan bir elçi tayin etmez. "Gençleştim."

"Garip ama, ben de. Baş ağrılarım neredeyse kayboldu." Bilmem neden, o da yalan söylüyordu; hiçbir cumhuriyet, sağlık sorunlarıyla boğuşan bir başkan görmek istemez.

Henüz hiçbir sonuç açıklanmamış olduğu halde, telgraf tellerinden yeni başkanı kutlayan mesajlar yağıyordu.

İlk mesaj, Lincoln'ün 64 Seçimleri'ndeki rakibi General McClellan'dan geldi. McClellan askeri olduğu kadar siyasi bakımdan da tam bir felaket olduğundan, bunu kötüye işaret olarak aldım ben. Ama Bigelow neşelendirdi beni. "Şehri aldığımız kesin artık. Ve New York'u kazanan, ülkeyi de kazanır."

Akşam yemeğinden sonra, Vali'yle birlikte kafile halinde, bütün lobileri insan kaynamaya başlayan Everett House'a geldik.

Tilden, büyük salonun yanındaki bir odada bulunan telgraf makinesinin başına rahatça yerleşti. Bir yanına Hewitt, öbürüne de Green oturdu. Geri kalan bizler de, Aşil'in tek büyük kahramanına Yunan korosu hizmeti veriyorduk.

İlk sonuç: Tilden, New Jersey'i aldı. Büyük salondan kıyıyı döven koca bir dalganın gümbürtüsüne benzer bir ses yükseldi. Karşılığı, küçük odadaki bizlerden çıkan bir sevinç çığlığıydı.

Tilden'ın gözleri, hafifçe de olsa, parlamaya başlarken, iki yanağında aniden, karahumma lekelerini andıran pembe birer benek belirdi. Hayır; Hz. İsa'nın işkence izleri gibi. Hayır, hayır gülücük gibi! Bu gece ben yalnızca kayıt tutuyorum; tarafsızım.

İkinci sonuç: Tilden, Connecticut'u aldı. Bir sonraki odada yine dalgalar kıyıya çarpıp kırıldı. Green kendini tutamayıp bağırdı: "Topyekûn alacağız, Vali!"

Tilden, başını salladı ve duyamadığım bir şeyler mırıldandı.

"New York kilit olacak" dedi Bigelow, yüzüncü kere. Ve biz de on bir buçuğa kadar New York'u bekledik ve ağızdan ağıza dolaşarak geldi sonuç.

Tilden, New York'u almıştı. Tilden eyaleti silip süpürüyordu. Hewitt bir yardımcısına döndü: "*New York Times*'a bir telgraf çekip, editörlerine bize yüzde kaç lütfettiklerini bir soruver." Bu sözler üzerine kahkahalar koptu.

Büyük salondan odamıza geçişi sağlayan kapı tez canlı taraftarlarca ardına kadar açıldı.

Hep bir ağızdan, "Tilden, Tilden, Tilden!" diye bağırıyordu kalabalık.

"Haydi!" dedi Hewitt, yarı gönüllü Tilden'ın ayağa kalkmasına yardım ederken. "Sizi... Bay Başkan'ı görmek istiyorlar!"

Bu bizi de havaya soktu: Tecrübelerime dayanarak benim cinsel esrime diyebileceğim şeye yakın bir kendimizden geçmişlik haliyle, Tilden'ın ardı sıra, bin kadar insanın, karalar giyinmiş bir siluet, kendine büyülü bir biçimde –büyülü diyorum; çünkü kahraman,

Halk sayesinde en azından dört yıllığına tanrıları olurken, kalabalıkların genelde yapmak istediklerinin aksine kimse ona dokunmaya yeltenmedi– belli bir uzam yaratarak, onları yarıp ilerlerken naralar attığı, hıncahınç dolu, dumanlı salona doluştuk.

Otele döndüm ve lobiyi neredeyse bomboş buldum. Otelin gece müdürlerinden biri, göz kırparak, Cumhuriyetçi kurmayın bütün personelinin Tilden'ın New York'u kazandığına dair haberler duyulur duyulmaz ortadan kaybolduğunu anlattı bana. "Ortalığı toparlayan, Memur Bay Clancy dışında, kimse kalmadı!"

"Bay Chandlerlara ne oldu?"

"Bay Zach. Chandler yatağına çekildi" diye yanıtladı müdür ve sesini alçaltarak ekledi: "Elinde bir şişe viski vardı."

Konuşmamızı güçlü ve bana göre, uğursuz bir biçimde, tanıdık bir ses böldü. "Cumhuriyetçi kurmay merkezi ne tarafta?"

Döndüm ve tek bacaklı General Daniel E. Sickles'la yüz yüze geldim. Bu renkli yaratık, Kongre salonunda, karısının âşığını soğukkanlılıkla öldürdü ve dönüp uzaklaştı oradan. Sonra, orduda, Gettysburg'da, bir bacağını kaybetti; Kuzey için verdiği savaşı da neredeyse kaybediyordu. Geçtiğimiz yıllarda, eşzamanlı olarak, İspanya'da hem Amerikan elçisi hem de sürgündeki İspanya kraliçesinin doymak bilmez cinsel oburluğunu gidermekten sorumlu bakan olarak görev yapıyordu. Avenue Kléber'deki evleri bize kapalı olduğu gibi, *le roi américain de l'Espange*'ın* yüzünü de görememiştik.

General Sickles'a eğilerek selam verdim; o da aynı şekilde karşılık verdi. Tahta bir ayağı var ama; o, koltuk deyneklerini tercih ediyor. "Adamın Tilden çok mütevazı bir gösteri yaptı." Sickles tepeden bakıyordu. Bir zamanların Tammany Demokratı, şimdinin sıkı Cumhuriyetçisi olan General'in gözü, kuşkusuz, Paris'teki *benim* yerimdeydi.

"Evet, General. Başkan Tilden çok mütevazı bir çoğunluk sağladı."

Sickles deniz aygırlarınınkini andıran bıyığına doğru soludu burun deliklerinden; sonra gece müdürünün ardından dikey demiryoluna seğirtti. Amen Corner'a baktım ve orada Gümrükçü Arthur'u gördüm. Yenilgiyi vakur bir şekilde karşılıyordu; birlik-

* Fr.: İspanya'nın Amerikalı kralı. (ç.n.)

te son bir tek attık. Sonra Arthur hasta karısına bakmak üzere evinin yolunu tuttu.

8 Kasım. Öğleden önce.

İlaçlar sayesinde deliksiz bir uyku çektim ve bu sabah kendimi bir biçimde gerçeklikten uzaklaşmış hissediyorum.

Dün gece gerçekten yaşanmış mıydı? Yoksa Tilden'ın zaferi yalnızca son zamanlarda gördüğüm birçok garip ve rahatsız edici boyutta detaylı rüyadan biri miydi?

Sabah gazeteleri yüreğime su serpti: Tilden başkan olmuş. *Tribune,* Tilden'ın seçimi kazandığından emin; ancak *Evening Post,* Tilden'ın 209 seçici kurul üyesine karşı, Hayes'in 160 seçici kurul üyesi kazandığını yazıyor. *New York Times*, bekleneceği gibi, yenilgiyi kabul etmiyor.

Times'ın başlığı: "Kuşku Uyandıran Bir Seçim." Editör, Oregon'un yalnızca 500 oy farkla Demokratlara gittiği gerçeğinin altını çizmişti; aynı şekilde, Louisiana, Florida ve South Carolina gibi hayati öneme sahip eyaletlerde, bizim de hep öngördüğümüz gibi, Hayes'in kazandığı iddia ediliyordu.

Ancak *Herald*'ın başlığını görünce şaşırdım doğrusu: "Sonuç: Nedir Bu? Kimsenin Anlamadığı Bir Şey." (Bu tarz tam Jamie'ye göre.) "Gelecek Başkanımızın Adını Vermek İmkânsız. Sonuçlar Çok Yetersiz." Ama sonra yine aynı yazar, Louisiana, Florida ve Oregon gibi kilit eyaletlerin Demokratlara gittiğini ve *görünüşe bakılırsa*, Tilden'ın seçildiğini ilan ediyor.

Odamda yaptığım hızlı bir kahvaltı sırasında, bir telgraf aldım; bu akşam Sanfordlarda yemeğe ve elbette kızımla görüşmeye çağrılıyordum. Kabul ettiğimi bildiren bir telgraf gönderdim hemen ve *Herald* ofislerine doğru yola çıktım.

8 Kasım, Saat 16:00.

Herald'ın büroları arı kovanı gibi çalışıyordu. Hatta matbaacılar bile sonuçlar üzerine ağız dalaşına tutuşmuştu.

Jamie'yi, başında polo kasketi, elinde polo sopasıyla özel odasında buldum. Şahane maun masasının üzerinde, içinde sabah içeceği kadar absentin bulunduğu bir kristal sürahi duruyordu.

"Tam bir keşmekeş, değil mi?" diyerek selamladı beni. Biz konuşurken, editörler girip çıkıyor, ulak çocuklar Jamie'nin şöyle bir göz atıp yere bıraktığı telgraf mesajları getiriyordu.

"Ama sorun nedir, bilmiyorum. Kazandığı kesin değil mi? New York'u kazanmadı mı Tilden?"

"New York, New York'tur. Ayrıca henüz sayım sürüyor."

"Ama sen kendin Tilden'ın Louisiana, Florida ve Oregon'u..."

"*New York Times*" dedi Jamie, üç sözcüğe ayrı ayrı vurgu yaparak.

"Onların *Herald*'la ya da seçimle ne alakaları var?"

"Onlar içeriden bilgi alıyorlar, Charlie. Tanrım, yoruldum. İki güne yakındır burada, bu ofisteyim." Berbat içeceğinden hızla bir yudum daha aldı.

Editörlerin ve ulakların verdiği bir aradan yararlanıp, neler olduğunu açıkladı Jamie.

Bu sabah saat dört civarında, *Times*'ın daima diken üstünde bekleyen editörlerinden biri Tilden'ın yardımcılarından birinin bütün eyalet başkanlarına birer telgraf göndererek, eyaletlerinden kaç seçici üye çıkaracaklarını sorduğunu fark etmiş.

Times, bu telgrafın Demokrat cephede varolan endişenin bir kanıtı olduğuna karar vermiş; bu yüzden, seçim sonuçları hâlâ kesin olmayabilirmiş. Editörler, Güney'de halkın oylarının Tilden'a gittiğini bilmelerine ve gazetenin istemeyerek de olsa New York eyaletini Tilden'a vermiş olmasına rağmen, Louisiana, Florida ve South Carolina'da Demokratların üstünlüğünü Cumhuriyetçi Seçim Bürosu henüz kabul etmiyormuş gibi davranmayı tercih etmişler. Bu da *Times*'ın o sabahın ilk baskısındaki başlığını açıklıyordu.

Sabah altıda, *Times* ikinci baskısında, keyfi bir biçimde "şüpheli" Güney eyaletlerinden ikisini Hayes'e verdi ve Florida'nın hâlâ şüpheli olduğunu kabul edip Oregon üzerindeki iddialarından vazgeçti. Times, resmi olmayan bu sonuca göre, Tilden'a 184, Hayes'e 181 seçici üye veriyordu; bu hesaba göre, eğer "şüpheli" Florida Cumhuriyetçilere giderse, Hayes, Seçici Kurul'da bir oy farkla başkan seçilecekti.

"Ama bütün bunlar uydurma!"

"Biliyorum. Biliyorum. Ve Tilden *kazandı*. Ama sen bana *Herald*'da neden seçim sonucunun kuşkulu olduğuna dair şeyler söylediğimi sordun. Önce *Times*, şimdi de Zach. ve William Chandler bilinçli olarak bu kuşku bulutunu şişiriyor. General Dan Sickles da onlara yardım ediyor."

Bu sabahın şafağında, William Chandler oyunu kullandığı New Hampshire'dan döndü. Seçimin kaybedildiğini kabul etmişti.

Cumhuriyetçi genel merkezde, kendisine General Sickles'ın Zach. Chandler'ın masasında bütün nihai sonuçların üzerinden geçtiğini ve seçim sonuçlarının "ayarlanabilir" durumda olduğu sonucuna vardığını söyleyen Müdür Clancy'yi buldu. Sickles hemen sonra South Carolina, Louisiana, Florida ve Oregon eyalet liderlerine telgraflar yazdı. Şöyle diyordu mesajlarda: "Eyaletiniz kesin Hayes'den yana oy kullandı ve o seçildi. Eyaletinize sahip çıkın." Sickles bu telgrafları Zach. Chandler imzasıyla göndermek istedi. Clancy kabul etmedi bunu. O sırada Chet Arthur (tam benim yanımdan ayrılıp) odaya girdi ve sorumluluğu kendisinin alacağını söyledi. Arthur sonra eve, karısının yanına dönerken, şeytan Sickles görevinin başında kalmış. Saat sabahın üçünde South Carolina onay vermiş. Saat altıya doğru, Oregon da kabul etmiş. Sickles bir posta telgraf daha yollamış ve ardından kendini yatağa atmış.

Söylemeye gerek yok ki, William Chandler çok memnun olmuştu. *New York Times*'ın bağnaz Cumhuriyetçi editörü John C. Reid, Oregon ve Florida'nın Hayes'i seçtiğini ilan eden ikircikli haberleriyle bunu somutlaştırınca etekleri zil çalmaya başladı. Hem Reid hem de William Chandler, zaman ve Cumhuriyetçi Seçmen Sandık Kurulları sayesinde seçimin hâlâ tersine döndürülebileceğine ikna olmuştu.

Zar zor, Zach. Chandler'ın yatak odasını buldular ve aynı oranda zorluk çekerek, üzüntüden ve içkiden kütük gibi yatan Chandler'ı ayağa kaldırdılar. O da gelenlere sınırsız yetki vererek uykusuna geri döndü. Komplocular da genel merkeze geri döndüler ve Louisiana, South Carolina, Florida ve Oregon'un yanı sıra Kaliforniya ve Nevada'daki Cumhuriyetçi liderlere bir kere daha telgraf çekilmesine karar verdiler.

Ulusal merkezden yollanan bu acil telgraflarda şu yazıyordu: "Eğer South Carolina, Florida ve Louisiana'yı alırsak, Hayes seçilir. Eyaletlerinize hâkim olabilir misiniz?"

"Bütün bunları nereden biliyorsun, Jamie? Bütün bunlar... ne kadar desek? Üç saat önce olmadı mı?"

Jamie elindeki polo sopasıyla bir çöp kutusuna vurdu; kutu duvarda parçalandı ve içindeki kağıtlar Türk halısı üzerine saçıldı. "Bütün bunlar insanların sebep olduğu, önemsiz, aptalca şeyler. Chandler ve Reid sizin oteldeki küçük postaneye koştu; ama henüz açılmamıştı. Bunun üzerine Wester Union'ın ana şubesine gitmek zorunda kaldılar. Ellerindeki mesajı görevliye uzatıp, 'Bunları

Cumhuriyetçi Ulusal Komite'ye yollayın' dediler. Ama görevli memur, Tilden'ın nasıl seçildiğini bilen iyi bir Demokrat'tı ve 'Hayır, efendim, ben bunu yollayamam' diye karşılık verdi. Bunun üzerine Reid, 'Pekâlâ; o zaman, bunları *New York Times*'a çekin' dedi."

"Ve telgraflar çekildi, öyle mi?"

"Çekildi. Ve memur da durumu bize haber verdi. Şimdi bu dalaverenin ne sonuç vereceğini bekleyeceğiz hep beraber." Jamie hemen sandalyemin yanında, yerlere saçılmış kağıtları karıştırdı elindeki sopayla. "Şuradaki mesaja bir göz at. Birkaç dakika önce geldi."

Eğilip yerden, Cumhuriyetçi Ulusal Komite tarafından imzalanmış bir telgrafı aldım. Şöyle yazıyordu: "Mesajımızı alan merkezler, Louisiana, Florida, South Carolina, Wisconsin, Oregon, Nevada ve Kaliforniya'da Cumhuriyetçilerin çoğunluğu aldığını bildirmiştir. Bu bilgilerin doğruluğundan kuşkulanmak için hiçbir neden yoktur. Ve onaylandığı takdirde, Hayes'in Seçici Kurul'da bir oy farkla çoğunluğu aldığı kesinlik kazanacaktır."

"Ama bunların hiçbiri doğru değil."

Jamie omuz silkti. "Şimdilik. Aslında, bu sabah erkenden yaşlı Zach., Louisiana ve Florida'daki başkanlardan eyaletlerinin Demokratlara gittiği haberini almış. Şimdiye kadar bu kötü haberi sakladı; onlara da kendisinden haber beklemeleri mesajını göndermiş..."

"Böyle bir mesajın anlamı bellidir: Seçim sonuçlarını inkâr edin."

"Durum bu, Charlie!"

Birden kendimi bitkin hissettim, ölesim geldi o an; özellikle de Jamie bana işin özünü anlattığında yıkıldım: "Demokratlar, yirmi bin küsur farkla Louisiana'yı aldıklarını söylüyorlar. Cumhuriyetçiler dört bin farkla kendilerinin aldığını söylüyorlar. Bu da bu eyaletin seçimlerini tartışmalı hale getiriyor; yani, Demokratlar aslında oyların çoğunluğunu aldı; ancak seçim mekanizmasını kontrol eden Cumhuriyetçiler şimdi sonuçları tersine çeviriyorlar."

"Ama bu... bu sahtekârlık!"

Jamie neşeyle güldü; onun ilgilendiği iyi yönetim değil, gazetelerin satışını artıracak iyi dramlardı. O da şimdi aradığı altın madenini bulmuştu.

Editörlerden biri içeriye daldı; bugün kimse resmiyet falan tanımıyor. "Başkan, askeri birlikleri göndermiş."

"Nerede?" Jamie sanki daha iyi duymasını –düşünmesini mi desek?– sağlayacakmış gibi, başlığını çıkardı başından.

"Nerede mi, efendim? General Grant Philadelphia'da, Bay Childs diye birinin evinde kalıyor..."

"Nerede olduğunu sormadım sana!" Jamie sinirlenmişti ve heyecanlıydı. "Birlikleri nereye göndermiş diyorum. Hangi eyalete yani?"

"Grant, General Sherman'a Federal birlikleri Louisiana'ya..."

"Florida'ya ve South Carolina'ya göndermesini emretmiş" diye bitirdi Jamie. "Doğru mu söyledim?"

"Evet, efendim."

"Düzeni sağlamak için?"

"Evet, efendim."

"Nereden biliyoruz peki?"

"Başkan, General Sherman'a emirlerini Jay Gould'un özel telgraf hattından bildiriyor."

"İyi iş!"

"Teşekkür ederim, Bay Bennett. Ayrıca Başkan'ın kişisel olarak, Louisiana'nın oyunu kesinlikle Tilden'a verdiğine ve seçimi Tilden'ın kazandığına inandığını da biliyoruz." Editör çıktı.

"Ama madem Grant, Tilden'ın kazandığını düşünüyor, o zaman birlikleri neden gönderiyor ki?"

"Tam da bu yüzden işte, Charlie!..."

Otuz Altı

8 Kasım'ı 9 Kasım'a bağlayan gece yarısı.

Sanfordlara yemeğe gitmeden önce, ateşli bir kalabalığın hâlâ heyecanla beklediği Gramercy Park'a uğradım. Kapıdaki nöbetçi polisleri Vali'nin danışmanlarından biri olduğuma güçlükle ikna ettikten sonra içeriye girdim.

Tilden büyük oturma odasındaydı; alışılmışın ötesinde beyaz ve gergin görünüyordu; sol gözkapağı her zamankinden fazla düşmüştü. Ama tavırları rahattı.

"Akşam yemeğine gelebilmene çok memnun oldum."

Şaşırdım; çünkü iç avludaki "Zafer" yemeğine davet edilmiş değildim. Biz konuşurken zevat teşrif etmeye başlamıştı.

"Korkarım, yemeğe kalamayacağım; ancak..."

"Ama kesinlikle davet edildiniz, değil mi? Edilmemişseniz bile, buradasınız." Tilden'ın tam arkasından, olası kabinenin olası üyelerinin kararlı bir biçimde bize doğru yaklaştıklarını gördüm. Huzurda kısa kalacaktım.

"Hayır, teşekkür ederim. Bu akşam kızımla birlikte olacağım. Ama bilmeniz gereken bir şey var." Hızlı bir biçimde ona Jamie'nin ofisinde duyduğum her şeyi anlattım. Gayet dikkatle dinledi beni. Aslında, Bayan Pelton öteki konukları selamlaması için onu çekiştirdiğinde, bizi yalnız bırakması yolunda bir hareket bile yaptı.

"*Times*'tan Bay Reid'i tanıyorum" dedi sonunda, ben konuşmamı bitirdiğimde. "Hırstan gözü dönmüş biridir ve tam bir haindir." Bu Tilden'ın bu zamana kadar bir karşıtı için kullandığı en ağır dildi. "Ama Güney'de kazandığımız çoğunluğu tersine çevirmek gibi bir şansları olduğunu sanmıyorum. Ama..." İki kaşı arasındaki kalın çizgiler şimdi derin siperlere dönüşmüştü. "...Grant'ın askeri birlik sevk ettiğini *bilmiyordum*."

"Kuşkusuz, seçim sonuçlarını tersine çevirmek için artık çok geç. Herkes Louisiana'yı yirmi bin farkla kazandığınızı biliyor."

"Korkarım, bu dediğinizden biraz az. Ama fark yine de çok büyük. Ne yazık ki, hâlâ, kimin kazandığına karar verme yetkisine sahip bir Seçim Kurulu ve Sandık Kurulu var. Ve bu iki kurul da Cumhuriyetçilerin kontrolünde. Bu denkleme bir de Federal birlikleri ekleyin..." Tilden cümlesini bitirmedi.

İyi akşamlar dilerken Tilden samimiyetle sıktı elimi. "Siz iyi bir dostsunuz, Bay Schuyler." İtiraf edeyim, sevindirdi beni bu sözleri. Aslında, genel olarak iyi bir günümdeyim ve artık Grant adına bir askeri darbe dışında Tilden'ı başkanlık yolundan uzaklaştırmanın bir yolu olmadığına ikna oldum.

Sanford konağı henüz tam bitmemiş; ama onlar eksiksiz bir konfor değilse bile, belli bir ihtişam adacığı yaratmışlar.

Yirmi konuk, yaldız atılmamış hiçbir şeyin bulunmadığı bir oturma odasında toplanmıştı.

Denise'in hamileliği altıncı ayını doldurmuş olmalıydı; ancak vaziyeti güzel bir gülrengi, kadife elbiseyle kurtarmıştı. Modanın aksine, arkaya doğru kabartılması gereken elbise öne doğru kabartılmıştı. "Her şeyi anlatın bana! Emma bütün gün Bay Tilden'ın yanında olduğunuzu söyledi."

"Şimdi Gramercy Park'tan geliyorum." Korkarım, herkesin yalnızca bugün değil, kampanya başladığından beri her gün kahramanın yanında olduğumu düşünmesine sebebiyet vermiştim.

"Ne diyor? Washington'a gidecek trende yerini ayırttı mı?" Sanford önümde belirdi bir hayalet gibi. Öteki konuklar, her zamanki gibi, tanıdık yüzler ve tanıdık isimlerden oluşuyordu; ancak ben artık New York aristokrasisinde kimin kim olduğunu asla ayıramayacağımı gerçeğini kabul etmiştim ve dolayısıyla, bana göre Beekman olan aslında Fish çıkıyordu.

"O çekimserdir. Elbette, kazandı."

"Çekimser mi?" Emma, ben ayakta Charlemagne'ın resmedildiği bir duvar halısının önünde dikilirken, çevremde oluşan gruba katıldı. "Daha yeni, *World*'ü okudum. Bay Tilden birçok Cumhuriyetçi oyu kendisine çekmeyi başardığı için seçimi kazandığını söylüyor."

"Reform adına" diye ekledi Sanford. "Onu perişan ettiğimize yemin edebilirdim. Aslında, Kaliforniya'dan dönerken yolda General Hayes'e şöyle dedim: 'Batı sizin General; özellikle de benim özel olarak çalıştığım Oregon.' Tanrı biliyor, orada çuvalla para harcadık. Her neyse; ben zaten hâlâ aradaki çok az, beş yüz kadar olan farkın kapanacağını umut ediyorum."

"Ne mutlu ki, kapanmayacak!" Emindim, biliyordum.

"Öyleyse, efendim, yakında Fransa'da olacaksınız." Sesin geldiği tarafa döndüm ve John Apgar'ı gördüm karşımda. Emma, benden izin alarak, hayalimden söz etmişti ona.

"Kaderin ne getireceği bilinmez!"

"Ah, Bay Tilden kazandı. Ailede herkes hemfikir. Hepsi de çok üzgün elbette."

"Ya sen?"

"Bu Emma'ya bağlı biraz, öyle değil mi?" John aniden, beklenmedik bir biçimde arzulu göründü.

"Sanırım, artık bütün bunlar sona erdi..." Durdum; odanın karşı köşesinden bizi seyretmekte olan Emma'yı bağlayıcı bir şey söylemek istemiyordum. "Hayat normal seyrine kavuşacak."

"Her halükârda, sizin için sevindim, efendim."

Emma'nın ne yapmak istediğine ilişkin en ufak bir fikrim yoktu ve asla ondan bana doğruyu söylemesini istemedim. Ya düğün gününü kararlaştıracak ya da nişanı bozacaktı. "Şaşkınlıktan donup kaldım" deme gibi bir lüksü yoktu doğrusu.

Emma, Bayan Apgar olma fikrini aklından tamamen silmiş olsa bile, benim Fransa'ya elçi olup olmayacağım kesinlik kazanana kadar John'la ipleri koparmayacak gibi geliyor bana. Göreve getirilirsem, Paris'e dönecek benimle ve konutun resmi hanımefendisi olacak. Bu düzenlemenin çok da muhteşem olduğunu söyleyemem doğrusu. Yine de Emma'nın onu içine soktuğu belirsizlikten dolayı, John için üzgünüm.

Denise anne olacağı günü heyecanla bekliyordu. "Şubatta. Şubat bebekleri için ne derler?"

"Pek iyi şeyler söylemezler. Ama zaten ben bebeklerle ilgili iyi Kral Herod gibi hissediyorum."

"Bu benimki için söz konusu değil ama. Oğlumun vaftiz babası olacaksınız. Emma da vaftiz annesi."

"Oğlan mı?"

"Ah, evet. İnsan biliyor."

"Madam Restell'in söyleyecek bir şeyi var mı?"

"Ben görmedim onu. Ama Emma konuştu. Madam en iyi kadınlarından birini yolladı bana ve söylediğine göre, her şey çok iyi gidiyor. Tahtaya vur!" Birlikte tahtaya vurduk.

"Bu kadar güzel görmemiştim seni hiç." Bu doğruydu.

"O halde siz Rubens tarzından hoşlanıyorsunuz. *Çok* şişmanım ve banyoda asla kendime bakmıyorum. Onu duyabiliyorum, biliyor musunuz? Tam şu anda, içimde. Dışarı çıkmak için tekmeliyor. Çok sabırsız."

"Zavallı çocuk! Ne biçim bir dünyaya gelecek!"

"Ne şahane bir dünya! Ve onun gördüklerini biz görmeyeceğiz. Kıskanıyorum bu küçük oğlanı."

"Belki de kız..."

"İmkânsız. Ama eğer öyleyse, adını Emma koyacağım."

Otelime döndüğümde, Jamie'den bir not beni bekliyordu. "Yeniden yazmaya başlasanız iyi olacak. Cumhuriyetçiler liderlerini –ve paralarını– Güney'e gönderiyor. Becerebilirlerse seçimi çaktırmadan alacaklar. Halkın oyları: Tilden 250.000'den fazla bir farkla Hayes'i yendi. Bu normalde herkesi başkan yapmak için yeterli olurdu."

Kendimi bu gece çok güvende hissettim. Ne tür bir dolap çevrilirse çevrilsin, ne kadar rüşvet verilirse verilsin, asker yollanırsa yollansın, böylesi bir halk çoğunluğuyla kazanmış bir adamın başkanlığını engellemenin imkânı yoktur.

Kabul etmek gerekir ki, kurucuların komik bir icadı olan Seçici Kurul birtakım dolaplar çevirecektir, orası belli; ama bu saatten sonra, ezici bir çoğunlukla Tilden yönetimi için oy vermiş halkı kandırmaya kesinlikle yetmez bunlar.

Sabahleyin masamın yanında, yerde Jamie'nin mektubundan düşmüş olması muhtemel bir gazete kupürü gördüm. Zorlukla eğilip aldım onu. Ohio'da Vali Hayes'in New York *Sun*'a verdiği bir demeç yer alıyordu kupürde. "Demokratların ülkede çoğunluğu kazandığı ve Tilden'ı seçtiği fikrindeyim..." Gözlerim doldu. Gerçekten kazanmıştık.

Otuz Yedi

Amerika Birleşik Devletleri şimdi bir iç savaşın eşiğinde duruyor.

Vali'nin başkan seçildiği hafta boyunca, Cumhuriyetçi basın, Cumhuriyetçi Parti ve Cumhuriyetçi Başkan'ın komutasındaki Federal birlikler halk oylamasının sonuçlarını açıkça tersine çevirmek için çalıştılar. Bu gerçek anlamda muhteşem bir skandaldı ve son derece dehşet vericiydi.

Bu sabahın sonuçlarına göre, Tilden'ın 184 seçici delegesi olduğu, Hayes'in ise yalnızca 166 delege kazandığı kesin. Tilden'ın yoklamalardaki kesin ve ezici zaferine rağmen, 19 seçici delegenin durumu "kuşkulu"ymuş.

Her gün ülkenin dört bir yanından gelen yeni haberler insanları tehlikeli bir biçimde heyecanlandırıyor. Washington üzerine yürümekten söz ediliyor. Güney'in kaynadığı haberleri geliyor. Dürüst Cumhuriyetçiler olup bitenler karşısında şaşkınlıklarını gizleyemiyorlar ve ülkedeki Demokrat çoğunluk birdenbire garip müttefikler kazandı; bunlardan biri, Tilden'ın hiç tartışmasız başkan seçildiğini ilan etmekle beraber, umutsuz Cumhuriyetçilerin hâlâ kendilerinin olmayan bir şeyi çalmaya yeltenebilecekleri uyarısında bulunan Senatör Conkling'di. Söylediğine göre, eğer Tilden hiç vakit geçirmeden hakkı olan şeyi almak için hamle yapacak olursa, o ve başka bazı etkili Cumhuriyetçiler onu destekleyecekti.

Ama Tilden hiç vakit geçirmeden hamle yapacak mı?

Bugün öğleden sonra yolum Gramercy Park'ta merakla gelişmeleri izleyen kalabalığın arasına düştü. Seçilmiş ancak başkanlık yemini etmemiş Başkan'ın konutu önünde gece gündüz nöbet tutan muhafızlara özel giriş iznimi gösterdikten sonra, içeriye girmeme müsaade edildi. Üst katlardaki odalara ülkenin dört bir tarafından gelmiş parti ileri gelenleri doluşmuştu. Yabancıların oraya buraya çekiştirmeleri, şansıma, merdivenlerde Bigelow'u görünceye kadar sürdü. Eliyle, kendisini takip edip Tilden'ın çalışma odasına gelmemi işaret etti Bigelow. "Neler oluyor?" diye sordum; "Hiçbir şey. Her şey" diye yanıtladı.

Tilden'ın yanında, Hewitt, Dorsheimer (New York Eyaleti'nin yarbay valisi olur kendisi) ve Louisiana'dan Güneyli bir politikacı vardı. Tilden masadan kalktı ve beni resmi bir tarzda selamladı. Sol

gözkapağının normalden daha fazla düştüğünü fark ettim; bunu görünce insan Tilden'ın kendini kazıklayacaklara göz kırptığı hissine kapılıyor ister istemez. Vali beni selamladıktan sonra oturdu ve "Bay Hewitt'in bize vereceği bazı rakamlar var" dedi.

Burada şunu belirtmeliyim ki, Hewitt hiç tartışmasız bir biçimde, felaket bir parti başkanı olduğunu kanıtlamıştır. Tilden onu kusursuzca yürüttüğü seçim kampanyasının başında olmayı istediği için başkanlığa seçmişti. Ama kimse seçimin sonucunda Tilden'ın metalurji alanındaki işini bırakıp Temsilciler Meclisi'ne seçileli daha iki yıl bile olmamış bir parti başkanının eline kalacağını kestirememişti. Bence, o ve Tilden arasındaki tek gerçek bağ ikisinin de hazımsızlıktan mustarip oluşudur; o da geğiriyor, yelleniyor ve acıdan kıvranıyor.

Yine de Hewitt etkileyici bir biçimde okudu rakamları. "Baylar, ulus çapında halk oylamasının sonuçları şöyle: Tilden 4.300.590 oy almıştır. General Hayes'in aldığı oyların sayısı da 4.036.298'dir. Bu Tilden'a 264.292 oyluk bir çoğunluk sağlıyor. New York, New Jersey ve Connecticut'ta ezici –ve tartışmasız– bir çoğunluğa eriştik. Yine beklenmedik ve mutlu bir biçimde Indiana'yı kazandık. Sonuç olarak, Seçici Kurul'daki oy dağılımı, Tilden için 196 ve Hayes için 173 biçimindedir. Cumhuriyetçilerin iddia ettiği gibi, Tilden için 184 ve Hayes için 166 olup, 19 oy da kuşkulu değidir."

"Ama biz burada otururken, onlar orada kümesimize girmiş, tavuklarımızı çalıyorlar..." diye söze girdi Güneyli.

"Göreceğiz bakalım" diye kestirip attı Tilden. "Devam edin, Bay Hewitt."

"Cumhuriyetçiler Florida ve Louisiana'daki zaferimizi elimizden almak istiyorlar. Florida'yı 48.774 geçerli oy ve 92 farkla kıl payı aldık. Ama Louisiana'yı kelimenin tam anlamıyla silip süpürdük ve 6.549 oyluk bir fark attık. Şimdi bu iki eyalette seçim sonuçlarına karar verecek Sandık Kurulları Cumhuriyetçilerden oluşuyor. Bu adamlar ya kendi halinde, cahil Zencilerden ya da Kuzey'den gelmiş yerleşimcilerden oluşuyor."

"Benim 'işte gerçek nezaket böyle olur' diyeceğim bir biçimde tanımladınız onları." Güneyli merhametsizdi. "Şunu mu demek istiyorsunuz: Lanet olası Kuzeyli vurgunculara onların kozalak kafalı Zenci arkadaşları."

"Efendim, *karşı tarafa* sabır gösteriyoruz." Tilden özenli bir biçimde maskaralık yapıyordu. "Buna tahammül edebiliriz; çünkü oyları alan biziz."

"Şimdilik." Güneyli, bir bira bardağından viski içiyordu.

"Şimdilik" diye tekrarladı Hewitt ve (benim verileri alıp kopyaladığım) raporuna geri döndü. "Louisiana ve Florida'nın toplam seçici delege sayısı 12. Bu iki eyalet Hayes'e giderse, tek bir oy farkla Seçici Kurul'da çoğunluğu elde eder. Yani 185 oy Hayes için, 184 oy Vali Tilden için."

"Louisiana seçim sonuçlarının, 'kendi halinde cahil Zenciler ya da Kuzey'den gelmiş yerleşimcilere' rağmen, tersine çevrilmesi mümkün görünmüyor bana" diyerek, görüşünü belirtti Tilden. "Ama bu eyaletlerden gelen haberler midemizi bulandırıyor. Rüşvet, tehdit..." Durdu ve ağzına bir başka hap attıktan sonra madensuyunu içti. İlaç içmeyen Hewitt ise midesinden yukarıya doğru yükselen geğirtiyi bastırmak için boğazlanıyormuş gibi bir ses çıkardı.

Tilden konuşmasına devam etti: "Baylar, bir yıl önce Senato'da Cumhuriyetçiler bize bir tuzak hazırladı. O zaman neler döndüğünün farkındaydım; ancak Albany'de olduğumdan, olayları etkileyecek bir konumda değildim. Ve Senato'da, partimiz onların bize oyun oynamasına izin verdi." Bir an Tilden'ın soğuk bakışları rahatsız olmuşçasına gözlerini kaçıran Kongre Üyesi Hewitt üzerine odaklandı.

"Geçen yıl çeşitli eyalet seçimlerindeki başarımız Cumhuriyetçilere, bu yıl New York'u ve öteki büyük eyaletleri kazanacağımıza dair açık bir uyarıydı... ve kazandık da. Onlar Güney'in bizim olduğunu da biliyorlardı... ve bizim zaten. O halde, kazanmamızı nasıl önleyebilirlerdi? Elbette..." Tilden Güneyli'ye döndü ve gülümsedi. "...Kuzeyli vurguncuların yönettiği üç Güney eyaletinde askeri birlikler vardı emirlerinde; bugün de var. Ve şöyle bir hesap yaptılar: Eğer korktukları başlarına gelirse, bu yasadışı eyalet yönetimleri basitçe bizim oylarımızı çöpe atabilir ve bir Cumhuriyetçi zaferin gerçekleşmesi için ne kadar oy gerekiyorsa o kadar sahte oyu sandıklara koyabilirdi."

"Ama oylama sonuçları artık bilindiği için bu *yapılamaz*!" Bigelow beni şaşırtacak kadar saftı. Ben bile şimdi, tezgâhlanmakta olan olayları görebiliyordum.

"Bal gibi yapılabilir. Kazandığımız çoğunluğa karşı çıkılacak... çıkılıyor da. Yeniden sayımlar yapılacak. Rüşvetler verilecek ve Florida'da 92 oyla kazandığımız çoğunluğu kaybedeceğimiz kesin."

"Ama Louisiana'yı kaybetmeyeceksiniz, Sayın Vali, eğer savaşırsanız... ve şimdi savaşırsanız!" Bunu söyleyen Güneyli politikacıydı.

"Savaşırsam, evet. Ve aynı zamanda, bedelini ödersem, değil mi?" Tilden hassas ve alaycıydı.

"Korkarım, ödemek zorundasınız, Sayın Vali. Eve dönen herkes, satılık, hangi partiden olursa olsun, satılık."

"Sorunumu anlıyor musunuz?" Tilden'ın yüz ifadesi aniden sertleşti; üzgündü de. "Yola çıkarken yapacağımı söylediğim şeyleri yaptım. Bu ülkedeki vaziyete benim kadar isyan eden insanların bariz bir çoğunluğu tarafından başkan seçildim. Şimdi eğer seçildiğim görevi almak istiyorsam, General Grant ve arkadaşlarını harcamak zorundayım."

Hiçbirimizin sesi çıkmıyordu. Bigelow yıkılmış görünüyordu; ama o zaten bir idealisttir. Tilden bir süre sessizce bekledi; şömine rafında duran saate takılıp kaldı gözleri. Yelkovanın her hareketi bizi, Seçici Kurul'un yalnızca odadaki bizlerin değil, Amerika Birleşik Devletleri'nin de kaderini tayin etmek üzere toplanacağı 6 Aralık tarihine biraz daha yaklaştırıyordu.

Dışarıdan, insanların Tilden için tezahürat yapması beklenirken, "Sam Amca, Hurra!" diye bağıran birkaç erkek sesi geliyordu. Vali altdudağını ısırdı. Soğukkanlı dış görünüşüne rağmen birden belli bir duygu kıpırtısı hissedildi.

"Evet, tuzak" diye hatırladı Tilden. "Müsaade edin, açıklayayım. 1865'te, Cumhuriyetçilerin hâkimiyetindeki Kongre'de, Yirmi İkinci Ortak Karar dedikleri bir madde kabul edildi. Bu maddeyle Anayasa'nın hükmüne açıklık getirilmesi amaçlanıyordu. Buna göre, Seçici Kurul nihai seçim sonucunun tayinini Senato'nun başkanına bırakıyordu. Kongre'nin iki meclisinin ortak oturumunda, başkan tek tek her eyaletin seçim sonucunu ve ardından toplam sonucu ilan edecekti. Anayasa, bir eyaletin oyunun tartışmalı olması halinde ne olacağına ilişkin bir çözüm getirmemişti."

Konu hukuk olduğundan, Tilden birden neredeyse neşelendi. Sesi gürleşti. "Yirmi İkinci Ortak Karar Maddesi, herhangi bir eyaletin seçim sonucunda bir anlaşmazlık varsa, konunun Kongre'nin bir ortak oturumunda çözümleneceğini karara bağlıyor. Kadim bir belirsizliğe karşı bulunmuş, en devlet adamlığına yakışır çözüm." Şömine rafı üzerindeki saat beşi vurdu ve Tilden konuşmayı kesti. Sanırım, her birimiz, içimizden aptalca, beş vuruşu tek tek saydık.

"Kongre'nin herhangi bir ortak kararı artık mutlak bir kanun hükmündedir ve iki meclisin kararı dışında yok sayılamaz. Ama geçen ocak ayında, Senato'daki bizim kurnaz Cumhuriyetçi arkadaşlarımız, bu seçimdeki yenilgiyi öngörerek ve bu Güney eyaletlerini ele geçirme arzusuyla, tek taraflı olarak on yıllık Ortak Karar'ı kaldırdılar ve..."

"Tek taraflı ve yasadışı olarak, değil mi?" Bigelow'un keyfi yerine gelmiş gibi görünüyordu.

Tilden başını salladı. "Her şey göz açıp kapayıncaya kadar, hiçbir tartışma yapılmaksızın, hızlı bir biçimde halledildi. Bizim parti ancak iş işten geçtikten sonra neler olduğunu fark edebildi."

"Ama, Ortak Karar olmasa bile, bir tahkim yolu olmalı." Hewitt, metalurjiyle uzaktan yakından alakası olmayan bir alanda da bilgili olduğunu göstermek için elinden geleni yapıyordu.

"Ben de öyle umuyorum. Bu, yeni mekanizmanın işleyişine bağlı. Mekanizmanın dürüstçe kurulup kurulmadığını görmenin bir yolunu bulmalıyız."

"Pekâlâ; gidin ve sizi seçenlere New Orleans ve Baton Rouge sokaklarını tutmalarını söyleyin derim ben! Ve sonra kendiniz de, seçilmiş başkan olarak –ki öylesiniz– gidin oraya; tepeden tırnağa silahlı elli bir Louisiana'lı Demokrat sokakları tutmuşken, Kuzeyli vurguncu tayfası oylarınızı çalmaya cüret edemeyecektir."

"Bitmiş savaşı yeniden başlatmak için hazır bekleyen Federal birliklerden elli bin asker de orada olacaktır." Tilden gözle görünür bir biçimde sakindi.

"Ama ben şimdi New Orleans'taki telgraf ofisinde benden haber bekleyen insanlara ne diyeceğim?"

Bu meydan okuyuşa Tilden o meşhur duygusuzluğuyla, "Sizinle sonra görüşeceğim" diye karşılık verdi. Eğer iç savaş olacaksa, ilk silahı ateşleyen olmak istemiyordu Tilden. Bu tutumunu tam anlamıyla hayranlık verici ve eksiksiz bir biçimde çılgınca buldum.

"Peki öyleyse, efendim, şu an sıkı bir duruş *sergilemezseniz* neler olacağını söyleyeyim size." Louisiana'lı (ismini öğrenmeliyim), çetin cevizdi. "Kongre'de sizi destekleyen Güneyli Demokrat üyeler –sayıları kırkı bulur– eğer Hayes şu an bu eyaletlerdeki birlikleri çekeceğine ve bize özgürlüğümüzü geri vereceğine söz verirse, sizi terk edip onun yanında yer alacaktır."

"Ama, efendim, siz beni tam da bu işleri yapmam için ezici bir çoğunlukla seçtiniz ve ben bunu yapacağım." Tilden da aynı oran-

da çetin cevizdi. " Hiçbir Güneylinin şu ya da bu biçimde General Grant'ın partisine güveneceğine inanmıyorum."

Tam bu noktada Tilden bir kısım anayasa hukukçusuyla toplantı yapmak üzere alt kata çağrıldı. Biz kederli bir biçimde çalışma odasında kaldık. Louisiana'lı, sarhoş olmaya kararlıydı. Hewitt çizelgeleri inceliyordu.

Alçak bir sesle Bigelow, ancak *Herald*'da yayımlandıktan sonra yazma koşuluyla, son gelişmeler hakkında bilgilendirdi beni: "Seksen bin dolara South Carolina'daki oyları satın alabiliyoruz."

"Anlaşılmaz bir şey değil bu."

"Pelton şu an Sandık Kurulu üyeleriyle pazarlık yapıyor. Pazar gecesine kadar parayı Baltimore'a istiyorlar. Nakit. Binlik ve beş binlik banknotlar halinde."

"Vali ödeyecek mi?"

"Hayır. Şu an Vali aklına gelebilecek her dürüst ve seçkin adamı, şu anda Louisiana'da Louisiana Sandık Kurulu Başkanı Bay J. M. Wells'i tavlamaya çalışan dostunuz Garfield dahil, liderlerinin yarısını bölgeye gönderen Cumhuriyetçilere karşı harekete geçmek üzere Güney'e gönderiyor."

"Bu Wells denen adam pahalı mıdır?"

Bigelow titredi; mecazi anlamda değil, gerçekten bedenin baştan aşağıya sarsılması anlamında titredi. "Bay Wells'in bir milyon dolar karşılığında Louisiana'yı bize vereceğini duydum. Nakit!"

"Vali..."

"... zaten kazanmış olduğu bir şey için bir ödeme yapmak niyetinde değil."

"Peki ya Florida?"

"W. E. Chandler ayın onunda vardı oraya. Şu tarihe kadar, bölgeye New York'tan yetmiş bin dolar aktarıldı. Bu arada, yeri gelmişken, Florida'nın Cumhuriyetçi valisi, General Grant'tan bölgeye asker göndermesini istedi. Biz ise oraya da birkaç iyi adam göndereceğiz..."

"Nakit parayla mı donatılmış olacaklar?"

Bigelow sıkıntılı bir ifadeyle baktı yüzüme. "Öyle olmaması için dua ediyorum. Ama Hewitt bana Florida'nın fiyatının iki yüz bin dolar olduğunu söyledi. Para doğrudan Eyalet Müfettişleri Kurulu'na ödenecek."

"Bu bana adil görünüyor."

"Bu bana akla hayale sığmayacak kadar dehşet verici görünüyor!"

"John, hayatının büyük bir bölümünü bu kentte geçirdin. Başka yerlerde politikacılar bu kadar fiyat artırınca neden o kadar şaşırıyorsun?"

"Ben her zaman doğduğum ve büyüdüğüm kentin, Katolik istila yüzünden, biricik olduğunu düşünmüşümdür." Bigelow'un güvendiği dağlara karlar yağmıştı. "Hâlâ Cumhuriyetçilerin Louisiana'yı ya da Florida'yı nasıl cebe indirebileceklerini anlayamıyorum."

"Eğer Tilden'ın ödemeyi reddettiği parayı öderlerse, halkın oylarına rağmen, iki eyaleti de alacaklar." Bu çıplak gerçek karşısında kendim de irkildim.

"Pelton yeraltına indi." Bigelow gizemli ve üzgündü.

Cesaretlendim biraz; Tilden yönetimin meşruiyeti ve dürüstlüğü üzerine konuşmalar yaparken, kayınbiraderinin zaten kazanılmış oyları satın almak için uğraşıyor olmasını umut ediyordum.

Bu arada Bigelow, Tilden'a George Washington'dan beri başkanlık seçimlerinin kesin dökümleri üzerine yazacağı yazı konusunda yardım ediyordu. Bu bilimsel eserin Kongre'ye Tilden'ın seçimi kazandığını hiç kuşkuya yer bırakmayacak bir biçimde kanıtlayacağına inanıyordu ikisi de.

Vali Tilden'ın ölümcül bir kusuru yoksa bile, insanların sağlam tezlerle dürüst olmaya, yalnızca çıkarın ve açgözlülüğün söz konusu olduğu yerlerden uzak durmaya mecbur bırakılabilecekleri gibi garip bir anlayışı vardı.

Otuz Sekiz

Tarih 13 Aralık. Kongre şu anda oturumda. Senato'da Cumhuriyetçiler 17 farkla çoğunluk partisi. Temsilciler Meclisi'nde ise 74 oy farkla Demokratlar çoğunluğu oluşturuyor.

Şaşkınlık, alınan ve verilen paralar, teyakkuza geçen Federal birlikler ve tepeden tırnağa silahlanan şiddet tutkunu Güneyli beyazlarla geçen bir aylık süreye rağmen, hâlâ bir çözüme ulaşılmış değil.

6 Aralık'ta, Birlik'in çeşitli eyaletlerinden gelen seçici üyeler toplandı. Sürpriz olmadı. Hepimizin gayet iyi bildiği üzere, Louisiana, Florida ve South Carolina'nın Cumhuriyetçi şefleri eyaletlerini Kongre'ye iki farklı sonuç gönderme mecburiyetinde bıraktı; Oregon'da olduğu gibi. Bir sonuç Tilden'dan yanaydı ve gerçek oyları gösteriyordu; öteki ise Hayes'den yanaydı ve hileli oyları gösteriyordu. Tilden'ın hâlâ tartışmasız 184 oyu varken, Hayes'in 165 oyu bulunuyor (bir oy kaybetti bu arada); 20 oy da tartışmalı durumda.

Bu sabah Hewitt, Tilden'ın başkan olacağını ilan etti. Birçok Demokrat, Vali'nin vakit geçirmeden yemin edip göreve başlamasını isterken, Gramercy Park'tan hiç ses seda çıkmadı şu ana kadar. Tilden yasal savunmasını hazırlamakla meşgul. Pelton yeraltında, para harcıyor; dua ediyorum, öyledir. Ohio'da olan Hayes sessizliğini korurken, Washington City'de Başkan Grant her zamankinden daha çok gizli kapaklı işler çeviriyor. Tilden'dan aldığı bir talimatla, Hewitt geçen hafta Başkan'la görüşmeye gitti. Hepimiz gibi, Tilden da, insanların böyle sıradan bir şeyden bahsediyormuşçasına açıkça askeri darbeden bahsetmesinden ürkmüştü.

Hewitt, General Grant'ı şaşırtıcı bir biçimde açıksözlü buldu.

Grant'a göre, Hayes, South Carolina'yı (doğru olabilir) ve Florida'yı (doğru olamaz) almıştı; ama o da Hayes'in Louisiana'yı hiç tartışmasız Tilden karşısında kaybettiğini kabul ediyordu.

Başkan ardından şöyle bir tespitte bulundu: Louisiana adı özellikle yolsuzluklarla birlikte anılan bir eyalet olduğundan ve iki taraf da kuraldışı tutum ve davranışlardan şikâyet ettiğinden, Louisiana'dan gelen bütün sonuçlar çöpe atılsın ve Anayasa'da belirtilen kurallar çerçevesinde, Temsilciler Meclisi seçimin sonuçlarına

karar versin. Temsilciler Meclisi Demokratların elinde olduğundan, Grant dolaylı bir biçimde Tilden'ın kazandığı gerçeğini kabul etmiş oluyor. Hepimiz yine yüreklendik.

Ancak ülkenin her köşesinden fırtına uyarıları geliyor. "Ya Tilden ya da Kan!" sloganı yalnızca Güney'de değil, bu eyalette de sıklıkla duyuluyor.

Herald için yazdığım son makalemde de, "yasal sürecin aksatılmaksızın sürdürülmesi"nin bizi bir diğer Meksika olmaktan koruyacak tek yol olduğu tezini savunmak için seçim sistemimizi ayrıntılarıyla masaya yatırdım; ancak kişi olarak yine de, bu berbat işin barışçıl bir çözüme kavuşturulacağından kesinlikle emin değilim.

Haber başlığı: Bu sabah New York Ulusal Muhafızlar bünyesindeki D Bölüğü, 35. Taburu Washington üzerine yürümeye hazır olduğunu ilan etti. Ve Güney silahlanıyor.

"Ya Tilden ya da Kan!"

Aklıma Paris geldi; Komüncülerin –katliamcıların– Paris'i.

Otuz Dokuz

Bu akşam Chickering Hall'de, Avrupa'dan seçimleri izlemeye gelmiş, geniş bir dinleyici kitlesine seslendim. Yüzüncü yılında cumhuriyetimizin seçimleri nasıl götürdüğünü izlemek için New York'a doluşmuş bu yabancı şahsiyetlere (özgürlük âşığı insanlara) hitap etmek için belli ki hem Demokratlar hem de Cumhuriyetçiler beni tercih etmişti.

Yüzüncü Yıl Sergisi'nin açılışından beri, yabancı basın Birleşik Devletler'e methiyeler düzüyordu. Şimdi ise, bir aydan uzun bir süredir, seçim sistemimizin tamamen iflas edişine tanık olmanın şaşkınlığını yaşıyorlar. Korkarım, benim kasvetli performansımda da sofistike komedi unsurları vardı.

Beni August Belmont takdim etti. Hall'den gelirken, tam Fifth Avenue'un karşısına düşen, Eighteenth Street'teki konağında toplandık. Benim gibi, Belmont da Tilden taraftarı olmasına rağmen, bu akşam ikimiz de partizanlıktan uzak durma ve ülkemizin iyi niyetli konuklarına anayasal krizi elimizden geldiğince anlatma konusunda anlaştık.

Belmont, şükürler olsun ki, durumu özetledi benden önce; o hem Fransızca hem Almanca konuştu. Ben sadece Fransızca konuştum.

Sahneye çıkarken, kalsiyum ya da karpit lambalarının ışıkları üzerimdeydi ve kalbim beni selamlayan nazik alkışlardan daha kuvvetli ve hızlı atıyordu.

Yazılı bir metin hazırlamıştım. Ne yazık ki, ışık öylesine kurnazca ayarlanmıştı ki, gözlerimin kamaşmasından hiçbir şey okuyabilecek halde değildim. Dolayısıyla, içimden geldiği gibi konuştum; çok da fena olmadı. Flaubert'in *budalasını* hatırlatırcasına, kendime özgü çınlayan sesimle yaptığım tumturaklı bir konuşmaydı bu ve içinde bulunduğumuz özel duruma da yakışıyordu doğrusu.

Yolsuzluk meselesine gelince, özenli bir ifade kullandım. Ama dinleyenler neden bahsettiğimi bal gibi biliyordu.

"Gariptir ama" dedim, "fiilen oy kullanma sürecinde ne kadar kusur bulunabilir ki! Oy pusulasında Demokrat ya da Cumhuriyetçi tercihini işaretleyen bir seçmen için bu basit bir meseledir. Ama

geçen Kasım ayında yapılan seçimden sonra şimdi, Florida'nın iyi insanları –ya da en azından onların Cumhuriyetçi muhafızları– Tilden'ın bu bayıcı, tropik eyaleti doksan iki oy farkla kazanmadığını, tersine seçimi dokuz yüz doksan iki oy farkla Hayes'in aldığını keşfetmişler. Aradaki farklar küçük olduğundan, ilk sayımın doğru olmaması mümkündür. Ama şimdi bize yine bayıcı, tropikal Louisiana'nın da, kasım ayında altı bin beş yüz kırk dokuz oy farkla Tilden'ı seçtikten sonra, tekrar düşünüp, dört bin sekiz yüz yedi oy farkla Hayes'i seçtiğini söylüyorlar..."

Bu arada dinleyenler arasından yer yer kahkahalar yükseldi ve oldukça fazla mırıldanma duyuldu. Gözlerimi olabildiğince kısarak bakınca, ana locada Bayan Belmont'un yanında oturan Emma'yı seçebildim.

"İki eyaletin oylarındaki bu esrarengiz son dakika değişiklikleri Seçici Kurul'un 6 Aralık'ta, bir oy farkla, Hayes'i başkan seçmesine neden oldu. Ama Hayes seçimi çeyrek milyon oy farkıyla Tilden karşısında açıkça kaybetmiş olduğundan, Kongre şimdi yarışmalı dört eyaletten gelen, tartışmalı iki farklı seçim sonucundan hangisinin geçerli olduğuna karar veriyor: Kasım'da Tilden'ı seçen birinci sonuçlar mı yoksa Aralık ayında Hayes'i seçen ikinci sonuçlar mı geçerli olacak?"

Durduğum kürsünün tam altında, birinci sıradaki öfkeli bir Fransız şimdi ayağa kalkmıştı. Bu adam, Demokrasi'nin işleyişini izlemek üzere yol masrafları halk tarafından karşılanarak buraya yollanmış bir grup işçiden biriydi. İşçilerin partisi Fransa'yı terk ettiğinden, bu adamları şereflendiren şahsiyet, yazı tarzı benim Fransızca yazarken başvurduğum tarzdan bile daha tumturaklı olan Victor Hugo'dan başkası değildi.

Hugo kükredi: "Geleceğin şafağındayız ve gelecek kesinlikle demokrasinin; o da tamamen pasif!" Belli ki bu büyük adama, Amerika'nın kırklarda Meksika'ya ya da 1812'de Kanada'ya saldırdığından henüz söz eden olmamış. Hugo *Avrupa*'nın Birleşik Devletleri'ne gelmiş olmanın verdiği güvenle konuşuyordu ve elinde bir meşaleyle (hatipler meşaleyi ne kadar da sever!), "İsa'nın doğduğu topraklardan John Brown'ın doğumuna tanıklık eden topraklara taşınan medeniyet meşalesiyle" iyi işçileri ilerlemeye davet ediyordu. Anlaşılan o ki, büyük ustanın dehası ilkokul coğrafyası için yetersiz kalmış.

"Bana açıklayın, efendim" diyordu işçi, "bu seçimin Louis Napolyon'un Fransız Cumhuriyeti'ni yıkıp kendini imparator ilan ettiği o malum seçimden ne farkı var?"

Daha coşkulu alkışlar ve çığlıklar koptu. Gözüme en demagojik haliyle dinleyicilere baş sallayan Belmont ilişti.

"Fark" dedim, dinleyicilerin sesleri kesilince, "General Grant'ın mart ayında makamını terk edecek oluşudur..."

"Peki Grant'ın partisi..."

"Peki Grant'ın halefi..."

"Ama Hayes..."

Salonun çeşitli yerlerinden demokrasinin cesareti kırılmış... hayır, hayır, öfkeye kapılmış âşıkları sloganlar atıyor ve lanet okuyordu.

Kontrolü elden bırakmamak için son bir umutsuz çabayla bağırdım kalabalığa doğru: "Şubat ayında, Kongre, Samuel Tilden'ın, çeyrek milyon oy farkıyla, çoğunluğun oyuyla başkan seçilmiş kişinin, gerçekten başkanımız olduğunu ilan edecektir. Ve Amerikan cumhuriyeti yaşayacak ve büyüyüp serpilecektir!" Sahneden ayrıldığım anda salonda yeterli bir coşku yaratmayı başardım. Ter içinde kalmıştım ve ateşli bir hastalığa yakalanmış gibi titriyordum.

Emma'yla birlikte Belmontların evine, hayır, hayır, sarayına gittik; bir kısmı Chickering Hall'den gelecek olan, yaklaşık elli konuğu ağırlamak üzere bir yemek hazırlanmıştı. Performansım için yapılan övgüleri kabul ettim. Ama bırakmadılar ki, çok muhtaç olduğum bu övgülerin uzun uzun tadını çıkarayım. Daha ancak bir bardak şampanya içmiştim ki, Belmont beni, duvarları güzel, deri ciltli kitaplarla dolu kütüphanesine sürükleyerek, genizden gelen boğuk sesiyle, şaşırtıcı konusuna kadar her şeyiyle Bismark'ı anımsatan ateşli bir konuşma yaptı. "İşçi doğru söylüyor. Şimdi burada olup bitenlerin, kendisini III. Napolyon ilan ederken Louis Napolyon'un yaptığından farkı yok. Ama ben Louis Napolyon rolünü Tilden'ın oynamasını istiyorum. Tahta onun oturmasını istiyorum. Çünkü o bunu zaten, sonuna kadar hak etmiş. O zaman bırakalım otursun tahtına. Ve gerekirse kuvvet de kullansın!"

"Ama hiç kuvveti yok. Asker yok emrinde." Yeni tarz, derin, deri koltuğa gömüldüm iyice. Terim kurumaya başladığı için üzerimdeki giysiler en rahatsız edici biçimde tenime yapışıyordu. Şu anda tek ihtiyacım zatürreeye yakalanmaktı!

"Bunlar Jakobenlerden de beter!" Belmont eski bir çağdan tarihsel benzetmeler kurarak, Cumhuriyetçi liderlere yüklendikçe yükleniyordu.

"Her şey" dedim, yatıştırıcı bir ses tonuyla, "bir tür seçim komisyonu kurularak çözümlenecek."

"Ama komisyonun neye benzeyeceğini bilmiyoruz. Ya da kimin yöneteceğini. Ama şunu biliyoruz: Geçen her gün bizim elimizi zayıflatıyor. Bir aydır ülke, Tilden'ın bundan sonraki başkan olduğunu düşünüyor. Ama artık kuşku duymaya başladılar. *Times*'ı okuyorlar..."

"Ama *Herald*'ı da okuyorlar" dedim, yumuşak bir ses tonuyla. Bizim gazetenin tirajı daha yüksekti.

"Ben Tilden'ın Washington'da olmasını istiyorum. Şimdi!"

"Başkanlık yemini etmesi için mi?"

"Hayır. Anayasa'nın emrettiği gibi, mart ayında yemin edecek. Onun Kongre'de partimizi yönetmesini istiyorum. Her biri son derece önemli bunca meseleyi Hewitt'e teslim edemez; o da iyi adam iyi olmasına ama... Tilden politikada bir usta. Ayrıca meşruiyeti de var. Ve mevcut durum..." Konuşma bu minvalde sürüp gitti.

Sonunda, azat edildim de, yemeğimi yiyebildim. Belmontların evinden ayrılırken, sokakta beni beklemekte olan, orta yaşlı, sıradan giyimli bir kadın tarafından durduruldum. "Ben rahmetli karınızın kuzinlerinden biriyim, Bay Schuyler." Öyleymiş de gerçekten (büyükannesi bir Traxler'dı; onun adı da Emma'ydı). Kadın Wisconsin'de yaşıyormuş. Avusturyalı kocası bir gün çekip gittiğinden beri yabancı basına yazılar yazarak beş çocuğunun ve evin geçimini sağlıyormuş. Ona bir mülakat sözü verdim.

"En büyük kızım size çok benziyor" dedi dalgın bir ifadeyle. Emma talihsiz kuzinine ve adaşına nazik davrandı.

Emma, tek başına kaldığı Sanfordlara giderken yolda beni Fifth Avenue Hotel'a bıraktı. Denise, South Carolina'da; Sanford da seçim sürecini içinden çıkılmaz hale getirmek üzere Washington'da bulunuyor. Çok nazik bir biçimde kendisinin yokluğunda evlerinde kalmam için beni davet etti Sanford; ancak ben özel telgraf ofisi ve Cumhuriyetçi politikacı sürüsünün bulunduğu otelimde yaşamayı tercih ediyorum. Amen Corner'da yarım saatte bütün gazeteleri okuyarak öğrendiğimden daha fazlasını öğrenebiliyorum.

"Şahaneydin, Papa!" Emma beni rahatlatmak istiyordu.

"İdare eder diyelim; dinleyicileri ve *söyleyemediğim* şeyleri hesaba katarsan, evet, şahane denebilir."

"Noel'i bizimle, Güney'de geçirmelisin. Denise ısrar ediyor. Ben de."

"Bunu biliyorum." Denise neredeyse her gün yazıyor ve hem sağlık hem de ruhsal durumunu bildiriyordu bana.

"Burada Hükümet'le kalmalıyım ben."

"Ama bu işler çok uzun sürebilir."

"Çok sürmez. 4 Mart'a kadar, bir başkanımızın olması gerekiyor. Yasanın gereği bu."

"Demek, iki ay daha... sıkıntı çekilecek, öyle mi?"

"Korkarım, öyle."

"Devrim olacak mı?" Emma'nın dudaklarında bu soru çok gerçek duruyordu. Paris'te birçok umutsuz, kanlı gün geçirmiştik birlikte.

"Kim bilir..." diyerek akıllıca bir yanıt verdim. "Hükümet'e bağlı bu. Şu an Güney'de, savaşmaya hazır, yüz bin insanın beklediği söyleniyor."

"Şimdi insanın Afrika'da *yaşamak* yerine neden yalnızca orayı ziyaret etmekle yetindiğini biliyorum."

Emma yarın Güney'e gidiyor. Sanford malikânesinde emin ellerde olacağını tahmin ediyorum; Denise şubat ayına, yani çocuk doğana kadar orada kalmayı planlıyor.

Odama döndüğümde beni bekleyen bir mektubunda Denise şunları söylüyordu: "Emma buranın daha güvenli olduğunu düşünüyor. Daha rahat olduğu kesin. Ve Emma, *loğusalık dönemimde* bana bakması için, Madam Restell'in en rahatlatıcı ve kesinlikle en pahalı 'asistan'ını –öyle mi deniyordu?– gönderdi. En geç yılbaşında görüşmek üzere... aksi takdirde tepem atacak ve sizi vaftiz babalığından azledeceğim!"

Kırk

Bunları Albany'den New York'a giderken yolda yazıyorum. Pulman neredeyse boş. Yanımdaki koltukta, bu sabahtan itibaren vali olmayan, Vali Tilden oturuyor. O oturduğu yerde dimdik uyurken, yüzünde ümitli bir beklentinin ifadesi var. Bigelow karşımızdaki sırada, yanda oturuyor. Onun yanındaki dedektif, yeşil kaplı bir roman okuyor. Aynı vagonu paylaştığımız birkaç yolcu, seçilmiş başkanı bir parça meraklı gözlerle süzüyor. 1877'nin yılbaşı günündeyiz.

İtiraf etmeliyim ki, hayatımda bu kadar yorulduğumu hatırlamıyorum. Aslında, üçümüz de bitmek bilmez bir gerilimin kucağına düşmeye başlıyorduk.

Günümüz, New York'un görevden ayrılan valisi Samuel Tilden'ın, halefi Lucius Robinson eşliğinde, Meclis'te görev yemini etmek üzere, içinde bizlerin de bulunduğu arabayla eyalet başkentine doğru hareket etmesiyle başladı.

Bigelow'la birlikte salonun arkasında oturuyorduk ve korkarım, Bigelow, Tilden'ın teşekkür konuşmasının büyük bir bölümünde kendinden geçmişti. Zaten bu konuşmanın yazılmasına yardım eden bizzat kendisiydi.

Ben *Herald*'ın resmi Tilden-gözcüsü olarak var gücümle çalışıyordum. Ulusal basın neredeyse hiç temsil edilmiyordu.

Bigelow, hazır bulunan gazeteci sayısının yaklaşık bir New York valisinin göreve başlama törenindeki kadar olduğunu belirtti. Bugün Tilden'ın başkan seçilmesinden bu yana ilk büyük konuşmasını yapacağını düşünürsek, bu hayra alamet değildi.

Tilden, çok büyük bir incelikle, bundan önceki yirmi iki başkanlık seçiminde, Kongre'nin yalnızca Yüksek Seçici Kurul'un kendisine gönderdiği sonuçları kayda geçirdiğini söyleyerek, mevcut "tartışma konusu"na değindi. Ama şimdi Kongre, dört eyaletin kendisine gönderdiği birbirine taban tabana zıt iki farklı seçim sonucundan birini tercih etmek durumundaydı.

Tilden kendisini dinleyenlere, Kongre'nin, üç yıl önce, Bölge Sandık Kurulu hile yaparak eyaletin seçim sonuçlarını değiştirdiğinden dolayı, şu andaki Louisiana yönetiminin yasadışı olduğunu ilan ettiğini hatırlattı. Tilden aynı şekilde, South Carolina ve Flo-

rida kurullarının da yasadışı olduğunu belirtti. Ama tarihimizin en yozlaşmış ve artık en despot yönetimi haline gelmiş olan bu yönetim karşısında haklı efendimiz olarak esip gürleyeceği, bayrağını yukarıya kaldıracağı yerde, bir anayasa hukukçusu gibi yavan bir konuşma yaptı ve bu haliyle, hiçbir biçimde, aldatılmış halkın öfkeli sesi olmayı başaramadı.

Tilden, işleri bir çözüm üretmek olan Kongre'nin iki komitesinden (biri Senato, öteki de Temsilciler Meclisi) hiç söz etmedi. Temsilciler Meclisi Muafiyetler Komitesi daha yeni, seçimin Kongre *içinde* karara bağlanması gerektiğini ilan etti. Tilden, Albay Burr ve Thomas Jefferson'ın başkanlık için eşit sayıda oy aldığı 1800 Seçimleri'nde olduğu gibi, Anayasa'nın tartışmalı başkanlık seçimlerinin Temsilciler Meclisi'nde karara bağlanması gerektiğini hükme bağladığı temelinde, bu fikre katılıyor. O zaman Temsilciler Meclisi karar vermişti seçimin sonucuna ve benim önyargılı görüşüme göre, hiç de akıllıca bir karar değildi o.

Başka bir çözüm yolu da, Kongre *dışında*, belli bir tür özel birim oluşturmak ve kararı ona bırakmaktı. Tilden böylesi bir birimin hem Anayasa'ya hem de geleneğe aykırı olacağını düşünüyordu. Pek yakında göreceğiz nasıl olsa; çünkü 12 Ocak'ta iki komitenin ortak bir oturumu yapılacak. Jamie, Washington'a gitmemi istiyor ısrarla.

Yeni valinin göreve başlamasının ardından, Bigelow ve ben Eagle Street'teki konutuna kadar Tilden eşlik ettik; evin önünde arabaların yanı sıra, iyi dileklerini sunmak üzere beş altı kişi (aralarında yeni vali *yoktu*) ve New York Merkez Demiryolu'nun bir temsilcisi bekliyordu.

"Öğleden sonra beşte şehre geri döneceğiz" dedi Tilden.

"Ben de arabaların sizin için hazır beklemesini söyleyeceğim, Sayın Vali."

"Söyle, doğrudan Washington City'ye çeksinler: Beyaz Saray'a" dedim gayri ihtiyari. Zoraki de olsa herkes kahkaha attı; bir şey demedi ama, Tilden bile gülümsedi.

Bu gri, dondurucu günde, saat beşten hemen önce, istasyona vardık. Çok şaşırdım; uğurlamaya kimse gelmemişti. Neredeyse boş istasyonda, tombul belli sobanın etrafına oturduk hepimiz ve zorlama konuşmalar yaptık aramızda.

Birden bu yalnız, küçük adamın büyük bir ulusun başkanı ve ulusal bir krizin merkezi olduğuna inanmanın zorluğunu fark et-

tim. "Ya Tilden ya Kan!" Oldu. Bu savaş narasının ilk parçası şu an yolcu vagonunda yanımda kestiriyor. İkinci parça ne zaman gelecek acaba?

Sanırım, kalabalıkların olmayışının nedenleri vardır.

Bugün yılbaşı ve herkes ya evindedir ya da ziyaretlerde. Vagonlar neredeyse boş, kesinlikle; ama...

Hudson kasabasının içinden geçiyorduk. Kırmızı tuğla evlerin arasından donmuş nehri görebiliyorum. Mavi bir yelken takmış tek bir buz teknesi, çocukların yaktığı bir şenlik ateşinin hemen yanından hızla kayıp geçti. Nehrin aşağılarında, Catskill'in bacalarından yükselen dumanlar bu donmuş manzaranın cehennemi bir yanını ortaya çıkarıyordu; tek eksik ve benim şu andaki ruh halime uygun olan şey, Dante'nin Şeytan'ının yavaşça açılan, büyük, soğuk, deri kanatlarıydı.

Sıralar arasında ilerledim ve yarı uyanık Bigelow'un yanına oturdum. "Ne haltlar karıştırıyorsun?"

Bigelow ne demek istediğimi gayet iyi biliyordu. Tilden'ı rahatsız etmemek için alçak sesle konuştu. "Vali, Albany'de hiçbir zaman sevilen bir kişi olmadı. Kimse onu umursamaz."

"Ama o başkan!..."

"Biliyorum. Garip, değil mi? Böylesi bir zafer kazan ve sonra bu zaferin eriyip gitmesini seyret."

"Başkanlık da gitmesin de...."

"Artık Kongre'nin eline kaldık." Bigelow ümitsiz görünüyordu. "Bir de Hewitt'in. Yarın Kongre toplandığında ne yapacağı hakkında en ufak bir fikrim yok."

"Vali'yi doğrudan duruma el koyması için ikna edemez misin?"

"Yapmaz böyle bir şey. 'Güçler ayrımı' diyor."

"Kongre'deki Güneyli Demokratlar fire verir mi sence?"

"Şimdilik öyle bir şey görünmüyor. Hayes ve Grant onlara reddedemeyecekleri bir teklif yapmadığı sürece..."

Karşı sırada oturan Tilden'ın gözleri artık açıktı. Bize baktı, öylesine. Buzlu gecede tren güneye doğru takır tukur ilerlerken, birbirimize baktık. Bir süre hiçbirimiz söyleyecek bir şey bulamadı.

Kırk Bir

14 Ocak 1877. Pazar. Hâlâ New York'tayım. Jamie, Washington City'ye gitmeyeceğimi çoktan kabul etti; ama sanırım, şimdi Tilden'ın yanında kalarak ne kadar akıllıca bir iş yaptığımı anlamıştır.

Belirtmem gerekir ki, yükseklerde seyreden bütün bu politik dramın ortasında birtakım komik olaylar da yaşanıyor. Yılbaşı gecesi, Albany'deyken, Jamie hâlâ kendisini kabul eden evlere ziyaretler yapıyormuş.

Nişanlısı Bayan May'in evine döndüğünde, o kadar sarhoşmuş ki, oturma odasındaki şöminenin önüne işemiş. Geçen hafta, şimdi "eski" olan nişanlısının bir erkek akrabası Union Club'ın önünde Jamie'nin yolunu kesmiş ve kırbaçla iyi bir dövmüş bizimkini.

Jamie'yi gördüğümde morluklar hâlâ geçmemişti ve çok üzgündü. Bu meseleyle ilgili tek kelime çıkmadı ağzından. Öte yandan, çıkmasına gerek de kalmadı; çünkü New York'ta başka şey konuşulmuyordu. Komisyonun ortak oturumunun iki gün öncesine kadar Washington City'den hiçbir haber çıkmadı. Her iki komitenin üyeleri de işlerini büyük bir gizlilik içinde yürütüyordu. Bu hiç de normal olmayan ılımlı hava hepimizin telaşlanmasına neden oldu.

Geçen gece Hewitt, elinde her iki komitenin Kongre'nin tamamına sunacağı bir ortak karar taslağıyla Washington'dan çıkageldi. Belli ki, Tilden ve Hewitt bütün gece oturup, taslağın çeşitli maddeleri üzerinde kafa patlatmıştı.

Öğleden az önce Tilden ve Hewitt, yarım düzine danışmanın (ve şahsımın) toplandığı alt kattaki oturma odasında belirdi. Tilden alışılmadık bir biçimde sakin görünüyordu. Artık, ne kadar sakin görünürse o kadar öfkeli olduğunu anlamıştım onun.

"Beyler, Kongre'nin ortak komitesi bir seçim komisyonunun kurulmasına karar vermiştir. Kongre üyeleri yine bu komisyonda olacaklar olmasına; ancak bu... yenilik Kongre dışında olacak. Anayasa'nın da dışında."

"Ama bu yalnızca bir öneri" dedi Bigelow çabucak. "Kongre hâlâ reddedebilir bunu."

"Bay Hewitt bana, Senato komitesinin Demokrat üyelerinin böyle bir komisyonu ilke olarak kabul ettiklerini söyledi..."

"Ama Sayın Vali, size danıştıktan sonra, bizim kontrolümüzdeki Temsilciler Meclisi, ortak komitenin önerdiği şeyi hâlâ reddedebilir." Bunu söyleyen hukuk danışmanlarından biriydi.

Tilden, Hewitt'e dönerek, "Bana danışmak için biraz geç kalınmış değil mi?" diye sordu.

Hewitt çökmüş görünüyordu; bütün gün hiç durmaksızın ancak alçak sesle geğirdi. Napolyon gibi elini paltosundan içeriye sokuyor ve çalışmayan midesini ovuşturuyordu.

"Zaten, Sayın Vali, Temsilciler Meclisi Komitesi şimdi de size *danışmıyor* aslında. Demek istediğim, onların yerine getirmeleri gereken, anayasal nitelikte, ayrı bir görevi var. Ben size danışıyorum elbette."

Sonra yeşil çuha kaplı masaya oturduk hep birlikte ve bir seçim komisyonu planı üzerinde çalıştık dikkatlice. Her zamanki gibi, ayrıntılar söz konusu olduğunda, kimse Vali'nin eline su dökemezdi. Gece boyunca, bütün maddeler üzerinde ustalığını sergiledi. "*Şahsen*, bu tasarıyı baştan sona anayasaya aykırı buluyorum."

"O zaman karşı çıkın buna!" Bigelow, bir avukat olmasına rağmen, hukukçuların huylarını kapmamıştı. "Temsilciler Meclisi sizi destekleyecektir."

"John, açıktan açığa ortaya atılıp, hükümetin yasama organındaki tartışmaların içine dalamam öyle."

"O zaman gizlice yapın." Son derece dindar olan Bigelow haklıydı.

Yay gibi kıvrımlı, mavi-gri dudaklarda bir gülümsemeyle önerisini yapmıştı. "Bay Hewitt'i anladığınızı sanmıyorum. Partimiz Senato'da bu komisyondan yana olduğundan, Temsilciler Meclisi'nin de bu öneriye sahip çıkacağını düşünüyor. Artık bu... şeyi durdurmak için çok geç."

"Öyleyse, siz ne tavsiye edersiniz?" Hewitt başarısızlığa uğramış bir adam gibi görünüyordu; ki öyleydi gerçekten de.

"Ben, kesinlikle, bu tasarıya sahip çıkmanızı tavsiye etmeyeceğim. Ben daha çok size ayrıntılara ilişkin bazı tavsiyelerde bulunacağım."

Önerilen seçim komisyonu etraflıca incelendi ardından. On üç üst düzey şahsiyetten oluşan bir mahkeme kurulacaktı. Dokuz üye Kongre'nin iki meclisinden gelecekti. Dört üye, Yüksek Mahkeme yargıçları arasından olacaktı. Kongre'nin her bir meclisi beşer üye seçecek, sonra bu on kişiden biri kurayla elenecekti.

Tilden, Kongre'ye özgü bu son marifeti, tipik olarak ciddiyetsizliğin bir örneği olarak görüyordu. "Başkanlığı kaybedebilirim" dedi sert bir ses tonuyla, "ama bunun için çekilişe katılacak değilim."

"Peki o halde, komisyon nasıl *seçilmeli*?" diye sordu Hewitt.

"Rasgele değil kesinlikle; dolap çevirerek de değil. Size ince eleyip sık dokuyarak, yavaş yavaş ilerleyin derim; tavsiyem bu. Müzakere etmek için daha önümüzde bir ay var."

Ama Hewitt doğası gereği korkaktı. "Burada bir tehlike var, Sayın Vali, General Grant'la çatışma tehlikesi."

Tilden'ın neşesi biraz yerine gelmişti. "Davamıza Başkan'ın Federal birliklere Capitol'e girmeyi emretmesi kadar yardımcı olabilecek başka bir şey düşünemiyorum. Ama bunu yapmayacak. Benim görüşüm şu: Kavga *başlamadan* niye teslim olalım ki? *Eğer* kaybedersek, teslim olmak için bol bol vaktimiz olacak. Hayır, en iyi koşulları ileri sürmeliyiz."

"Ama onlar bugün Washington'da toplanıyor; bizim Demokrat komite üyelerimiz. Sizin şahsen bu plandan yana olup olmadığınızı bilmek isteyeceklerdir."

"Bunu şahsıma yönelik sorduğunuz için söylüyorum: Hayır, yana değilim."

Tilden aniden dişlerini göstermişti. Bu en makul ve en fiyakalı dış görünüşün ardında hafife alınamayacak bir öfke birikmiş.

"Bu komisyon, şeytanlığın dik alası. Ama Kongre tarafından kabul edilirse şayet, onların bu alelacele ve yersiz işlerinin tehlikesini en hafife indirmek için elimden gelen her türlü yardımda bulunacağım. Bu arada, şahsen, bunun hiçbir parçasını kabul etmediğimi ve Kongre'nin aslında, bütün gelenekleri alt üst ederek, yasaötesi bir başkanlık seçimi olacak bir yola başvurmasındaki..." dedi bana anlamlı bir bakış atarak, "gizliliği esefle karşıladığımı söyleyebilirsiniz."

"Plana karşı çıktığınızı liderlerimize telgrafla bildireceğim."

Hewitt çok mutsuz görünüyordu.

"Ama onlara bana danışma nezaketi gösterdikleri için çok teşekkür ettiğimi de söyleyin. İş bittikten sonra da olsa, danıştılar." Bir kaplanın soğuk bakışı çuha kaplı masayı yakıp geçti. "Tatmin edici olmaktan uzak çalışmalarını kutsamamı istemelerini anlayabiliyorum; ancak *bunu* onlardan esirgemeye mecburum. Kişisel olarak, bütün meselenin bir uzlaşmazlık mahkemesinde çözülmesini önereceğim. Ama ben bir devrimci değil, yalnızca bir hukukçuyum."

"Sayın Vali, eğer tasarıya *tamamen* karşıysanız, geçmeyecek." Hewitt beklenmedik bir çıkış yapmıştı... Şaşırtıcıydı.

Bigelow'la birbirimize baktık. Şimdi Tilden'ın bir şansı vardı. Ama birden masadaki kaplanın yerini yeniden hukukçu aldı. "İçinde bulunduğumuz mevcut durum benzer bir şeyin gerekliliğine işaret ederken, Kongre'nin hakemliğine karşı çıkan bir konumda görünmek istemem." İşte bu hukuki temelde, Tilden kendi bindiği dalı kesmiş oluyordu.

Günün ilerleyen saatlerinde Bigelow onu uyardı; ancak Tilden ilkelerine sıkı sıkıya bağlıydı. Teoride, seçim komisyonunu kabul edecekti; ama yapabilirse, komisyona üye seçilme biçimini değiştirecekti.

Gece yarısından biraz önce zatışahaneleri Charles Francis Adams'tan bir ulak çıkageldi. Büyük adam, Tilden ve Hayes'in birlikte yeni bir seçim çağrısı yapmasını öneriyordu.

Tilden güldü. "Bizden üç eyaleti hiç habersiz çalan Cumhuriyetçiler, yakın tarihli, suç teşkil eden pratikleri sayesinde, altı eyaleti daha fiilen alacaklar. Bay Adams'a saygılarımı iletin" dedi ulağa Tilden. "Onu sonra göreceğim."

"Bütün bu olup bitenler hakkında *Herald*'da ne yazmamı istersiniz?" diye sordum.

"Eğer, şimdilik, tarafsız olduğum izlenimi verirseniz, müteşekkir olurum."

"Peki ama, kazanmış olduğunuz makam için savaşmayı düşünüp düşünmediğinizi öğrenebilir miyim?" O an telaşa kapılmıştım. Hukukçu Tilden aktif olarak, ülkemiz insanlarının büyük bir çoğunluğunu reform sözü verip ayağa kaldıran Lider Tilden'a karşı çalışıyordu.

"Doğru sözcük 'savaş' değil, Bay Schuyler. En azından şimdilik. Doğru sözcük 'hakemlik' olacak."

Kırk İki

25 Ocak. Washington City, Willard's Hotel'deyim. 17 Ocak'ta, seçim komisyonu yasa tasarısının ayrıntıları yayımlandı. O gece Vali Tilden'a açık açık sordum: "Şimdi Kongre tarafından oylanacak olan yasa tasarısı konusunda görüşleriniz nedir?"

"Değişmedi." Sesi bezgindi; o meşhur "çevik"liğinden eser kalmamıştı. Ben Anayasa'dan, gelenekten, bundan önce yapılan yirmi iki başkanlık seçiminden yanayım. Ne Hayes ne de ben Seçici Kurul'da çoğunluğu elde ettik; bu durumda Anayasa, başkanın Temsilciler Meclisi, başkan yardımcısının da Senato tarafından seçilmesini emreder. Eğer Temsilciler Meclisi beni, niyet ettiği gibi, başkan olarak tayin ederse, beş dakika sonra kurşuna dizileceğimi bilsem bile, hemen Washington'a gider ve başkanlık yeminimi ederdim."

"Ya Vali Hayes?"

İnce dudaklarından belli belirsiz bir tebessüm geçti. "Ortak tek noktamız, ikimizin de bu komisyondan nefret ediyor oluşudur."

"O halde neden ortak bir açıklamayla bu komisyonu reddetmiyorsunuz?"

"Bunun tek bir nedeni var: İkimiz de Kongre'de partilerimize söz geçiremiyoruz. Özellikle şimdi. Vali Hayes de aynı durumda... Cumhuriyetçi başkanının seçmen oylarını saydığı Senato'ya mecbur. Neyse, olan oldu artık."

"Ama Kongre hâlâ ortak komitenin tasarısını reddedebilir."

"Kongre tasarıyı kabul edecek. Ve bu tasarıya karşı en yüksek sesli itirazlar bizim partimizden değil, Cumhuriyetçi Mutemetlerden gelecek." En şaşırtıcı olanı da buydu. Bu konuda konuşmaya devam etmek için çabaladım; ama Tilden başını sallamakla yetindi ve esrarengiz bir biçimde gülümsedi. Resmi olarak ne söylerse söylesin, olup bitenlerden çok rahatsız olmadığı izlenimi edindim.

Ayrılırken, Tilden gayri ihtiyari, (yüzyıl-sonrası dilinde artık "otomatik olarak" diyeceğiz) "Yakında gürüşeceğiz" dedi.

New York'tan ayrılmadan bir gece önce, Jamie'yle uzun bir yürüyüşe çıktık ve onu alışılmadık bir biçimde kasvetli buldum... ve ağırbaşlı.

Anlaşıldığı kadarıyla, yılbaşı gecesi yaşanan malum olay onu çok etkilemişti. O hayırsız gecede neler olduğunu hâlâ tam olarak bil-

miyorum; ama zaten kimse de bilmiyor. Aslında, New York şimdi birbiriyle çatışan hiziplere bölünmüş durumda. En büyük grup, Jamie'nin Albay May'in büyük oturma odasındaki şöminede duran odunkömürlerinin üzerine işediğini savunuyor. İkinci en büyük grup bu anlatıma şiddetle karşı çıkıyor ve aslında üzerinde bu kadar şamata koparılan şeyin Çin işi bir şemsiyelik olduğunu ilan ediyor. Küçük ama kararlı bir grup, Jamie'nin mavi bir Delft vazosuna işediğine inanmakla kalmıyor, büyülü bir biçimde, ayrıntılarıyla bunu biliyor da. Tanımlayıcı sıfatlar, Azize Meryem duasında olduğu gibi, hep aynı sırayla tekrar ediliyor. Bu hiziplere kulak asmayıp burnunun dikine giden bazıları da, bir kuyruklu piyanonun bu kutsal hikâyenin önemli bir parçasını oluşturduğunu düşünüyor.

Her ne olduysa artık, 3 Ocak'ta, Fred May adında, eski nişanlısının ailesinden biri, Union Club dışında Jamie'nin yolunu kesiyor. Bay May'in elinde sığır derisinden bir kırbaç varmış. Bir düzine kadar üye, Union Club'ın penceresinden, tıpkı bir Yunan korosu gibi, iki adamın bir kar yığıntısının üzerine düşmesiyle son bulan bu müsabakayı üzülerek ve *korkarak* izliyor.

Onurunu kurtarmayı isteyen Jamie, Bay May'i düelloya davet ediyor. 7 Ocak'ta, olayın iki kahramanı, muhtemel katillerden birinin Delaware sınırları içindeyken, ötekinin Maryland'de olmasına imkân sağladığı ve bu yüzden cinayetin işlendiğine ilişkin yargı sorunlarının bir çözüme kavuşturulamadığı için düellocuların gözde mekânı haline gelmiş Slaughterer's Gap denen bir yerde karşılaşıyor.

Ama o gün kimse öldürülmüyor. Bay May havaya ateş ederek cesur işeyenlere acıdığını dile getirmekle yetiniyor. Jamie havaya ateş edemeyecek kadar sinirliymiş. Onur böylece kurtulmuş.

Jamie yalnızca bir kere düellodan bahsetti. Ben, elbette, lafını hiç etmedim. Sürekli rahatsız bir biçimde kıvranıyor, gömleğini çekiştirip duruyordu.

"Derdin ne senin?" diye sordum, dayanamayıp.

"May!" diye karşılık verdi hemen, kimden ve neden bahsettiğini bildiğimi varsayıyordu haklı olarak. Sonra Jamie gömleğinin düğmelerini açtı. "Bak!" Ve benim için metal örgülü iç gömleğini gözler önüne serdi. "Bu her türlü mermiyi durdurabilir. Yüksek kalite, saf çelikten. Ama çok fena kaşındırıyor."

"İyi de, bir silahın ateşlenmesi ihtimali mi var?" diye sordum. "Sana doğrultulan?"

"Ah, evet. Beni bekliyor. Ara sokaklarda pusuya yatıyor. Yangın merdivenlerine tırmanıyor. Ama ben hazırım." Jamie paltosunun cebinden küçük bir tabanca çıkardı. "İnanmayacaksın ama, bir gözüm açık uyuyorum."

"Şu şeyi uzak tut benden!" Her türlü ateşli silah, hiçbir şey yapmazsa, en azından sinirlerimi bozduğundan, Jamie Bennett'ın elindeki tabanca beni telaşlandırmaya yetti.

Jamie silahı yerine koydu ve ses tonunu değiştirerek, "O da bir gözü açık uyumalı. Arkadaşın Tilden."

"Az önce onunlaydım. Görünüşe bakılırsa, inanmayacaksın ama, komisyondan memnun."

"Gözün Davis'in üzerinde olsun. Adamımız o."

"Yüksek Mahkeme Yargıcı olan mı?"

Jamie başını salladı. Sonra yeni kuralını bozarak, iki gözünü de kapadı ve ezberden okumaya başladı: "Komisyon on beş kişiden oluşacak. Beşi Senato'dan gelecek. Senato'dan gelen beş kişinin üçü Hayes'in, ikisi Tilden'ın. Temsilciler Meclisi'nden gelen beş kişiden üçü Tilden'ın, ikisi Hayes'in. Dolayısıyla, Temsilciler Meclisi'yle Senato birbirini dengeliyor. Dört Yüksek Mahkeme yargıcı komisyona atandı. İkisi Hayes'in, ikisi Tilden'ın. Bu dört yargıç şimdi, seçim komisyonu yasası gereğince, bağımsız bir yargıç olarak, bir beşinci yargıcı seçmekle yükümlü ve bu da Davis olacak."

"Kongre'nin bu değişikliği kabul edeceğini mi varsayıyorsun?"

"Ah, evet. Bundan kuşkum yok. Ve beşinci yargıç, Davis olacak. Seçimin sonucuna da o karar verecek. Kendisi Illinois'lu olur. Dürüst Ape tarafından Mahkeme'ye atanan, Cumhuriyetçi Parti'nin bir kurucusu. Ama Davis çoğu zaman bir Demokrat gibi görünmüştür; çünkü günün birinde Demokrat Parti'nin başkan adayı olmayı istiyor."

"O halde, Tilden'dan yana oy kullanacak."

"Belki. Neyse, gözünü ondan ayırma. Kurnaz biridir."

Nordhoff da Jamie'nin Davis tahminine katıldı. "Ama kesin bir şey söylemek için henüz erken. Daha seçim komisyonu oluşmuş değil." Bu dündü. Bugün tarih 25 Ocak ve komisyon için yolun yarısı aşıldı.

Bu sabah Senato, 47'ye karşı 17 oyla, tasarıyı onayladı. 17 karşı oydan 16'sının, aralarında partisini bu seçim komisyonunun onları en güçlü silahlarından –Anayasa'nın Senato başkanını (şu anki durumda, Cumhuriyetçi Thomas W. Ferry) oyları *saymakla* görev-

lendirmesi– yoksun bırakacağı konusunda uyaran Blaine'in de olduğu, Cumhuriyetçilerden gelmesi beni gerçekten yüreklendirdi. Conkling'in tasarı lehinde şahane bir konuşma yapması da iyiye işaretti. Hayes'den yana konuşan Senatör Sherman komisyona şiddetle karşı çıktı. Bu demektir ki, hepsinden önemli olan beşinci yargıç, Tilden'ı destekleyecek.

Her halükârda, Cumhuriyetçilerin hayal kırıklığının nedeni belli: Tartışmalı olan seçici oylarının sayısı yirmidir. Başkan seçilebilmek için Tilden'ın bu yirmi oydan yalnızca birine ihtiyacı var. Görünen o ki, bu yirmi oyun yirmisini de kaybetmesi kesinlikle imkânsız; çünkü bu oyların çoğu en başta zaten kendisinindi.

Bugün öğleden hemen sonra, Temsilciler Meclisi'nin lobisinde Hewitt'le konuşuyordum. Bu sabah Senato'da gerçekleştirilen oylamadan ziyadesiyle memnun olmuştu. Biz konuşurken, seçim komisyonu tasarısı Temsilciler Meclisi'nde görüşülüyordu. "Ve yarın onu da ikiye bir geçireceğiz."

Konuşmamız Hewitt'e gelen bir telgrafla yarıda kesildi. Telgrafı okurken Hewitt'in ağzı birden, karaya vurmuş balık gibi açık kaldı. "Aman Tanrım!"

Yanındaki Kongre üyelerinden biri aldı elinden telgrafı. O da afalladı. "Ama bunu yapamazlar. Mümkün değil!"

"Yaptılar işte! Ve mümkün." Böylece ben de, Illinois Eyalet Meclisi'nin bu sabah Yargıç Davis'i ezici bir Demokrat oy desteğiyle, Birleşik Devletler Senatosu'na seçtiğini Washington'da ilk öğrenenler arasında olma ayrıcalığına kavuştum.

"Ama Davis hâlâ komisyonda görev alabilir." Hewitt ısrarcıydı. "Mart ayına kadar Senato'daki koltuğuna oturmak zorunda değil."

"İyi de, yapacak mı bakalım?" Bu kaçınılmaz soru kulislerden lobilere, oradan kente ve bütün ülkeye yayıldı.

Akşam yemekte Garfield ve bir düzine Cumhuriyetçi liderle birlikteydim. Masadaki tek hanımefendi, bir başına olmaktan hiç de sıkılmış görünmeyen soylu Lucretia'ydı.

Söylemeye gerek yok ki, konuşma komisyon ve Davis'in aniden Senato'ya seçilmesi etrafında dönüyordu.

"Bay Schuyler, Tilden'ın casuslarından biridir" diyerek, arkadaşlarını samimi bir biçimde uyardı Garfield. "Çok açık dolaplar çevirmemeliyiz." Garfield ıslak bir mendili benden yana salladı. Fena halde üşütmüştü.

"Biz hiç dolap çevirmeyiz. Çok salağız biz!" diyerek bir tespitte bulundu, yaşlı bir Mutemet. "Sizin Tilden gitti ve Yargıç Davis'i, bir biçimde senatör yaparak, cebine koydu."

Yemekten sonra Garfield purosunu tüttürürken, Lucretia da gergef işliyordu. Zaman zaman analizler yaparak iğnesini o akşamın kasvetli havasına batırıyordu. Bu camia içinde yenilgi elle tutulacak kadar somuttu.

Garfield'la ben, arada sırada genel konuşmanın dışına çıkarak, ailenin oturma odasında bir köşede muhabbete daldık. "Yarın Temsilciler Meclisi'nde kaybedeceğiz. Bu da Hayes'in sonu olacak."

"Ama Tilden seçilmeyi hak etmedi mi? Demek istediğim, makamın en fazla oyu alan kişiye terk edilmesi normal değil mi?" Bu özel bağlam içinde "grant" fiiliyle kelime oyunları yapmak geldi aklıma; ama hemen kovdum bu düşünceyi kafamdan.* Hepimiz umutsuz bir iktidar mücadelesine öylesine kapılmıştık ki, her tür espri büyük bir günah olmuştu.

"Onun kazandığını düşünmüyorum. Gerçekten!" Güzel mavi gözleri her zamanki samimiyetiyle parlıyordu ve istisnasız bir şekilde bu defa da beni esir almıştı.

"Ama Louisiana için ne diyeceksin? Tilden bu eyaleti büyük bir çoğunlukla kazandı, değil mi?"

Garfield başını iki yana salladı. "Kazandığını düşünmüyorum. Gerçekten! Biliyorsun, ben oradaydım. Başkan göndermişti beni. Ve *adil* bir seçimde Hayes'in Louisiana'yı kazanacağına sahiden ikna oldum."

"İlk sonuçlar Tilden'ın yirmi bin oy aldığını gösteriyor."

"İki tarafın da hatalar yaptığını kabul ediyorum."

"Hata mı yapıldı; yoksa suç mu işlendi?"

Garfield mutsuz bir biçimde baktı yüzüme; yerine daha yumuşak ve üstü kapalı bir ikamesini bulabiliyorsa sert ve doğru sözcüğü duymayı da, söylemeyi de sevmez. "Suçlar da işlendi. Evet. Nihayetinde, söz konusu eyalet Louisiana ve o insanlar gibisini hayatımda görmedim. Bölge Seçim Kurulu'nun başında kim vardı biliyor musun..." Ama cümlesini bitirmeden kendini tuttu. "Bu konuya girmemeliyim; çünkü belki seçim komisyonunun bir üyesi olacağım."

* Burada vermek, lütfetmek, bağışlamak, terk etmek, teslim etmek, ödemek vs. gibi anlamlara gelen "grant" fiiliyle o tarihte başkan olan General Grant kastediliyor. (ç.n.)

"Girmek zorunda değilsin o komisyona. O adamın fiyatını biliyorum. Çeyrek milyon dolar istedi adam ve sanırım, senin parti ödedi bu parayı; çünkü seçimi size verdi adam."

"Adil bulmadığım şey" dedi Garfield, her zamanki hızlı zarafetiyle tehlikeli olandan yatıştırıcı olana kayarak, "basının gerçek meseleleri göz ardı etmesi. Örneğin, Louisiana'nın hemen her kilise bölgesinde Demokratlar Zencileri seçim sandıklarına yaklaştırmadılar. Onları tehdit ettiler. Dövdüler. Korkuttular. Dolayısıyla, Louisiana'daki ilk oylama sonucu doğru olmuş olsaydı bile, dürüst ya da temsil kudretinde bir seçim olmayacaktı; çünkü Zenciler neredeyse tümden seçimden dışlandılar."

Kabul etmeliyim ki, Garfield her zaman olduğu gibi, makul şeyler söylüyor ve çekici bir adam. Partisinin işleyip de onun bir yolunu bulup açıklayamayacağı hiçbir suç yoktur şu yeryüzünde!

Kırk Üç

Capitol'deki telgraf ofisindeyim. Nordhoff haberleri New York *Herald*'a geçiyor.

Yüksak Mahkeme Ortak Yargıcı Bay David Davis (Jamie'nin gözünü üstünden ayırma dediği adam), 4 Mart'a kadar Mahkeme'deki görevine başlamayacak olmakla birlikte, seçim komisyonunda yer almayacağını duyurdu. Yaptığı açıklamada kullandığı, "En ufak bir kuşkuya kapılmadan söyleyebilirim ki" ifadesi, Senato'nun esrarengiz diline çevrildiğinde "bütünüyle araştırılmamış ve beklenmedik" demek oluyor.

Nordhoff bu ifadelerle çok eğlendi. "Davis en azından iki haftadan beri Senato'ya seçileceğini biliyordu. Ve kesinlikle bunu istiyordu da."

"İyi de, Tilden iki hafta önce bilmiyor muydu? Tilden ayarlamadı mı bunu?"

"Sen söyle. Senin arkadaşın o. Hewitt'in düne kadar sakladığını biliyorum."

Davis sözlerini, "İki sene sonra emekliye ayrılacağım günü özlemle bekliyorum" diye sürdürüyor. Ben bunları kalabalık telgraf ofisinin bir köşesinde, Nordhoff'un telgrafını bitirmesini beklerken yazıyorum. Bu gece kendi hikâyeme başlayacağım.

Garfield'ın tahmin ettiği gibi, seçim komisyonu yasası 26 Ocak'ta geçti. Yüz doksan bir kişi tasarının lehinde, Garfield'ın da aralarında olduğu seksen altı kişi de aleyhinde oy kullandı.

29 Ocak'ta Başkan Grant yasayı onayladı ve artık bir seçim komisyonumuz var. Dünkü bombaya kadar Demokratlar iyimserdi. Onlar Davis'i kendilerinden yana oy kullanacak, belirleyici kişi saymıştı. Artık o (gizemli bir biçimde?...) sırra kadem basmıştı. Gayet inanmış bir biçimde, Davis herkese bir başkanlık seçimine karar verme sorumluluğunu taşıyamayacağını anlatıyor. Her şey bir yana, o, Güney'de doğmuş olmayı çok önemsiyor; başka bir şey de, Mahkeme'de birçok Cumhuriyetçi'yi kızdıracak kararların altında imzası var; nihayet, böylesine "beklenmedik" bir biçimde, Greenbackers'lı dostları tarafından değil de, Illinois'da Demokrat Parti tarafından senatör seçilmiş olmaktan biraz utanmış gibi.

Davis arızası tam bir şaşkınlık yarattı. Son tahlilde, Kongre'deki Demokratların seçim komisyonunu desteklemelerinin tek nedeni Davis'in belirleyici kişi olacağına inanmalarıydı.

Nordhoff, Cumhuriyetçilerin Davis'in görevi kabul etmeyeceğini başından beri bildiğini ve Hewitt ile Kongre'deki Demokratların, Tilden'ın Makyavelist Davis'e Senato'da bir koltuk ayarlayarak işlemesine yardım ettiği bir tuzağa düştüğünü düşünüyor.

Eğer bu doğruysa, Garfield –parlak, dürüst, sevgi dolu mavi gözleriyle– bana yine yalan mı söyledi?

Tarih 29 Ocak. Yer Willard's.

Bu sabah Temsilciler Meclisi'nin lobisinde Hewitt'le birkaç dakika görüşme fırsatı buldum. Dehşete kapılması için her türlü nedeni vardı; kapılmış görünüyordu da zaten.

Aniden onunla baş başa kalmamı mümkün kılan, lobicilerle temsilcilerin sıkıştırmasıyla iki masa arasında kapana kısılmıştık: Siyah paltolarıyla tütün (ve beteri) kokan politik bedenler yığınının içinde benim yerimde olmayı isteyen o kadar çok kişi vardı ki!

"Bütün bu olanların öncesinde, Davis'e hiç görevi kabul edip etmeyeceğini sordun mu?"

"Kesinlikle sormadım." Hewitt açıksözlüydü. "Bu etik olmazdı. Ayrıca, hiçbirimizin aklına komisyona *girmeyeceği* gelmedi." Hewitt'e inanıyorum.

Ancak Nordhoff bana Tilden'ın 13 Ocak tarihinden çok daha öncesinde Davis'in Senato'ya seçileceğini bildiğini söyledi. O zaman Tilden bundan Hewitt'e neden söz etmemişti. Tilden'ın gizliden gizliye Davis'i değil de, atanmaya ehil, kalan dört yargıçtan birini tercih ediyor olması mümkün mü?

Başından beri, önde gelen Demokrat senatörler resmi olarak komisyondan yana tavır aldılar; çünkü hileyi gördüklerinde bu soylu insanların bu hiledir diyeceğine dayanarak Yüksek Mahkeme'nin bütün yargıçlarının asli tarafsızlığına inanıyorlardı. Bunun saflık olduğunu düşünüyorum ben ve bu yüksek yargı mensuplarının evrensel yozlaşmanın dışında tutulmaları için hiçbir neden göremiyorum; çünkü onlar da burada, bir Afrika memleketinde yaşıyor. Nordhoff'a kalırsa, Demokrat senatörler içten içe Tilden'dan hoşlanmıyorlar ve onun yenildiğini görmek istiyorlar.

Kalan dört yargıcın dördü de Cumhuriyetçi'ydi; en azından, kağıt üzerinde. Şu an Demokratlar hayati önemdeki beşinci yargıcın

New Jersey'den Joseph P. Bradley olmasını arzu ediyordu. Bradley Batı'da yargıçlık ve demiryolu avukatlığıyla geçen uzun ve biraz da karanlık bir kariyerin ardından Mahkeme'ye Grant tarafından atanmıştı. Köken olarak radikal bir Cumhuriyetçi olan Bradley son zamanlarda Mahkeme adına gezici yargıç olarak bir Güney turu yapmış ve Güneyli beyazlara tatmin edici miktarda "adalet" dağıtmıştı.

Belli ki, Tilden ve Hewitt, Bradley'ye güveniyor. En azından, etrafta dolaşan laflar bu yönde.

Tarih 29 Ocak. Yer Willard's.

Yargıç Bradley, komisyonun on beşinci üyesi oldu ve seçimin sonucunu onun oyu tayin edecek; çünkü her ne kadar ulusal vicdanın sözcüleri, hileli seçim sonuçlarını bulup çıkaracak yeminli müfettişler, on dokuzuncu başkanın tek seçicileri olduğuna dair zatı muhteremlerine her türlü kanıtı sunmuş olsa da, öteki on dört üyenin (Garfield da aralarında) oyunun, yediye yedi bölüneceğini bilmeyen yok.

Öylesine endişeliyim ki, mışıl mışıl uyuyorum, hiç rüya görmüyorum ve mükemmel olan ya da öyle görünen sağlığımın keyfini sürüyorum.

Kırk Dört

Tarih 8 Şubat. Gece yarısından sonra, saat 2. Yer Willard's Hotel. Hewitt'in evinden daha yeni döndüm. Kazandık!

Yeniden bir oğlan çocuğu gibi hissediyorum kendimi... Yine de, her oğlan çocuğunun, tanım gereği, kendini neden hep iyi hissettiği yönünde bir varsayım olduğunu bilmiyorum. Ben hiçbir zaman böyle bir varsayımda bulunmadım örneğin.

Seçim komisyonu, 31 Ocak'ta, Yüksek Mahkeme'nin Capitol'deki küçük, bakımlı, uğursuz görünümlü odasında az ya da çok ağırbaşlı bir havada toplandı.

Yüksek bir platformun üzerine yargıçların boş tahtları dizilmişti. Bu platforma tepeden bakan, normalde basının ve ilgili tarafların oturduğu küçük bir loca vardır. Salonun küçük sahanlığında bulunan geniş bir masanın çevresinde, en kıdemli yargıç Bay Clifford'un başkanlık ettiği, seçim komisyonunun on beş üyesi oturuyordu. Büyük bir ağırbaşlılıkla, Tilden ve Hayes'i temsil eden avukatları kabul etti Clifford ve onların uzun ve teferruatlı mütalaalarını uygun gördü.

Tilden'ın avukatlarının asıl amacı, komisyonun "açıklanan sonuçların içyüzünü araştırma" yetkisinin olup olmadığını belirlemekti. Başka bir ifadeyle, Cumhuriyetçi seçim hilesini kanıtlayacak tanıklar ve kanıtlar ortaya çıkarmayı istiyorlardı. Tilden'ın avukatları, müvekkillerinin tartışmalı denen eyaletlerlerde seçimi kesinlikle kazandığını; ancak sonra "el çabukluğu"yla seçim sonuçlarının inkâr edildiğini savundular.

Cumhuriyetçiler her türlü "el çabukluğu" suçlamasını reddedip, gayet inanmış bir halde "açıklanan sonuçların içyüzünü araştırma"nın eyaletlerin haklarının ihlali olacağını ilan ettiler. Bünyesindeki her bir eyalet üzerinde Federal hükümetin mutlak hâkimiyetini kanıtlamak için tarihin en kanlı savaşlarından birini yürüten bir parti için bu kadarına da pes doğrusu!

Nordhoff'la birlikte komisyona tepeden bakan kalabalık locada oturduk; ikimizin de ilk günkü oturumları izleme fırsatı olmamıştı. Ama Nordhoff bana, "Başından itibaren ortak komitenin tamamı açıklanan sonuçların içyüzünü araştırmaktan yanaydı. Bir seçim komisyonu kurmanın tüm amacı da buydu zaten. Ne yazık

ki, Arkadaş Hewitt Cumhuriyetçileri gizli oturumda, üzerinde uzlaştıkları şeyi kamuoyuna da açıklamaları konusunda ikna edemedi."

"Hewitt hiç de en büyük, parti yöneticisi değil, ne dersin?"

"Sanırım" dedi Nordhoff, sanki eski Almanca'yla yazılmış bir metinden çeviri yapıyormuşçasına, "bu adam kusurlu aptalın teki."

Oturumun yapıldığı sahanlıktan Garfield bize el salladı. Bir gece önce olduğundan daha neşeli görünüyordu. Aslında bunu kötüye işaret olarak aldım.

Nordhoff bana Bradley'yi gösterdi. Bir ulusun (ve benim) kaderinin hakemi, yüzünden hiç eksilmeyen hafif tebessümüyle, tanımlanması kolay olmayan biriydi. Bunu da yeni bir kötüye işaret olarak aldım. Ama zaten ben bütün gün kötülük alametleri toplayıp durdum.

Bir sonraki gün de...

1 Şubat'ta, Kongre'nin iki meclisi Temsilciler Meclisi salonunda toplandı. Basın locası ağzına kadar dolu olduğundan, Garfield bana, Britanyalı bakan Sid Edwin Thornton'la aramıza sıkışan Baron Jacobi de dahil, hepsi diplomatik zevattan olduğu anlaşılan Seçkin Konuklar locasında bir yer ayarladı.

"Siz hangi ulusu temsil ediyorsunuz, Bay Schuyler?" Baron *sokak* Fransızca'sıyla kulağıma fısıldadı.

"İyi hükümet krallığı" diye yanıtladım, yine fısıldayarak.

"O zaman, korkarım, şimdi sizin küçük devletiniz bu harikülade, bu eşsiz demokrasi tarafından ilhak edilecek."

Ben de bundan korkuyordum. Yine de cumhuriyetin yöneticilerinin şimdi bu anayasal krizle yüzleşirken izledikleri beklenmedik biçimde onurlu yolu hayranlık verici buldum.

Bütün dünyanın meraklı bakışları altında... en sonunda, gerçek bir gazeteci gibi görünmeye başlıyorum! Daha açık söyleyeyim: Tilden'ın ya da Hayes'in seçilmesinden doğrudan fayda sağlayacak olanlarımızın meraklı bakışları altında, bu görkemli drama tam saat birde, Temsilciler Meclisi müşaviri yüksek, titreyen sesiyle Birleşik Devletler Senatosu'nun teşrif ettiğini duyurduğunda, sergilenmeye başladı.

Toplantı salonunun ana girişinde senatörler bir aşağı bir yukarı geziniyor, yürüyor, çalım satıyordu. Bütün gözler iki ezeli rakibin, Conkling ve Blaine'in, üzerindeydi; ancak her ne kadar onlar ilk sahnelerde başrolü paylaşıyor olsalar da, bu büyük dramanın son

sahnesinde ikisi de kenarda kalmıştı. Conkling, her zamanki gibi, şahane görünüyordu. Kate Sprague'ın kentte olduğu söyleniyor; ama henüz ben kendisini görmedim. Conkling bir Tilden zaferi istiyor; bu takdirde Cumhuriyetçi Parti'nin başına geçebilecek ve o zaman da ya dört yıl sonra kendisi aday olacak ya da, kulaktan kulağa dolaşan laflara bakılırsa, yeni bir General Grant yönetimi oluşturacak.

Blaine bugün daha ziyade partinin sadık adamı ve bu, Conkling hariç, herkes için bulunmaz bir nimet. Hayes seçilirse, Blaine'e Kabine'de yüksek bir makam verileceği söyleniyor.

Çok seçkin konukların bir kısmı salonda boy gösterme şerefine nail oluyor. Bunlar arasında General Sherman'ı gördüm; şükürler olsun ki, sivil giyinmiş (insanlar hâlâ, Tilden seçilirse, General Grant'ın bir askeri darbe yapacağından bahsediyor ciddi ciddi). Yine meşhur New York hukukçusu Charles O'Conor'ı da tanıdım; bu yakışıklı, yaşlı adam komisyonda Tilden'ın birinci sözcüsü. Baron Jacobi, Tarihçi George Bancroft'u gösterdi bana; bilge Garfield'ın uzun bir tezini ciddiyetle... ve kuşkusuz, telgraf ve gazetelerin bu muhteşem berrak çağında nihayet gerçek tarihin yazılabileceğine duyduğu inancın verdiği huzurla dinliyor.

Senatörler ve konuklar sıraların arasına yerleştirilmiş fazladan saldalyelerine oturduktan sonra, Senato Başkanı Thomas W. Ferry genellikle Temsilciler Meclisi Başkanı'nın oturduğu yüksek tahta tırmandı. Bugün Temsilciler Meclisi Başkan tali bir konumda ve Başkan'ın solundaki bir sandalyede oturuyor. Bu arada, Başkan artık geçen yazki sözde West Point mezunu satıcı değil; Pennsylvania'dan bir Demokrat ve Tilden'ın dostu olan S. J. Randall bu görevi yürütüyor. Bay Randall'ın yüzünde titizlikle düzeltilmiş bir bıyık dışında fazlalık yok; buna karşılık, Senato Başkanı altdudağına yapışmış ve göğsüne kadar uzanıp orada ikiye ayrılan uzun, dağınık ve gri renkli yünlü kumaşa benzeyen bir sakal bırakmış.

Seremoninin ilk aşamaları, Seçim Kurulu'nun Başkan'ın halkın oylarıyla seçildiğine dair onayını kabul eden Kongre'nin dört yılda bir yapılan her zamanki ortak oturumlarından hiç farklı değildi.

Alabama'dan başlayarak, eyaletlerin seçim sonuçları alfabetik sırayla okundu. Her bir eyaletten alınan sonuçlar Senato Başkanı'na verildi; o da bunları, sonuçları yüksek sesle duyuran ve nihai tutanağı hazırlayan mübaşirlere aktardı. Alabama, Arkansas, Kali-

forniya, Colorado, Connecticut ve Delaware oyları okunurken, Kongre üyeleri, seçkin konuklar, gazeteciler kendi aralarında muhabbet ediyorlardı ve sesleri mübaşirlerin tek tek eyaletlerin oylarını duyuran seslerini bastırıyordu. Ama Florida adı duyulunca bütün sesler kesildi ve salonu mutlak bir sessizlik kapladı.

Senatör Ferry sakalını sıvazladı, boğazını temizledi. "Başkan" –sesi yüksekti– "mübaşirlere özel ulakla elden getirilen ve postayla gönderilenle de karşılaştırılan, Florida Eyaleti'nin bir tutanağını veriyor."

Mübaşir ileri çıktı ve Senato Başkanı'nın elinden belgeleri aldı. Aynı şekilde yüksek bir sesle, mübaşir, Florida'nın başkan ve başkan yardımcısı için dört seçici kurul üyesinin oyunun Hayes ve Wheeler'a verildiğini açıkladı.

Cumhuriyetçi Senatör Ferry bir an tatmin olmuş göründü. Oda sessizdi; herkes beklenti içindeydi. Sonra, tatmin olmamış görünen Senatör Ferry mübaşirlerin birine ikinci bir sonuç belgesi verdi ve Florida'nın dört oyunun Tilden ve Hendricks'e gittiğini böylece öğrenmiş olduk.

Uzunca görünen bir zaman diliminde, ortama sessizlik hâkimdi. Ardından Ferry neredeyse arkadaşıyla muhabbet edermiş gibi, "Florida Eyaleti'nin bu belgelerine itirazı olan var mı?" diye sordu.

Bir anda salonun dört bir köşesinden haykırışlar yükseldi ve böylece kavga da başlamış oldu. İki meclisin de üyeleri ayağa kalkmıştı. Sonunda bir New York Kongre üyesine söz verildi. Adam, Hayes lehindeki sonuçlara itiraz etti. Kaliforniya ve Iowa'dan birer kişi de Tilden lehindeki sonuçlara karşı çıktı.

Senato Başkanı sonra sordu: "Başka itirazı olan var mı?" Hiçbir ses çıkmayınca, Senatör Ferry konuyu seçim komisyonuna havale ederek, tahtından kalktı ve diğer senatörlerle birlikte salonu terk etti. Sonra perde indi ve Birinci Sahne son buldu.

Seçim komisyonuna iki (teknik nedenlerle, aslında, üç) seçim sonucu verildiği hafta boyunca, Charles O'Conor'ın ışıltısına rağmen, işler bizim için iyi gitmiyor gibi görünüyordu.

Öncelikle, komisyon Florida'daki ilk sandık hilelerinin hiçbirini ciddi olarak soruşturmayı düşünmüyordu. Cumhuriyetçilerin tezi, Hayes sonuçlarının tek geçerli sonuç olduğu yönündeydi ve bu tez, Tilden lehine sonuçlar sadece eyalet başsavcısı tarafından imzalanırken, Hayes'in sonuçlarının eyaletin Cumhuriyetçi valisi tarafından imzalanmasına dayanıyordu. Bütün hafta boyunca bir

toplu iğnenin ucunda dans edebilen melek sayısı sayıldı, ardından yeniden sayıldı. Sonuç olarak, bu geceye, 7 Şubat Çarşamba'ya ya da daha doğrusu, bu sabaha, 8 Şubat'a kadar, hava hiç de cesaret verici değildi.

Az önce Hewitt'in evinde geç saatte yediğimiz akşam yemeğinden döndüm.

Yarın –bugün– komisyon ilk kez açıklanan sonuçların içyüzünü araştırıp araştırmamayı oyluyor. Her şey Bradley'ye bağlı. Eğer Demokratlarla birlikte hareket edip, açıklanan sonuçların içyüzünü araştırma yönünde oy kullanırsa, Tilden seçilir.

Yemekten sonra ve bundan tam iki saat önce, Hewitt, Stevens adlı ortak bir dostlarını konuşmak üzere Bradley'ye gönderdi.

Stevens iyi haberlerle döndü. "Bradley kararını yüzüme okudu. O, komisyonun açıklanan sonuçların içyüzünü araştırmaya mecbur olduğunu düşünüyor."

"Peki ya Florida oyları?" diye sordu Hewitt, hazımsızlıktan dolayı kasılmanın verdiği pozitif coşkuyla midesini ovarken.

"Tilden'a ait!"

"O zaman kazandık." Hewitt midesini kendi haline terk ederek, bize şampanya ikram etti.

Bu gece rahat bir uyku çekeceğim.

Kırk Beş

Tarih 8 Şubat.

Nordhoff'a göre, Stevens'ın ayrılmasından hemen sonra Bradley'nin ziyaretine Cumhuriyetçi Senatör Frelinghuysen (seçim komisyonunun bir üyesi) ve Donanma Sekreteri Robeson gelmiş. İkisi de New Jersey'liymiş ve arkadaşmış. Demiryolu hisselerinin de bahsi geçmiş; ayrıca bayrak gündeme gelmiş ve Bayan Bradley, söylenenlere göre, kocasına Hayes'i desteklemesi için yalvarırken ağlamış (Nordhoff'un bütün bu bilgilere nasıl ulaştığını bilmiyorum doğrusu).

Nordhoff'un aldığı enformasyon doğru olsun ya da olmasın, Bradley'nin bugün, açıklanan sonuçların içyüzünü araştırma önerisine *karşı* oy kullandığı bir gerçek.

Yedi partizan Cumhuriyetçi şimdi, yedi partizan Demokrat'a karşı sekiz partizan Cumhuriyetçi biçimini aldı.

Hewitt şaşırıp kaldı bu duruma. Bana, "Gece yarısından şafak sökene kadar geçen sürede, bir şey ya da birisi Bradley'nin aklını çelmiş" dedi.

Kırk Altı

Tarih 10 Şubat. Seçim komisyonu bugün bütün gün kapalı oturum yaptı. Yeni açıklanan karara göre, komisyon Florida'da Hayes'in kazandığını kabul etmiş. Karar sekize karşı yedi oyla alınmış. Bradley satılmış.

Nordhoff otuz adet gümüş paranın nasıl bir biçim alacağını merak ediyor. "Oyunu değiştirmesi için Bradley'ye iki yüz bin dolar verildiğini duydum. Ama bu" diye kabul etti, "temelsiz bir dedikodudan ibaret."

Her gazete, skandalı kendi karakteristik üslubuyla duyurdu. *Times* soylu Bradley'yi alkışlıyor. *Sun,* uğursuz bir biçimde el değiştiren paraları ima ediyor ve ulusa Bradley'nin yolsuzluğunu hatırlatıyor: Bradley Batı Teksas'ta gezici yargıçken, demiryolu çıkar çevreleri tarafından satın alınmış. *Sun*'a göre, beşinci yargıç Bradley değil Hayes'e başkanlığı armağan edecek olan, Texas Pacific Demiryolları. *Sun* ayrıca, Stevens'ın evden ayrılmasından sonra, Bradley'nin kapısına, Cumhuriyetçi liderleri ve Texas Pacific'ten demiryolcuları taşıyan on yedi araba yanaştığını söylüyor.

Tarih 16 Şubat. Seçim komisyonu Louisiana'da Hayes'in kazandığını kabul etti. Karar sekize yedi oyla alındı.

Birkaç gün önce, Bradley, Hewitt'e, gerçekten Florida'da seçimi Tilden'ın kazandığına ilişkin bir görüş bildirdiğini kabul etti; ancak bu, bir yargıç olarak yaptığı olağan bir uygulamaymış. Belli ki, Bradley iki fikir beyan ediyormuş; biri lehinde, biri aleyhte. Son karara nasıl vardığı ise, ona göre, kimseyi ilgilendirmezmiş.

Komisyonda yer alan, Bradley'nin Yüksek Mahkeme'den yargıç arkadaşlarından biri Nordhoff'a özel bir konuşmada, "Bradley'nin söylediği saçmalık. Açıklanan sonuçların içyüzünü araştırıp araştırmama konusunda iki görüş yazmaya gerek duymazsın. Tezlerin hepsi karşınıza gelir zaten. Mesele, etik davranıp davranmamaktır" demiş.

"Ya Tilden ya Kan!" Penceremin önünde birileri bağırıyor.

Ama Gramercy Park'ta sükûnet hâkim.

Bu arada Grant, askeri birlikleri geri çekti (Capitol'ü savunmak için mi?) ve askerler durmadan, göze sokulmak istenircesine orta-

lıkta sergileniyor. Geçen gün tez canlı bir yerel gazeteci, eğer Hayes, Beyaz Saray'dan Capitol'e güven içinde yemin etmeye giderse, bu ülkenin insanlarının gerçekten köleliği hak ettiğini yazmış. Bu sabah o gazeteci tutuklandı. Hükümet onu kışkırtıcılık yapmakla suçluyor.

"Ya Tilden ya Kan!" Artık, komployla birincisi engellenecekse, ikincisi olsun diyorum.

Tarih 19 Şubat. Komisyonun Louisiana'da Hayes'in kazandığının kabul edildiğine ilişkin tavsiye kararı Kongre'de fırtınalı bir oturumda kabul edildi.

Temsilciler Meclisi'nin iki Cumhuriyetçi üyesi, hile karıştırıldığını savunarak, kendi partisi aleyhine oy kullandı.

Eyaletlerin seçim kayıtlarına bakma işi Louisiana'dan sonra, Oregon'a kadar devam etti.

Kırk Yedi

19 Şubat gecesi, aşağıdaki telgrafı aldıktan sonra, bu kitabı yazma şevkim tamamen kırıldı:

"*Denise bu sabah öldü. Hepimiz perişanız. Oğlu yaşıyor. Cenaze töreni yarın burada, çiftlikte. Sevgimiz ve acımız ortak, Emma.*"

Sanırım, doğanın kanunu bu; biri yaşlanırken, mecburen, günbegün sevdiklerinin kayboluşuna tanık olur; ta ki ayak direyen benlik sonunda tamamen bildik yere ve bildik karanlığa geçinceye kadar.

Sanford'a ve Emma'ya, taziyelerimi bildiren telgraflar çektim.

Sanki ölen Emma'ymış gibi hissediyorum.

Herald için, Tilden için, kendim için... bağrıma taş bastım ama, artık "gelecek" sözcüğünü yazmak saçma geliyor bana. Hiçbir şey eskisi gibi olmayacak; olanlar da artık bizi tamamen terk etti.

Tarih 2 Mart oldu ve şu güne kadar Emma'dan hâlâ mektup alamadım; sadece 5 Mart'ta Fifth Avenue Hotel'de olacağını bildiren ikinci bir telgraf göndermişti.

Denise'i düşünmemek için elimden ne geliyorsa yaptım. Şükürler olsun, bu gülünç cumhuriyetin maskeleri bir bir düşerken, burada insanın aklını çelecek o kadar çok şey var ki!

Tilden'ın aslında Oregon'u kazandığı düşünülüyordu. Ama, belki de yasal olarak, 500 oyluk çoğunluğu uçup gitti ve eyaletin üç seçici kurul üyesinin oyu Hayes'e geçti. Ancak yasa, eyalet seçici kurul üyesinin herhangi bir makamı işgal edemeyeceğini buyuruyor. Hayes'in üç seçici kurul üyesinden biri posta müdürü olduğundan, çekilmek zorunda kaldı. Eyaletin Demokrat valisi bunun üzerine Tilden'a söz vermiş birini yeni seçici kurul üyesi olarak atadı. Anlaşılacağı gibi, Demokratlar da hile yapmakta Cumhuriyetçilerden kesinlikle geri kalmıyor.

Bu pis çatışma ortamında, Kongre'deki Güneyli Demokratlar demiryolcularla eşgüdümlü bir biçimde Cumhuriyetçi liderler tarafından günbegün tavlanmaya çalışıldı ve bunların bir kısmı tava geldi.

Güneyli Demokratlar iki koşul dayattılar ve kazandılar. Birincisi, Hayes, kabinesine iki Güneyli atamayı kabul etti. (Nordhoff bunun mükemmel bir fikir olduğunu düşünüyor; aynı zamanda bana geçen yazdan beri Hayes'le mektuplaştığını itiraf etti. "Zayıf

ama dürüst bir adam. Ona vermedim oyumu elbette; ama öyle olsa bile...") İkincisi, Cumhuriyetçiler Güney eyaletlerinden hâlâ "yeniden konuşlandırılmamış" olan bütün Federal birlikleri çekmeyi kabul etti.

Demiryolu lobicileri, Cumhuriyetçi politikacılardan daha dayatmacı bir grup oluşturuyor. Hepsi, peynire dalan kurtlar gibi, alenen, Hayes için Güney'in oylarını satın alıyorlar (reformdan korkuyorlar; Tilden'dan korkuyorlar). Hatta, güya bir başkan seçmek gibi yüce bir görev üstlenecek bir Kongre yoluyla kendi özel yasama meclislerini toplamaya bile çalışıyorlar.

19 Şubat'tan bu yana, rüzgâr Hayes'den yana esiyor. Tilden belki seçimi kazanabilir; ama on altı yıldan beri iktidarda olan partinin başkanlığı teslim etmek gibi bir niyeti yok. Bradley'yi satın almaları bir yana (ve ancak Tanrı –ya da Texas Pacific Demiryolları– bilir, daha kaç tane Kongre üyesini satın aldılar), Cumhuriyetçiler sürekli kanlı isyan gömleğini dalgalandırıyorlar. Ülkeye her gün Demokrat Parti'nin bir zamanlar isyana yol açtığı ve belki yine aynı şeylerin olabileceği hatırlatılıyor.

Aynı zamanda da yöneticiler, uğruna nice can verilen eşsiz Birlik'in bir iç savaşla yeniden parçalanmasını görmek istemeyen "iyi" Güneyli devlet adamlarına övgüler düzüyorlar. Hatta Jamie bile bu iğrenç söyleme teslim oldu. Birkaç gün önce Kongre'nin Güneyli üyelerini "vatansever teslimiyet"lerinden ötürü övdü.

24 Şubat'ta, Temsilciler Meclisi Sözcüsü Bay Randall, Hayes'i destekleyen Güneyli Demokratlara katıldı. Hewitt bunun üzerine ayağa kalktı ve seçim komisyonunu bir aldatmaca olduğu gerekçesiyle reddetti; bununla birlikte, bu uzayıp giden politik krizin Amerikan hayatının her yönünü, özellikle de ülke ekonomisini kötü etkilediğini kabul etmek mecburiyetinde kaldı. Başka bir ifadeyle, dört yıllık Hayes dört yıllık iç savaştan daha iyidir.

27 Şubat'ta, Güneyli Demokratlar Wormley's Hotel'in bir süitinde Cumhuriyetçi liderlerle bir araya geldi. Ertesi gün, Associated Press birçok ayrıntının yanı sıra, toplantının resmi bir anlatımını verdi; buna göre, Hayes, *Demokrat* adayın Louisiana valisi hakkındaki iddialarını destekleyecekti!

Nordhoff bana Garfield'ın da toplantıya katıldığını ve şöhretine leke düştüğünü söyledi. Aslında, toplantıyı erken terk etmişti Garfield. Ama yine de ödüllendirilecekti. Güneyli Demokratların desteğiyle, Temsilciler Meclisi Sözcüsü yapılacaktı.

"Öyle olsa bile" dedi Nordhoff, "işte sana Louisiana'da Cumhuriyetçiler kazanmıştır dediği kayıtlara geçmiş seçim komisyoncularından biri! Şimdi, Hayes'in seçilebilmesi için, Demokratların gerçekte eyaleti kazandığını söylemeye mecbur. Vay be, ne şahane bir alışveriş olmuş!"

Tarih 28 Şubat. Vermont oyları Hayes'e yazıldı; birisi (meraktan mı neden) bu eyaletten gelen başka sonuçların olup olmadığını sordu.

Hewitt, Blaine geleneğinin en iyi örneklerinden birini sergileyerek, ayağa fırladı. "Elimde, içinde Vermont eyaletine ait, seçici kurul üyelerinin oylarının bulunduğu söylenen bir paket var. Bu paket bana geçen Aralık ayının ortalarında postayla gönderildi." Görünen o ki, benzer bir paket Senato Başkanı'na da gönderilmiş; ama o, Hewitt'e böyle bir paket almadığını söylemiş. "O zaman ben mühürleri sökülmüş bu paketi kendisine sundum. O kabul etmeyi reddetti!" Sözün burasında ortama bağırışlar ve şaşkınlık hâkim oldu.

Nordhoff açıkladı. "Hayes'in üç seçici kurul üyesinden biri –başka kim olabilirdi ki– posta müdürü. Dolayısıyla, bu adam da listeden çıkarılmalıydı. Hewitt'e gelen sonuçlar seçimi kaybeden Demokrat seçici kurul tarafından yollanmış; ama şimdi kendisinin kazandığını çünkü rakibinin seçime girme hakkının olmadığını iddia ediyor."

"Saçma; ya sonra?"

"Biraz daha zaman olsaydı, olmazdı. Tilden'ın yirmi tartışmalı oydan yalnızca birine ihtiyacı var. Bu da o olabilir."

Ortak oturum, Vermont sonuçları meselesini ele alma konusunda ikiye bölündü.

Kırk Sekiz

Tarih 1 Mart. İki meclisin ortak oturumu on sekiz saattir aralıksız toplantı halinde. Kuşkusuz, ülke tarihinin en fırtınalı ve en şaşırtıcı oturumu bu olmuştur. Kalabalık parti grupları locaları kelimenin tam anlamıyla istila etmişti. Toplantı salonunu lobiciler öylesine doldurmuş ki, bazen Kongre üyelerinin sayısı efendilerinin sayısını bulmuyordu. Gece yarısına doğru, viski şişeleri ortaya çıktı. Gece yarısından sonra, saat bir civarında, bir ya da iki tabanca kayda geçti.

Hewitt'in Vermont sonuçlarının kaybolmuş olduğu keşfedildiğinde de ortak oturumun havası yerine gelmedi. Aradan haftalar geçmiş ve sonu gelmez bu toplantılar seçimi anlamsız kılmıştı.

Sonunda, Levy adlı Louisiana'lı bir Kongre üyesi kürsüye çıktı ve hemşehrisi Güneylilerin eyaletlerin sayımını sürdürmesini istedi. Bunun nedenini de şöyle açıkladı: "Ben ciddiyim, samimiyim ve Güney eyaletlerinin Hayes'in başkanlığa seçilmesi olayında bir uzlaşma politikasının olduğuna inanıyorum." Bütün Federal birliklerin Güney'den çekilmesi yalnızca Hayes tarafından değil, dün, Grant tarafından da garanti edildi. Anlaşma sağlanmıştı.

Kongre'nin bu sabah, 2 Mart 1877, Cuma, saat 4:10'da sona eren ortak oturumunun sonuna kadar Nordhoff'la birlikteydik.

On sekiz saatlik bu oturum boyunca birkaç kez iki meclis ayrılarak kendi içinde oylama yaptı.

Temsilciler Meclisi'nin son oturumunda, Sözcü Randall, Tilden'dan gelen, eyaletlerin yoklamasının sürdürülmesini –yani, mukadder sonucu– istediğini yazan, bir telgraf okudu. Böylelikle, Tilden *force majeure*'e* teslim oldu. Temsilciler Meclisi ardından Wisconsin'i Hayes'e verdi; işte bu kadar!

Saat dörtte, Senato ortak oturumu yenilemek üzere Temsilciler Meclisi toplantı salonuna döndü. Senatör Ferry son kez Başkan koltuğuna oturdu.

Nordhoff ve ben yan yana oturuyorduk; basın locasının tırabzanındaydı kollarımız. Bu trajedi sona yaklaşırken, hepimizin gözünden uyku akıyordu.

* Fr.: Büyük güç. (ç.n.)

Senatör Ferry ayağa kalktı. Halka açık localardaki, gözlerinden uyku akan, biraz da sarhoş insanlara baktı. Kararlı bir ifadeyle konuşmaya başladı: "Seçimin nihai sonucunu açıkladığımda, başkanlık divanı, gerek salonda gerek localarda, herkesin ne şekilde olursa olsun gösteri yapmaktan imtina edeceğine inanıyor..." Senatör ağırbaşlı davranmanın gerekliliğinden söz ederken, yanımdaki Nordhoff'un yumuşak bir sesle öksürdüğünü duydum.

Sessizlik hüküm sürerken, her eyaletin oyları tek tek okundu ve kayda geçirildi. Hayes tek bir oy farkıyla başkan seçildi. Ferry sonucu ilan ederken, sessizliği bozan da olmadı: "Bu sonuçlara dayanarak, Ohio'dan, Rutherford B. Hayes'in seçici kurul oylarının toplamında çoğunluğu elde ettiğini, buna uygun olarak, 4 Mart 1877'den başlamak üzere, dört yıllığına Birleşik Devletler'in başkanlığına seçildiğini ilan ediyorum..."

Alkış duyulmadı. Bitap düşmüş Kongre'den uzun, zayıf bir iç çekiş sesi duyuldu.

Tam altımızda, Abram S. Hewitt çökmüştü. Shakespeare'in *Hamlet* adlı oyunun son sahnesinde olduğu gibi, salondan dışarıya taşındı. Sonuçta, Hewitt de ancak Shakespeare'in prensi kadar anlıyor politikadan; iyi konuşmaya gelince, çok daha kötü.

Kırk Dokuz

Tarih 3 Mart. Hâlâ pes etmeyen Temsilciler Meclisi bugün, Samuel J. Tilden'ın aldığı 196 seçici kurul oyuyla, haklı olarak Birleşik Devletler Başkanı seçildiğini ilan eden bir kararı kabul etti. Ama kimse, her halükârda, hiçbir zaman Tilden'ın seçilmesini istemeyen demiryollarına ait olan Temsilciler Meclisi'ne kulak asmadı. Ama bu anlamsız kararın olsa olsa bu kirli Faust'ların vicdanlarını rahatlatmış olduğunu söyleyebilirim.

Bugün, Lincoln'ün öldürüldüğü günden beri ilk defa, New York *Sun* ilk sayfasında bir matem bandıyla çıktı. General McClellan'ın Tilden'ın iki gün sonra yemin etmesini temin etmek üzere bir ordu topladığına ilişkin dedikodular dolaşıyor ortalıkta. Eğer McClellan İç Savaş boyunca nasıl davrandıysa o şekilde hareket edecek olursa, 1881 başkanlık yeminine ancak yetişebileceğini söyleyebiliriz.

Elli

Tarih 5 Mart. Bu benim Washington City'deki son gecem. Bavullarımı topladım. Yarın New York'a gideceğim trenle.

Günün erken bir vaktinde, Rutherford (şimdi herkes onu "Rutherfraud"* olarak tanıyor) B. Hayes, potansiyel Cumhuriyetçi makam sahibinden oluşan, yaklaşık otuz bin kişilik bir kalabalığın huzurunda, Capitol'de başkanlık yemini etti. Ama ben kim oluyorum da, makam peşinde koşanlardan şikâyetçi oluyorum ki? Ben de denedim ve benim adayım başarısız oldu. Yüksek Mahkeme'nin iki üyesi törene katılmayı kabul etmedi.

Sert bakışlı askerler Capitol'e giden yolun iki yanında dizilmişti. Havada isyan kokusu vardı; ama yalnızca havada... Burada, yerde sükûnet hâkimdi.

Yeni Başkan bir taşra vaizine benziyordu; ama sadece benziyordu. Gözden kaçmayacak kadar sinirliydi ve yakınında bir tüfek ya da havai fişek patladığında fark edilir bir biçimde ürperiyordu; kuşkusuz, savaş yolundaki, tepeden tırnağa silahlı, gırtlağına kadar viskiye batmış, Güneyli Kongre üyelerinden haberdardı.

Hayes'in konuşması uzlaşmacıydı ve hem Güneylileri hem de reformcuları tavlamayı hedefliyordu. Göründüğü kadarıyla, Grant yönetimini Tilden ağzıyla sürdürmeye niyet ediyordu.

Giden Başkan çok şaşırmış, hatta incinmiş görünüyordu. Bayan Grant sanki kendi tabutundan içeriyi gözetliyor ve kendi kalıntılarına bakıyordu. *Sic transit glona Grantium.*

Nordhoff'la birlikte Welcher's'te akşam yemeği yedik. Duygusal bir tercihte bulunarak, bir yıl önce ilk tanıştığımız gün oturduğumuz masaya oturduk. Bir yıl! Sanki bir asır gibiydi.

Yemek salonu, bir çekirge sürüsünden başka bir şeye benzemeyen, muhtemel makam sahiplerinin şehirde buluştuğu, dört yılda bir tekrarlanan Washington olgusu yüzünden çok kalabalıktı. Zengin çekirgeler Welcher's'te masalarını ayırtmıştı.

Ortama rağmen, iyi bir yemek yedik, çok iyi içtik ve neşemize diyecek yoktu. Bunun sebebini sorsalar, söyleyemem. Yaşananlar ne

* Fraud, İngilizce'de hile, yalan dolan, desise anlamına geliyor. (ç.n.)

kadar üzücüyse, bitişi de o kadar hoş oluyor, demek ki. Emma'yla birlikte, sonunda Komüncülerin kan banyosundan sağ sağlim kurtulunca gülmekten kendimizi alamadığımızı hatırlıyorum.

İlk tabağımızda (soslu midyenin yanında Maryland pavuryasından oluşan, karmaşık bir yemekti bu) Nordhoff'la, Tilden'ın şerefine ısmarladığım beyaz Alman şarabı dolu kadehlerimizi tokuşturduk.

"Mason-Dixon hattının karşısındaki Başkan için!" dedim.

"İyi yönetime!" Nordhoff'ın havlaması kükremeye dönüşmüştü. Bir nedenle, "iyi yönetim" lafı ikimize de öyle öyle çarpıcı, öyle olağanüstü geldi ki, gözlerimizden yaşlar boşalıncaya kadar güldük.

Sarhoş olduktan sonra, Nordhoff'un Bay Hayes'e taktığı ismi telaffuz ederek, yeni Başkan'ın şerefine kadeh kaldırdık: "Hilekârmeapları şerefine!" Nordhoff bana yeni Başkan'ın 2 Mart'tan beri Washington'da olduğunu, Senatör Sherman'ın evinde saklandığını ve yemin edip edemeyeceğini merak ettiğini anlattı.

"Somut bir kuşku olduğundan değil. Bir hafta önce, Grant, Hayes'i 3 Mart gecesi akşam yemeğine davet etmiş. Hayes kimseye görünmeden Beyaz Saray'dan içeriye girdikten sonra, Yüksek Mahkeme Başkanı'nın da davet edilmiş olduğunu fark etmiş. Ardından Grant, oğlu ve Mahkeme Başkanı, Hayes'i boş bir odaya çekmişler ve burada Mahkeme Başkanı, ne olur ne olmaz diye, başkanlık yemini ettirmiş Hayes'e."

"Demek ki, bugünkü sadece..."

"Dini törendi o. Gerçek, diğer deyişle resmî nikah geçen cumartesi gecesi, cumhuriyet kucağa alınıp yatağa atıldığında zaten kıyılmıştı. Bu gerdek gecesinin meyvesi, geleceğin çocukları şerefine içelim. Cüce Reform'a..."

"Kambur Eyalet Hakları'na..."

"Aptal Nakit Para'ya..."

"Texas ve Union Pacific ikizlerine..."

"Ne sevimli aile ama!"

Biz ipten kurtulmuş adam esprileriyle neşemizi bulurken, yemek salonunun kapısında aniden tanıdık bir yüz belirdi. Bir an Garfield tereddüt etti. Ama benim kendisine baktığımı görünce şansını denemeye karar verdi. Gülümseyen bir yüzle masamıza geldi ve oturdu. "Üst kata bir bakayım dedim de..."

"Özel yemek salonuna. Cumhuriyetçi liderlerle büyük zaferi kutlamak için. Ve ganimeti bölüşmek için." Nordhoff içtiği şarapları sergilemeye başlıyordu.

"O kadar heyecan verici bir şey değil." Garfield sıcaktı, hatta şefkatliydi... en azından, bana karşı. Ama sonra ben, bunak bir babanın canı gibi sevdiği oğluna bakar gibi, aptalca, ışıldayan gözlerle ona bakmaktan alamadım kendimi. "Aslında, seçmenleri eğlendiriyorum. Ohio'dan tanıdığım herkesi burada hazır bulmuşken."

"İş mi arıyorlar?" Nordhoff gülerek hatırlattı.

"Yalnızca *pro bono publico*." Garfield'ın şaka kaldırma potansiyeli bizzat Blaine'in takdirini kazanmıştı. "Bir iki tanesi kulağıma eğilerek, büyük bir kişisel fedakârlık göstererek, bir hükümet işi üstlenmek için serbest olduğunu söyledi."

Nordhoff biraz gevşedi. Böylesi parlak bir oğlum olduğu için gururlandım.

"Berbat bir dönem" diyerek, gözlemini ifade etti Garfield. "Biliyorum, sonuçtan memnun değilsiniz."

"Siz memnun musunuz?" Nordhoff hiç bekletmeden karşılık vermişti.

"Evet. Hatta ben tartışmalı eyaletlerde eğer Zencilerin oy atmasına imkân verilseydi, seçimin de bizim olacağını iddia ediyorum..."

Bu bildik nutku Nordhoff kısa kesti. "Ama eminim, bir Demokrat'ın Louisiana valisi seçilmiş olmasından mutlu değilsinizdir."

Garfield mavi gözlerinden yansıyan, bütün masumiyetini takınmıştı. "Ama bizi, kazanan kişinin aslında kendisi olduğu hususunda temin etti."

"Wormley's Hotel'de mi?"

"Wormley's Hotel'de. Dolayısıyla, biz de onun seçimini tartışmamayı kararlaştırdık."

"İyi de, söyler misiniz bana, sizin de üyesi olduğunuz seçim komisyonuna göre, ezici bir çoğunlukla Cumhuriyetçilere oy vermiş bir eyalet olan Louisiana'da nasıl oluyor da bir Demokrat valilik seçimini kazanabiliyor?"

Nordhoff'un yüzü o güzel aydınlık ifadesini bir an için bile yitirmedi. "Bay Nordhoff, kartları siz dağıtmışsanız, oyunu da siz oynarsınız." Eski cumhuriyeti elinin tersiyle ittiğinde, Sezar da bu gibi şeyler söylemiştir herhalde.

Nordhoff tam bir sessizliğe gömüldü. Garson üçümüzün kadehine de şarap doldurdu. Garfield kadehini kaldırdı içmek için; gözleri mum ışığında parlıyordu.

Nordhoff, "İyi yönetime!" diyerek kadehini kaldırdı.

Garfield onayladı. "İyi yönetime, evet. Ve Başkan Hayes'e." Garfield mideye indirdi şarabı; ben de.

Ama Nordhoff içmedi; o şerefe kaldırılacakların listesini sıralamaya başladı. "Başkan Hayes'e, evet. Ve James G. Blaine'e. Roscoe Conkling'e. General Grant'a. Louisiana, South Carolina ve Florida'nın Seçim Büroları'na. Jay Gould'a. Texas Pacific Demiryolu'na. Federal Ordu'ya. General Sherman'a..."

Garfield kahkahayı bastı; en içten haliyle, atılan taşın büyüklüğünü düşünerek. "Bu kadar çok 'iyi yönetim'le beni hemen sarhoş edeceksiniz, Bay Nordhoff." Bardağını masaya bıraktı ve gitmek üzere ayaklandı. Ben de aynısını yaptım. El sıkıştık.

"Yarın gidiyorum" dedim. "Bayan Garfield'a selamımı iletir misiniz?"

"Siz de kızınıza en iyi dileklerimi iletirseniz, elbette." Çarpık eliyle yavaşça beni kendisine döndürdü; ince yüzüyle yukarıdan bana bakıyordu.

"Memnuniyetle, ileteceğim." O an birden hafızamda neler canlandı da şu sözler döküldü ağzımdan hatırlamıyorum: "*Brevis hic est fructus homullis.*"*

Garfield'ın kaşları çatıldı; kolumu bıraktı. "Horace mı?"

"Hayır. Lucretius."

"Yanıt vermeliyim buna, değil mi? Pekâlâ..." Garfield durdu, başını salladı. "Korkarım, benim Latince'm tamamen kütüphanedeki kitaplardan ibaret. *Gaudeamus igitur*** demekten başka aklıma bir şey gelmiyor. Bu olur mu?"

"Neden olmasın? Her zaman işe yaramıştır."

Garfield gittikten sonra, biz içmeye devam ettik.

Gece yarısına az kala otele döndüm ve *vase de nuit*'ye*** hem yediklerimi hem de içtiklerimi boşalttım.

Artık aklım başımda, yorgun ve endişeliyim. Nasıl yaşayacağım ben şimdi? Ve neden?

* Lat.: Hayat yoksul insanların yufka yürekliliklerini kaldırmıyor. (ç.n.)
** Lat.: Öyleyse, sevinelim. (ç.n.)
*** Fr.: Oturak. (ç.n.)

Elli Bir

Aklımda daima "daha iyi" bir çözüm olmasına rağmen, Emma'nın Fifth Avenue'daki Sanford konağında kalmasına izin verdim; kendim de refakatçi olarak yanındaydım.

Sanırım doğrusu bu. Kesinlikle nezaket bunu gerektiriyor. Sanford bize gelmemiz için yalvarırken, ağlamaklıydı. Kontrolünü yitirmiş görünüyor. Gerçek acı, hakiki trajediyle aniden yüzyüze gelince, hiçbir inandırıcılığı kalmamış, eli ayağı tutulmuştu. Derin suskunlukla yapay neşe arasında salınıyordu; daha kötüsü, düzenli aralıklarla yanıma geliyor ve Denise'in bana ne kadar tutkun olduğunu, son nefesini verirken beni nasıl arayıp sorduğunu anlatıp duruyordu. Bu doğal olarak beni berbat bir duruma sokuyordu; kan basıncım yükselirken, kalbim de delice çarpmaya başlıyordu. Sicim gibi yaşlar boşanıyordu gözlerimden yüzüme doğru; halbuki gerçekten ağlamıyordum; yaşlılıktan ve hastalıktanmış. İşin garibi, üçümüz bir aradayken, Denise'in lafı edilmiyordu hiç. Ama ben Emma'yla ya da Sanford'la (Tanrı'ya şükür, sık olmuyordu bu) birlikteyken, Denise'ten başka bir şey konuşulmuyordu.

Sanford'un evinde kaldığımız ilk gece, Emma, pompadur tarzı gri duvarları olan, güzel, küçük bir oturma odasıyla onunkinden ayrılan yatak odama geldi. Solgun görünüyordu ve huzursuzdu. Hiçbir şey bilmek istemememe rağmen, her şeyi bilmek istiyormuşum gibi konuşmaya başladı.

"Ben kimseyi ölürken görmedim hiç, Papa."

"Kayınpederin..."

Emma eliyle sabırsızca susturdu beni. "O yaşlıydı. Ayrıca, orada... odada... değildik..." Sustu sonra. Yatağımın karşısındaki aynada kendi görüntüsü ilişti gözüne. Ani bir hareketle başını savurarak, saçlarını gözlerinin önünden arkaya attı ve ben ilk kez o şahane, kahverengi buklelerin arasında ak düşmüş saçlar gördüm. Gözlerim takılır takılmaz da, kendimi sanki ihanet etmiş gibi suçlu hissettim.

"Neyse ki, en azından ikimiz de oradaydık. Yanında. Ve çok acı çektiğini sanmıyorum. Ama son yaklaşırken, hemşire kloroform verdi ona. Sanford iyi bir adam. Denise'i sevdiğini düşünüyorum onun. Yani, sevmişti. Kendince, elbette." Emma kopuk kopuk ama

kararlı bir biçimde konuşuyordu. Sanki mahkemede hâkim karşısına çıkmış da, ne kadar dehşet verici olursa olsun, tüm kanıtları sıralamak zorundaymış gibiydi.

Bilerek Fransızca'ya kaydım. Bunun onun için daha iyi olacağını düşündüm; ancak o günah çıkarır gibi, İngilizce konuşmayı sürdürdü.

"Denise nasıldı? Yani, şeyden... son bölümden önce demek istiyorum."

"Şahaneydi. Hiç o kadar sağlıklı görünmemiştir. İyi hissediyordu. Bir gün önce, biz Savannah'a doğru yol alırken, ağrıları başladı. Çiçek almamızı istedi. Orada bir sera var. Hiç açalya gördün mü?"

"Hayır, öyle bir çiçek hatırlamıyorum, hayır." Hayır, artık neşelenmek mümkün değil, asla.

"Açalyaları severdi. Ağrılar sabah erkenden başladı. Çığlıklar atıyordu. Hepimizi uyandırdı çığlıkları. Hemşire yanındaydı. Denise'in doğumu gecikmişti. Yaklaşık bir hafta kadar. Belki iki hafta. Ben o zaman endişelenmeye başlamıştım. Sanford da. Ama Denise önemsemiyordu. Bir keresinde, yalnızca, bebek için, 'Sanırım sinirlenmeye başladı. Artık iyice büyüdü' derken onun da endişeli olduğunu gördüm. Ama hepsi buydu. Newport'takine benzer hiçbir şey yoktu. Korku falan. Tanrı'ya şükür. Doktor geldiğinde bilinci tamamen yerindeydi. Kesip aldı bebeği doktor. Ve bu... hepsi bu... işte."

Emma, bilerek aynadaki görüntüsüne bakmaksızın, yatağın yanındaki koltuğa bıraktı kendini.

"Şimdi ne olacak?" diye sorarak, sessizliği bozan ben oldum.

"Ah... şimdi." Emma sanki artık yaşam denen bir şey olmayacakmış gibi salladı başını iki yana. "Bilmiyorum. Sanford'u gördün. Onu duydun. Ona yardım etmek için kalmalıyım. Denise için. Çöktü adam."

"Erkekler kadınlar kadar güçlü değildir."

Emma düşünceli gözlerle uzun uzun baktı yüzüme. Sonra başını salladı. "Bu doğru, Papa. Bu yüzden, şimdilik, yeniden kendine gelinceye kadar burada kalıyoruz."

"Ya John?"

Emma'nın yüzüne belli belirsiz bir gülümseme yayıldı. "John yok artık. Prenses d'Agrigente'ın cenaze töreni belirsiz bir tarihe kadar ertelenmiştir."

"O halde" dedim, öylesine, korkarak, "şimdi ne yapacağız?"

"Ne kötü, değil mi?"

"Çok kötü" diyerek onu onayladım. "Bay Tilden başkan değil. Ve ben Fransa'nın Amerika elçisi değilim."

"*Herald*..."

"Jamie, Amerika'yı terk ediyor. Bir daha dönmemek üzere!"

"Kırbaçla dövülme yüzünden, öyle değil mi? Tuhaf bir olaymış." Ve Emma, sonunda, gülümsedi; normal hayat kendisini izlememiz için ısrar ediyor.

Ben şimdi, birkaç hafta normal bir hayat sürmek için neler vermezdim!

"Her şey bitti, Charlie. Bir şey kalmadı geriye." Jamie, Hoffman House'un barında özel masasında otururken, durmadan bu nakaratı tekrarlayıp duruyordu. Gümrük Müdürü Port'un zarif silueti bile Jamie'nin kasvetini bir an dağıtmaktan öteye gidemedi.

Arthur seçim haberlerim için bana övgüler yağdırdı. "Bana kendimi sanki Capitol'deymişim gibi hissettirdiniz."

"Olabilirdin ama orada, Chet. Wormley's'te bir tek sen saklanıyordun." Jamie eski alaycı kişiliğine bürünmüştü aniden.

Ama Arthur bu sözlerdeki saldırıyı üstüne almadı. "Korkarım, ben o kadar önemli biri değilim. Ben hep burada bekledim; limanla ilgileniyordum."

"Hayes'e dikkat et, Chet. Senin kelleni uçuracak!" Jamie'nin üstü kapalı sataşmasını Arthur duymazdan geldi ve "Alkol karşıtı bir yönetimimiz olduğuna dair söylentiler var. Bayan Hayes Beyaz Saray'da şarap ya da alkol servisi yaptırmayı reddetmiş."

"Gitmek için bir neden daha!" dedi Jamie, karamsar bir edayla ve bildim bileli inci taneleri gibi bıyığına dizilen absent damlalarını elinin tersiyle sildi.

"Bir arkadaşım Beyaz Saray'dan şimdi döndü ve suyun şarap gibi aktığını söyledi."

Sevimli Arthur'a Jamie'nin önünde makalelerimi övdüğü için şükran duydum. Ama iyi sonuç vermedi bu. Paris'ten, *Evening Post*'a yazdığım gibi *Herald*'a da yazabilirim; ama bu iki gazetenin ödeyeceği parayla ayakta kalamam.

Şehirdeki tanıdıkları ziyaret etmeye devam ediyorum.

Buradaki ikinci günümde *Post*'a, Bryant'a uğradım. Yaş ilerledikçe adam gözüme şeffaf görünmeye başladı; ama bütün hatları yerinde duruyordu. Seçim makalelerime ilişkin ondan da övgü do-

lu sözler işittim. Sonra, "Sanırım, vakit geçirmeden Avrupa'ya döneceksiniz" dedi.

"Evet. Burada yapacak bir şeyler bulamazsam..."

Tanrı Jüpiter'i andıran başı belli bir ciddiyetle bana döndü. "Bizim aramızda yaşamak *istiyor musun* sen?"

"Yaşamak istiyorum, sevgili Bryant. Ve bunu kalemimle başarmalıyım."

"Ama sen bizim daimi olarak, değerli Avrupalı yazarımızsın."

"Bunun için şükran duyuyorum. Ama bakmakla yükümlü olduğum bir kızım ve iki torunum var benim." Biraz yalan söyledim.

"Ah, anlıyorum, ne demek istediğini. Keşke Bay Tilden seçilmiş olsaydı."

"Aslında, seçildi o. Sadece yemin etmedi. Ona mı verdiniz oyunuzu?"

Uçsuz bucaksız çalılığın ortasında bir gülümseme belirdi. "Hiçbir zaman söylemem. Gazetem..."

"Hayes'i destekledi."

"Dürüst bir adam. İyi bir Kabine'yle iyi şeyler yapabilir. Özellikle Carl Schurz'u kadrosuna dahil ettikten sonra..."

"Bay Key'i de unutmayın." Wormley's Hotel'deki pazarlığın bir parçası da Posta İdaresi'nin (bu topraklardaki en bereketli arpalık) bir Demokrat'a verilmesiydi. Hayes'in tercihi Tennessee'yi temsil eden Demokrat Senatör Key'den yana oldu.

"Demek öyle..." Bryant doğrudan ileriye bakıyordu.

New York'ta bulunduğum sürede genel okurun ilgileneceği konularda, arada bir, makaleler yazma konusunda anlaştık. Paris'e dönünce de, bu arada açlıktan ölmeyeceğimi varsayarak, değerli katkılarımı sürdürecektim. Sanford'un yanında kalmanın genel olarak uygun kaçmadığını bir yana bırakırsak, bunun hayatımızı kurtardığını itiraf etmeliyim; çünkü bir yıllık sıkı çalışmaya rağmen, buraya, *Pereire*'e ilk ayak bastığımda ne kadar param varsa (ki tahminlerin epey altındaydı) tam olarak bugün de o kadar param var.

Geçen hafta Gramercy Park'ta Tilden'la akşam yemeği yedim. Bigelow, Green ve Peltonlar kalmıştı elde; diğer saray efradı sırra kadem basmış görünüyordu. Artık girişte, birinci dereceden koruma görevi yapan polisler yoktu.

On dokuzuncu başkan değil de, yaşlı, emektar bir hukukçu tarafından gayet sıcak karşılandım; yuvasında, kitaplarıyla –sayamadığı dolarlarıyla– mutlu mesut yaşıyordu.

"Washington'da hayatınızın en heyecanlı günlerini geçirmiş olmalısınız." Emma'yı ve beni, kalan sadık zevatın olduğu, ailenin oturma odasına buyur ederken Tilden'ın son yanlış tahmini de bu oldu. Aklıma Chislehurst'teki zavallı İmparator'umuz ve İmparatoriçe'miz geldi nedense.

Bigelow elimi sıktı. Bu yenilgi herkesten çok ona koymuştu. Doğrusunu söylemek gerekirse, bana daha fazla koymuştu; çünkü beş parasız ve geleceksiz kalan bir tek ben olmuştum. Ama ben de onlar gibi kaygısız görünmek için elimden geleni yaptım.

"Dostunuz Prenses Mathilde'den ne haber?" Ötekiler gibi, Bigelow da seçime dair tek kelime etmemeye gayret ediyordu.

"İlk kitabını gönderdi bana. Merhum köpeği Didi'nin biyografisi."

"Anlamlı bir hayat sürmüş mü bari?"

"Bir köpek için, evet. Size ödünç vereceğim onu."

"Ben de köpeklerime okurum."

Elimizden geleni yaptık. Emma yatıştırıldı; ama Bayan Pelton'u heyecanlandırmak için varlığı bile yetiyordu. Herkes "bizim Paris'e dönüyor oluşumuzu" kıskanıyordu. "Keşke giden ben olsaydım. Vali de gidiyor."

Tilden başını salladı. "Bigelow bana rehberlik edecek. Temmuzda, Atlantik güya sakin olunca, yelken açacağız." Bigelow, komisyonun Florida oylarını Hayes'e verdiğini öğrendikleri gün ayarlamaların yapıldığını anlattı bana.

Benim borçlular hapishanesinde olmayacağımı varsayarak, Paris'te nasıl, nerede ve ne zaman buluşacağımızı ayrıntılarıyla belirledik. Bigelow bu seçimler hakkında bir kitap yazmamı önerdi. "Zaten *Herald*'daki makalelerinizi düşünürsek, çoğu şey hazır, yazılmış durumda."

Önce bunun iyi bir fikir olmadığını düşünmüştüm; ama Gramercy Park'taki o yemekten sonra fikrimi değiştirdim. Konuyu Bay Dutton'a açtığımda, hemen üstüne atladı. Dün Lotos Club'da konuyu Gilder'a açtım; o da bu fikri *Scribner's*'a sunacağını söyledi. Sanki Mark Twain'mişim gibi, yayıncıları birbirine düşürüp ücretimi artırmayı amaçlıyorum.

Ayrılırken, Tilden, "Bigelow'dan duydum. Böyle bir kitap çok ilginç olabilir" dedi.

"Yardımcı olur musunuz?"

"Ah, evet." Üstdudağı hiç de iç açıcı olmayan bir gülümsemenin etkisiyle yay gibi gerildi. "Bende çok bilgi var. Kanıt bile bulabili-

rim. Örneğin, on beş komisyon üyesinden birine oyu karşılığında yüz bin dolar verildi. Bu bana garip gelmişti; çünkü seçim sürecinde rayiç iki yüz bin dolardı. Belki de piyasayı bilmiyordu adam, ne yapsın!"

"Keşke ödeseydiniz o parayı..." Bunu içten söylemiştim.

"Yapmayacağım bir şey varsa, o da budur. Ayrıca, dört yıl kısa bir süre. Ve Bay Hayes bir dönem bu işi yapacağını, sonra bırakacağını söylüyor ısrarla."

Dört yılın benim için ebediyete eşit olduğunu söyleyemezdim ona. Tilden gelecek seçimi bekleyebilirdi; ama benim öyle bir lüksüm yoktu.

Neyse; ben kitabı yazmaya karar verdim. Bigelow bildiği *her şeyi* anlatacak bana.

Bir olay: Tilden'ın Başkan olduğu yönündeki karar onaylanıp Temsilciler Meclisi'nden geçtikten sonra, Hewitt 4 Mart günü Capitol'de hakkıyla seçilmiş başkan olarak yemin edeceğini duyuran bir bildiri kaleme alması için Vali'yi ikna etmeye çalıştı. Hewitt'e göre, on beş eyalette silahlı birlikler harekete hazır bekliyordu. Tilden buna Hewitt'in Demokrat Parti'nin başkanlığından çekilmesini isteyerek karşılık verdi; Hewitt de istifasını verdi.

Elli İki

Bugün hem rahatsız edici hem de şahane bir gün oldu.

Blaise Delacroix Sanford, öğlen, Sanford malikânesinin oturma odasında, hani derler ya, yüzünden bütün bir İrlanda haritası okunabilen bir Roman Katolik rahip tarafından vaftiz edildi.

Emma ve ben, vaftiz anne ve babası olarak, onayladığını belirtircesine yaygarayı basan bebeğin yanında yerimizi aldık. Sanford'un neşesi yerindeydi; yalnızca yeni dindarlığı biraz canını sıkmıştı o kadar. Garip durumlarda yüksek sesle "Tanrı'ya şükür" demenin dışında dinle bir alakası yoktu. Henüz daha dizlerinin üzerine çöküp dua etmiş değildi; ama ben bunun bir zaman meselesi olduğunu hissediyorum.

Törenin ardından verilen yemeğe elli küsur kişi davetliydi ve bu davetlilerden biri de Ward McAllister'dı. "*O* gelemedi" dedi, kulağıma fısıldayarak. "Ama *o* en güzel vazosunu gönderdi. Güzel Bayan Sanford'un kaybı, ne kadar acı. Çok zor oldu Sanford için, değil mi?"

"Evet, çok zor. Hepimiz için öyle."

"İyi ki siz ve Prenses onun yanındasınız. Ailesi yok adamcağızın. Denise'in ailesi vardı tabii; ama Güney'deydiler, değil mi?"

Benim nazik ısrarım üzerine, vaftiz yemeğine Gilderlar da (kitap-adamın yanı sıra karısı ve kız kardeşi) davet edilmişti. Korkarım, ebediyat camiasına dalmıştım balıklama. Beni bir gün Lotos Club'da, ertesi gün Century Club'da görebilirsiniz. Yayıncılara yaltaklanıyorum aman vermeksizin.

Gilder, "*Scribner's*'tan gerçek anlamda cömert bir teklif alacaksın. Seçim kitabın için sana beş bin dolar ödeyecekler" diye bir yorumda bulundu. Gilder'dan en az kendim kadar hoşnut kalmıştım. "Doğal olarak, siz de mümkün olduğunca uzun bir bölümünün *Scribner's Monthly*'de tefrika edilmesine izin verirsiniz."

"Çok heyecan *duyduk*" dedi Jeanette Gilder; ama bunun nedeninin benim aniden açılan talihim mi yoksa Gilderların kendilerini Belmontlarla aynı odada bulmaları mı olduğunu söyleyemem.

Şimdi her gün kitabım üzerinde çalışıyorum. Bigelow her türlü enformasyonu sağlıyor bana. Hatta Tilden el yazmalarımın son halini dikkatli bir gözle okuyacağına dair söz verdi bana.

Bugün öğlen, hayatım en beklenmedik biçimde değişene kadar, hayatta kalma yolunda gayet iyi gidiyordum.

Konuklar ayrıldıktan sonra, penceresi nisan güneşinin altında parlak ve yeni görünen Fifth Avenue'a bakan, Rönesans esintili kütüphanede Emma ve Sanford'la oturduk. Sanford'la ben şampanya yudumlamayı sürdürürken, Emma da Gürcistan işi koca bir gümüş kaptan fincan üstüne fincan kahve içiyordu.

"İyi bir parti oldu" dedi Sanford, uzun bir puro yakarken. "Tanrı'ya şükür!" Bu son dua, muhtemelen, Sanford'u çok yüce Yaradan'ından ayıran tavana edilmişti.

"Umarım edebi meslektaşlarım 'tong'u çok aşağı çekmedi..."

"Çeşitlilik kattılar. Örneğin, şu vazoyu gönderme nezaketinde bulunan Lina'ydı şüphesiz." Son zamanlarda Sanford, Mistik Gül'den ön adıyla bahsetmeye başladı; kuşkusuz, onu ne kadar az görürse, mahremiyeti o kadar artacaktır.

Sonra Emma elindeki fincanı masaya bıraktı ve "Papa, William'la ben bu sabah evlendik" dedi.

"Göklerdeki Tanrı'ya şükür!" Bu kez duası tavana değil, banaydı.

"Tanrım!" diyebildim. Kaçınılmaz olarak, ilahi hitabet bana da bulaşmıştı.

"Rahip, konuklar gelmeden önce, bizi evlendirdi." Emma sinirliydi... Çok kahve içti, ondandır diye geçirdim içimden salakça.

"Neden bana haber vermediniz?" Sesim sanki uzaklardan geliyordu kulaklarıma ve dikkat ettim, yaşlı bir adamın kavgacı sesi gibi çınlıyordu.

"Çünkü..." Emma durdu.

"Çünkü" dedi Sanford, "itiraz edebilirdiniz. Yani, şeyden sonra... o kadar... çabuk."

"Evet. Şeyden sonra o kadar *çabuk*!" Kestirip attım. Bir yandan da (neden inkâr edeyim ki?), Emma'nın yalnız kendini kurtarmakla kalmayıp beni de büyük bir yükün altında ezilmekten kurtardığı için memnun olmuştum. Öte yandan, yine de Denise'in ölümü üzerinden daha bir ay geçmemiş olduğunu düşünmeden edemiyordum. "Birkaç ay daha bekleyemediniz mi?"

"Çocuk" dedi Sanford. "Çocuğun bir anneye ihtiyacı var. Ve benim..." Sanford'un küçük, sevimli ağzında birdenbire kendiliğinden, biraz kızlara yaraşır, hatta uçarı da denebilecek bir gülücük belirdi. "*Benim* de Emma'ya ihtiyacım var."

"Orkideler" dedim, düşünmeden. Ama ikisi de beni dinlemiyordu. Birbirlerine bakıyorlardı.

"En doğrusunun bu olduğuna karar verdik, Papa." Emma çabucak Fransızca'ya geçmişti ve Sanford'un bizi anladığını sanmıyorum. "William uzaklaşmayı istiyor. Paris'e gitmeyi. Olabildiğince çabuk. Çocukla. Benimle. Evlenmeden yola çıkamazdık, elbette. Bu yüzden, geçen hafta pederden rica ettik ve o da çok anlayışlı davrandı. Her şeyi ayarladı."

"Ama bana öyle geliyor ki... –resmiyet meraklısı değilim– çok aceleye getirildi. Denise'in anısına... biraz hakaret gibi."

"Beni ağlatacaksın!..." Emma'nın gözleri gerçekten yaşlarla doldu.

"Özür dilerim."

"Ben, Denise'in onaylayacağını düşünüyorum. İkimizi de çok seviyordu. William'ı *ve* beni. Seni de çok seviyordu, Papa. Eğer burada olsaydın, bizimle, yaptığım şeyi daha iyi anlardın."

"Önemli değil." İngilizce'ye geçtim tekrar. "O halde, tebrikler, Sanford."

Damadım ayağa kalktı. Korkarım, "Şükürler olsun Tanrım!" diye bağırdı, ben elini sıkmak için ileriye hamle yaptığımda.

Emma'yı öptüm. O, gözyaşlarına boğuldu. Ve böylece, bu güzel nisan ayında, en sonunda, Prenses d'Agrigente'ı gömdük ve gelecek hafta yatının güvertesinde kocasıyla Fransa'ya hareket edecek olan ikinci Bayan William Sanford'un sahneye çıkışında hazır bulunduk.

Ben de malikânenin arkasında, tam bir lüks içinde kitabımı yazarak yaşamaya başladım. Yıllardır ilk kez özgürüm. Ağır zincirleri birden, hiç beklenmedik bir anda parçalanıp özgür kalınca müebbete mahkûm biri nasıl hissederse öyle hissediyorum artık.

Elli Üç

Bu sabah vedalaştık. Damadım elimi sıktı heyecanla; Emma'yla birbirimize sarılmayışımıza şaşırmış görünüyordu. Emma bana uzun uzun baktı, konuşmaya başladı ve sonra, daha iyi olacağını düşünmüş olmalı ki, sustu. Bekleyen arabaya bindi sonra. Sanford'un bagajları için iki arabaya ihtiyaç vardı.

"Yakında bize katılacaksın. Her şey kararlaştırdığımız gibi olacak, tamam mı?" En azından, Sanford bana Baba demiyordu.

"Evet. Size katılacağım. Kitap biter bitmez."

"Tanrı'ya şükür!"

Kahyayla beni ayakta, yağmur vaat eden gri gökyüzünün altında bırakarak gittiler.

Meraklı biri değilimdir; başkalarının mektuplarını okumam, konuşmalara kulak misafiri olmam. Genellikle, büyük bir gönül rahatlığıyla, hep en kötüsünü düşünebildiğim için, bu en kötünün ne olduğunu bilmeme gerek yoktur. Aslında, başkalarının sırlarından kaçarım ve bütün gizli kapaklı işlerden nefret ederim. Sevdiğimiz insanların hayatlarında bile karanlık noktaların olduğunu varsayarım ve özellikle bu yüzden, onları gün ışığına çıkarmaya kalkışmam.

Ne kadar yükselirseniz, düşüş o kadar uzun sürer. Evet. Bütün klişeler doğrudur; bütün doğrular klişedir. Ne yazık ki, en sonunda bunu öğrenmek için insan uzun bir hayatı harcıyor.

Israrı üzerine, bütün geceyi Jamie'yle birlikte geçirdim. "Arkadaşa ihtiyacım var, Charlie. Çünkü herkesten nefret ediyorum."

"Bu gayet normal bir şey."

"Bu şehirden ayrılmak için can atıyorum. Nerde bende o şans!"

Steinway Hall'ün arkasında, loş bir Fransız restoranında yedik akşam yemeğimizi. Jamie, soylu kesim tarafından tanınma ihtimali olan herhangi bir yere gitmeyecek. Bir Uzakdoğu tapınağına sığınmak ister diye umut ediyordum; ama herkesten nefret eden çoğu insan gibi, umutsuz bir biçimde arkadaş ihtiyacı duyacak orada da.

Jamie yeni Delmonico's'a gitmeyecek belki ama, insanların hayat dolu olduğu ve soylu kesimden kimseyle karşılaşmayacaksa, sevdiği kuytu yerlere gitmeyi sürdürecek. O, Lucifer olduğunu dü-

şünüyor ve bütün bunlar genç Bay May'le kar içinde yapılan çocukça boğuşma yüzünden.

Kalemim ağır ilerliyor... Duruyor. Bütün bunları niye yazıyorum ki? Tarihe kayıt düşmek için mi? Yanıt: alışkanlık. Hayatı sözcüklere dönüştürmek, hayatı istediğiniz şeyi yapmak için kendiniz kılmak demektir; halbuki tersi olması gerekir. Sözcükler ham hayatı çevirir ve dönüştürür, tahammül edilemez olanı tahammül edilebilir kılar. Böylelikle, sonunda, başında olduğu gibi, yalnızca Söz vardır. Bir özdeyişler kitabı yazsam iyi olur sanki.

Jamie beni, çekici kadınlarla istekli erkeklerin zengin döşenmiş, rahat salonlarda toplandıkları Madam Restell'in evine götürdü.

Jamie hiç vakit kaybetmeden kumara oturup, beni Madam Restell'le baş başa bıraktı; kadın beni tekrar görmekten ötürü memnun olmuş gibiydi. Kalbime her zaman dokunduğunu bilmeme rağmen, Madam'ın ısrarını kıramayıp garsonun getirdiği bir bardak brendiyi aldım.

"Biz komşuyuz." Madam sırıttı bunu söylerken. Parlak, bilgiç gözleri sürekli av arayan, etobur yırtıcı kuşların gözlerine benziyordu.

"Her şeyi biliyorsunuz."

"Sizin Sanford malikânesine girip çıktığınızı görüyorum. Ancak..." dedi ve bu noktada kaşları çatıldı. "...*her şeyi* bildiğimi söyleyemem. Örneğin, çekici Bayan Sanford. Onu çok severdim."

"Ne olmuş ona?"

"O mu?... Öldü o."

"Kesinlikle. Ve bizim için bu çok korkunç bir şey oldu."

"Ama neden?"

"Siz söylediniz." Sıkı duruyordum. "*Siz* biliyorsunuz. Ben değil. Ben Denise'in bir çocuk istediğini biliyorum ve siz ona, eğer önereceğiniz yöntemi uygularsa, güven içinde, bir çocuğa sahip olabileceğini söylediniz. Ne oldu? Sizin sözünüzü dinledi ve öldü."

Madam Restell birkaç dakika sessiz kaldı. Omzunun üzerinden oyun odasını görebiliyordum. Güzel hanımefendiler kendinden geçmiş kumarcıların başucunda dikilmişti; kuşkusuz, ortaklarına işaret gönderiyorlardı.

Sonra Madam Restell konuşmaya başladı. "Bayan Sanford'u son kez bir yıl önce, bir çocuğunun olup olamayacağını sormak için beni görmeye geldiği zaman gördüm. Ona bunun imkânsız olduğu-

nu söyledim. Onu sevdiğim için, hayatımda başka kimseye söylemediğim kadar kesin bir dille söyledim bunu."

Oda genişleyip daralmaya başladı birden. Bayılacağımı, dahası öleceğimi düşündüm o an. "Ama geçen yaz kızım sizi görmeye geldiğinde, ona..."

"Kızınızla asla tanışmadım ben, Bay Schuyler."

Burada kesebilseydim konuşmayı keşke; çünkü o yaşlı kuşun parlak gözlerinde hiç kimsenin bilmemesi gereken bir gerçeğin doğuşuna tanık oluyordum. Ama kendime hâkim olamadım. "Özel hemşire. Sizden geldi, değil mi?"

"Ben özel hemşire falan yollamadım. Ve olan biten her neyse, benim bunda hiçbir payım yok."

Eve nasıl geldiğimi hatırlamıyorum. Sarhoş değildim ama kendimde de değildim.

Doğrudan Emma'nın odasına daldım. Yatağında kitap okuyordu. Gülümsedi; sevimli görünüyordu.

"Madam Restell'in yanından geliyorum şu an."

Emma elindeki kitabı yüzünden çekti ve bana baktı; yüzünde en ufak bir ifade değişikliği olmadı.

Bir sandalyeye çöktüm; çünkü dizlerimin bağı çözülmüştü. Emma'ya baktım; Philadelphia'da, Sanford'un özel vagonundaki masada oturduğu akşam nasılsa öyleydi. Emma'nın yaptığını biliyordum. Ya da bildiğimi düşündüm.

Emma doğrudan konuya girdi. "Madam Restell başarısızlığı sevmez, Papa. İş hayatında bu kötü bir şeydir."

"Bana yalan mı söyledi yani?"

Emma içini çekti; tarağını kaldığı sayfaya koyup kitabı kapattı. "Sadece sana yalan söylemiş olsaydı, endişe etmezdim. Sen gerçeği biliyorsun. Denise'e ne kadar tutkun olduğumu biliyorsun ve eğer Sanford'la Denise arasında seçim yapma imkânım olsaydı..." Emma durdu; tarağı kitabın arasından aldı ve yerine parmağını koydu. "Neyse; mesleki şöhretini kurtarmak için, Madam Restell New York'ta herkese kendi iğrenç hikâyesini anlatacak şimdi. İşte bu yüzden Fransa'ya kaçıyoruz."

"Ne oldu ki?"

"Zaten bildiğin şey dışında hiçbir şey. Madam Restell, iyi bir bakımla, Denise'in hayatta kalma şansının yüksek olduğunu düşünüyormuş."

"Sadece bir şans mı, yani?"

"Evet. Denise hiçbir risk yokmuş gibi davranmamızı istiyordu. Ama vardı. O yüzden ona yapmaması için yalvardım. Ne var ki, o dinlemedi."

"Madam Restell, Denis'e bakması için hiçbir zaman birini göndermediğini söylüyor."

"Olmayan bir kadın için, Madam Restell'in yardımcısı olağanüstü yüksek bir para istedi. Belki öyle birini bulabilirdi; ama ben onu bir daha görmek istemedim."

"Madam Restell seninle hiç tanışmadığını söylüyor."

Emma gülümsedi. "İnsanlarla hiç karşılaşmamış olmak Madam Restell'in her zamanki taktiği değil midir? Sana onun oturma odasının ne kadar iğrenç olduğunu anlatayım mı?"

"Hayır. İkna oldum." Ayağa kalktım. Emma elini uzattı öpmem için ve bunu yaparken, hayalle karışık kısa bir an, tek bir beyaz akasya pamukçuğunun bir kar tanesi gibi usulca süzülerek aramızda uçuştuğunu gördüm.

"*Bone nuit, cher Papa.*"*

"İyi uykular" dedim ve gerçekten de bunu kastettim.

Emma kitabını açtı ve okumaya başladı.

Ben de bu odaya döndüm.

Her zamankinin iki katı afyon ruhu aldım.

* Fr.: İyi geceler, babacığım. (ç.n.)

Elli Dört

St. Patrick's Katedrali'nin karşısındaki Buckingham Hotel'de rahat bir odaya taşındım; günlüğü on yedi dolara, şahane yemekler de dahil. Benim odam, Fifth Avenue'un tam batısına düşen çok hoş bir çiftliğin geniş sebze bahçesine bakıyor.

Bigelow'la kitap üzerine çalışıyorum. Ara sıra da *Post*'a makaleler yazıyorum. Her akşam dışarıda yiyorum; ama mucizevi bir biçimde, kilo almak yerine kaybediyorum. Bundan olsa gerek, zaman zaman kendimi yeniden genç hissediyorum. Fazladan etlerin kaybı besbelli arada verdiğim tütün molalarımı daha hararetli, hatta heyecanlı hale getiriyor.

Bryant, korkarım, bu dünyada fazla kalıcı değil; ama o zaten... kaçtı? Seksen iki, yok yok, seksen üç yaşında. O ölünce ben ne olacağım diye endişeliyim; çünkü *Herald* yok artık. Jamie, Coriolanus'a özenip sürgüne gitti ve *Post*'taki genç editörler de beni tanımıyor.

Bryant benden eski dostumuz Fitz-Green Halleck hakkında bir makale yazmamı istedi. "Çünkü vaktimin olmaması bir yana, New York Historical Society'de onun anısına uzun bir konuşmayı yeni yaptım ben."

Bu sabah –güzel bir mayıs gününün sabahı– hem gazeteci hem de anı yazarıyım artık; çünkü Central Park'ta, Halleck'in heykelinin açılışında bir konuşma yapmak üzere davet edildim.

Bryant da bir konuşma yaptı; tıpkı o göz kamaştırıcı, o özbeöz Amerikalı müjdecilerin ya da bülbüllerin gerçek bir âşığı, Hilekârmeapları, Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Rutherford B. Hayes gibi.

Hepimiz Halleck'e hiç benzemeyen bronz heykelin yanındaki bir tahta platformda oturuyorduk; zaten en iyi heykeller, en iyi sözler gibi, yalan söylemez mi?

Dehasıyla bizzat Halleck'in başını çektiği Shakespeare Tavern grubunu hatırlayarak, kısa ama çok kısa bir metin okudum ben. Ayakta dikilirken, o kadar memnun oldum ki, en sonunda, kitap bitince bir kere daha bir dizi konferans vermek için harekete geçmek gerektiğine inandım neredeyse.

Başkan'la konuşma fırsatım olmadı. Bryant, bu duruma, kimsenin önce Bryant'ın uzun bacaklarını çiğneyip geçmeden Bay Hayes'e ulaşamayacağını söyleyerek açıklık getirdi.

Hayes gösterişli, doğal olarak haşin bir yüz ifadesi olan, gürbüz bir adamdı. Cazibesine kapılarak süzdüm onu; çünkü o nihayetinde benim yarattığım bir karakter, yazdığım kitabın ana karakteriydi. Yazarların, kurgusal yaratıklarının ete kemiğe büründüğünü görebilmeleri çok sık rastlanan bir durum değildir.

William Cullen Bryant'ın *New York Evening Post'ta gönderdiği özel açıklama*:

Çok büyük bir üzüntüyle, bir dost, bir meslektaş, Knickerbockerların kasabasının son günlerini benimle paylaşanlardan biri olan Charles Schermerhorn Schuyler'in ani ölümünü duyurmak bana düştü.

Eski dostumu, öldüğü tarih, 16 Mayıs 1877 gününün sabahında, Central Park'ta, ortak ve eski sevgili dostumuz Şair Fitz-Greene Halleck'in anıtının açılışında gördüm. Aslında Bay Schuyler ölmeden önce, bu gazete için o töreni anlatan bir yazı hazırlıyordu.

Ben her zaman bunca yıllık bir dostun ölümünü özellikle acı bulurum. Bay Schuyler'i yarım asır önce, *Evening Post*'a ilk yazdığı günlerden beri tanırım. Ama onun gerçek şöhreti çoğunu Avrupa'da geçirdiği hayatı boyunca yazdığı değerli tarihsel çalışmalara dayanır. Belki de, o kapsamlı ve titiz çalışmalarının en iyi örneklerinden biri, *Paris Under the Communists*'tir.

Ölüm gelip çattığında, Bay Schuyler çalışıyordu...

Sonsöz

Burr ve *Washington D.C.*'de olduğu gibi, bu kitapta da gerçek insanlarla hayal ürünü insanları bir araya getirdim. Charles Schermerhorn Schuyler ve kızı Emma hayal ürünü karakterlerdir (şu ana kadar Charlie bana o kadar gerçek geliyordu ki!). Çekici William de La Touche Clancey gibi, Bay ve Bayan Sanford da birer kurgu karakter. Henry Adams'ın okurları Baron Jacobi'nin yeniden hayata döndürüldüğünü hemen anlayacaktır.

Bütün diğer karakterler, benim onlara yaptırdığım ve söylettiğim kadar yapan ve söyleyen, gerçek insanlardır. Yalnızca iki yerde tarihin yolundan saptım. Little Big Horn'daki nahoş olaylar hakkındaki haberler 27 Haziran'da basına yansımadı; aslında basın haberi 6 Temmuz'a kadar sakladı. Amaç, 4 Temmuz'un yüzüncü yılına gölge düşürmemekti. İkincisi, Tom Sawyer ilk kez 1876 baharında tefrika halinde yayımlandı; kitap olarak yayınlanması Aralık ayını buldu. Ben, Mark Twain ona Charlie'yle konuşurken söylettiğim şeyleri söylesin diye (aslında bu dönem bunları söylemiş ve yazmıştı kendisi) kitabın yayımlanmasını 1876 başına çektim.

Üçleme yazarlarına büyük bir güvensizlik duymama rağmen (dörtleme yazarları artık ulaşılmaz oluyorlar) kendim tam olarak bunu yaptım. *Burr*, *1876* ve *Washington D.C.*, olaylar dizisini izleyerek, Birleşik Devletler tarihini Devrim'den, tabiri caizse, Camelot'un başlangıcına kadar kayıt altına alıyor. *Burr*'daki belli karakterler *1876*'da yeniden ortaya çıkarken, *Washington D.C.*, başka şeyler yanında, Bay ve Bayan William Sanford'un oğlunun ve torununun yaptıklarını anlatıyor.

Profesör Eric L. McKitrick ve E. McKitrick, *1876*'nın metnini baştan sona gözden geçirerek, yanılgıları, hataları ve tarih yanlışlıklarını titizlikle ayıklamıştır. İkisine de teşekkür ederim.

15 Ağustos 1975